

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

RADIKALEN

KRANT

PPR-MAANBLAD/JAARGANG 19/NUMMER 1/27 JAN. 1986

FRAKTIES HAKKEN KNOOP DOOR

Citaat

Omdat het kerstreces nu eenmaal nog tot ruim in januari duurt, valt er dit keer uit de landelijke politiek weinig belangwekkends te citeren. Daarom maar wat uitgebreider stil gestaan bij datgene waar het menig binnenhofbewoner omgaat: hoe kom ik in de gunst bij de landelijke PERS? De populariteitsrace bereikt sinds jaar en dag zijn hoogtepunt als het katholieke weekblad De Tijd de politikus van het jaar laat kiezen. Van alle serieuze bladen mogen parlementair medewerkers zeggen wie ze de beste vinden. Of de slechtste, dat doet er bij De Tijd niet toe. Elke keer als je genoemd wordt levert dat een punt op. En als je de meeste punten hebt, ben je Politicus van het Jaar.

Ruud Lubbers, dus. Een 'regelaar en ritseelaar van de oude stempel', wist een journalist, en dat leverde weer een mooi puntje op. Men prijst zijn harde, duidelijke lijn, noemt hem de onbetwiste leider, betuigt hem 'ondanks schurkenstreken' sympathie. Hij is kortom de 'absolute meester van de Nederlandse politiek'. De nummers 2 en 3 - Den Uyl en Van Mierlo - blijven ver bij deze 'flexibele stuurman' achter. Op de vierde plaats prijkt dit jaar de grootste verrassing van de steekproef: Jonkheer Van Tets, die voor de VVD in de Eerste Kamer zetelt, wordt door 10 jour-

nalisten uitverkoren als protest tegen de idiote Tijd-gewoonte om alle positieve en negatieve kwalificaties gewoon maar bij elkaar op te tellen. Aan hem de eer dus om model te staan voor het onbekende kamerdid.

Ria Beckers staat, samen met Van der Spek en Wim Meijer, op een gedeelde veertiende plaats. 'Ze houdt mooie politieke toespraken', zegt er een, 'en gaat onvermoeibaar door met haar pogingen om idealen in beleid omgezet te krijgen.' 'In het kernwapendebat,' zo vindt een ander, 'bleek weer dat haar kracht ligt in haar bewogen stem. Een moeder die met een ongekende pathetiek van haar onrust blijkgaf.' Ook Stef Dijkman haalde de lijst. Omdat hij 'eindelijk kleur durfde te bekennen' en vanwege 'de snelheid waarmee hij zich als ex-CDA'er de PPR-beginselen eigen maakte. In tegenstelling tot vorig jaar komt Peter Lankhorst dit keer in het onderzoek niet voor. Zijn 'heldere, nuchtere betoogtrant en grote kennis van zaken' (De Tijd vorig jaar) is nu kennelijk niemand overgegaan. De pers zat zich natuurlijk net massaal aan Lubbers te vergapen. Als troost voor Peter dan nog maar eens met instemming een citaat van hemzelf. Tegen alweer De Tijd zei hij op 1 februari van het vorig jaar: 'dat iedere vrijdagavond de jongste populariteitscijfers op het Catshuis worden afgeleverd, dat vind ik toch echt de verkeerde kant op gaan. De peilingen gaan meeregeren.' Het is er sindsdien niet beter op geworden en wordt de komende verkiezingsmaanden ongetwijfeld erger. Enige scepsis ten opzichte van de polls zal in ieder geval geen kwaad kunnen.

Verkiezingskongres

Op zaterdag 1 februari houdt de PPR haar verkiezingskongres in Amsterdam. In De Meervaart wordt onder meer de definitieve lijst vast gesteld voor de aanstaande verkiezingen voor de Tweede Kamer.

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partij buro PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning Arda van den Brink Bram van Ojik Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredactie Bram van Ojik Eindredactiesekretariaat Enny Schouten Vormgeving Joep Paulussen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Frenk Driessen Tom Janssen Len Munnik e.a. Redactieraad Rouke Broersma Stefanie Brokerhof Henk Hammeinga Klaas-Wybo van der Hoek Didie Koeneman Eddy Nuemann Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,- per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Omslagfoto Angelo Goedemondt

Het programma ziet er als volgt uit:

10.30 uur: Opening

10.45 uur: Toespraak Janneke van der Plaats

11.00 uur: Bespreking verkiezingsakkoord met CPN en EVP

11.15 uur: Kandidatenlijst Tweede Kamer, advies vrouwenskommissie

11.30 uur: Verkiezing en toespraak lijsttrekker

11.45 uur: Kandidatenlijst Tweede Kamer (vervolg)

12.50 uur: PAUZE

13.45 uur: Vervolg Tweede Kamer lijst, met tijdens het tellen van de stemmen onder meer: sociaal-ekonomisch manifest, reacties daarop van de vertegenwoordigers vakbeweging en gehandicaptenraad en informatie over de kampanjes voor gemeenteraads- en Tweede Kamer-verkiezingen

16.00 uur: Sluiting.

Hei Pasoep

Het Progressief Overleg Roosendaal brengt binnenkort een eigen elpee uit in samenwerking met de zanggroep Hei Pasoep uit Antwerpen. De volledige opbrengst van de elpee is bestemd voor het African National Congres (ANC) de belangrijkste bevrijdingsbeweging in Zuid-Afrika. De plaat bevat zes Zuid-Afrikaanse strijdlieden en verder bijdragen uit tal van landen waar van bevrijdingsstrijd sprake is.

Je kunt op de plaat intekenen door 16,50 over te maken op rekening 5592108 (postgiro) van het Cultureel Fonds te Roosendaal. Op 15 maart aanstaande zal Hei Pasoep trouwens in Roosendaal optreden tijdens de 'Nacht van de Solidariteit' die het POR dan organiseert.

'Vijf meiden over politiek'

Onder deze titel verschijnt een nieuw piekwerkje van de PPR-jongeren. Het is het tweede werkstuk van de PPR-meiden. Na een algemeen verhaal over emancipatie nu vijf verhalen van actieve PPR-meiden, die vertellen waarom ze actief bij de PPR-meiden zijn geworden. 'Binnen de PPR-jongeren/Meiden vind ik gelijk gezinde jongeren die ook willen denken en vechten voor een andere - betere samenleving'.

Je kan het piekwerkje bestellen door f 2,10 over te maken op postgiro 3953768 van de Stichting Jongerenwerk in de PPR, Amsterdam onder vermelding van 'piekwerkje meiden'. Voor meer informatie over de PPR-meidengroep kan je terecht bij Marja van Hesse, De Wacht 8, 3295 KB 's Graven-deel, tel. 01853-1968

Flipo's in Basta

Met het oog op de naderende gemeenteraadsverkiezingen organiseren de Flikkers en Potten een themadag over de rol van de gemeenten bij de bevordering van homo- en lesbische emancipatie in het onderwijs.

Inleiders zijn:

Jolien Dekker (homogroep prot.-christelijke vakorganisatie), Hans Ebbens (subgroep onderwijs van de Amsterdamse gemeentelijke werkgroep homo-emancipatie), Jeannine Molier (lid gemeenteraad Links Den Haag).

De dag wordt gehouden op zaterdag 8 januari, in Basta, Scheveningseveer 7, Den Haag. Aanvang: 13.00 uur.

BLIJVERS SCHRIJVEN OPEN BRIEF:

Proficiat PvdA!

Op initiatief van oud-minister Trip hebben twintig PPR-mensen van het eerste uur in een open brief gereageerd op de overstap van hun voormalige partijgenoten Jurgens en Van Doorn naar de Partij van de Arbeid. Uit deze brief citeren we het volgende:

'Het is niet moeilijk om aan te tonen dat de PPR al achttien jaar lang een consequent beleid heeft gevoerd met betrekking tot vrede, veiligheid, milieu, ontwikkeling, sociale rechtvaardigheid en onze eigen rechtsorde. Het is evenmin moeilijk aan te tonen dat de PPR al achttien jaar lang bereid is geweest om samen met de PvdA een progressief beleid te verwezenlijken.

Daarbij zijn er nogal wat momenten geweest waarop de kleine PPR de grote PvdA een beetje naar links probeerde te trekken en ook tal van gelegenheden waarop de PPR de PvdA mocht steunen bij het intomen van de al te grote zuigkracht van rechts.

Het is juist dat de PPR vanaf haar oprichting bewust de konfessionele politiek heeft afgezworen. Dat is voor de meesten

in de PPR eerder een opluchting dan een belasting geweest. Het is voor de PvdA te hopen dat het verjaardagskado in dit opzicht geen al te prominente plaats in de socialistische huiskamer zal krijgen.

Maar overigens: proficiat PvdA, maar wij gaan toch door met die consequente PPR, altijd bereid tot progressieve samenwerking.'

De brief kreeg de volgende handtekeningen mee: Boy Trip, Leo Jansen, Henk Waltmans, Michel van Winkel, Tine Jager, Herman Verbeek, Stefanie Brokerhof, Emmy van Noord, Cor Visser, Hans v.d. Wilk, Bas de Gaay Fortman, Willy v.d. Vlist, Constant van Waterschoot, Age Kamermans, Marijke Knipscheer, Karel Beckers, Elly van Schijndel, Jaap Roëll, Bram van Noord, Paul v.d. Heyden, Ruud E. de Vringer.

KONGRES HEEFT LAATSTE WOORD:

Voorstel Tweede Kamer Lijst

Op het aanstaande verkiezingskongres staat de vaststelling van de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer centraal. Na raadpleging van de provinciale vergaderingen waren er nog zeventien kandidaten over. Zij werden drie of meer keer genoemd voor een plaats bij de eerste tien.

De zeventien kandidaten zijn: Hein Albeda, Ria Beckers, Wim de Boer, Sonja van Dongen, Stef Dijkman, Wim de Heer, Klaas-Wybo v.d. Hoek, Miep de Jong, Anita Keuning, Jannie Kuik, Peter Lankhorst, Bram van Ojik, Janneke v.d. Plaat, Ron Rote, Cobi Schoondergang, Willy v.d. Vlist, Cees v.d. Ven.

Eind december maakte een vertrouwenscommissie een keuze op basis van onder meer de volgende criteria: verhouding tussen continuïteit en vernieuwing, herkenbaarheid van de nieuwe fractie voor de PPR, verscheidenheid aan persoonlijkheden en belangstelling, brede deskundigheid en inzetbaarheid, gelijke verhouding tussen vrouwen en mannen en een redelijk regionale spreiding, bereidheid om mee te doen aan fractiewerk ook als je buiten de kamer blijft.

Op grond van deze overwegingen worden de volgende tien namen aan het kongres voorgelegd (in volgorde van de voorge-

stelde lijst): Ria Beckers, Peter Lankhorst, Cobi Schoondergang, Wim de Boer, Stef Dijkman, Willy van der Vlist, Hein Albeda, Janneke van der Plaat, Bram van Ojik, Wim de Heer.

Het kongres kan zowel in de namen als de volgorde veranderingen aanbrengen.

Tv is er voorlopig niet, maar ook op radio is er de komende (kampanje)tijd veel te beleven. Voor wie het nog steeds niet weet: om de twee weken op vrijdag: 31 januari, enz.; 18.20 uur, Radio 5.

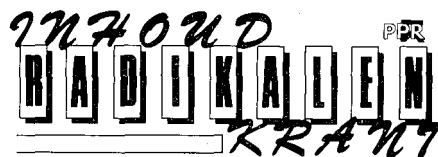
Bestuursdebat over ballonnen

Het partijbestuur heeft het kampanjeplan vastgesteld. De doelgroepen zijn aangewezen, de thema's gekozen. De PPR kan de komende maanden 'De Boer' op met allerlei geschriften die duidelijk moeten maken aan de kiezer waar de partij wel of niet voor staat.

Het enige probleem, dat op het bordje van de kampanjeleider bleef liggen, was op welke manier de naam van de partij meer gezien zou worden. Toeters, bellen, stickers, ballonnen, zo luidde het advies van het jongerenkampanjeteam.

De wat meer voorzichtige partijbestuurders fronsen hun wenkbrauwen. Ze herinnerden zich nog maar al te goed hoe woedend ze waren toen hun kind tijdens de vorige kampanje met een VVD-ballon thuiskwam. Maar toch... Een beetje nonsens in de PPR-kampanje kan geen kwaad. Vanuit public relations-oogmerk zijn ballonnen zeer effectief. Zo'n kind loopt in ieder geval van de kraam tot zijn huis reclame te maken. In drukke wijken levert dat allicht een aantal stemmen op.

De argumenten rolden over de bestuurstaafel maar men kwam er toch niet uit. De voorzitter liet het ten einde raad op een stemming aankomen. Het bestuur besloot dat de kampanjekommissie het mandaat krijgt om iets voor de kinderen te doen en ging over tot de orde van die avond.

Berichten	2
Kampanje	6
Henry Faas	7
Akkoord	8
Verkiezingen	10
Verschuren	13
Laren/Blaricum	14
Hartstocht	15
Woensdrecht	19
Verzet	20
Jongerenjaar	22
Dita Vermeulen	24

ROEL VAN DUIJN VERLAAT EUROPA

Rood-Groen krijgt nieuwe impuls

Op 11 januari hield het Groen Platform een ledenvergadering over de opvolging van Roel van Duijn in de fractie van het Groen Progressief Akkoord. Men besloot unaniem om de samenwerking met PSP, CPN en PPR in deze fractie onverminderd voort te zetten. Het bestuur stelt John van Tilborg voor als opvolger. De leden worden schriftelijk over dit voorstel geraadpleegd.

Met deze waarschijnlijke opvolging komt er een einde aan ruim anderhalf jaar moeilijke samenwerking tussen de Platform-vertegenwoordiger en de rest. De verhoudingen in de fractie waren danig verstoord geraakt. De overige leden van de zogenaamde fractiekerngroep, Bram v.d. Lek, Nel van Dijk en Herman Verbeek, verweten Roel van Duijn onder meer zijn solistisch optreden, zijn absentie in Brussel en Straatsburg en zijn regelmatige aanwezigheid in de publiciteit met standpunten die afweken van de politieke lijn van het GPA en waarover geen overleg was geweest. Het vertrek van Roel uit de PPR en vooral de manier waarop dit, opnieuw, vooral via de media werd uitgespeeld verslechterde de verhoudingen binnen de fractie verder.

Roel van Duijn heeft tot het laatste toe vol gehouden dat zijn politieke initiatieven binnen het GPA om politieke redenen door de overigen werden gedwarsboemd. Hij trok dan ook de konklusie dat

'rood' en 'groen' niet samen gaan. Door voor voortzetting van de samenwerking te kiezen heeft het Groen Platform zich uitdrukkelijk van die laatste opvatting gedistantieerd. Het valt dan ook te verwachten dat met het vermoedelijke aantreden van John van Tilborg de rood-groene coalitie een nieuwe impuls zal krijgen.

Verzekering ziektekosten geprivatiseerd

Tijdens het debat (december vorig jaar) over de ziektekostenverzekering stelde Ria Beckers opnieuw de wijze van politiek bedrijven aan de kaak. 'Honderdduizenden mensen zijn onnodig en bijna tot op het laat-

ste moment in onzekerheid gelaten. Veel te lang is naar buiten volgehouden, dat de veranderingen van de ziektekostenverzekering per 1 januari zouden ingaan. Een paar weken voor de jaarwisseling mogen de mensen die het aangaat, eindelijk in de krant lezen dat zelfs de Kamer de zaak voor 1 januari niet meer rond krijgt. Hun vertrouwen in de politiek zal er niet groter op worden.'

De honderd duizenden waar Ria het over heeft zijn de mensen die door het afschaffen van het de vrijwillige ziekenfondsverzekering verplicht zijn om zich partikulier te verzekeren. Dat brengt voor de betrokkenen nogal wat inkomenskonsequenties met zich mee (hogere premies) en is bovendien in strijd met de wens van onder meer de PPR-fractie om op termijn te komen tot een enkele volksverzekering. De rol van partikuliere verzekeraars zou hooguit kunnen zijn dat ze risico's boven een bepaald basis-nivo bij verzekeren. Volgens de PPR zou een ideaal stelsel van ziektekostenverzekering er ongeveer als volgt uitzien:

'... een beheersbaar en doorzichtig stelsel, premie naar draagkracht (bij partikuliere verzekeraars onmogelijk), gewaarborgde toegang tot de voorzieningen, een kwalitatief hoog voorzieningennivo, nadruk op preventie en eerste lijn, integratie van maatschappelijke dienstverlening en financiering en uitvoering in een gedemocratiseerde en gedecentraliseerde vorm, op niet-kommerciële basis.'

Ook jong geweest . . . ?

Vroeger kreeg je een glas bier voor een gulden. En nog vroeger voor maar twee kwartjes. Kun jij je die tijd nog herinneren? Ja? Dat is jammer, dan ben je te oud. Onze subsidiegever, het Ministerie van WVC, vindt namelijk dat je voor het lidmaatschap van een politieke jongerenorganisatie niet ouder dan 26 mag zijn. Kun je je die prijs van twee kwartjes niet meer voor de geest halen, wordt dan NU lid, voor het te laat is.

De PPR-jongeren is een aparte organisatie, wel nauw verbonden met de PPR.

In 1985 bestaan we vijf jaar. In die vijf jaar hebben we flink van ons laten horen. Over kernwapens en kernenergie, over racisme en discriminatie, over werk en werkloosheid, over schooldemocratie en studiefinanciering.

Op dit moment hebben we zo'n 700 leden. Het vervelende van een politieke jongerenorganisatie is echter dat de leden oud, te oud worden. Daarom zijn er steeds nieuwe leden nodig.

Interesse, vraag onze informatiefolder aan, of nog radikaler wordt meteen lid. Voor PPR-leden, jonger dan 28, is dat gratis, niet PPR-leden betalen f 10,—.

Naam:

Adres:

Postcode + woonplaats:

geboortedatum:

handtekening:

is wel/geen lid van de PPR

Sturen naar PPR-jongeren, Singel 277, 1012 WG, Amsterdam.

In de nacht van 14 op 15 januari is Riet van Kleef overleden. Teruggekeerd uit Egypte bleek ze een ziekte onder de leden te hebben die haar uiteindelijk noodlottig is geworden. Voor de PPR is dit een groot verlies. Vanaf de oprichting is ze heel nauw bij de partij betrokken geweest. Haar werkzaamheden voor het actiecentrum Amsterdam zijn niet in woorden te vatten; ook landelijk heeft ze heel veel werk verzet. Dat alles op haar eigen wijze: met groot enthousiasme en gevoel voor humor. Als geen ander kon Riet de politiek relativeren, zelfs wanneer ze moeite had met de besluitvorming. Samen met haar man Dik vormde ze een vertrouwde verschijning op PPR-vergaderingen. 'Dik en Riet' waren een begrip in de PPR. Het zal lange tijd duren voordat we aan het idee gewend zijn dat Riet er niet meer is. We zullen haar gastvrijheid en goedlachsheid missen. Dik wensen we heel veel sterkte toe nu deze steun en toeverlaat er niet meer is.

Frank van der Meijden

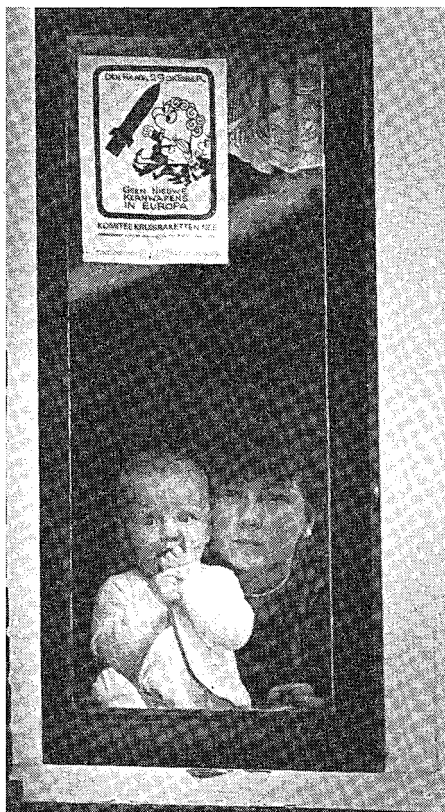
Feminisme en geweldloosheid

Het tijdschrift *Geweldloos Aktief*, dat uitgegeven wordt door de Stichting voor Geweldloze Weerbaarheid, is in januari gestart met het publiceren van delen uit het aangrijpende boek 'Wij weven het leven opnieuw; feminisme en geweldloosheid'.

'Dit boek geeft een geschiedenis van het feminisme, schrijft over de onderdrukking van vrouwen in de vredesbeweging, is een leerboek over hoe geweldloze weerbaarheid in praktijk gebracht kan worden, geeft een inleiding op Gandhi, en een hartverscheurende verzameling gedichten die je een leeg gevoel in je buik geven...', schreef een Amerikaans tijdschrift.

In elk nummer van *Geweldloos Aktief*, dat om de twee maanden verschijnt, zullen delen uit dit boek gepubliceerd worden. Een groep vrouwen werkt aan de vertaling hiervan.

Belangstellenden kunnen een kennismakings-abonnement van f 15,— nemen (normaal is het abonnement f 20,—), door storting op giro-nummer 266551 t.n.v. Stichting voor Geweldloze Weerbaarheid, Ln.v. Klarenbeek 38, Arnhem, o.v.v. 'kennismakings-abon. GA-1986).

Tango met discussie

Op zondag 23 februari organiseren het **Kultuur Kollektief Latijns Amerika** en de **Vereniging Latijns Amerikaanse Manifestatie** voor de zesde keer een festival in het **Muziekcentrum Vredenburg** in Utrecht.

's Middags is onder meer een zanggroep uit Chili en treedt Tango a Tres uit Argentinië op. Het hoogtepunt wordt gevormd door de Braziliaanse formatie Raices de

America. De groep brengt een muziekspetakel op het podium waarin de geschiedenis van het continent wordt uitgebeeld in de vorm van een wervelende Braziliaanse show.

Behalve muziek wordt er ook gediscussieerd over de rol van de grote internationale persburo's in de berichtgeving over Latijns Amerika.

Het festival begint om 15.00 uur en duurt tot half twaalf 's avonds. Inlichtingen: 030-310377 of 030-718648.

Pluk geen vruchten van apartheid

Onder het motto 'pluk geen vruchten van apartheid' is het **Komitee Zuidelijk Afrika** in september dit jaar een landelijke campagne tegen de verkoop van producten uit **Zuid-Afrika** begonnen.

Nadat de Nederlandse banken, in februari, zich gedwongen zagen een eind te maken aan de verkoop van de Zuidafrikaanse gouden munt de Krugerrand, wordt nu de rest van het bedrijfsleven gevraagd een gelijke stap te doen. Bij de actie ligt de nadruk op fruit uit apartheidslaan, om-

dat een groot deel van onze invoer uit sinaasappels en dergelijke bestaat. In de maand december zijn er ook een aantal acties tegen Zuidafrikaanse wijn gepland, omdat er in die maand weinig fruit uit Zuid-Afrika wordt ingevoerd maar wel veel wijn verkocht wordt.

Tot nu toe hebben er al zo'n veertig supermarktketens toegezegd geen Zuidafrikaanse producten meer te zullen verkopen. Onder hen zeer grote als Ahold (Albert Heyn, e.a.), Vendex (V&D, EDAA, Torro, e.a.), Jac Hermans, Aldi, Dirk van de Broek, de Boer. Het Komitee Zuidelijk

Afrika vraagt individuen en organisaties de actie te steunen. Controleer of u Zuidafrikaanse producten in de winkels aantreft. Vindt u die, meldt dat dan aan het KZA, en laat de bedrijfsleiding weten dat deze handel stopgezet dient te worden. Bij het KZA zijn folders, affiches, stickers, achtergrondmateriaal en ander aktiemateriaal verkrijgbaar. Het adres van het KZA is: O.Z. Achterburgwal 173, 1012 DJ Amsterdam, tel. 020-270801.

PARTIJ BESTUUR

Nu het nieuwe bestuur een beetje aan elkaar gewend is geraakt, is het druk bezig met de uitvoering van de besluiten van het 'november-kongres'. Naar aanleiding van de motie Heemstede over burgerlijk verzet werd Ron Rote gevraagd een werkgroep te vormen en te coördineren met als taak hetgeen in de motie wordt gezegd uit te voeren. Ron, die op het kongres de motie namens zijn aktiecentrum verdedigde, heeft deze opdracht aanvaard.

Het partijbestuur heeft een redaktiekommissie benoemd die aan de eindredaktie van het program heeft gewerkt. De commissie bestond uit Lidie Koeneman, Wim de Boer, Klaas-Wybo v.d. Hoek en Peter Jansen. Nadat alle door het kongres aangenomen amendementen in de konsept-tekst waren verwerkt heeft Joop Meijnen, journalist bij het Arnhems Persagentschap, er met het kritische oog van een buitenstaander naar gekeken en de tekst op een aantal punten redactioneel bijgesteld. Het bestuur hoopt dat het eindresultaat een best-seller zal worden.

De onderhandelingsdelegatie van het bestuur is druk bezig geweest met het op poten zetten van een akkoord met de CPN en de EVP. De resultaten van de onderhandelingen zullen in de tweede kongreskrant worden toegelicht. Op het kongres komt de zaak dan verder aan de orde.

Op het kongres wordt ook een stuk gepresenteerd waarin de visie van de PPR op de sociaal-ekonomische problematiek te lezen is. Dit stuk zal een belangrijke rol gaan spelen in de komende campagne gezien het feit dat onze visie op ekonomie en bestaanszekerheid één van de hoofdthema's zal zijn waarmee de PPR zich wil presenteren. Op het kongres zullen Mieke Bökkering, voorzitter van de gehandicaptenraad en iemand uit de vakbond reageren op de tekst die dan voor alle kongresgangers beschikbaar zal zijn.

KAMPANJE

Kampanjeplan

Het kampanjeplan 1986 en de daarbij horende begroting zijn door het partijbestuur goedgekeurd. In deze radikalenkrant vind je een uitgebreid verhaal over de inhoudelijke kanten van de kampanje. Daarom op deze pagina alleen zakelijke informatie.

Kampanjeburo

Singel 277, 1012 WG, Amsterdam. Bereikbaar van 10.00 - 17.00 uur. Na 1 februari ook regelmatig op dinsdag-, woensdag-, en donderdagavond tot 21.00 uur. Buiten kantooruren: bandapparaat. Als je langzaam en duidelijk naam en telefoonnummer inspreekt bellen we je de volgende dag terug. Rechtstreeks kampanjenummer:

020-273489

Sprekerskoördinatie

Voor alle spreekbeurten van de lijsttrekker, de overige landelijke kandidaten, het Eerste Kamerlid, het Europees Parlementslid, de partijvoorzitter en de vicevoorzitter moet je contact opnemen met de landelijke sprekerskoördinatie. Hoe vroeger je een avond vastlegt des te beter is het. Voor spreekbeurten van de lijsttrekker tussen 21 april en 21 mei worden alleen toezeggingen gedaan onder voorbehoud dat een andere activiteit (b.v. een televisie-debat, een sterk publiciteit trekkend evenement e.d.) reden kan zijn een vervanger in te schakelen. De hoogste 4 kandidaten, het Eerste Kamerlid, de partijvoorzitter en de kampanjeleider worden als geschikte vervangers beschouwd. Met ingang van heden funktioneert als landelijke sprekerskoördinator:

Fer Harleman, Sperwerstraat 14, 9404 BP Assen, tel.: 05920-17512

Met dank aan Willemien Nieuwenhuizen die tot nu toe de sprekerskoördinatie heeft verzorgd. Aanvragen voor spreekbeurten, **bij voorkeur** schriftelijk (dat werkt veel beter), richten aan het kampanjeburo of rechtstreeks aan Fer. Spreekbeurten van regionale kandidaten kun je rechtstreeks afspreken met die kandidaat. Wel graag schriftelijk melding van plaats, datum, activiteit en spreker aan het kampanjeburo. We kunnen dan in verkiezingstijd een complete lijst van activiteiten publiceren. Van elke via de landelijke sprekerskoördinator geregelde spreekbeurt krijg je in februari (of binnen 14 dagen na de aanvraag) een schriftelijke bevestiging.

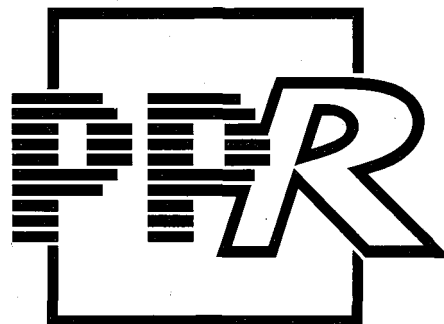
Materiaal

Misschien willen jullie alvast nadenken over de hoeveelheid verkiezingsmateriaal die jullie nodig zullen hebben. In de nieuwsbrief van januari komt er een be-

stellijst. Stuur die voor de daarop vermelde inzenddatum ingevuld terug. Dan ben je verzekerd van tijdige materiaallevering.

Beeldmerk

Voor de Tweede Kamerverkiezingen is er een wat eigentijds beeldmerk ontworpen.

Alle actiecentra krijgen een vel met prints van dit beeldmerk toegestuurd. Verzoeken in eigen verkiezingsmateriaal, advertenties e.d. uitsluitend deze prints te gebruiken en niet zelf te gaan 'rommelen'.

Jongerenkampanjeteam

Er is een enthousiaste groep jongeren die met elkaar het PPR jongeren-kampanjeteam gaan vormen. Ze zullen worden ingezet bij allerlei activiteiten rond scholen en voor een deel meegaan bij spreekbeurten van de landelijke kandidaten. Verder adviseren ze de kampanjekommissie en functioneren ze als responsgroep voor het materiaal.

Gemeenteraadsverkiezingen

De PPR doet in minstens 10 varianten mee aan de gemeenteraadsverkiezingen. Volgende maand zullen we daar een overzicht van publiceren. Een voorlopig overzicht is (met het oog op bijvoorbeeld het gezamenlijk drukken van verkiezingsmateriaal) bij het kampanjeburo verkrijgbaar. De radikalenkrant van februari zal voor een belangrijk deel gewijd zijn aan de gemeenteraadsverkiezingen. In dat nummer staan enkele artikelen op A4 formaat die gemakkelijk (kopiëren of stencillen) getransformeerd kunnen worden tot een plaatselijke folder (eigen adres en telefoonnummer kunnen dan ingetikt worden). Op 9 en 14 maart zullen we met enkele landelijke advertenties de gemeenteraadsverkiezingen ondersteunen. Verder is er een lay-out beschikbaar van een folder gericht op buitenlanders in het Turks, Marokkaans en het Nederlands. Je kunt ook hier je eigen gegevens intikken

en de folder vermenigvuldigen. Je kunt bij het kampanjeburo een kieswijzer 'buitenlanders' aanvragen, waar in het kort staat weergegeven wat er in de PPR (frakties, kongressen, partijbestuur) de afgelopen jaren rond het thema 'buitenlanders' is gedaan. De informatiedagen gemeenteraadsverkiezingen in Amersfoort, Meppel en Tilburg zijn prima verlopen. Op de pagina hiernaast vind je onder meer het verhaal dat Henri Faas op de informatiedag in Amersfoort heeft gehouden.

Radikalenkrant

In de verkiezingstijd gaat de radikalenkrant met dubbele frekwentie en op 'Groene-formaat' verschijnen. De produktietijd is zeer kort, heel recent nieuws is dan mogelijk. Alle leden krijgen uiteraard deze krant thuisgestuurd. Daarnaast ontvangt elk actiecentrum dat zich daarvoor aanmeldt een pakket extra kranten ter verspreiding. Als je boekhandels weet die zo'n krant willen verspreiden, geef dat dan door.

Start en slot manifestaties

Over het begin en het einde van de kampanje en over 5 grote regionale manifestaties horen jullie in de volgende krant meer. Er wordt aan gewerkt.

Provinciale kampanjekoördinatoren

In de volgende Nieuwsbrief komt een lijstje met namen en telefoonnummers van de provinciale kampanje-koördinatoren. Geef aan hen en het kampanjeburo door wie bij jullie **plaatselijk** de kampanje koördineert. Voor alle regionale zaken kun je bij deze mensen terecht.

Kampanjekoffer

Vanaf 1 februari staan verspreid over het land 20 kampanjekoffers klaar. In deze koffer zit een hoeveelheid **verkoopmateriaal** (standpunten, PPR-schriften, nota's etc.) Je kunt dat materiaal gebruiken om een stand of een kraam eens echt goed te vullen. De koffers moeten tijdig gereserveerd worden voor de data waarop je ze wilt gebruiken. Zelf halen en terugbrengen (met een auto, want ze zijn zwaar), direkt het gebruikte materiaal afrekenen. Een adreslijst van de depôhouders staat in de nieuwsbrief van januari.

Financiën

Op 14 januari is de eerste giroronde voor het verkiezingsfonds afgesloten. **De opbrengst is ruim 72.000 gulden.** Dat is uitstekend!! De acceptgiro's van de tweede ronde bevinden zich al in jullie bureau of brievenstandaard. In maart en mei volgen nog een derde en vierde ronde. Om misverstanden te voorkomen: iedereen (ook zij die in de 1e ronde al betaalden) krijgt alle giroronden een acceptgiro toegestuurd. Het is nl. onbegonnen werk om dat uit te splitsen. Bovendien vinden veel mensen het plezierig om hun bijdragen uit te spreiden. En als je nog niet betaald hebt is het nu je kans. Hoe het ook zij: de partij reageert prima. Daarvoor hartelijk dank.

HENRY FAAS OVER KAMPANJE: HET IS NIET ERG ALS JE IETS NIET WEET

Henry Faas is anarchist en maakt deel uit van het slinkende groepje oprichters van de PPR dat nog steeds lid is. De vroegere Volkskrant-journalist is al weer vijftien jaar hoofd van de voorlichting van de EG in Nederland. Voor een anarchist een aardig baantje. Niemand boven je, in ieder geval. Voor de PPR ligt zijn advies voor de hand: laat je in elk geval niet in met machthebbers. En: vermijdt drammen en betweterigheid.

Mijn verhaal gaat over macht en wat macht doet met mensen. De oprichting van de PPR was een daad van verzet tegen de machthebbers. Deze machthebbers waren aan hun macht geholpen door mensen met goede bedoelingen, maar ze waren zichzelf belangrijker gaan vinden dan de mensen die hun vertrouwen aan hen hadden gegeven.

Zo gaat het al eeuwen lang. Kerken, staten, revolutionairen (socialisten en kommunisten) beginnen allemaal met het doel de zwakkeren te beschermen. Zodra ze de macht veroverd hebben en inderdaad iets kunnen gaan doen, gaan ze de zwakkeren verdrukken.

Ik ben van de PPR vervreemd in 1973, toen we zo nodig aan het kabinet-Den Uyl mee moesten doen. Het dilemma is: om macht te breken, moet je macht hebben. Dat zeiden ze ook op weg van Jerusalem naar Rome, in Moskou, Hanoi, Nicaragua en in Tripoli. Zijn er dan zwakken verdrukt door de PPR in 1973? Ik vind van wel. De kiezers geloofden niet dat de PPR zou meedoen aan een kabinet met Christendemocraten. Door dit gebeuren ben ik wat stuurloos geworden en nog meer een anarchist dan ik al van huisuit was. Het probleem van de macht en de tegenmacht die allebei mensen verpesten, heb ik niet kunnen oplossen. Ria heeft mij binnen de partij gehouden. Vooral omdat zij ook worstelt met het probleem van de macht en daar eerlijk voor uit komt.

De PPR heeft al lang en nog steeds het beeld van de hemelbestormer, de Don Quichotte, de wereldvreemde idealist! Terecht, want Radikalen passen niet in deze maatschappij. Wij moeten er begrip voor hebben dat de geregelde samenleving de PPR niet begrijpt. We moeten er ook geen moeite voor doen het te ontkennen, we kunnen het beter bevestigen. Een ontkenning komt over als ontkenning van de werkelijkheid, als huichelarij dus. Ik, als anarchist in de PPR (op zich een

paradox), u als radikaal van het dagelijkse leven hebben alleen een gespreksbasis als we het eens zijn over die afkeer van de macht. Ik denk dat die gespreksbasis er is. Ik zie wel eens verschijnselen waarbij ik denk, 'wat spelen ze weer het traditionele partijtje'. Maar vaker denk ik: 'gelukkig, ze zijn nog even gek als vroeger en twijfelen nog aan zichzelf'.

Patsers

Valt er politiek iets te doen in deze wereld, als je een hekel hebt aan macht? Als je bang bent voor wat die macht binnen jezelf teweeg kan brengen? De machtelozen zijn niet machteloos. Door mijn verleden ben ik geneigd een vergelijking te trekken met de media.

Journalisten hebben geen macht in de betekenis die politici of zakenlieden, militairen of opvoeders aan dat woord hechten. Zij kunnen anderen geen opdrachten geven. Althans niet met de zekerheid dat de bevelen worden opgevolgd. De macht van deze machtelozen bestaat uit: het doorprikken van opgezwollen patsers door hen over de harde feiten te laten struikelen; het bekend maken van wat de bezitters van de macht geheim hadden willen houden; het belachelijk maken van degenen die zich belangrijker voordoen (er is een grote voorraad van dit soort mensen); het leggen van nieuwe ideeetjes op de diskussietafel; en het ervoor zorgen dat bestaande ideeetjes de aandacht krijgen die zij verdienen.

Je hoeft niet machtig te zijn om macht te breken.

'David en Goliath', 'De keizer zonder kleren', 'De clown en de koning', de vergelij-

kingen dringen zich op. Het werkt, mits het pretentieloos gebeurt. Wie gaat drammen, wie doet alsof hij alles zeker weet, wie niet luistert, gaat op de reeds bekende dikdoeners lijken en valt vanzelf door de mand. Dat geldt voor de media, dat geldt ook voor de politiek.

Wat heeft dit met de beeldvorming van de PPR in de maanden voor de verkiezingen te maken? Slechts een handjevol onsaamenhangende dingen.

1. Het is niet erg als ze je een hemelbestormer noemen, als ze daarmee maar niet bedoelen, dat je een betweterige zeurende hemelbestormer bent.

2. Luisteren is belangrijker dan praten. En luisteren komt als hoogst origineel over! Kiezers zijn niet gewend dat er naar hen wordt geluisterd.

3. Het is niet erg dingen niet te weten en te zeggen dat je er nog over moet nadenken. Het is vaak de waarheid en ook die komt als bijzonder oorspronkelijk over. De politici, zoals men die tot nu toe kent, hebben onmiddellijk hun woordje klaar als hen iets wordt gevraagd over een zaak waarvan zij geen fluit verstand hebben.

4. De media zijn er niet om een gunst aan te vragen: 'een beetje meer aandacht, een berichtje alsjeblieft'. De pers is er (voor een partij als de PPR) als natuurlijke bondgenoot bij het bestrijden van de machtigen. De pers komt niet overal binnen en kan de politici nodig hebben. Het omgekeerde is eveneens het geval. Wat landelijk met de RSV gebeurde kan ook plaatselijk. Er zijn helaas schandalen genoeg. Bij een natuurlijk bondgenootschap komt de aandacht vanzelf.

5. Wie een goed idee meent te hebben, doet er goed aan dit bescheiden, haast vragenderwijs, op tafel te leggen. Hij die doet alsof hij de uitvinding van de eeuw heeft gedaan ergert zijn toehoorders. Zij vragen: 'wie denkt hij wel dat hij is' of 'als het klopte zou ik er wel zelf opgekomen zijn'. Mensen zijn bijzonder moeilijk van gedachten te veranderen. Zij hebben het gevoel een nederlaag te hebben geleden, als zij hun mening wijzigen. Zij denken dan lang een sufferd geweest te zijn, en de ander die de nieuwe mening al had te moeten erkennen als superieur. Zij moeten dus bij nieuwe gedachten met uiterste zachtheid worden behandeld.

6. Bij de keuze tussen deelnemen aan de macht en het onder de duim houden van de macht dient aan het laatste de voorkeur te worden gegeven. Dat vind ik tenminste, misschien heb ik het mis.

Ik geef mijn oordeel gaarne voor een beter.

HENRY FAAS

FRAKTIES HAKKEN KNOOP DOOR:

'WE ZIJN HET GEÛTTER VAN DE KOPSTUKKEN MEER DAN ZAT'

Nieuwspoort, donderdag, 16 januari. Vijf vrouwen en een ietwat verlegen man (EVP-voorzitter Herstel) presenteren een samenwerkingakkoord aan de, bijna exclusief mannelijke parlementaire pers. De vrouwen zijn enthousiast. Na de jarenlange besprekingen tussen de partijbesturen van PSP, CPN, EVP en PPR en een al even langdurige frustratie, hebben ze de knoop doorgehakt. Zonder de PSP weliswaar en met een beperkt akkoord, maar er ligt in ieder geval nog iets op een moment dat de kongressen er, voor de verkiezingen, nog wat over kunnen zeggen.

De pers reageerde nogal sceptisch. Stonden de partijbesturen wel achter het akkoord, waren ze er wel in betrokken? Wat nu als één van de akkoord-partijen niet in de Tweede Kamer zou terug keren? Zou een verlies bij de komende verkiezingen mogen worden uitgelegd als een uitspraak van de kiezers tegen politieke samenwerking? En: Als de kongressen nee zeggen, trekken de politieke leiders daar dan politieke konsekwenties uit? 'Typisch mannelijke vragen', vond Ria Beckers. 'De kongressen van onze partijen hebben de partij-besturen opdracht gegeven de samenwerking van de grond te krijgen. Nu dat niet gelukt is, hebben wij hier het initiatief genomen. We maken daarbij gebruik van het morele gezag dat we - niet alleen als fractieleider, maar ook als beoogd lijsttrekker van onze partijen - hebben. Als de kongressen het afwijzen laten ze daarmee natuurlijk wel hun lijsttrekker vallen.'

Ramp

Even leek het nog mis te gaan. Het EVP-kongres van 18 januari bleek zich door de twee dagen eerder gepresenteerde samenwerkingsovereenkomst met CPN en PPR nogal overvallen te voelen. Kamerlid Ubels had slechts met voorzitter Herstel serieus overleg gevoerd. Herstel, vond dat de fractievoorzitter haar gang moest gaan. Dat leek de enige mogelijkheid om een akkoord te krijgen tegen de zin van een meerderheid van het EVP-partijbestuur in. Het kongres dreigde echter roet in het eten te gooien.

In Nieuwspoort was verzwegen dat de partijbesturen van CPN en PPR alleen met de fractieovereenkomst akkoord waren gegaan onder de voorwaarde dat de kongressen alle drie hun instemming zouden betuigen. Alleen op die manier zou het fraktiestuk een partijstuk worden. Al-

v.l.n.r.: Ubels, Brouwer, Beckers

leen op die manier zou de overeenkomst de morele lading krijgen die wenselijk werd geacht en zou gegarandeerd zijn dat ook de nieuwe Tweede Kamer-fracties (die overigens weinig zullen afwijken van de huidige) zich aan de overeenkomst gebonden achten. Gelukkig bleek het EVP-kongres niet zozeer tegen de inhoud te zijn als tegen de gevolgd procedure. Na een ongelukkig optreden van voorzitter Herstel werd het kongres een, met hulp van de aanwezige PPR-voorzitster opgestelde, tekst voorgelegd waarin het akkoord werd verwelkomd. De motie kreeg vrijwel unanieme steun. Omdat bij PPR en CPN weinig problemen worden verwacht is de samenwerkingsovereenkomst daarmee vrijwel een feit.

Hoe ziet het akkoord er eigenlijk uit? Het gaat erom, zeggen de drie fractievoorzitters, dat er in Nederland een ander beleid komt: 'Het huidige regeringsbeleid is een ramp voor honderdduizenden mensen in ons land. Het levert wel winst op, maar geen werk. Het bezuinigt wel op lage inkomens en basisvoorzieningen, maar niet op de uitgaven voor bewapening. Het vergroot de risico's van de kernwapenwedloop, door de plaatsing van kruisraketten ondanks massale demonstraties en ondanks het volkspetitionnement. Het kiest voor nieuwe kerncentrales alsof er geen Brede Maatschappelijke Diskussie is geweest.'

In het samenwerkingakkoord worden hier de contouren van een progressief alternatief tegenover gezet.

"Typisch mannelijke vragen"

- 'Geen kruisraketten, geen wapenwedloop in de ruimte, afschaffen van alle atoombommen, initiatieven om het blokdenken te doorbreken en minder geld voor bewapening.
- Het scheppen van eerlijke kansen voor de ontwikkelingslanden, ook voor de alerarmste.
- Een aanval op de werkloosheid, waarvan vooral jongeren, vrouwen en buitenlanders het slachtoffer zijn; arbeidstijdverkorting tot tenminste 32 uur in 1990; verhoging van de lagere inkomens en verbetering van de positie van uitkeringsgerechtigden.
- Doorbreking van rolpatronen, economische zelfstandigheid voor vrouwen en versterking van haar positie in elk opzicht.
- Een anti-diskriminatiebeleid, uitgaande van een gelijkwaardige positie van Nederlanders en buitenlanders, van homoseksuelen en hetero-sexuelen, o.m. door het goede voorbeeld van de overheid, een Wet gelijke behandeling en een harde aanpak van diskriminatie.
- Een grootscheeps programma voor het toepassen van oneindige energiebronnen en voor verdere energiebesparing (aan de hand van het scenario van het Centrum voor Energiebesparing), zodat kerncentrales overbodig zijn.
- Behoud en herstel van het milieu, o.m. door een drastische vermindering van 'zure regen', snelle bodem- en watersanering en bevordering van hergebruik'.

Signaal

Vanuit deze inhoudelijke uitgangspunten willen de drie fracties mee gaan werken aan een gezamenlijk, links antwoord op het huidige kabinetsbeleid. Het zijn de criteria die de partijen gezamenlijk zullen toepassen bij beoordeling van toekomstige strategische mogelijkheden.

Ria Beckers onderscheidde op de persconferentie drie van zulke mogelijkheden: 1. deelname aan een progressief kabinet, 2. steun aan een CDA-PvdA-koalitie of 3. gezamenlijke oppositie (met PvdA en eventueel D'66) tegen een CDA-VVD kabinet.

Samenwerking met de andere progressieve partijen wordt bijzonder gewenst geacht, maar zal alleen tot stand komen als er over de inhoudelijke punten in de samenwerkingsovereenkomst overeenstemming kan worden bereikt.

De overeenkomst mag worden beschouwd als een 'signaal tegen versplintering', zo zeiden de fractieleiders in Den Haag. Maar het is meer dan dat: 'We zijn het geütter van altijd weer dezelfde vier politieke kopstukken meer dan zat', zei Ria Beckers. Van Mierlo en Den Uyl zijn, wat haar betreft vaak weinig beter dan de anderen. 'De een spreekt zich niet uit over de kruisraketten en de ander verklaart doodleuk dat hij geen draagvlak ziet voor linkse politiek. Wij zijn niet van plan om ons door hen te laten weg spelen.'

'Juist nu persoonlijke profilering en mannetjesmakerij voorop staan is samenwerking bijzonder gewenst', voegde Ina Brouwer daaraan toe. 'We constateren een buitengewoon ongewenste amerikanisering van de Nederlandse politiek. De inhoud raakt steeds meer op de achtergrond. Dat is beschamend en ook de PvdA is daar mede verantwoordelijk voor.'

Zolang er van een brede progressieve samenwerking nog geen sprake is, zijn er in de overeenkomst concrete afspraken over de onderlinge samenwerking opgenomen. In een wekelijks overleg van fractiesekretarissen wordt de inbreng van de verschillende fracties bij wetsvoorbereiding en kamerdebatten op elkaar afgestemd. Ook zal daar worden gepraat over

eventuele gezamenlijke deelname aan acties buiten het parlement. Verder gaat men de mogelijkheden onderzoeken om meer van elkaars medewerkers en adviseurs gebruik te maken. Ook bestaan er plannen voor een gezamenlijke publikatie over werkafspraken, initiatieven en resultaten.

Pot nat

Overigens blijken de fractieleiders beducht voor het beeld dat de drie fracties 'één pot nat zouden zijn'. De eigen profilering blijft van groot belang. Men gaat zelfstandig de verkiezingen in met een eigen programma en met eigen inhoudelijke accenten. Zo wees Ria Beckers er bijvoorbeeld op dat in de inhoudelijke prioriteitenlijst de PPR-zorg over economische groei en arbeidsethos niet doorklinkt. 'Op deze punten zullen we ons zeker blijven profileren, ook tegenover de andere akkoordpartijen.'

Ook om praktische redenen wordt al te nauwe samenwerking overigens ongewenst geacht. Voorzover samenwerking extra tijd kost, is daarvoor geen ruimte. En 'Bovendien mogen we de voordelen van een kleinere fractie (flexibiliteit en alert reageren) niet teniet doen door een overmaat van regels en afspraken.'

Of de pretentieuze signaalfunctie, bij een dergelijke bescheidenheid aan concrete afspraken, kan worden waargemaakt, zullen we moeten afwachten. Als het aan Cathy Ubels ligt is het antwoord in ieder geval positief: 'Nu we de in het verborgene gegroeide vrucht van samenwerking op het juiste moment in het daglicht hebben gebracht, bevat deze voldoende kiemen om uit te groeien tot iets groters'.

BRAM VAN OJK

BAS, BERRY, RIA EN WIM OVER DE KAMPANJE

'LAAT MAAR ZIEN DIE GEITENWOLLEN SOKKEN'

De magie van de naderende stembus doet zijn werk. Met scherpgepunten ellebogen werken de kandidaten zich naar een plekje in de media. Hoe verwerft de PPR in de Ruud-of-Joopsfeer de nodige aandacht? Wat is het beeld van de partij? Wat doet de PPR voor vrouwen en voor jongeren? De Radikalenkrant vroeg het aan fractievoorzitters Ria Beckers en Bas de Gaay Fortman, kampanjeleider Wim de Boer en PPR-jongere Berry van Rijswijk.

In welke sfeer gaan zich de komende verkiezingen afspelen?

Wim de Boer: 'Ik denk dat het voornamelijk een gevecht gaat worden tussen Lubbers en Den Uyl, waar ik Lubbers in het voordeel vind. Den Uyl staat in de schaduw en ziet geen kans dat te doorbreken. Niet dat het CDA het zo goed doet, maar het CDA is psychologisch in het voordeel. We hebben een minister-president die zijn beleid goed verkoopt en sympathie wekt. Vroeger had Joop dat ook, maar nu legt hij het af tegen Lubbers. De VVD zal hard roepen dat dit bij uitstek VVD-beleid is, en daar hebben ze natuurlijk gelijk in. Dit kabinet heeft bij uitstek VVD-beleid gevoerd, en het is wrang voor de VVD dat de vruchten daarvan niet bij haar terecht zullen komen.'

Bas de Gaay Fortman: 'Trefwoorden van Lubbers zijn: continuïteit, bestendigheid, zekerheid, vermijding risico's, degelijkheid. Den Uyl komt met de noodzaak van een ander beleid, verandering, beschermen van de 'mensen van anderen', oplossing van de werkloosheid, geen kruisraketten.'

De kampanje wordt een propagandagevecht waarin taal heel belangrijk is. Neem bijvoorbeeld de term 'Klein links'.

Bas de Gaay Fortman: 'Die term gebruik je niet als je een verkiezingskampanje begint. Je gaat jezelf niet klein noemen, dat is buitengewoon stom. Ook niet links. Mensen zoeken niet naar links, maar naar een partij die hen vertegenwoordigen kan. De meeste mensen zeggen: ik denk hierover zus of zo, maar niet: ik denk links. Het aantal mensen dat zich progressief wil noemen is daarentegen vrij groot. De naam Groen Progressief Akkoord was goed gekozen. Groen, progressief en akkoord, dat zijn drie woorden die niemand afstoten.'

Ria Beckers, reagerend op deze uitspraak: 'Ik vind niet dat je links altijd zou moeten vervangen door progressief, maar ik volg de gedachtengang. Als je een zaal vol be-

'Jezelf 'klein links' noemen is buitengewoon stom'

jaarden uitlegt wat het basisinkomen is, hoe je dat niet als een links plan te presenteren.'

Tweedeling

Wat is de inzet van de PPR bij de verkiezingen?

Ria Beckers: 'Ik wil aanknopen bij de Algemene Beschouwingen. De PPR heeft daar laten zien dat het beeld van het kabinet niet klopt met de werkelijkheid. Dat beeld is: het gaat goed met de economie, want de overheidsfinanciën zijn gezond, de investeringen van het bedrijfsleven trekken aan, de export gaat omhoog, dus

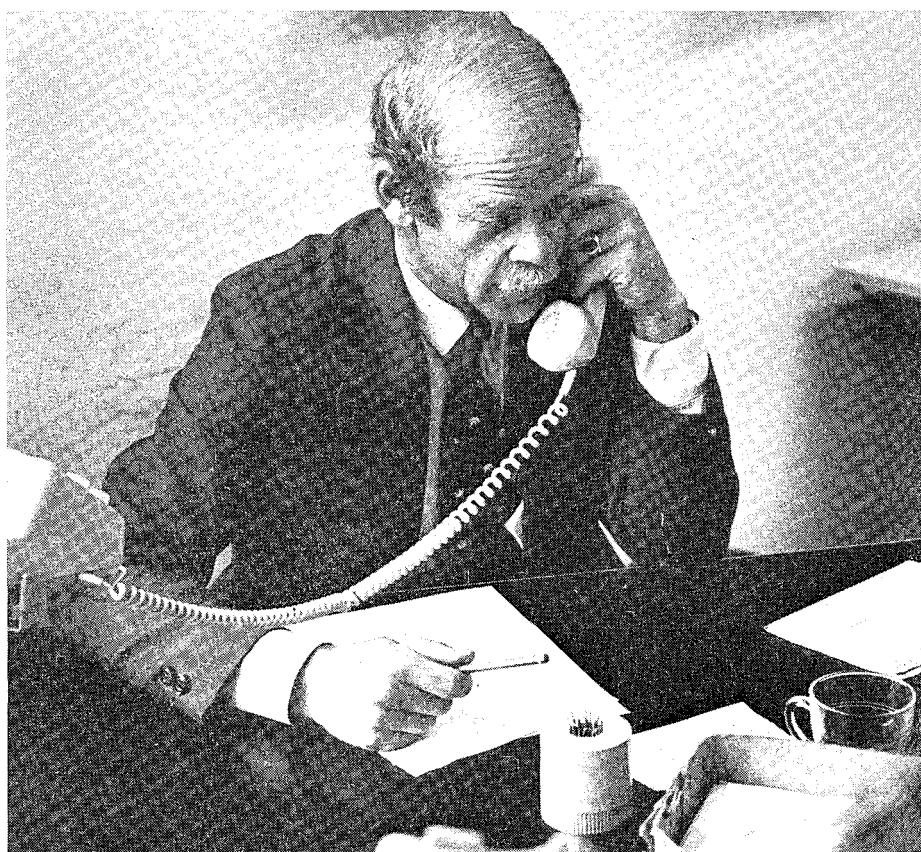

FOTO: HAN SINGELS

FOTO: ANGELO GOEDEMONDT

de werkloosheid zal dalen de mensen krijgen meer koopkracht. De werkelijkheid, dat is voor mij: 700.000 werklozen, wat je tien jaar geleden nog absurd zou hebben gevonden, waarbij je nog moet optellen: de vrouwen die zich niet meer laten inschrijven, arbeidsongeschikten die best willen en kunnen werken, 57-plussers die gewoon uit de lijsten zijn geschrapt. Dat de sociale zekerheid wordt afgebroken, dat iemand die werkloos is of arbeidsongeschikt op het minimum terecht komt, dat hoort ook bij de werkelijkheid. En dat de onderlinge afhankelijkheid door inkomensafhankelijke AOW en de voordeurdelers- en tweeverdienerswetten is toegenomen. De tweedeling van de samenleving is werkelijkheid geworden. Het gevaar is dat economische groei opnieuw het toverwoord wordt, ook voor de PvdA. Alsof we geen WRR-rapport hebben met projecties over de komende 25 jaar. Met drie procent economische groei zou Nederland onleefbaar worden. Rijnmond zou verder uitgroeien, overal auto-wegen. De PPR zal opnieuw het punt van de kwalitatieve groei tegenover de kwantitatieve moeten stellen.

Hoe onderscheidt de PPR zich van andere progressieve partijen?

Wim de Boer: 'De PPR is voor mij een mentaliteitspartij, die het er in haar handel en wandel om gaat de mentaliteit van de samenleving te beïnvloeden. Een inhoudelijk radikale partij, die geen genoegen neemt met lapwerk, maar onderzoekt wat er moet veranderen, welke processen moeten plaatsvinden. Dat kun je zien in het denken over veiligheid, rol van de arbeid, inkomenspolitiek, milieu. We hebben een behoorlijk vergaande visie op het functioneren van de democratie. Het gaat ver om te zeggen dat de PPR een waarborg is voor het functioneren van de democratie, maar ik denk het wel. Als dat proces afzakt, dan is de PPR er als eerste bij om dat te signaleren. Dit signaalfunctie wordt ook van ons verwacht. Wij kunnen dat ook, omdat we een vrijere positie

'Ook een stem op de PPR houdt Lubbers uit het Catshuis'

hebben. Wij kunnen franker en vrijer voor onze mening uitkomen en principiële discussies aangaan.'

FOTO: FRANK SIMONEELS

Drogredenering

Een grote hobbel is het argument dat ieder een PvdA moet stemmen om dit kabinet weg te jagen.

Wim de Boer: 'Dat is een drogredenering, maar het is ongelooflijk moeilijk om dat te laten doordringen. Ook een stem op de PPR houdt Lubbers uit het Catshuis. Ik zou mensen willen vragen waar de politiek meer mee is gediend: een PvdA met zestig zetels en geen PPR, of een PvdA met 55 zetels en een sterke PPR. Ik denk dat het laatste beter zou zijn voor de kwaliteit en de levendigheid van het parlement en de kans op een progressieve regering zal niet kleiner worden.'

Ria Beckers: 'Het PvdA-programma geeft meer aandacht aan het begrip selectieve groei, gericht op nuttige sectoren en een kleinschalige economie. Maar wat gaat er straks gebeuren? In een PvdA-CDA-kabinet komt er van dit verhaal niets terecht. Macht is alleen interessant als je er wat mee doet. Ik kan overeind houden dat de PvdA de laatste vier jaar ontzettend weinig heeft laten zien. Ze heeft zich voortdurend gericht op het CDA. Ze heeft voor de tweeverdienerswet gestemd en voor de inkomensafhankelijkheid van de AOW.

Wat heeft de PvdA gedaan aan de positie van vrouwen?'

Hoe is het beeld van de PPR?

Bas de Gaay Fortman: 'Het beeld van links is: onverdraagzaam, dogmatisch, voortdurend met zichzelf in discussie, meer met zichzelf dan met anderen. Wat dat betreft is het goed te weten dat we met D66 zitten te concurreren. Wij denken wel dat D66 mijlener van ons afstaat, maar voor de kiezers is dat niet zo. Veel kiezers zweven tussen de PPR en D66. D66 heeft het voordeel van een publiciteitsgerichte eensgezindheid. Samen rond de lijsttrek-

ker. Niet verwickeld in discussies over wie met wie.

De PPR staat voor een en al gezanik, waarin lettertypes van andere partijen figureren. Als er PPR staat, dan staat er altijd ergens in de buurt EVP, PSP of CPN. Dat werkt erg afstotend. D66 staat altijd op zichzelf, dat is een groot voordeel voor hen. Als je wat burgerlijk bent is D66 aantrekkelijk omdat je vrienden niet gek opkijken. De mensen stemmen niet zo rationeel. Het is meer een gevoel ergens bij te horen.'

Ria Beckers: 'Over het laatste kongres heeft Den Haag Vandaag een vrij positieve reportage gemaakt, maar er zat een shot van een paar seconden in van een voet met een geitewollen sok. Sommige mensen hebben zich daarover opgewonden, maar ik vond het niet zo erg. Laat maar zien die sok, het hoort tenslotte bij het beeld van de PPR.'

Mag de campagne gericht zijn op personen? Een affiche met een portret van Ria is nog steeds in discussie.

Bas de Gaay Fortman: 'Er zijn mensen die zeggen: deze samenleving is zo droevig, die vinden stemmen trekken maar een

burgerlijke aangelegenheid, en generen zich voor zoiets als de persoonlijke aantrekkingskracht van mensen. Met haar manier van werken heeft Ria heel veel mensen persoonlijk aangetrokken. Dat is wel beperkt tot mensen die bewust de politiek volgen, niet vanuit het bekende-Nederlanders-syndroom. Ik vind het werken met haar portret heel wat minder erg dan die staande ovaties op kongressen. Daar heb ik me zeer ongelukkig mee gevoeld als mij dat overkwam. Ria houdt in de Kamer goede betogen die ze moet waarmaken tegenover ministers en politieke keien, dat is veel belangrijker.

Er zijn ook mensen, die om het karikatuur te zeggen, vinden dat je niet gerechtigd bent PPR te stemmen als je niet minstens lid bent van het comité Zuidelijk Afrika. Toch zal van een half miljoen kiezers negentig procent niet politiek actief zijn. Een campagne van de lijsttrekker moet die mensen bereiken. Dat is de kunst voor een partij die ongelofelijk bewust bezig is en niets moet hebben van oppervlakkigheid.'

Signaal

De PPR-campagne richt zich in het bijzonder op vrouwen.

Ria Beckers: 'Ik heb de laatste jaren gemerkt bij groepen als Vrouwen voor Vrede en Vrouwen in de Bijstand, dat er een sterk bewustwordingsproces bij vrouwen op gang gekomen is. Door bewuste deelname van vrouwen aan de politiek kan de politiek veranderen. Van een vrouw als lijsttrekker gaat een signaal uit. Anders dan de PvdA hebben de fractieleiders van het fractie-akkoord in de Kamer, Ina Brouwer, Cathy Ubels en ik, zich ingezet voor de positie van vrouwen.'

Wim de Boer: 'Door de PPR-fractie is veel gedaan voor vrouwen, veel vrouwen zijn actief in de PPR en vrouwen stemmen meer dan mannen op de PPR. Het ligt voor de hand dat we dat beeld in de presentatie van teksten en inhoud verder voortzetten.'

En op jongeren.

Berry van Rijswijk: 'We zijn bezig om de organisatie van de PPR-jongeren uit te bouwen. Jongeren zijn erg huiverig voor de politiek, maar in de verkiezingstijd is de interesse iets groter en daar willen we van profiteren. In iedere provincie is een persoon aanspreekbaar voor spreekbeurten op scholen en markten. Jongeren gaan mee met PPR-sprekers voor het wandelgangenwerk: standjes bemannen, mensen in de zaal aanspreken.'

Cijferen jullie jezelf dan niet een beetje weg?

Berry van Rijswijk: 'Ik heb daar niet zo'n moeite mee. Wij staan achter het programma van de PPR. Peter Lankhorst heeft in de Kamer een aantal dingen gedaan voor jongeren. Hij heeft samen met de Belangenvereniging Minderjarigen toestanden in tehuizen aan de orde gesteld. Hij is opgekomen voor de minimumjeugdlonen en de studiefinanciering, een voorstel dat ik veel reëler vond dan dat van andere fracties. Veel thema's van de PPR spreken jongeren aan: opkomen voor het milieu, voor de derde wereld, voor een andere economie, tegen bewapening.

Ik denk dat de PPR bij jongeren verloren terrein terug moet winnen. We hebben goeie ideeën, maar de uitwerking is nog niet duidelijk bij de mensen. Ik denk aan kleinschalige bijeenkomsten. Een goed gesprek met tien mensen heeft meer effect dan een toespraak voor honderd mensen.'

Bas de Gaay Fortman: 'Bij de jongeren is het keerpunt van de verrechtsing bereikt. Edje trok de jeugd, maar nu is op lagere scholen de interesse voor iets als Greenpeace overweldigend.

In 1972 kozen de jongeren tussen de PPR en de VVD. Veel mensen van mijn leeftijd waren PPR-jeugd, en hebben het idee dat ze dat nog zijn. We moeten meer ruimte geven aan het elan van de jeugd. Jongeren als Berry krijgen te weinig kans om het beeld van de partij te bepalen.'

Gemakkelijk

Roel van Duijn miste spiritualiteit in de PPR.

Ria Beckers: 'We hebben een andere tijd dan de jaren zestig. Toen hadden we bruisende ideeën nodig. De jaren zeventig vroegen dat de mensen uit de jaren zestig gingen vechten tegen keiharde structuren. Toen dat niet lukte, trokken ze zich terug uit de kerk, uit de stad, uit de politiek. De PPR-mensen die doorgingen hebben beter ingeschat hoe hard dat gevecht was en hoeveel uithoudingsvermogen je nodig hebt.

Neem de Brede Maatschappelijke Discussie. Dat was uitstel met het idee: straks slaan we onze slag. Dat hebben Wiegel en

'De PPR staat voor een en al gezanik'

Berry van Rijswijk

WILHELM VERSCHUREN

RUST

Van Aardenne een jaar geleden gezegd in een interview met de HP. Het gaf ze tijd, ze wisten dat de geschiedenis een golfbeweging is en dat je niet altijd op de toppen loopt.

Wat Roel miskent is dat talloze mensen in de PPR keihard doorgaan. Die Ausdauer is ook een stuk spiritualiteit. Ik vind de opmerking zeer gemakkelijk. Misschien moet je iets beter kijken.'

Wim de Boer: 'Vijftien jaar geleden was de sfeer: de toekomst is begonnen en wij gaan hem maken. Daar zijn we mee op de koffie gekomen. Maar je mag niet de konklusie trekken dat daarmee het idealisme verloren is gegaan. Veel mensen hebben ideeën over hoe de samenleving er morgen of overmorgen uit moet zien en wat er vandaag gedaan moet worden om dat te bereiken. Dat is voor mij persoonlijk een sterke motivatie. Het zelfde idealisme waarmee mensen actief zijn in de vredes- en milieubeweging. Je doet het omdat je het niet niet kunt doen.'

Bas de Gaay Fortman: 'Wij hadden het in de jaren zeventig over de open en ontspannen samenleving, en het is ook bij

'PPR moet bij jongeren verloren terrein terugwinnen'

ons vaak te gesloten en te gespannen geweest. Het is nu minder zwaar aan het worden. In de fractie wordt ontzettend ontspannen vergaderd. Dat verschrikkelijk serieus nemen van jezelf zie ik wegtrekken. Dat is nog geen spiritualiteit, maar wel de ruimte ervoor.'

Wat moet er in de campagne gebeuren?

Wim de Boer: 'Ik vind dat niet zo eenvoudig. De PPR is er de partij niet naar om als zeep te verkopen. Het redelijk positieve beeld van de PPR kan wel door de campagne versterkt worden. We moeten barrières wegnemen, aantonen dat het niet waar is dat een kleine partij geen invloed heeft. Ik kan me voorstellen dat je je in de laatste fase van de campagne richt op die drogredenering. Welke zetel heeft meer invloed: de 56e van de PvdA of de vierde van de PPR? Als je in het parlement rondkijkt zie je het laatste. Ik zou het heel leuk vinden als het lukt om bij dat politieke zeep verkopen een goede toon te vinden: relativerend, nuchter, ironisch en optimistisch.'

Ria Beckers: 'We mogen geen fouten maken. Als je een grote fout maakt ben je zo weg. Maar we maken ze niet.'

Wim de Boer: 'Als de mensen je niet kiezen, dan heb je het niet goed gedaan.'

Zou op het komende kongres dat flitsende team van Den Haag Vandaag weer aanwezig zijn? Laten we het hopen, want publiciteit is nooit weg zo vlak voor de verkiezingen. Hopelijk lopen de heren daar wat minder arrogant rond dan in Den Bosch op het najaarskongres. Ze stonden toen voortdurend in de weg met camera's en lampen en trokken ook nog zo'n smoel van jullie - mogen - je - handen - dichtknijpen - dat - wij - aandacht - aan - jullie - willen - be - steden.

Wij, gewone leden moeten ons daar overigens terdege op prepareren, want in Den Bosch was het weer helemaal mis. Die jongens hadden een diepte-interview met Stef Dijkman opgenomen, waarin allerlei boeiende vraagstukken aan de orde kwamen. Hoe het hem nou bevalt bij de PPR en of hij er achter is dat-ie op het verkeerde paard heeft gewed en zo. Jullie kennen de belangstelling voor het persoonlijke van onze vaderlandse pers wel. Waarom zouden ze hun kijkers naar het andere net jagen met van die elitaire inhoudelijke kletspraat!

Stef wrong zich in allerlei bochten om aan te geven dat hij het bij de PPR uitstekend naar zijn zin heeft. Sorgdrager weer eens kwasi-verbaasd. Ja maar de PPR is toch zo'n club van geitewollen sokken en loslopende honden, meende hij te moeten opwerpen. In verband met de beeldvorming begon Stef dat uitvoerig tegen te spreken. En daartussendoor gemonteerd kwamen jullie, gewone PPR-leden in beeld. Ik niet, want ik was uit voorzorg de gehele dag achter het gordijn blijven zitten omdat ik a) niet gratis wil poseren en b) de partij geen slechte naam wil bezorgen.

Een mooi beeld was dat! Breiende vrouwen met ongeïnteresseerde gelaatsuitdrukking. Onderuitgezakte baardapen met natuurlijk weer die onvermijdelijke geitewollen sokken. Bij dozijnen! En dan was er ook weer zo'n dierenliefhebber die meende dat zijn Bello (m/v) vast wel belangstelling had voor amendement 93A en het beest dus maar had meegenomen, zonder riem wel te verstaan. Nog een geluk dat de kinderen in de crèche waren opgesloten. En Stef daartussendoor maar tegenspreken! Hopelijk hebben jullie je les geleerd. Zo niet dan zullen we maar moeten ingrijpen op 1 februari. Je mag alleen vóór het gordijn plaatsnemen als je uiterlijk in strijd is met de heersende PPR-karika-

tuur. Tenzij we in de campagne die karikatuur willen uitbuiten maar dat is geloof ik niet de bedoeling. Ook korrekt gekleed en zonder honden en breiwerk kunnen we er beslist wel weer een manifestatie van rust en eensgezindheid van maken. Hoewel?

Mij kwam ter ore dat er net als vier jaar geleden alweer maar één kandidaat is voor het lijsttrekkerschap. Ik kon mijn oren niet geloven. Op deze plaats heb ik jullie destijds voor mijn doen zeer ernstig onderhouden over dat verschijnsel. Zou dat dan niet geholpen hebben? Zou mijn geschrijf dan niet serieus genomen worden? Nee, dat is te onvoorstelbaar. Er moet dus iets anders aan de hand zijn. Terwijl jullie op wintersport waren en/of dure kerstmenu's zaten te verorberen heb ik me intensief met de vraag beziggehouden wat onze partij-hotemetoten nu weer met elkaar hadden voorgekookt. Er bleek maar één plausible verklaring te zijn. Uitgangspunt is dat er na al die jaren van vruchteloos strategiegekeutel naar buiten het beeld moet komen van rust en eensgezindheid. Met meerdere kandidaten voor het lijsttrekkerschap kun je dat wel vergeten. Vleugel A schaart zich achter kandidaat A, vleugel B achter kandidaat B en de richtingenstrijd brandt weer los. Spek en Es zijn een leerzaam voorbeeld.

Onze hotemetoten zijn handiger en verstandiger. Ze hebben die vleugels eenvoudigweg geen kans willen geven zich achter een kandidaat te scharen en over diens rug stokpaarden te berijden. Ria is overgehaald nog één keer moederziel alleen kandidaat te staan. Zo verliep het jaar 1985 inclusief de kongressen in alle rust en eensgezindheid. Leuk voor de beeldvorming van de partij: saai doch konstruktief zal ik maar zeggen.

Wat gaat er nu 1 februari gebeuren? Meld Ria's nevenkandidaten (m/v) zich op het laatste moment alsnog aan? Dat ligt niet erg voor de hand omdat hun kans op verkiezing dan wel is verkeken. Nee, Ria zal zich in haar openingsrede 'onverwachts' terugtrekken, waarna het kongres een keus kan maken uit de overgebleven kandidaten. Na zo'n mededeling ontstaat er licht enig tumult. Om dat te voorkomen waarschuw ik jullie even vantevoren. Den Haag Vandaag zal zich verbazen over de rust waarmee het kongres Ria's vertrek zal opnemen!

AD VAN OOSTEN

RIA SLEWE, ONZE VROUW IN LAREN

'OOK DE KUNSTENAARS ZIJN HIER NOGAL RECHTS'

Hoe ziet uw Utopia eruit? Het ligt waarschijnlijk temidden van bossen en heidevelden. De mensen zijn er gehuisvest in ruime woningen, waar zij schilderen, beeldhouwen en politiek bedrijven. Niet de bakker komt er aan de deur, maar een jonge kunstenaar. En de PPR is er vertegenwoordigd. Ria Slewe, voorzitter van het actiecentrum Laren-Blaricum: 'Ooit woonden hier alleen arme schapenboeren, nu is het een luxe-dorp'.

Aan het begin van deze eeuw brak in Nederland het inzicht door dat je stoflonen kreeg in de stad en blaasontsteking in de polder. Op doktersvoorschrift trok een stoet stiltezoekers naar het gezonde Gooi, spoedig gevolgd door kunstschilders, kooplieden, astrologen, antroposofen en andere wijsneuzen. In 'Walden' bij Bussum en de 'Broederschapskolonie' tussen Laren en Blaricum dachten voorlopers van de PPR na over een betere wereld.

Ria Slewe kwam vijftienvintig jaar geleden in Laren wonen. 'Je hebt hier het onderscheid tussen *Laarders* en *Larinezen*', vertelt ze. 'De *Larinezen* zijn de import, over het algemeen nogal welgesteld volk. De *Laarders* zijn de afstammelingen van de *Erfgooiers*, die met toestemming van Floris V de weidegronden, engen en meenten, gemeenschappelijk mochten gebruiken. Een paar jaar geleden zijn de laatste meenten aan de overheid verkocht'.

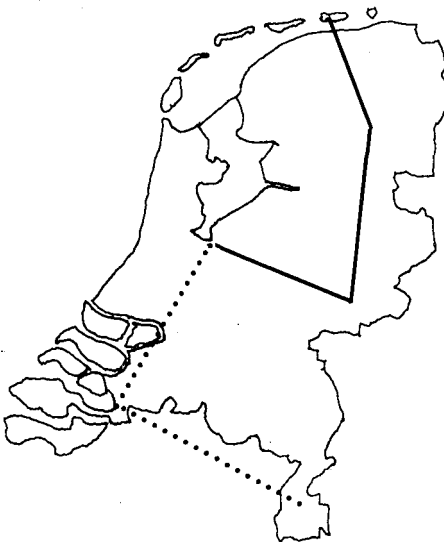
Het waren vooral arme boeren die schapen over de hei lieten grazen. Wevers bewerkten de wol, en daardoor werden er enkele tapijtweverijen in Laren en Blaricum gevestigd. Ria Slewe heeft er nog een van meegemaakt. Vandaag de dag zul je zowel de arme wevers als de kleurrijke utopisten in Laren vergeefs zoeken. De Broederschapskolonie van professor Van Rees ('een soort commune op streng-socialistische basis') ging roemloos ten onder. Wat bleef was een grote concentratie kunstenaars en kunstzinnige instellingen. De twaalfduizend inwoners van Laren hebben de beschikking over het Singermuseum en de Singer-concertzaal, schenkingen van de Amerikaanse naaimachinefabrikant, en het bekende jazzcafé van Nick Vollebregt.

Oude dag

Een unieke voorziening is het *Rosa Spierhuis*, waar mensen die hun leven hebben gewijd aan wetenschap en kunst kunnen genieten van een onbezorgde oude dag. Ria Slewe: 'Het is een ontzettend

leuk, aardig verzorgingstehuis, mogelijk gemaakt door giften van rijke mensen. De bedoeling was dat oudere kunstenaars ontlast zouden worden van de zorg voor eten en drinken, zodat ze tijd zouden hebben voor hun creativiteit. Ze worden er niet betutteld. Er is een commissie die lezingen en concerten organiseert, en daar kunnen ook mensen uit de buurt naar toe. We hebben er als Progressief Laren wat leden zitten. Niet zo veel, want ook in kunstenaarskringen zijn de mensen hier nogal rechts'.

Tegenwoordig is de toeloop van kunstenaars sterk verminderd, vertelt Ria. 'Het

is te veel een luxe-dorp geworden. In plaats van schilders vestigen zich hier boetieks en luxe kledingzaken. De gewone *Laarder* bevolking moppert daarop, want als ze een eenvoudig hempje of jurkje willen kopen moeten ze naar Hilversum'. Als om haar woorden te logenstraffen komt er een werkloze kunstenaar aan de deur. Hij biedt gravures (of zoiets) aan voor twintig gulden. Ria koopt er een.

'Mijn man zal wel weer vinden dat ik me wat heb laten aansmeren, maar als je van de PPR bent mag je dit soort initiatieven wel steunen'.

Basisgemeente

Ria Slewe heeft het actiecentrum Laren-Blaricum zien ontstaan uit een basisgemeente aan het begin van de jaren zeventig. 'Ik kwam terecht in de katholieke basisgemeente De Palm pit in Bussum. De voorganger was een aalmoezenier van het militair tehuis. De diensten werden steeds progressiever, op een gegeven moment nam de aalmoezenier ontslag en verhuisde de gemeente naar de Montessorischool. De Palm pit ging op in de *Kritische Gemeente het Gooi*, waar ook gereformeerden en hervormden een grote inbreng hadden. Veel mensen waren idealistisch, maar ook realistisch, en de dingen die zij zeiden dacht ik ook. Ik kom zelf niet uit een politiek gezin, een beetje liberaal-konfessioneel, en toen ik me op het gymnasium voor politiek ging interesseren kon ik in die liberaal-konfessionele hoek niets interessants ontdekken. Zo was mijn politieke belangstelling oorspronkelijk niet groot.

In dezelfde tijd als de basisgemeente begon zich in Laren een groep mensen af te scheiden van de KVP, onder ander Bogaers (ex-KVP-minister, die zich later van de PPR zou afkeren) en Trip. Zij richtten een PPR-afdeling in het Gooi op. En dan had je Leo en Ria Janson, die belden mij op om mij uit te nodigen voor hun huiskamerbijeenkomsten. Daar zaten hun kennissen en mensen uit de buurt. Het was open voor iedereen, maar ze probeerden wel om je bij de PPR te krijgen'.

Ontevreden

De progressieve partijen sloten in Laren een akkoord, dat als Progressief Laren drie van de vijftien gemeenteraadszetels bezet. De raad wordt volledig gedomineerd door de VVD (6 zetels) en het CDA

'Voor een kraampje op de Brink is het niet het ideale jaargetijde'

(3), die ook de twee wethouders leveren. Verder zijn er fracties van het Dorpsbelang en het kurieuze *Werkersakkoord*, volgens Ria Slewe een bundeling van ontevreden. 'Het zijn eenvoudige lieden, erg Larens. Afscheiden KVP'ers, die ontdekten dat de KVP er niet is voor de gewone man, en een paar kommunisten. Veel mensen hebben ook iets tegen de PvdA, omdat die intellektualistisch is en erg star'.

De onderlinge zetelverdeling van Progressief Laren is een probleem. Tot dusver had de PvdA er twee en de PPR één, maar nu gaat ook D66 zich roeren. 'De spanningen kunnen hoog oplopen. De PvdA staat op twee van de drie zetels. Wij vinden dat er tenminste een vrouw in de fractie moet. De PvdA is nogal vergrijsd en heeft geen vrouwelijke kandidaten. D66 heeft nog nooit in de raad gezeten, maar ze zijn gelukkig erg principieel en willen een vrouwelijk raadslid. Maar ze hebben geen vrouw'.

Simpele konklusie lijkt dat die vrouw uit de PPR moet komen, en Ria Slewe maakt een goede kans op de kandidatuur. Het is overigens niet onwaarschijnlijk dat Progressief Laren een zetel wint, en dan kunnen alle deelnemende partijen tevreden worden gesteld.

Milieu-dingen

De Larense gemeentepolitiek voltrekt zich in 'redelijke harmonie', volgens Ria. Progressief Laren kan zich profileren door een intensieve aandacht voor milieu-dingen. 'Maar een heleboel dingen waarvan wij vinden dat ze moeten gebeuren, vindt iedereen. Toen we de kringloopwinkel openen was de VVD-wethouder razend enthousiast. We hebben gevraagd niet meer te spuiten op openbaar groen, daar was ook iedereen voor. Pas toen het de afgelopen zomer zo regende en de straten glad werden van het onkruid is er gezegd: toch maar weer spuiten. Milieudefensie

erkende dat het een probleem was. Nu blijkt dat het mogelijk is om een soort staalborstels te monteren op de veegmachines waarmee de straten worden geveegd. Daarmee kun je het onkruid wegborstelen'.

Pas bij het verkeersprobleem lijkt zich in Laren een politieke tegenstelling af te tekenen. 'Wij zouden het verkeer aanzienlijk willen verminderen. Vooral op vrijdag en zaterdag is het hier erg druk door mensen die komen winkelen. Wij zouden het centrum autovrij willen maken en parkeer- toestaan buiten het dorp. De winke-

liers willen dat de mensen bij wijze van spreken in de winkel parkeren. Ze zeggen: juist omdat hier geen voetgangersgebied is komen er zo veel mensen winkelen. De VVD probeert daar garen bij te spinnen. De middenstand als economische kurk. Naar mijn idee wordt dat zwaar overdreven, want de winkels zijn van niet-Laarders, en die nemen een vriendin of kennis als bediende'.

De royale gemeenteportefeuille geeft Laren allerlei mogelijkheden tot besteding. Het noodlijdende zwembad zal worden omgebouwd tot een zwemparadijs met een knuffelmuur. 'Dat moet het uit het slop helpen, anders moeten we het over een paar jaar sluiten. Progressief Laren heeft voorgestemd, maar ik zie het niet zo zitten. De mensen zijn 's zomers allemaal op vakantie, en alleen met stralend weer is het zwembad redelijk vol. Het zal zich als zodanig nooit bedruipen'.

Caravan

Met een discussieavond voor vrouwen gaat de verkiezingskampanje van Progressief Laren van start. 'Het is onze bedoeling om jongere vrouwen voor de plaatselijke politiek te interesseren. Het is daarbij een handicap dat we geen vrouwen in de fractie hebben, maar we verwachten toch wel een zaaltje met dertig mensen vol te krijgen'. Verder komt er in het vrouwenrefpunt ('vroeger heette het vrouwenkafé, het loopt op dit moment niet zo best') een forumdiscussie tussen vrouwelijke kandidaten van alle deelnemende partijen.

Voor een kraampje op de Brink is het niet het ideale jaargetijde. Progressief Laren wil met een caravan het dorp in gaan om folders en verkiezingsprogramma's te verspreiden. Thema's zijn deze keer het jongeren- en ouderenbeleid en het milieu, vertelt Ria.

We nemen afscheid met een laatste blik op de besneeuwde achtertuin die overgaat in besneeuwd bos. Wellicht bevindt zich daar nog een verwilderde nazaat van Frederik van Eeden of professor Van Rees. Maar als die zich zou willen uitspreken over verkeer op de Brink of een zwemparadijs met knuffelmuur, dan is hij hoogstwaarschijnlijk niet als kiesgerechtigde ingeschreven.

AD VAN OOSTEN

DEN UYL ANALYSEERT NIET

HARTSTOCHT OF... VERLOREN WORSTELING?

Den Uyl heeft geen antwoord op de brute verscherping van de tweedeling tussen arbeid en kapitaal. Een typische reformist die steeds weer over zijn rechterschouder kijkt. Dat konkludeert Herman Verbeek na lezing van het boek over de hartstocht van Den Uyl. Het reformisme van de partijleider, en met hem van de partij, maakt het werken aan een echt links alternatief in Nederland onmogelijk. Het bestendigt namelijk de wanverhoudingen tussen rijk en arm en tussen oost en west.

Telkens als ik een paar interviews zou lezen, keek ik eerst naar de kop op de omslag. Tot ik 't zag: hij kijkt over zijn rechterschouder. Iedereen weet wat dat betekent, als een links politikus naar rechts kijkt; die dreigt weg te kijken van zijn herkomst, van zijn ooit besloten beginselen en beoogde doelstellingen. Het is een portret, op die kaff. En zo is het boek zelf. De beide journalisten die het gemaakt hebben, plaatsen op de eerste de beste bladzijde Den Uyl in zijn politiek milieu, de sociaal-demokratie, waarvoor zij een citaat van Domela Nieuwenhuis aanhalen. Die voorspelde, al in 1894: 'Zoals de triomf der christelijke kerk de val is geweest van het christelijk beginsel, zo zal de zegepraal van de sociaal-demokratie de nederlaag van het socialisme zijn; de sociaal-demokratische partij zal tenslotte ontaarden in een doodgewone hervormingspartij.'

Het enige woord in het citaat dat me wat te rooskleurig aandoet, is 'zegepraal'. Den Uyl, van dat 'zondig ras der reformisten', die dat in zijn credo van 1970 karakteriseerde met de uitdrukking 'De smalle marge van de democratische politiek', is daarmee de belichaming van een bleker en bleker geworden democratisch socialisme. De motieven zijn er niet minder eerzaam om, ook in kortzichtigheid is deugd: 'de mensen aan de onderkant beschermen tegen het vrije spel van de kapitalistische krachten.' De socialistische toekomst zelf werd steeds meer in mystificerende termen verdrongen en weggeïroniseerd: het 'heilsrijk' raakte verder en verder weg.

De sociaal-demokratie heeft het dus opgegeven het vrije spel zelf te stoppen en uit handen te nemen van de spelers. Den Uyl is van huis uit markt-ekonom en is dat als politikus nog meer geworden. Zeer leerrijk daarover is in dit boek het interview met Jan Pen. Den Uyl was en is een ekonom van de groei. Dat heeft hij van de wederopbouw en de welvaart van na de oorlog. En hij heeft het van het optimisme en het vooruitgangsgeloof van het socialisme. Hij werd wethouder in Amsterdam

toen de groei er in de Eerste Wereld goed in zat. Grootchalig en royaal maakte Den Uyl plannen en denderde die door de Amsterdamse Raad. Lees er Ed van Thijn, Marcus Bakker en Roel de Wit over. Langs het Noordzeekanaal moest grootindustrie komen, daarvoor spoot hij de zandwoestijn vol. Amsterdam moest een grote olie-haven worden, als Rotterdam, daarvoor haalde hij Mobil Oil binnen. De Randstad als de bek van de buik Bondsrepubliek, waar het Wirtschaftswunder alle rekords aan het breken was. Het oude Amsterdam zou ingrijpend gesaneerd moeten worden: breken en (hoog)bouwen. En er moesten Bijlmer's komen. Den Uyl, de man met het 'Manhattan-syndroom', zegt van Thijn.

Tragiek

Het is de tragiek van Den Uyl, dat hij opkwam in de tijd van de groei en daarop ingesteld was, maar zijn eigenlijke politieke periode zag liggen in de recessie, de nieuwe schaarste, ja de nieuwe armoede, de grenzen aan de groei, de uitputting van milieu en grondstoffen. Hij was alert ge-

noeg om direkt de waarschuwing te onderkennen van de 'Club van Rome'. En intens deed hij mee in de Commissie-Mansholt, waaraan PvdA, PPR en D'66 de opdracht gegeven hadden een politiek antwoord te formuleren. De beginnende recessie, waarin Den Uyl zijn nationale politieke werk begonnen was, viel samen met het moment waarop de vernieuwing van de jaren-60, eindelijk, de politiek bereikte. In de welvaart, met zijn verbeterde scholings-, informatie- en participatiemogelijkheden, waren bewustwording, demokratisering, emancipatie, vrouwenstrijd, homo-erkenning, milieubeweging, vredesbeweging, Derde Wereldbeweging van invloed geworden. Daarin wortelden ook D'66 en PPR.

De PPR komt in het boek van Jansen van Galen en Vuijsje te weinig voor. Nog 't meest bij van Mierlo. Een interview met Bas de Gaaij Fortman, of met een van de PPR-leden in het kabinet-Den Uyl, van Doorn, Trip, Van Hulsten, had niet mogen ontbreken. D'66 had alleen Gruyters in dat kabinet; die schommelpartij komt echter uitvoerig aan het woord, bij monde van de beide bovengenoemde D'66ers. Waarschijnlijk omdat zij toen, op een kleinere politieke basis dan de PPR, meer invloed uitoefenden, omdat zij dichter bij het reformisme, dichter bij den Uyl stonden en staan.

De PPR is van '68. Mijns inziens werd ze toen samengesteld uit twee welhaast tegenstrijdige componenten. Daar waren allereerst de uittrekers uit de grote konfessionele politiek, de verlaters van KVP en ARP, die zich ook de PPR voorstelden als een faktor in het machtspeel. De andere komponent was die van de 60er-jaren generaties, goed geschoold volk, vooral in de middenklassen en in de emancipatiebewegingen daarvan. Die tweede komponent is allengs in de PPR sterker geworden, tot zij de eerste grotendeels verdreef. Dat is ongeveer voltooid met het gaan van de 'Godebaldgroep'. Mensen als Jurgens, van Doorn, van Hulsten, eens grote steunpilaren van de PPR, hadden en houden machtspolitiek voor ogen en zijn

FOTO: ROB HUIBERS

daarmee steeds meer gekomen in de buurt van de PvdA van Den Uyl. Die gebleven zijn, Bas, Boy Trip en vele anderen, heb ik onverholven hoog.

Sheiks

Het kabinet-Den Uyl van '73-'77 heeft nog altijd het imago van het meest progressieve kabinet van na de oorlog, of misschien wel van Nederlands parlementaire historie. Terwijl het de eerste recessieklappen moest opvangen en dat met menig 'rechtse' maatregel deed. De eerste 'oliekrisis' was in '73. Die benaming is slecht; aan een economische crisis was de Eerste Wereld sowieso toe, op de lange golven van de markt-konjunctuur die het kapitalisme op de wereld gevestigd heeft. De olie-sheiks reageerden daarop onmiddellijk, met het verveelvoudigen van hun prijzen. Wat ineens alles duurder maakte en ieder die grote uitgaven had te doen, in de problemen bracht, dus ook het kabinet-den Uyl. Het progressieve beeld zat 'm in die vier beroemde hervormingsplannen: de Wet op de Investerings Rekening (WIR), de herziening van de grondpolitiek, de Wet op de Ondernemingsraden en de Vermogensaanwasdeling (VAD). Die kwamen er niet of uitgebeend. Wat er wel

kwam: machtigingswet, looningrepen, één procents-operatie. En de F-16's kwamen. In de Miljoenennota van '74 zei het kabinet dat 'de winsten van de ondernemingen te laag waren.' Wat PPR en D'66 in het kabinet tegenhielden, waren: reaktortvaten aan Zuid-Afrika, nieuwe kerncentrales na die van Borssele en Dodewaard, een gesloten Delta-systeem.

Politiek is minstens zozeer produkt van een maatschappij als dat politiek die maatschappij maakt. Politiek is toch 't meest: antwoord, een secundair proces dat reageert op maatschappelijke verhoudingen, op de dynamiek daarin, de mogelijkheden en beperkingen ervan. Mijns inziens moet zo ook het kabinet-Den Uyl en wat erna kwam worden begrepen. Op maatschappelijk nivo valt er misschien het volgende vast te stellen. De vernieuwing van de jaren-60 doorbrak niet de oude tweedeling kapitaal-arbeid, waarop de Westerse maatschappij is geornd. Wel werd die tweedeling in zijn effecten wat zachter, socialer, democratischer. Dat was de sociaal-demokraten voldoende. Daar voorbij hadden zij eigenlijk geen plan, geen idee, geen ideaal meer. Zij hebben het opheffen van die tweedeling immers opgegeven in hun re-

formisme. Toen de recessie intrad, verscherpte zich opnieuw de tweedeling. Het kapitaal, dat in het nauw kwam, verhardde, de arbeid raakte erger in het defensief. En daarmee alle verworvenheden die binnen de welvaart op het kapitaal veroverd waren. Er bleek niets blijvends verworven. Strukturele afbraak van het sociale verzekeringsstelsel en van gestarte emancipatie-voorzieningen bleken mogelijk. We moesten nu vaststellen dat het kabinet-Den Uyl geen echt hervormingskabinet naar links is geweest en dat de regeringen-van Agt 1 en 2 en die van Lubbers dat wel waren, naar rechts.

Vernederd

Den Uyl heeft op die brute verscherping van de oude maatschappelijke tweedeling geen echt antwoord. Hij wil niet aanvaarden dat een politieke tweedeling er het gevolg van is. Dus werd hij in '77 vernederd door Van Agt en Wiegel. Niet Nieuw Links en de PvdA-partijraad, niet D'66 en de PPR (Regeerakkoord) hebben hem toen beentje gelicht. Niet de onverenigbaarheid van Van Agt's en Den Uyl's karakter heeft dat tweede kabinet-Den Uyl onmogelijk gemaakt. Het was de maatschappelijke tweedeling die zich

doorzette in de politieke tweedeling. Overal in de Eerste Wereld vond die maatschappelijke omslag plaats. Het kapitalisme had zich omstreeks '80 naar de zoveelste crisis geakkumuleerd.

Binnen de Eerste Wereld was de markt verzadigd; mensen hebben doorgaans aan één auto, koelkast, video genoeg; en meer dan je zat eten gaat niet; gevolgen vormden de keten van overschotten produktie, stagnatie, werkloosheid, koopkrachtverlies. In de Derde Wereld betekende het haast totale marktvernietiging, dumping van kapitaal en goederen voor elites, voor de armen honger en schulden. Dollar, d-mark, gulden, enz. voeren daarmee oorlog op een effectiever en vernietigender wijze dan met wapens. De dollar aan kop. De enorme overheids tekorten van de rijke valutalenden vormen veel minder een bezwaar dan die van de zwakke landen, die onder IMF-regiem gesteld werden. Kapitaal moet groeien, moet telkens nieuw 'Lebensraum' zoeken voor expansie. Met de high-tech, met SDI en Eureka, militariseert nu de ekonomie van het Westen de ruimte in. Het Oostblok, allereerst de SU moet volgen.

Den Uyl blijft op aarde. Binnen de nog altijd rijke Nederlandse grenzen aan de groei, waar kapitaal de wet stelt aan de arbeid. Die arbeid ondergaat in zichzelf de tweedeling; de hoogontwikkelde arbeidselite wordt bij het kapitaal ingelijfd; wat resteert aan arbeid en wat werkloosheid werd, heeft maatschappelijk minder en minder gewicht. De vakbeweging merkt het. En de politiek.

Schreeuwerig

Toch blijft den Uyl ook nu een reformist. Hij blijft kijken over de rechter schouder. Hij wil met markt en kapitaal, met nieuwe groei verder. Daarvoor liet hij zich opnieuw vernederen in het kabinet van Agt-den Uyl. Zijn banenplannen flopten daar, de ziektewet-ingreep was verraad aan de toch al zwaar gepakt in het sociaal stelsel. Het werd te gek, de PvdA liep weg uit dat kabinet. Einde van Agt. Bart Tromp's konklusie is niet meer dan een optelsom: in de 25 jaar sinds Drees hebben de sociaal-demokraten 7 jaar in een coalitie mee mogen regeren: kabinet Cals-Vondeling tot de Nacht van Schmelzer, kabinet den Uyl en kabinet van Agt-den Uyl 1 en 2.

En nu? De sociaal-demokraten willen de tweedeling van de maatschappelijke verhoudingen, met als gevolg daarvan de scherpe politieke tweedeling, niet onder ogen zien. Zij blijven naar rechts kijken, met den Uyl aan het hoofd. Of hij alsnog persoonlijk genoegdoening wil bevechten op van Agt door toch dat tweede kabinet den Uyl te halen, of dat hij echt denkt dat de sociaal-demokratische krachten nog zodanig intact zijn dat er geregeerd kan worden? Toen Ed van Thijn in het voorjaar van '80 een paar weken ziek te bed lag, tijd en afstand kreeg voor wat analyse, zag hij ineens hoe het maatschappelijk draagvlak aan het verschuiven was... richting rechts. En hoe de schreeuwerige oppositie van de PvdA daaraan meehielp. De Nederlander heeft de calvinistische schuldgevoelens en ascese nog diep in

zich, hij bezuinigt gehoorzaam, hij kent de ontbering nog van crisis, oorlog en wederopbouw. Hij ziet de 'noodzaak' in van wat CDA en VVD hardhandig aan het doen zijn.

Hoe dichter de verkiezingen van 19 maart en 21 mei naderen, des te sterker de heersende coalitie wordt, ten koste van de PvdA. Ook al zou den Uyl nog plaatsmaken voor Kok, de centrum-gerichte positie van de PvdA zal zo gauw niet veranderen.

De eigenlijke tragedie van het reformisme is, dat het aldus echte alternatieven onmogelijk maakt. Daarvoor zou nodig zijn dat men de weer brutaal te keer gaande wanverhouding kapitaal-arbeid, met alle aangegroeide complexe sociale weefsels, scherp onder ogen durft te zien, op nationaal nivo en in wereldverband. De wereld heeft een uiterste behoefte aan die analyse, aan de bevrijdingsstrijd die daaruit voortvloeit en aan alternatieven die dan mogelijk worden.

Zal er straks in de PvdA een nieuw 'Nieuw Links' opstaan? Dat zal dan geen 'Tien over Rood' maar 'Tien over Twaalf' moeten schrijven. Op de wereldlijnen Noord-Zuid en Oost-West moet een nieuwe wereldhuishouding, wereldpolitiek, wereldvrede worden ontworpen. Alleen op die lijnen is een nationale politiek verantwoord en hoopvol. Den Uyl heeft naam in de Socialistische Internationale. Uit het kleine sterke Nederland kan hij zich, ook persoonlijk, meten met mannen als Brandt, Schmidt, Mitterand, Palme, Gonzales en Kinnoek. Het boek naar aanleiding waarvan ik deze beschouwing schrijf, is weinig internationaal georiënteerd. Alleen Pronk en van Miert kennen den Uyl in internationaal verband, in de Internationale, in de Unctad en in Suriname. Het boek is erg Hollands, te provinciaals.

Wat na den Uyl en na zijn generatie sociaal-demokraten uiterst urgent is, is een analyse die blootlegt hoe kapitaal op nieuwe en meest destructieve manier heerst over arbeid, over volken die bijna alleen arbeid te bieden hebben, over milieu, planten, dieren, lucht en water, grond en bodemschatten, die door kapi-

taal worden veroverd, geprijsd, verhandeld en... vernietigd.

Het verschil tussen CPN, EVP, PPR, PSP enerzijds en PvdA anderzijds is niet dat de laatste regeren wil en de eersten niet en nooit; het verschil is allereerst dat het reformisme van de sociaal-demokratie de rampzalige wanverhouding tussen groot en klein, rijk en arm, West en Oost, Noord en Zuid bestendigt en in konditie houdt, het is er de masseur en physiotherapeut van. Een grote politieke partij, in Nederland en elders in West-Europa, verandert niet eigener beweging. Partijen zijn immers produkt van maatschappelijke ontwikkelingen. Pas toen de vredesbeweging eiste: geen kruisraketten, ging de PvdA dat, althans met de mond, belijden. De progressieve bewegingen zullen daarom vooraan moeten gaan. Zij hebben er reden toe. Als de vredesbeweging de balans moet opmaken en moet vaststellen dat er toch kruisraketten komen; als de milieu-energiebeweging moet vaststellen dat er toch kerncentrales bijkomen; als de vakbeweging en emancipatiebeweging moeten vaststellen dat het sociale stelsel toch afgebroken wordt en dat er geen arbeid voor in de plaats komt, dan moeten zij toch tot het inzicht komen dat de tweedeling van het maatschappelijk bestel nu zo fataal is dat geen direkte hoop kan worden gebouwd op een rechts-linkse coalitie, als die er al zou kunnen komen na 21 mei. De bewegingen zouden een progressieve politieke meerderheid moeten gaan bepleiten; eerst als zij de PvdA ertoe dwingen, zal die de kiezer warm gaan maken voor progressieve meerderheidsvorming. De PPR heeft niet opgehouden daaraan bij te dragen. De linkse samenwerking zal op de PPR niet stranden. Als die er komt, maakt den Uyl het niet meer mee; dat hoeft ook niet. Als je altijd over je rechter schouder gekeken hebt, zijn je spieren links wat verzwakt.

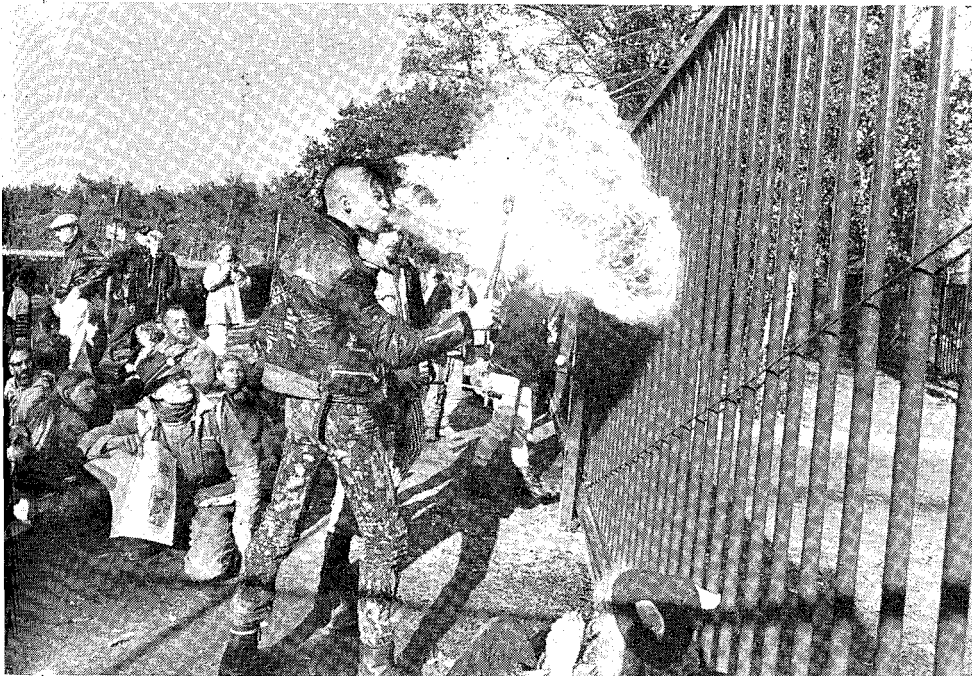
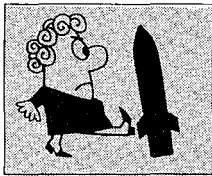
HERMAN VERBEEK

'Joop Den Uyl - Politiek als hartstocht', een portret in twintig interviews, door John Jansen van Galen & Bart Vuijsje. Uitg. van Holkema & Warendorf.

Nawoord:

Voor Oudjaar werd den Uyl door Open Forum van de Volkskrant gevraagd om zijn traditionele bijdrage. Die is heel karakteristiek, om niet te zeggen onthullend. Hij herinnert eraan dat de term 'tweedeling' door hem in 1984 werd ingevoerd. Ze mag alleen gebezigd worden voor de marginalisering van de nieuwe 'onderklasse': de term mag zeker niet vervangen worden door 'klassevorming', want daar heeft het proces weinig mee gemeen. Den Uyl konstateert met Jan Pronk dat in Nederland 20% van de mensen langs de kant staat, in India 40, in Afrika 80%. Hij konstateert, maar hij analyseert en verklaart niet. Hij weet daarom ook geen alternatief aan te geven. De econoom en politikus zou juist nu zichtbaar moeten maken waarom deze maatschappij zo in elkaar steekt en hoe daar tegen oppositie zou kunnen worden gebundeld.

Herman Verbeek

klopten en vroegen om onderdak. Desnoods een stal.

Natuurlijk weigerde de burgemeester dit en ingaande op de 'zegening van Maria's buik' verklaarde deze CDA-man, dat ze dat al zo'n negen maanden hadden kunnen zien aankomen. (En liefst een fatsoenlijk huis ergens ver weg had moeten kopen?)

**Ondanks tegenslagen,
Vrede en alle goeds, Willem.**

Gironr. VAK: 3332968 *tnv. v. Essen*

In Vredesnaam voor breed publiek

Bijna 4 miljoen mensen ondertekenden het Volkspetitionnement tegen de kruisraketten. Toch leest minder dan 0,5 procent (!) regelmatig een vredesblad. Zo blijft een handtekening een wel erg makkelijk en vrijblijvend gebaar. Waarschijnlijke oorzaak: de huidige vredesbladen zijn door hun specialisatie en omvang meestal ongeschikt voor een breed publiek, waardoor veel waardevolle informatie blijft 'steken' in de eigen kleine kring van deskundigen en activisten.

Ook vertegenwoordigen deze vaktijdschriften vaak een specifieke politieke of kerkelijke stroming in de Nederlandse samenleving waar brede lagen van de bevolking zich niet direct bij betrokken voelen. Voorts lijden steeds meer (ook progressieve) mensen aan een zekere leesmoeheid. Overdaad schaadt blijkbaar.

In Vredesnaam, een nieuwe landelijke vredeskrant, is derhalve nadrukkelijk geen vaktijdschrift en richt zich primair op een breed publiek. Het blad wil tevens een brugfunctie vervullen tussen publieke opinie en vredesbeweging.

In het eerste nummer onder meer aandacht voor: Kernwapenvrije gemeenten krijgen het moeilijk met mobiele kruisraket/Raadsverkiezingen op 19 maart/CDA-leider Bert de Vries is bekeerd: 'Neen tegen de kruisraketten'/Den Uyl moet oppassen voor 'Mondale-effect'/Burgerlijke ongehoorzaamheid verrijkt democratie. En verder: pittige commentaren, heldere analyses en opvallende rubrieken.

Een gratis proefnummer kan men aanvragen bij: In Vredesnaam (A. Slooff), Smalweer 21, 3363 JJ Sliedrecht. Tel. 01840-18201.

VAK VRAAGT ZICH AF:

Laten half miljoen Haagse wandelaars het afweten?

Het bedrijf Van Hees uit Tilburg heeft nu pas een asfaltbewakingsweg op de basis Woensdrecht voltooid. Dat verliep, helaas, ongestoord. Zal het kunstwerken bouwen voor de 48 kruisraketten net zo probleemloos worden? Of is er buiten de 25 V.A.K.-mensen in Woensdrecht zelf ook nog hoop?

Eén mens per 2, peperdure, kruisraketten, is zwaar onvoldoende om die tegen te houden. Laten de half miljoen wandelaars in Den Haag het afweten? Leek er tot voor kort in de opinie-peilingen nog een centrum-linkse 'overwinning' te gloren, nu lijkt er een konservatief-rechtse klik te blijven. Zonde.

Klein links gekrakeel en een geïsoleerde PvdA.

Een gedoemde toekomst, No Future?

Wij hier, willen onze eigen politiek maken, zelf bezig zijn. Niet blijven wachten. Politiek niet in de zin van gestuurd worden of zelf beslissingen nemen, zgn. uit naam van anderen; neén, ieder moet haar eigen verantwoordelijkheid dragen. Autonoom? Toe dan maar. Mensen zijn we, wij willen een menselijke toekomst. Deze eigen verantwoordelijkheid vul ik in door

verzet te bieden in Woensdrecht. Bvb. elke eerste maandag van de maand een blokkade van de hoofdpoot (zie foto), voorafgegaan door een 'doodval' actie. Blokkades ook, als de bouw van silo's en dergelijke begint. Ik hoop op dat moment op acties bij die bouwbedrijven. Door willekeurige burgers, maar even zo goed door betreffende werknemers. En vooral ook door opdrachtgevers. Dat zijn immers vaak gemeente- en overheidsinstellingen. Zoals de stopzetting van activiteiten van, naar ik meen, Volker Stevin in Chili, na een boycot van Gemeente-bestuur en Universiteit van Groningen. Zoiets wordt nu een prima aktiepunt voor plaatselijke politiek.

Maar aktie is ook een spel. Zoals afgelopen kerst toen 2 V.A.K.-mensen als Josef en Maria verkleed, bij de gemeente aan

VRAAG AAN PPR-LEDEN:

HEB JE DE DEFENSIEBELASTING AL GEWEIGERD?

Op 16 november besloot het PPR-Kongres het verzet tegen de kruisraketten voort te zetten. Binnen de partij verder te praten over wat nou precies geweldloos verzet betekent. En alle leden en kiezers van de PPR op te roepen om defensiebelasting te weigeren en het (symbolische) bedrag te storten in een Vredesfonds. Een directe vraag: hoeveel radicalen hebben intussen deze (unanieme!) uitspraak van het Kongres serieus ter harte genomen? Tien procent? Wie is daar ècht mee bezig, individueel of in zijn/haar aktiecentrum?

In dit stuk betoog ik eerst kort waarom burgerlijk verzet nu geboden en mogelijk is. Vervolgens geef ik het perspectief aan waarin deze strijd wordt gevoerd. En tenslotte dan de vragen aan mijn 'rode broeders en zusters'. Radikalen die ooit lazen over Old Shatterhand en Winnetou weten dat de rode man altijd zijn oren spitste als de blanke begon met 'mijn rode broeder...'. De Indiaan kon er dan zeker van zijn dat de blanke iets van hem moest. Dat is dan ook precies de bedoeling van dit stuk: een uitdaging aan mijn mederadikalen. Een oproep ter bezinning. En een vraag om actief te worden.

Het 1 novemberbesluit is een keuze vóór massavernietigingswapens en tegen ontspanningspolitiek tussen Oost en West. Steeds meer laten Europese burgers zich gijzelen door de militaristen en kortzichtige politici onder het mom van 'gewapende vrede', 'onderhandelen vanuit een positie van kracht', enz. Het besluit betekent de nekslag voor een onafhankelijke Nederlandse rol in het overbruggen van de Oost-West tegenstellingen. Het failliet van een beperkte soevereiniteit voor Nederland en West-Europa binnen de NAVO. Terugkeer naar de tijd van koude oorlog, vijandbeelden en dreiging met wederzijdse massale vernietiging. Stram geleert Nederland mee in de NAVO-gelieden op weg naar de nucleaire afgrond. Als lemmingen verblind en verdoofd, verbonden door één gezamenlijk instinkt: massale zelfvernietiging... Waar de democratie deze demonie omhelst, stuit zij op haar grenzen! 'Demokratie' als hoogste norm?

Het 1 novemberbesluit tast juist het wezen van de democratie aan:

- tal van mensen worden ontmoedigd en apathisch, of juist wanhopig geprest tot gewelddadig verzet tegen dit door hen als moorddadig ervaren besluit; het geloof in 'Den Haag' en in het democratische proces in het algemeen zal nog verder afnemen;
- het houdt geen rekening met de diepe

FOTO: FRED JANSZ

overtuigen van miljoenen mensen en hun verlangen naar werkelijke vredesinitiatieven;

- het toont in alle scherpheid aan dat het Kabinet het besluit van juni 1984 (hoe onzinnig men die koppeling tussen Sovjetunie en Nederland ook mag vinden) zelf niet serieus heeft genomen: geen enkel initiatief werd ontplooid richting Sovjetunie, zelfs niet toen de SU wel degelijk bereid bleek tot concessies!
- het parlement wenst geen toetsing aan de Grondwet of aan het Volkenrecht: als zelfs de naaste medewerker van Luns zegt dat Nederland geen invloed heeft op het afvuren van kruisraketten van Nederlandse bodem door de VS, betekent dat een overdracht van wezenlijke soevereiniteit aan een andere staat. En dat is tegen de Grondwet. Het Kabinet en het 'demokratische' parlement wensen die vraag zelfs niet eens te bespreken. Uit angst? Of uit ideologische slaafsheid?
- Tenslotte is een nevendoelstelling van

het verdrag met de VS het buiten spel zetten van de oppositionele Partij van de Arbeid; van den Broek gaf dat zelf toe. Is dit geen misbruik van het volkenrecht?

Opzet

Wie deze en andere factoren eens op een rij zet, moet wel tot de konklusie komen dat plaatsing vanaf het begin opzet is geweest. Zelfs indien dit ten koste gaat van zorgvuldig omgaan met in principe kostbare democratische beginselen. Misleiding, onwil, politieke kortzichtigheid, partijpolitieke belangen: geen middel werd geschuwd om kruisraketten te plaatsen. Resultaat: een uit elkaar gespeelde, vermoeide vredesbeweging. Een machteloze politieke oppositie. Frustraties en wanhoop bij talloze mensen. De arrogantie van de macht ten voeten uit! De regering is zelf ziende blind en horende doof en vraagt het volk vervolgens na het 1 novemberbesluit 'om nu de rijen weer te sluiten'. Je moet maar durven!

Geweldloos verzet tegen deze gevaarlijke en arrogante politiek is geboden. De wereld gaat tenonder aan gehoorzaamheid. Er mag meer dan velen denken en veel meer dan de machthebbers gewenst achten! Verzet is een positief grondrecht van alle mensen. Als zodanig kunnen wij ons verbonden voelen met de Bekenkende Kirche ten tijde van het Hitler-regime. Het verzet tijdens de oorlogsjaren in Nederland. De massale Gandhiaanse protestbeweging in India. De beweging voor gelijke rechten van Martin Luther King. De moeders van de Plaza del Mayo in Argentinië. De strijders voor vakbondsrechten voor Solidarnosc. Of de taai vasthoudendheid van de vrouwen van Greenham Common.

Is dit verzet 'ondemocratisch', zoals de rechtse partijen ons zullen voorhouden? Nee, niet in mijn visie. En evenmin in de opvatting van de PPR over democratie en verzet tegen kruisraketten, zoals is vastgelegd bij besluit van de kerngroep van november 1984 (zie het boekje 'burgerlijk verzet en de kruisraketten'-PPR-standpunten). Het is juist dit soort kortzichtige en eigengereide politiek die met het 1 novemberbesluit de parlementaire democratie uitholt. Geweldloos verzet geeft daarentegen weer inhoud aan die uitgeholde democratie. De kaarten open, de echte argumenten of tafel: om welke belangen gaat het hier? Wie besluit ten behoeve van wie? En ten koste van welke mensen? Nu, hier, in Nederland en in Oost Europa, in de derde wereld?

Verblindings

Daar moet het debat over gaan! Wie zich verzet tegen de plaatsing van kruisraketten, doet dat niet in de eerste plaats tegen Lubbers of tegen de VS als zodanig. Eerder is het: verzet van mensen tegen de on-

menselijkheid. Tegen de kollektieve verblindings. Naast ons verzet tegen... moeten we ook blijven geloven in ons eigen verzet vóór... Ja, voor wat eigenlijk? Als 'intellectueel' zou je het zo zeggen:

Vóór het doorbreken van de blokvorming, vóór een kleine landenpolitiek, vóór een Nieuwe Internationale Economische Orde, vóór participatie van mensen in de politieke besluitvorming, vóór een ander Europa waarin Oost en West elkaar zoeken en aanvullen, in het besef van een 'Schicksalsverbundenheit'...

Een beetje 'normaal' mens zou het ook zo kunnen zeggen: wij willen niet tot vijand gemaakt worden door onze machthebbers. Vijand van de Russen, vijand van onszelf. Wij willen leven zonder angst, zonder de permanente dreiging van een nucleaire ramp, waar onze kinderen nu al mee moeten leven. Wij willen de samenleving zelf vorm geven, recht en vrede scheppen daar waar regeringen dat niet willen.

Dat is wat wij onder democratie verstaan! Die strijd gaan wij aan, met open vizier, massaal, bewust en geweldloos. Wij willen overleven, niet ten koste van de Rus, half Europa of onze eigen innerlijke vrede. Het gaat om het overleven van ons allen, rijk en arm, links en rechts, Oost- en West-europeaan.

Is dit een droom? Ja, als we dat in ons eentje doen, stilletjes uit het raam starend. Nee, als dat ons nieuwe energie geeft en op wegen brengt die tot nu toe onbegaan zijn. Maar die ontstaan waar mensen gezamenlijk wegen banen.

Tastende tocht

Wat heeft dit alles ons als radikalen nu te zeggen? Een leuke kongresuitspraak, die ons weer eens bevestigt in ons gevoel hoe progressief wij eigenlijk zijn als partij? Of is dit een vuurdoop waarin ons ijzer tot

staal wordt gesmeed? Pijnlijk, maar noodzakelijk! Onwennig, vermoeiend, irritant, maar tóch?

Radikaal wil zeggen: teruggaan tot de wortels, de kern van het probleem. Daar beginnen. Maar ook teruggaan tot de kern van ons eigen, individuele bestaan. Daar beginnen! Wat zijn mijn diepste inspiratiebronnen? Waar haal ik de levenskracht vandaan? Wie ontmoet ik als bondgenoot op die moeizaam, tastende tocht? Hoe houd ik het vol? Hoe wil ik mij laten aansporen en bemoedigen door anderen? Hoe kwetsbaar ben ik, maar ook: hoe sterk blij ik tenslotte te zijn?

Kijk naar mensen als Dorothee Sölle die antwoordde op de vraag waar zij het geduld en de moed vandaan haalde: 'wij bouwen aan de kathedraal van vrede, ook al zal ik het uiteindelijke resultaat niet meer meemaken...'

Ik daag mijzelf en ook jullie uit, rode broeder, rode zuster:

1. tot een onmiddellijk, bewust besluit om defensiebelasting te weigeren;
2. tot het meedenken over een brede strategie voor de vredesbeweging;
3. tot maximale activiteit in de plaatselijke vredesplatforms of IKV-kernen;
4. tot principiële bereidheid om verder na te denken over acties als economische boykots, blokkades, en dergelijke;
5. tot het organiseren van minstens twee avonden over de thema's in jullie actiecentrum;
6. tot het oefenen van geweldloosheid en verruiming van eigen bewustzijn, samen met potentiële medestanders in je omgeving. Begin maar gewoon met het prachtige boek van Herman Verbeek 'Vasten voor vrede'.

Met minder kunnen wij, radikalen, eigenlijk niet toe.

RON ROTE

ONDANKS JONGERENJAAR:

POSITIE JONGEREN VERSLECHTERT VERDER

Hoewel de meeste mensen er weinig van gemerkt zullen hebben en anderen het alweer vergeeten zijn was 1985 door de Verenigde Naties uitgeroepen tot internationaal jongerenjaar. Na de vrouw en het kind was het vorig jaar de beurt aan de jongeren. Vol goede moed ging men in januari van start.

Bij voorbaat werd aangekondigd dat het jongerenjaar politiek mislukt zou zijn als de jeugdwerkloosheid niet zou worden teruggebracht van 300.000 tot 100.000. Het zag er vanaf het begin dus al naar uit dat op dit punt het jongerenjaar een mislukking zou worden. Iedereen was er natuurlijk wel voor en wilde er wel wat aan doen, maar Lubbers kon natuurlijk niet ineens zijn beleid omgooien; de 100.000 werden zo bij lange niet gehaald.

Op andere punten kwam het kabinet wel in aktie, de beruchte voordeurdelerskorting trof ook vele jongeren, in de plannen voor een nieuw sociaal zekerheidsstelsel wordt de positie van jongeren nog verder verslechterd. Minister Deetman kwam met zijn onzalige nieuwe studiefinancieringsplan. Het voorstel om de minimumlonen nog verder te verlagen kon gelukkig door de Kamer worden tegengehouden.

Staatssecretaris Ginjaar-Maas van Onderwijs beloofde in april 1985 dat haar bijdrage aan het jongerenjaar zou bestaan uit een eigen leerlingenstatuut voor middelbare scholieren. Dit in reaktie op het leerlingenstatuut van het Landelijk Aktie Komitee Scholieren. Op vragen van Peter Lankhorst in oktober antwoordde zij in december dat er nog allerlei adviezen gevraagd moesten worden, waar-

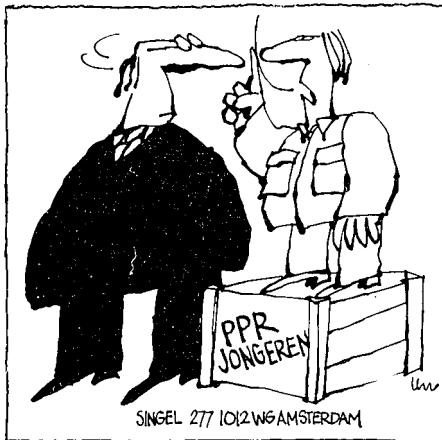

door het leerlingenstatuut voorlopig blijft.

Op de valreep van 1985 besliste het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid dat de subsidie aan het jongerenblad Zône 3 niet gehandhaafd kon blijven. En zo ging één van de weinige kritische jongerenbladen in het jongerenjaar ten onder.

Aktie

Dit alles in ogenschouw nemend kan je

bijna niet anders konkluderen dan dat het jongerenjaar een gigantische flop is geworden. Toch zijn er ook positieve ontwikkelingen te bespeuren. Zo sprak koningin Beatrix in haar kerstrede dat niet berust mag worden in het bestaan van een 'verloren generatie'. Verder zijn op vele plaatsen door jongeren zelf projecten gestart, die wel succesvol zijn. Ook bleek dat jongeren wel degelijk actief willen zijn, de scholierenstaking van 1 november en de akties tegen de studiefinancieringsplannen zijn daar voorbeelden van. Dit kwam ook naar voren in een enquête van de werkgroep van het jongerenjaar: 2/3 van de jongeren wil zich inzetten voor akties tegen racisme en jeugdwerkloosheid en voor de vredesbeweging. De PPR-jongeren hebben zich in het jongerenjaar actief met akties beziggehouden. Bij de scholierenstaking hebben de PPR-jongeren zowel landelijk als plaatselijk een belangrijke rol gespeeld. Ook zijn ze druk bezig met het leerlingenstatuut.

Zal het jongerenjaar voor 1986 nog enige betekenis kunnen hebben? Voorzitter Ad Melkert van de werkgroep, tevens oud PPR-bestuurslid, formuleerde nog een aantal eisen waardoor bedrijven verplicht zouden worden een bepaald aantal buitenlandse jongeren en meiden te benoemen. Belangrijker is echter dat de jongeren bij de komende verkiezingen betrokken worden. Uit het reeds genoemde onderzoek blijkt ook dat de meeste jongeren wel van plan zijn te gaan stemmen. Er moet ze dan wel iets geboden worden: een campagne die jongeren aanspreekt, natuurlijk ook jonge kandidaten en de mogelijkheid voor jongeren om zelf dingen te doen. Als dat zou gebeuren zou het mislukte jongerenjaar toch nog resultaat hebben.

ONNO DE ZWART

DROMMELS

Waarom ik woedend was... Niet omdat Wim de Boer het waagde om te informeren volgens welke criteria PPR-vrouwen de kandidaten kiezen voor het partijbestuur, zoals Bram van Ojik suggereert in de Radikalenkrant van december 1985. Ook Wim de Boer zelf is kennelijk die mening toegedaan, gezien zijn reaktie op de ingezonden brief van Miep de Jong. Beide mannen hebben er dus niet veel van begrepen. Het kongres wel, gelukkig, gezien het applaus. Voor Wim en Bram, en misschien nog anderen die ook

zulke vreemde ideeën over PPR-vrouwen hebben, een korte toelichting.

Mijn boosheid gold het feit dat Wim de Boer met zijn criteria-vraag kwam nog voordat de sprekerslijst was afgewerkt. Wij, PPR-vrouwen hadden in verband met de spreektijdbepaling afgesproken wie voor wie zou spreken. De vraag was dus om twee redenen overbodig. Ten

BRIEVEN

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

eerste zou de laatste spreekster iets zeggen over de vrouwelijke kandidaten die Wim miste in het betoog van eerdere sprekers. Ten tweede weet Wim de Boer drommels goed hoe groot de bijdrage van PPR-vrouwen is geweest in de discussie rond de kwaliteitscriteria. Het zou wel erg ongeloofwaardig zijn als de PPR-vrouwen zich een paar maanden later niet aan diezelfde

de criteria zouden houden. Voor mij persoonlijk voldeed slechts een vrouwelijke kandidaat niet aan deze criteria. Ik heb haar echter het voordeel van de twijfel gegund... De andere kandidaten werden door PPR-vrouwen unaniem geschikt tot zeer geschikt bevonden. Het kongres kon kiezen en kon niet anders dan een goede keus maken uit het aanbod van vrouwelijke kandidaten. Wij zijn als PPR-vrouwen dan ook blij met het nieuwe partijbestuur, waarmee wij op een goede manier verwachten te kunnen samenwerken.

Bep van Houwelingen,
Dordrecht.

PORTUGAL WELKOM IN DE EEG!!

Op 25 april 1974 maakte de Anjerrevolutie een eind aan bijna een halve eeuw fascistische dictatuur in Portugal. In anderhalf jaar tijd werden vele verworvenheden bereikt door de Portugese bevolking.

Sleutelsectoren, zoals het bank- en verzekeringswezen, luchtvaart-, bus- en scheepvaartmaatschappijen, electriciteits- en cementbedrijven werden genationaliseerd. Zo kregen de arbeiders zeggenschap in meer dan 70 procent van het economisch leven. Veelal werkloze landarbeiders bezetten in het zuiden ruim 1 miljoen hectare grond die de grootgrondbezitters braak lieten liggen of alleen maar voor hun jachtpartijen gebruikten. Zij richtten hier coöperaties op. De landhervorming, REFORMA AGRÁRIA, was een feit.

Al gauw stak de contra-revolutie de kop op. In niet geringe mate gesteund door behoudende krachten in het buitenland. Het proces dat op 25 april 1974 begon en ervoor zorgde dat de levensstandaard van de portugese bevolking in 1975 het hoogste niveau aller tijden bereikte, werd afgeremd. In deze lijn lag ook het verzoek in 1977 van de toenmalige premier Soares voor toetreding van Portugal tot de Europese Gemeenschap. Toezeggingen bleven niet uit: als armste land zou Portugal ongekende voordelen en profijt hebben van het rijke Europa. Regionale onevenwichtigheden zouden verdwijnen.

Opeenvolgende regeringen in Portugal hebben in de laatste negen jaar elk hun steentje bijgedragen om Portugal dichterbij de EG te brengen. De resultaten zijn verbluffend:

- * De levensstandaard van de bevolking is gezakt tot onder het niveau van 1974;
- * Vandaag de dag werken meer dan 200 duizend arbeiders zonder hun loon te krijgen uitbetaald; dit betekent dat ruim een half miljoen mensen zonder inkomsten zitten;
- * Van de ruim 600 duizend werklozen ontvangt slechts 10 procent een uitkering;
- * het gemiddelde uurloon is in Portugal het laagste vergeleken met de overige EG-landen (de helft van Griekenland en een zesde van Nederland);
- * Naast een inflatie van zo'n 30 procent is het gemiddelde jaarloon in Portugal in 1984 met 13 procent achteruitgegaan vergeleken met het jaar ervoor.

De consequenties van deze politiek zijn duidelijk zichtbaar. Laten we het district Setúbal als voorbeeld nemen. **Tot 1982 was Setúbal het district met het hoogste consumptieniveau.** Sindsdien is het afgeleden naar de onderste plaats. Het is een district met een grote industriële potentie (scheepsbouw, petrochemie). Het drama van achterstallige lonen, faillissementen, werkloosheid en alle andere vormen van sociale onevenwichtigheden leiden er in een waarlijk duizelingwekkend tempo toe dat arbeiders, en zelfs hele gezinnen, hun toevlucht nemen tot zelfdoding, gek worden of doelloos door de straten gaan zwerven. Duizenden gezinnen kunnen hun huur, gas, water en electriciteit niet meer betalen. Nadat het bestaan van sloppenwijken praktisch tot het verleden behoorde, rijzen de krotten en barakken nu weer als paddestoelen uit de grond op.

HONGER

Kinderen zijn de kwetsbaarste slachtoffers van bovengenoemde politiek die het spook van de honger weer doet rondwaren in Portugal. Enkele voorbeelden.

José Miguel is 12 jaar oud. Het gezin bestaat uit vader, moeder en zes kinderen in de leeftijd van 10 maanden tot 14 jaar. Het jongste kind is gehandicapt. De vader is melkman en heeft geen vast inkomen. Er zijn

maanden dat hij helemaal niets verdient. Het gezin heeft enig profijt van een kleine eigen moestuin. De oudste kinderen lopen de vuilnisvaten af op zoek naar karton om te verkopen. José Miguel's schoolprestaties laten te wensen over. Het is duidelijk te zien dat hij van jongsaf aan een voedseltekort heeft gekend.

Sandra Isabel is 11 jaar oud. Zij heeft vijf zusjes en broers. Haar ouders en haar twee oudste broers hebben geen werk. Het gezinsinkomen is afhankelijk van toevallige klusjes van de vader (steenhouwer van beroep). Als haar moeder een tijdelijk baantje in de huishouding kan vinden, blijft Sandra van school weg omdat zij voor haar zusje van 2 maanden moet zorgen. Sandra heeft veel leerproblemen. Zij is de laatste tijd veel ziek. Het blijkt dat zij niet voldoende te eten krijgt. Vorig jaar kon ze nog wel eens bij een buurvrouw meeëten. Dit jaar zegt zij zonder ontbijt op school te komen.

José Maria is een jongen van acht jaar. Hij woont met zijn moeder en vier broertjes en zusjes in een zelfgebouwde barak, die in een deplorabele staat verkeert. Zijn vader heeft het huis zes jaar geleden verlaten, na de geboorte van het jonste kind. De moeder is heel ziekelijk en heeft geen werk. Het gezin leeft van aalmoezen. Ook José heeft grote leermoeilijkheden op school. Niet in het minst door de sociale en economische situatie thuis. Er zijn dagen dat hij op school komt zonder ontbijt te hebben gehad. Dit zijn slechts drie voorbeelden uit duizenden.

DEZE KINDEREN HEBBEN RECHT OP EEN TOEKOMST!!!

ONRECHT

Het bovenstaande laat zien hoe de portugese regeringen in de laatste jaren staan tegenover de rechten van de burgers. Hoe staat het er op dit vlak voor in de landhervormingsgebieden? De aanvallen op de landarbeiders uit de Alentejo gaan nog steeds door. Met behulp van het repressie-apparaat – Republikeinse Garde, uitgerust met wapens, jeeps, honden en paarden – worden grondstukken van de landbouwcoöperaties afgepakt en in handen gespeeld van grootgrondbezitters en hun vriendjes. Deze grondoverdrachten zijn in bijna alle gevallen gebaseerd op onwettige bepalingen.

De landarbeiders en hun organisaties hebben hiertegen al talloze gerechtelijke processen aangespannen. Er liggen op dit moment nog steeds ruim 300 uitspraken van het Hoog Administratief Gerechtshof – ten gunste van de landarbeiders – te wachten op naleving door het ministerie van landbouw. Dit houdt zich echter oostindisch doof. De onwettige praktijken hebben er in de afgelopen jaren toe geleid dat tienduizenden landarbeiders (en met name vrouwen) werkloos zijn geworden. In plaats van nuttig te kunnen produceren ten gunste van de economie, zodat Portugal minder afhankelijk zou zijn van de import van voedingsmiddelen, moeten zij nu langs de kant toekijken hoe het land weer braak ligt omdat de grootgrondbezitters geen boodschap hebben aan exploitatie van de grond.

Is dit het recht dat hen wacht na toetreding tot de EEG?
IS EEN STAAT, DIE ZIJN EIGEN WETTEN EN RECHTBANKEN NIET RESPECTEERT, DEMOCRATISCH?

Ondanks negen jaar van een voortdurend offensief tegen de landhervorming, staan dankzij het hardnekkig verzet van de landarbeiders en hun organisaties nog 330 landbouwcoöperaties overeind. Deze beslaan zo'n 420.000 hectare grond en bieden werk aan ongeveer 20.000 landarbeiders.

DE PORTUGESE LANDARBEIDERS HEBBEN UW STEUN NODIG!!

HELP NU

Vele bewonerscommissies, verenigingen, coöperaties en vakbonden in Setúbal hebben dringend hulp nodig. Uw financiële bijdrage kan worden aangewend voor structurele hulp (b.v. verbetering woonomstandigheden), sociaal-culturele hulp (b.v. alfabetisering en/of humanitaire hulp). U kunt bijvoorbeeld een kind uit Setúbal financieel adopteren. U kunt zelf, op eenvoudige wijze, gebruikte kleding naar organisaties of gezinnen in Setúbal opsturen.

Om belangstellenden kennis te laten maken met de portugese problematiek, wordt in het voorjaar van 1986 een volledig verzorgde reis naar Portugal georganiseerd, met veel bezoeken en ontmoetingen. Datum: van 21 april tot 5 mei. Richtprijs: f 1.700,— à f 1.800,—.

Het PORTUGAL BULLETIN verschaft regelmatige informatie over de politieke, economische en sociale situatie in Portugal. Voor f 7,50 ontvangt u drie nummers.

Maak uw bijdrage over op onderstaand gironummer. Vermeldt aan de voorzijde van uw overschrijving waarvoor de steun is bedoeld en/of waarover u meer informatie wilt ontvangen (b.v. adoptie/kleding/reis).

GIRO 50.10.300

TULIPA VERMELHA, Postbus 12039, Amsterdam ZO

DITA VERMEULEN: ELITAIR

'Kiesrecht voor buitenlanders is belangrijk. Maar het is natuurlijk ridicul hoe het nu gaat. Zo van, kijk eens mensen wat we jullie nu te bieden hebben: jullie mogen meedoen met de gemeenteraadsverkiezingen. Als je kiesrecht geeft aan migranten dan moet je ze volledig kiesrecht geven, dus ook voor de Kamerverkiezingen. Buitenlanders zijn niet dom. Er wordt wel degelijk over politiek gepraat, in de koffiehuisen door de mannen en in de naaigroepen door de vrouwen. Het is misschien niet voor niets dat er zo weinig opkomst was voor de deelraadsverkiezingen. Als je alleen maar mag stemmen bij gemeenteraadsverkiezingen krijg je toch snel het gevoel niet voor vol aangezien te worden.

Ik zie de gemeenteraadsverkiezingen en de komende vier jaar dan ook als een soort proeftuin. Zowel de buitenlanders als de politieke partijen kunnen nu laten zien dat het hun werkelijk ernst is. Er zullen nog wel weinig buitenlanders gaan stemmen, laat staan dat ze zelf actief meedoen, dus op de lijst staan. Dat kan ook niet zo snel. Politiek is niet zo eenvoudig. Hoeveel Nederlanders zijn er die politiek actief zijn en in staat om in de gemeenteraad te zitten? Toch ook maar een klein percentage. Dat duurt soms jaren voor iemand zo ver is. Wat verwacht je dan van buitenlanders? Vergis je niet in de achterstand van migranten op dit gebied. De Nederlandse politiek is voor hen vaak moeilijk te volgen. Al die verschillende partijtjes, al die verschillende visies, al die verschillende nuances, ga er maar aan staan.

Politieke partijen moeten de tijd ne-

men en geven om buitenlanders vertrouwd te maken met de Nederlandse politiek. Je moet ze de gelegenheid geven om te participeren in de partij. Alleen lid worden van een partij is niet voldoende. Buitenlanders moeten ook in de gelegenheid worden gesteld om beleid te maken en mee te besturen. Een politieke partij die zich zelf serieus neemt zal het dan ook wel uit haar hoofd laten om in haar verkiezingsprogramma een paragraaf over buitenlanders te schrijven zonder daar de buitenlanders zelf bij te betrekken. Wat dat betreft zie ik een voordeel voor de kleine partijen. Zij zijn minder log, kleinschaliger dus overzichtelijker dan de grotere partijen. Het zal voor de buitenlanders eenvoudiger zijn om zich een plaats te veroveren binnen een kleine partij dan binnen een grote. In Amsterdam zie je dat bij de CPN, daar staat een Surinaamse op de lijst. Dat zal zeker invloed hebben bij de verkiezingen op het stemdrag van buitenlanders. Wat dat betreft is het goed om een buitenlander op je lijst te hebben staan. Maar het mag nooit een alibifiguur worden zoals het ook wel bij vrouwen is gebeurd. Ze moeten echt duidelijk invloed hebben.

Wat de PPR aangaat denk ik dat ze nogal elitair overkomt bij de buitenlanders. Het is heel belangrijk dat ze je persoonlijk kennen. Een figuur als Frank Köhler van de PSP is heel bekend bij migranten. De komende vier jaar ligt er een taak voor politieke partijen. Zij zullen een kader moeten opbouwen van buitenlanders die in staat zijn om actief deel te nemen aan het politieke bedrijf. De participatie van buitenlanders in de politiek staat nog in de kinder-

schoenen. Iedereen roept dat het moet gebeuren maar in de praktijk is er tot nu toe nog maar weinig van terechtgekomen.

Daarnaast zal er keihard gewerkt moeten worden om racistische tendensen in onze maatschappij weg te nemen. Het is een strijd op de vierkante millimeter. Dat gaat heel langzaam. Vooroordelen bij mensen wegnemen is het moeilijkste wat er is. Dat zit vaak zo diep. Als politieke partijen dit allemaal laten liggen zal er van betrokkenheid van de buitenlanders bij de politiek niets terecht komen. Dat gaat allemaal niet vanzelf. Ze zullen er ook wat voor moeten doen. Ze zullen contacten moeten leggen met de zelforganisaties van buitenlanders, ze zullen moeten luisteren naar wat die te zeggen hebben, ze zullen hun neus moeten laten zien op bijeenkomsten van buitenlanders, ze zullen bereid moeten zijn hun nek uit te steken voor buitenlanders, ze zullen er geld voor over moeten hebben. Geld dat nodig is om de buitenlanders hun eigen faciliteiten te geven. Er gaan op dit moment heel wat minderheden-organisaties over de kop door gebrek aan geld.

Het aller belangrijkste is dat politieke partijen in de komende raadsperiode bewijzen dat hun belangstelling voor migranten niet alleen voortkomt uit elektorale overwegingen, maar dat ze werkelijk bereid zijn naar deze mensen te luisteren.'

Dita Vermeulen is Molukse en werkzaam bij de gemeente Amsterdam als beleidsmedewerkster van het Buro Coördinatie Vrouwenemancipatie. Daar houdt zij zich bezig met het beleid ten aanzien van buitenlandse vrouwen en prostituees.

(interview: Anita Keuning)

RADIKALEN

KRANT

PPR-MAANDBLAD/JAARGANG 19/NUMMER 2/18 FEBRUARI 1986

**PETER
LANKHORST:
IK BEN
NOGAL
INTROVERT**

NIEUWE WETGEVING ONVOLDOENDE:

Gehandicapten hebben recht op aanstelling

In het debat over de Wet Arbeid Gehandicapte Werknemers (eind januari) heeft Ria Beckers opnieuw gepleit voor een verplichting voor werkgevers om een bepaald percentage (3%) gehandicapten in dienst te nemen. De plannen van het kabinet zijn veel te zwak en ontoereikend.

In 1985 verdwenen er nog 64.000 werknemers vanuit de arbeidsmarkt naar WAO of AWW. Het doel van de sociale werkvoorziening, doorstroming naar de arbeidsmarkt, is een farce geworden. De oude wet (uit 1947!) is nooit meer geweest dan een dode letter.

Wat doet het kabinet met deze gegevens? 'Zij geeft', aldus Ria Beckers in het debat, 'blijk van een ongegrond vertrouwen in het gevoel voor verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers. Zij krijgen drie jaar de tijd om in goed onderling overleg tot afspraken te komen. Waarom zou het de sociale partners nu opeens wel lukken om aan gehandicapte werknemers gelijke kansen te geven?'

'Het kabinet probeert het onbestaanbare aannemelijk te maken. De termijnstelling

van drie jaar betekent in de praktijk voor mensen die niet over een perfecte geestelijke of lichamelijke gezondheid beschikken dat alle honderdduizenden werklozen vóórgaan. Mijn fractie pleit dan ook voor een quotumstelling nu op dit moment. De overheid moet haar verantwoordelijkheid kennen.'

De PPR-fractie heeft verder nog bezwaar geuit tegen het voorgestelde ontheffings-beleid. 'Ik ben bang dat dit veel te ruim gaat worden', zei Ria. 'Bovendien ben ik bang dat de overheid zichzelf veel te gemakkelijk in een uitzonderingspositie kan zetten'. De PPR-fractie wil de ondernemingsraden in het bieden van gelijke kansen een belangrijke rol laten spelen.

Mensen die belangstelling hebben, kunnen een briefje sturen naar: PPR-partijburo, Singel 277, 1012 WW Amsterdam, voor 18 maart a.s.

Enthousiasme, de bereidheid om werk te verzetten, tijd en interesse voor het onderwerp zijn gewenst. In de uitwerking van het thema denken we voorlopig aan: toename van het aantal ouderen, emancipatie van ouderen, bevolkingspolitiek, positie van vrouwen, gezondheidszorg, nieuwe woon- en werkvormen voor ouderen.

Weigeren moet je leren

Op 26 april wordt in de Amershof in Amersfoort een studiedag gehouden over verschillende vormen van verzet. Er zal een discussie plaatsvinden over uitgangspunten en grenzen van burgerlijk verzet en er wordt concrete voorlichting gegeven over de beste manier om defensiebelasting te weigeren.

Opgave voor de dag vindt plaats via het partijburo, ten name van Ron Rote. Als inleiders zijn gevraagd: Prof. Henk Kosson en Ella Keuchenius.

De PPR heeft zich de laatste jaren op een zeer intensieve manier ingezet voor de bundeling van progressieve krachten. Met de verkiezingen van mei 1986 in zicht sprak het kongres zich in het voorjaar van 1986 uit voor de realisering van één gezamenlijke lijst van PPR, CPN, EVP en PSP. De uitkomst van het verhaal is inmiddels bekend. De PSP haakte af. De dogmatische opstelling van deze partij zorgde ervoor dat de PPR opnieuw haar koers moest uitstippelen. De verkiezing van André van Es tot lijsttrekker van de PSP veranderde daar niets aan.

Op het najaarskongres werd de wens uitgesproken te komen tot een samenwerkingsakkoord tussen de PPR, CPN en EVP. Ook dit voorstel haalde de eindstreep niet. Het ketste af op de houding van het EVP-bestuur. Uiteindelijk is er dan een samenwerkingsovereenkomst tussen de fracties van deze partijen gekomen die door de verschillende partijbesturen wordt ondersteund. Het EVP- en PPR-kongres hebben hiermee inmiddels ingestemd. Te verwachten valt dat de overeenkomst bij de CPN geen problemen zal opleveren. Het enige discussiepunt dat nu nog is overgebleven is de lijstverbinding. Het progressieve veelstromenland in Nederland geeft mogelijkheden voor allerlei verschillende combinaties van partijen voor een lijstverbinding. PPR, PvdA, CPN, EVP, PSP, federatieve groenen, D'66, de Alliantie, PSO, VCN; het is niet niks en wie weet wat ons allemaal nog te wachten staat nu her en der allerlei groepjes ontstaan die menen een strategie te hebben ontwikkeld die ervoor zal zorgen dat Nederland binnen de kortste keren verlost zal zijn het huidige CDA/VVD beleid.

Het partijbestuur heeft zich in haar voorstel aan het kongres beperkt tot het noemen van de CPN, EVP, PvdA en PSP als partijen waarmee we een lijstverbinding willen aangaan. Een aantal andere zich progressief noemende partijen zijn bewust uit dit rijtje weggelaten. Het bestuur heeft die partijen gekozen die deel uitmaken van het Progressief Overleg. De kans is groot dat minstens één partij niet aan een dergelijke lijstverbinding mee wil doen. Het bestuur van de PvdA heeft zich er namelijk tegen uitgesproken. In een persbericht hebben de voorzitters van PPR, PSP, CPN en EVP deze opstelling aan de kaak gesteld. Steeds weer blijkt de PvdA geen duidelijke keuze te willen maken. Zelfs een lijstverbinding gaat deze partij te ver. Het bestuur wil ondanks deze tegenwerking toch doorzetten. Mochten er één of meer van de 4 genoemde partijen niet tot een lijstverbinding willen overgaan dan is de PPR bereid om met de overblijvende partijen door te gaan op de gekozen weg.

WERK AANGEBODEN

In het inhoudelijk werk van de PPR zijn prioriteiten gesteld: nieuwe technologie, vergrijzing en voedsel. Aan het onderwerp nieuwe technologie wordt hard gewerkt. Met het thema vergrijzing willen we binnenkort aan de gang. Daarom komt er een nieuwe werkgroep. We vragen:

Kandidaten voor de Werkgroep vergrijzing

KOLOFON RADIKALEN KRANT

De radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijburo PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning Arda van den Brink Bram van Oijk Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredactie Bram van Oijk Eindredactiesecretariaat Enny Schouten Vormgeving Joep Paulussen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Frenk Driessen Tom Janssen Len Munnik e.a. Redactieraad Rouke Broersma Stefanie Brokerhof Henk Hamenga Klaas-Wybo van der Hoek Lidie Koeneman Eddy Nuemann **Abonnementen** gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,- per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Omslagfoto Angelo Goedemondt

Manifestatie Basis- inkomen

Samen met de Voedingsbond FNV, de Bond van Mensen Zonder Werk en het Landelijk Beraad Uitkeringsgerechtigden, organiseert de PPR op 19 april een grote manifestatie over basisinkomen in Krasnapolsky, Amsterdam. Nu het basisinkomen steeds meer ingeburgerd raakt, willen de organisatoren de aandacht richten op de invoeringsstrategie.

Het basisinkomen is niet langer een utopie. We zoeken naar concrete aanknopingspunten voor het verkrijgen van een politieke meerderheid om met de invoering een begin te maken.

De deelnemende organisaties publiceren een manifest waarin ze duidelijk maken waarover ze het eens zijn en waarin ze hun plannen onderscheiden van andere, rechtse varianten van het basisinkomen. Op de manifestatie zal er volop gelegenheid voor discussie zijn. Journalisten ondervragen voorstanders over de realiseerbaarheid en invoeringsmogelijkheden. Daarnaast diskussiëren mensen uit de politiek, de vakbeweging en de sociale bewegingen met politieke geestverwanten die van een basisinkomen niets moeten hebben.

Er is muziek en een uitgebreide informatiemarkt. De toegang is gratis. Opgeven hoeft niet. Wel tijdig aanwezig zijn, want er worden 800 mensen verwacht.

SWAPO vraagt steun EP

Europarlementariër Herman Verbeek heeft in de Zambiaanse hoofdstad Lusaka een ontmoeting gehad met Dr. Sam Nujoma, president van SWAPO. Er werd gesproken over het nieuwe verdrag van Lomé waarin 200 miljoen gulden beschikbaar is voor hulp aan ballingen en vluchtelingen. Dit bedrag zal vooral worden besteed in de urgentiegebieden in de Hoorn van Afrika en in Zuidelijk Afrika.

Nujoma heeft met klem gevraagd om steun voor de ontwikkeling van landbouw en voor de opleiding van leerkrachten en ambtenaren die Namibië moeten opbouwen als het straks vrij zal zijn.

Verbeek sprak met Nujoma omdat hij voor het Europees Parlement een rapport voorbereidt over vluchtelingen en ballingen. Het valt te verwachten dat dit par-

WHD-code vertaald:

EG-richtlijnen over babyvoeding

De Commissie Konsumentenangelegenheden van het Europees Parlement heeft met ruime meerderheid een rapport van Bram van der Lek aanvaard, waarin de invoering wordt bepleit van een richtlijn die de verkooppraktijken van babyvoeding aan banden legt. Hiermee is de vertaling van de vrijwillige gedragscode van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) in EG-wetgeving, een stuk dichterbij gekomen.

De WHO-code is in 1981 aangenomen om de ernstige gevolgen tegen te gaan van het verder oprukken van flesvoeding in de Derde Wereldlanden. Het is noodzakelijk dat deze code ook in West-Europa van kracht wordt. Ten eerste omdat door een zwakke wetgeving in West-Europa de export van babyvoeding naar de Derde Wereld bevorderd wordt. Ten tweede omdat borstvoeding onder andere uit gezondheidsoverwegingen ook in West-Europa de voorkeur verdient. De industrie heeft zich altijd verzet tegen de wettelijke invoering van de WHO-code in West-Europa. Als gevolg hiervan is regelmatig sprake van overtredingen die niet bestraft kunnen worden. Nog onlangs was dit het geval met het Nederlandse bedrijf Friesche Vlag en haar verkooppraktijken in Ghana.

De Europese Commissie had een veel zwakkere richtlijn over babyvoeding voorgesteld. Europarlementariërs van alle politieke stromingen hebben dit voorstel afgewezen en zich aangesloten bij Van der Lek, die namens het Groen Progressief Akkoord in het Europees Parlement zit. Van der Lek wijzigde de ontwerp-richtlijn van de Europese Commissie op meer dan dertig punten. In maart of april moet het voltallige Europees Parlement zich nu nog uitspreken over de babyvoeding.

ment de door Nujoma gevraagde steun zal goedkeuren.

Nujoma zei zich verwant te voelen met de Europese burgers die geleden hebben onder het fascisme. De SWAPO-leider vroeg om een economische boycot van Zuid-Afrika, omdat dit het enige middel is dat de regering nog tot onderhandelingen kan dwingen. Als de westerse banken vanaf nu kredieten zouden weigeren, dan is de regering in Pretoria binnen drie maanden op de fles, aldus Nujoma.

Werkbrigade Nicaragua

Zoals elk jaar organiseert het Nicaragua Komitee Nederland ook deze zomer weer een werkbrigade naar Nicaragua. Het maximum aantal deelnemers voor de zomerbrigade is 25 en het zou handig zijn als de deelnemers enige ervaring hebben met handarbeid. Kennis van het Spaans is voor de brigade-leden heel handig, niet verplicht.

De deelnemers zullen diverse werkzaamheden verrichten in 'veilig' gebied. Ze betalen zelf hun reis- en verblijfskosten. De kosten van de retourtickets en de voorbereiding in Nederland schatten wij op zo'n f 2500,-; hiervan organiseren we voor de deelnemers voorbereidingsdagen en weekenden (± 3 zondagen en 2 weekenden) om alles door te praten. De verblijfskosten komen (volgens de huidige wisselkoers) op zo'n f 1500,- voor 7 weken.

De deelnemers zullen tussen de 4 en 6 weken in het land zijn, en ook nog enige tijd hebben om de rest van het land en de mensen te leren kennen.

Deelnemers kunnen zich schriftelijk melden bij: Jacqueline de Jong, Tijmtuin 18, 2353 PH Leiderdorp

INHOUD RADIKALEN KRANT

Kampanje	4
Kongres	5
Defensiebelasting	8
Peter Lankhorst	10
Verschuren	13
LOKALE POLITIEK	14

Zes folders over gemeente-politiek aangaande milieu, minima, woonlasten, buurt economie migranten en vrede. Zelf vermeningvuldigen. Naam van plaatselijke lijst kan rechts onder.

Gemeenteraadsleden	20
Opinie/brieven	22
Yakys Didi	24

KAMPANJE

Stel moeder niet teleur

De PPR is een andere partij. Dat betekent dus een kampanjestart die anders is dan alle andere. Geen leuzen, geen toespraken, geen pep-talk, geen debatten, eigenlijk helemaal geen politiek. En dat een hele avond lang.

Dat wordt wennen!!

Kan dat wel, een avond cultuur en verder niks? Ja dat kan. Een gezellige avond, leuke mensen (nou ja, het PPR kader dus), een prachtig oud theater én een ijzersterk programma. Gewoon een prima mogelijkheid om elkaar tegen te komen, om er weer zin in te krijgen, om aan het begin van een inzet vragende kampanje energie op te doen door een avondje echt uit.

Het einde van de voorstelling is zo gepland dat de trein van half 11 gehaald kan worden. De Kleine Komedie is een minuut of vijf van het Centraal Station in Amsterdam.

Tramlijnen: 4, 9, 16, 24 en 25.

Uitstappen bij halte: 'De Munt'.

Linksaf de Amstel oplopen.

Maandag 7 april (voorafgaand aan het feest) kan op het kampanjeburo, Singel 277, Amsterdam, besteld verkiezingsmateriaal afgehaald worden.

Er zijn 400 kaarten en de PPR zou de PPR niet meer zijn als die zaal niet vol komt. Dus koop kaarten (ze kosten één tientje),

regel een goedkope meermanskaart, huur een busje (ook voor het verkiezingsmateriaal), maak afspraken en kom met z'n allen op 7 april naar de Kleine Komedie in Amsterdam.

Let wel op: zonder kaart kom je er niet in.

Datum: maandag 7 april

Plaats: De Kleine Komedie, Amstel 56 Amsterdam

Programma:

19.00 benedenfoyer open; koffie, ontmoeting, praatje, drankje

19.30 bovenfoyer; ontmoeting met de pers, presentatie kandidaten, informatie over kampanje;

19.45 zaal open

20.15 aanvang theatervoorstelling *Paul de Leeuw 'Stel moeder niet teleur'*;

21.05 pauze;

21.20 vervolg theatervoorstelling;

22.10 mogelijkheid tot nakaarten, uitzaken, afspraken maken enz. tot 23.30 uur.

Kaarten voor de openingsavond van de kampanje op maandag 7 april a.s. kunnen als volgt besteld worden:

• **afhalen op het PPR-kampanjeburo; Singel 277, Amsterdam (iedere werkdag geopend van 10.00 - 17.00 uur);**

• **door overmaking van f 10,— per kaart op gironummer 5555 t.n.v. PPR-verkiezingsfonds, Amsterdam, onder vermelding van 'openingsavond 7 april'.**

het nu precies en wat gebeurt er met de rest van de sociale zekerheid, bijvoorbeeld? Het blijft lastig om wat we precies willen zo helder mogelijk uit te leggen.

Mevrouw Bökkering wees er ook nog op dat het niet genoeg is om een algemene arbeidstijdverkortings voor te stellen. Om iedereen gelijkmatig van het nieuwe werk te laten profiteren zullen er voor zwakke groepen op de arbeidsmarkt - gehandicapten vormen bij uitstek zo'n groep - aanvullende maatregelen moeten worden getroffen.

Martin van Rossem (Vervoersbond FNV) was minder tevreden. Van het basisinkomen moeten ze bij de Vervoersbond nog steeds weinig hebben, zo bleek. Verder zijn we, volgens Martin, te weifelend over economische groei en te sceptisch over de huidige mogelijkheden van de vakbeweging om vergaande arbeidstijdverkortings te bevechten. Grote vraagtekens zette hij ook bij het PPR-voorstel om uitkeringsgerechtigden, konsumenten, omwonenden en andere belanghebbenden een stem te geven bij het bepalen van het sociaal-economisch beleid. Dit tast de positie van de bonden aan.

De noodzaak van een kritische dialoog met de vakbeweging was weer eens overduidelijk aangetoond.

KAMPANJEAGENDA

7 april Openingsavond van de kampanje in de Kleine Komedie, Amsterdam

19 april Manifestatie over het basisinkomen in Krasnapolsky, Amsterdam

3 mei PPR-Jongerenkongres over Groene Politiek in Wageningen.

De kampanjeagenda zal tot de tweede kamerverkiezingen regelmatig terugkeren op de kampanjeagenda. In deze agenda geven wij een overzicht van de PPR-bijeenkomsten in kampanjetijd en van de belangrijkste spreekbeurten van de landelijke kandidaten. Berichten voor de kampanjeagenda kun je doorgeven aan het kampanjeburo.

Opgelet

De komende maanden zal het kampanje-team veel praktische informatie over de kampanje via de Nieuwsbrief verspreiden. Nu zal de geregelde lezer van de Nieuwsbrief wel weten dat dit orgaan voor de aktiecentra een schat van waardevolle informatie bevat. Om volledig op de hoogte te blijven van de kampanjeactiviteiten is het dus onontbeerlijk om de komende edities van de Nieuwsbrief nauwgezet door te nemen. Aktiecentra die een aparte kampanjekoördinator hebben kunnen voor de komende tijd een extra Nieuwsbrief bestellen bij het kampanjeburo.

Iedereen Genoeg

Iedereen Genoeg heet de folder waarin twintig vragen over economie op heldere wijze worden beantwoord. Wat vindt de PPR van economische groei, van arbeidstijdverkortings, van de sociale uitkeringen en de gelijke kansen voor vrouwen en jongeren. Op vier fraai vormgegeven A-viertjes is het allemaal direct terug te vinden. Er komen nog folders over democratie, milieu, vrede/derde wereld en vrouwen.

Onmisbaar kampanjemateriaal en een prima start voor inhoudelijke discussie. Dat bleek overduidelijk toen de eerste folder op het verkiezingskongres ten doop werd gehouden door mensen uit de sociale bewegingen erop te laten reageren. Waardering was er vooral van Arie Kranenburg (uitkeringsgerechtigdenbeweging) en Mieke Bökkering (Gehandicaptenraad). Bij beiden bleek met name over onze basisinkomenvoorstellen enige onduidelijkheid te bestaan. Hoe hoog wordt

250.000,— Stand: februari 1986

200.000,—

125.100

100.000,—

Start: 20.000,—

VOURWERK BIJ KANDIDAATSTELLING:

KONGRES MAAKT ONDOORZICHTIGE AFWEGING

Nadat er op de meest recente partijkongressen een grote mate van overeenstemming was ontstaan over inhoud en strategische opstelling van de PPR, kwam het er op 1 februari in De Meervaart in Amsterdam op aan om bij deze beleidsmatige uitgangspunten de juiste Tweede Kamer kandidaten te kiezen. In de woorden van de voorzitter van de vertrouwenscommissie, Marijke Knipscheer, ging het er daarbij om dat we mensen zouden aanleveren die 'beter zijn dan een gemiddeld kamerlid, die bij de beste 30 aan het Binnenhof moeten behoren.' Maar dat is nog niet alles: Onze nieuwe vertegenwoordigers moeten, naast een zekere parlementaire inslag (niet onlogisch) vooral ook beschikken over een bijna onbedwingbare behoefte zich haaks en dwars op te stellen in de gangbare politieke cultuur. 'De politieke ideeën hebben we niet getoetst', zei Marijke Knipscheer nog. 'We namen de kandidaten geen catechismus af.' En: 'We voelden ons niet gebonden aan kongresafspraken en belangengroepen in de partij. We zijn volledig onafhankelijk tot ons oordeel gekomen.'

Het kongres hield zich bij zijn afweging in grote lijnen aan de zelfde uitgangspunten. Een lange rij sprekers prees uitbundig de kwaliteiten van de kandidaten van hun voorkeur. Over inhoud of gewenste manier van politiek bedrijven ging het nauwelijks. Ook het kongres voelde er kennelijk niets voor om de kandidaten een 'catechismus' af te nemen. Als er al vragen aan de kandidaten werden gesteld, waren het zelden meer dan aangevertjes die de gegadigde voor een kamerzetel in staat moesten stellen om zich nog eens eventjes van de beste kant te laten zien. 'Hoe krijg je dat toch allemaal voor elkaar, Wim de Heer?'. 'Hoe komt het toch dat je zoveel weet, Ron?'. 'Waar komt al die creativiteit bij jou toch vandaan, Klaas-Wybo?' Dat was ongeveer het niveau.

Niet alle lobby's waren trouwens effectief. Ondanks breed uitgemeten voorspraak vanuit het kongres haalden mensen als Ron Rote en Klaas Wybo van der Hoek in

de eerste ronde onvoldoende stemmen om mee te mogen doen in de lange reeks stemmingen om de plaatsen twee tot en met tien. Ook Wim de Heer, door de voordrachtscommissie op de tiende plaats gezet, en uitdrukkelijk gepresenteerd als Limburgse tegenhanger voor de onevenredige randstedelijke aanwezigheid op de lijst, haalde het niet. Het kongres bleek namelijk vast besloten om vast te houden aan een eerder genomen besluit over evenredige vertegenwoordiging van mannen en vrouwen. Er moest dus nog een vrouw bij. Anita Keuning die ook in de provinciale ronde al hoge ogen had ge-gooid haalde het met 167 stemmen op haar sloffen.

Voor het zover was had het kongres overigens al met overweldigende meerderheid – er waren 10 onthoudingen – besloten dat Ria Beckers opnieuw als politiek leider de volgende Tweede Kamer in zal gaan. Dat was geen verrassing. Vervolgens werd, na een algemene stemmingronde waarin er uit de 16 overgebleven kandidaten 9 werden gekozen, aan Peter Lankhorst een tweede plaats toebedacht. 'Waarom zou je zo'n goed kamerlid niet gewoon terug laten komen', had Knipscheer zich in haar verantwoording al afgevraagd. Het kongres kon geen reden bedenken en dat was, opnieuw, niet verrassend.

Vuurwerk

De stemming om de derde plaats beloofde meer vuurwerk. Coby Schoondergang, statenlid in Noord Holland maar bij grote delen van de partij een volslagen onbekende, was door de commissie voor een derde plaats voorgedragen. Vooral haar kennis van- en bestuurlijke ervaring met milieuproblemen werden daarbij als motief naar voren gebracht. Een welkome aanvulling op de deskundigheid van de huidige fractie, zo vond de commissie en het kongres ging zonder veel morren akkoord. Wel was er herstemming nodig omdat Coby in de eerste ronde met 127 stemmen geen meerderheid haalde. De mannelijke concurrenten Stef Dijkman en Wim de Boer kregen respectievelijk ook nog 102 en 64 stemmen achter hun naam. In de herstemming legde Stef het alsnog af. Twee dingen waren op dit moment duidelijk: het kongres was vast besloten om na iedere man een vrouw op de lijst te zetten en Stef Dijkman zou de als vierde geplaatste Wim de Boer vrijwel zeker passeren (Stef kreeg beduidend meer stemmen dan Wim).

En zo gebeurde het: Meteen in de eerste ronde om de vierde plaats haalde Dijkman met 153 stemmen de kiesdeler, Wim

de Boer bleef daar met 103 stemmen ver bij achter. Drie argumenten lijken bij deze keuze de doorslag te hebben gegeven: 1. De zittende fractie werkt goed, dus daar moet je niets in veranderen. 2. We kunnen Stef 'na z'n moedige stap' niet zomaar laten vallen. 3. Stef trekt nieuwe kiezers naar de partij. Slachtoffer van deze argumentatie werd Wim de Boer. De oud-partijvoorzitter die de PPR in vier jaar tijd inhoudelijk en strategisch op een lijn had weten te houden en die door de vertrouwenscommissie uitbundig was geprezen om de zo noodzakelijk geachte dwarsheid en humor, legde het af tegen de vermeende elektorale aantrekkingskracht van de nog maar zo kort voor de PPR optredende Dijkman. Dat betekende meteen een tuimeling. Want, u begrijpt het al, op vijf moest weer een vrouw. Willy van der Vlist, die voor de vierde plaats slechts 24 stemmen kreeg (tegen 103 voor De Boer), wist, na een herstemming die nodig was om de kiesdeler te halen, met 143 stemmen, tegen 140 voor Wim de Boer, beslag te leggen op de vijfde plaats. Daarmee was de strijd gestreden. De Boer mocht op de zesde plaats, de vooral ook bij jongeren zeer populaire Hein Albeda mocht, hoewel geen vrouw, op zeven. Anita Keuning, Bram van Ojik en als hekkensluiter de op acht geplaatste partijvoorzitter Van der Plaat kregen de plaatsen acht, negen en tien toebedeeld.

Verrassend

Al met al een verrassende uitslag. In weerwil van een grote consensus die zich de laatste jaren over inhoudelijke inbreng en strategische plaatsbepaling heeft afgetekend, zijn jarenlange partijbestuurders als De Boer en Van der Plaat terug gezet ten gunste van onbekenden als Schoondergang en nieuwelingen als Dijkman. Van discussies over kwaliteit en andere manier van politiek bedrijven bleek bij het kongres niet veel meer te zijn overgebleven dan een grote mate van vastbeslotenheid om in ieder geval de helft vrouwen op de lijst te kiezen. Het is prima dat dit is gelukt. Het zou nog beter zijn geweest als ook (andere) kwaliteitseisen nadrukkelijker in de uiteindelijke afweging zouden zijn betrokken. De samenstelling van de kandidatenlijst heeft nu, ondanks de gedegen mondelinge motivatie van de vertrouwenscommissie, net iets te veel van een toevallige uitkomst van een ondoorzichtig afwegingsproces tussen ongelijksoortige overwegingen.

BRAM VAN OJK

RIA BECKERS OP KONGRES:

'PPR IS BONDGENOOT VOOR PROGRESSIEF KABINET'

'De keuze van Den Uyl voor een kabinet met het CDA heeft tot gevolg dat mensen zich nu onzeker voelen en straks bedrogen. Het dilemma van de PvdA markeert meteen het belang en de mogelijkheden van de PPR.' Dit zei Ria Beckers op het laatste kongres in Amsterdam. 'Wat is eigenlijk het verschil tussen een Lubbers die het volkspetitionnement negeert en een Den Uyl die gaat regeren terwijl er gebouwd wordt in Woensdrecht?'

In 1975 kwam voor het eerst in de naoorlogse geschiedenis de Regering met een Ontwapeningsnota. Het was één van de voorwaarden geweest voor deelname van de PPR aan het kabinet-Den Uyl. Het pleidooi voor onderzoek naar geweldloze konfliktoplossing en sociale verdediging was ingebracht door de Minister van Wetenschapsbeleid, Trip, die toen ook de eerste studiekommissie instelde.

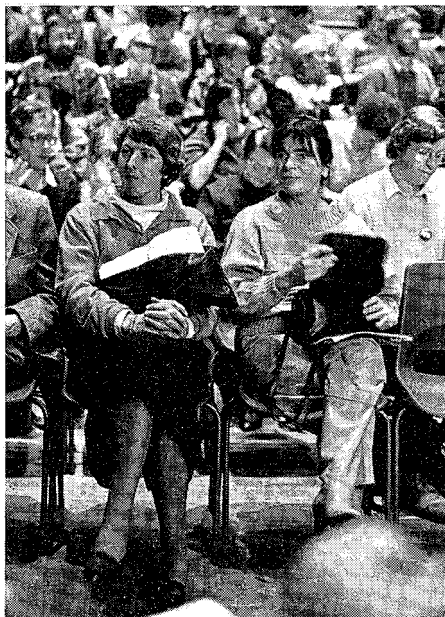
Ach, een wat wereldvreemde hobby, moeten zijn collega's gedacht hebben, Vredeling en Van der Stoep, maar veel kwaad kan het niet zolang wij ons eigen verhaal maar overeind houden. PPR-fraktiewoordvoerder Henk Waltmans konkludeerde dan ook bepaald niet dat de Nota een nieuwe visie op het veiligheidsbeleid gaf. Maar, er was weer een opening gemaakt en we konden aan het werk.

Het werd een lijdensweg. Het enthousiasme van de onderzoekers, die met een tiental nadere studievoorstellen kwamen, werd door Van Agt vakkundig getorpedeerd. Met heel veel moeite kwam er geld voor één onderzoek: Is sociale verdediging toe te passen op hedendaagse gewapende conflicten?

Dat is nu dus klaar. En opnieuw weet de Regering niet hoe snel ze ervan af moet komen. Voor openbare discussie is het rapport kennelijk nooit bedoeld geweest. Want niet iedereen leest Engels. En niet iedereen kan er f 60,- voor betalen. 469 bladzijden; maar de Regering had in twee dagen haar standpunt rond, gebaseerd op 1½ bladzijde konklusies. En vanaf nu is dus wetenschappelijk aangetoond, dat er geen alternatief is voor militaire verdediging, geen alternatief dus voor het huidige defensiebeleid. Grotere onzin is niet denkbaar.

Sociale verdediging als kant en klaar artikel inpassen in de huidige politieke en militaire verhoudingen, waarin Nederland geheel afhankelijk is van de machtsstrijd tussen twee grootmachten en van hun bewapening, is natuurlijk onmogelijk.

Sociale verdediging hoort bij een heel ander veiligheidsdenken; - denken, niet alleen in militaire maar ook in economische, culturele en sociale termen. Het hoort bij een geleidelijk groeiend proces van ontwapening, internationale konfliktoplossing en rechtvaardiger wereldverhoudingen. Het hoort - nationaal - thuis in een samenleving die maatschappelijk en politiek betrokken is, die in zijn voedsel- en energievoorziening, zijn informatielijnen en economische activiteiten gedecentraliseerd kan werken. En het interessante van dit onderzoek is nu juist de konklusie, dat sociale verdediging een zinvolle aanvulling kan zijn op de bestaande defensie. Die mogelijkheden wil men nader onderzoeken. De Regering schuift dat losjes weg, naar de privé-be-

langstelling van wetenschappers. Veertig jaar na de oorlog is Nederland nu kennelijk zover dat we ons verbijsterd afvragen hoe Poolse boeren en arbeiders naast de vernietigingskampen hun leven gewoon

verder hebben geleefd. Hoe lang zal het nog duren vóór we dat ook op onszelf betrekken en durven nadenken over de vraag hoe zoiets te voorkomen?

Schaamteloos

Waarom dit verhaal op dit moment? Vooral om duidelijk te maken waarom ik na negen jaar Tweede Kamer toch opnieuw lijsttrekker voor de PPR wil zijn. Onze items overgenomen door anderen? Te weinig nieuwe ideeën? Welnee! Sociale verdediging. Bevrijding van de arbeid. Kringloopeconomie. Genezen van het groeisyndroom. Als dát was overgenomen zag de wereld er anders uit. Laten we allereerst doorgaan met dat wat we intuïtief hebben aangedragen, nog veel concreter uit te werken, zodat nog veel meer mensen het interessant gaan vinden om op te pakken.

Een ander energiebeleid, zonder kerncentrales. Een verdediging zonder atoomwapens en dus zeker zonder kruisraketten. Kleinschalige zorg in eigen woonomgeving. Overgenomen door anderen? Voor een deel wel. Gelukkig. Maar nu nog de gezamenlijke progressieve kracht om het ook te realiseren!

Muur

En daarmee zijn we terug bij wat de PPR in 1968 wilde. Politiek bedrijven niet alleen voor nu, maar ook voor morgen en overmorgen; niet alleen voor Nederland en Europa, maar ook voor de rest van de wereld. En tegelijk krachten bundelen en mee verantwoordelijkheid durven nemen om een deel daarvan vast te leggen in beleid. Voor wie goed kijkt is dat nog steeds de PPR.

Zeker, het is minder gemakkelijk gegaan dan we toen verwachtten. We zouden de structuren wel even veranderen. Maar we leerden dat structuren een stuk meegeven, en uiteindelijk heel hard zijn. Een bevrijdingsproces, want daar gaat het in feite om, is een zaak van lange adem, levenslang wellicht. In die zin heeft de PPR

aan realisme gewonnen.

We zullen nog vaak met ons hoofd tegen de muur lopen, maar we komen verder. Zoals we sinds '68 verder zijn gekomen. De weg van ongelijkheid, onderdrukking, vijanddenken en geweld loopt dood: nog nooit is dat zoveel mensen duidelijk geweest. Zeker een derde van de Nederlandse bevolking voelt de crisis aan de lijve. De tweedeling is een feit.

En dat is wat wij niet aksepteren. Want wezenlijk voor de democratie is dat iedereen meetelt, iedereen gehoord wordt, iedereen invloed heeft op de beslissingen. Hier heeft de landelijke politiek gefaald. De vredesbeweging is genegeerd, de discussie energiebeleid ook. En bewindslieden als De Koning en De Graaf tonen geen enkel besef voor de gevolgen van hun maatregelen voor het concrete bestaan van mensen. Geen wonder dat velen van hen al weglopen als ze het woord 'politiek' maar horen. Dat wantrouwen en agressie overal voelbaar zijn.

Verloren vertrouwen winnen is niet eenvoudig. Ook niet voor partijen die juist hiervoor hebben gewaarschuwd en wél rechtvaardige oplossingen hebben bepleit. Zij maken deel uit van het bedrijf, ze worden ermee geïdentificeerd.

Breuk

Ik denk, dat waar de breuk tussen politiek en samenleving landelijk zo duidelijk is, de gemeenten des te belangrijker zijn. Daar speelt het leven van mensen zich af. Daar wonen ze.

Daar zijn de kansen om hen te bereiken het grootst. En een partij als de PPR die er ook landelijk alles aan gedaan heeft om die breuk te voorkomen, heeft plaatselijk recht van spreken.

Daar – in die gemeenten – liggen de concrete mogelijkheden voor werkprojecten. Daar kun je beginnen met een anti-diskriminatiebeleid. Met een buurtökonomie. Daar moeten toetsingscommissies op de vingers gekeken worden. Daar werken de sociale diensten, die de onrechtvaardige en steeds bureaucratische regelgeving nauwelijks meer aankunnen. Daar worden meer en meer schulden gemaakt, waarvoor oplossingen moeten komen. Daar weigeren burgers defensiebelasting. Daar zijn directe lijnen te leggen naar de Derde Wereld. Daarom gaat het bij de Raadsverkiezingen straks. Om wat jullie met anderen daarvan maken, om het betrekken van die burgers bij dat bestuur.

Waarom blijft de landelijke politiek dan niet op afstand? Is ze zich zo weinig bewust van haar eigen falen op dit punt? Het is toch schaamteloos zoals de grote partijen 19 maart alleen maar als generaal repetitie gebruiken voor de Kamerverkiezingen? 14 regionale bijeenkomsten van het CDA, waar Lubbers spreekt en de media hem volgen omdat ze anders misschien interessant landelijk nieuws missen, het hoofd van van Mierlo in alle gemeenten op de verkiezingsaffiches, de TV-uitzendingen met de landelijke kopstukken: het devalueert de plaatselijke democratie.

De televisiedemocratie in opmars. Ik zeg natuurlijk niet dat die kopstukken maar weg moeten blijven uit de gemeenten. De

plaatselijke lijsttrekkers weten heel goed, hoe afhankelijk de burgers geworden zijn van het Haagse beleid. Laat ze maar opkomen voor die burgers, laat ze Den Haag maar om de oren slaan met zijn werkgelegenheidsbeleid en zijn bureaucratie, laat ze hun eigen beleidsruimte opeisen, mét de financiën die daarbij horen. Zulke verkiezingsbijeenkomsten zouden heel interessant kunnen zijn, ook voor de TV.

Scherper

Het omturnen van de maatschappij naar grotere rechtvaardigheid gebeurt niet door de toppen van politieke partijen, maar in de samenleving zelf. Dan hebben we die samenleving ook 100% serieus te nemen. Of het nu om plaatselijke democratie gaat of om landelijke strategie. Dan hebben we de bewustwordingsprocessen, die we tien jaar geleden zo nodig vonden en nu zien gebeuren, te vertalen in concrete politieke keuzen. Dat was de duidelijkheid die we toen beloofden. En dat was heel principieel. Er is dus één ding dat ik maar niet kan begrijpen. In '72 vochten we voor een progressief kabinet. Niemand zei: dat is niet realistisch, dat is niet haalbaar. We legden een ander beleid op tafel en vroegen daarvoor een meerderheid. Pas toen dat niet lukte, kwam er een compromis.

En nu, met een enorme vredesbeweging, met die talloze mensen met een uitkering die aan den lijve hebben ondervonden hoe de machtsverhoudingen in Nederland liggen, nu zou er al bij voorbaat geen draagvlak zijn voor zo'n progressief kabinet? Dat kan toch niet. Of horen Den Uyl en

Van Mierlo intussen ook bij die machthebbers die zichzelf belangrijker vinden dan de mensen die vertrouwen in hen hebben.

De PvdA zal moeten kiezen. De zaak ligt nog scherper dan in 1981. Het is óf geen kruisraketten, geen kerncentrales en een behoorlijke sociale zekerheid óf het CDA. De keuze van Den Uyl is duidelijk, en gevaarlijk. Ze heeft onvermijdelijk tot gevolg dat heel wat mensen zich nu onzeker en straks opnieuw bedrogen zullen voelen. Want wat is nu eigenlijk het verschil tussen een Lubbers die het volkspetitionnement negeert en de kruisraketten besluit te plaatsen en een den Uyl die gaat regeren terwijl er gebouwd wordt in Woensdrecht? Dit voor een grote progressieve partij enorme dilemma markeert tegelijk het belang en de mogelijkheden van de PPR.

Zij is bereid bondgenoot te zijn en een werkelijk alternatief mee vorm te geven. Dat is ook de voornaamste betekenis van het fractie-samenwerkingsakkoord. Zij zal, als dat alternatief er niet komt en PvdA en CDA elkaar vinden, haar horzelfunctie terugkrijgen en opnieuw steun moeten geven aan de bewegingen. Zij zal hoe dan ook de politieke discussie over arbeid en inkomen, over een veilige verdediging, over de grenzen aan de groei en de grenzen van de zorg, verder voeren. En zij blijft zich inzetten voor echte democratie. Het bestaansrecht van de PPR staat voor mij vast.

RIA BECKERS

OPENBARE VERKOOP IN LEERSUM:

ONTDOOIDE DEURWAARDER IS GRAPPIG OVER KRUISRAKET

Al lang voordat het PPR-kongres daar eind vorig jaar toe opriep, besloten Ella en Frans Keuchenius de betaling van defensiebelasting te weigeren. In samenwerking met de Beweging Weiger Defensiebelasting zijn ze ertoe over gegaan het symbolische bedrag van 48 maal f 5,72 in te houden. Het gekorte bedrag is in het Vredesfonds van de BWD gestort. Uit dit fonds wordt, als de deurwaarder komt, bij de openbare verkoop het aangeboden huisraad opgekocht. Bij Frans en Ella was het eind vorige maand zo ver.

Onderweg van station Driebergen-Zeist naar Leersum rijd je door een prachtig landelijk gebied met veel bomen en oude statige landhuizen. Landhuizen die nu voornamelijk dienst doen als huisvesting voor bedrijven en instellingen.

Ella en Frans Keuchenius blijken zich te hebben kunnen handhaven in een redelijk riant optrekje met ruime tuin. Een tuin die er nogal verwaarloosd uitziet. Dat blijkt even later een vergissing als Frans met een zekere trots uitlegt dat de tuin bewust zo weinig mogelijk gekultiveerd is. Na de koffie bespreken we de tumultueuze gebeurtenissen van vorige maand.

Frans en Ella, een biologen-echtpaar, houden zich al heel lang actief bezig met het thema oorlog, wapenning en het verzet hiertegen. In 1967 al organiseerde Frans als docent biologie in Zutphen voor zijn leerlingen een reis naar Amsterdam om aan een Vietnam-demonstratie deel te kunnen nemen. Tets wat bij de ouders van de leerlingen veel verontwaardigde reacties opriep. Ella is reeds vele jaren actief in lokale vredesgroepen. Heeft in '80 en '81 een training 'geweldloze weerbaarheid' gevolgd. Was in 1983 deelneemster van de hongeractie 'Fast for Live' (gericht tegen de stationnering van de Pershing II-raketten in West Duitsland). Het zijn slechts een aantal voorbeelden.

De interesse voor biologie heeft een duidelijke rol gespeeld. De wetenschap biologie versterkt het besef van samenhang in de natuur en stimuleert het denken in gehelen. Een nucleair konflikt druist tegen alle principes van dit leven in. Een nucleaire winter zal alles vernietigen.

Ella: 'Tets waar je niet al te vaak aan moet denken. Soms even de deur dicht doen, je terugtrekken op een rustig kamertje. Maar ja dan komen er weer een paar straaljagers overgevlogen en ben je weer terug. Je moet in je werk met mensen allerlei verschrikkingen niet te veel bena-

drukken. Je kan mensen platslaan. Belangrijk is dat je in een groep de aandacht voor een serieus onderwerp als de wapenning kan combineren met een plezierige manier van werken, zodat er ook eens gelachen kan worden.'

In '83 werd in hun IKV-kerngroep besloten het Ministerie van Financiën aan te schrijven met het verzoek om vrijwaring van belastingplicht. Er werd een beroep gedaan op artikel 63 van de belastingwet. In dit artikel wordt gewag gemaakt van bijzondere omstandigheden, die tot vrijwaring kunnen leiden. Het Ministerie heeft nooit de moeite genomen om zelfs maar te reageren. Daarop besloten Hans en Ella verder te gaan en over te gaan tot

weigering van defensiebelasting. Een wetsovertreding dus, met een onverwacht sterke emotionele lading.

Frans: 'Op een gegeven moment staat dan de deurwaarder voor je neus met een dwangbevel in naam van de koningin!

Verdomme, dacht ik, ze halen er zelfs de koningin bij. Of met andere woorden: hier komt het hele staatsapparaat voor je deur staan, dat zegt: 'Pas op! We krijgen jullie wel op de knieën!'

Dorpsgenoten

Veel steun hebben Ella en Frans gekregen van vrienden en mensen uit vredesgroepen. Zo kwam er bijvoorbeeld een paar dagen voor de openbare verkoop een PPR-lid, 85 jaar oud, langs die vroeg hoeveel geld hij op de dag van verkoop bij zich moest hebben. Als er gezegd was tweeduizend gulden dan zou hij dat meegebracht hebben.

De dorpsgenoten, vooral de autochtonen, keuren in het algemeen de actie af. Akties gericht tegen de overheid kunnen bijna per definitie niet goed zijn. Wel blijkt na het lezen van informatie in de regionale bladen het begrip voor de actie te groeien. Althans bij een deel. Er kan zelfs waardering, opgebracht worden voor het standvastige en consequente karakter van de daad, dat door de konfrontatie met de deurwaarder duidelijk wordt.

Frans: 'Een vriend van mij woont op een dorp in Drenthe, waar hij aan de grens van de woongemeenschap staat. Hij wil er graag bij horen of minstens geaksepteed worden. Zijn actieve bijdrage aan het volkspetitionnement leverde hem al de nodige problemen op. Zo iemand zou ik niet aanraden om het op een openbare verkoop van huisraad te laten aankomen.'

Twaalf dagen voor de openbare verkoop kwam de deurwaarder langs om een proces verbaal op te stellen. Samen met Ella en Frans werden een aantal huishoudelijke artikelen aangewezen die verkocht moesten worden. Hij was wel zo vriendelijk decoratieve spullen buiten beschouwing te laten, vanwege de vaak grote emo-

FOTO: FRED JANSZ.

tionele betekenis van deze voorwerpen. Op het gemeentehuis en op de deur van de betrokkene komt een aanplakbiljet te hangen met een aankondiging van de openbare executie. Ook wordt er in de regionale pers geadverteerd. Dit had tot gevolg dat op de bewuste dag een aantal autootjes met aanhang kwamen voorrijden. Na enige toelichting door de aanwezigen verdwenen de heren opkopers al ras, beseffend dat er niets te verdienen zou zijn (de BWD zou elk bod van hen overbieden).

Frans en Ella hebben zelf ook, bewust, de publiciteit gezocht. Iets dat onverbrekelijk verbonden is aan elke daad van burgerlijk verzet. Besloten werd de Leersumse en tevens Europarlementariër Ien van den Heuvel als spreker uit te nodigen, samen met de industriepredikant Leendert Oranje en een lid van de Leersumse vredesgroep.

Op de dag van de verkoop zat het huis vol met vrienden en kennissen en persmensen (voornamelijk regionale pers). Toen Frans na Ella zijn daad in een korte toespraak wilde toelichten werd het hem even teveel.

Frans: 'Ik ben gewend voor een groep te praten. Dit keer lukte het niet zo. Ik had moeite om mijn tranen te bedwingen. De wisselwerking met het warme publiek. Ik moest even stoppen.'

Ella: 'Plotseling komt iets, waar je jaren en jaren mee bezig bent geweest, in de

openbaarheid. De ervaringen, spanningen uit die periode worden gekondeniseerd. Je roept het uit: 'We verzetten ons!'. Dat is fijn. Tranen moet je dan gewoon laten komen.'

Toespelingen

De deurwaarder die na de toespraken binnen kwam wist zich aanvankelijk geen raad met de sfeer van solidariteit en gezell

ligheid. Hij is kilte en een groep concurrerende individuen gewend. Na verloop van tijd ontdooide hij wel en begon zelfs op een gegeven moment grappige toespelingen op kruisraketten te maken bij de verkoop van de versterker.

Al met al vinden Ella en Frans dat de dag een goede combinatie geweest is van perspectief bieden, gedragenheid, aanscherping van het probleem en tegelijkertijd ontspanning. Als ekstra voorbeeld van dat laatste wordt de verkoop van een, door een PPR-bakker geschonken, taart per punt bij opbod genoemd. Deze verkoop leverde de BWD (Vredesfonds) f 250,— op.

Achteraf hebben tegenstrijdige gevoelens de overhand. Enerzijds al die drukte en publiciteit, die opwindend is en anderzijds het besef dat het in feite allemaal niet zoveel heeft voorgesteld. Het risico was nihil. Er is geen huisraad verloren gegaan.

Ella: 'Elke stap verplicht tot de volgende. Deze stap was niet zo moeilijk. Ook het feit dat de pers het gemoedelijke karakter van het gebeuren benadrukt heeft, werkt niet erg confronterend. Toch is weer eens duidelijk geworden dat de vredesactiviteiten niet gestopt zijn. Dat is op zich al erg positief.'

Voor diegenen die overwegen defensiebelasting te gaan weigeren voegt Frans een advies toe: 'Doe het in een groep. Zorg dat het bekend en begrepen wordt. Doë het gewoon, het is een hele goede zaak, zowel voor jezelf, je groep als voor je omgeving. Het is belangrijk om duidelijk te maken dat het je hoog zit'.

JAN HUISMAN

EEN PUUR KATHOLIEKE JONGEN:

'IK ZAL NIET DEGENE ZIJN DIE BIJ DE PPR HET LICHT UIT DOET'

In de meest kleurrijke buurt van Amsterdam, de Pijp, woont PPR's tweede parlementariër. Vlak bij de Albert Cuyp, de enige markt in Nederland waar de kouseband een niet te verwaarlozen konkurrent is van de sperzieboon en het Turkse koffiestel samen met het Brabantsbonte theeservies in de aanbieding staat. 'Toen ik Kamerlid werd vonden sommigen dat ik hier niet zo kon blijven wonen. Dat vind ik onzin. Ik hoef echt niet op stand te wonen. Ik vind het hier heerlijk'.

De zolderetage van Peter Lankhorst bevindt zich op vierhoog. De buurvrouw van éénhoog stommelt hijgend en puffend met twee zware boodschappentassen in iedere hand voor me de trap op. Ze bedankt me vriendelijk voor het aanbod te helpen sjouwen, maar ze is er al. Ik klim verder. 'Nog eentje', hoor ik ergens boven me. Het interieur herinnert aan de studentenkamer uit de zestiger jaren. 'Ik loop al heel lang met het idee om een nieuwe bank te kopen. Maar dat komt er gewoon niet van. Als de buurvrouw dan met een paar stoelen aan komt zetten, zeg ik al gauw: 'zet ze d'r maar neer'. 'Eigenlijk vind ik het ook wel een beetje zonde van het geld. Ik zal nooit veel geld uitgeven aan de inrichting van mijn huis'.

'Ik zat op een lyceum. Na de eerste klas ging ik naar het gymnasium. In de vierde bleef ik zitten. Ik was noch een talenwonder noch een wiskundewonder. Iets er tussen in was er niet. In de vijfde bleef ik weer zitten, toen ben ik naar de hbs overgesprongen. Gelukkig heb ik toen wel in een jaar het eindexamen gehaald. Van die jaren dat ik op het gym zat heb ik geen spijt, maar het was wel een verkeerde keuze. In het begin ging het nog wel, maar later, toen ik twee keer bleef zitten had ik alleen maar het gevoel hoe kom ik hieruit, uit die ellende. Je kunt aardig stuk lopen op zoiets. Ik raakte steeds minder gemotiveerd. Ik vond de leerlingenraad en de toneelklup tien keer zo leuk als dat leren. Van huiswerk hield ik ook niet. Ik trapte liever tegen een balletje. Eigenlijk heb ik meer geleerd van die leerlingenraad dan van bijvoorbeeld scheikunde of natuurkunde want daar weet ik de ballen van'.

Fietsje

In 1968 ben ik naar Amsterdam gekomen om politiekologie te studeren. Ik kom uit een katholiek milieu dus mijn ouders zagen me liever naar Nijmegen gaan, maar gelukkig was Amsterdam beter dus ik had goede argumenten. De eerste keer dat ik mocht stemmen - dat was voor de gemeenteraad - heb ik PSP gestemd. In

zeventig was dat, toen ook de kabouters met vijf zetels in de raad kwamen. Eric Jurgens zat hier toen voor de PPR. Ik vond de PPR nog niet echt mijn partij. Met name met het vredesvraagstuk vond ik dat ze nog te veel in de NAVO-hoek zaten. De PSP had in 1970 een hele goede fractie van vier mensen. Wat ik toen al vreesde gebeurde ook. De kabouters kwamen in de raad met vijf zetels en de PSP viel terug naar één. Het politieke werk wordt zelden goed beoordeeld. Als daar een goede fractie zit dan verdienen ze het niet om van vier naar één zetel terug te gaan.

Zoals zovelen ben ik lid geworden van de PPR. Op de dag van de verkiezingen ben ik nadat ik mijn stem had uitgebracht op mijn fietsje gestapt en heb me als lid aangemeld bij het partijbureau. Ik ben toen maar eens in het actiecentrum gaan kijken. Er waren een heleboel nieuwe leden en zo'n kleine organisatie had wel wat moeite om dat in goede banen te leiden. Je kon eigenlijk nog alles doen. Kunst interesseerde me, dus ik begon maar eens met een werkgroepje 'kunst' op te richten. Het was vooral een mooie manier om eens met de directeur van de schouwburg te gaan praten. Dat leek me wel leuk. De PPR was destijds nieuws dus alle deuren gingen voor je open'.

Onbeschreven

'In de zomer van 1973 zat ik in het secretariaat van PPR/Amsterdam. We begonnen aan de voorbereidingen van de gemeenteraadsverkiezingen van 1974. Programma's schrijven, vergaderingen beleggen. Omdat ik in dat secretariaat zat moest ik die vergaderingen nog wel eens voorzitten. Op die manier word je dan bekend. Tot eigenlijk ieders verrassing en de mijne, kwam ik er als eerste kandidaat uit. Dat was omdat ik een onbeschreven blad was. Roel van Duijn werd tweede. De strijd ging eigenlijk tussen Frans v.d. Ven en Jo Geerts. Dat was wel pijnlijk want die waren al veel langer lid. Maar ja die hadden ook een aantal tegenstanders. Zo gaat dat natuurlijk vaak. Vrij onver-

wachts kwam ik daar dus binnen zeilen. Een beetje geluk bij kandidaatstellingen moet je altijd hebben. Dat heb ik altijd gehad. Ook tijdens de Tweede Kamer- verkiezingen later. Je noemt dat een politieke carrière, maar plannen kun je dat niet. Je kunt er niet op gaan zitten wachten. Ik heb dat in de fractie gezien met Jaap Roëll. Je moet een keer die kans krijgen en hem dan grijpen. Of je die kans krijgt hangt af van wie er verder kandidaat zijn. Niet al je kaarten daarop inzetten want dat is hopeloos'.

Opruimen

'Meestal neem ik de trein van half tien dus dat valt reuze mee. Soms moet ik er wat vroeger uit omdat ik nog een verhaal schrijven moet. Op de dag zelf ren je van de ene naar de andere vergadering. Er is nauwelijks tijd om met medewerkers te overleggen of met andere kamerleden iets samen te doen. Dat is jammer.

Ik ben van maandag tot en met donderdag in Den Haag en vrijdag is meestal mijn Amsterdamse dag, dan maak ik afspraken en dergelijke. In de vakanties begin ik met opruimen. Het ligt hier dan vol met allerlei stapels papier. s' Zomers schiet dat er vaak wel bij in. Want als het maar even kan, lig ik in de zon. Maar zo'n kerstrees dat gebruik ik om heel rustig wat orde in de chaos aan te brengen. Ik lees weer eens een boek, ik ga weer eens briden of op bezoek bij vrienden. Ik kook dan ook weer eens voor mezelf. Want als ik werk eet ik meestal in de Kamer. Dat vind ik leuk. We doen dat met de mensen van de fractie. Zo onderhoud je je sociale contacten.'

Fel

'Ik voel me een echte PPR-jongen. Maar op feestjes of iets dergelijks ga ik dat niet uitdragen. Ik heb er vaak ook geen zin in. Soms kan ik het alleen niet laten. Laatst was ik bij mijn oudste broer en die begint dan over D66 en van Mierlo. Dan schrik ik soms van mezelf, zo fel reageer ik dan. Ik zei zoiets als: ik heb nog liever dat je op Lubbers stemt dan op van Mierlo. Dat is zo'n katholiek tiep. Hij pakt het op zo'n

'... een echte PPR-jongen'

FOTO: ANGELO GOEDEMONDT

katholieke manier aan. Aan de ene kant laten zien dat hij twijfelt, hopen dat hij op die manier mensen trekt. Maar aan de andere kant eigenlijk precies weten wat hij wil. Een heel handige manier van doen. In de politiek haal je het er zo uit, of mensen een gereformeerde, katholieke of hervormde achtergrond hebben. Bij katholieken zit veel meer bereidheid om compromissen te sluiten. Mensen van gereformeerde huize zullen veel langer aan bepaalde principiële standpunten vast houden. Zelf ben ik een puur katholieke jongen. Alleen het aardige is dat men dat niet zo in de gaten heeft. Een van mijn zwakke punten is dat ik de neiging heb om mensen te snel aardig te vinden. Op zich is dat geen slechte eigenschap, maar in de Kamer kan dat uiterst lastig zijn. De hele entourage in de Kamer brengt met zich mee dat er een sfeer heerst van ouwejongenskrentenbrood. Dat is wel eens moeilijk. Ik vind dat ik me in sommige dingen nog wat rechtlijziger zou moeten opstellen. Vaak begrijp ik de standpunten van anderen en vind ik dat er wel wat in zit. Ik ben in ieder geval bereid om er naar te luisteren. Dat is in het politieke spel niet altijd goed.'

'Als de PPR er niet meer zou zijn, dan zou je pas de waarde ervan zien. De invloed die wij op de PvdA hebben is best groot. Zolang wij er zijn past de PvdA wel op met het innemen van bepaalde standpunten. PSP en CPN hebben dezelfde functie. Dat verklaart nog niet het bestaansrecht van de PPR in het bijzonder. Er zijn ook verschillen in standpunten tussen PPR, PSP en CPN. De CPN is weliswaar zeer dicht naar ons toegegroeid en wij staan natuurlijk ook niet stil. Maar, neem het wetsontwerp over de veiligheidsdienst. Ik ben wel niet zo'n voorstander van die dienst, maar ik zou niet het risico willen lopen dat we ze in Nederland niet meer hadden. Dus uiteindelijk stemden wij voor en de PSP en de CPN tegen. Er liggen dus nog wel eens verschillende standpunten.

Die verschillen zijn niet zo belangrijk dat ik daaraan het bestaansrecht van de PPR ontleen. De PPR is natuurlijk niet een doel maar een middel. Als er een andere partij zou komen die voor een groot deel een PPR-programma zou hebben, die meer slagkracht zou hebben en die groter zou zijn: prima. Ik zal niet de laatste zijn die nog lid is van de PPR, die het licht uit doet. Van mij mag het bestaansrecht ter discussie gesteld worden. Alleen echter als dat iets oplevert. Nu is dat voor mij niet aan de orde. Maar er kunnen situaties zijn dat dit wel aan de orde is. Je moet dan wel met iets nieuws komen. Ik heb nooit geloofd in de optelsom PPR, PSP en CPN. Dat levert niks nieuws op. We moeten op eigen kracht die zetels halen. Dat geldt ook voor CPN, PSP en EVP. Dat levert meer zetels op dan samen. Dat stoot mensen af, zo is de laatste tijd gebleken. Uit elektorale overwegingen moet je zelfstandig meedoen. Pas daarna kan je voor mijn part heel goed allerlei afspraken maken en met elkaar samenwerken. We zullen wel zien hoe zich dat in de toekomst zal ontwikkelen. Zoals het nu gaat met al die afspitsingen kan het natuurlijk ook niet.'

OVER KUNST EN KULTUUR:

'Kultuurbeleid is voor mij heel breed. Dat gaat niet alleen over beeldende kunst en theater. Dat is ook het mediabeleid. Ons standpunt over verzelfstandiging heeft natuurlijk alles te maken met kulturele ontwikkelingen. Dan praat je over emancipatie, over hoe de huishoudens samengesteld zijn, hoe de mensen met elkaar omgaan. Als je kijkt welke omroepen er leden bij hebben gekregen, dan zegt dat veel over de Nederlandse samenleving. Veronica krijgt verreweg de meeste leden erbij. De grootste omroepen zijn nu Veronica, de AVRO en de TROS. Ik vind dat niet zo'n beste voorbode voor de Tweede Kamerverkiezingen. De KRO en de NCRV zijn altijd nog groter dan de VARA. Zelfs krijgen ze er nog nieuwe leden bij. De EO is altijd nog groter dan de VPRO. Zie nu dat hele beeld, dan zegt dat toch wat over de mensen. Mensen zijn erg met zichzelf bezig. Het sociale gevoel wordt steeds minder. Men is nog wel bereid om iets aan een goed doel te geven, maar men brengt de zaken niet meer met elkaar in verband. Men verbindt er geen politieke conse-

kwenties aan en komt niet meer uit op een politieke keuze. De media spelen daar een grote rol in. Moet je als PPR dergelijke ontwikkelingen in de samenleving aksepteren? Moet je aksepteren dat mensen liever naar de TROS kijken dan naar de VPRO? Moet je daar als partij zelfs op inspelen? Ik vind dat moeilijk. Op zich is dat een heel interessante discussie omdat daar de ethische en liberale kant van de PPR elkaar tegenkomen. Ik zweef er een beetje tussen in. Ik behoor noch tot de liberale noch tot de ethische stroming. Wat ik wel zorgwekkend vindt is dat we sluipend de Amerikaanse kant op gaan. Dat filmsterren de toekomstige leiders worden, mensen die het goed doen op de TV. Dat de televisie een belangrijk medium is voor mensen om hun informatie te krijgen, moet je aksepteren. Als Ria een kans krijgt om op de TV te komen dan moet ze dat doen. Maar wel in haar hoedanigheid als Kamerlid, het moet iets met haar boodschap te maken hebben. Dus niet in allerlei domme spelletjes programma's.'

'Ik vind mezelf veel leuker nu'

PETER LANKHORST TEGEN DEETMAN:

Studiefinanciering

Een wettelijke regeling voor de studiefinanciering is een goede zaak. Het is bovendien prima dat er nu eindelijk een ouderonafhankelijke basisbeurs komt. Maar de manier waarop het kabinet deze principes heeft uitgewerkt bevordert de ongelijkheid in inkomens en kansen en verdienen onze afkeuring.

Dit is de kern van de bijdrage van Peter Lankhorst aan het Tweede Kamer debat over de Wet op de studiefinanciering. Van een eerlijke lastenverdeling is in de nieuwe wet geen sprake:

'Als je ouders een hoog inkomen hebben, dan blijf je van ze afhankelijk, maar bouw je geen studieschuld op; hebben je ouders een laag inkomen of een lage uitkering dan wordt je financieel onafhankelijk, maar dan moet je later fors terug betalen. Ik begrijp absoluut niet, waarom deze ongelijkheid met dit wetsvoorstel in verscherpte vorm blijft voortbestaan.

Als de Minister uit budgettaire overwegingen meent dat een deel van de uitbetaalde bedragen na de studie moet worden terugbetaald, laat dat dan voor iedereen gelden. Er valt natuurlijk best iets te zeggen voor de gedachte, dat diegene, die een studie volgt later iets meer belasting betaalt dan diegene, die geen studie heeft gevolgd. De PPR-fractie wijst het idee van een zogenaamde academicus-belasting dan ook niet zondermeer af. Maar dan moet die belasting wel geheven worden bij alle belastingplichtigen, die een studie gevolgd hebben. In feite bestaat er

nu een vorm van academicus-belasting, maar dan alleen voor de kinderen van ouders met lage en middeninkomens. Een absurd systeem. Het zijn juist de kinderen van de ouders, die meestal zelf niet doorgestudeerd hebben, die een flinke schuldenlast opbouwen. Wat zal dat betekenen voor hun animo om met een studie te beginnen? Zullen hun ouders ze daarin stimuleren? Dat valt toch nauwelijks te geloven? Uit alle onderzoeken blijkt dat kinderen van ouders, die zelf doorgestudeerd hebben, eerder naar een Universiteit of Hogere Beroepsopleiding gaan dan kinderen van ouders, die niet hebben doorgestudeerd. En die kinderen worden nu juist met studieschulden opgezadeld. Het is echt de omgekeerde wereld. Het is de manier om sociale stijging tegen te gaan en de klassetegenstellingen te vergroten.'

Ook de leeftijdsgrens van 30 jaar werd door Lankhorst gehekelde. 'Door deze grens zullen veel mensen in de problemen komen. Vooral veel vrouwen starten op latere leeftijd met een studie en deze leeftijdsgrens werkt dus zeer anti-empirisch.'

'De PPR is een politieke club. Op die noemer kom je bij elkaar. Ik vind dat men wel eens al te modieus bezig is met het idee dat je het alsmoer over jezelf moet hebben, en niet meer over de politiek. Politiek komt op de eerste plaats. Daarmee bedoel ik niet dat je, nooit over persoonlijke zaken zou mogen praten binnen een politieke partij. Maar het een moet met het ander in verbinding staan. Daarvoor zit je ook in de politiek. Nu is het nog te veel zo: tijdens de politieke discussie praat je over het algemene en tijdens de borrel over het individuele. Alsof die dingen los van elkaar staan. Politiek is juist het vertaalwerk van het individuele naar het algemene.

Introvert

Mijn moeder ligt nu bijvoorbeeld in het ziekenhuis. Dan zie je weer eens hoe dat werkt. Het is of het een of het ander. Of ze ligt in het ziekenhuis of ze moet terug naar huis. Maar de hulp die op maat gesneden is, is er niet. Je ziet weer eens duidelijk aan zo'n individueel geval hoe de gezondheidszorg in elkaar zit. Mijn taak is om dat op politiek niveau te vertalen in beleid. 'Ik ben nogal introvert, een steenbok. Eigenlijk geloof ik helemaal niet in die dingen maar als ik dat lees dan klopt er toch wel het een en ander.

Ik ben lid van de PPR en vertegenwoordiger van die partij, dus mensen hebben recht om iets van me te weten. Maar aan de andere kant vind ik het soms walgelijk hoe daar, ook binnen de politiek, mee omgesprongen wordt. Mensen hoeven ook niet alles van je te weten. Voor mij ligt er

ergens een grens zonder dat ik kan aangeven waar die grens precies ligt.'

Ben je homofiel?

'Het rare is dat men die vraag eigenlijk nooit stelt, maar je krijgt er een eerlijk antwoord op. En dat is: ja. Ik kom daar vaak niet zo openlijk voor uit omdat ik me in de Kamer niet als zodanig geportretteerd wil zien. Misschien zou ik het eerder doen als ik een vaste vriend zou hebben en die heb ik niet. Ik ben alleenstaand en gaand. En of ik nu homofiel ben of heterofiel in beide gevallen ziet de zaak er voor mij precies hetzelfde uit.

Ik word er ook nooit op aangesproken. Dat zal wel komen omdat ik het naar buiten toe op geen enkele wijze uitstraal. Ik heb wat dat betreft een soort zelfbescherming opgebouwd. Mijn opvoeding heeft daar natuurlijk een rol in gespeeld. Natuurlijk heb ik het er moeilijk mee gehad, maar daar praat ik liever niet over.'

Wat doe je aan presentatie?

Voor dat stotteren ben ik bij een logopediste. Het kan nooit kwaad om te proberen je ademhalingstechniek onder controle te krijgen. Toen ik in de Kamer kwam ben ik vrij snel kontakten gaan dragen. De keren dat ik mijzelf met bril op de TV zag vond ik dat vreselijk. Daar moet je snel vanaf dacht ik. Eigenlijk had ik dat veel eerder moeten doen. Ik vind mezelf veel leuker nu. Met die bril bah, nee dat was niks. Op kleding let ik wel. Mensen praten eerder over de trui die je aan hebt dan over wat je gezegd hebt. Dat is nu eenmaal zo. Het is stom als je daar geen rekening mee houdt, want je kunt er heel eenvoudig iets aan doen. Het moet natuurlijk wel bij je passen. Mensen die er plotsklaps heel anders uit gaan zien als ze in de Kamer komen vind ik vreselijk.

Ik let wel op uiterlijk. Iedere dag zie ik wel een paar mooie mensen en dan let ik uiteraard meer op mannen. Op het eerste gezicht is uiterlijk wel belangrijk, maar op het tweede en derde gezicht speelt toch veel meer wat ze uitstralen. Het gekke is dat dan meestal vrouwen beter uit de bus komen bij mij. Over het algemeen merk ik dat vrouwen zich meer de moeite geven om zich in anderen te verplaatsen. Mannen zijn meer op zichzelf gericht, meer met zichzelf bezig.

Ik heb een paar hele goede vrienden, dat zijn zowel mannen als vrouwen. Over het algemeen heb ik behoorlijk lang tijd nodig om mensen te leren kennen. Er dringen dan ook moeilijk nieuwe mensen door tot mijn intieme vriendenkring. De vrienden die ik heb zijn allemaal uit de tijd dat ik nog in Deventer woonde. Ik stel strenge en hoge eisen aan de mensen die mijn vrienden worden. Maar het is nu ook weer niet zo dat ik een onneembare vesting ben. Soms speelt tijdsgebrek een rol, waardoor je mensen onvoldoende leert kennen. Ik ben heel erg trouw. Ik hou meer van contacten die wat langer duren, dan van dat hele snelle. Zo zit ik nu eenmaal in elkaar. Daarom had ik liever Stef Dijkman op de derde plaats gezien.'

ANITA KEUNING

WILHELM VERSCHUREN

WAPEN

Hebben jullie ook weleens last van slapeloosheid? Ja? Vervelend is dat, hè? Ik ken dat zo goed, dat woelen in je bed en die vruchteloze pogingen om nergens aan te denken. Maar telkens weer komen er van die bange vragen op je af. Heb ik morgenochtend nog schone sokken? Zou een plastisch chirurg wat aan die duimen van Nijpels kunnen doen? En aan die grijs van Jos Brink? Haalt de PPR nog wel een zetel?

Van alles heb ik geprobeerd. Schaapjes tellen, een ouderwets middel, en het hielp niks. Om 3 uur 's nachts lag ik me nog zwetend in bed af te vragen of ik er tussen 3469 en 3471 niet één had overgeslagen. Warme melk drinken, emmers heb ik naar binnen gewrongen, waarna ik de hele buurt uit de slaap hield door om de 5 minuten van het toilet gebruik te maken. Het enige dat een beetje hielp was een dag zware lichamelijke arbeid, maar met dat middel ben ik gestopt wegens de onaanvaardbare bijwerkingen. Het leek hopeloos. Weer een probleem erbij waar ik van wakker lag.

Gelukkig kan ik vanaf deze plaats mijn medelijders en -lijdsters de verheugende mededeling doen dat er iets te doen is aan deze zenuwslappende kwaal. En wie brengt de verlossing? Dat kan alleen maar de PPR zijn, die hartverwarmende club waar nieuwe ideeën nog een kans krijgen! Nu vermoeden jullie natuurlijk dat ik weer gerust kan slapen door die brief van de kampanjeleiding die al begint met 'Het gaat goed met de PPR'. Onjuist. Ik ben achterdochtig genoeg om te bevroeden dat dit slechts *pep-talk* is om mij tot activiteit en invulling van de bijgesloten akseptgirokaart aan te zetten. Verder lezen bevestigde mijn achterdocht. Een hele waslijst met zaken die nog niet geregeld zijn. Wanhopige oproepen om in actie te komen. En die girokaart, dus ook nog geld te kort. 'Blijft het goed gaan met de PPR?' is dan ook de bange vraag onderaan het schrijven. Ik zou er bijna van wakker liggen als dat probate middel mij niet in handen zou zijn gevallen.

'Nou, kom er maar eens mee voor de draad!' hoor ik jullie al roepen. 'Is het soms die brief van PPR-jongeren van 17

januari?' Alweer mis, hoewel ik er behoorlijk door werd gerustgesteld. Het was een brief aan alle actiecentra waarin werd opgeroepen massaal te stemmen op hun jongeren-kandidaat voor de PPR-Tweede Kamerlijst. Het geruststellende zat 'm in de volgende zin: 'Jong betekent in zijn geval (het geval van hun kandidaat dus - W.V.) niet onervaren of ongeschikt.' Heb ik daar jarenlang voor niets wakker gelegen omdat ik mij schuldig voelde daar ik mijn vooroordelen tegenover jongeren niet kon wegrationaliseren! Nou geven ze het zelf toe! Jong betekent onervaren of ongeschikt, behalve in het geval van hun kandidaat dus, maar de uitzondering bevestigt de regel. Dat zou ik eens moeten durven beweren!

Inmiddels is het de hoogste tijd om het laatste woord over slapeloosheid te spreken. Na mijn onthulling is de mensheid voorgoed van deze slopende kwaal af.

Eigenlijk ontdekte ik het bij toeval. Ik was op een avond de Fabeltjeskrant op video aan het vastleggen. Midden in de opname ging de telefoon. Mijn schoonmoeder, dus werd de opname beduidend langer dan de bedoeling was. 's Avonds om een uur of 11 speelde ik hem af. Omdat ik te lui was om op te staan (zo zie je maar: ook luiheid kan vrucht afwerpen!) werd ik onbedoeld gekonfronteerd met de TV-uitzending van de PPR. Wat een wervelende spektakelspot! Voor een grijs gordijn begon een persoon een verhaal af te steken van een onovertroffen saaiheid. Binnen 30 tellen was ik onder zeil. Ik gebruik dit middel nu vrijwel dagelijks en ik ben van mijn probleem verlost. Geen nare bijwerkingen maar verkwikkende slaap op bestelling.

Nu begrijpen jullie meteen waar al die nog door jullie te storten kampanjegelden voor nodig zijn. We slaan straks een forse partij videobanden in en zetten er dit programma op. Op 20 mei doen we die bij alle mensen die niet op de PPR willen stemmen in de brievenbus. Ze slapen geheid de hele daaropvolgende dag.

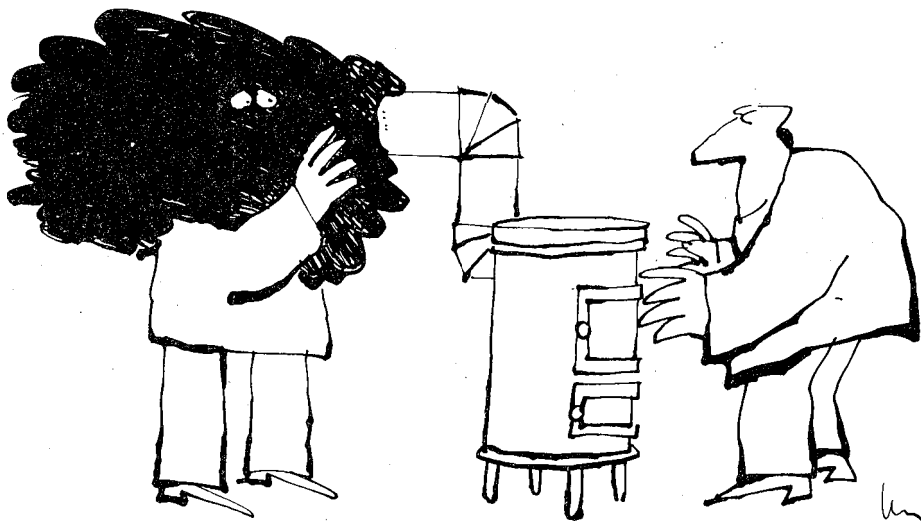
PPR-TV: ons geheime wapen!

EEN SCHONE OMGEVING

Wie in zijn of haar omgeving bewust en actief bezig is met de milieuproblematiek wordt al lang niet meer beschouwd als excentrieke pionier. De vele gifschandalen (Lekkerkerk, Volgermeer, Uniser) – via TV en krant breed uitgemeten – hebben veel mensen geschokt. Het zal je ook maar gebeuren, dat je je zelf gekweekte groenten niet kunt eten omdat de grond van je tuintje vergiftigd blijkt.

Ook de kernenergie-diskussie heeft velen aan het denken gezet. Toch dreigt op dit moment de aandacht en de inzet voor milieuzaken wat te verflauwen. Het non-nonsense beleid van dit kabinet met een sterke nadruk op economische groei heeft er al voor gezorgd dat de milieueisen aan bedrijven eerder versoepeld dan aangescherpt zijn. Ook op provinciaal en gemeentelijk nivo dreigt die non-nonsense houding over te slaan.

Des te meer reden voor milieubewuste mensen attent te zijn en te blijven op alles wat zich in de eigen omgeving afspeelt. Je

kunt je in ieder geval beroepen op een aantal bestaande wetten:

- 1) de Chemische Afvalstoffenwet voor industrieel afval;
- 2) de Kernenergiewet voor radio-actief afval;

3) sinds 1979 de Afvalstoffenwet voor huishoudelijk afval, grof huisvuil, een klein deel van het bedrijfsvuil en bouw- en slooafval.

Het is vooral deze laatste wet waarmee je in je eigen omgeving te maken hebt. De gemeente is namelijk de eerst verantwoordelijke voor de uitvoering van de door de provincie opgestelde Afvalplannen. En de milieuvriendelijkheid kan per gemeente nog al eens verschillen. Veel hangt daarbij af van initiatieven van burgers zelf. In dat opzicht zijn PPR-mensen vaak voortrekkers geweest.

In het **PPR-afvalplan** (*) staat alles wat met deze problematiek te maken heeft. Uitgangspunt is het streven naar een **kringloopeconomie**: geen verspilling, duurzaam gebruik en waar mogelijk hergebruik van materialen. Die kringloopeconomie kun je wereldwijd zien – en dat doet de PPR ook – maar het meest tastbaar wordt het in eigen huis, buurt, dorp of stad. Voorbeelden genoeg van goede en vindingrijke acties:

- In Arnhem is sinds 1981 de Ekologische Kringloop Stichting (EKS) opgericht en zo langzamerhand uitgegroeid tot een professionele kringlooporganisatie. Zij houdt zich bezig met inzamelen en verwerken van alle huisafval, reparatie en verkoop van tweedehands spullen en het verwerken van voedselresten tot goed veevoeder. 19 mensen vinden er werk.

- Vanuit de voornoemde EKS is een zelfstandig landelijk Buro Hergebruik ontstaan, die behalve adviezen over de opzet van kringloopprojecten ook cursussen voor kringloopwerkers, schilleboeren en milieuboeren geeft. (adres: Beaulieustraat 2 in Arnhem, tel: 085-427777) Rapport: 'VAN AFVAL TOT VEE-

VOER' ... een nieuwe kans voor de schillenboer.

- In De Bilt wordt sinds maart 1984 de actie 'Groeit uit groen' gehouden. De inwoners wordt gevraagd vrijwillig het organische afval in een groene zak bij de weg te zetten. De inhoud wordt gekomposteerd.

- In o.a. Almere en Utrecht kan elke particulier zich voor 50 gulden bij de gemeente een kompostbak aanschaffen; vaak krijgt men er een gratis handleiding bij.

- Over kringlooppapier bestaan nog steeds veel misverstanden. Een goede brochure over de voordelen ervan is: 'Alles over kringlooppapier'. Maak f 11,50 over op giro 1995200 t.n.v. Milieuwinkel Amsterdam.

- In Nijmegen funktioneert sinds 1982 een effectief systeem van oud-papier-ophaal, waarbij de stad in wijken is verdeeld en waarbij aan verenigingen voor een bepaalde wijk een exclusief ophaalrecht wordt verleend. De gemeentelijke reinigingsdienst coördineert de zaak.

* Voor meer voorbeelden én voor een uitgebreide informatie over afvalzaken in eigen omgeving: lees het **PPR-AFVALPLAN**, geschreven door Jan Schreur en te bestellen bij de **PPR-Studiestichting** (020-226018). Kosten: 3 gulden. Door f 4,60 over te maken op giro 2144633 o.v.v. 'Afvalplan' krijg je het thuis gestuurd.

V voorkom zoveel mogelijk het ontstaan van afval

Van de overblijvende hoeveelheid 'afval' is het overgrote deel te beschouwen als waardevol materiaal

Storten van afval moet zoveel mogelijk worden vermeden

Verbranding van afval moet zoveel mogelijk worden vermeden

Bouw en uitbreiding van vuilverbrandingsinstallaties moet worden tegengegaan

Er moet zoveel mogelijk hergebruik plaatsvinden van huishoudelijk afval

Scheiding aan de bron en gescheiden inzamelen is de beste methode om tot hergebruik van afval te komen. Verzet tegen grootschalige scheidingsinstallaties is geboden

Herinvoering en behoud van de statiegeldfles (-pot) verdient de voorkeur boven andere verpakkingsmiddelen

Niet recyclebare verpakkingsmiddelen moeten worden teruggedrongen en tegengehouden

Schadelijke stoffen moeten apart van het overige afval worden gehouden en vervolgens gescheiden worden ingezameld

Verdere invoering van de minikontainer als middel om het afval aan de straat te zetten, moet worden afgewezen

Het oprichten van een kringloopwinkel in stad (wijk) of dorp is een prima middel om hergebruik van afval te stimuleren

Het is belangrijk invloed uit te oefenen op het afvalstoffenbeleid van de provincie (Provinciaal Afvalstoffenplan) en van de gemeente

LIJDELIJK TOEZIEN HOEFT NIET: GEMEENTEN KUNNEN MINIMA BESCHERMEN

Het algemene inkomensbeleid voor de Nederlandse burger wordt bepaald door de rijksoverheid. Regering en parlement nemen de besluiten over bijvoorbeeld de belastingtarieven, de criteria die bij de belastingheffing worden gehanteerd, over de hoogte van uitkeringen, over de toegestane huurverhoging, over de prijs van het aardgas, enzovoort. Soms grijpt de regering in in de loononderhandelingen tussen werkgevers en werknemers door het afkondigen van loonmaatregelen. Al dergelijke factoren hebben een belangrijke invloed op het inkomen van de individuele Nederlander.

In principe is het verboden, dat gemeentelijke overheden maatregelen nemen, die ingrijpen in het landelijk vastgestelde inkomensbeleid. Algemene financiële steunverlening door een gemeente aan groepen uit de bevolking, die dat hard nodig hebben, is niet mogelijk. Er zijn wel gemeenteraden geweest, die dergelijke besluiten hebben genomen. Al deze raadsbesluiten zijn echter door de kroon vernietigd.

Dit wil niet zeggen dat een gemeentebestuur nu maar lijdelijk moet gaan toezien welke besluiten er in Den Haag over de inkomenspositie van mensen genomen worden. Zo mager zijn de mogelijkheden van een gemeente nu ook weer niet. De gemeente mag dan wel geen feitelijke financiële steun verlenen, maar er zijn ook andere maatregelen denkbaar, waardoor de situatie voor de minima iets minder moeilijk wordt.

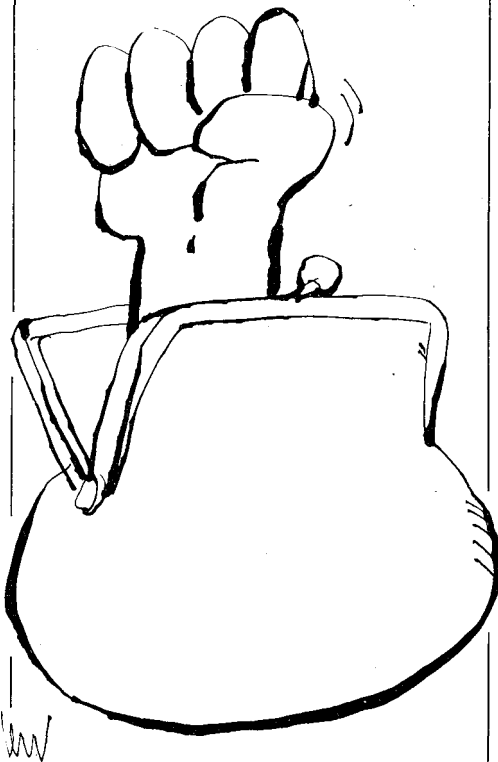
Gemeenten kunnen bijvoorbeeld meer of minder soepel omgaan met de aflossing van schulden, zowel van gemeentelijke instanties als van particulieren en met het verstrekken van leningen. Verder kan een gemeente het nodige doen aan voorlichting over de verschillende regelingen zoals de mogelijkheden voor belastingkwijtschelding.

Naast dergelijke materiële zaken is de invloed van het gemeentebestuur op het immateriële misschien nog wel belangrijker. Hiermee bedoelen we de controle op een juist gebruik van de sociale voorzieningen. De manier waarop deze controle wordt uitgevoerd, grijpt diep in in het persoonlijke leven van betrokkenen. Daarom dient een dergelijke controle, als hij al plaats vindt, uiterst zorgvuldig te gebeuren. Tenslotte kan een gemeentelijke sociale dienst de verschillende regels voor uitkeringsgerechtigden precies volgens de letter van de wet toepassen. Even zo goed kan de Sociale Dienst echter proberen om alle rek, die er in de uitkeringsregels zit te benutten om de minima financieel tegemoet te komen.

Wasmachine

Het betalen van ieder maand terugkerende rekeningen voor energie, wonen e.d.

vormt voor mensen met een laag inkomen vaak een grote last. Helemaal moeilijk wordt het als er eenmalig een groot bedrag uitgegeven moet worden bijvoorbeeld voor een wasmachine. In de meeste gevallen lukt het niet om voor dergelijke situaties voldoende geld opzij te leggen.

Veel minima hebben in het verleden een situatie gekend, waarin het inkomen soms aanzienlijk hoger was. Deze mensen moeten een forse stap terug doen. Pas als je zoets zelf meemaakt, kun je je voorstellen hoe moeilijk dat is.

Een gemeente heeft een aantal mogelijkheden om de feitelijke betalingsproblemen van mensen met een minimaal inkomen te verlichten:

- Bij een plotselinge inkomensachteruitgang moeten mensen een achtergestelde lening kunnen afsluiten bij een gemeentelijke kredietbank. Het gebruik hiervan moet niet te moeilijk gemaakt worden.
- Ook het verstrekken van leenbijstand moet soepel verlopen.
- De normbedragen voor het aflossen van leenbijstand moeten verlaagd worden. De gemeente kan zich hiervoor inzetten bij de landelijke overheid.
- Het incassobeleid van de verschillende gemeentelijke instellingen dient gelijk te zijn en volgens een uniforme procedure te lopen. Geprobeerd moet worden hier ook de woningbouwverenigingen bij te betrekken.

- Zodra blijkt, dat een klant niet meer aan zijn/haar verplichtingen kan voldoen, dient de gemeente behulpzaam te zijn bij het saneren van deze schulden. De Sociale Dienst kan hierbij een rol spelen. Een instantie moet alle schulden overnemen en er dient een betalingsregeling getroffen te worden.

- In een dergelijke situatie wordt niet overgegaan tot het afsluiten van de energie.

- De gemeente dient een garantiefonds op te stellen. Dit garantiefonds kan gezien worden als 'onderpand' bij het verstrekken van leningen. In noodgevallen is er ruimte voor kwijtschelding van schulden.

Klikbrieven

Doordat het aantal mensen, dat een uitkering ontvangt, de afgelopen jaren sterk is toegenomen en daarmee het totaal uit te keren bedrag, wordt er steeds scherper gekeken of men wel echt recht heeft op die uitkering. Om dat te kunnen beoordelen moet een uitkeringsgerechtigde nogal wat informatie geven over het privéleven.

Deze informatie is des te indringender geworden nu het ontvangen van een sociale uitkering steeds sterker wordt gekoppeld aan een eventuele partner of huisgenoot. Niet alleen van de kant van de sociale diensten is de controle intensiever geworden, ook de zogenaamde sociale controle is toegenomen. Er worden klikbrieven geschreven naar de sociale dienst door omwonenden.

Het ontvangen van een sociale uitkering bedreigt iemands persoonlijke vrijheid. De manier, waarop een gemeente deze ontwikkelingen hanteert, kan maken dat een dergelijke verpesting van de persoonlijke levenssfeer van uitkeringsgerechtigden zo veel mogelijk beperkt wordt.

De gemeentelijke overheid kan dat bereiken door het volgende beleid te voeren:

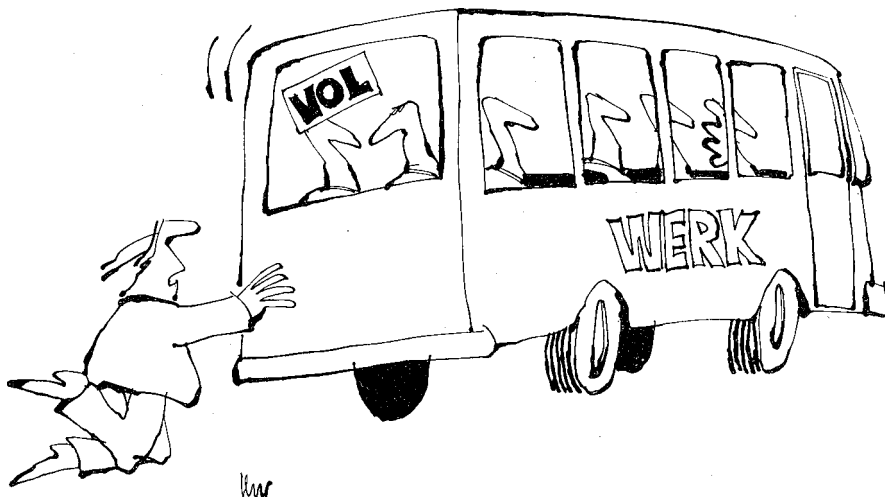
- anonieme klikbrieven worden niet behandeld
- er wordt een formele procedure ontwikkeld voor het aangeven van uitkeringsfraude
- het beleid richt zich niet op actieve opsporing in de privé sfeer.

BUURTEKONOMIE IN OPMARS

'IN JE EIGEN FILMHUIS DE GEKSTE FILMS DRAAIEN'

Het heeft niet allemaal dezelfde naam, en het is ook niet allemaal hetzelfde. 'Werken waar je woont'. 'Buurteconomie'. 'Memobedrijvigheid', al of niet loonvormend. Een paar gezamenlijke kenmerken: het is geen vervelend werk, het is niet milieu-onvriendelijk, het hoeft niet persé geld op te leveren en het hoeft ook geen veertig uur te duren. Als er geen toetsingscommissie van het arbeidsburo op je nek zit is het meestal leuk.

Langzaam begint Nederland eraan te wennen dat er voor een heleboel mensen geen banen meer zijn. Omdat ze als WAO'ers het jachtige tempo van de beroepsarbeid niet kunnen volgen en daarom afgeschreven zijn, of omdat in hun vak het betaalde werk niet toe- maar afneemt. De reactie van de politiek is een beetje schizofreen. Aan de ene kant wordt er gezegd: je moet maar sollicitatiebrieven schrijven, als het na vierhonderd keer nog niet gelukt is heb je pech. En er worden banenplannen bedacht, die vaak al worden gestopt voor ze begonnen zijn. Aan de andere kant worden mensen die voor zichzelf beginnen, zeker wanneer ze een uitke-

ILLUSTRATIE: LEN MUMINK

ring ontvangen, met argusogen gevolgd. Er zijn toetsingscommissies in het leven geroepen en er komt zelfs een speciale wet (de Wet Onbetaalde Arbeid Uitkeringsgerechtigden). Die toetsingscommissies geven een beeld van het monsterverbond tegen de 'eigenarbeid': overheid, werkgevers en vakbonden zijn er in vertegenwoordigd.

Kontrole

Is de PPR tegen alle controle? Is vrijheid-blijheid de oplossing, of geef je dan zwartwerkers een vrijbrief? Op bezoek bij een woonwerkkolлекief in Purmerend (zie het kader) zei Peter Lankhorst dat hij niet gelooft dat 'eigenarbeid' zal leiden tot valse concurrentie. 'Over het algemeen zijn we heel goed in staat te beoordelen met welk doel mensen werk verrichten.' De mallemlen van toetsingscommissies heeft een ander doel, namelijk de eigen initiatieven te bemoeilijken en te verhinderen.

We kunnen niet meer terug naar een situatie waarin iedereen betaald werk kan en wil hebben. Daarom moeten arbeid en inkomen niet (volledig) van elkaar afhankelijk zijn. De PPR is voor een basisinkomen. Daarmee vervalt de plicht tot (het solliciteren naar) betaalde arbeid. Da's even wennen, maar het staat dicht bij de realiteit waar we naar op weg zijn.

De ideeën over een basisinkomen nemen niet weg dat de keus om al of niet loonvormend te gaan werken voor veel kleine alternatieve bedrijfjes reëel is. Het kan zo zijn dat in een bedrijfje de een zijn loon uit

het bedrijf haalt en de ander vrijwillig hetzelfde werk doet, dan reflecteert zich de maatschappelijke tweedeling binnen het bedrijf. Geen wonder dat daar weekenden lang over geboomd wordt.

Beter werk

Tegenwoordig is de status van de arbeid het belangrijkste discussiepunt van de 'eigenarbeid'. Een paar jaar geleden ging het meer over het produkt. Dat blijft een belangrijk aspect. In een vegetarisch buurtrestaurant kun je de mensen exotische hapjes voorzetten zonder dat je bang hoeft te zijn dat er te weinig komen eten. In je eigen filmhuis kun je de gekste films draaien. Die variatie en creativiteit vormen een enorme stimulans voor mensen om hun eigen projecten op te zetten. Wat je doet en hoe je het doet, of je er vijftien uur aan werkt of vijftienveertig, je ziet maar. Van 'zelfuitbuiting', een begrip dat als bezwaar tegen 'eigenarbeid' wordt ingebracht, is pas sprake als het werk en de werkuren dwingend worden opgelegd.

Wonen en werken in Purmerend

Midden in een nieuwbouwwijk in Purmerend staat een ronde kring huizen. Het is het Woonkolлекief Purmerend, beheerd door de Buurteconomische Exploitatietoeooperatie (BEEK). Behalve het woonkolлекief beheert BEEK een café-restaurant, een wasserette en een kinderopvang.

Henk van Schaijk heeft het woonkolлекief mee opgebouwd. 'In het kolлекief werken mensen met en zonder een uitkering samen, waarbij we ieders capaciteiten zo vele mogelijk benutten. 'We willen dat onze voorzieningen op den duur loonvormend worden.' Het arbeidsburo heeft hiervoor subsidie gegeven. 'In het woonkolлекief hebben veertig mensen de mogelijkheid produktief bezig te zijn. Die arbeid willen we ten dele omzetten in betaald werk. In de kinderopvang zitten al meer kinderen uit de buurt dan uit het kolлекief, de wasserette loopt en het café is in december opengegaan. De winst wordt geïnvesteerd in arbeidsplaatsen. We hopen over vijf jaar zonder subsidie te kunnen draaien.' Wat vindt Henk van Schaijk van een basisinkomen? 'Daar ben ik helemaal voor, maar die strijd duurt al tien jaar.'

BEWONERS BOETEN VOOR BEZUINIGINGSWOEDE: GEMEENTE KAN ZELF WOONLASTEN VERLAGEN

Wonen is duur geworden. De huren, stookkosten, servicekosten en lokale belastingen zijn de afgelopen tien jaar sterk gestegen en veel mensen maken zich daar terecht erg boos over. Het is niet goed om die mensen door te sturen naar 'de politiek in Den Haag'. Want de gemeente kan veel doen om het wonen betaalbaarder te maken.

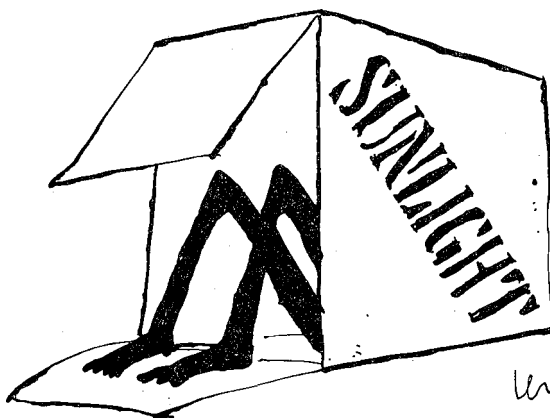
Voor de burger heeft het allemaal met elkaar te maken, maar voor de politiek vallen woonlasten onder verschillende ministeries en verschillende beleidsnivo's. Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen is het goed om de beleidsruimte op lokaal nivo te onderzoeken. Volgens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten is slechts 5 procent van de totale woonlasten door gemeenten te beïnvloeden. Dat betekent dat gemeenten slechts in de marge iets kunnen doen, zoals 'voorlichting ter hand nemen over het energiegebruik, sociale begeleiding geven op het gebied van veranderingen in het besteedbaar inkomen, trachten overige bijkomende kosten zo veel mogelijk inzichtelijk en uniform te maken.' Volgens het Woonlasten Overleg Nederland (WON) is er heel wat meer mogelijk. 'Maar dat betekent wel dat gemeenten keuzen moeten maken. Een eigen woonlastenbeleid kost geld. Gemeenten moeten dan ook besluiten daarvoor middelen op de begroting vrij te maken. En het vereist ook deskundigheid die gemeenten zelf in huis te moeten halen.'

Huren

Op het eerste gezicht lijkt de vaststelling

Kreupel trekpaard

In veel gemeenten zijn de laatste jaren woonlastenonderzoeken gehouden, en vaak was de PPR daarbij betrokken. In 1983 publiceerde de PPR-PSP-fractie in de Rijnmondraad een rapport met de sprekende titel 'Het trekpaard is kreupel'. De Rijnmond, trekpaard van de economie, heeft een bevolking die voor een groot deel uitkeringsafhankelijk is en grote problemen heeft met de woonlasten. Binnen het Rijnmondgebied kwam Rotterdam als duurste gemeente uit de bus. 'Er kan gewoon niet doorgedaan worden met het verhalen van de bezuinigingswoede van de centrale overheid op de bewoners,' was de konklusie van de onderzoekers.

van de huren onaantastbaar in handen van het rijk. De staatssecretaris maakt immers jaarlijks de schaal met minimum- en maximumwaarden ('redelijke huren' in het eufemistische jargon) en de daaraan gekoppelde verhogingspercentages bekend. Toch kunnen kritische gemeenten hier een hoop op afdingen.

Bij de woningwaardering door de huurcommissies moeten de marges optimaal worden benut, denk maar eens aan de puntenaftrek voor de woonomgeving (vliegtuig- en verkeerslawaaï, hinderlijke bedrijven, stadsvernieuwingsgebieden). De huren van gemeentewoningen hoeven bij bewonerswisselingen niet te worden verhoogd tot het redelijke nivo. Leegstand van te dure woningen kan worden bestreden met huurverlaging.

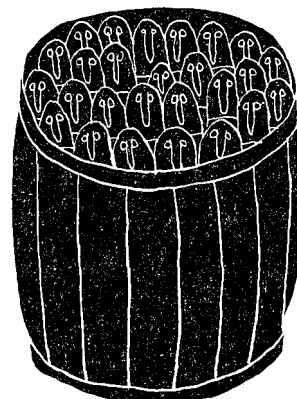
De huurverhoging bij renovatie wordt al weer twee jaar berekend met het 1,2,3-systeem. Het is een nieuwe versie van het door gemeentebesturen en bewonersorganisaties fel bekritiseerde 2½-procentsysteem. Werd vroeger de jaarhuur na renovatie verhoogd met 2½ procent van de investering, nu is dat 1, 2 of 3 procent, afhankelijk van de hoogte van de investering. Renoveren zonder overbodige franje is dus in het belang van de bewoners.

Stook- en andere kosten

Het grootste deel van de huishoudens in Nederland stookt op aardgas. De prijs van het gas is de laatste decennia enorm gestegen, en dat is alweer iets waar de gemeenten niet verantwoordelijk voor zijn. De gemeentebesturen kunnen wel politieke druk op het rijk uitoefenen om de gasprijs te verlagen. Ook kan er een terughoudend afsluitingsbeleid worden gevoerd.

Bij de nieuwbouw wordt gelukkig steeds meer met energiebesparing rekening gehouden. In energiezuinige woningen, met grote geïsoleerde ramen op het zuiden en kleine op het noorden, is het jaarverbruik 1200 in plaats van 2400 kubieke meter gas. Servicekosten (flatverlichting, liften, huismeester, etc.) maken het wonen in flats een dure zaak. Op aandringen van

konsumentenorganisaties heeft staatssecretaris Brokx het rapport 'Van service naar kosten' gepubliceerd. Hieraan kan het beleid van de verhuurders worden getoetst.

Tenslotte de gemeentelijke belastingen. Het bekendst is wel de onroerend-goedbelasting. De heffingsgrondslag moet rechtvaardig zijn (de gemeente Amsterdam is er nog steeds niet uit!) en de bedragen zo laag mogelijk. Mensen met lage inkomens moeten weten dat ze kwietschelding kunnen krijgen.

Een heel pakket

Dat is het zeker! Kijk maar eens of deze aanbevelingen op uw gemeente toepasbaar zijn, en kijk dan eens wat de verschillende partijprogramma's ervan zeggen. Nodig politici uit er hun commentaar op te geven. Een schema met plussen en minnen kan heel verhelderend werken!

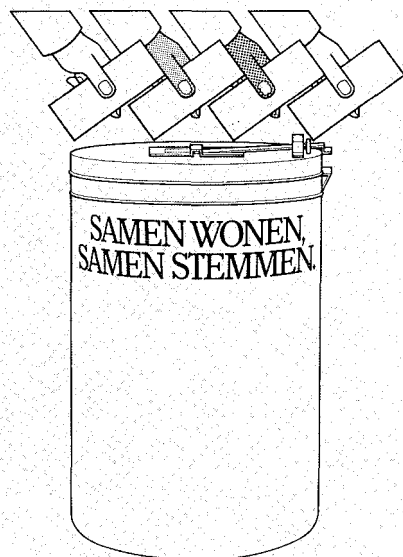
RECHT OP SPECIALE AANDACHT! MIGRANTEN VOEGEN VEEL NIEUWS TOE

Migranten zijn mensen als ieder ander. Je hebt er goede en slechte tussen, aardige en vervelende, net als bij de Nederlanders. Mensen die de neiging vertonen om migranten aardiger te vinden dan ze zijn, ontkennen deze gelijkwaardigheid en zijn, terwijl ze juist krampachtig hun best doen om dat te verbergen, in feite racistisch.

Migranten zijn dus niet 'anders'. Toch geldt voor hen, evenals voor sommige Nederlandse groepen in de samenleving, dat zij een aantal kenmerken hebben waardoor zij recht hebben op onze speciale aandacht. Migranten hebben een taalachterstand en een achterstand in opleiding. Direkt daarmee samen hangt dat ze op de arbeidsmarkt minder aan de slag komen dan de gemiddelde Nederlander. Hun huisvesting is slecht en niet afgestemd op hun specifieke wensen. Deze hangen vaak samen met kulturele achtergronden. Denk alleen maar eens aan de gezinsgrote. Migranten hebben over het algemeen meer kinderen dan in onze sa-

ving bereid is migranten op te nemen in de eigen maatschappij, zodanig dat door de samenvoeging van de afzonderlijke kulturen een nieuw geheel ontstaat. Dat is niet eenvoudig. Immers het huidige racisme presenteert zich veel geraffineerder dan het vroeger deed. Men spreekt zich niet zo duidelijk meer uit over de veronderstelde superioriteit van het eigen ras of volk. Men baseert zich vooral op de gedachte dat er een natuurlijke verwantschap bestaat tussen mensen met eenzelfde nationale achtergrond. Die zou zich uiten in een gemeenschappelijke cultuur en identiteit. Deze identiteit dreigt verstoord te worden als mensen met verschillende kulturele en etnische achtergronden in een zelfde maatschappij gaan samenleven. De verschillen in gewoonten en manier van leven zijn zo groot, dat volgens deze opvatting een multikulturele of multiraciale samenleving alleen maar spanningen met zich mee brengt.

Wij vinden echter dat de kulturele verscheidenheid van de Nederlandse samenleving juist een waardevolle toevoeging is aan deze samenleving. Denk maar eens aan de verandering van onze eetgewoon-

sche tendenzen bestrijden en opheffen. Opheffen achterstandspositie:

1. Voor binnenkomers moet een spoedcursus Nederlands tot de mogelijkheden behoren.
2. Opleidings en bijscholingsmogelijkheden speciaal voor migranten.
3. Op scholen lessen in eigen taal en cultuur.
4. In het werkgelegenheidsbeleid kan de gemeente een voorbeeldfunctie hebben door ook migranten aan te stellen.
5. Een goed bouw en huisvestingsbeleid waar rekening wordt gehouden met de specifieke wensen van migranten.
6. Opvang van jongeren dient ook door het klub en buurthuiswerk in de wijken plaats te vinden.

Bestrijding racistische tendenzen:

1. Het inrichten van meldpunten tegen racisme en diskriminatie
2. Bij het verspreiden van gemeentelijke informatie deze ook in andere talen laten uitbrengen.
3. Bij het opstellen van inspraakverordeningen rekening houden met de aanwezigheid van migranten.
4. Bevordering van onderwijs dat in alle aspecten rekening houdt met de gelijkwaardigheid van verschillende kulturen.

menleving gebruikelijk is. Wist u dat Turkse en Marokkaanse bewoners de voorkeur geven aan een gesloten keuken, omdat dit past in hun leefpatroon? Wat moeten ze dan met onze leuke open keukens?

Ons uitgangspunt als politieke partij is dat we gelijke rechten en gelijke kansen willen voor Migranten en Nederlanders. Wij willen voorwaarden scheppen om de deelname van migranten aan de Nederlandse samenleving te bevorderen. Een bewuste eigen identiteit is daarbij van groot belang. Dat zal ook de emancipatie in eigen kring ten goede komen. Waar nodig en mogelijk moeten dan ook ekstra maatregelen genomen worden.

Waardevol

Een voorwaarde voor het slagen van een goed migrantenbeleid is dat de samenle-

ten. Wie heeft er nu nog nooit spaghetti gegeten? Terwijl dat voor onze ouders nog alleen maar enge sliertjes waren die je onmogelijk zonder klierden in je mond kon krijgen. Nederland kent een ongelooflijke verscheidenheid aan voedingsmiddelen mede door de aanwezigheid van migranten in ons land. Dit zelfde geldt op het gebied van de muziek. Niemand kan ontkennen dat als je in de top tien terecht komt, zoals Trafassi met 'De Wasmasjen', je de popcultuur beïnvloedt.

Wat kan en moet er gebeuren om bovenstaande uitgangspunten op gemeentelijk nivo te konkretiseren? Grofweg kunnen we zeggen dat onze suggesties uiteen vallen in een tweetal groepen. Namelijk maatregelen die betrekking hebben op het opheffen van de achterstandspositie van migranten en maatregelen die racisti-

GEMEENTEN VOOR VREDE EN ONTWIKKELING:

MONOPOLIE KABINET DOORBREKEN

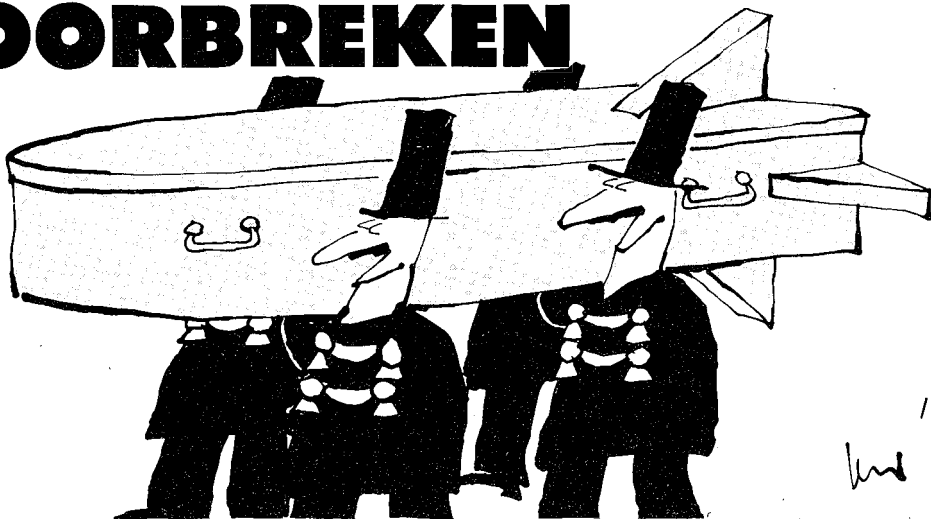
Ondanks massale protesten en een overduidelijk volkspetitionnement heeft het kabinet Lubbers besloten een nieuwe stap te zetten in een schier eindeloze bewapeningswedloop. Dat is niet zo vreemd. In het buitenlands beleid wordt zelden rekening gehouden met wat burgers er van vinden. Er zijn, volgens de regeerders in Den Haag, meestal hogere belangen in het spel. 'De loyaliteit aan het bondgenootschap' is zo'n hoger belang. Of: de strijd tegen het heimelijk oprukkende kommunisme, of: de belangen van onze nationale industrie (en daarmee van werkgelegenheid en economische groei).

Het gaat in het politieke spraakgebruik hierbij vaak om begrippen van een bijna mytische omvang. Gewone burgers hebben van deze hogere politiek geen verstand, zo is de redenering. Zij mogen meelopen in demonstraties of met handtekeninglijsten langs de deuren gaan, maar van werkelijke invloed kan geen sprake zijn. Daarvoor staat er te veel op het spel. De vredesbeweging, maar ook de talloze solidariteitsgroepen voor de derde wereld, zijn nergens ter wereld beter georganiseerd dan juist in Nederland. Toch hebben ze over de uiteindelijke richting van het buitenlands beleid weinig of niets te zeggen.

Bemoeienis

Dat hoeft niet zo te blijven. De eerste stap naar een ander en beter buitenlands beleid kan worden gezet door het monopolie van de centrale overheid te doorbreken. Hoe kan dit beter dan door in je eigen gemeente met een plan te komen voor een gemeentelijk vredes- en/of ontwikkelings-samenwerkingsbeleid. De komende gemeenteraadsverkiezingen vormen een prima aanleiding om eens opnieuw na te gaan welke partijen op dit punt al actief zijn, hoe hun opvattingen luiden en hoe het beleid uitgebreid en verbeterd kan worden.

In de afgelopen jaren zijn in honderden gemeenten al initiatieven genomen tot het voeren van een actief buitenlands beleid. Vaak gaat het gemeentelijk beleid haaks op wat de regering wil. Terwijl het kabinet de defensie-uitgave jaarlijks laat groeien, atoomtaken koestert en er een partijtje kruisraketten bij bestelt, verklaren gemeenten zich steeds vaker KERNWAPENVRIJ. Terwijl het kabinet ons wil doen geloven dat er achter het 'ijzeren gordijn' nog steeds een agressieve Sovjet

huist, maken steeds meer scholen een begin met vredesopvoeding die uitgaat van de noodzaak tot vreedzaam samenleven van alle wereldburgers. En nu het landelijk en internationaal ontwikkelingsbeleid steeds magerder wordt, steunen steeds meer gemeenten een beleid van werkelijke solidariteit met de landen van de derde wereld.

Hoe ziet zo'n gemeentelijk beleid voor vrede en ontwikkeling er nu in grote lijnen uit? Er zijn talloze mogelijkheden.

Op vredesgebied:

- Gemeenten kunnen zich kernwapenvrij verklaren, een symbolisch gebaar dat de strijd om vrede duidelijk maakt en in ieder geval voor vertraging zorgt.

- De gemeente kan er zorg voor dragen dat er op scholen vredesonderwijs wordt gegeven.

- De gemeente onthoudt zich van elke activiteit van oorlogsvoorbereiding. Zij weigert vervoer van wapens en munitie over gemeentelijk grondgebied toe te staan. Zij weigert medewerking aan elk militair vertoon (vlootbezoeken, parades, militaire oefeningen). Er wordt geen grond uitgegeven aan bedrijven die wapens of munitie produceren, noch aan bedrijven die onderzoek doen voor militaire toepassing.

- Ook de bouw van schuilkelders en de training van de Bescherming Burgerbevolking voor inzet bij een atoomaanval moet worden afgewezen. Dit soort activiteiten wekt de indruk dat er in een atoomoorlog (voor een beperkt aantal) mensen overleving mogelijk is en effectieve hulp geboden kan worden. Dat is in het algemeen onjuist. Beter is als de gemeente een actieve voorlichtingskampanje start waarin de werkelijke gevolgen van een 'moderne' oorlog inzichtelijk worden gemaakt. Zo'n kampanje kan in nauwe samenwerking met plaatselijke vredesgroepen worden opgezet.

- Vredesgroepen moeten ook op financiële steun van de gemeenten kunnen rekenen. Het verdient aanbeveling dat gemeenten voor hun vredesactiviteiten ge-

bruik maken van dienstweigeraars.

- Tenslotte kan van het gemeentebeestuur in ieder geval worden gevraagd dat er actieve ondersteuning wordt verleend aan ingezetenen die vanwege gewetensbezwaren weigeren om een deel van hun belasting af te staan. De gemeente kan hiervoor een vredesfonds in het leven roepen, waarin een deel van de energierekening kan worden gestort.

Ook op het gebied van *ontwikkelingssamenwerking* is er in de gemeenten al een zeer gevarieerd beleid ontstaan.

- Gemeenten kunnen plaatselijke voorlichtings- en bewustwordingsactiviteiten financieel steunen.

- Gemeenten kunnen 'stedenbanden' aangaan met plaatsen in landen van de derde wereld. In het kader van deze verbintenissen kunnen in de betreffende plaats ontwikkelingsprojecten worden gesteund, er kan ambtelijke ondersteuning worden geboden, uitwisseling van informatie en mensen plaats vinden, enzovoort. Met name met Nicaragua zijn een aantal bijzonder succesvolle stedenbanden tot stand gekomen, maar ook met plaatsen in andere landen kwam een aantal malen een koppeling tot stand.

- Gemeenten kunnen bij de uitgifte van grond en het verlenen van vestigingsvergunningen rekening houden met de betrekkingen die bedrijven in de gemeente onderhouden met landen in de derde wereld. Bedrijven die gevaarlijke produkten exporteren of bedrijven die een onevenredig gebruik maken van in de ontwikkelingslanden schaarse grondstoffen of landbouwprodukten zouden beperkingen moeten worden opgelegd. Ook in het eigen aanschaf-beleid moet de gemeente aan aankopen die ontwikkeling in de derde wereld bevorderen, de voorkeur geven.

VOLHOUDERS ZORGEN VOOR KONTINUÏTEIT:

'HET IS NUTTIG OM ERBIJ TE ZITTEN'

PPR-leden bezetten ruim honderdvijftig zetels in gemeenteraden. Een aantal van de raadsleden behoort tot de echte volhouders. Ondanks de frustraties die in het werk binnen een kleine veranderingsgezinde fractie ingebakken zijn, gaan ze door. Ze merken dat hun ervaring de effectiviteit van het raadswerk uiteindelijk vergroot.

Nuchterder en harder geworden

Elly van Wassenaar maakt deel uit van de tweekoppige fractie van Progressief Harderwijk. Iedereen kan op persoonlijke titel lid worden van Progressief Harderwijk. De meeste leden zijn lid van D'66 en van de PPR, via advertenties roepen zij mensen op om op Progressief Harderwijk te stemmen.

Elly zit nu vier jaar in de raad. Daarvoor was zij vier jaar burgerlid van de commissie Ruimtelijke Ordening en lid van de steunfractie. Het werk bevalt haar uitstekend, ze staat dan ook opnieuw verkiesbaar.

Elly: 'Ik zou het idioot vinden om er nu mee te stoppen. Ik heb in die voorgaande vier jaar veel ervaring opgedaan die ik nu weer goed kan gebruiken. Omdat je in een kleine fractie zit heb je een heel goed overzicht. Je zit in veel commissies. Ik zit in de commissie Welzijn en Stadsontwikkeling en in de commissie Financiën. Dat betekent dat je de geldstromen goed kan controleren. Dat is uiterst nuttig. Ondanks dat ze maar 2 zetels hebben van de 23 vindt Elly dat ze toch veel bereiken. 'Het

is nuttig om vooral juridisch goed op de hoogte te zijn wil je voorkomen dat de belangen van zwakken niet ondergesneeuwd raken. Ik ben in de raad, maar misschien nog veel meer daar buiten, via persoonlijke kontakten, bezig met mentaliteitsverandering. Misschien is het vreemd, maar ik merk dat ik juist klein rechts daarmee beïnvloed.'

'Iets waar ik momenteel het meest tegen aan loop is de vervangende nieuwbouw. Dat krijg ik hier niet voor elkaar. Mensen willen eigenlijk alleen maar nieuwe nieuwbouw. Ik zeg dan altijd: een stad is net een plant. Als die te hard groeit dan krijg je kale en lelijke plekken in het midden.'

Elly vindt zich zelf wel nuchterder en harder geworden in het raadswerk, maar tevens staat zij steviger in haar schoenen en weet ze wat ze waard is en dat is een zetel in de raad.

Meerwaarde

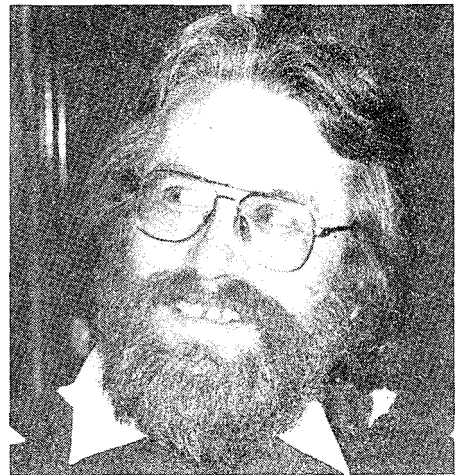
Joop de Zeeuw zit vanaf 1970 als PPR-raadslid in de gemeenteraad van Nijmegen. Al 16 jaar in touw voor de PPR. En opnieuw heeft hij zich kandidaat gesteld. Deze keer voor het eerst op een gezamenlijke lijst van PPR, PSP en CPN: Radikaal Links. Met deze samenwerking hopen de kleine linkse partijen in Nijmegen op 19 maart aanstaande op zes of zeven zetels. Joop staat nummer 2. Gegarandeerd een nieuwe raadsperiode voor hem. Waarom doet iemand zoiets?

Joop: 'Ik ben nog even gemotiveerd als toen ik pas bij de PPR kwam en actief werd. Je inzetten voor veranderingen en dat op een goede manier proberen te doen, dat wil ik nog steeds. Ik voel me ook nog steeds thuis bij de PPR. En juist nu - met die nieuwe samenwerking bij ons - voel ik het helemaal weer als een uitdaging!'

Als voordelen van het al zo lang meedraaien in het raadswerk ziet Joop vooral de schat aan ervaring die je opdoet, waarmee je in de concrete praktijk weer heel veel voordeel hebt. Je weet hoe het politieke bedrijf in elkaar zit, hoe de lijnen lopen. Als nadelen noemt Joop de vanzelfsprekendheid waarmee je als raadslid van een kleine fractie volstrekt wordt opgeslorpt

door het werk, het gevaar dat je voor achterban, buitenwacht en concurrentie voorspelbaar wordt in gedrag en stijl en het gevaar dat - in Nijmegen althans - de PPR gelijk staat met Joop de Zeeuw en Joop de Zeeuw met de PPR. Wat dat betreft is de nieuwe grotere fractie straks gunstig.

Een heel aardig verschijnsel, dat Joop door die lange zittingsperiode konsta-

teert, is een geleidelijke verschuiving in zijn betekenis en positie als lid van een toch linkse en radikale fractie.

Joop: 'Ben je in het begin vooral bezig met een rechtstreeks gevecht, waarbij je maar moet afwachten welke invloed je hebt, geleidelijk aan krijg je toch zoveel vertrouwen dat ik nu - na 12 jaar weliswaar - ben benoemd tot voorzitter van de Commissie Beroepszaken. En dat is bijna de enige commissie die werkelijk enige macht en bevoegdheid heeft. Die meerwaarde krijg je toch na zoveel tijd...'

Wethouder

Sinds januari '81 zit Ineke van Klanken uit Geldrop in de gemeenteraad. Als PPR-vertegenwoordigster maakte zij aanvankelijk deel uit van een samenwerkingsverband met PvdA en D'66; vanaf '82 treden PvdA en PPR met z'n tweeën op. Bij de komende verkiezingen blijft dat zo. Ineke staat nummer 2 op de lijst. Hebben PvdA/PPR op dit moment drie zetels in de raad, de verwachting is dat dat er vier zullen worden.

Een rol daarbij zal zeker spelen dat PvdA/PPR sinds juli '85 een van de twee wethoudersposten bekleden in de persoon van Ineke van Klinken.

Ineke: 'Dat kwam allemaal nogal onverwacht. De zittende VVD-wethouder overleed vrij plotseling en de VVD wilde geen nieuwe leveren. Wij hebben ons toen - na overeenstemming over een aantal beleidspunten met de tweede (CDA)wethouder - bereid verklaard een wethouder te leveren. En dat ben ik dus geworden.'

In haar portefeuille heeft Ineke Ruimtelijke Ordening en Verkeer, beleidsterreinen die een lange looptijd hebben. Toch heeft zij in deze betrekkelijk korte tijd ervaren dat je als wethouder aanmerkelijk meer invloed hebt dan als 'gewoon' raadslid. Ook al beperkt die invloed zich, in haar geval, voornamelijk tot de voorbereiding van zaken die pas later gerealiseerd zullen worden. Wat gebeurt er na 19 maart aanstaande? Houdt het dan op voor Ineke?

Ineke: 'Als nummer 2 op de lijst is de kans in ieder geval heel groot dat ik weer in de raad kom. Ik verwacht ook eigenlijk wel weer tot wethouder te worden benoemd. Zeker nu ik meer ervaring heb opgedaan en is gebleken dat wij ons als PvdA/PPR in het college konstruktief opstellen. Goed beleid is voor ons belangrijk en dat weet men nu.'

Ook Ineke merkt dat politiek toch nog een mannenwereld is.

Ineke: 'Ik vind het zelf erg moeilijk om het 'vrouw-zijn' in dit werk echt waar te maken, het op een vrouwelijke manier - dus anders - te doen. Ik zorg dat ik heel goed ben voorbereid op alles en alle argumenten klaar heb. Want zo werkt het nu eenmaal.'

Herkenbaarheid

Kees van der Zouwen uit Apeldoorn is opnieuw lijsttrekker bij de komende Gemeenteraadsverkiezingen. PPR, PSP en CPN hebben de afgelopen periode onder de naam De Aktiepartijen een heel goede samenwerkingstijd gehad. Volop reden om weer met z'n drieën te opereren, ech-

ter niet onder de oude naam, maar gewoon als PPR/PSP/CPN. En wie weet halen ze nu drie in plaats van de huidige twee zetels.

Dat is althans de verwachting van Kees, die ook na 16 jaar raadswork met veel enthousiasme praat over zijn politieke werk.

Kees: 'Mijn idealen zijn na de 'nacht van Schmelzer' altijd gebleven. Nog steeds kan ik die in de PPR het best verwezenlijken. De afgelopen 16 jaar heb ik zowel alleen als PPR-raadslid in de raad gezeten, als ook in combinatie met anderen (PAK). De laatste vier jaar dus samen met PSP en CPN en dat is hier heel goed bevalen. Vooral dank zij een actieve steunfractie.'

Als voordelen van het zo lang meedraaien noemt Kees in de eerste plaats de herkenbaarheid, die vooral zo groot is vanwege zijn rol bij het op gang brengen van akties en het verlenen van individuele hulp. Mensen weten waar ze terecht kunnen. Een ander voordeel is natuurlijk, dat je het politieke jargon en alle mechanismen goed kent.

Nadelen vindt Kees dat je voortdurend moet oppassen dat je leven - privé en baan - niet teveel beheerst worden door de politieke werk en dat je niet 'bek af' bent. Een mogelijk gevaar zou een zekere blindheid voor nieuwe zaken kunnen zijn. Kees: 'We hebben een springlevende, aktieve en ervaren steunfractie. Voor die blindheid ben ik niet zo bang, want ik krijg de gelegenheid niet. Bovendien is dat juist een van de dingen, waardoor we als PPR hier bekend zijn: nieuwe dingen aankaarten.'

In de loop van de jaren heeft Kees v.d. Zouwen hoe langer hoe meer de indruk gekregen dat zijn inbreng gewaardeerd wordt. Veel van wat hij en zijn fractie inbrengen wordt wel op een of ander moment opgepikt.

Kees: 'We zijn herkenbaar en er wordt naar ons geluisterd. Daarom zou het mooi zijn als we die derde zetel erbij kregen.'

Kontinuiteit

Ook al doet haar voornaam anders vermoeden, Hans Biewinga is een vrouw die al 8 jaar voor de PPR in de gemeenteraad van Lelystad zit. In

mei '78 werd Els van Hulten tot wethouder benoemd en Hans volgde haar op in de raad. In Lelystad treedt de PPR sinds '76 - toen het PAK werd opgebroken - zelfstandig op. Wel zijn in de loop der tijden diverse pogingen gedaan om met PSP en CPN samen te werken, maar dat is telkens mislukt.

Na de recente landelijke ontwikkelingen binnen de kleine linkse partijen lopen er in Lelystad aardig wat 'ongebonden' rond en daarom heeft men bij de komende gemeenteraadsverkiezingen gekozen voor een PAL-konstruktie: Progressieve Aktie Lelystad. De verwachting is vier zetels of meer te behalen. Hans Biewinga staat nummer 2. En dat, terwijl ze eigenlijk helemaal niet het plan had om weer de gemeenteraad in te gaan.

Hans: 'Als de PPR dit keer weer zelfstandig had megedaan en ik dus weer in m'n eentje die plaats had moeten bezetten, dan had ik het niet meer gedaan. Nu er met PAL in ieder geval een grotere fractie komt is het vooruitzicht voor mij veel beter en heb ik er ook weer zin in.'

Echte nadelen van het al zo lang meedraaien in de gemeentepolitiek ziet Hans niet. Het voordeel van de continuïteit, die met haar kandidaatstelling weer gegarandeerd is, vindt zij veel belangrijker.

Als er al een nadeel zit aan een lang raadlidmaatschap, dan is dat voor Hans de sombere situatie waarin Lelystad als artikel 12 gemeente is terecht gekomen.

Hans: 'Door de bezuinigingen worden allerlei goede verworvenheden terug gedraaid. Nieuwe leuke dingen zijn gewoon niet meer mogelijk. Daar word je echt niet vrolijker van.'

Uitgesproken last van haar vrouw-zijn in het raadswork heeft Hans niet gehad. Zeker niet toen er meer vrouwen in de raad kwamen. Soms gaf het zelfs voordeel. Bij de vraag of zij terug kan zien op een aantal 'wapenfeiten' zegt Hans: 'Die zijn niet of nauwelijks concreet aan te geven. De voornaamste indruk die ik na al die tijd overhoud is: het is nuttig om er te zitten en het is goed vooral de grote partijen tot de orde te roepen als het gaat om het uiteindelijk doel in de politiek, namelijk dat het om mensen gaat.'

(interviews: Anneke van 't Hull, Anita Keuning)

KWALITEITSDISKUSSIE BLIJFT ACHTERWEGE:

TOP VIJF IS SLECHTS HERINNERING AAN HET VERLEDEN

Voor het eerst sinds twaalf jaar was Jan Dirx niet op het PPR-kongres. De bekende Nijmeegse querulant (tevens statenlid en medewerker van de Studiestichting) had zo veel vertrouwen in het gezonde kongresverstand dat hij voor het eerst van z'n leven op wintersport meende te kunnen gaan. Dat bleek een misvatting.

Ik maakte me weinig zorgen, daar hoog boven de boomgrens. Hadden de kongresen van de afgelopen tijd niet bewezen dat de PPR een volwassen partij was geworden? Werd er niet goed gediscussieerd over politieke samenwerking, werd er niet gematigd radikaal een programma vastgesteld, werd er niet behoorlijk evenwichtig een partijbestuur gekozen? Waarom zou dat dan bij de vaststelling van de kandidatenlijst voor de Tweede Kamer anders gaan?

Waarom, dat blijft de vraag. Waarom die top van de lijst met 'niets nieuws onder de zon'? De top van de lijst staat in schrille tegenstelling tot de politieke uitspraken die de PPR de afgelopen tijd gedaan heeft. Uitspraken over politieke samenwerking, over vernieuwing in het politieke denken en handelen.

De PPR heeft een traditie in het samenstellen van kandidatenlijsten die behoudend zijn. Tweede-kamerlijsten kenmerkten zich steeds door het daarop verschijnen van alles wat al lid van de kamer was en terug wilde komen en verder aangevuld met brave mannen en vrouwen uit de behoudender delen van de partij. Vernieuwers, doorbrakers, samenwerkers en gewoon mensen die vonden en vinden dat politiek ook anders bedreven kan worden dan tot nu toe gebeurt kregen nooit een kans op een PPR-lijst (of ergens ver onderaan, om wat stemmen te trekken bij hun aanhang). Deze mensen waren wel goed genoeg om op de lagere parlementaire nivo's het vele werk te doen dat daar noodzakelijk is - en waar geen enkele behoorlijke financiële vergoeding tegenover staat - maar Het Binnenhof moest overgelaten worden aan de representatieve partijleden.

Ik dacht dus dat dat inmiddels voorbij was. Hadden we niet enige jaren Wim de Boer aan het roer gehad en had de partij niet steeds beleden dat niet alleen de inhoud van de politiek, maar ook de vorm vernieuwing vereiste? Waren het niet vooral PPR-vrouwen geweest die dat keer op keer op onze tafel smeten?

Sentimenteel

En dan toch zo'n lijst! De eerste plaats is in de partij onomstreden heet het. In mijn ogen is dat een teken van onvolwassen-

heid. Zo'n plaats is pas onomstreden wanneer er een grondige discussie heeft plaatsgevonden over de rol van een fractievoorzitter en politiek leider van een partij en wanneer er daarna door een zeer grote meerderheid van de partij tot de konklusie gekomen wordt dat de zittende fractievoorzitter voldoet aan de eisen die aan hem of haar gesteld mogen worden. Dat soort zaken gebeuren dus niet in de PPR. Zittende mensen doen het per definitie goed, daarover is geen discussie nodig.

Denk nog maar eens aan de positie van Henk Waltmans bij een eerdere kandidaatstelling. Het partijbestuur adviseerde toen Henk laag op de lijst te zetten, mede op grond van de kwaliteit van zijn politieke werk. Het kongres plaatste hem echter op sentimentele gronden weer hoog. Hij is zittend kamerlid en dus doet hij het goed en dus moet hij hoog op de lijst. Enige logika in deze redenering is helaas niet te ontdekken.

Een ander argument dat in dit soort situaties ook een rol speelt is: als je iemand 'laat vallen' dan komt dat naar buiten toe zo vreemd over. Alsof het naar buiten toe niet veel eerlijker overkomt als een partij kandidaten ook werkelijk beoordeelt naar de capaciteiten die ze hebben en niet naar de functie die ze bekleden. Nieuwe vormen van politiek bedrijven, beleid eens een partij, als ik me goed herinner. Voor nummer twee - Peter Lankhorst - geldt feitelijk hetzelfde: 'hij zit er al dus hij kan blijven'.

Terwijl Ria, in mijn visie, redelijk voldoet aan het PPR-profiel (je kunt haar hooguit een gebrek aan politieke moed verwijten, ze is te bang en komt daardoor soms te geforceerd over, ook in de eigen partij, denk maar aan de kwestie Dijkman), is Peter het prototype van de sociaal-demokraat in de PPR. Men werkt het liefst heel innig met de PvdA samen. Een rol als linker-vleugel van die partij wordt als ideaal gezien. Samenwerking met andere radikaal-linkse partijen moet dan wel gezien kongresuitspraken, maar van harte gaat het niet want je hoort er dan niet echt bij; je telt niet echt mee in het politieke spel. Dat is namelijk de doelstelling van radikaal-sociaal-demokraten: erbij horen, en dus in wat je zegt en hoe je het zegt niet teveel afwijken van de grote broer.

Gemis

Op de derde plaats moest om onduidelijke redenen weer een vrouw komen. Of er omtrent haar kandidatuur een kwaliteitsdiskussie heeft plaats gehad, valt moeilijk te doorgronden. In het openbaar is daarvan in ieder geval geen sprake geweest. Bij een in de partij vrijwel onbekende kandidaat als Coby Schoondergang is dit een extra groot gemis. Waarom hebben we die kwaliteitseisen eigenlijk opgesteld?

De al eerder genoemde overwegingen - loyaliteit, gezagsgetrouwheid - hebben

naar ik aanneem de doorslag gegeven bij de plaatsing van Stef Dijkman op de zo eervolle vierde plaats. Het is een desavouering van al die mensen in de partij die jaren keihard gewerkt hebben voor onze klup en die dat vertaald hadden moeten zien in een vertegenwoordiger van hen op die hoge plaats op de lijst. Hier wreekt zich in sterkste mate dat valse sentiment van zittende mensen de hand boven het hoofd houden. Iemand die pas een half jaar geleden lid van de partij geworden is, iemand die tot nu toe op geen enkele wijze een vermeldenswaardige bijdrage heeft geleverd aan het functioneren van de PPR zo maar een vierde plaats geven op een kandidatenlijst ten koste van een aantal mensen dat daar met eer en glorie had moeten prijken, vind ik om te huilen. Als dit de nieuwe vormen van politiek bedrijven zijn dan hoeft het voor mij niet meer.

Het is voor mij onvoorstelbaar dat het kongres iemand als Wim de Boer gewoon liet vallen ten gunste van nieuwkomer Dijkman. Wim heeft de afgelopen jaren meer dan verwacht mag worden tijd en energie gestoken in de PPR. Hij heeft er voor gezorgd dat er een radikaal-linkse Europese fractie kwam. Hij heeft de samenwerking op landelijk nivo krachtig bevorderd. Hij heeft aan de wieg gestaan van het nieuwe partijprogramma. Hij is erin geslaagd 90% van de partij op een lijn te krijgen, iets dat nooit iemand voor hem presteerde. En dan toch laat zo'n kongres hem vallen voor... ja voor wat eigenlijk? Stef dus op vier en natuurlijk een vrouw op vijf.

Politiek zijn dit soort besluiten natuurlijk niet zonder gevolgen. Je kunt wel leuk als partij besluiten over samenwerking, over een radikaal programma en over andere vormen van politiek bedrijven, maar wanneer je dan een lijst samenstelt waarvan in de top nauwelijks iets van dat alles terug te vinden is, waar is dan je politieke geloofwaardigheid?

De top vijf van onze kandidatenlijst bestaat voor mij dan ook uit herinneringen aan het verleden en heeft niets te maken met een team van vernieuwende mensen dat inhoud en vorm van radikale politiek een serie nieuwe dimensies zou moeten geven.

Gelukkig staan er op het tweede gedeelte van de top-tien mensen waarvan je dat redelijkerwijs mag verwachten (toch erbij maar niet bedreigend). Dus stemmen kunnen we nog wel op ons partijtje, maar we zullen nog een paar jaar moeten wachten op een herkenbare vertegenwoordiging. We hebben duidelijk te snel gekonkludeerd dat eerdere meerderheden zich ook wel zullen manifesteren als het gaat om kandidaatstellingen. In het vervolg zal ik toch weer in het land zijn tijdens kongressen.

JAN DIRX

BRIEVEN

KWAAD

Het kongres van 1 februari heeft mij kwaad gemaakt. Dat er pro Stef Dijkman en anti Wim de Boer lobby's waren, ach het zal er wel bij horen. Dat die lobby's zich echter schuil houden in telefooncircuits en wandelgangen en dat niemand de discussie voor de microfoon aandurft, vind ik laf. Bij dat soort politieke praktijken voel ik mij slecht thuis. En dat het kongres het door Marijke Knipscheer onderbouwde advies van de vertrouwenscommissie zonder zelfs ook maar één poging tot argumentatie aan de kant schuift, vind ik onverteerbaar. Daarmee heeft het kongres - in tegenstelling tot het serieuze werk van de commissie - opnieuw de kandidaatsstelling verlaagd tot het nivo van een tombola. We leren het kennelijk nooit. Bij de eerste stemming bleek dat een kwart van de kongresgangers Wim de Boer niet eens op de lijst wil hebben; een duidelijke meerderheid gaf daarna de voorkeur aan een man, die de huid van de PPR nog niet om zich heen heeft. Hoewel ik waardering heb voor de stap van Stef Dijkman (ik heb aan zijn intrede meegewerkt), het kan toch niet betekenen dat hij daarmee - zonder discussie - de meest geschikte kamerkandidaat is. Ik vind in elk geval dat de PPR fractie op dit moment andere aanvullende accenten nodig heeft. Ik heb deze kongresbeslissing ervaren als een onterechte politieke en persoonlijke afstrafing, als een gebrek aan vertrouwen ook.

In de politiek betekent dat (voor mij althans) dat je daar gevolgen aan verbindt. Op 7 februari heb ik een brief aan het partijbestuur meegedeeld dat ik mij als kandidaat voor de tweede kamer terug wilde trekken. De wir-war van gebeurtenissen, gesprekken en emoties die daar op volgden brachten mij in een driedubbel loyaliteitsconflict: met de PPR, die een konflikt op dit moment - vlak voor de verkiezingen - niet kan gebruiken; met die mensen uit de partij, die even kwaad zijn als ik, maar er op rekenen dat ik blijf waar ik sta; met mijn zelf-respekt.

De eerste twee hebben uiteindelijk gewonnen. Ik blijf kandidaat. Maar ik voel mij ontkend en misbruikt, als een objekt waar je kennelijk mee kunt sollen. En dat zonder enige poging tot een open discussie. Dat is slecht voor de PPR en slecht voor mijzelf. Beide zijn erdoor beschaadigd.

Wim de Boer,
Sneek

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

GEZAGSGETROUW

Op 1 februari stelde het PPR-kongres haar kandidatenlijst vast. Een verzameling keurige wereldverbeteraars koos de vertegenwoordiging die bij haar past: 1 Radikale Vrouw 1 harde werker 1 originele vrouw 1 overloper 1 degelijke vrouw 1 inspirerende, humorvolle, energieke, inventieve, communicatieve man. Ik heb vijf maal op mijn stembriefje, Wim de Boer, moeten invullen, en dat vind ik vier maal te veel.

Maar... ik zag het gebeuren, en eigenlijk vóórzag ik het gebeuren, evenals tenminste 140 anderen.

Waar bleven de lobby's? Of vrouwen we, blindelings op de kollektieve verantwoordelijkheid van een kongres, dat kwaliteit toch wel zal weten te herkennen?

We hadden het kunnen weten: PPR-mensen gedragen zich, als kollektief, nauwelijks anders dan andere Nederlanders: gezagsgetrouw volgde het kongres het advies van de Vertrouwenscommissie.

De enige duidelijke lobby's waren die van PPR-vrouwen en die van PPR-jongeren.

Groningen en Noord-Brabant verspilden energie aan onduidelijke lobby's.

Teleurgesteld ben ik naar huis gegaan. Heb ik staan kijken bij een verdrinkende PPR? Waarom deed ik niks?

Ineke van Oel, Tilburg.

PLOEGSCHAREN!

In het laatste nummer van de Radikalenkrant stond een stukje 'In vredesnaam overleven voor breed publiek' De mensen, die het blad Zwaarden of Ploegscharen kennen, weten dat dit blad al voor een breed publiek werkt. De doelstelling is precies dezelfde als in dit stukje betoogd. Ook wij betogen, dat een handtekening op het petitionnement een makkelijk en vrijblijvend gebaar is, als men verder niets doet.

Maar hoe dat te veranderen? Niet door het zoveelste vredesblad op te richten (er zijn er al te veel!) maar door met de bestaande bladen te werken. Zwaarden of Ploegscharen bestaat al 15 jaar.

De doelstelling luidt als volgt: 'Zwaarden of Ploegscharen is

niet partijpolitiek of godsdienstig gebonden (Wel bevelen wij aan op partijen te stemmen, die tegen de kernwapens zijn, dus ook op PPR en EVP). Mensen van allerlei slag vinden elkaar in het terugdringen van de wapenwedloop. Ons blad is bestemd voor ruime verspreiding buiten de kring van reeds overtuigden. (Wij menen dat de meeste vredesbladen zich teveel richten tot de eigen leden en te weinig tot de mensen buiten de vredesbeweging; vaak zijn deze bladen te wetenschappelijk voor buitenstaanders).'

Ons blad wordt goed gevonden, maar er zijn te weinig medewerkers; waar ermee gewerkt wordt, hebben we wel sukses. In Tiel hebben we bijvoorbeeld 150 vaste lezers; het blad wordt door 8 mensen in de wijken rondgebracht, waardoor we de mensen voor 5 gulden per jaar voorlichting geven. De meeste mensen geven het blad weer door, waardoor we een veelvoud van die 150 bereiken.

Een belangrijk onderdeel van ons werk is het bemannen (bevrouwen) van standjes op kongressen en manifestaties; En verder is het blad ook geschikt voor vredesmensen zelf, want zoals één van onze oprichters, prof. Rasker, het uitdrukt 'We verdrinken in de informatie, hier wordt voor ieder het onmisbaarste uitgezocht.' Besteladres: Meeuwstr. 18, Tiel, Tel. 03440-13797.

Ir. A. v. Doorninck,
De Wijk (Dr.)
D. Prins, Tiel.

BETUTTILING

Tot onze niet geringe verrassing worden we op een voor ons ongelukkig tijdstip - en onplezierige

wijze - gekonfronteerd met een ingrijpende wijziging van het PPR-beeldmerk. Op onze ledenvergadering van 29 januari is aan dit punt aandacht besteedt, waarbij wij tot het volgende kwamen:

- Er is hierover, voor zover wij weten, geen overleg gevoerd met de aktiecentra. In ieder geval niet met ons.

- Wij ervaren de invoering van het 'nieuwe' beeldmerk als een voldongen feit omdat het alreeds prijkt op het programma voor de komende vier jaar en op andere (verkiezings)materialen. Wijziging van dit 'nieuwe' beeldmerk zal derhalve (mede) vanuit praktische overwegingen onmogelijk blijken.

- Ons inziens is ook het tijdstip van invoering van het 'nieuwe' beeldmerk ongelukkig gekozen, namelijk tussen twee - elkaar kort opeenvolgende - verkiezingen in. Als gevolg daarvan zal met de gemeenteraadsverkiezingen met het 'oude' - en met de kamerverkiezingen met het 'nieuwe' beeldmerk worden gewerkt. Zeer onwenselijk, zo vinden wij.

- Het 'nieuwe' beeldmerk heeft voor ons niets herkenbaars meer. Wij achten het een slechte zaak dat de inmiddels overberekende PPR-pijl eruit is verwijderd. Naast het feit dat onze eigen materialen met het oude logo zijn uitgerust, vragen wij ons af of onze PPR vlaggen nu bij het grof-vuil dienen te worden gedeponeerd.

- Ekstra storend vonden wij bovendien het verzoek om niet met dit 'nieuwe' beeldmerk te gaan 'rommelen'. Naast 'geen overleg', naast het presenteren van 'voldongen feiten', nu ook nog een beetje betutteling? We zouden het als autonoom aktiecentrum op prijs stellen om op een meer volwassen wijze te worden tegemoet getreden, als raadpleging al te veel gevraagd is.

Piet Kleijwegt, Maassluis

Spreekt u goed?

Leer VLOT EN OVERTUIGEND SPREKEN overal waar u bent! Spreek niet alleen succesvol in het gewone, dagelijkse leven, maar óók - als het moet - zonder angst in een grote zaal met publiek.

Overwin spreekangst, stotteren, blozen, verlegenheid en versterk uw persoonlijkheid door onze reeds 40 jaren bestaande speciaal methode!

RA

Naam en adres:

BON voor gratis prospectus

INSTITUUT KONING Antwoordnr. 4
2000 VC HAARLEM (géén postzegel nodig!)

DIDI YAHYO: VERKIESBAAR

2e op de PPR-lijst in Venlo

Begin 1970 ben ik kontraktueel naar Nederland gehaald. Ik zat in een groep van ongeveer 75 mannen. In Marokko waren we opgehitst met verhaaltjes dat we in Nederland zo veel konden verdienen. Uiteindelijk werd in het kontrakt een bedrag genoemd van 100 gulden schoon per week. Op Schiphol werden we door de bedrijfsleiders van de verschillende fabrieken waarmee we een kontrakt hadden in groepjes verdeeld. Ik kwam terecht bij een gietterij in Tegelen en vol optimisme ging ik daar aan het werk. Al na een paar maanden kreeg ik lang niet meer het salaris waar ik recht op had. Niet meer dan 40 of 50 gulden per week. Dat was onvoldoende om naast het betalen van de pensiekosten in mijn levensonderhoud te voorzien. Ook moest ik nog geld sturen naar m'n moeder en verdere familieleden in Marokko.

Ik besloot om naar mijn land terug te keren, maar had geen geld voor de reis. Door de spanningen werd ik ziek. Na een week kwam er een tolk die me meenam naar het politieburo. Daar schrok ik verschrikkelijk van. Ik wist absoluut niet wat er aan de hand was en bij ons in Marokko ga je alleen naar het politieburo als je iets ergs hebt misdaan.

Twee mensen van de vreemdelingenpolitie gingen keihard tegen me te keer. Ik dacht toch niet in Nederland te zijn om te slapen? Ze wezen me er op dat ik in ieder geval het kontrakt moest uit dienen. Ik zei niets liever te willen op voorwaarde dat ik niet als een slaaf behandeld

wou worden. Uiteindelijk kwamen we er op uit dat ik zou proberen om in Nederland ander werk te zoeken. Het arbeidsburo zou er dan op moeten toezien dat ik het juiste loon zou verdienen.

Ik bleek werk te kunnen krijgen bij een enveloppenfabriek voor een salaris van 120 gulden per week. Het arbeidsburo zou het regelen maar ik hoorde er niets meer van. Wel hadden ze me inmiddels terug gestuurd naar m'n oude werk. Uiteindelijk heb ik daar het volledige jaar van kontraktduur moeten uitzitten. Daarna was ik een vrij man en kreeg ik werk bij een moterwikkelaar. Ik ben de mensen daar nog steeds dankbaar omdat ze me hebben laten zien dat er in Nederland ook een menswaardige behandeling mogelijk is. Ik wilde opnieuw gaan studeren, maar dat bleek onmogelijk. Nederland had geen cultureel verdrag met Marokko. We waren hier alleen naar toe gekomen om te werken, zo was de redenering. In 1977 heb ik m'n vrouw leren kennen. We besloten om, zodra er kinderen kwamen naar Marokko te gaan om daar iets in de landbouw te gaan doen. In 1979 hoorden we bij het Nederlands Centrum Buitenlanders van het Terugkeer Projekten Programma. We maakten een projektvoorstel waar de NCB geheel achter stond omdat Marokko er economisch voordeel van zou hebben.

Als voorfinanciering op de beloofde subsidie hebben we ons eigen spaargeld vast in het projekt gestopt. We hebben een huis en stallen gebouwd,

een put geslagen en een irrigatiesysteem aangelegd. Nadat ons projekt al door het ministerie was goedgekeurd besloot de staatssekretaris Capeyne v.d. Copello dat de terugkeerprojekten uit bezuinigingsoverwegingen gestopt moesten worden. Door alle ellende raakte ik overspannen. Inmiddels heeft de staatssekretaris na druk van NCB en diverse kamerleden besloten om de projektaanvraag opnieuw te bekijken. Tot op heden heb ik echter nog niets gehoord.

In 1985 sloot ook nog de fabriek waar ik sinds '80 werkte, nu zit ik in de WW. Ik was inmiddels benaderd door mensen van de PPR. Ik had de Nederlandse politiek steeds aardig gevolgd vooral op het gebied van minderhedenbeleid. Na enkele weken vergaderen stelden ze voor om mij op een verkiesbare plaats te zetten. Dat overviel me nogal. Maar, ik voel me erg aangetrokken tot de PPR en achteraf vind ik het jammer dat ik niet eerder wist dat migranten ook lid kunnen worden van Nederlandse partijen. Ik merk dat de politieke partijen de problemen van migranten slechts heel oppervlakkig kennen. We hebben in ons gemeenteraadsprogramma geprobeerd deze oppervlakkigheid te doorbreken. Maar natuurlijk gaat het niet alleen om minderhedenbeleid. Ik vind bij de PPR ook de bescherming van de positie van de minima van essentieel belang. Overal waar mensen in achterstandssituaties zitten, kan de PPR een belangrijke rol vervullen.

R A D D I K A L E N

K R A N T

PPR-MAANDBLAD/JAARGANG 19/NUMMER 3/31 MAART 1986

**SCHOONDERGANG:
'BOVEN KOMEN DRIJVEN'**

**LUTE: 'ZE VINDEN
ME IRRITANT'**

PARTIJ BESTUUR

De verkiezingen voor de Tweede Kamer staan voor de deur. Op 8 april worden in 19 verschillende distrikten in het land de kandidatenlijsten van de PPR ingediend. Maar liefst 143 kandidaten zet de PPR in bij de strijd om de 150 kamerzetels. Nu maar afwachten wat de kiezer wil. Het kampanjeplan heeft 4 zetels als doel gesteld. Er zal in de actiecentra hard gewerkt moeten worden om dat resultaat te behalen.

Het is in ieder geval een feit dat de PPR zeer veel goede kandidaten heeft die niet op één van de zetels zullen gaan zitten. Het partijbestuur vindt dan ook dat er meer mensen bij het fractiewerk betrokken moeten worden.

Het bestuur heeft daarom aan de eerste 10 kandidaten een aantal voorstellen voorgelegd. De gekozen kamerleden zullen een bedrag afdragen aan de stichting 'Fraktieassistentie'. Met dit bedrag zal het o.a. mogelijk zijn dat de eerste opvolger een financiële vergoeding krijgt. Deze opvolger zal dan een aantal dagdelen per week de fractie moeten bijstaan. Het is de bedoeling dat op deze wijze het werk van de fractie zal worden ondersteund door iemand die door het PPR-kongres is gekozen. Op het moment dat er werkelijk sprake van opvolging zou zijn hoeft de inwerkperiode niet veel problemen op te leveren. De financiële mogelijkheden zijn natuurlijk afhankelijk van het aantal behaalde zetels. Daarnaast is het gewenst dat de andere kandidaten van de landelijke lijst die niet in de Kamer komen het werk van de fractie gaan verlichten.

De nu zittende fractie zal met een voorstel over de invulling van een soort 'steunfractie' komen. Hierbij kan gedacht worden aan een regelmatig terugkerende vergadering van de 'top 10' waar een in-

KOLOFON
RADIKALEN
KRANT

De radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen **Redactie administratie en advertenties** Partij buro PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 **Redactie** Anneke van 't Hull Anita Keuning Ardavan den Brink Bram van Oijk Hans Verstraaten Onno de Zwart **Eindredactie** Bram van Oijk **Eindredaktiesekretariaat** Enny Schouten **Vormgeving** Joep Paulussen **Foto's** Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. **Illustraties** Frenk Driessen Tom Janssen Len Munnik e.a. **Redaktieraad** Rouke Broersma Stefanie Brokerhof Henk Hammenga Klaas-Wybo van der Hoek Lidie Koeman Eddy Neumann **Abonnementen** gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,- per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v. Radikalenkrant **Omslagfoto** Angelo Goedemondt

houdelijk thema wordt behandeld. Op deze wijze zal het mogelijk zijn dat er meer mensen bij het werk van de Tweede Kamerfractie betrokken worden. Het beste

zou natuurlijk zijn als alle tien gekozen worden. Voorlopig nog maar hopen op die 4. Dan kunnen we al aardig tevreden zijn.

KONTAKTEN MET CDU IN DDR:

Vakantie- uitwisseling voor paren

De PPR onderhoudt al vele jaren goede kontakten met de CDU. In het verleden hebben delegaties van het partijbestuur, de Tweede Kamerfractie en de PPR-jongeren, als ook partijleden met belangstelling voor Oost Europa een bezoek gebracht aan de CDU. Vorig jaar is met succes een vakantie-uitwisseling van PPR- en CDU(echt)paren georganiseerd. Dit jaar gebeurt dat opnieuw. Daarnaast wordt door de CDU een vrouwendelegatie uitgenodigd voor een bezoek aan de DDR.

PPR-(echt)paren, die belangstelling hebben voor een een vakantie in de DDR en die tevens een CDU-echtpaar voor een tegenbezoek aan Nederland willen uitnodigen, kunnen zich voor dit uitwisselingsprogramma opgeven (zie onder). Voor de weken van 19 juli tot 1 augustus en van 3 tot 16 augustus wordt door de CDU in een drietal vakantie-oorden een aantal plaatsen vrijgehouden (voor in totaal ongeveer 10 paren). Deze vakantie-oorden bevinden zich in Wald Bärenburg, Meuselbach (beide in het zuiden van de DDR) en Grünheide (bij Berlijn).

De reiskosten naar de DDR evenals de verblijfkosten van het CDU-echtpaar in Nederland komen voor rekening van de

deelnemers. Het verblijf in de DDR is dus geheel gratis.

Eind mei of eind juni nodigt de CDU een vrouwendelegatie uit voor een bezoek aan de DDR. De delegatie zal in contact gebracht worden met vrouwenorganisaties en vrouwelijke vertegenwoordigers binnen de partij en overheidsinstanties. Deelnemers aan de reis zullen alleen de reiskosten hoeven te betalen. Maximaal 6 personen kunnen deelnemen. Het is daarom wel belangrijk dat belangstellenden zich snel opgeven.

Kontaktpersoon voor de PPR is Jan Huisman, Partijburo PPR, Singel 27, 1012 WG Amsterdam. Tel: 020-247570.

Honger hoeft niet

'Over het hongerprobleem bestaan nog legio misverstanden. Veel mensen denken nog steeds dat een flinke regenbui de enige remedie is tegen voedseltekorten. Dat is niet waar. Honger is veel vaker een verdelingsprobleem dan een natuurramp. De voedselproductie is groot genoeg om de hele wereldbevolking te voeden: honger hoeft niet.'

Theo Andriessen van de Aktieweek Honger Hoeft Niet benadrukt het belang van betere voorlichting over het hongerprobleem. Een groot aantal organisaties, werkzaam op het gebied van milieu en/of derde wereld-problematiek, organiseert daarom van 12 tot 19 april een uiteenlopend aantal activiteiten. Voorlichting, bewustwording en beïnvloeding van de politieke besluitvorming, daar gaat het om in deze Aktieweek.

Op 12 april is er een landelijke manifestatie op het Janskerkhof in Utrecht. In Rot-

NDO

VERENIGING VOOR EEN NIEUW
INTERNATIONAAL ONTWIKKELINGSBELEID

VERKIEZINGEN EN DERDE WERELD

OMDAT DE STEM
VAN DE ARMSTEN
NIET VERLOREN
MAG GAAN!

Forum met politici
en journalisten

KRASNAPOLSKY
Amsterdam
13 mei
aanvang: 19.30

**WORDT
LID**

Wilhelmina Gasthuisplein 61 1054 RB Amsterdam
postgiro 5453 telefoon 020-121220

terdam, Leeuwarden, Dronen, Nijmegen en honderden andere plaatsen door het hele land organiseren plaatselijke groepen manifestaties, informatiedagen en exposities. Ook op veel scholen komt het hongerprobleem in deze week aan de or-

de. Op 19 april wordt de week afgesloten met een kongres in Zeist.

Voor alle informatie: Sekretariaat 'Honger Hoef Niet', Wilhelminagasthuisplein 61, 1054 RB Amsterdam, tel.: 020-120016.

PPR verwerpt bouw in Woensdrecht

Het debat over het kruisrakettenverdrag was een grote anti-klimax. De posities waren vooraf bepaald, argumenten telden niet meer; de koppen waren geteld. De vraag of dit verdrag met enkelvoudige of 2/3e meerderheid moet worden goedgekeurd, speelde in de discussies een belangrijke rol. Opmerkelijk was dat naast CDA en VVD, ook D'66 zich nu op het standpunt stelt dat een enkelvoudige meerderheid voldoende is voor goedkeuring van het verdrag.

Ria Beckers kondigde aan dat zij onmiddellijk na de verkiezingen de nieuw geko-

zen Tweede Kamer de vraag over de strijdigheid met de Grondwet opnieuw zal voorleggen. Konsekventie van het feit dat het parlement de Grondwet toetst is immers de mogelijkheid dat de meerderheid van morgen anders kan oordelen over die strijdigheid dan de meerderheid van vandaag. Als dat gebeurt moet de goedkeuringswet opnieuw aan het parlement worden voorgelegd waarbij dan wel 2/3e meerderheid nodig is. Verder heeft Ria een motie ingediend, die uitsprekt dat geen verantwoordelijkheid mag worden genomen voor bouwwerkzaamheden ter voorbereiding van plaatsing op Woensdrecht. De motie werd verworpen, maar de PvdA stemde - zij het knarsetandend - voor. En daar worden ze later aan gehouden.

LOKALE OMROEP VERGROOT BETROKKENHEID

'Nederland is groter dan Hilversum'

Het debat over de mediawet is nog volop aan de gang en dreigt een wonderlijke vertoning te worden. Niemand ziet echt iets in de voorstellen van Brinkman. VVD en CDA zijn het hartgrondig met elkaar oneens als het gaat om de hoofdlijnen van het mediabeleid. De bijdrage van de fractie lag in het verlengde van de bijdrage aan het debat over de medianota vorig jaar.

Over het huidig omroepbestel zei Peter Lankhorst: 'De afhankelijkheid van de abonnees op de omroepbladen, de afhankelijkheid van een grote schare leden, de afhankelijkheid van de kijkcijfers, de afhankelijkheid van produktiebureaus, de afhankelijkheid van de kommersie moet tot redelijke proporties teruggebracht worden. Het Nederlandse omroepbestel gaat uit van een aantal naast elkaar bestaande omroeporganisaties met een eigen identiteit en een eigen achterban. Dat stelsel is de moeite waard om verdedigd te worden, maar alleen als kwaliteit en pluraliteit uitgangspunten blijven. Als dat niet langer het geval is dan kan de overheid wel ophouden met reguleren en de publieke omroepen geld verschaffen. Als omroepen bij elkaar de medewerkers en hun programma's weg gaan kopen, als de omroepen steeds meer op elkaar gaan lijken, als het gemiddelde van het gemiddelde de doelgroep wordt dan vervalt het

bestaansrecht van dit omroepstelsel. Het bezwaar van deze mediawetgeving is dat zulke tendensen niet bestreden worden.'

De nadruk in Peter's bijdrage lag vooral op de positie van de lokale en regionale omroep. 'Nederland is immers groter dan Hilversum. De landelijke omroepen noch de commerciële satellietzenders, komen toe aan informatie- en nieuwsvoorziening op lokaal of regionaal niveau. De landelijke omroep richt zich sterk op de randstad.

In het vergroten van de betrokkenheid bij de ontwikkelingen en gebeurtenissen in de eigen stad of regio kunnen kleinschalige omroepen een belangrijke rol vervullen. Ook vanuit democratisch en sociaal-kultureel oogpunt. Wij hechten daar groot belang aan en vinden dat de Landelijke overheid het ook tot haar taak moet rekenen deze vorm van omroep mogelijk te maken en te stimuleren.'

Verkiezingskranten op uw deurmat

De komende twee maanden zult u niet de oude vertrouwde Radikalenkrant op uw deurmat aantreffen. In verband met de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen zal de krant er anders uit gaan zien, zodat het mogelijk is om de Radikalenkrant als verkiezingsmateriaal te gaan gebruiken. Wat betekent dat nu? In de eerste plaats zal de krant in een ander formaat verschijnen, namelijk A3. Zoiets als De Groene of De Waarheid. Op de tweede plaats zal de krant frekwenter verschijnen en bovendien heel aktueel zijn (er zit maar een dag tussen aanleveren kopij, opmaak en drukken). Ten derde zal ieder PPR-lid zoals gewoonlijk de Radikalenkrant ontvangen, maar daarnaast zullen er extra kranten gedrukt worden. Daarvan zal elk actiecentrum een hoeveelheid ontvangen. Leuk voor in de stand maar ook voor gerichte werving.

In totaal zullen er vier kranten verschijnen. Verschijningsdata: dinsdag 8 april; vrijdag 11 april; vrijdag 25 april en dinsdag 13 mei. Verzoek aan de PPR-leden om actief mee te werken aan het welslagen van deze kranten door zelf ook aan nieuwsgaring te doen. Geef alles aan de redactie door waarvan je maar enigszins de indruk hebt dat het van belang kan zijn voor deze verkiezingskranten zoals: foto's, belangrijke manifestaties, leuke gebeurtenissen; vreemde uitspraken van kandidaten; artikelen in regionale of lokale pers enz. enz.

INHOUD PPR
RADIKALEN
KRANT

Gemeenteraadsverkiezingen	6
Roosendaal	9
Coby Schoondergang	12
Verschuren	15
Tragiek en imago	16
Abugre	18
Vuille was	20
Rote	22
Brieven	23
Coppes	24

Kollege onderhandelingen en woningbouw

Op 5 april organiseert de Stuurgroep Raads en Statenwerk een studiebijeenkomst. De ochtend zal in het teken staan van de kollege-onderhandelingen, die op 29 april afgerond moeten zijn. 's Middags belicht Ollie Boer, directeur van Woningstichting Vianen, de rol van de woningbouwverenigingen in de gemeenten. Het middagedeelte kwam tot stand in samenwerking met de werkgroep Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

Ter discussie staan vragen als: wanneer doe je wel en wanneer doe je niet mee aan de onderhandelingen? Kies je voor een afspiegelingskollege of een meerheidskollege? Moeten kollegeonderhandelingen openbaar zijn? Inleiders zijn Jaap de Jong (de taktiek van het onderhandelen) en Cox Merkelijn (kollegevorming in de praktijk). Vooral voor nieuw gekozen raadsleden is het van belang om deze bijeenkomst te bezoeken. Zij kunnen op deze dag kennismaken met kollega's en ze kunnen de werkwijze van de stuurgroep nader leren kennen.

De bijeenkomst wordt gehouden in het CSB-gebouw, Kromme Nieuwegracht 39 te Utrecht. Aanvang 10.00 uur. Vooraf zal aan de deelnemers enig studiemateriaal worden toegezonden. Aanmelden is dus noodzakelijk en wel bij Anita Keuning p/a PPR partijburo, Singel 277, 1012 WG Amsterdam, tel: 020-227342.

Nooit meer Bhopal

Wat valt er te leren uit de gasramp bij Union Carbide in het Indiaase Bhopal? Dat is het thema van het boekje *Nooit Meer Bhopal*, een uitgave van de Aktiegroep met de gelijke naam.

Verhoogde veiligheidsnormen voor productie, transport en opslag van gevaarlijke stoffen, daar begint het allemaal mee. Bij het toezicht op de naleving van die normen zullen onder meer werknemers, omwonenden en milieugroepen moeten worden betrokken. De handel in gevaarlijke stoffen moet onder strenge controle worden gebracht. En tenslotte moet er

naar instrumenten worden gezocht om naleving van de verscherpte normen ook internationaal afdwingbaar te maken.

Nooit Meer Bhopal telt 48 pagina's en is te

bestellen bij Aktiegroep Nooit Meer Bhopal, Oudegracht 36, 3511 AP Utrecht, tel.: 030-321340.

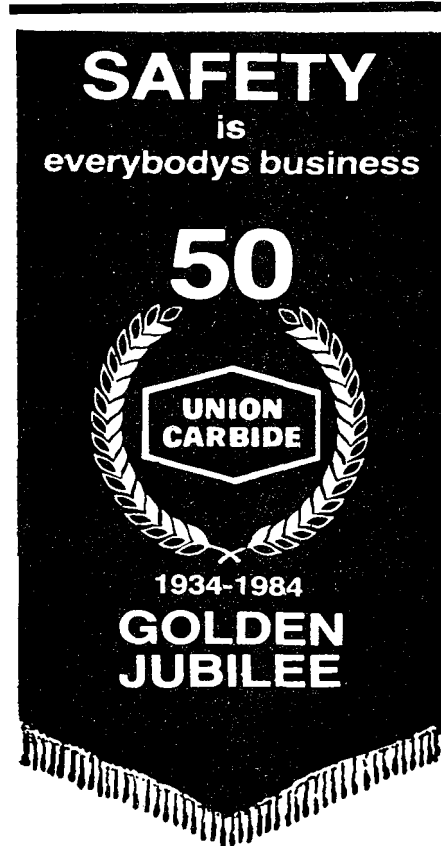
'Stopzetting lijden beschermt kwaliteit leven'

Na drie dagen inhoudelijke euthanasie-diskussie ging de VVD alsnog door de knieën. Lubbers had het machtswoord gesproken en dreigde met crisis. Ed Nijpels deed een 'verzoeningspoging'. Het initiatief Wessel-Tuinstra en de proeve van het Kabinet worden ter advisering voorgelegd aan de Raad van State. Dat betekent dat van een verantwoordende en zo noodzakelijke wetgeving inzake euthanasie op korte termijn geen sprake kan zijn.

Voor de PPR-fractie was de kern van het inhoudelijk debat de ethische toelaatbaarheid. 'De vraag of euthanasie ethisch toelaatbaar is scharniert rond het beginsel van de eerbied voor het leven, gegrond op de waardigheid van de mens. Ook de PPR-fractie beroept zich op het beginsel 'eerbied voor het leven'. Wij realiseren ons dat dat een abstrakt begrip is, dat 'Het leven' pas bestaat wanneer het belichaamd wordt in een levend wezen. Eerbied voor het leven krijgt pas betekenis wanneer het concreet wordt: eerbied voor deze levende mens, voor andere en alle levende mensen, in ieders eigenheid en eigen waardigheid. Dat is aan de orde, in de euthanasie-diskussie, in de abortus-

diskussie en in de discussie over kernwapens, en dat wordt maar al te vaak vergeten. De discussie verliest zich in abstrakties als 'het leven' en 'de menselijke waardigheid' met voorbijgaan aan de levende mensen om wie het toch begonnen is.

Wanneer een mens geen enkele uitweg meer ziet, er zelf niet meer onderuit kan dat hij/zij aan het einde van zijn leven is gekomen, kan het zijn dat een voorzetting van diens lijden de menselijke waardigheid ontlustert. Want juist de manier waarop dit individu de nog resterende tijd van het leven beleeft, is bepalend voor zijn menselijke waardigheid. Eist dan niet de eerbied voor het leven dat men ook de dood vrijwillig mag ingaan? Wordt dan niet de kwaliteit van het leven beschermd, wanneer men gevrijwaard mag worden tegen een fase van lijden over de grens van het verdraagbare heen? Dat de arts zo de bondgenoot van de dood zou worden is onzin. Hij is immers nooit de bondgenoot geweest van 'het leven' als abstraktie. Hij is de bondgenoot van een andere mens, die vecht voor zijn of haar leven. Hij hoort dat ook te zijn in die laatste fase en zijn patiënt hulp te verlenen tot in de dood. In die zin is euthanasie geen inbreuk op de eerbied voor het leven, maar een gewetensvolle invulling ervan.'

Homo-nota's

Het Landelijk Overleg Linkse Flikkers (CPN, PSP, PPR) organiseert een discussiedag over gemeentelijke homo-, dan wel lesbische nota's. De dag is bestemd voor degenen die bij opstelling en behandeling van dit soort nota's betrokken zijn. Er worden ervaringen uitgewisseld en informatie verstrekt over de procedures in de verschillende gemeenten.

De dag wordt gehouden op zaterdag 12 april, aanvang: 12.00 uur, Kargadoor, Oudegracht 36, Utrecht.

Nadere inlichtingen: Bram (462485), Peter (332560) of Gijs (719800), allen in Amsterdam.

De gemeenteraadsverkiezingen zijn achter de rug. Er is door veel PPR-leden hard gewerkt om de komende jaren in de gemeenteraden zoveel mogelijk radicale geluiden te laten horen. Veel tijd om uit te rusten is er niet. De campagne voor de Tweede Kamer gaat van start. Er is veel werk te doen. Dus: aan de slag.

Openingsfeest campagne

Zoals bekend opent de PPR haar campagne op een alternatieve manier. Op maandag 7 april een avond theater in de Kleine Komodie in Amsterdam. Paul de Leeuw voert dan zijn programma 'Stel moeder niet teleur' voor ons op. Hij kreeg daarvoor eerder dit seizoen de meest lovende recensies.

Er zijn nog veel te weinig kaarten verkocht. De zaal is nog voor twee derde leeg. Zouden PPR-leden dan toch cultuurbarbaren zijn? **DAT KAN NATUURLIJK NIET.**

Geen gezicht naar buiten, niet leuk naar binnen. Kom op radicalen, een avond cultuur is nooit weg. Stel het kampanjeteam niet teleur. Boek nu een avondje uit. Dat kost bij ons maar één tientje. En als je dat niet kunt missen, mag het ook voor minder. Je vraagt dan maar even. Het programma is zo gepland dat de trein van half 11 gehaald kan worden. Overnachten in de jeugdherberg of de sleep-in in Amsterdam is ook mogelijk. Adressen hiervan zijn op te vragen bij het kampanjeburo.

Je kunt nu ook telefonisch reserveren. **PAK DE TELEFOON EN DRAAI 020-273489** en reserveer bij Hans, Tim of Wim. De kaarten liggen dan op 7 april voor je klaar. We rekenen niet eens reserveringskosten. Kom dus in drommen naar Amsterdam. We maken er een ouderwetse happening van. Voor meer informatie: bel met het kampanjeburo.

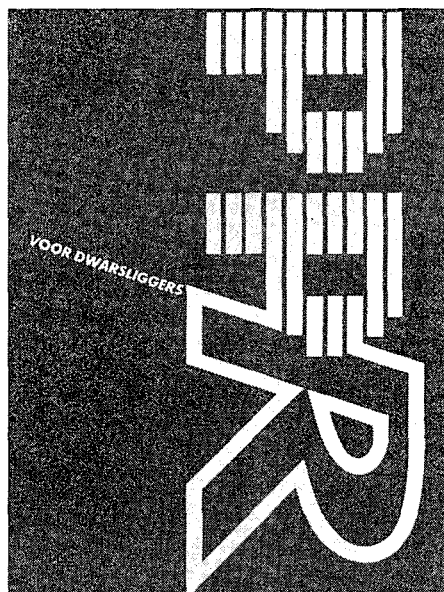
Verkiezingsmateriaal

Het is bijna zover. Het nieuwe verkiezingsmateriaal ligt bij de drukker. De algemene folder zal gaan over de functie van een partij als de PPR in het politieke gebeuren. Een tekst die goed te gebruiken is om mensen te overtuigen van het feit dat een stem op de PPR absoluut geen verloren stem is. Het geheel wordt opgeleurd door een prijspuzzel.

De titels van de andere (thematische) folders zijn:

- schoon genoeg (over milieu en energie)
- wapens teveel (over vrede en ontwikkelingssamenwerking)
- vrouwen doen het beter (over feminisering)
- ... je wilt wel eens wat (over jongerenpolitiek)
- wat heet democratie (over de kwaliteit van de politiek)
- iedereen genoeg (over werken, verdienen, bestaan)

Een aantal actiecentra heeft op tijd het bestelformulier ingevuld. Vele actiecentra zijn daar, waarschijnlijk door de drukte van de gemeenteraadsverkiezingen, nog niet aan toe gekomen. Wij manen hen tot spoed aan. Het bestellen kan telefo-

nisch gebeuren. De actiecentra vragen tot nu toe maar beperkte hoeveelheden aan. Soms alleen maar affiches, ballonnen en stickers. Kom op, de PPR bestaat niet alleen uit lucht. Alle folders moeten de deur uit. Schroom dus niet om ons op te bellen en bij te bestellen.

Het materiaal wordt rond 10 april verspreid over 13 regionale depots. Elk actiecentrum kan daar het bestelde materiaal afhalen. Meer informatie hierover in de eerstvolgende Nieuwsbrief. Actiecentra kunnen het bijwonen van het openingsfeest op 7 april ook combineren met het ophalen van het verkiezingsmateriaal in Amsterdam. Van 14.00-17.00 uur staat het kampanjeteam klaar bij drukkerij Heiermann (Van Hallstraat 685, Amsterdam) om het materiaal af te geven. De actiecentra die van die mogelijkheid gebruik willen maken, moeten dit voor 3 april aan het kampanjeburo melden. Ze krijgen dan een routebeschrijving.

Radikaal kafe

In de campagne worden 5 bijeenkomsten georganiseerd onder de naam 'Radikaal

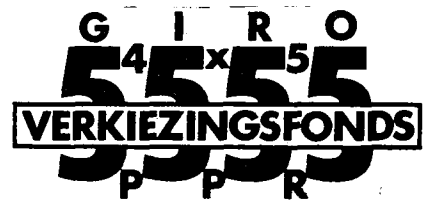
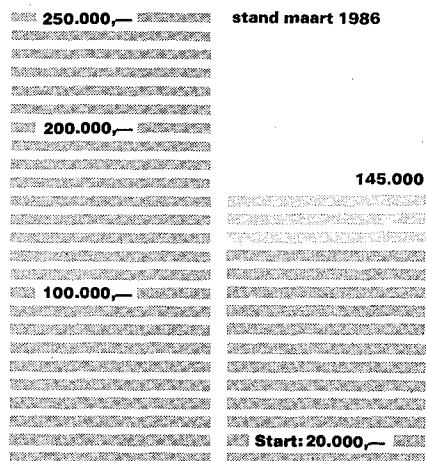
kafé'. Op deze bijeenkomsten zal in ieder geval de top van onze kandidatenlijst aanwezig zijn. De bedoeling is dat PPR kandidaten luisteren naar- en praten met mensen uit de regio. 's Middags worden er discussiebijeenkomsten gehouden met mensen uit belangengroeperingen uit de steden waar het 'Radikaal kafe' plaats vindt. Vanaf 17.30 uur is er gelegenheid om een borrel te drinken en iets te eten. Alle plaatselijke PPR-leden worden daar verwacht. 's Avonds zal Ria Beckers een korte toespraak houden waarna een journalistenpanel de PPR kandidaten vragen zal stellen. De zaal kan hierbij natuurlijk een actieve rol spelen. Na de pauze kunnen de aanwezigen kijken en luisteren naar kabaret, muziek of theater. De bijeenkomsten zijn in Groningen, Deventer, Utrecht, Leiden en Eindhoven. Preciese data zijn in de campagne-agenda terug te vinden.

Gezocht: Vrijwilligers

Nu begin april al het verkiezingsmateriaal van de persen rolt en verspreid moet worden draait het kampanjeteam op volle toeren. Hulp daar bij zou ons zeer goed van pas komen. We vragen daarom aan mensen die bereid zijn om in de week van 7 t/m 11 april één of meer dagen te helpen met het inpakken van verkiezingsmateriaal voor 3 april te bellen met het kampanjeburo (020-273489).

PPR KAMPANJE

- 7 april: openingsfeest PPR campagne, Amsterdam
- 12 april: 'Dag der democratie' in de Nieuwe Kerk, Amsterdam
- 19 april: Manifestatie over het basisinkomen in Krasnapolsky, Amsterdam
- 25 april: radikaal kafe in Deventer
- 2 mei: radikaal kafe in Leiden
- 3 mei: PPR-jongerenkongres over Groene Politiek, Wageningen
- 6 mei: radikaal kafe in Eindhoven
- 12 mei: radikaal kafe in Groningen
- 15 mei: radikaal kafe in Utrecht

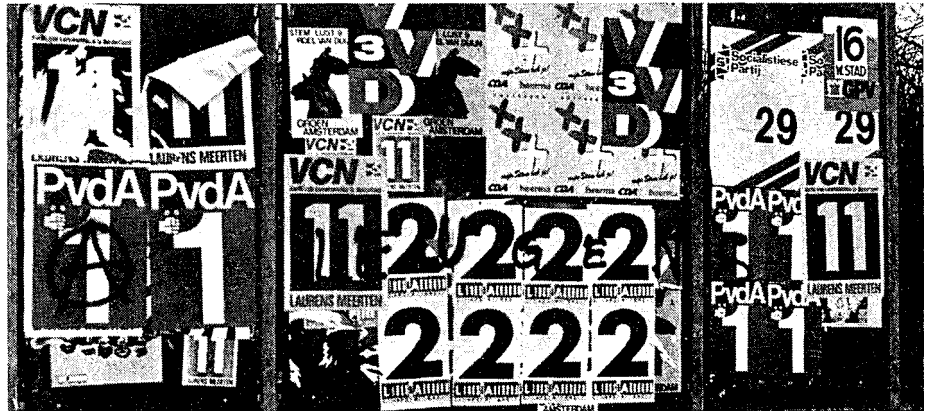
OVERLOOP NAAR PVDA: VERKIEZINGEN ZIJN WAARSCHUWING VOOR 21 MEI

Bundeling van radikaal-linkse partijen voor de gemeenteraadsverkiezingen heeft de overloop naar de Partij van de Arbeid niet kunnen verhinderen. Ook waar de PPR zelfstandig meedeed bleef het resultaat overigens bijna steeds achter bij vier jaar geleden. In Almere en Venlo verdween de PPR uit de raad. In Vlissingen, waar voor het eerst werd meegedaan, haalden we het niet. Licht verlies was er in Utrecht en Kerkrade (behoud 1 zetel), bescheiden winst in Tiel (4,8%, 1 zetel) en Oegstgeest (5,7%, 1 zetel). Grote klappen vielen er op plaatsen waar vroeger werd samengewerkt, en waar de PPR het nu op eigen houtje probeerde (Velzen, Middeburg).

Daar waar PvdA en PPR samengaan, werd er, gezien de landelijke trend voorspelbare-, winst geboekt. In Hellendoorn werd de eerste PPR vertegenwoordiger op de lijst, na gerichte actie, met voorkeurstemmen in de raad gekozen. Andere duo-kombinaties laten een minder positief patroon zien. Verlies was er voor de EVP/PPR combinatie in Groningen. In Arnhem haalden CPN en PPR samen 0,3 % meer dan de vorige keer, toen de CPN zelfstandig mee deed. Ook waar met de PSP werd samengewerkt waren de resultaten nogal wisselvallig. Forse verliezen waren er voor deze combinatie in onder meer Zaanstad, Schiedam en Alkmaar (bij elk 1 zetel terug); in Steenwijk werd de zetel ondanks verlies behouden en winst was er zelfs in Breukelen en Leiderdorp. In beide laatste plaatsen werd de ene zetel danig versterkt.

Kwijt

In de grote meerderheid van steden werd op bredere lijsten samengewerkt, meestal in combinatie met CPN en PSP, vaak ook met ongebonden erbij. De resultaten vielen sterk tegen. Winst was er in Wageningen (van 15 naar 15,2% van de stemmen) en in Roozendaal, waar het Progressief Overleg een zetel won (zie ook elders in deze krant). Maar daar bleef het bij. In Amsterdam werden vier zetels verloren (van 10 naar 6), Links Rotterdam raakte 2 van de 4 zetels kwijt, Den Haag wist het verlies, na hertelling op de valreep tot 1 zetel te beperken (4 naar 3). De kleinere steden geven een vergelijkbaar beeld.

Fors verlies (van rondom 5% van de stemmen) was er onder meer in Leiden, Lelystad, Nijmegen, Tilburg, Delft, Eindhoven en Haarlem. Allemaal steden waar de combinatie ruim onder de 10% zakte (Nijmegen vormt met nog steeds 11,6% een uitzondering). Maar ook waar de percentages in 1982 bescheiden waren, was het verlies nu even fors. Zoetermeer, Zwolle, Hilversum, Hengelo, Heerlen, Haarlemmermeer, Deventer en Ede. Overal hetzelfde beeld. PAL in Leeuwarden kwam er met een verlies van 1,5% en 1 zetel nog redelijk af.

Ondoenlijk

Dat landelijke trends vaak doorwerken in lokale verkiezingen is algemeen bekend. Dat grote partijen hierop inspelen door hun kopstukken zonder voorbehoud in de strijd te werpen is misschien verwerpelijk, maar, gezien de centralistische partijkulturen, volstrekt voorspelbaar. In dit licht bezien is de winst van de PvdA geen verrassing en mag de daling van de radikaal linkse partijen geen verwondering wekken. Omrekening van de plaatselijke cijfers naar de toekomstige verhouding in de Tweede Kamer moet, vanwege de talloze voetangels en klemmen, als ondoenlijk worden beschouwd. De poging daartoe van het ANP, die een tegenvallende PvdA-winst liet zien gekoppeld aan een gestabiliseerd zeteltal voor PPR, PSP en CPN, is dan ook van alle kanten bekritiseerd.

Met name ten opzichte van de vorige gemeenteraadsverkiezingen is er door de PPR aanzienlijk verlies geleden. De zuigkracht van de PvdA kan, zoveel is duidelijk, niet licht worden onderschat. Als dit bij gemeenteraadsverkiezingen al het geval is, dan zal het bij de landelijke verkiezingen des te moeilijker zijn om aan die zuigkracht weerstand te bieden. Waar de PvdA op plaatselijk nivo vaak nauwelijks aantrekkelijk is voor linkse kiezers - het-

zij omdat de sociaal-democraten regentek meebesturen, hetzij omdat de vertegenwoordigers een behoudend imago hebben dat kiezers naar iets anders doet verlangen, mag van de landelijke polarisatie tegen het kabinet Lubbers een (nog) beter resultaat worden verwacht. In het geweld tussen de grote partijen, aangewakkerd door televisie en schrijvende pers, zal het voor de PPR en de andere kleine, linkse solisten uiterst moeilijk zijn om overeind te blijven.

Alleen als de actieve achterban er met bescheiden middelen en minimale steun van de landelijke pers in slaagt de kiezers de meerwaarde van een sterke PPR te laten zien, is er hoop op een extra zetel. Er moet dan nog veel veranderen. Nieuwe kiezers moeten worden aangesproken (de PPR scoort onder jongeren op dit moment onevenredig laag) en de argumenten om 'dit keer maar eens PvdA' te stemmen zullen moeten worden ontzenuwd. Dat moet in de eerste plaats door te laten zien waar de PPR een beleid voorstaat dat wezenlijk afwijkt van wat de sociaal-democraten beogen (het gaat dan niet zozeer om mooie voornemens in de verkiezingsprogramma's maar om concreet stemgedrag bijvoorbeeld). Dat moet ook door het vooroordeel te doorbreken dat een kleine partij omdat ze klein is weinig invloed heeft op wat er in Den Haag besloten wordt. Dat moet door er op te wijzen dat een verdere verschraving van de PPR (en gelijkgezinde partijen) een verschraving van de democratie betekent. De PvdA heeft niet het alleenrecht op onvrede met het huidige kabinetsbeleid. Ook en stem op de PPR helpt CDA en VVD van hun meerderheid af.

BRAM VAN OJK

De volgende pagina's geven een indruk van de gemeenteraadsverkiezingen in een aantal plaatsen die eerder door de redactie werden bezocht. (Bijdragen: Heerko Dijksterhuis, Anita Keuning, Bram van Ojik).

Op Schier gaat het om personen

De liberalen verliezen, de christenen blijven gelijk en de rest van de stemmen wordt verdeeld tussen de twee overige min of meer progressieve partijen. Dus toch een landelijke trend op Schiermonnikoog? Nee. Uit de uitvoerige reportage in de Radikalenkrant van oktober 1985 over de dorpspolitiek van dit Waddeneiland bleek al dat de nationale verhoudingen hier ver te zoeken zijn.

De opkomst ligt hier hoog: zeshonderdachtenveertig van de zevenhonderd stemgerechtigde eilanders maken op 19 maart de gang naar bejaardenhuis de Riich, een enkeling zal, als slager Arends, zelfs per auto komen. Hoofd van het stemburo is burgemeester Boekhoven. Hij verklaart direct al dat het op Schier in de eerste

Op de knieën...

plaats om personen gaat. 'Tussen de partijprogramma's bestaan weinig verschillen'. Dat klopt: in de stenciltjes is hooguit een nuancering op onderdelen aan te geven. De liberalen willen bijvoorbeeld dat ook 's zomers de eilanders met hun auto over het strand mogen crossen. Ze zijn tegen het Nationaal Park.

Het meest uitgebreide programma is van

gen in vakken van hun voorkeur. Marleen wil de komende tijd vanuit de raad proberen aan de uitbreiding (met beroepskrachten) van dit centrum mee te werken. Ook is ze van plan om het college van B en W tot een (nog) actiever beleid ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid aan te zetten. Er zitten in Heumen zo'n 200 jongeren zonder baan. Vooral om hen in staat te stellen om werkervaring op te doen ziet Marleen graag dat er de komende tijd door de gemeente een jeugdwerkplan wordt opgesteld. Ook de werkloosheid onder vrouwen zal in een 'vrouw en werk project' meer aandacht krijgen.

Marleen Poels

Het positieve resultaat in Heumen wijkt nogal af van de landelijke trend. 'We hebben natuurlijk geluk gehad met onze samenwerking met de PvdA', zegt Marleen. 'Maar het omgekeerde geldt hier in Heumen duidelijk ook. Ik word hier in het dorp wel het sociale gezicht van de PvdA genoemd. We zouden het ook zonder hen wel hebben gered. Ik had op de derde plaats zelfs voldoende voorkeurstemmen om een zetel te halen.'

Schiermonnikoogs Belang, de partij die vorig jaar de PPR aanschreef om hulp bij het opstellen van haar verkiezingsprogramma. De partij ziet zich als een samenwerkingsverband van PvdA, D66, VVD en PPR-elementen: stromingen die allen in het program zijn terug te vinden. Vorig jaar viel de tweepersonsfractie van Schiermonnikoogs Belang uiteen. De uitgetreden richten onder leiding van Klopsma de Schiermonnikooger Volkspartij op. Daarom ook zijn de verkiezingen op het eiland weer spannender: krijgt de SVP voldoende steun of raakt Klompsma zijn raadszetel kwijt?

Om zeven uur 's avonds heerst er een zeer gespannen drukte in het bejaardenhuis. De burgemeester verklaart het stemburo voor gesloten en gaat onmiddellijk op de knieën om op de grond de stemmen te tellen. (zie foto) De publieke belangstelling is zeer groot. Via een groot videoscherm in de hal volgt meer dan de helft van de stemgerechtigden het tellen op de voet. Iedere getelde stem wordt van een hum, boe of hoi voorzien. Er zijn maar zeven zetels te verdelen in de raad. Al gauw kan er gezoend worden, wanneer blijkt dat de liberale lijsttrekker Miep Rutgers met twee partijgenoten in de raad terug komt. Voor de christelijken komt wethouder en middenstander Schut terug samen met de hoofdredacteur van de Dorpsbode. Schiermonnikoogs Belang krijgt maar een zetel, en daarmee moet de zittende wethouder Jouke de Jong het veld ruimen. Dat is de zware straf voor het konflikt met Klopsma. En Klopsma zelf? Met honderd stemmen haalt hij de ene zetel voor de SVP gemakkelijk binnen. Hij laat zich uitgebreid feliciteren, zelfs door uw verslaggever. En dat terwijl de oud VPRO-directeur heel wat moeilijkheden heeft gehad na het interview in de Radikalenkrant. Leden van de liberale fractie hadden het artikel gekopieëerd en huis aan huis verspreid. Zijn uitspraken over (al weer) het oorlogsverleden van enkele eilanders kwamen hard aan op het eiland, waar 's winters toch al niet veel te doen is. Geen verschuivingen van zetels dus op Schier. Maar, veel belangrijker, wel andere personen die de zetels bezetten. Tot diep in de nacht valt dan ook in hotel van der Werff te beluisteren dat het niet makkelijk zal zijn de twee wethouders voor het college van B&W aan te wijzen.

'Ik ben sociale gezicht van PvdA'

'Er is hier in het dorp nogal gebouwd de laatste tijd en juist in deze nieuwe wijken hebben wij ontzettend goed geboerd. We staan er zelfs boven het CDA.' Marleen Poels uit Heumen is opnieuw in de gemeenteraad gekozen. De PPR heeft in Heumen een gekombineerde lijst met de PvdA. PSP en CPN zijn in de gemeente nauwelijks aanwezig en deden niet aan de verkiezingen mee.

De enige progressieve combinatie heeft het goed gedaan. Er werd een zetel winst geboekt, van 3 naar 4. PvdA en PPR hebben hun positie in de gemeente daarmee duchtig versterkt, vooral ook omdat van de kollegepartners het CDA een zetel verloor en de VVD gelijk bleef. Vooral nu het aantal wethouders van 3 naar 2 zal worden teruggebracht is het, volgens Marleen, uiterst plezierig dat de linkse coalitie zich voor de onderhandelingen in een versterkte uitgangspositie heeft gemantouvereerd. Dat schept de beste kans om door te kunnen gaan met het vele concrete werk dat er in Heumen vooral op het gebied van werkgelegenheid wordt gedaan (zie Radikalenkrant december, 1985).

Zo is er nog zeer onlangs een nieuw sociaalkultureel centrum geopend waar mensen zonder werk kursussen kunnen vol-

'Harder gewerkt dan de anderen'

'De intensieve campagne die we hebben gevoerd is verhoudingsgewijs onvoldoende gehonoreerd. We hebben veel harder gewerkt dan de andere partijen'. Progressief Laren (PvdA, PPR en D'66) heeft zich bij de gemeenteraadsverkiezingen gehandhaafd op drie zetels. Twee ervan worden bezet door een PvdA-kandidaat, de derde gaat naar Ria Slewe van de plaatselijke PPR. Er werd stemmenwinst geboekt, maar dat was onvoldoende voor de vierde zetel waarop vol optimisme was gerekend.

'Het wijkt hier nogal af van het landelijk gemiddelde', legt Ria uit. 'Laren is een behoudend dorp, linkse partijen groeien hier niet zo maar. Een deel van onze potentiële winst is bovendien gegaan naar het zogenaamde Werkersakkoord, een plaatselijke lijst die nogal wat ontevreden PvdA'ers in haar gelederen heeft', (zie ook de brievenpagina).

Ria Slewe is al lang lid van de steunfractie ('ik loop al te lang mee om nou eens echt vernieuwend bezig te gaan'), maar komt

Ria Slewe

voor het eerst in de gemeenteraad. Haar voornaamste interesses liggen bij het milieu en bij de 'feminisering' van de gemeente. 'Er is hier een grote CDA-VVD meerderheid in Laren. Het is allemaal niet bijzonder vrouw-onvriendelijk wat de gemeente doet, maar er kan nog veel ten goede veranderen. Ik wil me inzetten voor de verbetering van kinderopvangmogelijkheden. Wel zullen er daarbij initiatieven uit de bevolking moeten komen. Zonder dat hebben we van de gemeente weinig te verwachten.'

'Hoge opkomst speelt ons parten'

In Assen hebben CPN, PSP en PPR voor het eerst gezamenlijk aan de gemeenteraadsverkiezingen meegedaan. Dat is op een teleurstelling uitgelopen. De vorige keer - PPR apart, CPN/PSP apart - haalden ze samen 9,3%. Nu leverde samenwerking 5,6% van de stemmen op. Een zetel verlies dus.

Lammert de Vries, sekretaris van het PPR-actiecentrum verklapt achteraf dat er zelfs op 3 zetels werd gerekend. 'Ik vermoed dat we nogal wat aan de PvdA heb-

ben verloren; zij hebben er in ieder geval twee zetels bij gekregen. Hier in Assen heeft ook de hoge opkomst, waar we op zich zelf natuurlijk blij mee zijn, ons parten gespeeld. Vooral de PvdA profiteert daarvan.' De samenwerking zal in Assen overigens na het verlies niet opnieuw ter discussie worden gesteld. 'De besprekingen zijn altijd bijzonder plezierig verlopen en ondanks de teleurstelling over de uitslag, zouden we het niet anders hebben gewild. Bovendien: we hebben landelijk gezien ook verloren op plaatsen waar niet werd samen gewerkt.'

'We houden ons verre van fraaie beloften'

Het Progressief Overleg Roosendaal (zie pag. 9, 10 en 11) heeft ruim 6% van de stemmen gehaald, een winst van bijna 2% en 1 zetel. Naast John Verpaalen, zit nu ook de ex PPR kandidaat (nu ongebonden) Henk Kuijpers in de raad.

'Het was verschrikkelijk spannend die avond', zegt Marella Lute. 'Terwijl de tussentellingen per wijk binnen kwamen

zakten we terug naar 1 zetel. Uiteindelijk zijn we toch van 900 naar 1600 stemmen gegaan. De leverde ons een restzetel op.' De campagne van POR mag opvallend worden genoemd. Er werd een eigen biermerk geïntroduceerd, er werd een elpee uitgebracht er werd een muziekavond georganiseerd. Daarbij kwamen de concrete verdiensten van de POR-vertegenwoordiger in de gemeenteraad en de activiteiten van POR buiten die raad voortdurend in de schijnwerpers. 'We legden de

nadruk op wat we hebben gedaan, hielden ons verre van fraaie beloften. Daar komen de andere partijen wel mee. Het POR heeft keihard gewerkt. Al met al viel het resultaat ons daarom toch nog een beetje tegen.'

'Ria Beckers afgebeld'

Voor de derde achtereenvolgende maal is in Hellendoorn Henk Koster voor de PPR in de gemeenteraad gekomen. Het bijzondere is dat dit met voorkeurstemmen is gebeurd. Henk stond evenals de vorige keer zestiende op de PvdA lijst en kreeg na een omvangrijke campagne van het PPR-actiecentrum zelfs voldoende stemmen om op eigen houtje de kiesdeler te halen.

'Het behoud van de natuurlijke omgeving van Hellendoorn is onze grootste prioriteit' zegt Henk. 'We hebben hier op de heuvelrug zo'n mislukte efteling, een avonturenpark dat steeds maar uitbreidt en de omgeving aan zich wil onderwerpen. Daar verzetten we ons tegen. Zo hebben we ook de aanleg van een rondweg steeds weer ter discussie gesteld. We zijn met alternatieve plannen gekomen en het resultaat is dat die rondweg er niet gekomen is.'

Henk Koster

Als Henk Koster begint met het opsommen van activiteiten, dan is 'ie voorlopig nog niet klaar. Inspraak in de wijken, steun voor groepen met de laagste inkomens, programma's voor werklozen, bemoeienis met de lokale omroep, noem maar op. 'Bij dit alles hebben we in de campagne sterk de betekenis van lokale politiek benadrukt. Zo hebben we een spreekbeurt van Ria Beckers in de week voor de verkiezingen afgebeld en vervangen door een avond over het plaatselijk voetgangersbeleid. Landelijke politici moeten zich met de Tweede Kamer verkiezingen bemoeien, de lokale politiek regelen we zelf.'

LEVENDIGE PPR IN DOODS ROOSENDAAL:

'VROUWEN KRIJGEN DE VOORKEUR, DAT IS DE REGEL'

Het raadslid bungelt er maar zo'n beetje bij, een PPR-bestuurder wenst geen deel meer uit te maken van het actiecentrum en binnen het Progressief Overleg dreigt de PPR zijn eigen identiteit te verliezen. Maar daar staat tegenover dat POR de enige politieke groepering in Nederland is met een eigen merk bier. Roosendaal dus. Hans Verstraaten bezocht het actiecentrum in zijn oude woonplaats. 'Is er nu wel of niet een vrouwencoup gepleegd?'

Door Roosendaal kom je als je per trein richting Zeeland of België reist. Er is in de regel geen enkele reden om juist in deze stad de trein te verlaten.

'Het is echt het ergste gat dat ik ken,' zegt de fotograaf op weg naar het zuiden. Actiecentrumvoorzitter Marella Lute bevestigt deze visie fanatiek. 'Je hoort wel dat Roosendaal een dooie stad is,' zegt Marella. 'Nou, dat is ook zo.'

'En het is hier nog steeds menéér de wethouder,' zegt PPR-lid Kees Bekkers. 'Heel behoudend. Gezag is gezag. Nog steeds zo.'

'Ik kom hier niet vandaan,' zegt ex-voorzitter John Bosman, haast verontschuldigend. 'Ik kom eigenlijk nergens vandaan - mijn ouders zijn binnenschippers. Ik ben hier min of meer toevallig terechtgekomen. En ik werk trouwens in Bergen op Zoom.'

Is Roosendaal dan echt de meest treurige stad van Nederland? Dat zou kunnen, want de voordelen die de stad biedt zijn op hun manier veelzeggend. Het ene voordeel is dat het dichtbij het aangename Breda ligt en het andere voordeel is dat het redelijk dichtbij het uiterst aangename Antwerpen is. En de perfecte treinlijnen zorgen ervoor dat je er ten alle tijden uit kunt.

Als geboren en getogen Roosendaler vind ik het persoonlijk ook nog een voordeel dat een van mijn kennissen het tot Prins Carnaval heeft geschopt, maar ook die opinie wordt niet gedeeld. 'Die man kan er echt niks van,' oordeelt Marella. En nu we toch bezig zijn: het karnavalsmotto luidde dit jaar 'Da's Pas Bouwe!' en niet lang nadat dit bekend was geworden stortte prompt een deel van de in aanbouw zijnde schouwburg in. Nog zo een: het wat ambitieuze Roosendaalse gemeentebestuur heeft jarenlang z'n best gedaan om een splinternieuwe en peperdure haven te krijgen. Die is er nu. Het is inderdaad splinternieuw en peperduur geworden maar ook een haven zonder schepen.

Ja, als je het zo bekijkt doet de treinpassa-

'En nu weer iets leuks'

Kees Bekkers: 'Ik ben geneigd enige inkonsekwentie te aksepteren'

gier op weg naar Zeeland of België er goed aan in deze kontreien het scherm van z'n coupé te sluiten. Het belooft weer een gezellige avond te worden.

Braaf

Aktiecentrum Roosendaal telt 25 leden en vroeger en heel vroeger is dat nooit veel meer of minder geweest. Ik vind dat redelijk veel, vooral als je bedenkt dat vroeger of heel vroeger Roosendaal slechts twee partijen had die meetelden – de KVP en de Katholieke Werknemers. Wie het verschil tussen die twee te weten wilde komen diende gebruik te maken van een microscoop.

KVP is CDA geworden en de Katholieke Werknemers zijn de afgelopen raadsperiode slechts eenmaal in het nieuws geweest – toen de leiding bekendmaakte de partij te zullen opheffen. Er verandert dus nog wel wát.

We spreken drie leden van het Aktiecentrum. Kees Bekkers loopt van hen het langste mee. Eind jaren zestig stapte hij over van de KVP naar de PPR en de allereerste Aktiecentrumvergadering was bij hem thuis. Het ging aardig in het begin en in 1974 – elektoraal gezien voor de PPR een gouden tijd – kreeg de PPR voor het eerst een raadslid. En zoals dat elders ook wel geschiedt betekende dit dat diverse buitenparlementaire activiteiten verdwenen en alle aandacht richtte zich op dat raadslid.

Na vier jaar verloor de PPR haar zetel weer en ging het slechter. Met het Roosendaalse kollege ging het daarentegen nog steeds goed: nu had je niet alleen meer CDA-wethouders, maar ook één van de PvdA en één van de VVD. 'Maar dat zegt niks,' vindt Marella. 'Het kollege is het altijd met elkaar eens, gedebatteerd wordt er nooit. De PvdA stelt zich zeer braaf op.'

Toen werd het POR opgericht – het Progressief Overleg Roosendaal, een samenwerkingsverband van mensen uit de PPR, CPN, PSP, partijlozen en, aanvankelijk, de Socialistische Partij. Motor van deze samenwerking was en is een praktische kwestie: alleen krijg je als links-radikale partij toch geen zetel. Eerst kwamen er huiskamergesprekken en uiteindelijk kwam er een gezamenlijk programma. Er speelden toen al aardig wat lokale problemen – het al eerder genoemde havencomplex, een binnenstad die op diverse plaatsen aan het verpauperen was, een groots opgezet nieuwbouwproject waar nogal wat aan mankeerde, onveiligheid op straat, een subsidiebeleid dat zich iets teveel op carnavalsverenigingen concentreerde, ontbrekende fietspaden en niet te vergeten wat Marella Lute 'de grootheidswaanzin van Roosendaal' noemt. Een voorbeeld: lange tijd heeft het kollege er serieus over gedacht om in hun stad een Hilton Hotel neer te zetten, of, als deze firma daar geen trek in had, een ander

luxe hotel. Men weet dat er weinig dingen zo treurig zijn als een groot hotel waar niemand wenst te logeren of te dineren – en nog meer treurigheid kon en kan er in Roosendaal echt niet meer bij.

Grote fout

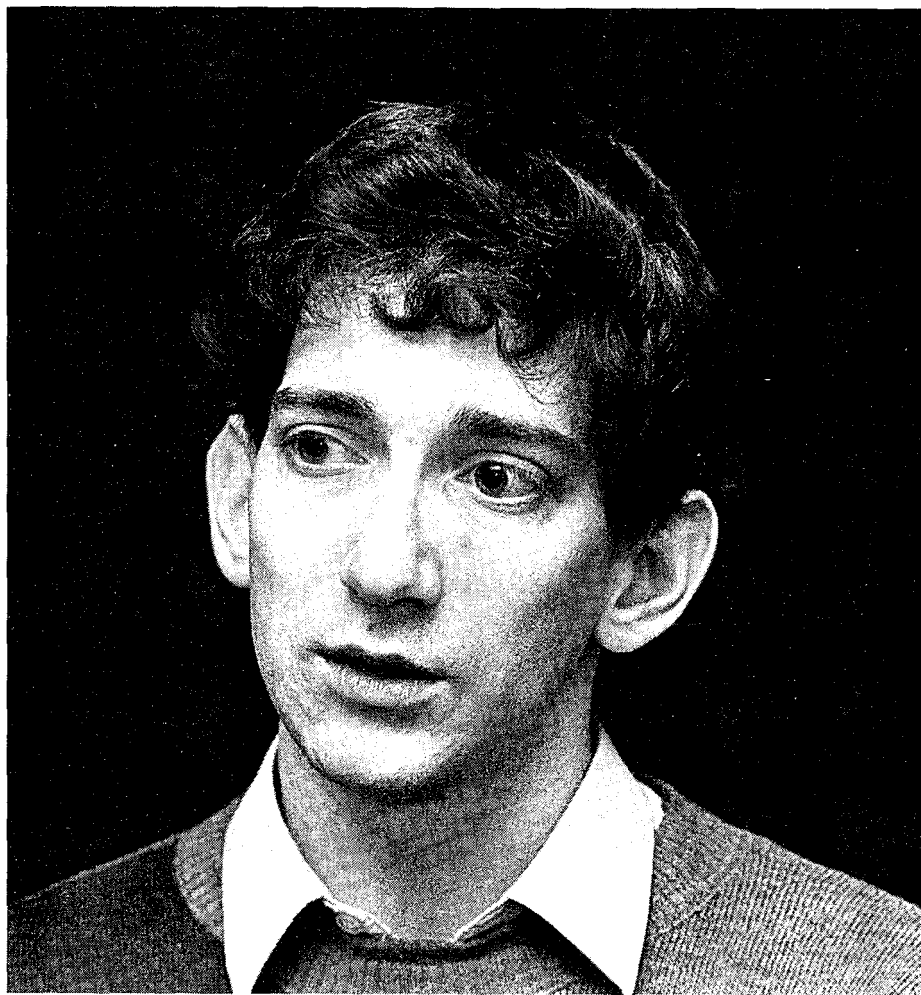
In 1982 kwam de POR met een zetel in de raad. Er kwam een dagelijks bestuur en een steunfractie, keurig samengesteld uit de vier groepen: PPR, PSP, CPN, partijlozen. En de afspraak was: elk der POR-partners heeft dezelfde inbreng – hoewel de PPR aanzienlijk meer leden heeft dan de PSP (8) en CPN (1). En bijna alle activiteiten zouden geschieden onder de noemer POR. 'En dat was een grote fout,' zegt Marella, want zoals u misschien al verwachtte, loopt ook dit verhaal niet echt leuk af.

Het raadslid kwam, zag en konkludeerde dat het raadslidmaatschap onbevredigend werk was. Het partijloze raadslid gaf het na twee jaar op en werd opgevolgd door John Verpaalen, een ex-onderwijzer, PSP-lid, zowaar óók al een kennis van mij, en bovendien liefhebber van veel zoniet alles wat Vlaams is, Vlaams ruikt en Vlaams klinkt. Hij zorgde er recentelijk onder meer voor dat POR de enige politieke groepering in Nederland is met een eigen merk bier. 't Is gebrouwen in Vlaanderen, kan wat mij betreft concurreren met de betere Trappisten en het etiket toont behalve de tekst 'Een Pittig Por-Biertje' strijdlustige Italiaanse arbeiders. Nu wordt het verhaal wat ingewikkeld, maar om het makkelijker te maken eerst dit: hoewel Roosendaal ruim vijftigduizend inwoners heeft speelt de politiek zich toch voornamelijk rond de spreekwoordelijke dorpspomp af (de echte dorpspomp is verdwenen; in deze stad breken ze alles af wat ook maar enige monumentale waarde heeft – daarvoor moet u in Breda of Bergen op Zoom wezen). 'In een stad als Roosendaal,' zegt John Bosman, 'spelen persoonlijke relaties een belangrijke rol. Dat is nou eenmaal zo. Na afloop van een raadsvergadering gaat iedereen bijvoorbeeld naar Het Wapen van Roosendaal. John Verpaalen niet. Daar houdt hij niet van.'

'Laat ik nog een klein voorbeeld geven,' zegt Marella. 'Er wordt verwacht dat je als raadslid meedoet aan excursies en na zo'n excursie is er dan een maaltijd. Daar doet John dus ook niet aan mee, want dat kost de gemeenschap geld. Dat is natuurlijk ook zo, maar op zo'n manier komt er wel een punt dat je als raadslid er een beetje bij gaat bungelen.'

Clash

'Het gaat erom,' zegt John Bosman, 'doe je als raadslid volledig mee of doe je het er een beetje bij. Politiek voeren is, vind ik, ook in commissies zitten, contacten leggen met ambtenaren.' En dan, zegt John, is het zo dat de Roosendaalse PPR duidelijk geneigd is contact te zoeken met andere partijen en ook, vult Marella aan, wil de PPR met 'kleine puntjes' iets zien te bereiken in de raad en erbuiten, wat zelfs in Roosendaal mogelijk is. Men krijgt wel eens het idee dat bepaalde POR-leden

John Bosman: 'Ik kom eigenlijk nergens vandaan'

meer bezig zijn met de voorbereidingen van de revolutie die in Roosendaal zou moeten ontkiemen. Al met al is de terugblik op de afgelopen raadsperiode niet bevredigend – diverse PPR-initiatieven werden, zoals afgesproken, in het POR besproken en weggestemd, en zodoende dreigde de PPR hier z'n lokale identiteit te verliezen.

De onvrede bestaat uit een opeenstapeling van kleine zaken, bij elkaar voldoende voor een *clash*. September vorig jaar kwam het voor de eerste maal echt naar buiten, het moest anders, nieuwe structuren werden in het vooruitzicht gesteld, een betere werkwijze ook.

En toen gebeurde er nog iets merkwaardig. POR-bestuurder Henk Kuijpers was het met de PPR-kritiek niet eens – maar hij was en is wel lid van de partij. Hij wenste daarop geen deel meer uit te maken van het Aktiecentrum, kwam echter wel als tweede op de lijst voor de verkiezingen zodat men nu met de situatie zit dat Kuijpers zich *landelijk* PPR-lid noemt doch lokaal partij-ongebonden. Marella kwam voor de PPR op de derde plaats.

'Het is zo krom als wat,' zegt John. 'Ik heb tegen Henk gezegd: trek je lidmaatschap in en wordt ongebonden lid.' Maar dat doet-ie niet. Daarbij, zegt Marella, heeft hij op deze wijze een landelijke kongressuitspraak geschonden, aangezien een PPR-man nu op de tweede plaats komt en

een PPR-vrouw op de derde plaats. 'Hij wilde wel een plaats afstaan aan een vrouw,' zegt de voorzitter, 'maar niet aan mij.'

'Ik ben geneigd,' vergoelijkt Kees Bekkers, 'enige inkonsekventie bij elk mens te aksepteren.' 'Ik ook,' beaamt John, 'maar niet zóveel inkonsekventie.' Vooralsnog gaat het POR door – met PPR, met Kuijpers, met Verpaalen. 'En nu weer iets leuks,' roept Marella.

Hemel

Marella is drie jaar terug PPR-lid geworden, waarom weet ze niet precies meer, nee, niet vanwege het feminiseringsstandpunt want 'dat hadden we toen nog niet.' 'Ik ben naar een vergadering gegaan,' zegt ze, 'en tijdens die vergadering gelijk lid geworden. Ze produceerde, met andere vrouwen, een zwartboek over seksueel geweld tegen vrouwen en – dus – de onveiligheid op de Roosendaalse straten. Het was een PPR-initiatief maar verscheen onder de noemer POR.

'Dat is hét item geweest in deze gemeente,' zegt ze. 'Het werd de hemel in geprezen.' En in bescheidenheid voegt ze eraan toe: 'Dan kun je je dus ook afvragen hoeveel kwaliteit er hier is.' Maar het item leefde en leeft sterk in de stad, onder meer vanwege een recent gepleegd aantal aanradingen door wat 'de man met de bivakmuts' is gaan heten. In het zwartboek wer-

den suggesties gedaan ter verbetering van de veiligheid op straat, zoals betere verlichting en het snoeien van struiken waar nodig en een betere planning op dit gebied voor nieuwe woonwijken. Het dient gezegd: zowel kollege als politie als pers waren ontvankelijk voor het zwartboek en beloofden mee te werken aan oplossingen. Het projekt krijgt nu een vervolg, Marella denkt aan het maken van een dia-serie.

Ja, dat klopt, ze is erg snel voorzitter geworden, maar dat hier, zoals soms wordt beweerd, sprake is van een – weliswaar ongewapende – *coup d'état* behoort toch tot de afdeling romantiek. Het ging vrij simpel. Ze wilde voorzitter worden, de stemmen staakten, en dus werd ze het, aangezien de konkurrent van het mannelijk geslacht was. 'En vrouwen krijgen dan de voorkeur,' zegt ze, 'dat is de regel.' Vriendin Loes werd sekretaris van het Aktiecentrum. 'Vrouwen aan de macht!' zegt de voorzitter. 'Dat was het dan – de coup. Jammer, maar meer kan ik er ook niet van maken.'

Onderhand zou ze wel de raad in willen. 'Ik vind het leuk om met een wethouder te onderhandelen. Leuk om via kleine stapjes iets te bereiken en meer te weten dan een wethouder. Tegen VVD-wethouder De Leeuw héb ik laatst ook gezegd dat ik het beter wist.'

'De term politiek dier gaat weleens over tafel,' vervolgt ze. 'Ik denk dat ik zo'n dier ben. Is dat zo?'

'Je bent er een aan het worden,' zegt John. 'Ja,' stelt Marella, 'je hebt wel de kans dat ze het irritant gaan vinden.'

'Da's toch niet erg?'

'Oh nee. Ze vinden me al erg irritant, dus het maakt niet uit.'

Treurigheid

We schenken ons nog een POR-pils in en besluiten andermaal het item de treurigheid van Roosendaal ter hand te nemen. 'Het kollege,' konkludeert Marella, 'houdt de afstand tot de bevolking in stand.' Hetgeen Kees Bekkers beaamt, maar hij voegt eraan toe: 'De wethouders leven in dezelfde conservatieve houding als de bevolking. Dat is ook de wisselwerking. Zo hou je dat systeem in stand.'

'En dat die PvdA'er daar dan ook nog aan mee doet!' reageert Marella.

'Als je verder kijkt,' vervolgt Kees, 'zie je ook dat bewegingen hier niet serieus worden genomen. Dat zie je ook aan het subsidiebeleid. Maar toch, soms gebeurt er wat, neem bijvoorbeeld de huurderskomitees. Dat lukt wél. Als er echt kracht van onderaf komt – van de basis – wil zo'n kollege er wel iets aan doen. Dan moeten ze namelijk wel. Maar het gaat hier zeer langzaam.'

Mevrouw de voorzitter informeert tot slot beleefd of we nog een slotzin nodig hebben. Niet echt, maar als het per se moet mag het. Hier is-ie dan: 'Roosendaal is dood, maar de PPR leeft!' Andersom zou van mij ook best mogen. Ondanks alles hou ik namelijk van die stad. Ik schijn de enige in Nederland te zijn.

HANS VERSTRAATEN

VERRASSENDE DERDE PLAATS:

'IK WILDE HOGER EN DAT HEB IK ZE VERTELD'

'Ik ben boven komen drijven. In de partij ben ik eigenlijk nauwelijks actief geweest. In wezen heb ik geen vinger uitgestoken om op deze plek terecht te komen, behalve dat ik mijn werk in de Staten goed doe.'
Cobi Schoondergang, (53) statenlid in Noord-Holland, grootmoeder, moeder van vier kinderen en nu derde op de kandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen. Zelf is ze nogal verbaasd over deze positie.

Eens heette haar huis, vanwege het grote aantal affiches dat er voor de ramen hing, bij de Santpoortse bevolking 'het aktie huis'. Deze benaming stamt nog uit de tijd dat zowel zij, als haar oudste zoon actief waren in het aktiekomitee Anti-Voorhaven. Nu siert enkel nog een blauw PPR-affiche het matglas van de voordeur. De tijd van aktie voeren ligt achter haar. Cobi Schoondergang zit in de politiek.

'In 1972 ben ik lid van de PPR geworden. Niemand hier in huis was toen lid van een politieke partij. We waren wel een bewust gezin. Bewust in die zin dat we geen auto hadden bijvoorbeeld. Echt een openbaarvervoer-gezin. Zelfs de jongens hebben nooit een brommer gehad. Ja, de oudste heeft een blauwe maandag zo'n ding bezeten, maar daar was hij gauw van genezen. Huub en ik hebben geen van beiden een rijbewijs. Dan is de verleiding om toch auto te gaan rijden ook niet zo groot.

Ik vond op een gegeven moment dat ik toch een daad moest stellen. De keuze voor de PPR was niet zo moeilijk. Misschien vanwege mijn katholieke achtergrond. Want in die tijd had de PPR nog wel iets religieus. Maar ook vanwege haar aandacht voor het milieu. In dat zelfde jaar ben ik gaan studeren. De jongste was toen elf en zat in de zesde klas. Een vriendin, waarmee ik altijd tenniste, ging planologie studeren. Dat leek me wel wat. Maar zij had al een kandidaatsstudie achter de rug en ik had alleen HBS-B. Ga maar een keer mee kijken, zei ze. Mijn schoonvader zegt altijd: een collegezaal is geen bioscoop; niemand vraagt er naar je kaartje. Ik mee. Toen ben ik met die professor gaan praten. Ik heb hem voorgesteld dat ik niet alleen maar kolleges wilde lopen want dat kan iedereen maar dat ik ook tentamens wilde doen. Hij keek me eens aan en zei: doe maar.' Achteraf gezien denk ik dat hij dat niet eens mocht omdat ik geen kandidaats had. Ik ben echter nooit gezakt, voor niet één tentamen'.

Zelfbewust en makkelijk pratend schetst Cobi het verdere verloop van haar studie. Af en toe bewandelt ze een zijspoor maar telkens pakt ze de draad van het gesprek weer op. Hoe ze uiteindelijk geboeid werd door de filosofie en dat als hoofdvak koos; hoe moeilijk het was om op je negenendertigste nog met een studie te beginnen; hoe het gezin er aan moest wennen dat moeder niet meer elk uur van de dag beschikbaar was, en hoe ze het weer precies hetzelfde zou doen als het nog eens over mocht.

'Je hoort wel van vrouwen dat als ze het over mochten doen ze geen kinderen meer zouden willen. Ik wel, ik zou ze weer alle vier willen. Ik kan me niet voorstellen dat ik geen kinderen zou hebben. Lijkt me vreselijk. Niet dat ze allemaal nou zo bewust gepland zijn, integendeel. Alleen de tweeling was gepland. Het was natuurlijk ook niet altijd even leuk. Op mijn achtentwintigste zat ik al met vier kinderen. Dan kun je geen kant op, je zit vast. Toch deed ik nog van alles: tennissen, bloemschikken, in ouderkommissies zitten en soms ging ik in m'n eentje naar de film. Met een goed boek, want alleen zijn in de pauzes, dat vond ik vervelend.

Toch zou ik alles weer precies hetzelfde doen. Ik ben pas laat gaan studeren. Ik ben pas laat politiek actief geworden. De moeilijkheden die ik nu zie bij mijn zoon en schoondochter, om werk en kinderen te combineren, geven me toch het gevoel dat het goed is zoals het bij mij gegaan is. Het lukt bijna nooit om dat harmonieus samen te laten gaan. Dat lijkt me heel erg moeilijk.'

'De filosofie heeft me wel veranderd, het is een ondergrond voor al mijn denken geworden. Het heeft me geleerd achter de dingen te kijken zoals ze zich voordoen. Het is een soort basis van waaruit je denkt en die raak je nooit meer kwijt. Filosofie vind ik de meest universele studie die er bestaat. Je hebt er zelf zo veel aan. De meeste andere studies zijn vakstudies.

Vergeet echter niet dat ik ook planologie heb gedaan. Aan de ene kant iets heel abstrakts en onderbouwends en aan de andere kant iets praktisch en aards. Zo zit eigenlijk mijn leven in elkaar, de twee poten van mijn bestaan. Zelfs in mijn filosofiestudie is dat terug te vinden. Ik heb marxistische filosofie gekozen en mystiek. Men vond dat nog al een opvallende combinatie. Marxisme en mystiek zijn voor mij de twee pijlers waar de samenleving op rust en van waar uit de samenleving zich heeft ontwikkeld. Godsdienst en religie horen bij je kulturele opvoeding, vind ik. Dat heeft niets te maken met mijn katholieke achtergrond. Ik kom uit een heel ruimhartig katholiek milieu. Mijn moeder heeft mij ook naar een openbare HBS gestuurd. Eigenlijk heb ik nog te weinig ondergrond wat geloofszaken betreft. Alles in onze westerse samenleving is toch gebaseerd op het christendom, kijk maar naar de kunst. Als je daar nu helemaal niets van weet vind ik dat een verarming.'

Kriegel

Twee zaken zijn opvallend in het huis van Cobi Schoondergang: de grote hoeveelheid kunstwerken 'allemaal werkstukken van mijn dochter die op de kunstakademie heeft gezeten' en de meters lange rijen langspeelplaten die langs de wanden van de vertrekken staan.

'Dat zijn de platen van Huub. Hij heeft er geloof ik wel drieduizend, allemaal klassiek. Muziek is hier in huis niet mijn afdeling. Ik ben dan ook nauwelijks in staat om de geluidsapparatuur te bedienen. De aan- en uitknop die kan ik vinden maar daar is dan ook alles mee gezegd. Die klassieke muziek is Huub's hobby, van sommige stukken heeft hij wel zes uitvoeringen. Hij weet er ongelooflijk veel van. Zoals hij wel van meer veel af weet. Dat heeft waarschijnlijk ook wel met zijn werk te maken. Hij is namelijk journalist. Ze zeggen wel eens dat vrouwen die zich ontwikkelen problemen krijgen met hun man

Galerie Noortke Images

omdat er een kloof gaat ontstaan. Dat speelde echter bij mij helemaal niet, want toen ik hem vertelde over de zaken die ik in mijn studie allemaal ontdekte, wist hij dat allemaal al.

Dat is heel ergerlijk, weet je dat. Alleen over de mystiek moet ik niet te veel met hem praten, daar wordt hij enigszins kriegel van. Daar kunnen we nog wel eens woordwisselingen over hebben.

Nou zal ik nooit ergens fanatiek in worden. Ik wil wel met beide benen op de grond blijven staan. Dus zo'n vaart loopt het allemaal niet. Eigenlijk vind ik elk fanatisme eng, of het nou op het gebied van het milieu ligt of op het gebied van geloof. Ik ben nog nooit een theorie tegen gekomen waar ik helemaal achter sta. Wel pak ik de dingen op die me aanspreken en daar maak ik dan mijn eigen mix van.'

'Het feminisme heeft in mijn leven geen grote rol gespeeld. Zoals ik al zei, word ik een beetje huiverig zodra fanatisme om de hoek komt kijken. Ik ben me er wel van bewust dat er een soort radikale voorhoede moet zijn. Maar dan bekijk ik het zuiver uit strategisch oogpunt. Ik geloof niet in de theorie dat vrouwen het op alle fronten beter doen dan mannen. Ik ben ooit een keer met mijn dochter mee geweest naar het vrouwenhuis in Haarlem. Dat is

dan ook het enige dat ik met de vrouwenbeweging te maken heb gehad. PPR-vrouwen, daar ben ik ook niet bij. Ik lees wel altijd hun krantje. Wel zal ik, ook in de politiek, altijd aandacht blijven vragen voor zaken die belangrijk zijn voor vrouwen. Porno en seksueel geweld, daar ben ik tegen. Ik denk dat er een verband bestaat tussen harde porno en seksueel geweld. Toch zal ik er nooit actie tegen voeren.'

Gestimuleerd

'Een keer heb ik mee gedaan aan een sit-down actie tegen het gooien van radioactief afval in zee. Ik heb daar gezeten voor die vrachtwagens die aan kwamen rijden, ik ben aan mijn haren weggesleept door ME'ers. Dat was een bijzonder onaangename ervaring. Ik zal dat niet zo gauw weer doen.

Een radikaal feministe ben ik absoluut niet. Maar ik zal radikale vrouwen nooit afvallen. Want machtsverschillen tussen mannen en vrouwen bestaan, nog steeds. Zelf heb ik dat toch ook wel enigszins ervaren. Alhoewel Huub mij altijd heeft gestimuleerd, is hij toch wat ambivalent in die dingen. Aan de ene kant zou hij het vreselijk vinden als ik me alleen maar zou bezighouden met gezin en huishouden,

maar als hij met de consequenties wordt gekonfronteerd van mijn bezigheden buitenshuis vindt hij dat ook niet altijd even aangenaam. Hij weet wel van zichzelf dat hij daar niet altijd even consequent in is. Zeker in het begin was het zo: Huub moest werken voor het brood en ik werkte voor de lol. In zekere zin was dat eigenlijk ook zo. Ik kon er elk moment mee ophouden, als ik wilde. Politiek vindt hij nog steeds geen werk, dat is een hobby. En als ik dat zo nodig wil, dan moet ik dat vooral niet laten. De laatste tijd is die houding wel iets afgezwakt. Anders zou hij toch nooit al dat werk van me hebben overgenomen. Vroeger lag de verantwoordelijkheid voor het huishouden helemaal bij mij. Mijn man heeft dat geleidelijk aan overgenomen. Dat is zo gegroeid sinds ik in de Staten zit. Hij zorgt nu meestal voor het eten en doet ook de meeste boodschappen.'

Gebombardeerd

Zoals het zo veel vrouwen vergaat is Cobi geleidelijk aan de politiek ingerold. Van het een kwam het ander. Toen er in 1957 plannen waren om een overslaghaven voor de kust van IJmuiden aan te leggen heeft ze samen met haar oudste zoon een komitee Anti Voorhaven opgericht. 'Bij

de oprichtingsvergadering was het hardstikke druk, wel 75 mensen. Al heel snel werd ik tot woordvoerster gebombardeerd. We hadden onze handen vol. Ik herinner me uit die tijd nog heel scherp hoe ik tijdens het eten koken vaak werd gebeld en mensen mij allerlei dingen over die voorhaven begonnen te vragen. Het

costte me dan ontzettend veel moeite om over te schakelen. Mijn hemel, dacht ik dan, dit is niet te combineren. Toch went dat allemaal. Al gauw liep ik alle hoorzittingen van de provincie af als het streekplan aan de orde kwam. Inhoudelijk hadden we gewoon een goed verhaal. Dat deed Robert met nog een paar jongens. Zij

verzamelden materiaal, schreven de verhalen en zorgden voor de onderbouwing van het geheel. Via die milieu-beweging kwam ik met de PPR-statenfractie in contact. Ik zat inmiddels al in de steunfractie van de PPR/PSP-kombinatie hier in Santpoort. Robert zat voor de PSP in de Raad en ik ondersteunde hem vanuit de PPR. Later kwam ik ook in de steunfractie van de Statenfractie. Jaren heb ik onderaan de kandidatenlijst van de PPR gestaan in de provincie Noord-Holland. Toen er in begin '80 Statenverkiezingen waren, kwam ik tweede op de lijst. Opeens moest ik kiezen tussen het Voorhavencomitee en de Staten. Het werd het laatste. In die tijd is het Aktiekomitee uitelkaar gevallen. Plotseling ging iedereen de politiek in. Huub vond het overigens maar niks, dat Statenlidmaatschap. Eigenlijk was 'ie behoorlijk kwaad dat ik daar voor koos. In diezelfde tijd had ik namelijk ook nog een halve baan bij een instelling die zich bezighoudt met het beleid ten aanzien van gehandicapten. Die baan heb ik overigens nog. Voor hem betekende dat natuurlijk ekstra werk. Goed ik kwam in de Staten, samen met Jacques Suurbier en nu vier jaar later herhaalt de geschiedenis zich eigenlijk weer met de Tweede Kamer. Ik ben onder andere kandidaat gesteld door Noord-Holland en PPR-vrouwen en na de provinciale kongressen behoorde ik tot de zeventien landelijke kandidaten. Ze zetten me op de vijfde of zesde plaats, dacht ik toen. Maar ik wilde wel hoger en dat heb ik ze ook verteld.

Het werd een derde plaats. De vertrouwenscommissie en het kongres waren op dit punt eensgezind. Op de vraag of ze enig idee heeft waarom juist zij, iemand die vrij onbekend in de partij was, op deze plaats is gezet, antwoordt ze met enige aarzeling, maar drie redenen kan ze nog wel opnoemen. 'Ik doe mijn werk in de Staten goed. Het is een voordeel dat ik in het aktiewezen heb gezeten en ingevoerd ben in de milieu-problematiek. Bovendien ben ik een vrouw, dat heeft zeker meegespeeld. Het ging tussen Willy van der Vlist, Stef Dijkman, Wim de Boer en mij. Je zult mij nooit horen zeggen dat ik tegen Wim de Boer op kan. Ik vind wel dat ik tegen Stef Dijkman op kan. Hij heeft z'n ervaring in de Kamer en dat moet een nieuwelings natuurlijk allemaal nog leren. Maar als ik dat eenmaal heb dan durf ik best te zeggen dat ik tegen Stef Dijkman op kan. Die lobby voor Stef Dijkman was puur pragmatisch. Alleen om CDA-kiezers te lokken. Nou in de peilingen komen die stemmen niet bij de PPR terecht. Dat argument is onterecht, maar het heeft meegespeeld. De kwaliteitsdiskussie heeft helemaal geen rol gespeeld hierbij. Ik wist dat het tussen Stef en mij zou gaan voor de derde plaats. Maar toen het op een herstemming uitliep wist ik dat ik goed zat'.

'De Radikalenkrant lees ik lang niet altijd helemaal, maar de laatste heb ik tot de laatste letter gelezen. Wat me opvalt is dat ze allemaal in de artikelen over de kandidatenlijst, heel behoedzaam om mij heen gaan. Ze signaleren wel dat ik in de

WILHELM VERSCHUREN

BALLON

partij onbekend ben, dan toch een derde plaats, vreemd. Maar ze komen niet aan me. Ze zeggen niet schande dat die op de derde plaats terecht is gekomen. Zo ver gaan ze niet. Bij Stef en Wim hebben ze wel allerlei kommentaar. Dan denk ik, hum. Rustig is het wel, maar ook wel een beetje onbevredigend. Het lijkt me moeilijk om tussen Wim en mij een keuze te maken. Ik denk dat Wim het goed zou doen. Ik heb een groot respect voor hem alhoewel ik hem wel autoritair vind. Dat zou best eens tot problemen hebben kunnen leiden in de fractie. Volgens mij ligt hij niet goed bij vrouwen. De manier waarop hij op het kongres in Den Bosch de vrouwen ter verantwoording riep, bezorgde mij de instinktieve reactie van wat krijgen-we-nou. Hij wakkert zo de rivaliteit tussen mannen en vrouwen aan. Wat dat betreft ben ik blij dat Janneke van der Plaat voorzitter is geworden want dat klikt wel tussen ons. Bij Wim De Boer ben ik bang dat het een heel afstandelijke relatie zou zijn geworden.'

Haar werk in de Staten beschouwt Cobi als een uitstekende voorbereiding op het Kamerwerk. Of ze enige kans maakt om in de Tweede Kamer te komen?

'Ik hoop het, want ik heb er wel zin in. Mijn kansen staan denk ik veertig tegen zestig. Veertig procent kans dat ik er wel in kom en zestig procent van niet. Als ik er wel in kom breng ik in ieder geval een vrij brede kennis met me mee vanuit de Staten. En alles wat ik nog niet weet. . . , je weet alles leren als je er maar tijd en energie in stopt. Aan de andere kant zie ik ook nog wel wat problemen. Ik heb laatst dat boekje gelezen 'Vrouwen in het Binnenhof'. Dan slaat de schrik je toch wel even om het hart. Er waren vrouwen bij die alleen maar het weekend thuis kwamen. Dat lijkt me niks. Een weekend-huwelijk, nee dat wil ik niet. Ik woon niet zo ver van Den Haag dus zo'n vaart zal het wel niet lopen. Maar toch, voor je het weet ben je nooit meer thuis. Afgezien van het feit dat ik dat zelf niet wil, heb ik natuurlijk ook nog met Huub te maken. Omgekeerd zou ik het van hem evenmin aksepteren. Overigens staat Huub niet te juichen dat ik kandidaat ben. Hij zei: ik zal voor je duimen dat je het niet haalt. De kinderen reageren verschillend. De oudste zegt je bent gek, je weet niet waar je zin in hebt. De jongste zegt, moet je doen, dat is leuk. Zij zit me ook steeds op te juttten dat ik me op moet maken. Ze zegt: je koopt wel dure kleren maar je maakt je niet op, dat is stom. Ik kan me nog steeds niet goed opmaken. Het is net de omgekeerde wereld, zij moet het mij leren. De kinderen hebben mij op een gegeven moment ook een andere kant op gestuurd wat betreft kleding. Ik heb een periode gehad dat ik wat stijfjes was, een wat tuttige smaak had. Ze noemen dat mijn society-shop-periode. Daar kocht ik altijd in de opruiming want gewoon was het me te duur. Zo'n vijftien jaar geleden is dat begonnen, dat ze mij met z'n tweetjes gingen aankleden. Kinderen slijpen je wel bij, en zeker niet alleen met kleren.'

ANITA KEUNING

Ook ik ben maar een gewoon mens en moet dus eens in de zoveel tijd naar het dorpscentrum met die gezellige forum-functie, mede dankzij de PPR-inbreng in de plaatselijke gemeenteraad. Eigenlijk hoefde ik alleen maar de hoogst noodzakelijke levensmiddelen zoals pinda's en krentebollen in te kopen maar omdat de voorjaarszon zo lekker scheen, wandelden mijn zontje en ik nog wat rond. Ik had er niet bij stilgestaan dat het verkiezingstijd was. Na twee wandelpassen had ik het in de gaten. Een dame in mantelpak stond CDA-folders uit te delen. Haar politieke inzicht schatte ik zo op 't eerste oog niet al te hoog in, natuurlijk weer op basis van misselijk makende vooroordelen jengens dames met donkerblauwe mantelpakken. Bah! Gelukkig had zij ook zo haar vooroordelen tegen mensen met mijn uiterlijk, want ze sloeg mij bij haar wervingspogingen gemakshalve maar over.

De aandacht van mijn zontje werd getrokken door een hoempapa-orkestje dat iets verderop een hardwerkend draaiorgelman het brood uit de mond stond te stoten. Nu ben ik wel de allerlaatste om in de muzikale voorkeur van kleine kinderen paternalistisch te wezen, daar is geen beginnen aan, dus we wandelden in de richting van het overdoevende spektakel. Dichterbij gekomen bleek ook dat een onderdeel te zijn van het CDA-karnaval. In plaats van vellen met notenbalken zaten er CDA-folders in de klemmen op de toeters. Ze speelden echte volksmuziek van een dito partij, dat hoorde je meteen. Wat je van een CDA-kampanje ook mag vinden, in elk geval vallen ze het publiek niet lastig met moeilijke politieke keuzes en zo, daar kan de PPR nog een puntje aan zuigen. En ze halen er heel wat meer zetels mee weg dan wij!

Door deze bespiegelingen over effect en ethiek van kampanjes lette ik even niet goed op. In dat onbewaakte ogenblik zag zo'n CDA-parfumeriewinkelmevrouw kans mijn zontje een afschuwe-lijk groene ballon in de handen te duwen met in grote letters CDA erop. Hij begon onmiddellijk mij die letters voor te lezen om zijn vorderingen met de leesles te demonstreren. Ik was niet snel genoeg met het bedenken van een afleidingsmanoeuvre en zijn voorlezen was zo hard dat wij ongewild deel uitmaakten van de CDA-kampanje.

'Hadden ze geen andere kleur ballonnen?' vroeg ik. 'Blauwe of zoiets?'

'Nee, alleen maar groene!'

'Nou, laten we dan die ballon maar ergens gaan ruilen, want ik vind het maar een vieze kleur!' stelde ik voor.

'Ik vind groen wel mooi! Het is mijn lievelingskleur!' wierp hij tegen. Daar trok ik mij niets van aan. Inspraak kent grenzen. In mijn brein had zich een voor mijn doen geslepen plan gevormd om te voorkomen dat ik nog langer met die ballon voor gek moest lopen. Ik troonde hem mee naar de PPR-stand verderop in de winkelstraat. Daar hadden ze vast wel een fatsoenlijke ballon voor de kleine jongen! Dat was zoeken geblazen. Geen muziekkorpsen en parfumeriemevrouwen dus je moest goed opletten anders liep je er zo voorbij. Maar uiteindelijk vonden we een tweedehands bakfiets met serieuze folders en in ernstig gesprek gewikkelde intellectuelen. Dat had je ervan als je samen met die PSP-CPN-revolutionairen kampanje moet voeren! Geen ontspannen vrolijkheid, geen uitnodigende glimlach en - wat het ergste was - natuurlijk geen ballonnen. Een wat slimmere intellectueel (dat zal wel iemand van de PPR-bloedgroep zijn geweest) plakte nog wel wat stickers over die rotletters heen, maar dat vestigde er eigenlijk alleen maar extra de aandacht op bij onze verdere tocht. Zou dit er de oorzaak van zijn geweest dat het CDA zich hier in het dorp keurig wist te handhaven ondanks hun wanbeleid? Ik was er de rest van het weekend in elk geval zeer teneergeslagen van.

Propaganda maken voor het CDA, brr! Dit mag niet meer voorkomen, dus:

- Jullie gaan allemaal leden werven. Meer leden = meer geld voor de kampanje. Bedenk daarbij dat 1 geworven medisch specialist hetzelfde opbrengt als 100 bijstandmoeders! Aan de slag!

- Jullie weigeren allemaal de defensiebelasting en wat mij betreft ook de autowegaanlegbelasting en de Dodewaardreparatiebelasting en storten alles in de kampanjekas. Ikzelf ben heelaas van deze thuisbankiersaktie uitgesloten omdat ik wegens het belabberde honorarium bij deze krant om te beginnen helemaal geen belasting betaal en dan valt er dus niks te weigeren. Of zou ik het terug kunnen krijgen?

- Al deze extra gelden steken jullie in hoempapa-orkestjes en ballonnen met het nieuwe inspraakloze PPR-beeldmerk.

Zo niet, dan blijf ik binnen tot 21 mei.

HET NIEUWE IS ER AF:

PPR KAN ZICH MOEILIK PROFILEREN

Waarom blijft de PPR zo klein? Eerst haar tijd vooruit, nu weer opgezadeld met een achterhaald imago van hemelfietserij. Andere partijen hebben de thema's overgenomen maar als je dat te veel benadrukt, kom je al snel als gelijkhebberig over. Doormodderen met twee zetels heeft weinig zin. Progressieve samenwerking blijft de enige oplossing. Dick van Rietschoten, parlementair verslaggever van de Gemeenschappelijke Pers Dienst, over tragiek en imago van de PPR.

In het begin van de jaren '70 was de PPR, welbeschouwd de enige aanvaardbare linkse partij. Radikaal maar toch netjes; openstaand voor iedereen maar toch met een vleugje nestgeur voor katholieken en protestanten; begeistert maar niet dogmatisch. En bovendien: de PPR bakte vers brood van de kruimels waar de PvdA toentertijd nauwelijks naar omkeek: de derde wereldproblematiek, de overproductie en overconsumptie in de westelijke wereld, de milieuvervuiling, het natuurbehoud, de vermaatschappelijking van de krijgsmacht en niet te vergeten de kernbepanning en de kernenergie.

Na de moeizame kabinetsformatie van 1972 en 1973 werd de PPR zowaar nog regeringspartij ook. Helaas kwamen de radicalen niet met de meest aansprekende bewindslieden op de proppen: de wat afstandelijke, formele van Doorn, de stijfkoppige Van Hulten en de weliswaar aimabele maar toch weinig in het publicitaire oog springende Trip. Het mocht de pret niet drukken. Bij de Statenverkiezingen van 1974 bestendigde de PPR het resultaat van de Kamerverkiezingen. En kijk eens hoe D'66 toen kelderde! De PPR leek een club die niet meer stuk kon. Volgens Bas de Gaay Fortman zou zijn partij een konstante en betekenisvolle faktor in de Nederlandse politiek blijven. In de jaren tachtig, zo voorspelde hij, zou de PPR maar liefst uitgroeien naar een zetel of vijftien. Kortom: het optimisme vierde hoogtij.

Toch werden er, vanaf het moment dat de PPR gekonfronteerd werd met de harde realiteit van het regeren, langzamerhand enkele deuken geslagen in het vriendelijke, fatsoenlijke progressieve imago van de PPR. Tijdens kongressen en vergaderingen van kerngroepen werd er heel wat gebakkeleid. Er ontstonden vleugels van uiterst radicalen, gewoon radicalen en gematigd radicalen. Vanuit de achterban werd hevig gefulmineerd tegen het sluiten van compromissen, hetgeen in PPR-taal indertijd veelvuldig werd aangeduid als 'sjoemelen'. Sommigen vertikten het, vuile handen te maken. Anderen betoogden

houvast in woelig water

juist dat de maatschappij niet in een kabinetsperiode veranderd kon worden en zeker niet in een regering waarin ook nog KVP'ers en ARP'ers zaten.

Spijkerbroeken

Geleidelijk aan veranderde ook het beeld dat de media van de PPR schetsten. Doordat de pers vaak in groten getale aanwezig was tijdens de vele partijbijeenkomsten – het ging immers om een regeringspartij! – kwam niet alleen de soms chaotische ruziesfeer maar ook het vrij elitaire en subkulturele karakter van de PPR bloot te liggen. Het was duidelijk dat de in 1972 zo fors uitgedijde achterban van de PPR voornamelijk bestond uit jongeren tussen 18 en 30 jaar. Bovendien kon je in het algemeen stellen dat de gemiddelde PPR-aanhanger een vrij hoog opleidingsniveau had. En met name doordat complete sociale academies en allerlei instellingen voor maatschappelijke dienstverlening zich tot de PPR leken te hebben bekeerd, kreeg de partij al gauw de naam een hemelfietsende zachte sektor-club te zijn, een verzameling van baarden, spijkerbroeken, t-shirts en de inmiddels spreekwoordelijke geitewollen sokken. Het merkwaardige was dat die sfeer verre

van karakteristiek was voor de PPR-vertegenwoordigers in regering en Tweede Kamer. En eveneens merkwaardig was, dat in de media steeds minder aan de orde kwam welke positieve effecten de PPR, als kleinste deelnemer aan de coalitie, op het regeringsbeleid had. Integendeel, de PPR was niet enkel meer een club van dromerige wereldverbeteraars, zij kreeg ook predikaten opgelegd als 'lastig' en 'luis in de PvdA-pels'. En verder mocht het volk smullen van de schandaaltjes in de PPR, zoals de autokrasserij van een senator, de wijze waarop Van Doorn zijn partijgenoot Erik Jurgens tot NOS-voorzitter benoemde en de uittrekking van Pier van Gorkum uit de Tweede-Kamerfractie, ontwikkelingen die de beeldvorming van de PPR uiteraard ook niet in gunstige zin beïnvloedden.

Het tot nu toe belangrijkste keerpunt in de ontwikkeling van de PPR werd gevormd door de kamerverkiezingen van 1977. De partij, nu aangevoerd door Ria Beckers, viel terug van zeven naar drie zetels. Daarvoor zijn twee hoofdoorzaken aan te wijzen.

In de eerste plaats, en daarmee vertel ik niets nieuws, was de aandacht van progressief Nederland hoofdzakelijk gekoncentreerd op de PvdA. Er moest en zou een tweede kabinet-Den Uyl komen. Het was dus zaak de PvdA zoveel mogelijk met stemmen te 'spekken'. Dat gebeurde dan ook. Ik heb in die tijd veel PPR-kiezers gesproken die zeiden: als je diep in mijn hart kijkt, zou ik PPR moeten stemmen, maar ik doe het toch niet, want ik ben bang dat dat een verloren stem zal worden. Kies je voor de PvdA, dan schep je de beste kansen voor een nieuw kabinet-Den Uyl.

Hemelfietsers

De tweede oorzaak waardoor de PPR-aanhang afnam, was gelegen in het imago dat de partij inmiddels had opgebouwd. Wat de PPR wilde was zonder twijfel allemaal goed bedoeld, maar er zat toch een onrealistische kant aan: men wilde teveel tegelijkertijd overhoop gooien en men

wekte bovendien de indruk dat die radikale omwentelingen in vrij kort tijdsbestek zouden kunnen worden bewerkstelligd. Maar de weerbarstigste realiteit was anders. Maatschappelijke veranderingen kunnen in ons hopeloos verzuilde en versnipperde Nederland, slechts worden doorgevoerd met minimale stapjes, dat had de geschiedenis inmiddels wel geleerd. Mensen die daar anders over dachten waren dromers en hemelflietsers. Daar had je die predikanten weer.

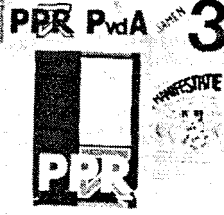
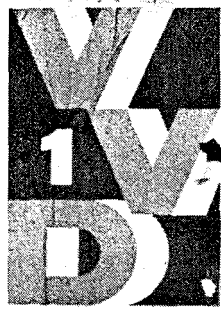
Enfin, dat tweede kabinet-Den Uyl kwam er dus niet en we weten inmiddels dat het er ook nooit zal komen. Aan het eind van de regeerperiode Van Agt-Wiegel kwam de PPR meer en meer in de verdrukking. Voor het opnieuw magere verkiezingsresultaat van de radicalen golden wederom dezelfde twee oorzaken als hiervoor genoemd. Maar er was nu een derde oorzaak bijgekomen.

De **items** waarmee de PPR met name in de beginjaren zeventig, met succes de boer op was gegaan – de milieubescherming, de derde wereldproblematiek, het vraagstuk rond kernenergie en kernwapens en de bestrijding van diskriminatie in de ruimste zin van het woord – waren langzamerhand door de PvdA en de andere progressieve partijen overgenomen. De PPR kon zich dus veel moeilijker profileren en zo ontstond het beeld dat het nauwelijks wat uitmaakte of je nu PPR of een andere linkse partij stemde. Dus kozen vele progressief denkenden toch maar weer op puur pragmatische gronden voor de macht (dus PvdA) of men liet zich meeslepen door de **winning mood** waarin D'66 al geruime tijd verkeerde, hetgeen die partij uiteindelijk maar liefst 17 zetels opleverde. Eerlijkheidshalve moet ik hieraan toevoegen dat ook ik in 1981 besloot de PPR voor gezien te houden en me op de PvdA te richten.

In 1982, na de mislukking van het tweede kabinet-Van Agt hield de PPR nog maar 2 zetels over. Naast alle al genoemde factoren die de PPR-aanhang deden slinken was er opnieuw een bijgekomen. De al eerder gesignaleerde oecumenische nestgeur die de PPR in de jaren zeventig had uitgestraald, was geleidelijk aan vervaagd. Ik ben ervan overtuigd dat er PPR-kiezers zijn geweest die louter op grond daarvan hebben afgehaakt en ik weet ook zeker dat deze ontwikkeling veel ex-CDA'ers ervan heeft weerhouden de overstap naar de PPR te maken. Het alternatief was de EVP, die zich als een soort PPR-artikel 31 aandiende.

Paradoxaal

U zult waarschijnlijk wel benieuwd zijn hoe de PPR de laatste jaren op de media is overgekomen en met name op de 140 parlementaire verslaggevers die hun werkterrein op en rond het Binnenhof hebben. Ik kan daaromtrent natuurlijk geen nauwkeurige indicatie verschaffen, maar laat ik grofweg weergeven wat ik de laatste jaren om mij heen heb geproefd. In de eerste plaats heeft de PPR bij het overgrote deel van de pers niet meer het imago van de geiteharen sokken. Die tijd is voorbij. Wel wordt de partij, althans

volgens mijn indruk, nog steeds gezien als een goedwillende club van wereldverbeteraars die ten aanzien van de gewenste maatschappelijke en mondiale veranderingen te weinig rekening houdt met de beroemde smalle marges en de realiteit van het haalbare.

Ten tweede wordt in het algemeen, en dat klinkt misschien paradoxaal, aan de PPR-Kamerleden een hoge kwaliteit toegedacht. Het is vaak voorgekomen dat bij algemene beschouwingen menig journalist onder de indruk was van de verhalen van Ria Beckers al zeggen sommigen dat ze toch eens moet leren haar stem beter te beheersen omdat ze de neiging heeft af en toe in een wat verongelijkt, bijna huilerig toontje te vervallen. Maar in ieder geval weet Ria meestal zonder poespas op een rake manier te zeggen waar het volgens haar partij om gaat. Peter Lankhorst staat doorgaans eveneens garant voor gedegen en gefundeerde betogen, met name waar het de immateriële aspecten van het leven betreft. Ook daar is de overgrote meerderheid van de persvertegenwoordigers het over eens.

Het derde punt inzake de beeldvorming van de PPR bij de pers heeft veel met het tweede te maken. Ik bespeur bij velen nogal wat bewondering voor de vertegenwoordigers van de PPR. Niet alleen vanwege de kwaliteit maar ook vanwege de moed om maar door te blijven gaan en aan hun politieke geloof vast te houden, ook al is de PPR meestal slechts een roepende in de woestijn.

Windmolentjes

De tragiek van de PPR is, dat zij zich ten opzichte van de andere progressieve partijen moeilijk meer kan profileren. Het nieuwe is eraf. De tragiek van de PPR is ook, dat zij in de jaren zeventig te ver voorop heeft gelopen in de Nederlandse politiek. Er zijn heel wat politieke items te noemen waar de PPR als eerste zwaar op heeft gehamerd, vaak op een moment dat Kamer, regering en burgers er nog niet rijp voor waren. Veel van die items zijn de laatste jaren pas tot bredere lagen in de politiek doorgedrongen. Een voor de hand liggend voorbeeld is het basisinkomen. Een voorbeeld waar nauwelijks nog iemand bij stilstaat is dit: in de beginjaren zeventig predikte de PPR met veel verve dat de binnensteden zoveel mogelijk autovrij moesten worden gemaakt. Velen

lachten zich rot. Maar ziet nu eens, in hoeveel steden en plaatsen promenades zijn aangelegd en hoeveel woonerven en 30 kilometerzones er al zijn. Nu vindt bijna iedereen dat de gewoenste zaak van de wereld. Andere voorbeelden: nu pas wordt er meer en meer gesproken over milieuvriendelijke landbouw – de PPR bepleit dat al jaren – nu pas wordt er alom gepraat over een anti-diskriminatiewet en de emancipatie van homoseksuelen. En laten we het energievraagstuk niet vergeten. Ik weet nog goed hoe de NRC rond 1974 de PPR een keer onvriendelijk afschilderde als een partij die met windmolentjes loopt. Op dit moment echter wordt windenergie door velen beschouwd als een zeer normale en zinvolle aanvulling op onze energievoorziening.

Nu kun je dit soort zaken in het parlement en ook in een verkiezingscampagne natuurlijk wel uitbuiten, maar als je dat te nadrukkelijk doet, loop je het gevaar voor gelijkhebbing te worden uitgescholden of een gevoel van meewarigheid op te wekken, zoals indertijd vaak gebeurde met boer Koekoek, die in vrijwel elk Kamerdebat het vingertje hief en sprak: wij hebben altijd al gezegd dat hier verandering in moet komen.

De tragiek van de PPR is ook dat ze in de publieke opinie nooit meer dat halverwege de jaren zeventig verworven imago van vriendelijke maar irreële hemelflietsers, dromers en wereldverbeteraars is kwijtgeraakt. Het zal ook heel moeilijk zijn daar vanaf te komen, ook al geeft de partij nu in de inleiding van het nieuwe verkiezingsprogramma toe: 'De bestaande machtsverhoudingen bleken weerbarstiger dan gedacht'. En ook: 'De PPR wil met plannen komen die concreet zijn en realistisch'.

Tenslotte is de tragiek van de PPR dat ze er na zoveel jaren nog steeds niet in is geslaagd de zo vurig bepleite progressieve samenwerking daadwerkelijk van de grond te krijgen. En toch moet die weg mijns inziens gevolgd blijven worden. Een stevige progressieve concentratie, waarbij op den duur zoveel scheidsmuren worden afgebroken dat er gedacht kan worden aan fusies, moet het einddoel blijven. Want zeg nu eens eerlijk: in je eentje blijven doormodderen met twee zetels, is dat nou zinvol politiek bedrijven?

DICK VAN RIETSCHOTEN

ABUGRE OVER SCHULDEN:

IMF DWINGT IDEALEN OP TE GEVEN

Om geld te kunnen krijgen van het Internationale Monetaire Fonds moeten ontwikkelingslanden een zwaar bezuinigingsprogramma doorvoeren. Dit gaat meestal op rekening van de armsten en kan tot grote sociale onrust leiden. Charles Abugre, Ghanees econoom en onlangs in Nederland (onder meer op het PPR-jongerenkongres) vertelt wat dit voor Ghana betekent. Van de nieuwe Amerikaanse schuldenplannen moet hij niets hebben.

'Nu moeten we niet alleen bang zijn voor het IMF, maar ook voor de Wereldbank', zegt Charles Abugre. De regering van de VS wil de leningen aan ontwikkelingslanden met grote schulden uitbreiden met 29 miljard dollar, mits deze landen akkoord gaan met de aanpassing van hun economie onder dezelfde voorwaarden als waarmee IMF-steun gepaard gaat. Negen miljard hiervan zou moeten komen van de Wereldbank en de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank, de overige twintig miljard van partikuliere banken. Abugre, verbonden aan de universiteit van Accra, vreest dat de Wereldbank steeds meer gaat lijken op het IMF: 'Ontwikkelingslanden krijgen zo nooit een kans voor het voeren van een eigen beleid. Ze staan als het ware onder kuratele van de kapitaalcrachtige landen in de wereld, die in organen als de Wereldbank en het IMF de

grootste stem hebben.'

Ghana, op dit moment een van de armere landen in Afrika, is voor de financiering van zijn economische ontwikkeling grotendeels afhankelijk van IMF en Wereldbank. Eind 1985 is een door het IMF opgelegd aanpassingsprogramma van drie jaar afgesloten. Abugre bestrijdt de binnen deze monetaire instelling vaak verkondigde opvatting dat de leningsvoorwaarden economisch noodzakelijk zijn: 'Ze zijn eenzijdig. Het IMF en de Wereldbank willen slechts een klimaat vestigen dat gunstig is voor een kapitalistische produktiewijze.'

Vandaar de nadruk op beteugeling van de inflatie, afschaffing van de voedselsubsidies en verlaging van de lonen: alles moet worden gedaan om de export te vergroten, zodat het land kredietwaardiger wordt. Volgens Abugre loopt Ghana zo in

een 'levensgevaarlijke val.' Drie jaar lang voldoen aan de wensen van het IMF, voorzover dat mogelijk was, heeft niet het gewenste resultaat opgeleverd. Weliswaar is het land mede dankzij de leningen in staat geweest zijn wegen te verbeteren, grondstoffen te kopen en luxe goederen te importeren. Maar de export is nauwelijks toegenomen. Wel sterk toegenomen is het begrotingstekort. Nieuwe leningen zijn nodig om de oude af te lossen, een bekend verschijnsel in Derde Wereldlanden.

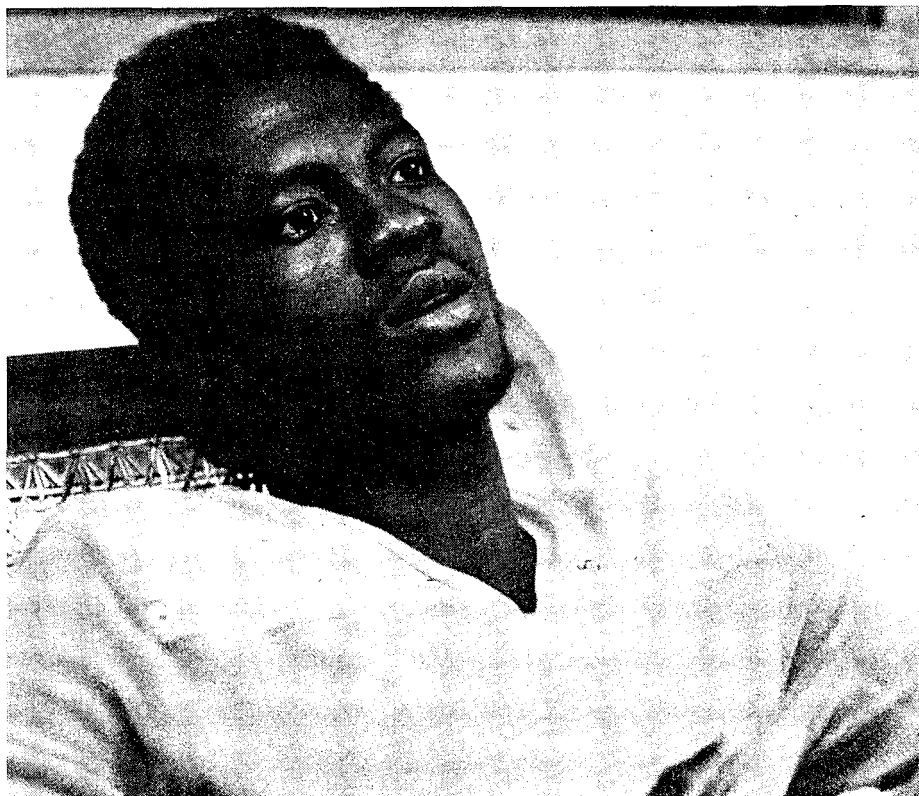
Abugre: 'Naar de zin van het IMF hadden we nog meer moeten devalueren dan we nu hebben gedaan en nog meer moeten bezuinigen op sociale voorzieningen als het onderwijs. Dat had echter nogal wat politieke moed vereist, want dit soort maatregelen roept veel sociale onrust op.'

Grief

Onder druk van het IMF zijn de binnenlandse politieke idealen opgegeven, zoals de volks- en arbeidersverdedigingscomité's, die de vrije ondernemingswijze produktie te veel zouden bedreigen. En de volkswinkels, waar goederen tegen kunstmatig lage prijzen worden verkocht. Deze winkels zijn er nog wel, maar ze worden nauwelijks meer bevoorrad.

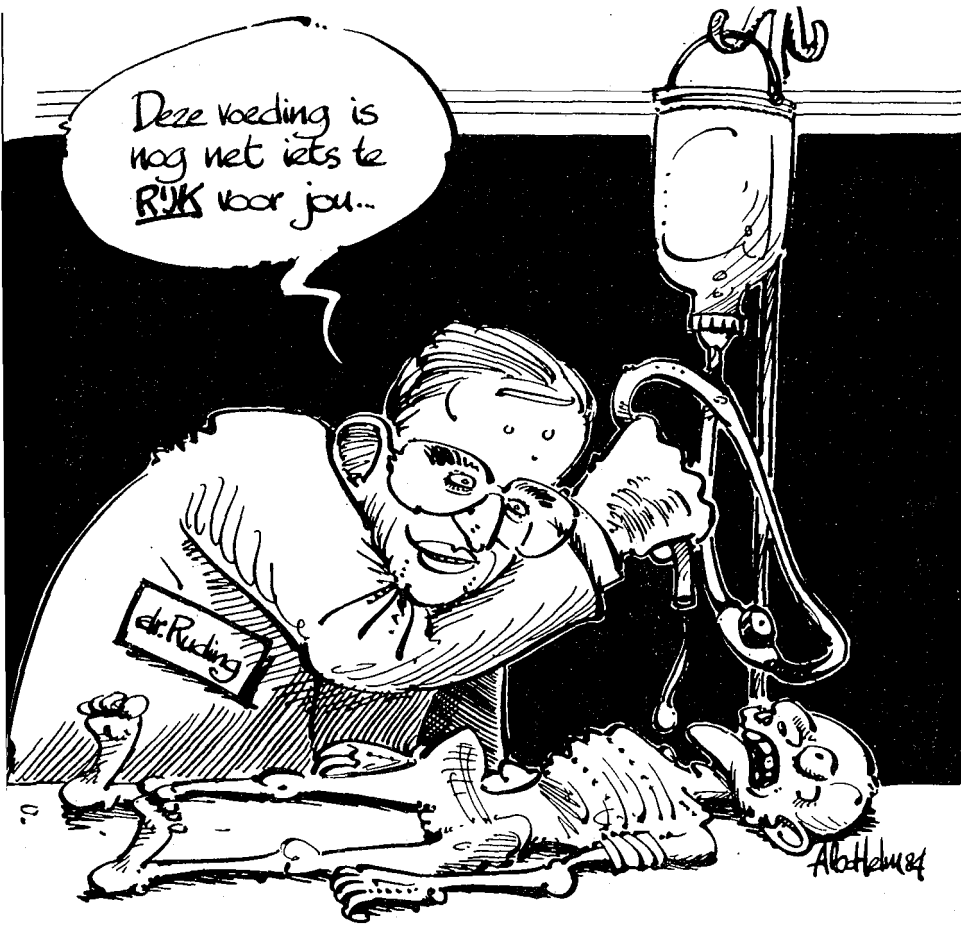
Abugre's grote grief is dat het IMF een totaal-pakket aan voorwaarden oplegt, waarover niet valt te discussiëren. 'Het enige waarover te praten valt is het tempo waarin de maatregelen genomen moeten worden.' De Ghanees meent dat IMF en Wereldbank te optimistisch zijn over het te verwachten effect van de door hen bedachte maatregelen: 'In haar jongste rapport stelt de Wereldbank dat wij in 1986 zestig procent van onze export-opbrengsten nodig hebben voor terugbetaling van onze schulden. Dat percentage zou tot dertig of twintig teruggebracht kunnen worden, als we ons maar aanpassen. De Wereldbank verwacht echter teveel van onze export. Ze vergeet dat onze economie geen betrouwbare statistische basis heeft. Voorspellingen zijn in het verleden nooit uitgekomen.'

Uit de jongste cijfers blijkt overigens dat Ghana dit jaar maar liefst 85 procent van zijn export-opbrengst moet afdragen voor

Abugre: 'Voorspellingen zijn nooit uitgekomen.'

Deze voeding is
nog net iets te
RUK voor jou...

aflossing van buitenlandse schulden. Deze schuld bedraagt ongeveer twee miljard dollar. Ruim twee keer zoveel als toen de militaire leider Rawlings 31 december 1981 aan de macht kwam.

De verslechterde schuldenpositie heeft niet verhinderd dat Ghana tijdens de derde donorkonferentie in Parijs, 19 en 20 november jongstleden, opnieuw forse toezeggingen heeft gekregen voor nieuwe leningen. Van de gevraagde 600 miljoen dollar is ruim 517 miljoen al 'binnen' van IMF, Wereldbank en individuele landen. De kapitaalverschaffers hebben kennelijk vertrouwen in de Ghanese economie, ondanks alle tegenslagen. Rawlings wordt beloofd voor zijn vergaande bereidheid om aan de IMF-voorwaarden te voldoen.

Geest

Misschien heeft ook de 'geest' van het plan-Baker de gulheid van de donoren bevorderd, al behoort Ghana niet tot de groep grote-schuldenlanden waarvoor het plan is bedoeld. Ghana komt wel in aanmerking voor een ander voorstel van Baker, dat door de Wereldbank en het IMF is overgenomen. Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara zullen tegen zachte voorwaarden 2,7 miljard dollar extra aan leningen krijgen uit het zogenaamde 'Trust Fund' van het IMF, dat zich speciaal richt op de armste landen. Abugre is niettemin uiterst somber: 'Nieuwe schulden maken een nieuw aanpassingsprogramma noodzakelijk. Zo blijven we afhankelijk van instellingen als het IMF en de Wereldbank. Ze houden geen rekening met de negatieve effecten van de aanpassing. Bijvoorbeeld dat veel mensen minder hard werken als de voedselsubsidies worden afgeschaft. Want het gemiddelde salaris in Ghana is verre van

toereikend om in de primaire levensbehoeften te voorzien, dus hoe duurder het voedsel hoe meer tijd mensen kwijt zijn om op andere manieren aan eten te komen.'

Sommigen voelen zich gedwongen hun inkomen op illegale wijze aan te vullen. Ze stelen bijvoorbeeld goud uit de mijnen, waar ze werken, of ze verkopen hun pro-

dukt op de zwarte markt, waar ze hogere prijzen bedingen. Veel boeren gaan cassave verbouwen voor de eigen consumptie in plaats van cacao voor de export. Zo keldert de export nog meer en hebben de IMF-voorwaarden een averechts effect.

Cynisch merkt Abugre op dat zijn regering misschien het beste kan doorgaan met het braaf opvolgen van de internationale voorwaarden, totdat de schuld is opgelopen tot tien miljard dollar. 'Dan zijn we net zo machtig als Peru. Want hoe hoger onze schulden, hoe sterker onze onderhandelingspositie.' Wat vindt hij van de stelling van de Nederlandse minister van Financiën Ruding dat ontwikkelingslanden er zonder het IMF nog veel slechter aan toe zijn? Abugre: 'Dat is erg hypothetisch. Als je geen geld van het IMF krijgt, ben je gedwongen eigen creatieve oplossingen te bedenken. We hebben al ervaring op dat gebied. In tijden van crisis hebben we geleerd zelf zeep en kappen te maken, die voorheen door buitenlandse ondernemingen werden geleverd.'

Toch denkt hij dat internationale hulp nodig blijft. 'Op een school in Zevenaar werd mij gevraagd: Vind je het niet erg altijd maar afhankelijk te moeten zijn van hulp. Mijn antwoord was: Ja, we zijn er zelfs afterig van, zolang ze niet wordt gegeven in een sfeer van begrip. Welk land vindt het leuk gekontrolleerd te worden? Een land wil samenwerken in de hoop dat beide partijen er beter van worden. Daar moeten we voor vechten.'

PETER HERMES

SIMON KOOISTRA

GENEES ÉÉN PATIENT

MET F 10 PER MAAND HELPT U ÉÉN TBC PATIENT IN VIETNAM

De bevolking van Vietnam wordt geplaagd door ondervoeding en infectieziekten. Eén van die ziekten is tuberculose. Elke week komen er duizend nieuwe gevallen bij. Met de therapie die wordt aanbevolen door de Wereldgezondheidsorganisatie kan een TBC-patiënt in acht maanden genezen. De kosten zijn tien gulden per maand.

Steun het volk van Vietnam met een bijdrage. Op postgiro 1090400.

MEDISCH COMITÉ
NEDERLAND-VIETNAM

postbus 5701, 1007 AS Amsterdam, postgiro 1090400, telefoon 020-270411

KOMPROMISSEN BLIJVEN NOODZAKELIJK:

PVDA SCHUIFT NAAR HET MIDDEN

Annet Bleich mocht op verzoek van het partijbestuur van de PvdA na veertig jaar de vuile was van die partij buiten hangen. Dat levert boeiende lektuur op. Hans van Egdom las over de mislukking van de Doorbraak, de daaruit voortvloeiende keuze voor compromissen met de christendemokratie en de gewetensnood van rode katholieken. De nieuwe ruimte voor christenen in de PvdA zal weinig veranderen. Zelfs niet nu Jurgens en Van Doorn de overstap hebben gewaagd.

Notulen van een partijbestuur zullen voor menig partijlid boeiende lektuur zijn. Dit geldt niet in het minst voor de notulen van het PPR-bestuur. Bij het bestuderen ervan, vooral indien er ook tussen de regels doorgelezen wordt, kom je veel te weten over dit 'toporgaan' in de partij. De lezer krijgt niet alleen een beeld van de inhoudelijke, strategische en organisatorische discussies die er worden gevoerd, maar zal ook de gevoeligheden van de verschillende bestuursleden leren kennen. Voer voor psychologen, dat zeker. Als notulist van het partijbestuur kan ik daarvan meepraten. Ik zou er een boek over kunnen schrijven.

Annet Bleich heeft dat gedaan over de PvdA. Op verzoek van het partijbestuur dat zo dapper was iemand de 'vuile was' buiten te laten hangen. Bleich mocht de notulen inzien om een overzicht te kunnen geven van de beroerselen van het sociaal-democratisch bestuur. Dit ter gele-

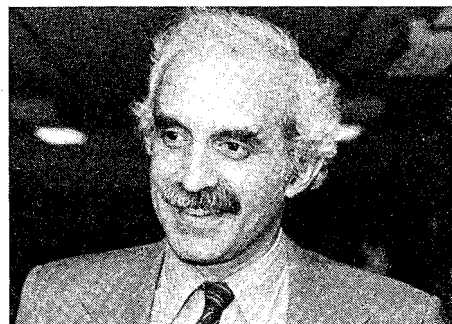
dertafel en zet die in een historisch perspectief. Bij het lezen kan een glimlach vaak niet worden onderdrukt. Zo stelde het partijbestuur een onderzoek in naar de gang van zaken in de gemeenteraad van Loosdrecht waar de plaatselijke fractie tesamen met de kommunisten een demonstratieve houding tegen het openen van de raadsvergadering had aangenomen. Door de opsming van dergelijke gebeurtenissen wordt het politieke bedrijf aardig gerelativeerd; bij veel zaken en voorvallen die een aantal decennia de gemoederen hevig beroerden, halen we nu de schouders op.

Het boek toont daarnaast ook de veranderende opstelling van de partij op een groot aantal terreinen. Zo was de reactie van het bestuur op een artikel van Jan Tinbergen, die pleitte voor een genuanceerde benadering van de Oost-West tegenstelling, ooit bijzonder fel. Bestuurslid

er voor pleitte dat Lubbers en de zijnen nog eens met de Russen moesten gaan praten.

Zondag

Het is echter absoluut niet zo dat de PvdA in de loop der jaren alleen maar radikaler werd. De opkomst en neergang van Nieuw Links, die door Bleich op een heldere wijze wordt weergegeven, toont dat duidelijk aan. De PvdA is de laatste 10 jaar naar het midden opgeschoven.

Jurgens: overgelopen

Wat mij, gezien de ontstaansreden van de PvdA en de recente discussies hierover, vooral boeide is de discussie over de relatie tussen religieuze inspiratiebronnen en politiek handelen. Ook in de PPR is daar het laatste woord nog niet over gewisseld. De PvdA is ontstaan vanuit de gedachte dat de vooroorlogse politieke verhoudingen verward werden. Het verzuilde politieke stelsel voorkwam dat de SDAP (de voorloper van de PvdA) uitgroeide tot een meerderheidspartij die de macht aan zich zou kunnen trekken.

De doorbraak wilde een partij die ook aantrekkelijk was voor christenen. Het uiteindelijke resultaat was de oprichting van de PvdA. Het elektorale resultaat viel tegen. In 1946 behaalde de PvdA niet meer zetels dan de 3 afzonderlijke partijen waaruit ze was ontstaan voor de oorlog samen hadden in het parlement. Vanaf dat moment had de partij wel te maken met een protestants-christelijke en een rooms-katholieke stroming. De partij verkeerde daardoor de eerste 20 jaar van haar bestaan in een spanning. De gelovige leden kregen hun Werkgemeenschappen

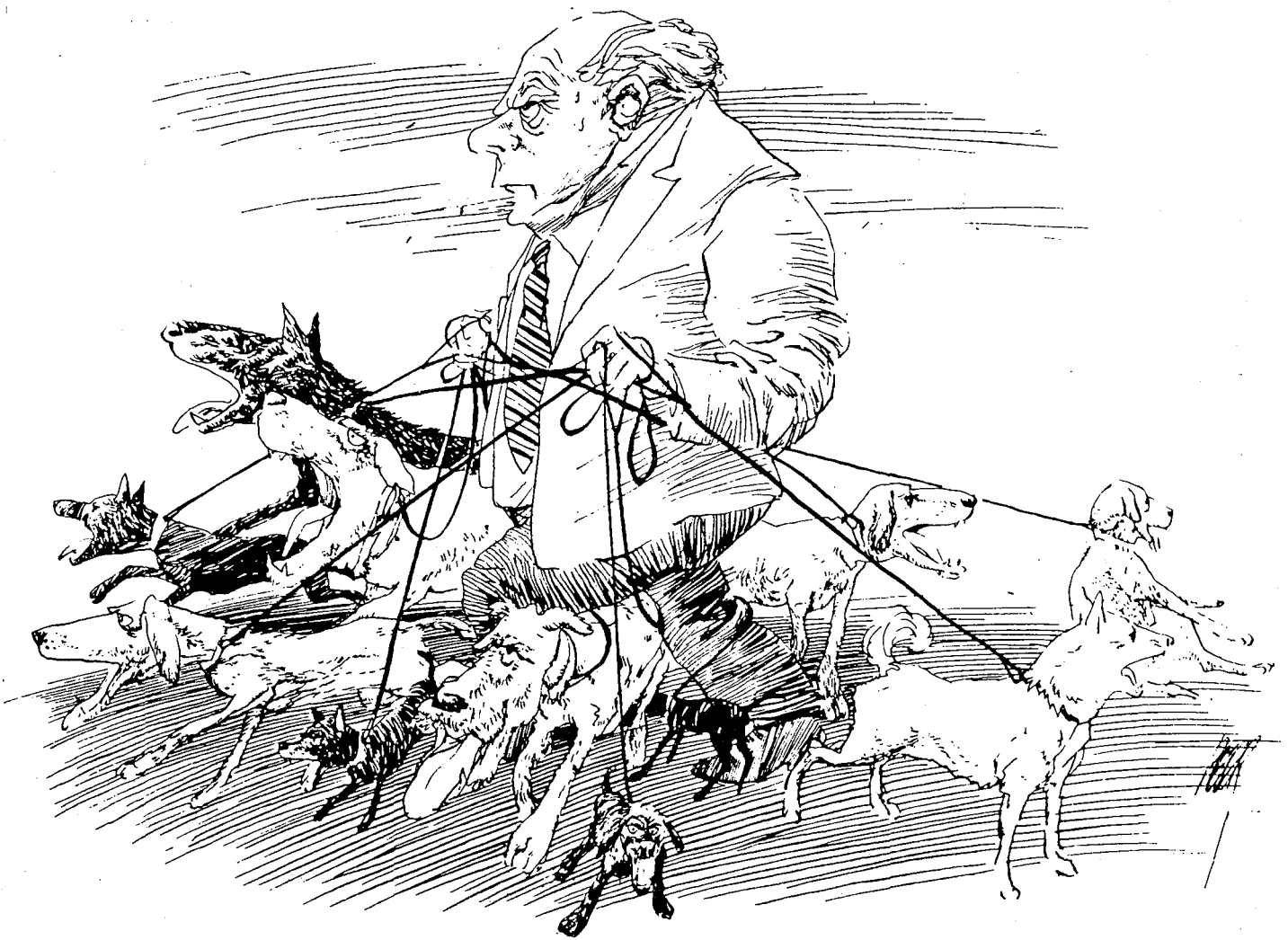

Verkiezingskampanje, 1952

genheid van het veertigjarig bestaan van de partij. Een gedurfde zet van het bestuur.

Het resultaat is het boek 'Een partij in de tijd'. Op anekdotische wijze verhaalt de schrijfster de voorvallen rond de verga-

Willems vroeg zich daarbij zelfs af of er in het partijbestuur ook mensen waren 'die menen dat we onderhandelingen met de Russen moeten voeren.' Er is sindsdien veel gebeurd. In het debat over de kruisraketten was het met name Joop den Uyl die

Den Uyl probeert links en rechts de partij bij elkaar te houden.

die als het christelijk geweten van de partij fungeerden. Zo voorkwam het bestuur, op aandringen van de protestants-christelijke Werkgemeenschap, de viering van de Dag van de Arbeid op de eerste mei in 1949. Dat was immers een zondag.

De doorbraak bleef een geïsoleerd fenomeen binnen de PvdA en tastte het verzuilde systeem waartegen het zich keerde in het geheel niet aan. De PvdA ging over tot het sluiten van compromissen met de christelijke partijen om zo deel te kunnen nemen aan de regering. Bleich meent dat er door het falen van de doorbraak, binnen de PvdA geen ruimte ontstond voor een radicale politieke interpretatie van het geloof, zoals we dat tegenwoordig tegenkomen. Om de overstap naar de PvdA voor christenen mogelijk te maken mocht de partij niet te veel radicaliseren. Bleich vergeet dat de tijd toen nog niet rijp was voor een brede christen-radikale stroming. Het blijft de vraag of daar binnen de partij ooit ruimte voor is geweest of zal zijn

Onhandigheid

Het Mandement van de Nederlandse bisschoppen zorgde voor veel beroering. Het verbood katholieken het lidmaatschap van een aantal sociaal-demokratische organisaties. Het lidmaatschap van de PvdA werd stellig ontraden. In het partijbestuur werd ernstig overwogen de

rooms-rode samenwerking te beëindigen. Mede onder invloed van Drees, die liever tegenwicht wilde geven door het starten van een ledenwerfaktie, ging dat niet door. De katholieken in de partij kwamen in gewetensnood. De druk die vanuit de kerk op hen werd uitgeoefend was groot. Ze bleven overeind. Het mandement zorg-

PvdA. COERIS

Jonge socialisten aan de muur.

de wel voor een meer polariserende houding van de PvdA.

Na de jaren '50 werd in het partijbestuur al wat minder omzichtig met de christenen in de partij omgegaan. De bezwaren die er vanuit die hoek tegen de voetbaltoewaren gerezen, vonden in het bestuur weinig weerklank. De Werkgemeenschappen stierven in deze jaren een zachte dood. Dat wil niet zeggen dat er voor progressieve christenen geen beletsel meer waren om toe te treden tot de partij. De oprichting van de PPR bewijst het tegendeel.

Naast de konstatering dat een nieuwe doorbraakpartij van christenradikalen, vrijzinnig-demokraten en sociaal-demokraten in de jaren '70 niet van de grond kwam, besteedt de schrijfster in het deel dat handelt over de periode 1966-1986 weinig aandacht aan het onderwerp. Toch is de discussie nog gaande. Onlangs zei Jan van Putten, ex-voorzitter van het IKV, in Trouw dat er binnen de PvdA weinig aandacht is voor christelijke inspiratiebronnen. Typerend is dan ook de recente toezegging van het partijbestuur dat ze de afdelingen zouden aanmoedigen ruimte te scheppen voor de discussie over de levensbeschouwing. Alsof de afdelingen daarop zaten te wachten. Het getuigt van een grote onhandigheid in dit soort zaken. Niettemin was deze uitspraak één van de redenen waarom een aantal christenen,

Aardig . . .

VAN DE DERDE WERELD

'Maar nee, dat zou een fundamentele omwenteling in de internationale machtsverhoudingen betekenen. En dat kunnen we niet. Nee, dat wil het Kabinet beslist niet...!'

De aardige vrouw met de grote, diepbruine ogen is uitgesproken. Haar levendige vingers maken een brugje tegen elkaar, de pinken trommelen zachtjes het ritme van een mij onbekend wijsje. In de stilte het zoemen van de airco. Het grijze buitenlicht door de gedempte TL-verlichting overstemd. Op de grote tafel voor ons documenten, koffiebekers en lege asbakken. In hun ogen is geen bijval te ontdekken, geen afkeuring, niets. Een vage glimlach speelt sommigen om de lippen. Ik kijk naar Roel met zijn gebronsde tropenkop. Weet dat hij veel weet en nog meer vindt. Waar blijf je Roel? Hebben zelfs directeuren geen stemrecht meer? En ook Lodewijk zwijgt en roert voor de zoveelste maal in een leeg kopje. Brilljante vent, die Lodewijk! Ik zie ons nog zitten in Brussel, vurig vechtend voor ons schuldenvoorstel, in de clinch met de Duitsers. Prima voorstel, revolutionair bijna, zou je zeggen. Dat moet in 1976 geweest zijn tijdens de grote Noord-Zuid besprekingen. Hard werken en na afloop even tijd voor een glas wijn en kameraadschap. Ja goede vent, die Lodewijk! Kom op, man, zeg es wat je er zelf van vindt?

De vingers hebben het brugje weer afgebroken en spelen nu met de grote zilveren broche op de gedurfde zwart-wit combinatie. Het haar is losjes opgestoken op het achterhoofd. Het grijze buitenlicht geeft haar een zacht aureool. De blik is nu schuin omhoog gericht en bestudeert een kamerhoek achter mij, waar het grijs van de wanden overgaat in het grijs van het plafond. Naast mij hoor ik Harry bijna geluidloos brommen. Zijn zilveren hoofd roerloos, maar aan zijn mondhoek lees ik zijn gedachten af. Ikzelf wacht. Dit zou toch een vriendelijk, open gesprek worden, hadden we afgesproken? Ik voel verzet, diep in mij. Zoveel vragen wij toch niet? Alleen een Nederlands initiatief op schuldengebied. Eerste stappen binnen het IMF. Aanpassing van de moordende IMF-voorwaarden die leiden tot verscherping van de armoede in zoveel arme landen. Zoiets is toch de moeite waard om voor te knokken? Onze argumenten zijn toch hard genoeg? Waarom gaat ze daar niet op in? We plukken die toch niet uit de lucht? We zijn in goed gezelschap: UNCTAD. Socialistische Internationale, vooraanstaande ekonomen en leiders in de Derde Wereld. . .

En dan loopt alles ineens vanzelf. Onze delegatieleider, gepokt en gemazeld in het

hanteren van pijnlijke situaties, glimlacht en wijst erop dat het toch maar gaat om eerste stappen op weg naar . . . en dat je natuurlijk niet van vandaag op morgen . . . en ijzer dat je niet met handen . . . En de overkant veert weer op. De heren gaan verzitten: de vingers vormen nu weer een brug. De aardige vrouw schudt het omkranste hoofd en het gesprek kabbelt verder. Over het ontwikkelingsbeleid waar toch zoveel vrouw inzit. Als we eens wisten . . . ! En dat natuurlijk alle interventies in de Derde Wereld worden beoordeeld op hun kulturele effecten. En dat het Bura-project in Kenya juist aantoonst hoe het wel moet. En dat de Nederlandse bedrijven in de Derde Wereld toch wel gevoeliger worden voor externe effecten in het algemeen . . . o, als we eens wisten . . . En zelf haak ik af. Zie ik beelden voor mij van zoveel mensen. Werkloze vaders. Moeders die hun kinderen geen eten kunnen geven. De achterbuurten van Brasilia, van Colombo, van Madras. Al die gezichten van al die verschillende mensen. En toch met die ene uitdrukking van wanhoop en verdriet, en heel soms een flakkerend verzet. Zie de beelden van vluchtelingen en onderdrukte mensen. Slachtoffers van een meedogenloos systeem, dat vrij ondernemingsgewijze produktie heet. Dat de hele wereld steeds meer in de greep houdt. Via de handelspolitiek, via het IMF, de commerciële banken, de multinationals, de wapenhandelaars en de elite-regeringen die daardoor in het zadel worden gehouden. Een systeem dat het Westen miljarden oplevert en dat zijn slachtoffers in miljoenen telt. Zie de beelden van de keurige topmanagers van Shell, Unilever, AKZO, Philips, waarmee we jarenlang praten over hun verantwoordelijkheid in de Derde Wereld. De gepolijste konferentietafels waar wij met de heren en dames Kamerleden praten. De mooie woorden. De glimlachjes dat dit toch ècht niet kan, dat zult u toch met ons eens zijn, een klein landje, en de wereld is zo groot, en we doen toch al zoveel, en ja, misschien de volgende Minister, als die nou eens . . .

Dan is het gesprek afgelopen, handen worden geschud, grapjes uitgewisseld. We moesten maar eens terugkomen, over een jaartje of zo. Nee, werkelijk, het was een prettig gesprek geweest, heel open en informatief. . . De aardige vrouw met de diepbruine ogen stapt kordaat de deur uit, gevolgd door zes opgeluchte topambtenaren. En wij bomen in een kafeetje nog even na. En zijn het over één ding tenminste eens. Aardig is ze wel.

waaronder de ex PPR-leden Jurgens en Van Doorn, de stap naar de PvdA waagden. Daaraan moest ik denken bij het lezen van het interview in het boek met Sjeng Tans over de periode 1958-1966.

Tans zegt daar over Van Doorn: 'Onder zijn verantwoordelijkheid als voorzitter van de KVP werden hier in Limburg de meest schunnige pamfletten uitgegeven. . . Eén kan ik er zo uittekenen. Het was een pamflet met allemaal kerken die in brand stonden. Het onderschrift luidde: 'Stem dus geen Partij van de Arbeid'.

Inspiratiebron

Ook bij de PPR steekt de discussie over de levensbeschouwing weer de kop op. Een aantal leden mist voldoende erkenning van religieuze inspiratiebronnen in de partij. Roel van Duyn stapte op. De PPR lijkt met hetzelfde probleem te wor-

Tien over Rood, 1966.

stelen als de PvdA: hoe om te gaan met een inspiratiebron die voor een groot aantal leden essentieel is maar waar anderen niet teveel van moeten hebben. Daarnaast is het de vraag of je als partij met het meer benadrukken van religieuze inspiratiebronnen de aantrekkingskracht op CDA-kiezers vergroot.

De overstap van Stef Dijkman heeft de PPR tot nu toe weinig aanhang uit het CDA opgeleverd. Geen aanwas van nieuwe leden, geen stijging in de verkiezingsonderzoeken. Gevreemd moet worden dat de PPR tegenwoordig nog maar weinig aantrekkingskracht uitloeft op dissidente CDA-stemmers. De rol van de PPR is een andere dan 15 jaar geleden. Inhoudelijk en strategisch staat de PPR te ver af van het CDA.

Het is een taak voor de PvdA om het doorbraakideaal nog eens op te poetsen en de discussie over de inspiratiebronnen voor het politiek handelen werkelijk serieus te nemen. Wellicht dat dan 'met behulp van' het a-sociale beleid van het kabinet Lubbers de afkalving van het CDA werkelijk zal doorzetten.

Tot slot: het is te hopen dat op een goede dag iemand het plan opvat de partijbestuursnotulen van de PPR aan een analyse te onderwerpen zoals Anet Bleich dat heeft gedaan voor de PvdA. Wij zouden er veel van kunnen leren.

HANS VAN EGDOM

Anet Bleich, *Een partij in de tijd; Veertig jaar Partij van de Arbeid, 1946-1986; Arbeiderspers, 208 pag., 9*

RON ROTE

VERZET

In zijn artikel 'heb je de defensiebelasting al geweigerd?' (radikalenkrant van januari) weet Ron Rote voortreffelijk op mijn (als kalvinist immer latente) schuldgevoel in te spelen. Ik heb mijn best gedaan om het begin van zijn betoog, waarin de ondemokratische besluitvorming rondom de beruchte 48 kruisraketten wordt uiteengezet, te ontzenuwen. Wordt het allemaal niet wat overdreven, wat opgeklopt? Zitten daarachter wellicht wat handig verstopte elektorale overwegingen? Maar nee, daarvan is, als ik eerlijk ben, geen sprake. Dus daarmee valt (he-las) mijn geweten ook niet te sussen. Mijn konklusie moet dan ook zijn: het betoog valt niet te ontcrachten.

Je kunt (beter: je mag) zo niet omgaan met democratische beginselen. En daarnaast: de in het bedoelde artikel getrokken konklusie is juist: de vredesbeweging is vermoeid en uit elkaar gespeeld. Ik merk het aan de mensen om mij heen en aan mijzelf. In de I.K.V-kernen en in de plaatselijke platformen. Maar... en nu kom ik aan de reden van mijn reactie:

Wat kan ik eraan doen? Waar liggen mijn individuele, hoogstpersoonlijke mogelijkheden tot het uiten van mijn afkeer en weerstand en (heel misschien) wellicht mijn beïnvloedingsmogelijkheden. Die ligt (mogelijk) in datgene wat wordt omschreven met burgerlijk verzet (b.v.) en/of burgerlijke ongehoorzaamheid (b.o.). Als staatsburger worden mij een aantal verplichtingen opgelegd. Dienstplichtig ben ik allang niet meer. Maar er zijn nog andere activiteiten, die vадertje staat van mij verwacht en waaraan ik mijn medewerking zou kunnen weigeren. Laten we het gemakshalve maar even houden bij de weigering van defensiebelasting. Je kunt weigeren een deel van de je opgelegde belastingen te betalen. Het gaat mij nu niet om de techniek, maar om het idee en om wat het voor mij betekent.

Deze vijftiger moet dan wel beginnen om toe te geven, dat b.o. indruist tegen een aantal vanzelfsprekendheden, die bij deze discussie behoorlijk op de tocht komen te staan. Met welk recht bv. maak ik uit of de samenleving onjuiste beslissingen neemt? En: wat zet ik op het spel als ik mijn toevlucht neem tot dit soort handelingen? Anders gezegd: wie en wat verschaft ik aldus een legitimatie om zich aan (andere) politieke beslissingen,

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

die ik van harte ondersteun, te onttrekken? De voorafgaande alinea geeft al aan, dat het uiteindelijk allereerst gaat om een dieperliggende vraag: wat mag, wellicht moet ik eraan doen? Daarmee kom je op het terrein van de ethiek. Het wordt een zaak van het persoonlijk geweten. Uiteindelijk is het mijn afwegingen of ik een zwaarwegend middel als burgerlijk verzet wil gebruiken om een zaak, waarmee ik het radikaal (PPR) oneens ben na besluitvorming alsnog te beïnvloeden. Is dit verzet, ik zoek in het eerdergenoemde artikel naar alibi's, vergelijkbaar met de inzet van de strijd van Gandhi, Martin Luther King, van Solidariteit? En tenslotte, want zo flink ben ik niet, wat zijn de konsekventies? Wat zet ik op het spel voor mijzelf en degenen, die mijn leven delen en/of in zekere mate van mij afhankelijk zijn? Maak je het voor jezelf niet onleefbaar?

Boven het artikel, dat mij tot deze reaktie inspireerde stond als titel: heb je de defensiebelasting al geweigerd? Nee, dat heb ik (nog) niet. Waarom niet? Zie het rijtje vragen hierboven. En wellicht is er onbewust meer dat mij remt dan ik mij kan of wil bekennen. Misschien zijn er zo meer binnen de PPR. Eén ding weet ik wel heel zeker: aan dit soort zaken moet je niet op je eentje beginnen. Je hebt in de eerste plaats morele en wellicht ook materiële steun nodig van anderen. En daarom de oproep aan en naar de partij om iets te organiseren als een themadag of zo, waar doel, middelen en ethiek van B.O. aan de orde kunnen komen. In de partij en daarbuiten zijn zeker, nee geen deskundigen, maar weloverwogen handelende voortrekkers te vinden, die ons wegen kunnen wijzen. Wellicht kan dat velen, waaronder mij, inspireren. Welke zaterdag of zo kan ik reserveren?

Jan van Burk, Vorden

VOORRANG

In Radikalenkrant nr. 2 schrijft Bram van Ojik het volgende: 'Van discussies over kwaliteit en andere manier van politiek bedrijven bleek bij het kongres niet veel meer te zijn overgebleven dan een grote mate van vastbeslotenheid om in ieder geval de helft vrouwen op de lijst te kiezen. Het is prima, dat dit is

gelukt. Het zou nog beter zijn geweest, als ook (andere) kwaliteitseisen nadrukkelijker in de uiteindelijke afweging zouden zijn betrokken.

Ik zou Bram van Ojik op onderstaande feiten willen wijzen. Mijn man was één van degenen, die Coby Schoondergang als kandidaat nr. 3 gekozen heeft. Dit had echter niets te maken met het feit, dat hij graag een vrouw als nr. 3 op de lijst zou zien. Hij heeft daarentegen alleen op de kwaliteit gelet. En meer nog dan de kwaliteit, op de instelling van Coby Schoondergang. Mijn man heeft zich er vooraf namelijk terdege van vergewist, dat deze kandidaat de instelling had, die wij graag zouden zien voor een vertegenwoordiger van de PPR in de Tweede Kamer.

Bram van Ojik kan blijkbaar niet begrijpen, dat wij graag iemand uit de milieubeweging in de Tweede Kamer zouden zien, terwijl één van de redenen waarom de PPR in 1967 is opgericht, toch de milieuvervuiling was. En in 1967 kon niemand nog bevroeden, hoe erg dit zou worden.

Ik vind dat, hoe belangrijk de overige doelstellingen van de PPR ook zijn, louter om te overleven, het milieu voorrang zou moeten hebben.

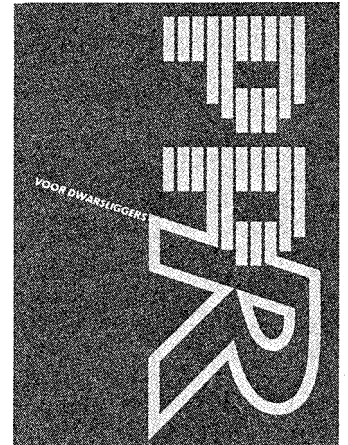
F. M. Meessen-Verhoef
Rotterdam

DRAMMERIJ

Een persoon die op een fantastische manier voorzitter van onze partij is geweest, een persoon die aanzien en charisma heeft, humoristisch, ironisch en eerlijk is, kortom de ideale en naar mijn smaak enige persoon die de PPR op parlementair nivo bij de eerstvolgende Tweede Kamerverkiezingen na 21 mei moet aanvoeren, deze persoon is op het laatste kongres op een schandelijke manier in de kou gezet. Debet hieraan is de dwangmatige drammerij om maar zo nodig de man-vrouw volgorde door te willen drijven. Feminisering: uitstekend, maar op het laatste kongres is dit zo tot dogma verheven dat een man als Wim de Boer daardoor botweg is gepasseerd. Naar mijn idee wat er geen enkele zinnige reden om een goede wethouder uit Overijssel te prefereren boven Wim. Maar deze wethouder is een vrouw en moest dus na

Stef Dijkman (die om persoonlijke redenen van mij ook hoger mocht, maar na Peter moest eerst weer een vrouw).

Dat in onze partij gelukkig een vrouwvriendelijk klimaat heerst, is voor de buitenwacht heus duidelijk genoeg met een vrouw als fractievoorzitster en een vrouw als partijvoorzitster. Bij onze criteria voor de kandidaatstelling moet niet voorop staan: vrouw of man, en dan de rest, maar: 1. kwaliteit, 2. ervaring/charisma en 3. vrouw of man. Dat op allerlei andere ter-

reinen een vrouw voorkeur geniet boven een man vind ik vaak geen punt, maar bij de kandidaatstelling voor de lijst van een partij met kans op 2 tot 4 zetels vind ik dat principe erg onverstandig.

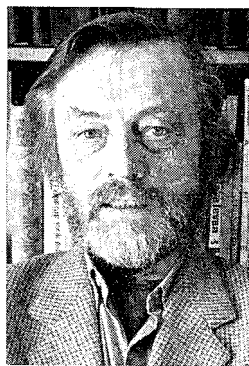
Lex Bos,
Den Haag.

ONZORGVULDIG

Door onzorgvuldige formulering mijnerzijds is er in het stukje over Laren in de Radikalenkrant van Januari, een verkeerde indruk gegeven van de politieke groepering Werkersakkoord Laren. Dat spijt me zeer, te meer, omdat de Groep Werkersakkoord Laren een linkse plaatselijke partij is, die al eerder bestond dan Progressief Laren. We werken heel goed met hen samen en hopen dat te blijven doen. Hier volgt juiste informatie: 'Groep Werkersakkoord Laren', is een linkse plaatselijke politieke partij. Deze is in 1969 opgericht door een aantal vakbondsleden uit ongenoegen met de benadering van plaatselijke problemen, m.n. de woningbouw, door de toenmalige politieke partijen.

Willen jullie dit publiceren in de eerstvolgende Radikalenkrant? Met dank en groeten, het was overigens best een aardig, wat badinerend, stukje.

Ria Slewe, Laren

DOLF COPPES: PLAATS MAKEN

Waar ik gebleven was, vroeg de redactie. Als vrienden van vroeger uit de politiek mij vragen wat ik doe vind ik het moeilijk daar in twee woorden op te antwoorden. Daarom is het prima dat ik er nu wat meer mag.

Met mijn kollega Sylvia Los leid ik het programma 'Lichtpunt'. Alle bijeenkomsten die in Lichtpunt worden gehouden (weekends, vijfdaagsen, reeksen dagen door de week, persoonlijke konsultaties) zijn variaties op één centraal thema: we gaan er vanuit dat mensen naar hun kern, naar hun wezen, onvervangbaar en goed zijn. Er is in ieders leven veel gebeurd dat de ontplooiing van dat 'gegeven'-zijn in de weg stond. En dat gaat steeds door. Allerlei krachten beïnvloeden ons in richtingen die we eigenlijk zelf niet willen. Allerlei soms hardnekkige angsten en vooroordelen bepalen houding en handelen, terwijl we weten dat het eigenlijk niet uit ons zelf komt. Het gaat er om zelf het middelpunt te worden, zelf de dirigent te zijn van de vele gedachten, gevoelens, ervaringen in ons. Daar kun je naar toe groeien. Daarvoor ben je nooit te oud. In mensen is een 'ingebakken' drang om steeds te blijven groeien naar verdere zelfontplooiing.

Heeft dit iets met politiek te maken? vragen velen mij. Ik vind dat het alles niet politiek te maken heeft. Juist in de politiek zouden mensen moeten kunnen werken vanuit sterk zelfvertrouwen en geconcentreerde toewijding. Om niet zo in rollen, patronen, activiteiten 'op te lossen'. Om bestand te zijn tegen de vele oneigenlijke, onechte, op het effect berekende woorden.

Ik doe dit werk nu full-time. Ik kan dus geen politiek werk doen. Maar het gaat om éénzelfde werkelijkheid: vanuit jezelf zo goed mogelijk naar buiten gaan. De tegenstelling persoonlijke groei kontra werken aan de samenleving is een valse. Ik heb daar onderhand een heel leven mee moeten worstelen.

Dit werk komt weer het dichtst bij wat ik deed voordat ik de politiek inging: pastoraat in de kerk en daarna leiding gaven een de radio-telefonische hulpdienst Correlatie. Al is de uiterlijke vormgeving geheel anders, mijn gemotiveerdheid is in wezen dezelfde: ik ben graag in contact met mensen. Destijds begon ik mij voor politiek te interesseren omdat ik zag hoe verkeerde maatschappelijke 'structuren' van invloed waren op het groeien van mensen op zoek naar bestaan, zinvol bestaan, gezond bestaan, bestaan in vrijheid én verantwoordelijk-

heid, veilig bestaan, vreugdevol bestaan. Ik kwam binnen via de PvdA, maar de PPR sloot beter aan bij wat ik zocht: naar de problemen kijken zonder allerlei ideologische voorsorteringen, met als inspiratiebron: het gaat om mensen en menselijkheid. Als die gemeenschappelijke inspiratiebron voor iemand gevoeld wordt door een eigen diepere humanitaire of religieuze inspiratiebron is dat prima, is dat zelfs welkom, maar we werken met elkaar in het zoeken van antwoorden op die problemen; oplossingen zo dicht mogelijk bij de vraagstelling.

Toen ik gevraagd werd in de politieke voorhoede te komen werken, eerst als partijvoorzitter daarna als kamerlid vond ik het vanzelfsprekend dat te doen, het was voor mij immers één en dezelfde werkelijkheid, waarbinnen je soms heel verschillende taken uit te voeren krijgt. Nu ben ik weer op een andere plaats. En dat is goed.

Mijn lidmaatschap van de PPR kwam in gevaar toen het er op leek dat wij ons zouden gaan verbinden met sterke ideologische bepaaldheden in CPN en PSP. Ik wil dat persé niet. Maar de ontwikkelingen binnen die partijen gingen gelukkig juist de niet dogmatische kant uit en voor mij is dat gevaar nu geweken. Ik vind nog steeds dat op één hoop gegooid worden onder de naam 'klein-links' heel irritant. Ik vind het niet erg dat we klein zijn. Maar zo'n schroothoepje met zo'n naam vind ik afschuwelijk. De PPR heeft trouwens een programma waar je niet zomaar de gemakkelijke naam 'links' aan kunt geven. Heel anders dan dat van de vroegere CPN en PSP en het heeft heel goed gewerkt. Het leverde ons zelf niet zoveel winst op. Maar het werkte wel.

Ik heb nog om een andere reden soms gedacht dat het beter zou zijn de PPR te verlaten. Ik kreeg een enorme tegenzin tegen het gehakketak over of je nu wel of niet het religieuze, spirituele, christelijke aan de orde mocht stellen, het leek erop dat sommigen dat alles minachtten; of dat 'andersom' anderen weer minachtting hadden voor het socialistische of marxistische.

De PPR heeft een programma. Daar gaat het om. Als je al wilt spreken over een ideologie is het die van 'omdat het om mensen gaat'. Maar natuurlijk is er wel degelijk plaats voor spiritualiteit: mensen staan in verbinding met elkaar, met de schepping (dat is meer dan milieuactie, dat is verbonden zijn, één zijn, respecteren, zorgen, overgeven, alles samen), met de kosmos, met de oorsprong

achter alles, zo waardevol zijn mensen. Mensen zijn geen wezens waar 'alleen maar' goede en rechtvaardige maatregelen voor moeten worden getroffen. Je moet mensen eindeloos respect betonen omdat ze dat waard zijn.

Dat de PPR geen konfessionele partij is, dat we dat voorgoed hebben afgelegd, wil niet zeggen dat mensen niet meer zo zijn. Dat is een heel andere discussie. Je moet geen politiek bedrijven op basis van institutionele konfessionaliteit, zeggen we, maar op een gezamenlijk, goed doordacht, programma. Dat is nog steeds zeer juist. Maar daarom hoeft je niet te doen alsof er geen religie of spiritualiteit meer bestaat; alsof die op een of andere manier weggestreept kan worden tegenover een maatschappijvisie in socialisme of anderszins. Ik vind het een slechte discussie. En ik vond dat hij vaak op een nog slechtere manier gevoerd werd. Toen Roel van Duijn de partij verliet wilde het partijbestuur ook van mij een verklaring dat we in de PPR wel degelijk aandacht hadden voor het spirituele. Ik ben het niet met Roel eens wat het verlaten van de partij betreft. Maar om nou te verklaren dat we het wat dit betreft goed doen, dat ging mij wat te ver. Ik vind dat we het gesprek daarover goed moeten voeren en niet in van die rare oneigenlijke tegenstellingen.

Wat mij betreft: ik wil daar graag plaats voor maken, eventueel ook binnen mijn huidige werk.

Ik heb na mijn kamertijd ruim vijf jaar lang de Nationale Commissie Voorlichting en Bewustwording Ontwikkelingsamenwerking voorgezeten. Daarna heb ik adviserend werk verricht, achtereenvolgens voor de NOVIB, het ministerie en CEBEMO. Dat is nu voorbij. Dat vind ik erg jammer. Ik zou graag nog een gedeelte van mijn tijd aan ontwikkelingsamenwerking besteden. Ik doe dat al zo lang. Ik vond het jammer dat ik die jarenlange ervaring niet kan benutten. Ik ben nog wel lid van de Nationale Adviesraad voor Ontwikkelingsamenwerking. Maar als iemand iets voor me weet.

Wel dit was het dan. Een hele pagina zeer serieus. Ik ben dat ontwend. Ik lach veel en voel me daar zeer wel bij. Ik weet niet hoeveel er bij jullie in de kongreszalen en in de Binnenhofkamers gelachen wordt. Het is zo lang geleden dat ik daar was. Het liefste zou ik voor de PPR in de Eerste Kamer zitten. Maar daar zit al iemand. Ik groet u allen zeer.

RADIKALEN KRANT

DE POLITIEK GEEN PUZZEL

Tweehonderd goede inzendingen

'De Politiek een Puzzel', een folder met een prijsvraag. Dat schept verplichtingen. Ongeveer 800.000 folders met het politieke kryptogram hebben in de laatste kampanjeweken hun weg naar vele brievenbussen in Nederland gevonden.

Velen zijn er niet uitgekomen. Toch stuurden ruim 200 mensen een goede oplossing naar het kampanjeburo.

Uit die stapel oplossingen heeft partijvoorzitter Janneke van der Plaats na de laatste vergadering van de kampanje-

kommissie 10 prijswinnaars getrokken. Hier volgen de namen:

1e prijs: geheel verzorgd bezoek aan PPR

Eerste en Tweede Kamerfractie voor 2 personen: R. Stokman, Den Hoorn.

2e t/m 6e prijs: idem, maar dan alleen aan

de Tweede Kamerfractie. P. van der Spaa, Amersfoort,

G. A. M. de Lam, Geldrop,

M. de Boo, Arnhem

Annemieke van Kalmthout, Leiden,

Jasper Jan Bos, Groningen

7e t/m 10 prijs: boekenbon van f 25,-:

P. de Vlieger, Schiedam

P. Lamers, Amsterdam,

D. Klees, Soest.

Ton, Nelleke en Marjan van AC Den Bosch.

Voor de ploeters, die er niet uitgekomen zijn, vermelden we nog, zoals het hoort, de juiste oplossing.

Horizontaal:

1. Bukman; 6. Albedil; 8. Stef; 9 Op; 10. Stem; 11. Ria; 13. Sier; 16. Bast; 17. Innemend; 19. Roede; 20. Kastje; 21. Non; 22. Motel; 23. Geeuw; 26. Nonsense; 28. Bon; 30. Groenen; 33. Radikalen; 34. SRV; 36. Vak; 37. Rooms; 39. Hier; 41. Spijt; 42. Potig; 44. Verzet; 45. Aktie.

Vertikaal:

1. Basisinkomen; 2. Kiezen; 3. Nastreven; 4. Nep; 5. Plaatje; 7. Bom; 11. Rakettenbestuit; 12. Is; 14. In; 15. Rentmeester; 18. Dranghek; 24. Windenergie; 25. Ingedamd; 27. Oor; 30. Gij; 31. NAVO; 32. Niks; 35. Vrijer; 38. Ot; 39. Hoek; 40. Ei; 43. Ze.

Aangeboden

Radikalenkranten (PPRak) 1972/1985,
Gemeentepaper 1977/1980

Gratis te bevragen bij W. van Dedem, Herengracht 13, 4924 BG Drimmelen, 01626/3720

Verkiezingsfonds

Na 21 mei is de kampanjekommissie druk bezig geweest met het opmaken van de balans. Het kampanjeplan is inmiddels geëvalueerd. Alles is op een rijtje gezet. Ook op het financiële gebied weten we waar we aan toe zijn. De kosten zijn ondanks het extra materiaal dat gemaakt is redelijk in de hand gehouden.

Wat betreft de inkomsten; het geld van de vierde gironde stroomt nog binnen. Toch zijn we er nog niet helemaal. Tot nu toe hebben we f 230.000 binnen uit de girondes, het verkopen van materiaal en de giften van informatievragers. Om alle gemaakte kosten te dekken hebben we nog ± f 20.000 nodig. Heb je de kaart voor de vierde gironde nog liggen, vul die dan in. Wij kijken immers al met een schep oog naar 1987. De Provinciale Statenverkiezingen dienen zich al weer aan. Ook dan zal er een goede kampanje gevoerd moeten worden.

Precies 100 raadsleden?

Nu bij het Raads- en Statenwerk de balans is opgemaakt, blijkt de PPR bij de gemeenteraadsverkiezingen in maart precies 100 raadsleden over te hebben gehouden. Niet alle gegevens bleken te achterhalen.

Een aantal actiecentra stuurden geen blauw formulier in en bleken ook telefonisch niet bereikbaar. Andere PPR-raadsleden zitten wellicht nog verstopt in samenwerkingsverbanden met weluidende namen die niet onmiddellijk herkenbaar zijn. Daarom wordt iedereen die dat nog niet deed gevraagd om met enige spoed door te geven hoe de gemeenteraadsverkiezingen in haar of zijn woonplaats verlopen zijn. Ook van gemeenten waar de PPR alleen in de steunfractie vertegenwoordigd is krijgen we graag bericht.

Denk mondiaal, handel lokaal

Gemeenten houden zich steeds meer bezig met ontwikkelingsbeleid. Onder de leus: denk mondiaal, handel lokaal, houden mensen uit PSP en PPR zich sinds kort in een landelijk overleg bezig met de vraag hoe plaatselijke politici landelijk ondersteund kunnen worden bij hun pogingen het gemeentebeleid te 'mondialiseren'.

Om te beginnen willen ze van alle actiecentra en gemeenteraadsfrakties graag informatie over plannen en activiteiten op derde wereld gebied. Ook menskracht is nodig; het verkregen materiaal moet immers bekeken worden en gerangschikt

Informatie kun je krijgen bij Frans de Man: Tooropstraat 52, 6512 NR Nijmegen.

Precies 100 raadsleden?

Nu bij het Raads- en Statenwerk de balans is opgemaakt, blijkt de PPR bij de gemeenteraadsverkiezingen in maart precies 100 raadsleden over te hebben gehouden. Niet alle gegevens bleken te achterhalen.

Een aantal actiecentra stuurden geen blauw formulier in en bleken ook telefonisch niet bereikbaar. Andere PPR-raadsleden zitten wellicht nog verstopt in samenwerkingsverbanden met welluidende namen die niet onmiddellijk herkenbaar zijn. Daarom wordt iedereen die dat nog niet deed gevraagd om met enige spoed door te geven hoe de gemeenteraadsverkiezingen in haar of zijn woonplaats verlopen zijn. Ook van gemeenten waar de PPR alleen in de steunfractie vertegenwoordigd is krijgen we graag bericht.

Bellen of schrijven naar Anita Keuning, partijbureau, Singel 277, 1012 WG Amsterdam, 247570 of 227342.

Kandidaatstelling Partijbestuur

In november vinden op het najaarskongres de jaarlijkse partijbestuursverkiezingen plaats. Het partijbestuur wordt dan voor de helft vernieuwd. Dit jaar zijn aftredend: vice-voorzitter Klaas-Wybo van der Hoek, penningmeester Louis de Vos, sekretaris buitenland Emmy van Noord en de partijbestuursleden Sonja van Dongen, Henri Dijksterhuis, Fer Harleman en Lidie Koene-man. Emmy van Noord heeft in november de maximale zittingstermijn van 6 jaar volgemaakt en keert dus niet terug in het partijbestuur. Van de andere bestuursleden is momenteel nog niet bekend of zij zich al dan niet herkiesbaar stellen.

De partij wordt opgeroepen om kandidaten te stellen voor de functies van vice-voorzitter, penningmeester en sekretaris buitenland, alsmede voor 4 plaatsen in het partijbestuur. Kandidaten mogen worden gesteld door de actiecentra, door de landelijke kategoriale groepen, door tenminste 15 partijleden gezamenlijk en door het partijbestuur.

Kandidaatstellingen moeten schriftelijk en ondertekend worden ingediend vóór 1 augustus a.s. Inzenden aan het partijbureau Singel 277, 1012 WG Amsterdam t.a.v. Kommissie ex art. 15.3. HR.

WEERWERK ZOEKT DONATEURS:

Tegeninformatie als cement voor het protest

Steeds vaker wordt de groeiende groep uitkeringsgerechtigden in Nederland eerder als schuldige dan als slachtoffer van de economische crisis gezien. De uitkeringen gaan omlaag en de controle neemt steeds toe. Het is de hoogste tijd dat de stem van mensen over wie het gaat beter wordt gehoord.

Daarom is in oktober van het vorig jaar besloten tot de oprichting van de STICHTING

WEERWERK. De Stichting stelt zich ten doel een gedegen stroom 'tegeninformatie' op gang te brengen 'die als cement tussen de verschillende organisaties van uitkeringsgerechtigden kan gaan fungeren.'

De Stichting wil aandacht voor de opinie van baanlozen over werkverschaffing, werkervaringsprojecten, banenplannen, arbeidstijdverkortingen en basisinkomen. Hiertoe wordt gestart met de uitgave van een WEERWERK Nieuwsbrief, komt er een lezingscyclus over economische groei en nieuwe technologie en worden kursussen gegeven over sociale zekerheid, arbeid en arbeidsethos.

De Stichting WEERWERK vraagt donaties en donateurs. Adres: De Ruyterstraat 17, 6512 GA Nijmegen, 080-221090, Giro: 2810304.

RADIKALEN KRANT

De radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijbureau PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning Arda van den Brink Bram van Oijk Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredactie Bram van Oijk Redaktiesekretariaat Enny Schouten Vormgeving Joep Paulussen Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Frenk Driessen Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Broersma Stefanie Brokerhof Henk Hammenga Klaas-Wybo van der Hoek Lidie Koeneman Eddy Neumann Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,- per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Omslagfoto Angelo Goedemondt

Niet bij rood alleen

In begrijpelijke taal gaf Henk Waltmans in 1983 voor ieder die belangstelling heeft voor de politiek in Nederland, een relaas van de lotgevalen van de PPR. Van binnenuit beschrijft hij de politieke feiten en personen.

Stichting Uitgeverij Xeno biedt de resitantpartij van deze boeken (winkelprijs 26,75) aan voor 2,50 + porto. De portokosten bij bestelling van 1 boek zijn 4,25. Het is voordeliger meer dan 1 boek te bestellen.

U kunt bestellen bij: Stichting Uitgeverij Xeno, postbus 1087, 9701 BB Groningen

Vluchtelingenbeleid stemt somber

Vijf gevluchte Iraniërs, die in augustus vorig jaar in Nederland asiel vroegen, werden van Schiphol terug gestuurd naar Pakistan, het land waar ze vanuit Iran eerst waren terecht gekomen. Na acht maanden gevangenschap in Karachi, kwamen de vijf begin mei opnieuw op Schiphol aan.

Nu mochten ze er wel door. Het gerechtshof in Den Haag had het ministerie van Justitie in hoger beroep in het ongelijk gesteld.

Het geval staat niet op zich zelf. Het is een voorbeeld van een somber stemmend vluchtelingenbeleid. In dit geval liep het, onder meer door de actieve bemoeienis van PPR kamerlid Peter Lankhorst, goed af. Vaak is er van herkansing geen sprake. Het tijdschrift 'Van Strijd Tot Vluchtelingen' geeft informatie over het vluchtelingenbeleid. Het is een uitgave van Iraanse politieke vluchtelingen in Nederland en gaat dan ook specifiek over de situatie in dat land. Een los nummer kost zes gulden inclusief verzending.

Betaling, onder vermelding van: Organisatie van Iraanse Politieke Vluchtelingen, op rekening 383551854, Rabobank, Damerak, Amsterdam. Adres van de uitgever: Postbus 27226, 1002 AE Amsterdam.

Aangeboden

Radikalenkranten (PPRak) 1972/1985, Gemeentepaper 1977/1980

Gratis te bevragen bij W. van Dedem, Herengracht 13, 4924 BG Drimmelen, 01626/2720

RADIKALEN KRANT

Inhoudsopgave:	
Verkiezingen	6
Heilige huisjes	8
Citaat	11
Reorganisatie	12
Afspraken	14
Ammoniakhoekje	16
ASN	18
Verschuren	19
Markerwaard	20
Mexico	22
Brieven	23
Jongerius	24

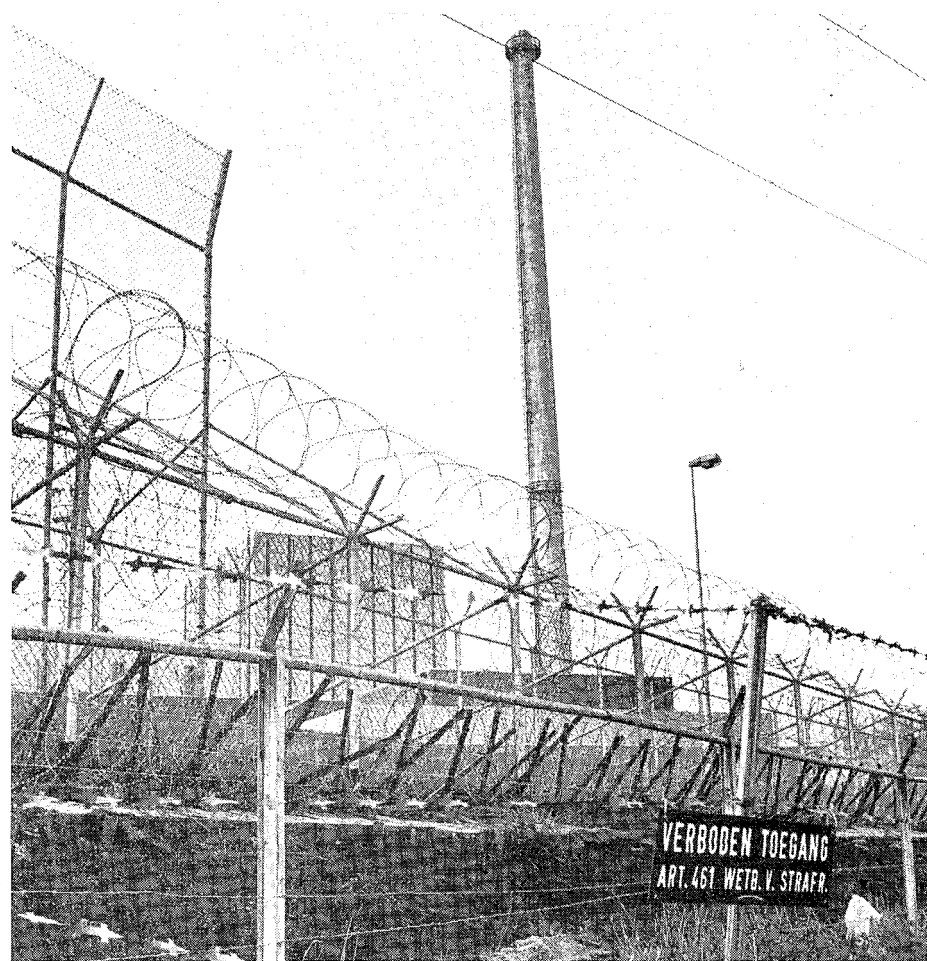

FOTO: MICHEL WJUNBERGH

'LEERPROCES' MOET STOPGEZET:

Dodewaard lijkt pijnlijk veel op Tsjernobyl

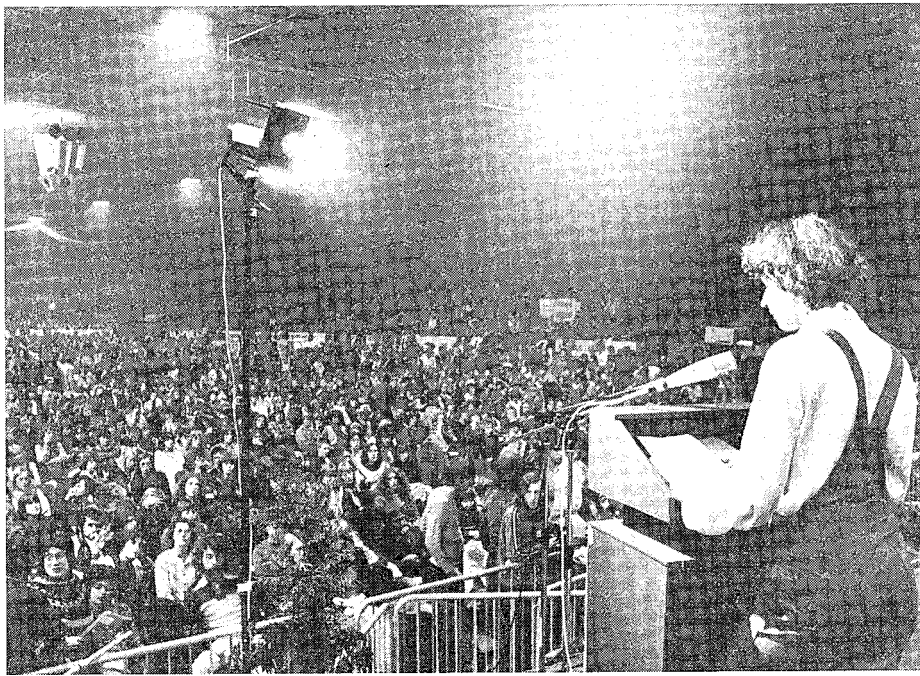
Nu er in de Tweede kamer ook de komende vier jaar op geen stukken na een meerderheid zal zijn voor sluiting van de bestaande kerncentrales in Dodewaard en Borssele (zelfs de PvdA heeft nog reserves) zullen initiatieven vooral op provinciaal en gemeentelijk nivo genomen moeten worden. In Gelderland wordt daarmee deze maand een begin gemaakt.

De statenfrakties van PPR en CPN/PSP interpellieren Gedeputeerde Staten over de risico's die verbonden zijn aan het doorwerken van Dodewaard. De ramp met de centrale in Tsjernobyl is helaas niet zo uniek als men graag doet voorkomen. Dodewaard, of juister gezegd: de N.V. Gemeenschappelijke Kernenergiecentrale Nederland, lijkt pijnlijk veel op de centrale in Tsjernobyl. Ook in Dodewaard ontbreekt een tweede veiligheidsomhulling.

De frakties zien in genoemde overeenkomsten voldoende aanleiding tot het stilleggen van de centrale in Dodewaard, 'in ieder geval tot een nader onderzoek van en de ramp te Tsjernobyl en de con-

structie en bouw van de centrale meer duidelijkheid geeft en veiligheid brengt.' Aan het gevraagde onderzoek zal volgens de frakties uiteraard ook door ongebonden deskundigen moeten worden deelgenomen.

Stillegging van de centrale is volgens de frakties op dit moment des te logischer omdat in het verleden altijd is beweerd dat de bouw van Dodewaard niet zozeer is ingegeven om redenen van elektriciteitsvoorziening, maar vooral vanwege het leerproces dat nodig is in het omgaan met kernenergie.

Linkse Potten

De Pressiegroep Linkse Potten komt voor de tweede keer bij elkaar op vrijdag 20 juni. Als je in bent voor direkt gerichte akties, bel dan met Els, 020/936393.

Feministische gemeentepolitiek

De emancipatiewerksters van CPN, PSP en PPR organiseren 3 regionale bijeenkomsten voor vrouwen, die

Saai!

Vind je ze allemaal ook zo saai: Lubbers, Den Uyl en Nijpels met hun voorgeprogrammeerde praatjes. Prik door hun woorden heen en je ontdekt dat politiek allesbehalve saai is. Denk maar eens aan de PPR-jongeren, die zijn allesbehalve saai. Lid worden dus.

De PPR-jongeren is een aparte organisatie, wel nauw verbonden met de PPR. We bestaan nu zes jaar en hebben flink van ons laten horen. Over kernwapens, over racisme en diskriminatie, over werk en werkloosheid over schooldemocratie en studiefinanciering. Op dit moment hebben we zo'n 700 leden. Het vervelende van een politieke jongerenorganisatie is echter dat leden oud, te oud worden. Daarom zijn er steeds nieuwe leden nodig.

Interesse? Vraag onze informatiefolder, of nog radikaler wordt meteen lid. Je betaalt f 10,— per jaar, maar voor PPR-leden jonger dan 28 jaar is het gratis.

BON

Naam:

Adres:

Postkode + Woonplaats:

Geboortedatum:

Handtekening:

Is wel/geen lid van de PPR

Sturen naar PPR-jongeren. Antwoordnummer 10718, 1000 RA Amsterdam. Postzegel hoeft niet.

aktief betrokken zijn bij de gemeentepolitiek, als gemeenteraadslid, als lid van de steunfractie, als ambtenaar of anderszins.

Centraal staat op deze dagen de vraag: 'Hoe geef je feministische gemeentepolitiek inhoud?' De dagen worden georganiseerd op 23 augustus in Amsterdam, op 30 augustus in Zwolle en op 13 september in Den Bosch.

Voor opgave en informatie kun je bellen naar Marie-José Burger (PPR), tel. 020-256046 b.g.g. 020-227342.

Bericht voor solidaire hetero's

Roze zaterdag komt er aan. Een grootse demonstratie van potten en flikkers. Deze keer in Utrecht, op 28 juni. Voor de organisatie worden nog veel mensen gezocht; stands opbouwen, broodjes smeren en dergelijke. Geef je op bij het Roze Front in Utrecht, 030/340658.

Verkiezingsfonds

Na 21 mei is de kampanjekommissie druk bezig geweest met het opmaken van de balans. Het kampanjeplan is inmiddels geëvalueerd. Alles is op een rijtje gezet. Ook op het financiële gebied weten we waar we aan toe zijn. De kosten zijn ondanks het extra materiaal dat gemaakt is redelijk in de hand gehouden.

Wat betreft de inkomsten; het geld van de vierde giroronde, stroomt nog binnen. Toch zijn we er nog niet helemaal. Tot nu toe hebben we f 230.000 binnen uit de girorondes, het verkopen van materiaal en de giften van informatievragers. Om alle gemaakte kosten te dekken hebben we nog ± f 20.000 nodig. Heb je de kaart voor de vierde giroronde nog liggen, vul die dan in. Wij kijken immers al met een scheef oog naar 1987. De Provinciale Statenverkiezingen dienen zich al weer aan. Ook dan zal er een goede kampanje gevoerd moeten worden.

DE POLITIEK GEEN PUZZEL

Tweehonderd goede inzendingen

'De Politiek een Puzzel', een folder met een prijsvraag. Dat schept verplichtingen. Ongeveer 800.000 folders met het politieke kryptogram hebben in de laatste kampanjeweken hun weg naar vele brievenbussen in Nederland gevonden.

Velen zijn er niet uitgekomen. Toch stuurden ruim 200 mensen een goede oplossing naar het kampanjeburo.

Uit die stapel oplossingen heeft partijvoorzitter Janneke van der Plaat na de laatste vergadering van de kampanjekommissie 10 prijswinnaars getrokken. Hier volgen de namen:

1e prijs: geheel verzorgd bezoek aan PPR Eerste en Tweede Kamerfractie voor 2 personen: R. Stokman, Den Hoorn.

2e t/m 6e prijs: idem, maar dan alleen aan de Tweede Kamerfractie. P. van der Spa, Amersfoort,

G. A. M. de Lam, Geldrop,
M. de Boo, Arnhem

Annemieke van Kalmthout, Leiden,
Jasper Jan Bos, Groningen

7e t/m 10 prijs: boekenbon van f 25,—:

P. de Vlieger, Schiedam
P. Lamers, Amsterdam,
D. Klees, Soest.

Ton, Nelleke en Marjan van AC Den

Bosch.

Voor de ploeters, die er niet uitgekomen zijn, vermelden we nog, zoals het hoort, de juiste oplossing.

Horizontaal:

1. Bukman; 6. Albedil; 8. Stef; 9. Op; 10. Stem; 11. Ria; 13. Sier; 16. Bast; 17. Innemend; 19. Roede; 20. Kastje; 21. Non; 22. Motel; 23. Geeuw; 26. Nonsense; 28. Bon; 30. Groenen; 33. Radikalen; 34. SRV; 36. Vak; 37. Rooms; 39. Hier; 41. Spijt; 42. Potig; 44. Verzet; 45. Aktie.

Vertikaal:

1. Basisinkomen; 2. Kiezen; 3. Nastreven; 4. Nep; 5. Plaatje; 7. Bom; 11. Rakettenbesluit; 12. Is; 14. In; 15. Rentmeester; 18. Dranghek; 24. Windenergie; 25. Ingedamd; 27. Oor; 30. Gijs; 31. NAVO; 32. Niks; 35. Vrijer; 38. Ot; 39. Hoek; 40. Ei; 43. Ze.

Opgave en informatie: Postbus 1667, 9701 BR Groningen. Het bedrag kan gestort worden op rekening 1641428, van Is Het Hier Oorlog?, Groningen.

Gratis!

De subgroep Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) van de werkgroep Gezondheidszorg heeft een brochure uitgegeven waarin zeer beknopt (6 pagina's) wordt weer gegeven wat de uitgangspunten en kernpunten van beleid op dit terrein moeten zijn. De brochure is gratis verkrijgbaar op het partijbureau.

Voorkeurstemmen

De ruim 115.000 stemmen die op 21 mei op de PPR zijn uitgebracht werden als volgt over de kandidaten verdeeld:

Ria Beckers:	102.999
Peter Lankhorst:	2.912
Cobi Schoondergang	1.387
Stef Dijkman	1.159
Willy v.d. Vlist	579
Wim de Boer	449
Hein Albeda	186
Anita Keuning	262
Bram van Ojik	63
Janneke v.d. Plaat	188
Bas de Gaay Fortman	1.347

Advies aan Koningin

Aan het begin van de kabinetsformatie heeft Ria Beckers namens de PPR-fractie aan Beatrix het volgende advies uitgebracht:

'De uitslag van de verkiezingen van 21 mei wijst naar de benoeming van een formateur. CDA en VVD hebben de kiezers immers een parlementaire meerderheid gevraagd om de bestaande coalitie te kunnen voortzetten. Zij hebben die meerderheid gekregen. Een en tachtig zetels geven voldoende basis voor de vorming van een kabinet.

De PPR is geschokt door de voor progressief Nederland zo slecht afgelopen verkiezingen. Zij realiseert zich dat de progressieve partijen daaraan zelf hebben bijgedragen, door tegenover de duidelijkheid van de coalitie-partners slechts onduidelijkheid en verdeeldheid te stellen. Meer dan ooit zal het de komende jaren van belang zijn mensen weer hoop te bieden en ernst te maken met een gezamenlijk alternatief. De PPR-fractie zal zich daarvoor blijven inzetten, ook in de wijze waarop zij een nieuw CDA-VVD-kabinet zal bestrijden.

Ik geef u in overweging de heer R. F. M. Lubbers te verzoeken een kabinet te vormen, dat mag rekenen op voldoende steun in de Staten-Generaal.'

Is het hier oorlog?

De Antimilitaristische wandelvereniging Is Het Hier Oorlog? mag niet meer meedoen aan de vierdaagse van Nijmegen. Nu hebben ze zelf van 14 tot 19 juli een alternatieve tocht georganiseerd in Zuid Limburg.

Er wordt per dag zo'n 25 kilometer gelopen. Er wordt 'veel, gevarieerd en gewelddoos' actie gevoerd. Het kost 45 gulden of een tientje per dag.

'KLEIN LINKS' BESTAAT NIET MEER:

PPR MOET OOK MIKKEN OP MINDER BEWUSTE KIEZERS

Het waren voor progressief Nederland bedonderde verkiezingen. De PPR behaalde de slechtste uitslag sinds de oprichting maar kwam er toch genadig af. Overeind gebleven in het elektorale geweld van 1986. En daarom voor de media een interessante faktor als er in maart volgend jaar Provinciale Statenverkiezingen zijn. Bas de Gaay Fortman heeft voor de nieuwe campagne al grote plannen.

'De oppositie heeft gewonnen', zei Joop Den Uyl in het televisiedebat na de verkiezingen van 21 mei. Hans van Mierlo schreef hetzelfde in zijn advies aan de Koninking.

Hoe hebben we het nu? Telt naast de Partij van de Arbeid en D'66 niets meer mee? Het opeten van de 'rode' aanhang van PSP en CPN en het elimineren van de E.V.P., is dat de 'winst'?

Netto bestaat die winst uit de uitschakeling van de Centruumpartij - mooi gedaan,

de woorden van Den Uyl, is er nog die 'kleine komplikatie'. Wel jammer dat die kleine komplikatie - negen zetels winst voor het CDA! - voor zoveel mensen zulke nare gevolgen heeft.

Wat nu? Wel, om te beginnen alsjeblieft geen gejammer. Klagen helpt zelden, maar zeker niet in de politiek. Het gaat om de verkiezingen van maart volgend jaar. Dan worden de Provinciale Staten en met hen de Eerste Kamer gekozen. Een Eerste Kamer met CDA en VVD onder 38 zetels (het zijn er nu 42) kan een belangrijke blokkadefunctie vervullen. De wetgevingsplannen uit het regeerakkoord voor Lubbers II moeten immers ook de Senaat passeren. Twintig miljard gulden wil Runding bezuinigen, met alle gevolgen van dien. De nieuwe verkiezingen bieden evenwel nog hoop.

Vonk.

Voor de kleinere progressieve partijen is het zaak de zuigkracht van de PvdA te weerstaan en terug te komen. Dat kan alleen op eigen kracht. 'Klein links' bestaat niet meer sinds 21 mei 1986. CPN en PSP willen zelf terugkomen, de CPN op

een gekombineerde campagne worden van onze kandidaten voor de Staten en voor de Eerste Kamer.

Noch Lubbers noch Kok staat straks kandidaat. Laat men ook in die andere partijen de gezichten tonen van de echte kandidaten. Een persoonlijke campagne? Geen gezwaar, maar dan wel door personen die gekozen kunnen worden. (In het zuiden dat sterk persoonlijk stemt, verloren wij meer dan elders. De PPR die geen persoonlijke campagne voert, kan daaruit leren.) Een televisie-democratie? Wel, met al onze bezwaren, we zullen erbij zijn. Alles zullen we eraan doen om het oligopolie op het scherm van slechts vier partijen te doorbreken. In elke campagne hebben de media behoefte aan een interessante faktor. Dat wordt ditmaal de PPR, overeind gebleven in het elektorale geweld van 1986 vervolgens terug als opvallende partij.

Krokodillen

Dan nog de strategie. Voor de verkiezingen van volgend jaar ligt de besluitvorming daarover bij de provinciale actiecentra. Lijstverbindingen met PSP en CPN kunnen nog steeds voorkomen dat stemmen verloren gaan. Bovendien laat een lijstverbinding zien dat hun resultaat ook voor ons telt en ons resultaat ook voor hen. Bij die lijstverbindingen moet ook weer de PvdA betrokken worden. Kontakten op provinciaal niveau zouden snel moeten worden gelegd. In de brede lijstverbinding ligt na de krokodillentranen van 21 mei de lakmoesvraag voor de Partij van de Arbeid.

En gezamenlijke lijsten? Ik denk dat die de totale werfkracht eerder verkleinen dan vergroten. Voor de kiezer komt het aan op identiteit. De identiteit 'klein links' werft niet. Zij volledig terug en wij met een grote sprong vooruit, dat zou het doel kunnen worden. Dan hebben we een uitgangstelling om in 1989 te kunnen gaan met het Groen Progressief Akkoord. Er is een uitstekende campagne gevoerd. De kampanjeleiding was creatief en hield het plezier erin. De advertenties troffen door puntige, speelse en toch zakelijke teksten. Wie financieel heeft bijgedragen weet dat haar (zijn) geld goed is terecht gekomen. Alleen, niet alle actiecentra deden even hard mee. Een heropleving van de partij zelf is dan ook een eerste ver-eiste.

O ja, dat is waar ook, we behaalden de slechtste uitslag sinds de oprichting. Niettemin waren het voor de PPR goede verkiezingen. De PvdA boekte één van haar beste uitslagen. Voor haar waren de verkiezingen uitgesproken slecht. Wat zijn verkiezingsuitslagen toch betrekkelijk!

BAS DE GAAY FORTMAN

slechtste uitslag sinds oprichting

maar niet alleen de verdienste van 'links' - en één zetel van de R.P.F. Tel 'm uit! Nee, vrienden, het waren voor progressief Nederland bedonderde verkiezingen. Lag dit nu alleen aan de lijsttrekker van de Partij van de Arbeid? Welnee, zoals er bij de VVD een uitweg was naar Joekes, zo was daar bij de PvdA lijstduwer Kok. De grondfout lag bij de verkiezingsstrategie. Campagneleider Peter Cramer, had het al duidelijk gezegd in *Voorwaarts*: 'Een stem op 'klein links' is een verloren stem... We hebben echt al die stemmen nodig.' De advertenties - en met name die op de laatste dag - bevestigden die doelstelling. De CPN werd niet per ongeluk uit de Tweede Kamer verwijderd; het ging expres. Moord met voorbedachten rade. En nu is men blij met de winst. Alleen, in

basis van haar identifikatie met gemarginaliseerde mensen, de PSP als pacifistisch socialistische partij. En de PPR? Teruggeworpen op eigen kracht bleef zij overeind. Er werd verloren aan de Partij van de Arbeid, maar er werd ook gewonnen. Mensen hebben met enthousiasme PPR gestemd. De begrenzing van onze kiezersaanhang ligt nog wel in een zeker politiek bewustzijn. Voor de Staten-plus-Eerste Kamer verkiezingen zou ik daarnaast willen mikken op politiek minder bewuste kiezers. Dan moet er weer een vonk overslaan.

Bij de Statenverkiezingen van 1974 haalden wij 5,4% van de stemmen en - met behulp van het rekenwonder Dik van Kleef - vijf Eerste Kamerzetels. Daarop moeten we opnieuw mikken. Het moet

'HARDE KERN' BESTAAT NIET:

PPR KAN NIET ZONDER INTENSIEVE KAMPANJE

Nu de kruitdampen enigszins zijn opgetrokken wordt het zicht op de gevolgen van de verkiezingsuitslag beter. Op de avond van de verkiezingen waren er weer vele winnaars en weinig verliezers. Het leek er zelfs op dat de VVD met 9 zetels verlies een grote overwinning te vieren had. Hoe anders ziet het beeld er een week later uit. De jacht op Ed Nijpels is in volle gang, de aftocht van Joop den Uyl wordt voorbereid en Ruud Lubbers, de enige winnaar, ge- niet in stilte.

Ook de PPR verloor bij deze verkiezingen nogal wat kiezers maar behield, zij het op het nippertje, de twee zetels. De verkiezingsuitslag geeft verder weinig houvast. Het Intomart-verkiezingsonderzoek des te meer. Ook al past bij de interpretatie van deze cijfers bescheidenheid. Papier is immers geduldig en spreekt niet tegen. Algehele indruk van de PPR-cijfers is dat het beeld dat uit eerdere verkiezingsonderzoeken naar voren kwam niet wezenlijk is veranderd.

* De PPR heeft nog steeds een flexibele aanhang.

Van de PPR-stemmers uit 1982 stemden 46,6% opnieuw PPR. Dat betekent dat meer dan de helft van de PPR-stemmers van toen nu op een andere partij stemde. Waar gingen die kiezers naar toe? Vooral naar de PvdA, in mindere mate naar D'66 en het CDA en in nog mindere mate naar PSP, VVD en EVP. Het verlies naar de Groenen is minder duidelijk omdat dit niet apart is uitgesplitst.

Tabel 1.
Waar gingen de oude kiezers naar toe?

	'86	'82	'81
PPR	46.6%	53.9%	42.5%
PvdA	27.5%	26.2%	18.8%
D'66	7.1%	0.5%	13.6%
CDA	6.2%	4.6%	4.8%
PSP	2.9%	4.7%	9.0%
VVD	1.8%	3.4%	3.1%
EVP	1.3%	2.3%	2.3%
Overige (Groenen e.a.)	4.5%	1.3%	2.3%

In totaal verloor de PPR 72.675 kiezers, behield het er 63.420 en werden 51.589 nieuwe kiezers gewonnen. Deze cijfers geven aan dat er niet zoiets bestaat als een 'harde kern' van ca. 1,3%, waarop we nu zouden zijn teruggevallen. Er is een potentieel PPR-kiezerspubliek dat iedere verkiezingen opnieuw gewonnen moet

worden. Het maakt ook duidelijk waarom de PPR niet zonder een intensieve campagne kan. Op basis van het Nationaal Verkiezingsonderzoek is berekend dat dit potentiële PPR-elektooraat ca. 2,6% bedraagt. Een groep van ca. 19% blijkt aanspreekbaar voor PPR-politiek. Regelmatig wordt de PPR als tweede partij genoemd. Volgens het dagblad Trouw noemde begin mei 13% van de PvdA-stemmers de PPR de tweede keuze vooral vanwege het kernwapenstandpunt.

* De PPR-kiezer heeft verder een brede belangstelling voor andere partijen.

Zij hebben dan ook, zeker in vergelijking tot de andere linkse partijen, een gevarieerde achtergrond en zijn niet zo gemakkelijk te plaatsen op de links-rechtschaal. Waar kwamen bijvoorbeeld die 51.589 nieuwe PPR-kiezers vandaan?

Tabel 2.
Waar kwamen de nieuwe kiezers vandaan?

	'86	'82	'81
PvdA	26.9%	22.7%	34.3%
PSP	17.1%	10.1%	3.9%
D'66	5.8%	33.2%	16.6%
CDA	9.8%	7.1%	14.3%
EVP	7.6%	1.5%	—
VVD	3.2%	4.2%	2.3%
nwe kiezers	13.9%	9.1%	20.5%
niet-stemmers	9.1%	8.6%	4.9%

* De PPR-aanhang ontgroent.

Lag in 1977 de absolute piek van het PPR-elektooraat bij de kiezers tussen 18 en 24 jaar, nu ligt dat anders. Er is een verschuiving te constateren naar de oudere groepen kiezers. Wat op zich geen slechte ontwikkeling hoeft te zijn natuurlijk.

Tabel 3.
Hoe oud waren de PPR-kiezers?

	'86	'82	'81
18-24	26.3%	34.2%	33.7%
25-34	33.3%	36.8%	38.9%
35-49	24.6%	19.9%	17.0%
50-64	11.8%	7.8%	7.2%
>65	4.1%	1.2%	3.1%

Op brandende vragen waarom de PPR er wel in is geslaagd zich staande te houden tegen de zuigkracht van het televisie-demokratie in en andere kleine linkse partijen niet geeft ook het Intomartonderzoek geen duidelijk antwoord. Ik hou het er voorlopig op dat onze aansprekende campagne en onze wervende lijsttrekker daar de oorzaak van zijn.

GERARD JONGERIUS

PPR OMBOUWEN TOT SERVICE-INSTITUUT:

HEILIGE HUISJES MOETEN IN DE STEIGERS

De verkiezingen 1986 zijn voor links Nederland weinig minder dan een ramp geworden. Vier jaar oppositie voeren tegen het kabinet Lubbers met zijn door ons zo bekritiseerde politiek (sterke groei winsten en vermogens, afwentelen van crisis op de minima, grootste deel van bezuinigingen doorschuiven naar de gemeenten, doorgaan met kernwapens en kernenergie, beknotten van de macht van het parlement) heeft per saldo opgeleverd dat PvdA, PPR, PSP, CPN en EVP samen nu 2 zetels minder hebben dan vóór 21 mei. De PvdA is kleiner geworden dan het CDA en komt weer niet in de regering, CPN en EVP zijn weggevaagd, de PSP is ernstig verzwakt en de PPR ziet kans op het nippertje overeind te blijven, maar is wel de Dijkman-zetel weer kwijt geraakt.

Weinig om vrolijk over te worden. Links heeft deze verkiezingen verloren. De gezamenlijke (?) en afzonderlijke strategieën zijn falikant mislukt.

Alle weerstanden die dit CDA/VVD kabinet de afgelopen jaren in de samenleving heeft opgeroepen hebben niet tot een grotere kiezersaanhang voor de progressieve partijen geleid. Heel kort wil ik wat oorzaken aangeven:

1. Progressieve politiek ziet geen kans een goed en aansprekend alternatief te ontwikkelen voor de bezuinigingspolitiek van CDA en VVD. Het is of een beetje minder van hetzelfde (PvdA), revolutionair maar buiten elke werkelijkheid (PSP), strijdbare cliché's die bij gebrek aan body slagen in de lucht blijven (CPN), ethisch moralistische vromigheid (EVP), óf blijft steken in een handvol goedbedoelde aardige ideeën die al jarenlang gekoesterd maar nauwelijks kwalitatief hard gemaakt worden (PPR).

Maar progressieve politiek die sprankelend, wervend en meeslepend is mensen in beweging brengt, aansprekende oplossingen aandraagt voor de problemen waar we mee worstelen, nieuwe perspectieven biedt voor de maatschappij van morgen... Nou, nee. Weer blijkt dat stilstand achteruitgang betekent. De wijsheid die in de Nederlandse taalschat is opgetast is soms veelzeggender dan menige paragraaf uit linkse programma's.

2. In tegenstelling tot wat CDA en VVD de laatste jaren laten zien, ontbreekt bij links elke vorm van gezamenlijke strategie. De PvdA verbreekt alle betrekkingen met links (lijstverbinding!), mikt daarmee op het midden, haalt daar vervolgens niets binnen en vreet desondanks alles ter linker zijde op (sinds 1977 van 9 naar 3 zetels!).

Centimeter

De kleine linkse partijen krakelen al jaren over samenwerking met weinig tot de verbeelding sprekende resultaten. Alleen als de kiesdeler het afdwingt (Groen-Progressief-Akkoord in Europa, veel gemeenten) wil het in een aantal gevallen opeens wonderwel lukken. Gloorde in 1984 de hoop op een definitieve doorbraak (1/2 GPA, 1 juni konferentie), daarna zijn de partijpolitieke (niet de persoonlijke; die zijn vaak verbluffend goed) verhoudingen opmerkelijk verslechterd. We zijn weer bijna terug bij af. Die verdeeldheid op de vierkante centimeter, het niet eens willen worden, het niet konstruktief en met elkaar aan een progressief alternatief willen werken, steekt ongunstig af tegen het 'met elkaar de klus willen klaren' van rechts. En de Nederlandse aard is nu eenmaal zo dat we waardering hebben voor een klub mensen die eendrachtig een karwei wil afmaken.

3. De partijcultuur van links past niet meer bij wat de meeste mensen willen. Het geruzie en ideologisch hakketakken (PSP en CPN), het onbeholpen gevoelsmatig oneens zijn (EVP), de wat saaie goedwillendheid (PPR), de alles-wat-niet-uitkomt-onder-de-tafel-schuivende-vergadercultuur van de PvdA en dat bij elkaar vaak verwoord in een versleten jargon brengt 'niet-gelovigen' zelden op de gedachte van 'kom daar ga ik nu eens leuk aan meedoen'.

De PvdA blijft dan nog aardig overeind, omdat veel mensen daar hun brood verdienen of status gevende functies bekle-

den. Of dat althans op termijn hopen te bereiken.

Leuk of niet: aan wat een politieke partij te bieden heeft worden steeds hogere eisen gesteld. Als een bijeenkomst niet boeit, je aan het denken zet of verder helpt, geen invloed heeft of rendement oplevert, kortom nauwelijks leuk of de moeite waard is dan blijf je (als je er niet voor je werk hoeft te zijn) de volgende keer gewoon thuis. Veel mensen weten wel wat beters/leukers te doen. En daar zouden we niet langer moralistisch of afkeurend over moeten doen. Die mensen hebben gewoon gelijk.

In plaats van te zeuren over die weglopers (en het zijn er wat!) zouden we beter aan de gang kunnen gaan met de nogal voor de hand liggende oplossing: zorgen dat ze geen reden hebben om weg te lopen. Dat stelt wel eisen: veranderen van gewoonten, doorbreken eigen verstarren, creativiteit, kwaliteit, bakens verzetten.

Moerassig

Laten we het eens over de PPR hebben. Hoe staan we - op het nippertje aan de dodendans ontsprongen - er voor? Om elke ongepaste tevredenheid maar direct de kop in te drukken: we hebben per saldo weer 20.000 stemmen (16%) van ons aandeel in het elektorat verloren. En als de PSP 2500 stemmen meer en wij 2600 minder hadden gekregen, zaten zij nu op 2 en wij op 1. Geen reden tot ongebreideld optimisme dus. Laten we maar met alle voeten op de nog steeds moerassige grond blijven staan.

Wat moet er nu gebeuren.

Ik zie vijf mogelijkheden.

1. Gewoon doorgaan zoals we de laatste jaren bezig zijn. De partij versterken, stevig aan de gang gaan met inhoudelijk werk, partijopbouw, ledenwerving. Niet meer zeuren over samenwerking. Gewoon volhouden, dan komt het resultaat vanzelf.

2. Zo snel mogelijk overgaan tot een structurele samenwerking gericht op federatie (vgl. CDA) van PPR, PSP, CPN en (als die blijft bestaan) EVP. Einddatum september 1987.

3. Buiten de partijkaders om een (nog grotere) '1 juni konferentie' beleggen met als doelstelling met al die mensen die geen politiek onderdak meer hebben (of wie het bestaande onderdak niet meer bevalt) iets nieuws beginnen. Buiten de bestaande partijkaders en organisaties om. T.z.t. vragen of bestaande partijen zich bij de nieuwe formatie willen aansluiten en op een gegeven moment hun vertegenwoordigers in parlement, staten en raden bij de nieuwe formatie willen inbrengen. Vanaf september 1987 gaat de nieuwe formatie meedoen aan eventuele verkiezingen.

4. Met z'n allen lid worden van de PvdA. In samenwerking met het Network voor politieke vernieuwing een eenvoudige organisatie (Radikaal trefpunt binnen de

PvdA o.i.d.) oprichten (eigen financiën, kontribuanten, blad, buro-tje) om binnen de PvdA gezamenlijke invloed uit te oefenen. Op termijn de PPR (en andere partijen die dezelfde stap nemen) opheffen.

5. De PPR binnen twee jaar ombouwen tot een eigentijdse, aansprekende radikaal-progressieve politieke organisatie met minimaal 15.000 leden.

Wonderolie

Om de ongetwijfeld hier en daar aanwezige nieuwsgierigheid te bevredigen zal ik direkt maar wat commentaar geven op het realiteitsgehalte van bovenstaande mogelijkheden.

1. Dat lijkt me dus uitstel van executie. Ik kan eerlijk gezegd dat gratuite geroep ook niet meer aanhoren. Al jarenlang wordt ons dit in partijbestuur en kerngroep als wonderolie voorgehouden, zonder dat er de laatste jaren ook maar iemand in is geslaagd ook eens concreet aan te geven hoe dat dan wel zou moeten. Ik zie er dus helemaal niets in. En we spreken af dat iedereen die nog woorden als 'versterking, ledenwerving, inhoudelijk werk of partijopbouw' in de mond neemt verplicht wordt daarbij direkt aan te geven hoe dat met sukses kan gebeuren en vooral ook wie dat moeten doen.

2. Gezien de geluiden die ik nu hierover

bij de andere partijen opvang én gezien de bestaande onoverbrugbare tegenstellingen binnen die partijen zie ik hier weinig meer in. Vier gestampde zieke muisjes leveren geen lekker broodbeleg op. Een goede kollegiale samenwerking in het parlement, konstruktieve voortzetting van het GPA en ad-hoc combinaties als de kiesdeler daar aanleiding toe geeft lijken mij op dit moment nog de enige reële mogelijkheden. De rest kunnen we wel vergeten.

3. Zou kunnen. Kost wel een geweldige hoop energie, tijd en geld. En de Nederlandse kiezer reageert niet bijster gunstig meer op nieuwe partijvorming.

4. Aantrekkelijk alternatief. Kost de minste energie met waarschijnlijk het meeste rendement. Maar ja. Of het zo leuk is?

5. Zou heel misschien kunnen lukken. Vraagt veel aan durf, inventiviteit, soepelheid, energie. De bezem door het stofnest en een sloopvergunning voor een behoorlijk aantal heilige huisjes. Zal niet meevalen. Wel leuk natuurlijk en ook spannend. De vraag is daarbij of we nog kwaliteit en inzet genoeg in huis hebben voor zo'n verbouwing. Dat betwijfel ik maar ik weet niet helemaal zeker hoeveel verborgen talent we nog in de partij hebben of nieuw kunnen aanboren.

En als het mislukt? Terug naar 4 of wachten op een nieuwe golf in de politieke geschiedenis.

Aangenomen dat de mogelijkheden 1 tot 4 wel min of meer duidelijk zijn, volgt hieronder een eerste poging tot uitwerking van alternatief 5. Als we het dan toch niet doen, weten we tenminste waar we het over hebben.

Klupje

Bij scheepsmotoren betekent reviseren dat de hele motor uit elkaar moet en na revisie (behoudens motorblok, fundatie en randapparatuur) weer 'als nieuw' is. Een zeer ingrijpende operatie dus.

Goed. Allereerst moet dan vastgesteld worden of het geheel nog bruikbaar is. Bestaat er nog behoefte aan een PPR? Doet de PPR dingen die anderen niet doen. Staan wij voor items die door anderen niet of onvoldoende worden aangedragen. Is er een terechte plaats voor iets als een 'vernieuwde PPR' in het politieke spektrum? Op grond van de huidige situatie, de positie van de PPR en onze eigen interne praktijk valt mijn antwoord op deze vragen nauwelijks bevestigend uit. Ik sla even over waarom. De echte 'gelovigen' overtuig ik er toch niet mee en alle anderen lezen wel tussen de regels door en voelen het misschien net zo aan als ik. En het hangt natuurlijk van je plaats en functie in de partij af of je het ook zo duidelijk kunt zeggen.

Dat ik echter aarzel en niet volmondig nee zeg op bovenstaande vragen, komt door vier dingen: het niet dogmatische en relativerende wat je binnen de PPR nog veel tegenkomt, de bereidheid van een harde kern om veel, heel veel geld, tijd en energie in dat rare klupje te blijven steken, de vier/vijf items waarop de PPR een eigenzinnig geluid laat horen en de afgelopen

kampanje met de ruimte voor de toon en stijl die daarin gerealiseerd is en waarop nogal wat mensen binnen en buiten de partij positief gereageerd hebben. Maar of dat genoeg is?

Verademing

Laten we maar eens in kaart brengen aan welke voorwaarden een omgebouwde radikaal-progressieve PPR moet voldoen om enige kans te hebben in het drie-stromenland te overleven.

1. Iets nieuws bieden wat je bij anderen niet vindt. Een verademing in het hele politieke gedoe, die mensen aanspreekt. Afschaffing van het voorspelbare, de verveling, het verplaatsen van lucht en papier.

2. Ophouden met alles te willen behappen, met een paar mensen een 'alles doende' politieke partij zijn en dus vrijwel altijd half werk leveren. Veel meer dan nu het reguliere politieke bedrijf overlaten aan de grotere partijen. Op tal van punten doet de PvdA het heus niet zo slecht. Laat ze maar. Ze hebben er de menskracht voor. Koncentreren op hoofdpunten en daar een kwaliteit in leveren waar anderen niet omheen kunnen. Bijvoorbeeld: ontwikkeling van een werkbare en alternatieve vredespolitiek, schaalverkleining van de economie, zonder te vervallen in de amateuristische alternatieve kneuterigheid, ombouw van de verzorgingsstaat naar een samenleving van zelfstandige en mondige mensen, bewaken van de kwaliteit van de democratie, hulp bieden aan personen en groepen die door de bureaucratie worden vernalen, PPR als 'anti-burecratische werkplaats', creativiteit bundelen om de positieve kanten van 'technological boom' te ontwikkelen en te gebruiken en ze niet alleen ten goede te laten komen van de happy few, en: nieuwe verbindingslijnen leggen tussen politiek, cultuur, onderwijs, permanente edukatie en vrije tijd.

3. Een andere politieke stijl en cultuur. De politieke partijen 'oude stijl' zijn uit. Is bij de grotere partijen (ondanks alle kwaliteits-kwa-funkties) de participatiegraad al onrustbarend gedaald, de aktiviteit

van veel mensen binnen de PPR is wel heel ver weg gezakt.

Mijn konklusie: onze politieke organisatievorm, onze vergadercultuur en de manier waarop we mensen bij de PPR proberen te betrekken hebben hun tijd gehad. Wil je vandaag en zeker morgen nog mensen bij een politieke groep betrekken dan moet alles wat je doet niet alleen steunen op goede bedoelingen maar voldoen aan hoge kwaliteitseisen.

4. Die non-konformistische, kritische, wat uitdagende en losse maar desondanks kwaliteit aandragerende benadering hoort ook door te klinken in de parlementaire aanpak. Vertegenwoordigers moeten dit zich eigen maken of de bereidheid hebben zich te laten trainen.

5. Er is een andere organisatie nodig. Op dit moment is het zo dat ook de PPR een bolwerk is van permanente gekozen of benoemde funktionarissen. De helft van tijd, energie en geld gaat weg aan het produceren en heen en weer sturen van al het papier dat nodig is om de winkel draaiend te houden

Winkeltje

De partij moet omgebouwd worden tot een meer eigentijdse service-organisatie. Veel minder funkties. Veel minder en kleinere besturen. Een kleiner landelijk apparaat. Decentralisatie door in elke provincie een benoemde (kwaliteitseisen!) servicecoördinator neer te zetten die op deklaratiebasis aktiverings- en doewerk verricht. Veel meer werken met ad-hoc groepen (daar krijg je nog wel gekwalificeerde mensen met drukke banen voor). De 250 aktiecentra ombouwen tot max. 50 regionale afdelingen waaronder kleine plaatselijke steungroepen kunnen funktioneren. Praktische opheffing van alle landelijke winkeltjes (SRV, SJW, RSW, Studiestichting enz.) en die onderbrengen (subsidietechnisch mag het op papier nog wel gescheiden blijven) in één service-buro dat onder verantwoordelijkheid van een partijbestuur van maximaal zeven (!) leden funktioneert.

De bezem door de partijburokratie dus. Weer waarmaken dat democratie niet be-

tekent dat iedereen overal over mee moet praten maar dat zij die leiding geven dat open, duidelijk, binnen afgesproken kaders en controleerbaar doen én zich graag laten controleren en adviseren.

Als we dan ook nog afspreken dat we op alle vitale plekken in de partij weer kwaliteitseisen durven gaan stellen in plaats van al van blijdschap om te vallen als iemand zich aandient, gaan we de goeie kant op.

Dit kan natuurlijk alleen als je het aantal vitale plekken drastisch vermindert en bovendien door een goed service-apparaat zorgt voor adequate ondersteuning, vorming en training. Dan worden aktieve leden binnen korte tijd ook bekwame leden. Dat zal hun enthousiasme zeker ten goede komen. Kwaliteit geeft bijna altijd zeer bevredigende respons. Zeker aan de gene die kwaliteit biedt. De beste weg om motivatie te houden.

6. Bovenop dat alles komt nog dat publiciteit op basis van een goed doordachte grondtoon en consequent volgehouden lijn de hoogste prioriteit krijgt. Het budget daarvoor moet minstens verdubbelen.

7. En dat is dan de laatste voorwaarde: Een politieke organisatie die wil rekenen op een stabiele aanhang van minimaal 3 tot 4 procent van de kiezers, moet minstens 15.000 leden hebben. Dat zijn er 9000 meer dan de PPR nu heeft.

Als er al een kans is dat het lukt, dan is dat nu. De partij is eraan toe. De aktiviteit, het enthousiasme zijn duidelijk toegenomen. De respons van buiten is merkbaar en positief. Beeldvorming en aandacht van de media zijn goed. Dat moeten we allemaal gebruiken.

Een werkgroep dus. Met vergaand mandaat. Binnen drie maanden rapport. Binnen zes maanden beslissing. Ombouw van de partij per 1 september 1987. Intussen in een proefpolder tussen januari en mei volgend jaar met de 'PPR new-wave' proefboren. In Drente bijvoorbeeld.

WIM DE BOER

ONDERLINGE GEHARREWAR BREEKT OP 'WE ZIJN TE VERBROKKELD GEWEEST'

'De goodwill die klein links in de jaren zestig en zeventig heeft opgebouwd is grotendeels verspeeld. '1977' is, niet in de laatste plaats dankzij de kleine linkse partijen zelf geen incident gebleden. Hoe men het ook wendt of keert, (samenwerkend) klein links zal na 21 mei waarschijnlijk grotendeels opnieuw moeten beginnen. De vraag is of er nog voldoende doorbijters zijn overgebleven om daar aan te gaan staan.'

Journalisten zijn nooit te beroerd om te waarschuwen voor naderend onheil. De Groene Amsterdammer blijkt het in de week na de gemeenteraadsverkiezingen helemaal niet zo slecht voorspeld te hebben. In De Gelderlander komt Max de Bok, ook al niet optimistisch, tijdig met goede raad aanzetten. Over CPN, EVP, PSP en PPR weet hij: 'Ze worden hoe langer hoe meer als één pot nat beschouwd. Als ze niet snel echt gaan samenwerken - en dat zonder allerlei, voor de kiezers pietepouterige, richtingsstrijd en principe-gerij - verspelen ze zelfs hun laatste strohalm.' Ria Beckers voelt op dat moment juist weinig voor verdere samenwerking. Op 6 mei zegt ze tegen Trouw: 'De PPR heeft bij de gemeenteraadsverkiezingen duidelijk nadeel ondervonden van het geharrewar binnen de PSP en CPN. In de campagne gaat de PPR dan ook nadrukkelijk haar eigen weg, de voorkeur voor samenwerking, iets wat toch breed in de partij leeft, is even naar de achtergrond geduwd.'

De ongerustheid van de journalisten wordt door de vertegenwoordigers van de kleine, linkse partijen overigens wel degelijk gedeeld. Ria Beckers vraagt in het Radikaal Kafé in Deventer aan de aanwezigen: 'Is 60 zetels voor de PvdA het u waard dat de PPR uit het parlement zou verdwijnen?'. De Volkskrant zet als kop boven het verslag: 'Beckers vreest wegvaagen PPR uit de Tweede Kamer.' Ina Brouwer onthult in Het Parool dat de CPN op 21 mei in ieder geval 'niet meer zo diep kan vallen als in 1977' (5 zetels verlies) en haar partij adverteert om kiezers voor die ene zetel; van de PSP wordt niets vernomen; de EVP wandelt in blijmoedig vertrouwen met open ogen de Tweede Kamer uit. 'Met uitzondering van de PPR voeren de kleine linkse partijen dit jaar een defensieve campagne', konkludeert het NRC/Handelsblad op 15 mei. De PPR - 'niet gehinderd door de nasleep van partij-ruzies' - profileert zich volgens de

krant vooral 'door zich af te zetten tegen de traditionele strijd tussen de drie grote partijen.'

Hekel

Twee weken eerder had ook De Telegraaf er al op gewezen dat de PPR zich binnen het radikaal-linkse kamp nogal onderscheidde. 'Iedere werkelijke eenheid is ver te zoeken', weet het grootste dagblad en ze beroept zich hierbij vooral op uitspraken van 'PPR-woordvoerder' Gerard Jon-

gerius. 'Wij zijn geen onderdeel van de rode familie waar CPN en PSP toe behoren. Wij zijn helemaal niet zo arbeidersvriendelijk. Zeg maar rustig dat wij een elitaire, wat intellectuele groep zijn. Aan 1 mei vieringen, dat hele socialistische sfeertje, met vlaggen en gebalde vuisten, hebben wij de meest gruwelijke hekel.'

Citaat

Maar ook de EVP van Ubels krijgt het van de PPR-woordvoerder nog even onder uit de zak: 'Waar Ubels met de bijbel begint, krijgen PPR-mensen de kriebels.' PPR-mensen opgelet. Abonneert u op De Telegraaf opdat u zult vernemen waar u een gruwelijke hekel aan heeft, cq. waarvan u de kriebels krijgt!

Dan wordt het 21 mei. Volgens verkiezingsgoeroe Maurice de Hond zal de PPR door Tsjernobyl gaan profiteren van het konsekwente nee tegen kernenergie.

Er heerst enig optimisme. Er is voor de PPR als enige een kans op 3 zetels gepland.

De uitslag valt op alle fronten tegen. De CPN komt nog geen 3000 stemmen te kort om zich in de Tweede Kamer te handhaven, de PSP valt met slechts 5000 stemmen minder dan de PPR, terug van 3 naar 1, en de PPR verliest weer 20.000 kiezers ten opzichte van de vorige verkiezingen. Dat ruikt lekker op, schrijft De Telegraaf op 22 mei in het commentaar. Fijntjes wordt opgemerkt: 'dat de PPR geen kans zag de haar toegevallen extra piratenzetel van de afvallige CDA-loyalist Stef Dijkman te behouden.'

Getuigen

In de eerste commentaren wijt Ria Beckers het verlies vooral aan de onmacht van links om een blok te vormen tegenover het kabinetsbeleid. 'In deze campagne heeft links elkaar niet kunnen vinden. We zijn te verbrokkeld geweest...', zegt ze volgens Trouw van 22 mei. De Volkskrant gaat nog wat verder in haar commentaar: 'PSP, PPR en CPN blijven te veel steken in onderling geharrewar en weinig boeiend onderling getuigen.'

Wie de laatste weken de krant leest moet sterk het gevoel krijgen op herhalingsoefening te zijn. Opnieuw wordt er in alle toonaarden op linkse bundeling aangedrongen. In De Groene Amsterdammer van 28 mei uiten Anet Bleich en Geke van der Wal de verwachting dat de PvdA naar rechts op schuift, '... dan ziet de klein-linkse horizon er althans weer wat rooskleuriger uit.' Maar dan moet er wel eerst aan een voorwaarde worden voldaan: 'In dat geval is het nog meer dan nu nodig dat ze de versnippering achter zich laat en gezwind de handen ineen slaat. Nieuw Links '86 - zou dat iets zijn.' Ook oud-Waarheid-chef Constant Vecht denkt in die richting. In hetzelfde weekblad adviseert hij: 'Snel om de tafel gaan zitten en de linkse eenheid smeden, federatieve vormen zoeken.' Oud-PPR bestuurder Bert Willemsen zoekt het in De Volkskrant nog wat dichterbij huis: 'PPR en PSP dienen alsnog te gaan onderhandelen over de vorming van één fractie. Daarbij dienen ze ook ruimte te creëren voor de inbreng van CPN en EVP.'

Het zou wellicht goed zijn als de hernieuwde pleidooien voor samenwerking op landelijk nivo vergezeld gaan van een inschatting van de haalbaarheid daarvan op dit moment. Dat zou de kwaliteit van de discussie en de beeldvorming naar buiten ongetwijfeld ten goede komen.

BRAM VAN OJK

PARTIJORGANISATIE VEROUDERD:

HET MOET WEER LEUK WORDEN OM AAN POLITIEK TE DOEN

Het behoud van twee zetels heeft binnen de PPR in ieder geval niet tot misplaatste vreugde-uitingen geleid. In brede kring wordt het inzicht gedeeld dat er, wil verder verlies in de toekomst voorkomen worden, heel wat zal moeten veranderen. De fractie wil duidelijker prioriteiten stellen en een deel van het ombudswerk uitbesteden. Het partijbestuur bereidt een 'ingrijpende reorganisatie' voor. Over linkse samenwerking wordt voorlopig een tijdje niet meer gepraat. 'Het is een gepasseerd station', zegt partijvoorzitter Janneke van der Plaat. 'Dat levert geen nieuwe werfkracht op', weet Ria Beckers. Zij zag al dagen voor de verkiezingen dat de verbrokkeldheid van progressieve krachten Lubbers opnieuw aan een meerderheid zou helpen.

'Drie dagen voor de verkiezingen merkte ik dat het fout ging. Er tekende zich opnieuw een meerderheid af voor CDA en VVD. In de Rooie Haan heb ik toen gezegd dat progressieve partijen deze ontwikkeling alleen nog zouden kunnen keren als er alsnog voor de verkiezingen een alternatief, progressief kabinet aan de kiezers zou worden gepresenteerd. Maar dat hielp niet meer. De omvang van de nieuwe meerderheid van de regeringspartijen is me tegengevallen. En als je nu, na de beëdiging van de nieuwe Tweede Kamer al die nieuwe CDA-koppen ziet zitten, komt het allemaal extra hard op je af.' Het behoud van twee zetels heeft in de PPR fractie nou niet bepaald voor grote vreugde gezorgd. Van Stef Dijkman is inmiddels afscheid genomen. De fractie krijgt enige versterking omdat Cobi Schoondergang, nummer drie op de lijst, voor 15 uur per week gaat meedraaien. Maar per saldo is het verlies - in kiezers en in werfkracht - toch weer aanzienlijk. Gesterkt door de laatste peilingen van Maurice de Hond was er zelfs stilletjes op drie zetels gehoopt. In plaats daarvan verloor de PPR opnieuw een stukje van de kiezersmarkt. Dat de andere geestverwante partijen nog meer verloren maakt het voor sommigen alleen maar erger en is voor de rest op z'n best een schrale troost. Ter linkerzijde van de PvdA bezetten Ria en Peter nu ineens twee van de drie zetels (was twee van de negen). En dat betekent nogal wat. 'We krijgen nu al meer brieven dan ooit', zegt Ria Beckers. 'Mensen vinden het erg dat radikaal-links zo verloren heeft, maar wijzen er tegelijkertijd op dat een groot deel van het werk nu door de PPR-vertegenwoordigers zal moeten worden gedaan. Dat gevoel leeft bij de fractie ook. Dat is natuurlijk ook een uitdaging. We hebben een stel goede fractiemedewerkers. Daarbij hebben we de steun van

uit de partij nu harder nodig dan ooit. Inhoudelijk zullen we nog scherper prioriteiten moeten stellen. Een aantal zaken - het economische groei-verhaal, ontwapeningsbeleid, arbeidsethos/basisinkomen, en de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt - kunnen we in ieder geval niet los laten. Het ombudswerk van de fractie zal zelfs nog uitgebreider worden. Vluchtelingen die asiel zoeken en mensen die met hun sociale zekerheid in de knoop zitten, komen vaak het eerst bij een kleine, linkse fractie terecht. Om dat allemaal aan te kunnen zullen we mensen van buiten bij het ombudswerk moeten betrekken.'

Waarom heeft de PPR relatief het minst verloren?

'We hebben beter dan de andere kleine, linkse partijen voorzien wat er zou gaan gebeuren. De zuigkracht van de grote partijen is door ons beter onderkend. We hebben daar - ik hoor dat van veel mensen - een duidelijke campagne tegenovergezet. Ik heb zelf ook zelfbewuster geopereerd dan de andere keren. Tenslotte mogen we het effect van de prachtige advertenties niet onderschatten.'

Slaapverwekkend

Het beeld dat kiezers van je krijgen is uiteindelijk bepalend. Belangrijker dan de inhoud van je boodschap in ieder geval. Langzaam maar zeker begint dit inzicht in de PPR door te dringen. Dat we onze politieke geestverwanten uit pacifistische-, kommunistische- en evangelische hoek ver voor zijn zal iedereen beamen die zich de slaapverwekkende campagnes van CPN, PSP en EVP kan herinneren. Ria Beckers: 'We zullen een antwoord moeten verzinnen op het bestaan van de televisiedemocratie. Het heeft geen zin te blijven zeuren dat je zo weinig op de buis komt. Dan moet je maar iets anders ver-

zinnen. In deze campagne hebben we heel veel aandacht gehad van de schrijvende pers. Dat weegt dan weer een beetje op tegen het niet op de t.v. zijn.'

Een antwoord op de zuigkracht van de groten is niet zo maar bij de hand. Linkse samenwerking was tot voor zeer recent het antwoord. Maar, met uitzondering van oud-bestuurslid Willemsen in De Volkskrant, ziet niemand binnen de partijen daar op dit moment veel heil in. 'Nu de zaak snel op een hoop gooien, levert geen nieuwe werfkracht op', zegt Beckers. 'De gemeenteraadsverkiezingen hebben in mijn opvatting aangetoond dat samenwerking nooit een armoedebod kan zijn. Samenwerking hoort bij het wezen van de PPR en we zullen onze aspiraties niet verloochenen. Maar ik geloof er absoluut niet meer in dat we in 1990 even een gemeenschappelijke lijst tot stand gaan brengen. Bij alle partijen ontbreekt daartoe de kracht en de inhoud.'

Het pessimisme over verdere samenwerking blijkt ook gevoeld te worden door de verwachtingen die de nieuwe fractievoorzitter van de andere partijen heeft. 'De EVP is niet blijvend. Ik heb Cathy Ubels al geadviseerd dat ze allemaal lid van de PPR kunnen worden, maar ik weet nog niet of daar op zal worden ingegaan. Voor de CPN ligt dat heel anders. Een partij met zo'n historie komt niet zo maar in gevaar als er geen zetels meer in de Tweede Kamer zijn. Voor de CPN lijkt me de grootste opgave dat het krediet bij de eigen achterban moet worden terug gewonnen. De PSP zal waarschijnlijk nog duidelijker afstand nemen dan ze al deed. Ook daar is de eerste zorg dat men als zelfstandige partij kan overleven. Andrée van Es, in haar eentje in de Kamer, zal zich zo veel mogelijk willen profileren. Wat de PvdA gaat doen is nog onduidelijk en, naar mijn mening, tamelijk beslissend. We zullen ze

FOTO: ANGELO GOEDENONDT

in het Progressief Overleg tussen de partijbesturen, maar eens precies moeten vragen hoe zij in de toekomst de progressieve samenwerking zien.' In de tussentijd zal er, als het aan Ria Beckers ligt, in de partijorganisatie in ieder geval het een en ander veranderen: 'De zaak is verouderd. Eindeloze vergaderingen waar zes tot vijftien mensen zich een avond lang buigen over een lange reeks agendapunten spreken steeds minder aan. Daar moet dus iets veranderen. Misschien moet de PPR meer een netwerk worden van actieve mensen, met contactpersonen is zoveel mogelijk plaatsen.

Het moet weer leuk worden om aan politiek te doen. De toon van de campagne was in dit opzicht uitstekend. Met zoiets als de Radikale kafe's hoeven we toch niet meer te stoppen? In de campagne is gebleken dat de PPR nog wel degelijk nieuwe mensen aanspreekt. Als enige van de radikaal-linkse partijen hebben we niet alleen van de PvdA verloren, maar er ook flink van gewonnen. Dat enthousiasme moeten we kunnen volhouden.'

Verlammend

Er lijkt zich over de vraag wat er moet gebeuren inmiddels al een opvallende konsensus af te tekenen. In het partijbestuur is twee maal over de verkiezingsuitslag gesproken en daar was, verbazingwekkend genoeg, nauwelijks van enige verdeeldheid sprake. 'Om te beginnen willen we absoluut geen nieuwe samenwerkingsdiskussie', zegt voorzitter Janneke van der Plaats. 'De samenwerking is een gepasseerd station', voegt ze er al even kernachtig aan toe. Dat is even wennen. Van der Plaats noemt de samenwerkingsdiskussie achteraf 'verlammend'. 'Het heeft geen resultaat gehad, en het

heeft geen perspectief. Luister ook maar naar de geluiden in de andere partijen. Iedereen wil nu de eigen organisatie versterken. Dat sluit gezamenlijke acties verder overigens niet uit.

Aan de PvdA hebben we inmiddels in het Progressief Overleg om enige duidelijkheid gevraagd. Ze hebben ons voor oktober een concreet antwoord beloofd over hun visie op de toekomstige progressieve samenwerking.'

Het werkgroepje dat de partijbestuursdiskussie voorbereide was over de gevoerde campagne zeer tevreden. 'De goede campagne heeft ons de tweede zetel opgeleverd', zegt Janneke van der Plaats. 'De beeldvorming omtrent de PPR is verbeterd, er kwam veel respons van buiten de partij en als uitvloeisel van het nieuwe enthousiasme kregen we er 300 nieuwe leden bij.'

Boven dit paradijs pakken zich echter donkere wolken samen. Het partijbestuur zette de belangrijkste nog even bij elkaar: gestaag ledenverlies, slecht werkende actiecentra, een te klein actief kader en voor de zeer nabije toekomst, de noodzaak tot het doorvoeren van een omvangrijke bezuinigingsoperatie. En zo komt ook het partijbestuur in vrijwel dezelfde bewoordingen als de fractie (lees ook eens het verhaal van de ex-kampanjeleider op pag. 8), tot de konklusie dat er 'een ingrijpende reorganisatie' nodig is. 'Een reorganisatie van de partij en van het partijburo', voegt Van der Plaats daar voor de duidelijkheid aan toe. De richting waarin er gereorganiseerd moet worden is nog niet bepaald. Nog voor de zomervakantie wordt hierover in het partijbestuur een eerste discussiestuk besproken.

BRAM VAN OJK

In het weekend voor 21 mei heeft Ria Beckers in De Rooie Haan het voorstel gelanceerd om nog voor de verkiezingen aan de kiezers een progressief kabinet te presenteren. Vooral de angst voor een tweede kabinet-Lubbers was aanleiding voor deze ultieme poging om nog iets van progressieve samenwerking overeind te houden. Een signaal ook op voorhand, dat links Nederland met haar verbrokkeldheid er zelf verantwoordelijk voor is dat Lubbers met betrekkelijk gemak in het zadel blijft. Van de andere partijen werd, niet verwonderlijk gezien het tijdstip van het voorstel, niets vernomen. Het Kabinet-Beckers ziet er ongeveer als volgt uit:

*Den Uyl of Van Kemenade als premier,
Van Mierlo op Buitenlandse Zaken (vice-premier),
Kok op Sociale Zaken (met Adelmund of Lubbi als staatssecretaris),
Driehuis (ekonoom uit Amsterdam) op Financiën,
Pronk op Economische Zaken,
De Gaay Fortman (Bas) op Ontwikkelingssamenwerking,
Meijer (PvdA) op Onderwijs en Wetenschappen,
Ien Dales of Jan Kassies op WVC,
Tiesinga (D'66) op Emancipatie,
Wessel-Tuinstra (D'66) op Justitie,
Klaas de Vries (Defensie),
Hylke Tromp (Op Ontwapening),
Trip (Boy) op Wetenschapsbeleid,
Nienhuis (Waddenvereniging) op Verkeer en Waterstaat,
Lucas Reijnders (Natuur en Milieu) op Milieu.*

VERWARRENDE AFSPRAKEN MET FNP:

'DAT HOREN WE ZO NIET TE DOEN'

Op dinsdag 3 juni werd niet alleen de nieuwe Tweede Kamer geïnstalleerd, maar ook de nieuw samengestelde Eerste Kamer. Vanwege de inwerkingtreding van de nieuwe grondwet moesten beide kamers ontbonden worden. Vandaar dat er in mei ook verkiezingen voor een nieuwe Eerste Kamer plaats vonden. Na de Statenverkiezingen volgend voorjaar wordt de Senaat dan op nieuw samengesteld; een korte zittingsperiode dus. Eerste kamerverkiezingen vinden meestal tamelijk geruisloos en onopvallend plaats. De uitslag is tevoren vrijwel exakt te voorspellen. Voor de PPR liep het dit keer allemaal anders.

Duidelijk was in ieder geval wél, dat er voor de PPR een mogelijke tweede zetel in zou zitten. Met behulp van de 3 stemmen van de Fries Nationale Partij in de Staten van Friesland zouden we dat zeker redden. De FNP is landelijk niet vertegenwoordigd in het parlement en kan dus zijn stemmen uitbrengen op een aanverwante andere partij, in dit geval de PPR dus. Dé man binnen de PPR, die altijd de eerste kamerverkiezingen regelt, is Dik van Kleef. Ook dit keer heeft hij weer zijn uiterste best gedaan. Weken van onderhandelen en praten met zowel kandidaten als statenleden.

Aanvankelijk lagen de zaken nogal duidelijk. De kandidatenlijst – de nog geldende van de laatste verkiezingen – gaf als eerstgegadigde Bas de Gaay Fortman en als nummer twee Leo Jansen. Deze gaf echter al spoedig te kennen geen gebruik te willen en kunnen maken van zijn tweede positie vanwege zijn functie bij het ministerie van VROM. Hij vond dat niet verenigbaar.

Nummer drie op de lijst, Henk Waltmans, bewilligde wel. Voor hem vormt het feit dat hij burgemeester is geen bezwaar om ook de zetel in de eerste kamer te aanvaarden. Voor anderen binnen de PPR ligt dat niet zo voor de hand. Vooral ook omdat de PPR zich altijd heeft uitgesproken tegen dubbeling van functies.

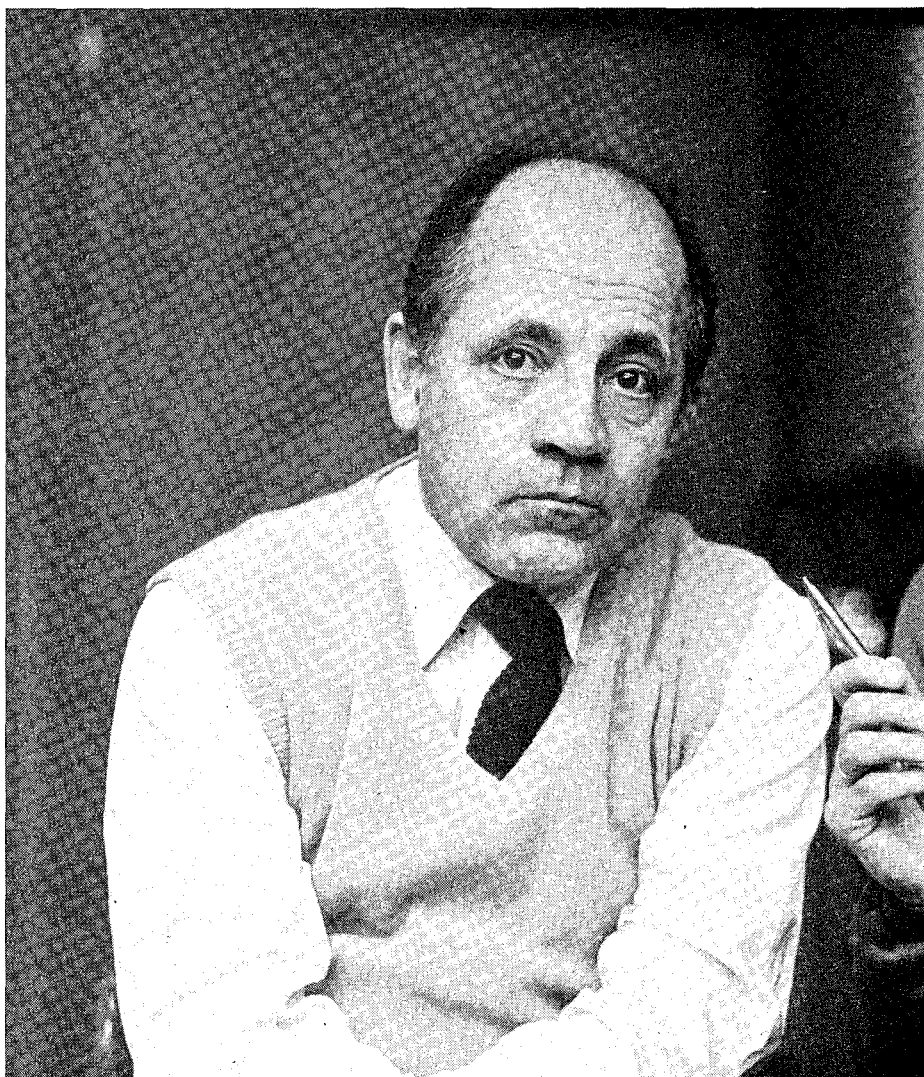
Maar Henk is een ervaren PPR-man, kent de parlementaire wereld en, *last but not least*, was voor de FNP eigenlijk de enige PPR-kandidaat aan wie ze hun stem wilden geven. In het verleden, toen Henk in de tweede kamer zat, heeft hij zich altijd sterk gemaakt voor een regionale politiek en zich ook het lot aangetrokken van de Fries Nationale beweging. Vandaar.

Geruisloos

In de onderhandelingen tussen de PPR-delegatie en de FNP-ers is de persoon van Henk Waltmans natuurlijk een niet onbelangrijke faktor geweest. Omdat die onderhandelingen zo geruisloos mogelijk zijn verlopen blijken er achteraf tegenstrijdige berichten te kunnen circuleren over de mate waarin aan de FNP uitdruk-

kelijk is toegezegd dat een stem op de PPR een stem op Henk Waltmans zou betekenen. Volgens onderhandelaar Van Kleef is dit laatste pertinent niet het geval: 'De FNP heeft steeds de naam van Henk Waltmans genoemd, maar de PPR-delegatie heeft altijd alleen maar gesproken over een tweede PPR-zetel.' In het

partijbestuur rapporteerde medeonderhandelaar Henri Dijksterhuis het tegenovergestelde: er zou aan de FNP gegarandeerd zijn dat Waltmans de tweede man zou worden. Bas de Gaay Fortman (ook hij was er bij) bevestigt deze laatste lezing en verbond daar, toen het anders liep, zelfs vergaande konsekwenties aan. Maar

Henk Waltmans: ervaren PPR-man

daarover straks meer.

Zoals de zaken tot dan toe waren gegaan – tot aan de dag van de verkiezingen – daarover kun je onderling nog van mening verschillen, maar het zag er naar uit, dat alles volgens verwachting zou verlopen. In ieder geval een eerste PPR-zetel voor Bas de Gaay Fortman en als we de tweede zouden halen dan was die voor Henk Waltmans. Dik van Kleef heeft vlak voor de verkiezingen alle PPR-statenleden nog persoonlijk opgebeld met een stemadvies: stem op Bas. En toen kwam de uitslag.

Verrassing en verwarring alom. Inderdaad twee zetels voor de PPR. Maar niet Henk Waltmans was voor die tweede zetel gekozen, maar Jaap de Jong die nummer vier op de kandidatenlijst stond! Drie PPR-statenleden hadden niet hun stem op lijsttrekker of nummer 3 uitgebracht, maar op De Jong. Twee stemmen in Zuid-Holland en één in Gelderland. En dat zijn juist zogenaamde 'zware' provincies vanwege hun inwonertal. Die drie 'zware' stemmen gaven net de doorslag ten gunste van ex-vice-voorzitter de Jong. Niemand had dit zien aankomen, ook de dissidente statenleden niet.

Boos

In het partijbestuur en in de zittende Eerste Kamer fractie streden boosheid en verwarring om de voorrang. De Gaay Fortman meende dat de geloofwaardigheid van de PPR in het geding was. In zijn versie van de gemaakte afspraken moest Waltmans in de Eerste Kamer. 'Als De Jong zijn zetel had willen bezetten dan zou mij geen andere keus hebben gerest dan me terug te trekken. Als de kerngroep mij wilde behouden dan zouden ze in die situatie een terugroepingsprocedure tegen Jaap de Jong in gang hebben kunnen zetten'. Volgens De Gaay Fortman moeten statenleden zich in hun stemgedrag neerleggen bij de vastgestelde lijstvolg-orde.

Partijvoorzitter Van der Plaats was ook boos; op de statenleden en op de onderhandelingsdelegatie. Op de statenleden, 'omdat ze hun bezwaren tegen het handhaven van de bestaande Eerste Kamerlijst niet op kerngroep of kongres duidelijk hebben gemaakt, omdat persoonlijke motieven niet mogen uitmaken wie er wel en wie er niet voor de PPR in de Eerste Kamer komen, en omdat ze stiekum hebben gestemd en het partijbestuur niet van tevoren van hun voornemen in kennis hebben gesteld'. Maar ook de onderhandelingsdelegatie ging te ver: 'De poging om FNP steun te krijgen op persoonlijke titel van Henk Waltmans klopt niet met het verhaal dat we altijd ten beste geven over politieke zuiverheid. De FNP had gevraagd moeten worden of hun statenleden wilden stemmen op de PPR. Er is echter gevraagd of zij hun stem op Henk Waltmans wilden uitbrengen. Dat horen we zo niet te doen.' 'We weten inmiddels dat dit laatste in de lezing van Dik van Kleef ook niet gebeurd is.

Dat de FNP daar in ieder geval anders over denkt, bleek toen Jaap de Jong, inmiddels in hevige gewetensnood, naar

Friesland reisde om de stemming daar te peilen. De ontvangst van niet zeer enthousiast, sommigen zouden hier zelfs de kwalificatie 'onbeleefd' in de mond nemen. Dat was genoeg. De Jong besloot zijn Eerste Kamer aspiraties (voorzover aanwezig) weg te slikken. Henk Waltmans werd dus toch de tweede PPR-senator.

Deze zaak, die binnen partijbestuur, fracties en PPR-kader toch wel voor enige beroering heeft gezorgd, heeft natuurlijk nog een nasleep. Zo blijven er vragen bestaan over de onderhandelingsruimte die een delegatie krijgt, de mate van geheimhouding en daarmee onduidelijkheid van afspraken, het recht van individuele statenleden om een voorkeurstem uit te brengen en zich niet te houden aan een stemadvies.

Stof genoeg dus voor allen, die zich al weer bezig moeten gaan houden met de volgende eerste kamerverkiezingen in het voorjaar van '87!

De PPR is geschokt door de voor progressief Nederland zo slecht afgelopen verkiezingen. Zij realiseert zich dat de progressieve partijen daaraan zelf hebben bijgedragen, door tegenover de duidelijkheid van de coalitie-partners slechts onduidelijkheid en verdeeldheid te stellen. Meer dan ooit zal het de komende jaren van belang zijn mensen weer hoop te bieden en ernst te maken met een gezamenlijk alternatief. De PPR-fractie zal zich daarvoor blijven inzetten, ook in de wijze waarop zij een nieuw CDA-VVD-kabinet zal bestrijden.

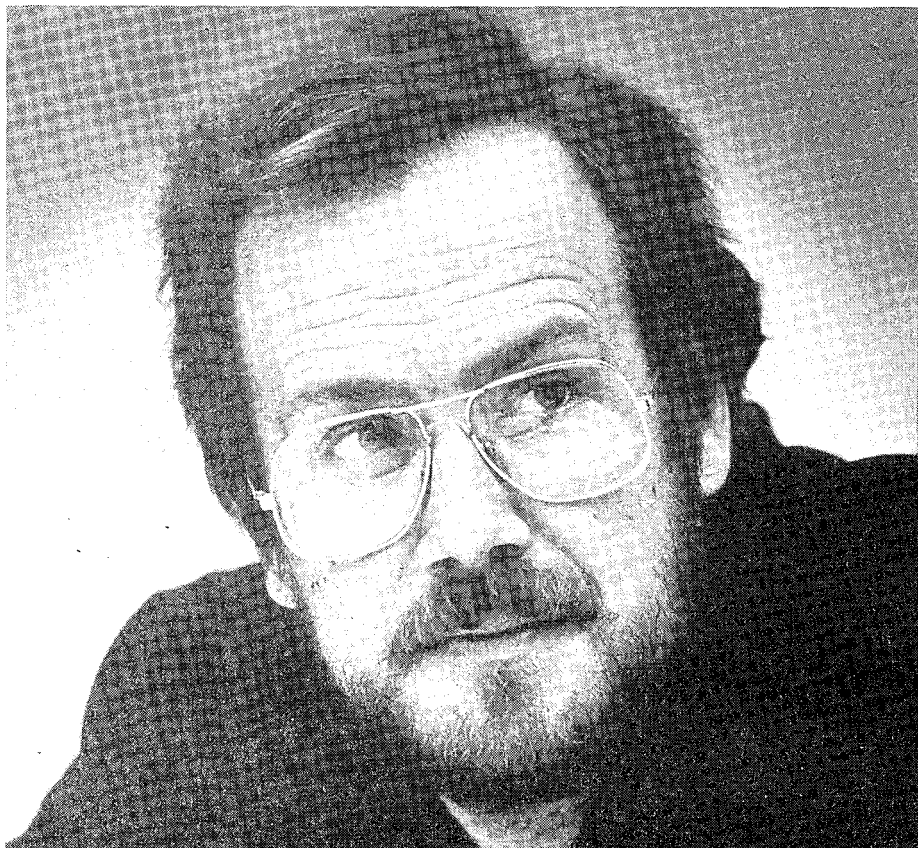
Ik geef u in overweging de heer R. F. M. Lubbers te verzoeken een kabinet te vormen, dat mag rekenen op voldoende

steun in de Staten-Generaal.'

In een brief aan het partijbestuur liet De Jong er overigens geen misverstand over bestaan dat hij met de gang van zaken behoorlijk ongelukkig is. Hij neemt afstand van het 'in alle geheimzinnigheid gesloten contract' met de FNP en konkludeert: "De PPR moet zich nu eindelijk eens afvragen of zulk gesjoemel: om een zeteltje wel strookt met de principiële democratische standpunten die de PPR verdedigt... De PPR moet zich bovendien afvragen of op deze wijze niet-partij-leden zo'n invloed mogen hebben op de samenstelling van PPR-fracties.'

Jaap de Jong wijst er in zijn brief nog eens op dat de extra Eerste Kamer zetel, op grond van voorkeurstemmen, toch echt aan hem persoonlijk is toegevallen. Dat is een duidelijk signaal aan de partij, vindt hij. 'De PPR zou zich eens moeten afvragen waarom 'linkse' en 'non-conformistische' partijleden geen kans maken op verkiesbare plaatsen en zou in de nabije toekomst dat tekort moeten inhalen. 'Er zijn volgens De Jong tijdens de onderhandelingen om de tweede zetel door partijbestuur en betrokken partijleden 'grove onzorgvuldigheden en procedurefouten gemaakt'. Hij wijst er fijntjes op dat het in de politiek gebruikelijk is dat betrokkenen daaruit konsekwenties trekken. De uiteindelijke beslissing om niet te bewilligen is, zo blijkt aan het eind uit de brief, niet zozeer voort gekomen uit een afweging van voors en tegens. 'Waar argumenten niet langer helpen, beslist het gevoel wat goed of fout is.'

ANNEKE VAN 't HULL
BRAM VAN OJK

Jaap de Jong: aspiraties weggeslikt

MEST ALS BRON VAN TREURNIS

NEDERLAND IS AMMONIAKHOEKJE VAN EUROPA

Afgelopen voorjaar is in de Tweede Kamer de Meststoffenwet (MW) uitgebreid behandeld. Nu de Wet (vrijwel) is aangenomen, betekent het niet dat er oplossingen voorhanden zijn voor het mestprobleem of dat de discussie teneinde is. Integendeel haast. Ook de PPR heeft bij monde van Stef Dijkman, actief aan de voorbereiding van de Wet meegedaan. Schrijver van dit artikel deed daarbij het voorbereidend werk. Een verslag van het conflict landbouw-milieu, van de lobbies, en van de opstelling van de verschillende politieke partijen.

Milieu en landbouw zijn door de huidige bedrijfsontwikkeling tot vijanden gemaakt. Economisch-technische ontwikkelingen en een grootscheepse import van voedsel hebben tot een sterke intensivering van de landbouw geleid. In de bio-industrie geeft dit naast veel dierenleed een enorm mestoverschot. Overdosering ontstond er daarom van meststoffen als stikstof, fosfaat, kalium op de bodem en van stoffen als koper, cadmium en zink. Zo verwordt een in principe waardevolle stof als mest tot bron van kommer en treurnis:

- stikstof tast door uitspoeling naar het grondwater de kwaliteit zodanig aan dat drinkwaterputten gesloten moesten worden. Als we ons realiseren dat de gemiddelde tijd van uitspoeling 15 jaar is, dan

(op dumpplaatsen van mest kan alleen nog mais groeien), evenals de gezondheid van dieren (schapen op weilanden met veel koper).

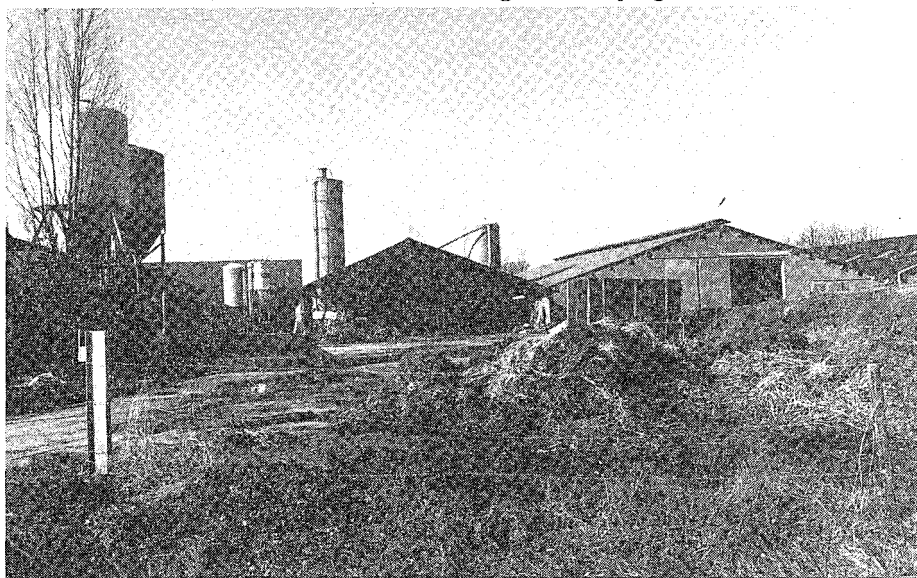
- bij productie, opslag en gebruik van mest komt ammoniak vrij, dat naar schatting voor een derde deel van de verzuring in Nederland verantwoordelijk is. De vele effecten op het bosbestand, natuurlijke en culturele plantegroei en cultuurgoederen zijn sterk merkbaar in de concentratiegebieden van de bio-industrie (de Peel, de Veluwe, delen van Overijssel).

De negatieve effecten van de mestoverschotten in Nederland waren al jaren bekend. Zure regen en bossterfte lijken het signaal te zijn geweest om echt wat te

ministeries, die van Milieu (VROM) en die van Landbouw. In de Meststoffenwet is de kwaliteit van de mest en de afvoer van mest geregeld. Er is een sterke relatie met de Wet Bodembescherming, waarin het gebruik van mest (normering ed.) geregeld wordt. De beide wetten zijn raamwetten, zodat er naderhand via uitvoeringsbesluiten (Algemene maatregelen van Bestuur) invulling aan en aanvulling op gegeven kan worden. Zo kunnen er eisen gesteld worden aan het veevoer (hoeveelheden koper bijvoorbeeld). Er kan een 'mestbank' worden ingesteld met allerlei bevoegdheden die afvoer, verwerking en dergelijke regelt en ook controlerend optreedt.

Voor de boeren wordt een mestboekhouding ingesteld en er kan later een meldingsplicht voor afvoer van mest of een aansluitplicht bij de mestbank volgen. Er worden twee heffingen ingesteld, een algemene heffing (ten bate van onderzoek) voor iedere boer die veevoer aankoopt, en een overschotheffing (tbv. de mestbank) voor boeren die boven de norm produceren (dat geldt voor ongeveer de helft van de boeren). Uitbreiding van mestproductie is verboden voor boeren die boven de norm zitten. Verder komt er een uitrijverbod die uitspoeling en luchtverontreiniging moet tegengaan.

De aanpak van de ministeries is enerzijds toe te juichen omdat de landbouworganisaties zelf niets aan het probleem doen, maar gaat anderzijds lang niet ver genoeg. In de eerste fase van de aanpak tot 1991 is het de bedoeling het mestoverschot niet verder te laten stijgen (op maisakkers mag nog steeds 3-5x boven de eindnorm gemest worden); van terugdringing is dus nog geen sprake. In de tweede fase (1991-1994) worden de gebruiksnormen wat verscherpt. Rond 2000 hopen de ministers de eindnormen bereikt te hebben (normen die nu nog niet bekend zijn). Of de aanpak van de ministers lukt mag betwijfeld worden. Zo mochten we beleven dat in het eerste volle jaar van de

komen de slechtste jaren er nog aan.

- in gronden met fosfaatverzadiging spoelt fosfaat uit naar grondwater en oppervlaktewater (eutrofiëring). Door dit laatste wordt ook de vegetatie in voedselarme natuurgebieden bedreigd.
- de bodemvruchtbaarheid loopt gevaar

gaan doen aan dit specifiek Nederlands probleem: Nederland, het ammoniakhoekje van Europa.

Mestbank

De Meststoffenwet verscheen onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van twee

Interimwet die uitbreiding van intensieve veehouderij moest tegengaan, er nog 1 miljoen varkens in Nederland bijgekomen zijn. Dat is 10% (!) van het totaal en meer dan ooit tevoren!

Grenzen

Een tweede belangrijk punt in de aanpak is het uitgangspunt 'een perspectief-houdende veehouderij'. In nadere uitleg werd hiermee bedoeld het behoud van de huidige structuur in de landbouw en van verdere ontplooiingskansen van de veehouderij.

Dit geeft de grenzen aan waarbinnen, vanuit het ministerie, het mestprobleem kan worden aangepakt: er moeten technische oplossingen gezocht worden, over structurele maatregelen valt niet te praten. Een opstelling die we maar al te vaak aantreffen. Technische oplossingen zijn echter (nog) niet voorhanden. De overschotten die er nu zijn (12 van de 97 miljoen ton mest volgens berekeningen van het Landbouw Economisch Instituut) moeten naar andere boeren worden getransporteerd. Of deze afzet werkelijk mogelijk is, is geheel onduidelijk (boeren gebruiken vaak liever kunstmest). Zo zijn er vele zaken onduidelijk, zoals de ontwikkeling van de mestbank, die aan het particulier initiatief wordt overgelaten, de controle op de mestboekhouding, de 'verwerking' van mest, de hoogte van de eindnormen, enz., enz. De mestproblematiek zal daarom nog vele jaren een belangrijk thema blijven.

Boerenorganisaties reageren verschillend. Het Landbouwschap neemt een bijzonder milieuvriendelijke positie in: er mogen geen belemmeringen komen voor de landbouw, de normen moeten aan de huidige situatie aangepast en er moet geen uitrijverbod komen om maar wat te noemen. Alleen excessieve dumpingen mogen van hen aangepakt worden. Het Landbouwschap blijkt daarbij de belangen te behartigen van grote boeren (grote groeiers). Tegelijk heeft het Landbouwschap wel het initiatief genomen om een landelijke mestbank op te richten, en heeft zo een flinke vinger in de pap. Oppassen dus.

Er zijn gelukkig ook andere geluiden uit Landbouwwand te beluisteren. Met name het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK) maakt zich sterk voor kleinere bedrijven en voor startende (jonge) boeren, die op dit moment erg moeilijk zitten door Meststoffenwet en superheffing. De NAJK wil vooral de instelling van een vestigingswet met een maximum aantal dieren per werknemer/ondernemer, ruimte voor jonge boeren en een gezamenlijke oplossing van mestoverschotten door alle mest naar de mestbank te laten gaan.

Reacties van organisaties die het milieu verdedigen komen van de Natuur en Milieu en van de Milieudefensie. Vooral Natuur en Milieu reageert voortdurend op wetsteksten en wordt zeer serieus genomen door het ministerie VROM en de meeste politieke partijen. Ze speelt hiermee een ongelooflijk belangrijke rol voor het milieuvriendelijk deel van Nederland in de Tweede Kamer. De visie van deze

groepen komt ongeveer overeen met die van de PPR.

Genant

De regeringspartijen denken volstrekt anders. De VVD (Blauw, te Veldhuis) is sterk dogmatisch in haar optreden. In ongeveer elke zin komt het bevorderen van het particulier initiatief en deregulering voor. Dit betekent dat sterke bedrijven mogen groeien en de rest gesaneerd moet worden. Milieu speelt in haar opstelling geen rol van betekenis ('de mest moet maar in zee'). Op dit punt laat ze haar eigen minister Winsemius steeds op genante manier vallen.

Het CDA (van der Linden) is de spreekbuis van het Landbouwschap, dus ook al voor de grote jongens, de zg. 'goeie boeren'. In woorden komen kleine bedrijven en het milieu soms nog wel voor; de praktijk verschilt weinig van de VVD. De lobby rond het Landbouwschap heeft zo via VVD en CDA aardig gescoord. Het uitrijverbod werd opgeschoven en ontheffingen op de heffingen op mest werden verkregen.

De PvdA in de persoon van Tazelaar is de verdediger van de middenbedrijven. Daarnaast voert hij een wat zwalkende koers tussen wensen van boerenorganisaties en milieubelangen. D'66 heeft met Tommel een stevig voorvechter voor een gezond milieu. Hij stond er bij de bescherming van het milieu echter nogal alleen voor. Zoals SGP, GPV en RPF prominent aanwezig waren bij het debat dat met argumenten door boerenvoormannen bekeken werd. Zo ontbrak een belangrijk deel van links (CPN, PSP en EVP) volledig. De PPR was wel aanwezig. In een uitgebreid betoog bepleitte Stef Dijkman een actieve mestbank om in een overgangsperiode zoveel mogelijk mest te vervoeren en een extensivering van de veeteelt om op langere termijn de hoeveelheid mest werkelijk terug te dringen.

Als argumenten om alle mest via de mestbank te laten gaan, voerde de PPR aan:

- dat de meest doelmatige en milieuvriendelijke methode van afzet het best centraal gekozen kan worden,
- dat bij het toestaan van particuliere

oplossingen de mestbank met de duurder af te zetten mestsoorten komt te zitten (kostenverhogend),

- dat grote kapitaalkrachtige boeren bij particuliere oplossingen alle beschikbare ruimte (en die is niet groot) in beslag nemen,
- dat controle op particuliere afzet erg moeilijk is.

In het bestuur van de mestbank zullen tegelijk vertegenwoordigers van natuur- en milieuorganisaties zitting moeten hebben, aldus Dijkman.

Voor de langere termijn zal er een extensivering van de veeteelt moeten plaatsvinden. Volgens berekeningen van de Natuur en Milieu zal de grondgebonden veehouderij 20% terug moeten in omvang en de niet-grondgebonden zelfs 50% om het milieu niet overmatig te belasten. De PPR pleit voor onderzoek naar – en stimulanzen voor – een meer milieuvriendelijke landbouw, voor behoud van werkgelegenheid, voor een normaal inkomen voor boeren binnen redelijke werktijden, tegen import van bodemvruchtbaarheid en voor het behoud van milieu- en natuurwaarden. Een duurzame en werkelijk perspectief-houdende veehouderij. Vooralsnog worden deze ideeën echter niet gesteund door een meerderheid in het parlement en zal een andere richting in de landbouw niet van bovenaf gestimuleerd worden.

Voor de PPR is het van het grootste belang de debatten rond de vele uitvoeringsbesluiten te volgen en te beïnvloeden. Daarvoor is het nodig, meer dan tot nu toe, contacten te onderhouden met boeren – (zoals NAJK) en milieuorganisaties – over de te volgen strategie om de tegenstellingen tussen landbouw en milieu te overbruggen.

Tot slot mag de PPR zich op dit gebied wel wat meer profileren nu in een verkiezingsonderzoek door milieuorganisaties wordt gesteld dat de PPR op landbouwgebied even milieuvriendelijk is als het CDA (!?) en in de totaalscore pas als vijfde milieupartij uit de bus komt.

HANS MULIERMAN

IDEALISME ASN BLIJFT ZAKELIJK:

OOK WIJ BELEGGEN NIET IN NICARAGUA

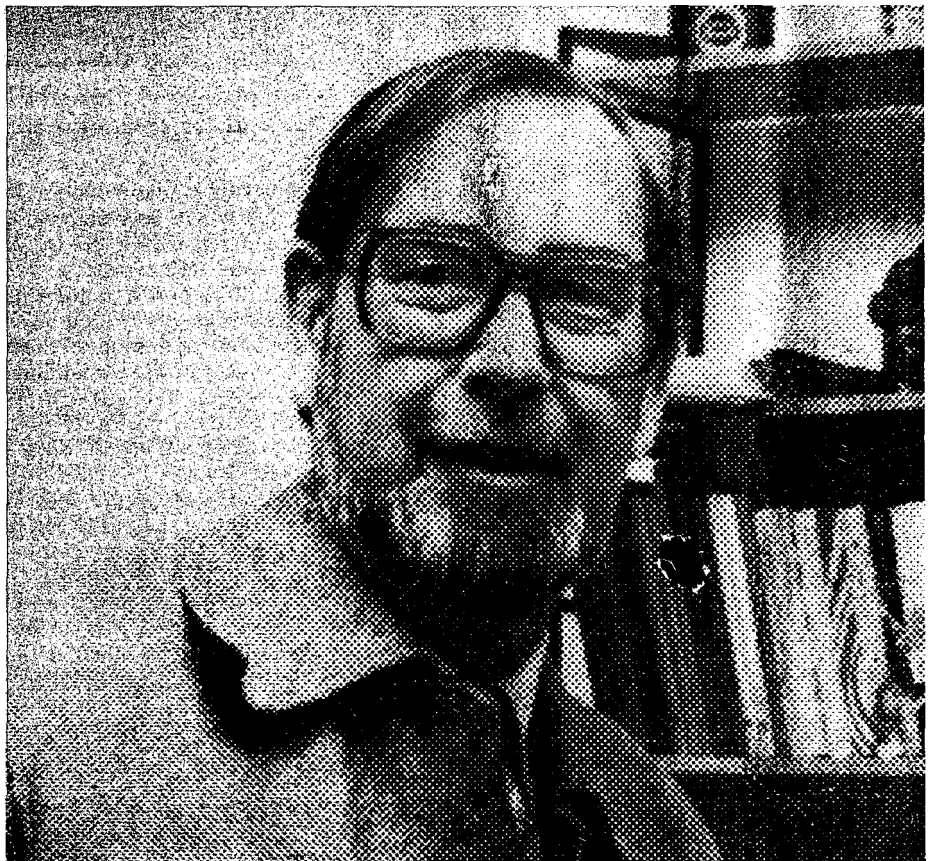
Vijfentwintig jaar rente zonder bijmaak. Met deze leus vierde de Algemene Spaarbank voor Nederland (ASN) vorig jaar haar zilveren jubileum. U kent de bank waarschijnlijk van de advertenties in progressieve bladen als de Radikalenkrant. Waar we ons geld liever beleggen, vragen ze: in Zuid-Afrika of in de sociale woningbouw? Een portret van de snelst groeiende spaarbank van Nederland

'Vorig jaar voerde het Komitee Zuidelijk Afrika aktie tegen de verkoop van de Kruggerand door de banken. Ze wilde als tegenwicht een Mandelapenning gaan maken. Toen vertelde ik Sietse Bosgra dat ik op voorhand 750 penningen wilde kopen zodat zij het geld hadden om die penningen te kunnen laten maken. Maar op kongressen hebben we er nog 500 van kunnen verkopen zodat we er maar een paar duizend gulden bij inschoten.' P. Boef, vroeger hoofd financiën van het NVV (opgegaan in de FNV) en thans directeur van de ASN typeert met deze woorden zijn bank. Het zakelijk gefundeerd idealisme, een term waarmee de bank werkt, komt hierin duidelijk tot uiting.

Het kantoor van de ASN staat op nog geen drie minuten loopafstand van Centraal Station Den Haag. Bij binnenkomst zie je al dat je te maken hebt met een bank die van andere verschilt. Boef is vermoedelijk de enige bankdirecteur in Nederland met een speltje van Amnesty International op z'n colbert en een Mandelapenning boven z'n bureau.

Kalm beantwoordt hij de vraag waarin de ASN nu precies verschilt van andere banken: 'Iedere keer als ik deze vraag hoor moet ik weer even nadenken. Het verschil uit zich niet in de mogelijkheden om te sparen. We geven dezelfde rente als andere banken. Onze tarieven zijn concurrerend. We onderscheiden ons op het gebied van beleggingen. Iedere bank belegt zijn geld, want dat levert rente op. Je kunt in van alles beleggen. Staatsobligaties, pandbrieven, aandelen in bedrijven en ook in projekten in Chili en Zuid-Afrika. Dat laatste doen wij dus absoluut niet. We beleggen ons geld in de sociale sektor. In sociale woningbouw, in de bejaardenzorg, in peuterspeelzalen en noem maar op.'

Toch wordt het zakelijk ook in de gaten gehouden. De bank is geen instelling die zomaar allerlei ideële projekten financiert. Boef: 'Wij beleggen ook niet in Nicaragua. Dat land kent enige good-will in het linkse kamp. Of we gaan ook niet de woningbouw van Libanon financieren als daar een goed regime zit. Kijk, welke zekerheid heb ik dan dat ik dat geld ook weer terug krijg. Ik zou het persoonlijk misschien wel willen, maar ik werk met het geld van m'n spaarders en niet met mijn geld.'

P. Boef: 'wakker geworden' ...

'Van rechtse mensen krijgen we vaak het verwijt dat we het altijd over Chili of Zuid-Afrika hebben en niet over de Sovjet-Unie. Nu, er is geen enkele bank die daar belegt. Het is toch niet zo dat we een fabriek in de Oeral kunnen opzetten. Dat gebeurt helemaal niet. Dat kan wel in Chili of in Zuid-Afrika.'

Burchten

De bank werd in 1960 opgericht. Boef: 'Vanuit de vakbonden kwam het verzoek om een spaarbank van de grond te tillen. Zij wilden niet dat het geld bij de grote banken werd belegd. Dat waren de burchten van het kapitalisme.'

Een ander argument was dat er met de oprichting van een bank invloed wordt verkregen in de geldwereld. Daar is de invloed op het economisch beleid ook het grootst. De bank bedacht bij de oprich-

ting ook iets nieuws. Namelijk het giraal sparen. Een methode waarbij geen gebruik meer werd gemaakt van het traditionele spaarbankboekje. Het geld overmaken kan via de PTT. Boef: 'De PTT is een overheidsorganisatie. Zo was er tenminste controle door de Tweede Kamer.' De Beginperiode van de ASN was moeilijk. Boef: 'We kregen maar 2000 gulden stichtingskapitaal. De eerste jaren waren ook erg moeilijk. We draaiden met verlies. We moesten echt met eigen arbeid van de grond komen. Pas toen we een eigen vermogen opbouwden en uitgebreid konden gaan adverteren begonnen we aan de weg te timmeren.' Dat gebeurde zo rond 1974. Nadat de bank in 1960 met iets meer dan 5000 rekeningen was begonnen liep het toen op naar 41.000. Momenteel loopt alles zeer snel en heeft de bank al meer dan 80.000 spaarders.

De ASN is opgericht door de vakbeweging. Boef ziet die vakbeweging niet meer als de enige doelgroep van de bank: 'We zijn veel verder gegaan. We zijn een bank voor het hele progressieve volksdeel van Nederland. We adverteren ook zowel in de Volkskrant als in bijvoorbeeld Amandla, het blad van het Komitee Zuidelijk Afrika.'

Die advertenties springen duidelijk in het oog en zullen vast en zeker ook voor een deel de oorzaak van de snelle groei van de ASN zijn. Stemt de ASN haar advertenties op het blad waarin ze adverteert af? Boef: 'We hebben een aantal items waarmee we werken. We zullen in een blad over Zuid-Afrika eerder rassenproblemen naar voren brengen, in een milieublade milieuproblematiek en in een blad over Latijns-Amerika Chili.'

De toestand in Zuid-Afrika is de laatste anderhalf jaar in toenemende mate in het nieuws geweest. Is de ASN daar op ingesprongen door meer met dat onderwerp te gaan adverteren? Boef: 'Ik ben blij dat je dat vraagt. Kijk, wij voeren al jaren teksten tegen de apartheid. Toen wij ermee begonnen leefde de problematiek nog niet onder het Nederlandse volk. Nu gelukkig wel. Je kunt zeggen dat er eindelijk een hoop mensen wakker zijn geworden. Daar ben ik heel blij om. Maar nogmaals, wij zijn al zoveel jaren met dit onderwerp bezig. Ik vind dus niet dat je kunt zeggen dat we profiteren van de toestand in Zuid-Afrika.'

Duimpje

De ASN wordt binnen het financiële wereldje niet meer als een Klein Duimpje gezien. Boef: 'Nee hoor. Wat ik wel merk is dat onze wijze van opereren niet met vreugde wordt begroet. Bij andere banken wordt bewustwording duidelijk vermeden. Bij ons niet. Toch moet ik wel zeggen dat we met respect worden behandeld.'

Boef vervolgt zijn betoog: 'De algemene opvatting binnen het bedrijfsleven, waaronder ook de banken behoren, is dat ze zich niet met politiek moeten bemoeien. Wij vinden dat een idioot uitgangspunt. Alles is politiek. De politiek houdt zich altijd met jouw bezig. Dat mag best een grote rol in je gedrag spelen.'

Vorig jaar bestond de ASN vijftienvingtig jaar. In dit kader gaf het schenkingen aan organisaties als het Komitee Zuidelijk Afrika, Amnesty International, Greenpeace en Radio Freedom. Een teken dat het financieel wel goed zit met de bank. Boef ziet de toekomst dan ook met een gerust hart tegemoet: 'Je ziet dat steeds meer mensen gaan sparen. Ze zoeken mogelijkheden om meer rente te krijgen. Dit is een ontwikkeling die je kunt constateren. En verder zien we een groeiende bewustwording onder de mensen. Ze gaan zich in toenemende mate druk maken over wat er in de wereld plaatsvindt. Het is van groeiende betekenis voor ze waar hun geld belegd wordt. Ik zie de toekomst rooskleurig in. We zijn de snelst groeiende spaarbank van Nederland.'

MARC BROERE

WILHELM VERSCHUREN

DUIDELIJKE TAAL

Zo, de kiezer heeft gesproken en wij gaan over tot de orde van de dag. Er is vrijwel niets veranderd op 21 mei. Van onze elektorale medestrevers zijn er twee gesneuveld, één gedecimeerd en nog één een fractie groter gegroeid, terwijl wij fier overeind zijn gebleven. De gestolen zetel hebben we weer netjes bij de rechtmatige eigenaar ingeleverd. Moeten wij ons, als in 1982, uitvoerig gaan bezighouden met evaluaties van de campagne en met vruchteloos zelfonderzoek? Moeten wij ons diepgaand gaan zitten bezinnen op onze strategische positie? Welnee. Waarom zouden we? Of we bij de volgende verkiezingen groeien of krimpen of samengaan hangt immers alleen maar af van de opstelling van anderen en daar hebben we hoegenaamd geen invloed op. Laat dus maar zitten. 'We moeten toch wát de komende vier jaar!' hoor ik jullie al vertwijfeld roepen. Jullie hebben gelijk, ik behoer me ook bezig te houden met een konstruktieve bijdrage bij het beantwoorden van de vraag wat we dan wél moeten. Voor de fracties is dat onontkoombaar, verander nooit een beleidslijn die geen verlies oplevert, zal daar wel het motto wezen. Het partijbestuur zoekt nog jaren verder naar geschikte vrouwen, dus die hoeven zich ook al niet te vervelen. Maar wij, gewone leden, moeten toch evengoed van de straat worden gehouden?

Wat mij betreft gaan we hard aan het werk om een eind te maken aan al die genuanceerdheid en haalbaarheid in onze opvattingen. Er is in de laatste jaren heel wat van dat gif in programma's en visiestukken geslopen. Dat moet met wortel en tak worden uitgerooid. Op het punt van gematigdheid en opbouwendheid winnen we het toch nooit van onze enig overgebleven elektorale konkurrent, de PvdA. We kunnen niet vaak genoeg door rechts worden weggehoond! Daarbij gaan we gewoon op onze intuïtie af, want argumentenspelen in de politiek toch maar een rol van ondergeschikte betekenis.

Zo kunnen we eigenlijk best wel mordicus tégen de komputer wezen. Of tégen de plaatsing van kruisraketten ook al zijn we als het zover is nog de enigen. Natuurlijk zijn we ter afwisseling ook wel eens ergens vóór, schaalvergroting in de landbouw bijvoorbeeld want boeren stemmen zo rechts dat er niet genoeg kunnen worden weggesaneerd. De PPR is in de Kamer de stem van tegendraads links, of we willen of niet. Ik weet uit ervaring dat jullie er bij het vaststellen van partijstandpunten geen enkele moeite mee hebben om een veelheid van ongenuanceerde moties en amendementen in te dienen. Laat je in het vervolg dus niet afschrikken door negatieve preadviseringsen en je niet omlullen door welbespraakte hotemetoten. Ze hebben ongetwijfeld gelijk maar daar gaat het – zoals jullie weten – in de politiek helemaal niet om.

Een ander leuk onderwerpje om onderling volop over te bakkeleien is de vraag wie Ria moet opvolgen en wanneer. Het is in ons land de gewoonte geworden dat lijsttrekkers vlak na de verkiezingen het veld ruimen en niet bij de samenstelling van de kandidatenlijst. Hun opvolgers hebben zo de tijd om bij de kiezers bekend en zo mogelijk bemind te worden. Als er niet vlug wat gebeurt zitten we dus volgende keer weer vast aan Ria. Willen we dat wel? Zo nee, wat doen we er dan aan? En wie-o-wie is die potentiële televisiepersoonality die de kar vertrouwenwekkend glimlachend moet gaan trekken? Dat kan, lijkt me, hartverwarmende discussieavonden in de aktiecentra opleveren.

Kortom, er is genoeg te doen. Maar eerst gaan we genieten van onze welverdiende vakantie. Ga je naar het buitenland – wat ik me na deze uitslag kan voorstellen – laat je dan niet misleiden door schilderachtige dorpjes en schitterende vergezichten: ook daar kiest het volk langs democratische weg de verkeerde regering.

KABINETSFORMATIE IS GEVAARLIJK

MARKERWAARD DIENT GEMAKKELIJK ALS WISSELGELD

Het lijkt een trend te worden. Iedere vijf jaar wordt er door de dan aanwezige regering een besluit genomen om de Markerwaard aan te leggen. Dat deed Van Agt in juni 1980. In juni 1985 kwam ook het kabinet-Lubbers met een principe-besluit tot drooglegging, alleen was nog niet bekend wanneer en voor welke bestemmingen. Over deze kwesties en over de financiering zou nog nader advies worden ingewonnen. Hoe groot is de kans dat het hiernavolgende kabinet in juni 1990 aan trendbreuk zal doen en met een principe-besluit voor nathouden op de proppen komt?

Wie zit er nog te wachten op een Markerwaard? Alle oude bestemmingen, waarvoor de polder indertijd nodig geacht werd, zijn van de kaart. Een tweede nationale luchthaven is niet nodig. Een volgende overloopkern voor Amsterdam is uit alle beleidsnota's verdwenen. De vuilnisbakplanologie, die de Markerwaard wilde gebruiken voor alles wat we op het oude land kwijt willen (militair oefenterrein, afvalberging, energieproductie) lijkt te zijn achterhaald. En landbouwgrond? Het lijkt in een tijd waarin de problematiek van de landbouwoverschotten velen bezighoudt wel een zeer zwak ekskuus om een polder te gaan aanleggen.

Ook in kringen van beleidsmakers is de overtuiging doorgedrongen, dat de Markerwaard nergens voor nodig is. De polder lost geen problemen op, veroorzaakt alleen maar nieuwe. Te denken valt aan de vernietiging van arbeidsplaatsen in de beroepsvisserij, de waterrecreatie en aanverwante bedrijfstakken: samen toch altijd goed voor enkele duizenden werkzame personen en dat is meer dan in een toekomstige polder ooit verwacht mag worden. Dan is er het probleem van de waterkwaliteit. Het IJsselmeerwater wordt gebruikt voor de drinkwaterproductie en voor het doorspoelen van polderwateren in het noorden en westen van het land. Verkleining van het wateroppervlak betekent een meer dan evenredige afname van het zelfreinigend vermogen van het IJsselmeer. Handhaving van de bestaande waterkwaliteit in de toekomstige, veel te smalle randmeren, zou volgens berekening van het ministerie van Landbouw en Visserij 2 tot 4 miljard gulden gaan kosten. Een andere schadepost van inpoldering wordt veroorzaakt door de te verwachten bodemverzakkingen in het aangrenzende Noord-Holland. Ook over dit probleem is de afgelopen jaren zeer veel te doen geweest en alle nadere onderzoeken hebben niet kunnen voorkomen dat de deskundigen nog steeds verschillen van inzicht over de kos-

ten, laat staan over de effectiviteit van de te nemen tegenmaatregelen. Op de langere termijn valt evenmin in te schatten, welke kosten gemoeid zijn met de productie van extra landbouwoverschotten in de Markerwaard.

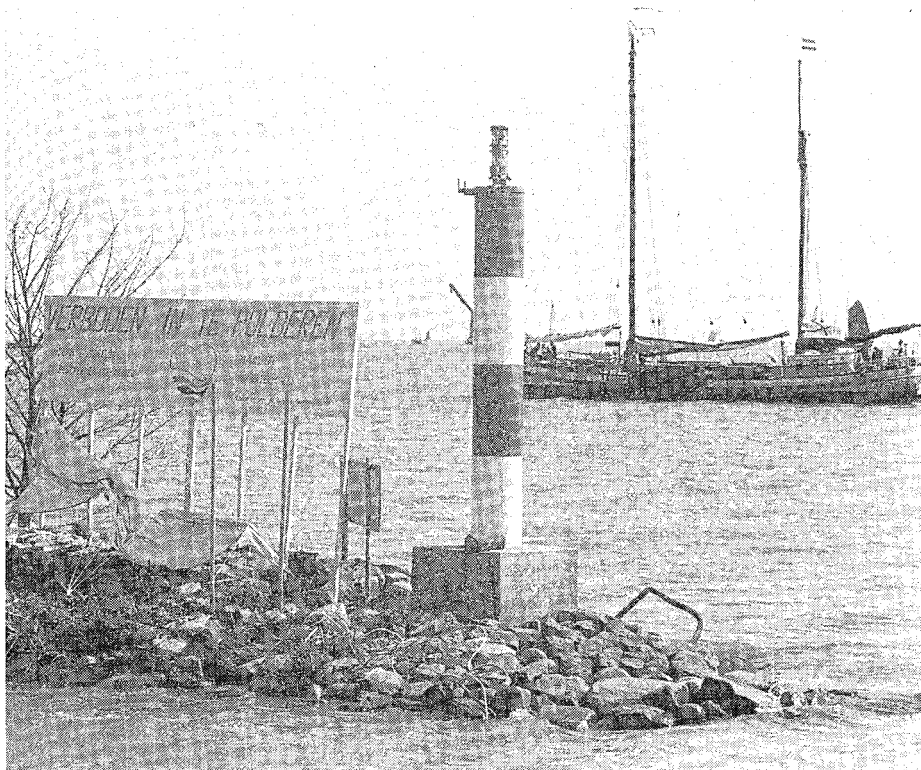
Ijsskast

Zoveel nadelen van de Markerwaard, zo weinig argumenten pro inpoldering. Waarom wordt de polder dan niet voor een periode van, laten we zeggen tenminste honderd jaar, in de ijsskast gezet? Dan kan de dan aanwezige bevolking opnieuw de argumenten afwegen, volgens de dan geldende inzichten. En dan kan er nu, in onze generatie van start worden gegaan met het opstellen van een beheersplan voor het IJsselmeer. Er liggen vele ontwikkelingsmogelijkheden voor de visserij, de watersport, de overrecreatie, de beroepszeilvaart en de natuurbouw. De kale harde rechte dijken van de bestaande polders moeten worden 'aangekleed' met kleine voorlandjes en aanplempin-

gen, waardoor geschikte voedsel- en rustgebieden voor vogels en paaiplaatsen voor vissen ontstaan. Daarnaast is een beheersplan vooral nodig om ongewenste ontwikkelingen tegen te gaan. Zandwinning, baggerstort, schietoefeningen, tal van lozingen en wildgroei in de watersportbranche, zoals bij Broekerhaven, leiden tot verloedering van het gebied. En dan zwijgen we nog maar over de eventuele vestiging van een kerncentrale aan de Noordoostpolderdijk. Ook daarom werkt de VBIJ al jarenlang aan een nat beheersplan: om nieuwe aanspraken op het gebied te toetsen, en om positieve ontwikkelingen een kans te geven.

Gevaarlijk

De politieke realiteit ziet er echter anders uit. In het onderzoek naar de verkiezingsprogramma's van de aan de kamerverkiezingen deelnemende partijen door de werkgroep 'Maak er een punt van' bleek het al: 'het IJsselmeer is bij CDA en VVD niet veilig'. Het ergste valt te vrezen bij

vage formuleringen als 'natte reservering voor potentieel inpolderingsgebied', 'alleen als de noodzaak wordt aangetoond', of 'als een verantwoorde financiering kan worden bereikt'. Gelukkig zijn binnen de kamerfrakties van beide partijen voldoende tegenstanders van drooglegging te vinden voor een kamermeerderheid, tezamen met PvdA, D'66, PPR en PSP. De voorstanders van de Markerwaard binnen CDA en VVD komen, met SGP en RPF, uit op ongeveer 70 zetels. Dat is een gevaarlijk kleine marge. Tot nu toe werd binnen de VVD steeds gesteld, dat de Markerwaard een vrije kwestie zou worden, dus dat ieder individueel kamerlid volgens eigen inzichten zou kunnen stemmen. Binnen het CDA was wel sprake van fraktiediscipline. Wanneer het kabinet een onverhoopt polderbesluit zou willen doordrukken hangt de zaak aan een zijden draadje. Maar zo ver zijn we gelukkig nog lang niet en het is de vraag of het er ooit van komt. De kabinetsformatie is eigenlijk de enige gelegenheid om een polderbesluit te nemen, zonder dat daar onmiddellijk de argumentatie hoeft te worden bijgeleverd. En dat is zo riskant aan de formatie: democratisch onkontroleerbaar kan de Markerwaard gemakkelijk als wisselgeld worden gebruikt. Laten we dus hopen dat de Markerwaard niet in duistere achterkamertjes even geregeld wordt. Bewindspersonen als Runding, Braks en Winsemius zullen waarschijnlijk genoeg zakelijk inzicht aan de dag leggen om inpoldering op dit moment te voorkomen. Zodat we weer een aantal jaren vooruit kunnen met het gebruikelijke gekissebis tussen voor- en tegenstanders op detailpunten. Met name de in Lelystad gevestigde rijksdiensten zullen alles in het werk stellen om nieuwe argumenten aan te dragen. Logisch, want het betreft de eigen werkgelegenheid. Ook het gedram van een aantal obskure on-

dernemersorganisaties uit Flevoland, die de ene na de andere lobbyclub pro-polder

uit de grond stampen, is uit puur regionale groeibelangen nog te verdedigen. Maar dat zelfs de gevestigde agrarische standsorganisaties de Markerwaard blijven verdedigen is onbegrijpelijk: alle bestaande problemen in de landbouw worden er immers door vergroot!

Zwak

De Markerwaard is niet in het belang van de jonge boeren. Slechts een handjevol, zeer kapitaalcrachtige agrariërs zal in de polder een plaats kunnen vinden. Zijn dat dan alleen de belangen, die de grote boerenorganisaties en het Landbouwschap vertegenwoordigen?

Het 'groene front', de standsorganisaties dus, hebben, samen met de Rabo-bank, in politiek Den Haag een belangrijke voet tussen de deur. Datzelfde geldt voor een aantal ondernemersorganisaties die, aangevuurd door hun achterban in Flevoland, een investeringsobject in Nederland zoeken. Dan zijn er nog Rijkswaterstaat en de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, die graag willen doordammen, zeker nu de Deltawerken ten einde lopen. Tegen deze lobby's staat de milieubeweging uitermate zwak. Alleen de kwaliteit van de argumentatie kan de doorslag geven.

HEERKO DIJKSTERHUIS

RADIKALE NOTITIES

Vaak nog meer dan de inhoud van de politiek heeft de vorm in de verkiezingskampanjes een rol gespeeld. Niet wat er gezegd werd in de tv-debatten speelde een rol, maar wie met wie en bij welke omroep om de tafel zou zitten bepaalde het nieuws. Dus toch tv-democratie en 'mannelijksmakerij'? *Hans Verstraaten* ontleedt vlijmscherp welke vooroordelen in deze discussies een rol spelen en relatieve op overtuigende wijze het Amerikaanse voorbeeld/schrikbeeld. De werkelijkheid is gelukkig meerdimensionaler dan het beeldscherm.

Een andere scherpe analyse wordt geleverd door *Cor Arends*, stafmedewerker bij Pax Christi. Hij schetst de dilemma's van de vredesbeweging na de strijd tegen de kruisraketten. De strijd is nog niet verloren, maar het roer moet wel om.

De discussie over groene en ecologische politiek woedt nog steeds voort in de PPR, al is het in afnemende mate. Daarom voorlopig als afsluiting van de vele bijdragen in Radikale Notities aan die discussie een groot interview met Hein Westerouwen van Meeteren, actief lid van de Federatieve Groenen.

Dit alles en nog veel meer in: Radikale Notities, 1986/nr. 2.

○ Ik word abonnee van Radikale Notities met ingang van 1986/nr. 1 voor f 27,50 per jaar.

○ Ik bestel Radikale Notities 1986/nr. 2 voor f 8,— (inklusief verzendkosten.)

Naam: _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

MEXICO KIEST VOOR DE RIJKSTEN:

TORTILLA WORDT ONBETAALBAAR

In Mexico vecht het puikje van de voetbalwereld tegen de ijle lucht en ondraaglijke hitte. Een enkele journalist heeft aandacht voor dat andere gevecht. Het gevecht van de miljoenen arme boeren en de evenzovele stedelijke daklozen tegen armoede en onderdrukking. Elk oppositio- neel geluid wordt gezien als een bedreiging van de nationale veiligheid.

Vertegenwoordigers van het Breed Verzetsfront kwamen naar Nederland om te vertellen wat er in Mexico buiten de voetbalstadions aan de hand is. Emmy van Noord sprak met een van hen.

'We huilen niet meer, we strijden,' zegt Rosario Ibarra de Piedra. 'Mijn mooie land met ingewanden van goud en zilver, met olie als bloed en een groene hardos van wouden en bossen, die hoorn des overvloeds, wordt leeggeschud in de zakken van een handvol uitbuiters.'

Als moeder van een al sinds 1977 gevangengenomen zoon, richtte zij 10 jaar geleden de mensenrechtenorganisatie 'Comité de Familiares' op. Door de nimmer aflattende druk van het Comité herkregen meer dan 1000 politieke gevangenen hun vrijheid. Echter, vermisten bleven vermist en de huidige president zegt dat niet meer na te gaan is wat hen overkomen is. Bij opruimingswerkzaamheden na de aardbeving van vorig jaar bleek ook dat de andere eisen van het Comité niet ingewilligd waren.

Ondanks andersluidende woorden, bleken er nog klandestiene gevangenis- sen te zijn, waarin de lijken van gemartelden gevonden werden. En de eis van het Comité de speciale eenheden van de geheime dienst te doen verdwijnen, werd wel heel bizar ingewilligd. Men reorganiseerde ze in een meer centraal bestuurde dienst de DISN, dienst voor onderzoek en nationale veiligheid.

Nu is in een land met een éénpartij stelsel, zoals Mexico, elk oppositioeneel piepgeluid, elke alternatieve oplossing al een bedreiging van de nationale veiligheid. Om over opkomen voor rechten maar te zwijgen. De president heeft alle macht, schuift kandidaten naar voren voor de staatspartij die 300 zetels heeft in een parlement van ruim 400. De linkse oppositie bezet met drie kleine partijen, 24 zetels. Rosario zit namens zo'n klein links partijtje in het Parlement. Er is geen tegenstem van de grote vakbonden want die spelen mee in dit circuit. De regering steunt hen, en deelt vette banen uit als zij de regering steunen en om beurten arbeiders er onder

houden, òf de eisen aan de werkgevers intomen.

Nood

De oprichting in 1979, van een breed front tegen de repressie FNCR, waarin uit alle lagen van de bevolking alternatieve groepen samenwerken was uit de nood geboren. Boeren, volkswijkorganisaties, linkse kranten, journalisten, onafhankelijke vakbonden, scholieren- en studentenorganisaties werken nu samen. Men strijdt voor mensenrechten, voor recht op de grond, 'de aarde voor wie haar bewerkt', voor erkenning van de onafhankelijke vakbonden, en tegen het bezuinigingsbeleid van de regering, dat zwaar op de laagstbetaalden drukt. Het reële loon van de mensen is door de grote inflatie en devaluatie van de peso (in enkele jaren van 230 naar 540 pesos per dollar) op hetzelfde nivo als het loon van 40 jaar geleden, toen Mexico nog aan de industrialisatie moest beginnen. Toegangsbewijzen voor het voetbalgebeuren kosten rond de honderd dollar!

Omdat nu de ogen van de wereld op Mexico gericht zijn en Rosario voorgedragen is voor de Nobelprijs voor de Vrede, vond het Brede Verzetsfront met Arbeiders- en Volksorganisaties dat de tijd rijp was om Canada en Europa te bezoeken en eens te vertellen wat er ècht in Mexico aan de hand is. Vertegenwoordigers van de CNTE, onderwijzersorganisatie, van de Beweging van Volkswijkbewoners en van de Boerenorganisaties spraken onder andere met CPN en PPR.

Volgens hen wordt de belangrijkste strijd op het moment gevoerd door de mensen uit de volkswijken en de kleine boeren. Een harde strijd om het bestaan. Door de

bezuinigingspolitiek van de regering kunnen de laagstbetaalden hun dagelijks voedsel, de tortilla niet meer betalen en zijn ze aangewezen op het magere dieet van mais en bonen. Er zijn miljoenen werklozen. Niet alleen de mensen verpauperen, maar de grond eveneens.

Grond is onteigend en gebruikt voor exportcultures, grond die door de Indigenos, de echte Amerikanen, eeuwenlang gemeenschappelijk en met zorg bewerkt was. Het systeem van buitenlandse investeringen waar alleen plaats is voor assemblage gaat voorbij aan de werkelijke creativiteit van de mensen, brengt enkelen welvaart, en velen armoede.

Voetbal

De repressie is zwaar. Toen in April 1985 boeren hun onteigende grond gingen herbezetten en na drie weken werk met de groot-grondbezitter onderhandelden, werden ze door 350 man politie, uitgerust met elektrische knuppels, (wie fabricceert die dingen toch?), aangevallen. De nazaten van de kolonisten en de nazaten van de oude Aztec en Mayakultuur, die al sinds Hernan Cortez van hun identiteit zijn vervreemd, beginnen na 4 eeuwen vervreemding hun rechten te eisen. Waarschijnlijk ook omdat ze het fiasco van de hen opgelegde cultuur voor ogen zien.

En wat kunnen wij doen? Luisteren en er van leren! De stadions in Mexico zitten vol toeristen uit Navo, Comecon en ongebonden landen, de voetbal rolt.

In de wijk Morellos zitten de mensen dicht bij hun beschadigde huizen, ze ondergaan knokploegen, maar ze gaan niet weg van de plek waar ze geslachten lang een speciale structuur hadden. Al zouden de projektontwikkelaars dat wel willen. Mensen, gewone mensen, en de aarde, lijden om het financieel gewin van enkelen. En groeien in verzet. In een piepklein links partijtje in het Parlement laat men zich horen omdat er over de andere oplossingen niet gezwegen mag worden.

EMMY VAN NOORD

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

Fatsoen

In de NRC van 24 mei jl. schreef de juist herkozen PPR-senator Bas de Gaay Fortman onder de kop 'Nieuwe verkiezingscampagne al bijna begonnen' een bijdrage over de verkiezingen voor Provinciale Staten in maart 1987 en de daaraan gekoppelde verkiezingen voor de Eerste Kamer (zie ook pag. 6 - red.). De stelling van Bas is: de verkiezingen voor Provinciale Staten kunnen een referendumrol gaan vervullen met betrekking tot een aantal dan nog door de Eerste Kamer te behandelen wetsontwerpen. Daarbij noemt Bas met name de stelselherziening sociale zekerheid en de euthanasiewetgeving. Een verschuiving in de kiezersgunst in het voordeel van de progressieve partijen kan een zodanige samenstelling van Provinciale Staten veroorzaken dat die Staten voor een progressieve meerderheid in de Eerste Kamer kunnen zorgen. Dus kunnen bepaalde wetsvoorstellen sneuvelen in die Eerste Kamer.

Tegen deze benadering wil ik twee bezwaren op tafel leggen:

1. Het opvoeren van de verkiezingen van Provinciale Staten als een referendum voor landelijke wetgeving doet in ernstige mate tekort aan de eerste en meest belangrijke functie van die verkiezingen, namelijk het kiezen van een bestuur voor de provincie. In ons parlementair-bestuurlijke stelsel is het provinciale nivo het minst bekend en doorzichtig bij de burger. Het is voor provinciale politici dan ook een aanhoudende zorg het belang van de provincie en het provinciaal bestuur uit te leggen aan de kiezer. Dat is niet alleen een subjectief belang voor de politicus die (weer) gekozen wil worden in Provinciale Staten, maar ook een objectief belang voor de burger. De provincie wordt namelijk een steeds belangrijker bestuursnivo in ons land. Het is het nivo met het snelst groeiende takenpakket. Deze taken kennen veelal een regelend karakter en zijn minder van uitvoerende aard, maar het belang voor de burger is daarom niet minder. Beleidsterreinen waarop de provincie het in toenemende mate voor het zeggen heeft zijn bijvoorbeeld de milieuwetgeving (waaronder afvalstoffenbeleid), de ruimtelijke ordening (denk aan streekplannen), de volkshuisvesting en de emancipatie. Ook voor de subsidiëer geldt die uitbreiding van provinciale invloed. Al met al is het belang van Pro-

vinciale Staten daarmee ontegenzeggelijk groot en het uitbrengen van een bewuste stem door de kiezer over provinciale politiek van hoge parlementair-bestuurlijke waarde. Het reduceren in een verkiezingscampagne van de taak van Provinciale Staten tot het kiezen van een nieuwe Eerste Kamer en het daarmee reduceren van de verkiezing van Provinciale Staten tot een soort volkspetitionement voor de sociale zekerheid is een verschraving van de provinciale politiek. En als kiesgerechtigde burger én als lid van Provinciale Staten betreurt ik dat in hoge mate.

2. Het tweede bezwaar richt zich op de functie die Bas toedicht aan de Eerste Kamer. Volgens de PPR dient de Eerste Kamer te verdwijnen. Het toekennen van een belangrijke politieke functie (het kunnen tegen houden van

wetten) aan die Kamer, zoals Bas doet, is in tegenspraak met die visie van de PPR. Uit pragmatische of opportunistische overwegingen zou de stelling van Bas betrokken kunnen worden. Dat is dan echter in strijd met de beginselen van politiek fatsoen, waarin je ervan uitgaat dat je handelen zoveel mogelijk in overeenstemming is met je program. Als dat program zegt dat de Eerste Kamer dient te verdwijnen, dan is een terughoudende opstelling bij de toedichting van een belangrijke rol aan die Kamer op zijn plaats.

Op blijven komen voor ons program vereist een consequente bestrijding van het beleid van Lubbers c.s. Vrijwel alle mogelijke aktiemiddelen zijn daartoe akseptabel, echter een gekozen middel mag andere gewenste doelen niet in gevaar brengen.

advertentie

PORTUGAL ANDERS BEKEKEN

Volledig georganiseerde vliegreis in de eerste weken van september. Met ontmoetingen en bezoeken aan o.m. landbouwcoöperaties en bijwonen van Avante-festival. Prijs rond f 2.250,— Belangstelling? Tulipa Vermelha, Postbus 22060, 1100 CB Amsterdam Z.O.

Het kiezen van Provinciale Staten op een voor provincies beleidsrelevante argumenten is zo'n doel. Laten we dat zo houden. Voor mij is de campagne begonnen; een campagne voor progressieve politiek in de provincie. En ach, als daar een progressieve Eerste Kamer het gevolg van is, dan is dat mooi meegenomen.

Jan Dirkx,
Nijmegen

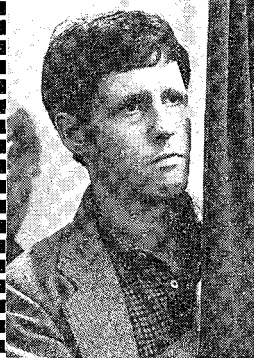
Geen gezeik

Er is een alleraardigst boekje van GODFRIED BOMANS, 'Kopstukken' genaamd, uit 1947. Daarin staat een kort verhaal dat 'De Lijstrekker' heet. Dat moet U eens lezen. U zult er verstand van staan dat dit nagenoeg de zelfde tekst heeft als die van Uw advertentie in de Volkskrant van 13 mei. 'Iedereen genoeg': Wat is dat voor een onzin? Heeft U wel eens iemand ontmoet die vond, dat hij/zij genoeg heeft? Nee hoor, dat bestaat niet. Voor de rest: herstel van koopkracht, geen sollicitatieplicht enz. Op zich wenselijke zaken maar het blijven inderdaad wensen. Geen enkele hint of voorstel HOE u dit denkt te bereiken of denkt te betalen. Moet er nog wat verdiend worden? Veel jaren na Godfried zeiden Koot en Bie: Geen gezeik, iedereen Rijk! Het spijt mij, maar de politieke denkracht gaat bij de PPR echt niet verder. Het valt mij ontzettend tegen. Wat is er 'radicaal' Wat is er Politiek? Niets!

Vandaag, weer de Volkskrant: Clichemannesjes! Denk na, U bent zelf de grootste Cliché. U bent zelf 'Het Meest Voorspelbaar'. U vergeet, dat de samenleving een jungle is. Jammer, maar het is niet anders. U vergeet dat Nederland MOET exporteren. U vergeet dat de ABVA-Kabo de meest rigide en egoïstische vakbond is, U durft het niet te zeggen. U weet niet wat het is om in een industriële firma te werken laat staan daar de leiding over te hebben. Kortom U weet niet hoe de wereld in elkaar zit. Maar dit alles is niet komisch bedoeld. Ik vind het diep treurig, dat (klein) links zo ontzettend onnozel bezig is. Nu zijn er 4 vrouwen aan de leiding, en wat speelt men klaar? Niets, geen enkel idee. Heus, U heeft meer succes als U bij wijze van spreken 'Bloed, zweet en tranen' beloofd. Zie ik morgen een advertentie met 'Iedereen heeft recht op geluk'?

J. E Grünbauer,
Enschede

GERARD JONGERIUS: POPELEN

'Ik ben lid geworden van de PPR in 1971. De eerste beste Radikalenkrant die ik thuis kreeg stond bol van discussies over de vraag of de partij niet beter opgeheven kon worden. Dat was een rare ervaring. Het ging helemaal niet denderend met de partij, de vooruitzichten waren somber, het kabinet Biesheuvel leek stevig in het zadel te zitten. Ik deed in het begin nog niets. Ik zat in Breda op het Nederlands Wetenschappelijk Instituut voor Toerisme en Rekreatie, een intensieve opleiding. Toen ik in militaire dienst kwam, ging ik naar een studiedag van de PPR over dienstplicht. Aan het eind van de dag mocht je aanmerkingen op de organisatie van die dag op een papertje zetten. Enthousiast als ik op dat moment was, deed ik dat en een week later had ik een briefje in de bus of ik actief wilde worden. Ik kwam in de Defensiewerkgroep, heel spannend, temeer omdat de PPR inmiddels in het kabinet was terecht gekomen. Ik weet nog hoe ik met knikkende knieën voor het eerst naar het Binnenhof ging, voor een vergadering met DE Bas De Gaay Fortman, die ik alleen maar kende van de televisie en de verkiezingsaffiches.

Na vier maanden werd ik afgekeurd voor verdere militaire dienst. Toen stond ik ineens op straat met een zee van tijd. Ik deed veel samen met Michel van Winkel, vooral op defensiegebied. Toen Erik Jurgens de Kamer uit ging, en Michel hem opvolgde besloten we dat ik zijn medewerker zou worden. Hij was lichtelijk panisch over het feit dat hij het kamerwerk niet aan zou kunnen en had echt iemand nodig die hem dag en nacht ter beschikking zou staan en waar nodig zou kunnen korrigeren. In 1977 toen er een aantal mensen bij de fractie weg gingen werd ik officieel fractiemedewerker. 'In het begin waren Jaap Röell en ik de enige medewerkers; later kwam er meer geld en kon ik me wat meer op de publiciteit gaan toeleggen. Ik heb in die tijd ook nog een tijdje als sekretaris Buitenland-ad interim in het partijbestuur gezeten. Eeltje Talstra was toen voorzitter. We waren met z'n vijven gekozen om een crisisperiode te overbruggen totdat in het najaar van '77 het duo Verbeek-Boeker aantrad, met Kees van Twist op Buitenlandse Zaken. Vanaf dat moment was ik heel intensief bij de club betrokken. Voor dingen buiten de PPR was nauwelijks tijd meer.' Samen met Erik Akkermans, de eerste sekretaris Voorlichting, begon ik met de professionalisering van het voorlichtingswerk. In de persoon van Joep Paulussen werd er in 1978 zelfs een echte

vormgever bij ons werk betrokken. Ik ging me - als een van de weinigen die beroepshalve met de PPR in de weer was - ook steeds meer met de radio- en televisieuitzendingen bemoeien.'

'De voorlichter heeft als belangrijkste taak om de informatie daar te krijgen waar zij gebruikt kan worden. Invloed houden op het beeld wat van je wordt gevormd. Als je te terughoudend bent, bepalen anderen voor jou dat beeld. Het is een dienende functie. Het heeft me best moeite gekost om dingen naar buiten te brengen waar ik het niet mee eens was. Op dat moment telt dat niet. Je hebt je dan volledig ondergeschikt te maken aan de partijlijn.

Het is een voorwaarde dat je een goede relatie opbouwt met de kamerleden voor wie je werkt. Ria kwam in 1977 zo groen als gras binnen. We hadden bovendien een klap gemaakt van zeven naar drie zetels. Meteen was alle publiciteit op haar gericht. Daar had ze vreselijk veel moeite mee. Ik heb als publiciteitsman vooral een belangrijke klankbordfunctie. Mijn mening wordt gevraagd en ik geef die vanuit een voorlichtingsoptiek: Let daar op, en als je dat doet, zou dit wel eens kunnen gebeuren. Maar ik ben niet degene die de beslissingen neemt; dat doen fractie en partijbestuur. Ik vind het wel essentieel dat het publiciteitsaspect tijdig in de besluitvorming op tafel ligt. Vroeger was dat bij de PPR volstrekt ondenkbaar, maar dat is nu gelukkig veranderd. Het is ontzettend dom als linkse politiek instrumenten die ze broodnodig heeft om de vaak moeilijke boodschap over te brengen niet gebruikt. Soms zit dat in kleinigheden. Ik kan me wild ergeren aan mensen die op congressen zo nodig op het spreekgestoelte moeten. Mensen die net te graag zichzelf horen. Zelf kan ik nooit inhoudelijk aan de discussie deel nemen. Ik heb in de loop der jaren verschillende keren staan popelen, maar dat kun je, als betaald medewerker van de fractie, niet maken. Het komt mede daardoor dat ik me nog al eens erger aan anderen. Je kunt mensen ook niet ter plekke korrigeren.

Het gaat dan overigens niet alleen over wat mensen zeggen. Ik heb ook nog de beroepsdefinitie dat ik op de beeldvorming let. Als ik dan op zo'n feminiseringskongres - voor de publiciteit toch al een tricky onderwerp - die ene jongen in z'n bermuda's zie binnen komen, dan sterf ik op hetzelfde moment duizend doden. Ik voorzag wat er zou gaan gebeuren en was de rest van de dag ook niet meer te

genieten. De volgende dag zie je z'n foto in De Volkskrant. Je voelt je dan als voorlichter machteloos. Sommige dingen kun je nu eenmaal niet veranderen. Breiende vrouwen op een kongres zijn slecht voor de beeldvorming, maar je kunt vrouwen slecht vragen niet te gaan breien.

De media geven een verkeerd beeld van de PPR. Nog steeds de geitenwollensokken en de vormingswerkers.

Anderen plakken ons vaak een clichébeeld op omdat ze onze boodschap niet lusten. Dan worden we in de hoek gedrukt van de jaren zestig. Zo van: dat is passé. Ik kan daar zo godvergeten giftig om worden. Ik moet dat beeld proberen bij te sturen. Ik wil het beeld overbrengen dat de PPR een eigentijdse partij is. We moeten daarbij zorgen voor continuïteit. Dingen niet te snel laten vallen. Zoals we dat nu met het basisinkomen doen, gaat dat heel goed. Zo zullen we bijvoorbeeld ook ons economische-groei-verhaal weer op moeten pikken. Continuïteit is ook vanuit voorlichtingsoogpunt zeer belangrijk. Daarbij steeds zoeken naar andere invalshoeken en je toegankelijk maken voor informatie.

Ik zie de fractie als een soort permanent vertaalburo op een knooppunt van informatie. Met verbindingslijnen naar eigen achterban en de andere kant op naar een geselecteerde groep in de samenleving. Dat vraagt heel wat. Na verloop van jaren bestaat de kans dat je in herhalingen vervalt. Zo is er in de PPR gedurende een periode een stilstand ontstaan in inhoudelijk denken. Toen liepen de strategiediskussies ook heel hoog op. Soms kun je inhoudelijk ook niet verder omdat de politieke discussie zo ver nog niet is. Zo is het verhaal over de televisiedemocratie inhoudelijk niet veel anders dan wat ze er zes jaar geleden over zei. Alleen de invalshoek is anders en daardoor slaat het ineens aan. Zo moet je, juist ook omdat de PPR geen ideologische partij is, vooral niet te bang zijn om inhoudelijke lijnen bij te stellen. Non-konformisme en een ondogmatische opstelling spreekt heel veel mensen aan. Voor zeer velen is de PPR een tweede keus. Daar ligt voor een voorlichter een geweldige uitdaging.

Na tien jaar vertrekt Gerard Jongerius deze maand als fractie medewerker bij de PPR. Hij wordt voorlichter bij het Habitat, het voor 1987 op initiatief van de Verenigde Naties georganiseerde Jaar van de Daklozen.'

(interview: Bram van Ojik)

PPR-MAANDBLAD/JAARGANG 19/NUMMER 7/AUG. 1986

KRANT

RRADIKALEN

**BREEKT
BLOKKADE
MET
DISKO
EN LUNCHPAKKETTEN**

Gelderland

Het actiecentrum Gelderland houdt op 9 september een discussie-avond over de toekomst van linkse politiek in het algemeen en de toekomst van de PPR in het bijzonder. Deze avond is een voortzetting van de discussie op de ledenvergadering van 7 juni jl. waar Wim de Boer zijn ideeën over de PPR ontvouwd (zie Radikalenkrant van juni 1986).

Op 9 september zal er geen inleiding ge-

houden worden; de bedoeling is dat Gelderse PPR-ers/sters aan de hand van hun opvattingen over politiek en aan de hand van hun ervaringen vrij praten over wat ons te doen staat.

De avond begint om 19.30 uur en wordt gehouden in gebouw De Opbouw, Velperweg 13 te Arnhem (200 meter van station Velperpoort).

Chili manifestatie

Donderdagavond 11 september 1986 wordt voor de 13e keer de staatsgreep in Chili van 1973 herdacht met een landelijke demonstratie en manifestatie in Amsterdam.

Het voorlopige programma is:
19.30 uur: Start demonstratie vanaf het Beursplein
20.00 uur: Manifestatie in Paradiso.

Sprekers: Jan Pronk, lid van de Tweede Kamer, oud-minister van Ontwikkelingssamenwerking en oud adj. sekr. generaal van de UNCTAD.

Een spreker/ster namens de oppositie uit Chili.

Muziek: Chileense en Nederlandse muziekgroepen.

Presentatie: Truus Menger.

Vrouwenzaken

Aan het begin van het nieuwe politieke seizoen willen de PPR-vrouwen een weekend organiseren over de komende activiteiten. Het gaat er juist ook om nieuwe vrouwen bij het werk te betrekken.

In het weekend zal er, naast het programatische gedeelte geoefend worden in onderhandelingsstechniek. Ook wordt aandacht besteed aan de vraag naar de zin van het lobbyen en aan de strategie die moet worden gevolgd om vrouwenzaken op verschillende vergaderagenda te krijgen. Er is nog geen datum. *Belangstellenden bellen met: Ada Buizer, 023-324471.*

Landbouwgroep herleeft

Tijdens de vorige parlementaire periode is (opnieuw) een landbouwwerkgroep in het leven geroepen. Inmiddels is deze door zeven mensen bezield. Het getal van de volheid.

De groep ziet voor zichzelf de volgende taken:

- 1) Een permanente inhoudelijke landbouwdiskussie.
- 2) Steunverlening aan de Tweede Kamerfractie.
- 3) Contacten leggen met belangengroepen in de landbouwwereld.

Het secretariaat van de groep ligt bij Hans Sipel, medewerker van de Tweede-Kamerfractie (070-614911). Daar kan men terecht voor meer informatie.

Marketingdag

Met de provinciale statenverkiezingen in het vooruitzicht en de Tweede Kamerverkiezingen nog maar net achter de rug, organiseert de Stichting Radikalen Vorming een opleidingsdag over: Marketing en Public Relations in relatie tot de PPR.

Er zal onder meer worden gesproken over de ontwikkeling van een systematischer doelgroepenbeleid. De dag wordt begeleid door Harmen Smink (manager bij Transavia) en Jaap de Jong (organisatie/adviesburo ATIM).

De dag wordt gehouden op 13 september in De Eenhoorn in Amersfoort. Aanvang: 9.30 uur. Kosten: f 10,-.

Libertaire PPR

Op 4 oktober organiseert de sectie inhoudelijk werk van het partijbestuur een studiedag over: Het libertaire karakter van de PPR.

Onder leiding van Rouke Broersma wordt er gediscussieerd na inleidingen van Rudolf de Jong (gevraagd) van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis en een spreker van de Teldersstichting.

Belangstellenden moeten zich opgeven bij de sectie inhoudelijk (op het Partijburo, Singel 277).

Leefbaar Groningen

De PPR werkgroep Ruimtelijke Ordening van de stad Groningen heeft een nota uitgebracht onder de titel 'Leefbaar Groningen'. Er wordt een visie gegeven op de onderlinge samenhang tussen wonen, werken, vrije tijd en winkelvoorzieningen. Aandacht is er ook voor de relatie tussen stad en regio (het omliggende gebied mag niet te veel concurrentie worden aangedaan).

In de provincie met dezelfde naam heeft de PPR werkgroep Ontwikkelingssamenwerking in een nota een voorstel tot projectadoptie gedaan. In de nota wordt aangegeven hoe en onder welke voorwaarden de Provincie een project kan adopteren. Men wil uit brede lagen van de bevolking een werkgroep instellen die een gedetailleerd voorstel moet uitwerken.

Beide nota's zijn voor respectievelijk f 2,- en f 1,50 (exklusief porti) te bestellen bij: PPR, Westerhavenstraat 4, 9718 AL Groningen.

RADIKALEN KRANT

De radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen. Redactie administratie en advertenties Partij buro PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning, Arda van den Brink Bram van Oijk Hans Verstraalen Onno de Zwart Eindredactie Bram van Oijk Redactiesekretariaat Enny Schoulen Vormgeving Joep Paulussen, Bert Freeke Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Frenk Driessen Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Broersma Stefanie Brokerhof Henk Hamminga Klaas-Wybo van der Hoek Lidie Koeneman Eddy Nuemann Abonnementen gratis bij PPR..lidmaatschap los abonnement f 26,- per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v. Radikalenkrant Omslagfoto Angelo Goedemondt.

Vrouwenkrant wil lezers

De PPR-Vrouwenkrant is een krant van en voor vrouwen in de PPR. Zij verschijnt dit jaar voor de derde keer en ook nu weer vol informatie en achtergrondartikelen.

PPR-Vrouwen hebben een interview gehouden met een medewerkster van de Stichting Tegen Seksueel Geweld, aan wie de Joke-Smit-prijs is toegekend. In tegenstelling tot de reguliere informatiekanalen besteedt de PPR-Vrouwenkrant veel aandacht aan deze toekenning van de Joke Smit prijs en aan de problemen bij de vrouwenhulpverlening.

Verder is er in dit nummer opnieuw aandacht voor Vrouwen en Werk: ditmaal over het hoe en waarom bij het starten van een eigen vrouwenbedrijf.

Jannie Ketzler, emancipatiewerkster bij de CPN gaat in op de vraag welke rol het feminisme in de CPN speelt en moet spelen.

En verder natuurlijk veel informatie over eigen activiteiten, binnengekomen post en gebeurtenissen in de vrouwenbeweging.

Mocht je door dit alles nieuwsgierig geworden zijn, bestel dan eens een los exem-

plaar van de Vrouwenkrant. Of nog beter, neem eens een abonnement. De losse exemplaren kosten f 2,50 + portokosten. Een abonnement kost f 12,50 (De krant verschijnt 5 x per jaar)

Losse exemplaren en abonnementen kunnen besteld worden door overmaking van het betreffende bedrag op giro 4071366 t.n.v. PPR-Vrouwen te Delft. Dit onder vermelding van het gewenste nummer, of abonnement. En je kunt natuurlijk ook lid worden van PPR-Vrouwen. Dat kost f 5,- per jaar, over te maken op hetzelfde giro-nummer.

Bivak blokkeert Woensdrecht

Op vrijdag 19 september wordt de vliegbasis Woensdrecht tussen 12.00 en 17.00 uur van de buitenwereld afgesloten door een geweldloze menselijke blokkade. Na afloop zal er vlak bij de basis gelegenheid zijn om na te praten, te eten en te drinken of naar muziek te luisteren.

De blokkade wordt georganiseerd door BIVAK (Breed Initiatief voor Verdergaande Akties tegen Kruisraketten). Het is een onderdeel van de door BIVAK gestarte 'Doe niet mee aan Woensdrecht' campagne die erop gericht is om het plaatsingsbesluit ongedaan dan wel onuitvoerbaar te maken. Dit betekent dat alle werkzaamheden die met de bouw van

Woensdrecht te maken hebben geboycot worden of besmet worden verklaard. In BIVAK zitten vredes- en vakbondsgroepen, politieke partijen, jongerenorganisaties, 50+ groepen etc.

Wil je meer informatie dan kun je terecht bij BIVAK, Postbus 11489, 1001 GL Amsterdam 020-249712

PARTIJ BESTUUR

Eentwintig mei is nu alweer 3 maanden geleden. Al voor de verkiezingen heeft het partijbestuur van gedachten gewisseld over de positie van de PPR binnen de Nederlandse politieke verhoudingen. Ondanks een goede campagne en 300 nieuwe leden moest de PPR genoegen nemen met 2 zetels in de Tweede Kamer. Steeds meer mensen blijken hun stem te geven aan de grote politieke partijen. De gevolgen voor de kleinere zijn desastreus.

Hoeverder? Dat was de vraag die het bestuur en vele anderen in de partij de maanden na de verkiezingen bezighield.

Op de kerngroep van 14 juni werd een motie aangenomen, waarin het partijbestuur verzocht werd een onafhankelijke werkgroep in te stellen die de reorganisatie van partij en partijapparaat als opdracht zou krijgen.

Daarbij zou aangesloten moeten worden bij de ervaringen die in de afgelopen campagne zijn opgedaan.

Het partijbestuur heeft inmiddels een dergelijke werkgroep ingesteld. Deze dient aan het partijbestuur voorstellen te doen wat betreft de verbetering van stijl, presentatie en organisatie van de PPR. Het is de bedoeling dat het bestuur uiteindelijk voorstellen zal doen aan de kerngroep en het kongres over de nieuwe opzet. De nieuwe structuur van de partij zou dan uiteindelijk op 1 januari 1988 in werking moeten treden.

Voor dat het allemaal zo ver is zal er nog veel werk verzet moeten worden. De Staten- en Eerste Kamerverkiezingen van maart 1987 zullen veel inzet vragen. Ook dan zal al getracht worden voort te bouwen op de positieve ervaringen van de afgelopen campagne

HANS VAN EGDOM

RADIKALEN KRANT

INHOUDSOPGAVE

Blokkade	6
Verzet	8
Verschuuren	10
Herkansing	11
Lubbers	12
Zonnewoning	14
Fluiten	16
Giuren	18
Reorganisatie	20
Overproductie	21
Brieven	22
Beckers	24

UIT ANGST VOOR IRA:

Thatcher schrapt subsidie

De regering van Thatcher heeft een nieuw bezuinigingsobject gevonden: De sociale opbouwprojecten ten behoeve van de katholieke minderheid in West-Belfast en Derry. Het gaat hier om projecten, die bestaan uit kursussen voor jongeren, vrouwen en werklozen en om commerciële ambachtsprojecten. De Britse regering heeft nu gemeend om van de ene op de andere dag haar subsidiëring te beëindigen.

Overigens bedraagt de Engelse subsidie maar 50%. De andere 50% wordt door het Europees Sociaal Fonds betaald, echter op voorwaarde dat de betrokken lidstaat minimaal de helft van de kosten voor zijn rekening neemt. Als reden noemt de regering-Thatcher de vrees, dat er gelden doorgesluist worden naar de IRA.

Op verzoek van de katholieke organisaties heeft Europarlementarier Herman Verbeek een onderzoeksreis gemaakt naar Belfast en Derry. Hij heeft daarbij vastgesteld, dat de door Engeland genoemde reden, waarschijnlijk uit de lucht gegrepen is. Van het doorsluizen van gelden naar de IRA kan volgens hem geen sprake zijn, daar de boekhoudingen een

STRIPSEARCHING IN ARMAGH-GEVANGENIS

Noord-Ierse vrouwen vernederd

Sinds november 1982 is het, onder gezag van gouverneur Murlagh, in de Armagh gevangenis in Noord-Ierland gebruik geworden vrouwelijke gevangenen te onderwerpen aan strip-searching, elke keer opnieuw wanneer ze de gevangenis ingaan of verlaten.

De vrouwen, die soms meer dan 2 jaar moeten wachten op hun berechting, moeten regelmatig voor het hof verschijnen. Gedurende hun proces, dat verschillende maanden kan duren, ondergaan ze, 15 of 75 jaar oud, twee keer per dag, vijf dagen in de week, een strip-searching.

Ze worden uit hun cel gehaald en gebracht naar een kegelvormige kamer. 'Je krijgt opdracht je naakt uit te kleden. Je bent altijd in het zicht van de gevangenisstaf - gewoonlijk 6 mannen, soms zelfs 15. Wanneer je naakt bent wordt je lichaam van voor en achter geïnspecteerd. Een wacht houdt je handen vast en inspecteert je handpalmen, tilt je voeten op om de zolen te inspecteren. Het is net een veemarkt. Vrouwen met lang haar moeten dat op hun hoofd vasthouden. Bewa-

korrekte indruk maken en bovendien sluitend zijn. Verbeek vermoedt dat de verkiezingswinst bij de laatste drie verkiezingen van de katholieke partij Sinn Féin, de werkelijke reden is. Verbeek vreest verder dat het niet alleen zal blijven bij de projecten in West-Belfast en Derry. Er staan meer sociale projecten op het spel. Gelet op de 50% bijdrage van het Europees Sociaal Fonds, heeft Verbeek de katholieke organisaties toegezegd, dat hij zal proberen om de getroffen projecten alsnog te redden.

Kandidaatstelling partijbestuur

Begin augustus heeft Peter Jansen bekend gemaakt na het komend najaarskongres niet terug te keren als sekretaris voorlichting. Vandaar dat de commissie artikel ex artikel 15.3. H. R. alsnog een oproep doet aan de partij om kandidaten te stellen voor de functie van sekretaris voorlichting.

Kandidaten mogen worden gesteld door de afdelingscentra, door de landelijke categoriale groepen, door tenminste 15 partijleden gezamenlijk en door het partijbestuur.

Kandidaatstelling moet, vanwege de korte termijn die ons tot het najaarskongres rest, schriftelijk en ondertekend worden ingediend vóór 8 september a.s. Inzenden aan het partijbureau Singel 277, 1012 WG Amsterdam t.a.v. Commissie ex artikel 15.3. H.R.

kers onderzoeken dan je haar. Vrouwen, die menstrueren moeten hun tampons verwijderen. Weigert een vrouw dat, dan wordt de tampon met geweld verwijderd en geïnspecteerd...

Al tientallen malen hebben de vrouwen gekwalificeerd medisch personeel gevraagd om het strip-searchen en de gevolgen daarvan te registreren. Tot nu toe is dit geweigerd. Strip-searching heeft geen enkele zin met het oog op veiligheid, maar dient louter om de vrouwelijke gevangenen te vernederen en te breken vóór hun proces. De vrouwen, die het moeten verdragen, ervaren het als gelijk aan verkrachting, een 'routine-matige' schending van hun lichaam, een belediging van vrouwen.

In veel landen zijn er groepen ontstaan, die de campagne tegen strip-searching steunen. Het wordt hoog tijd dat ook in Nederland mensen protesteren tegen deze vorm van geweld tegen vrouwelijke gevangenen. Je kunt lid worden van verschillende actiegroepen, een vrouwen-groep, een vakbondsgroep, een mensenrechtengroep. Informatie daarover kun je krijgen bij Campaign-office against Armagh Strip-Searches, 5 Blessington Street, Dublin 7.

WIJZIGINGSVOORSTELLEN HUISHOUDELIJKREGLEMENT

Een kenmerk van het huishoudelijk reglement van de PPR is dat het voortdurend wordt veranderd. Dit wordt veroorzaakt door problemen die zich voordoen bij de toepassing van het reglement. Om verschillende aanpassingen is vanuit de partij gevraagd. De onderstaande wijzigingsvoorstellen zijn bedoeld om behandeld te worden tijdens het najaarscongres. Ter vergelijking zijn de totnutoe geldende reglementsartikelen afgedrukt. Op de wijzigingsvoorstellen kunnen desgewenst (voor 15 september) amendementen worden ingediend. Voor alle duidelijkheid: alleen amendering van de wijzigingsvoorstellen is mogelijk, niet van het reglement als zodanig.

Kandidaatstelling voor het partijbestuur

Het betreffende artikel 15.1 van het huishoudelijk reglement luidt op dit moment: 'Het partijbestuur roept de leden en de actiecentra voor 1 juni van enig jaar via een publikatie in het partijorgaan op, namen van kandidaten te melden via het partijbestuur bij de in lid 3 genoemde commissie. Tot uiterlijk 1 september heeft men de gelegenheid namen te melden. Indien er onvoldoende kandidaten bewilligen (d.w.z. voor DB-functies minder dan 2 per te vervullen plaats en voor PB-functies minder dan 1½ maal het aantal te vervullen plaatsen); is de in lid 3 genoemde commissie bevoegd zelf kandidaten te zoeken.' Het najaarskongres in 1984 heeft zich uitgesproken voor een procedure die er voor zou zorgen dat een voldoende bewilling van kandidaten voor functies in het bestuur beter gewaarborgd zou zijn.

De commissie 15.3 heeft in haar verslag van werkzaamheden van 1985 gepleit voor een andere tijdsindeling bij de kandidaatstellingsprocedure.

Wijzigingsvoorstel:

'voor 1 juni van enig jaar' wijzigen in 'voor 1 mei van enig jaar';

'Tot uiterlijk 1 september' wijzigen in 'Tot uiterlijk 1 juli'

Toevoegen na 'namen te melden': 'Aangemelde kandidaten doen uiterlijk 31 augustus aan de in lid drie genoemde commissie weten of zij bewilligen in hun kandidatuur.' 'Indien er onvoldoende . . . kandidaten te zoeken.' wijzigen in 'Indien er onvoldoende kandidaten bewilligen (d.w.z. voor D.B.-functies minder dan 2 per te vervullen plaats en voor PB-functies minder dan 1½ maal het aantal te

vervullen plaatsen), doet de in lid drie genoemde commissie hiervan in september, uiterlijk de 15e, bericht aan de actiecentra en aan de met kandidaatstelling bevoegde partijorganen. Voor die functies waarvoor onvoldoende bewilligen zijn kunnen actiecentra en bevoegde organen dan, binnen een termijn van maximaal 14 dagen, opnieuw kandidaten stellen. De in lid drie genoemde commissie is in deze situatie ook bevoegd zelf kandidaten te zoeken.'

Totstandkoming Tweede Kamerlijst

Het betreffende artikel 6.2.c van het Verkiezingsreglement voor de Tweede Kamer der Staten Generaal luidt op dit moment:

'Daarna wordt tussen de 9 gekozen kandidaten per plaats gestemd. Om op een bepaalde plaats gekozen te worden moet

men meer dan de helft van het aantal uitgebracht stemmen op zich hebben verenigd. Wanneer bij de eerste stemming voor een bepaalde plaats geen van de kandidaten de meerderheid behaalt, vindt een tweede stemming plaats tussen de twee kandidaten die bij de eerste stemming de meeste stemmen op zich hebben verenigd. Bij een gelijk aantal stemmen beslist het lot. De 10e plaats op het landelijk deel van de lijst wordt bezet door de laatst overblijvende kandidaat.

De huidige formulering kan moeilijkheden opleveren, zoals op het afgelopen verkiezingskongres bijna het geval was. Doordat het mogelijk is dat kongresdeelnemers blanco stemmen is het mogelijk dat bij de tweede stemming een kandidaat de meeste stemmen krijgt maar niet meer dan de helft van het aantal uitgebrachte stemmen.

Wijzigingsvoorstel:

Het voorstel is om de huidige tekst te vervangen door de volgende tekst (wijzigingen zijn onderstreept):

'Daarna wordt tussen de 9 gekozen kandidaten per plaats gestemd. Om op een bepaalde plaats in de eerste stemming te worden gekozen moet men meer dan de helft van het aantal uitgebrachte stemmen op zich hebben verenigd. Wanneer

bij de eerste stemming voor een bepaalde plaats geen van de kandidaten de meerderheid behaalt, vindt een tweede stemming plaats tussen de twee kandidaten die bij de eerste stemming de meeste stemmen op zich hebben verenigd. Bij een gelijk aantal stemmen beslist het lot *wie kandidaat is bij de tweede stemming. In de tweede stemming is diegenen gekozen die de meeste stemmen op zich heeft verenigd. Bij een gelijk aantal stemmen beslist het lot.* De 10e plaats op het landelijk deel van de lijst wordt bezet door de laatst overblijvende kandidaat.'

Verkiezingen van de Eerste Kamerleden

De afgelopen verkiezingen van de Eerste Kamer hebben onduidelijkheid gegeven over wat een Statenlid behoort te doen indien hij of zij van het door het partijbestuur verstrekte stemadvies wenst af te wijken. De kerngroep heeft het partijbestuur gevraagd hiervoor een regeling te treffen in het Verkiezingsreglement voor de Eerste Kamer.

Wijzigingsvoorstel:

De volgende tekst wordt in het Verkiezingsreglement voor de Eerste Kamer opgenomen als artikel 6:

'Het partijbestuur of zijn gemachtigde kan aan de Statenleden een stemadvies verstrekken. Een Statenlid dat voornemens is af te wijken van dit stemadvies wordt geacht de voorzitter van het partijbestuur dan wel de gemachtigde van het partijbestuur over dit voornemen in te lichten.'

Het huidige artikel 7 wordt hierbij omgenummerd tot artikel 8.

Kandidaatstelling eerste kamer

Volgend voorjaar vinden er opnieuw verkiezingen plaats voor de Eerste Kamer. Daarom moet nu de kandidaatstellingsprocedure binnen de PPR beginnen.

De kandidatenlijst wordt vastgesteld door de landelijke kerngroep op 13 december aanstaande. Kandidaten worden gesteld door de actiecentra. Actiecentra moeten de namen van kandidaten indienen bij hun provinciaal bestuur. De sluitingsdatum voor het stellen van kandidaten is 15 september. Aan de actiecentra wordt gevraagd voor een ruim aanbod van geschikte kandidaten te zorgen.

MET DISKOMUZIEK EN LUNCHPAKETTEN

ME HOUDT HOOFDPOORT WOENSDRECHT OPEN

Iedere eerste maandag van de maand blokkeren vredesactivisten van de vredesaktiekampen (VAK'en) in Woensdrecht de hoofdpoot van de basis. Sinds vorige maand is het optreden van de politie grimmiger geworden en is van tolerantie van de blokkade geen sprake meer. Om de praktische uitwerking van een door de PPR voorgestane vorm van burgerlijk verzet op te kunnen tekenen ging de Radikalenkrant begin augustus bij de hoofdpoot kijken.

Achter op de fiets bij Willem Hendriksma passeer ik op weg naar het vredesaktiekamp het eindeloze hek met prikkeldraad van de luchtmachtbasis Woensdrecht. Her en der staan, in groepjes van twee, grijze bewakers met zwarte automatische geweren. Eén van hen begint, als hij ons ziet naderen, een spotliedje over 'demo's' (demonstranten) te zingen. Willem legt me uit dat het best wel aardige jongens zijn, waarmee een praatje te maken valt. Het hek blijkt een verbetering vergeleken met de rollen NATO-prikkeldraad van enige tijd terug. Willem, een PPR-lid en overtuigd vredesactivist, heeft al een

jarenlange ervaring opgebouwd in Woensdrecht. In de verte doemt het aktiekamp op, gemarkeerd door een lage, kleurig beschilderde bunker.

Het kamp bestaat uit een aantal tenten, dat wil zeggen een aantal stukken landbouwplastic die over lijntjes tussen bomen zijn gedrapeerd. Op de grond ligt stro. In de openlucht, naast de bunker, is de keuken gemaakt. Ze bestaat uit een plek voor een kampvuur met daaromheen, over de grond verspreid, allerlei potten, pannen en in plastic verpakte levensmiddelen. Televisiebeelden van haastig ingerichte onderkomens in rampge-

bieden dringen zich aan me op. Ongelooflijk dat mensen het in dergelijke armzalige omstandigheden jarenlang kunnen uithouden.

Met weemoed vertelt Willem over het voormalige grote, centrale aktiekamp. Het bezat naast goede tenten en keukens, een telefoonaansluiting en toiletten. Er was zelfs een windmolen. Door een wijziging van het gemeentebestuur, enige jaren geleden, is het maken van 'onderkomens' op gemeenteterrein verboden. Sindsdien komt de politie regelmatig langs om alles wat op een onderkomen lijkt in beslag te nemen. Vandaar de stukken landbouwplastic; normale tenten zijn te kostbaar om iedere keer kwijt te raken. De groep permanente bewoners bestaat, hoe kan het ook anders, slechts uit een tiental personen. De meeste activisten van dit kamp en de andere twee zijn 'part-time' aanwezig. Op een dag als vandaag, bij de maandelijkse blokkade van de hoofdpoot, zijn er ongeveer tachtig aktievoerders.

Disko-muziek

De blokkade, die van ongeveer twaalf tot vier uur 's middags geduurd heeft en waar we net vandaan komen, heeft een zeer vervreemdend karakter. Op momenten dat het verkeer naar de basis de konfrontatie uit de weg gaat en keurig gebruik maakt van andere toegangswegen, is de sfeer, voor een buitenstaander althans, redelijk ontspannen. Demonstranten staan met een twintigtal politieagenten te praten, er worden kwasi-grappige opmerkingen naar elkaar geroepen. Politieagenten, waaronder een vrouwelijke, laten zich een lunchpakket goed smaken en via de mobilifoon klinkt op een gegeven moment disko-muziek. Plotseling nadert er een auto met een behoorlijke snelheid. Een jongen gaat op de weg zitten en kan nog net op tijd wegspringen als blijkt dat de chauffeur geen snelheid wil minderen.

Meteen slaat de sfeer om. Een legerjeep en daarna een truck volgen. Ze rijden voorzigtiger. De demonstranten worden feller. De agenten sleuren, sommige nog met een boterham in de hand, met kracht de

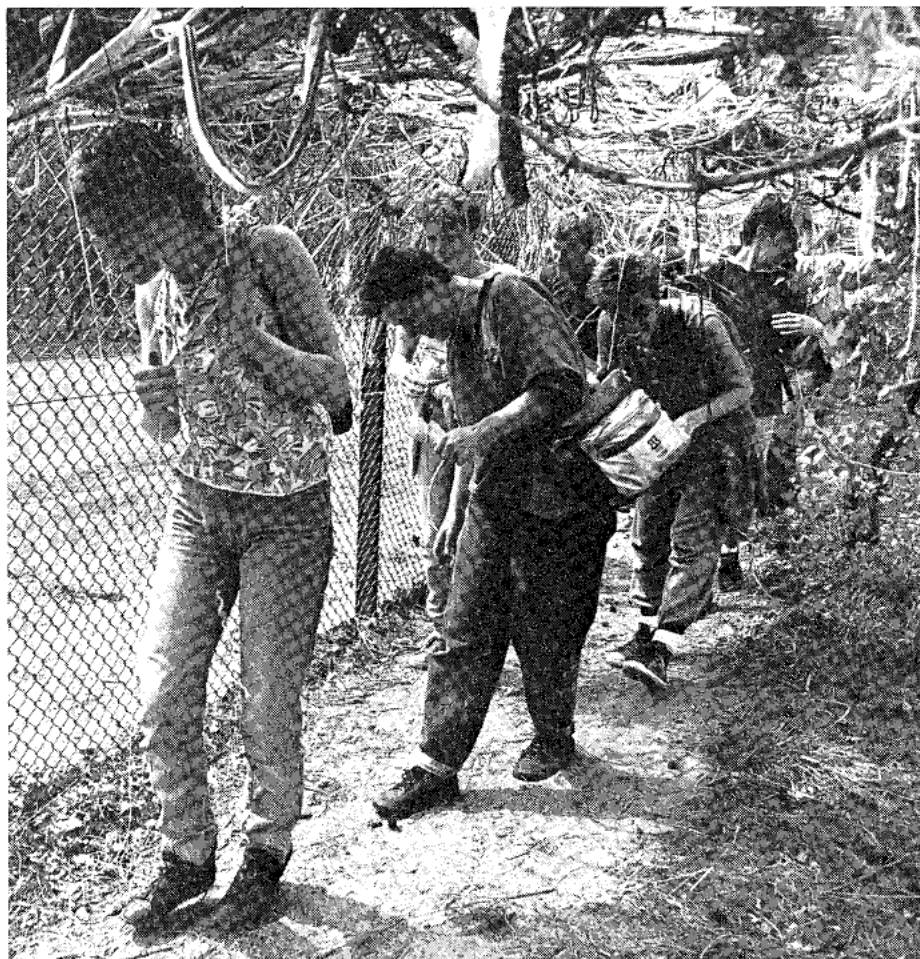

FOTO FRED HOSMIJUS

mensen voor de wagens weg. De agente staat in oogcontact met de chauffeur en loodst, als ging het om fileparkeren, de auto vooruit. Toch scheelt het steeds maar iets of een been van een demonstrant wordt overreden. Als de auto's erdoor zijn wordt er gehuild en gevloekt. De politie heeft zijn ware gezicht laten zien. Machteloosheid en woede moeten afgereageerd worden. De agenten reageren niet of lakoniek. Het is duidelijk dat konfliktbeheersing tot het basispakket van hun opleiding hoort. Er zal uitgebreid geoeffend zijn met behulp van gespeelde praktijkvoorbeelden. Vlakbij, in Hoogerheide, wordt momenteel een klooster omgebouwd tot opleidingsinstituut voor de mobiele eenheid. Weinig mensen geloven dat de vestigingskeuze toevallig is.

Etiketten

De groep vredesactivisten hier in Woensdrecht lijkt zo uit de krakerswereld weggelopen te zijn. Veel leren jassen, grote laarzen en punkkapsels. Uit verhalen blijkt dat dit niet alleen schijn is. De activisten hameren op het feit dat ze geen gezamenlijke ideologie hebben. Op iedere vorm van etikettenplakken wordt allergisch gereageerd. Toch kan men wel zeggen, dat de groep zich nauw verwant voelt met de basisbeweging die zich met geweldloze middelen inzet voor een andere, kleinschaliger maatschappijstructuur. Een structuur zonder dreiging van een atoomramp. Er is een duidelijke band met het verzet tegen kernenergie. Men zet zich in voor groepen in de samenleving die in de verdrukking (dreigen te) komen. Het

was geen toeval dat de bus van de flikker-toer 'de roze tornado' eind juni de VAK'en bezocht heeft. Vorige maand werd de blokkade gekoppeld aan het protest tegen de deportatie van de Amerikaanse Nevada-indianen, in het kader van uraniumwinning. Geweldloosheid van akties staat voorop, ook al is in het verleden hekwerk kapot geknipt. Er wordt een duidelijke scheiding gemaakt tussen (staats)eigendommen en betrokken personen. De laatsten zullen nooit doelwit van akties zijn en zullen nooit met geweldadige middelen bestreden worden. De bewoners van de VAK'en onderhouden goede kontakten met of hebben sympathie voor andere vredesgroepen als de Stichting Atoomvrijstaat, de vredesbeweging Woensdrecht en BIVAK. BIVAK bijvoorbeeld organiseert 19 september ook een blokkade van de basis. De Stichting Atoomvrijstaat heeft in Woensdrecht een huis gekocht, waarvan de mensen van de VAK'en gebruik mogen maken. De vredesbeweging Woensdrecht is meer een 'papieren' beweging. Ze heeft de gemeente Woensdrecht voorgesteld een deel van de gelden, (in totaal ongeveer een miljoen) die ze krijgt als gevolg van de verzwaring en uitbouw van de luchtmachtbasis, te besteden aan het Vredesfonds. De gemeenteraad wilde echter niet eens praten over dit voorstel.

Casino

De dorpen Woensdrecht en Hoogerheide zijn zich zichtbaar aan het voorbereiden op de komst van een grote groep Amerikaanse soldaten. Er is naast een nieuwe

supermarkt een casino geopend. De gelden van de overheid of de zogenaamde leges die de gemeente Woensdrecht heeft ontvangen voor infrastructuurele aanpassingen en dienstverlening zijn nog het meest interessant geweest. Reden voor het voormalige 'linkse' kollege om het verzet tegen de komst van de kruisraketten te staken. Na de laatste gemeenteraadsverkiezingen zit 'rechts' weer stevig in het zadel en zal men helemaal niets meer van verzet tegen de stationering hoeven te verwachten.

De verstandhouding tussen de VAK'en en de plaatselijke bevolking is redelijk goed te noemen, ook al vindt er wel eens een incident plaats. Laatst werd het huis van de Stichting Atoomvrijstaat 's nachts beschoten. Het wordt gebagatelliseerd als een losstaande waarkactie zonder verdere gevolgen. Willem, die al enkele jaren in Hoogerheide zit, denkt dat de langdurige onderlinge kontakten enige wederzijdse akseptatie met zich mee hebben gebracht. Men kent elkaar en daar komt bij dat de vredesactivisten nooit gewelddadig zijn geweest.

In het huis dat Willem huurt is nog plaats voor geïnteresseerde aktievoerders voor de vrede. Ondanks de teleurstellende uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen gaat men door. Vergelijkingen worden getrokken met Greenham Common. De veranderde, positievere opstelling van de Russen wordt genoemd. Men is zowel letterlijk als figuurlijk nog lang niet uit het veld geslagen

JAN HUISMAN

BURGERLIJK VERZET NU ONVERMIJDELIJK:

DEERTIG JAAR STRIJD VOOR DE BOEG

De verkiezingen hebben een voor de vredesbeweging teleurstellend resultaat opgeleverd. Een nieuw kabinet-Lubbers zit voorlopig vast in het zadel, en zal doorgaan met de voorbereidingen voor de plaatsing van kruisraketten. Demonstraties en een volkspetitionnement lijken weinig te hebben uitgethaald, en het kabinet en de meerderheid van het parlement zullen vermoedelijk ook de komende tijd weinig geneigd zijn om daarnaar te luisteren. Het PPR-kongres meende vorig najaar al dat de tijd voor burgerlijk verzet gekomen was, en riep daartoe op in een motie. Hebben alle voorstemmers inmiddels zelf belasting geweigerd? De vraag is wat er nu verder moet gebeuren.

Soms wordt gesteld dat burgerlijk verzet in strijd is met de democratie. Door 'harde acties' zouden groepen die bij verkiezingen geen meerderheid konden krijgen, alsnog proberen hun zin door te drijven. Dit verwijt klopt en het klopt niet. Het klopt, wanneer men met 'democratie' een ideale democratie bedoelt, met zeer zorgvuldige procedures en een eerlijke en gelijke kans voor iedere burger om invloed uit te oefenen. Binnen een dergelijke democratie zou burgerlijk verzet inderdaad vrijwel niet te rechtvaardigen zijn. Maar binnen een dergelijke democratie leven we helaas niet. Het democratisch stelsel van Nederland is zeker waardevol, maar volmaakt is het niet. Niet iedere burger heeft een gelijke en eerlijke kans op invloed, en dat van een open en vrije besluitvorming louter op grond van inhoudelijke argumentatie geen sprake is, behoeft geen nader betoog. Binnen een dergelijke onvolmaakte democratie is burgerlijk verzet zeker niet bij voorbaat ontoelaatbaar. Sterker nog: het is vaak juist een versterking van de democratie. Staking is bijvoorbeeld inmiddels al een half gelegaliseerde aktievorm, die de arbeiders een machtsmiddel geeft om met de werkgevers enigszins op voet van gelijkheid te kunnen onderhandelen. Daarmee draagt de staking bij tot een iets democratischer bedrijfsleven. Ook kan burgerlijk verzet een middel zijn om verstopte kanalen open te breken, met name waar het gaat om structurele minderheden. Vroegere akties van de Friese beweging vormen in dit verband een goed voorbeeld. Andere voorbeelden, waarbij illegale akties juist een aanvulling op de gebrekkige democratie zijn, zijn de akties van Greenpeace, of vroeger de Kalkaraktie.

Dit alles kunnen we algemener maken door burgerlijk verzet te zien als een aanvulling op de wettelijke democratische procedures, die soms gerechtvaardigd kan worden vanuit het ideaal van de de-

mokratie. Ik heb dit in mijn boek het 'recht of effectieve politieke participatie' genoemd. Dit houdt in dat een illegale aktie juridisch en politiek gerechtvaardigd is, voorzover deze een geschikt middel is om een niet naar behoren functionerende democratische procedure beter aan haar idealen te doen beantwoorden. Hierbij passen twee kanttekeningen. Ten eerste dat hierdoor niet iedere aktie toegestaan is - akties moeten in verhouding

De meest algemene term om illegale protestakties mee aan te duiden is 'burgerlijke ongehoorzaamheid'. In Nederland is deze term vooral bekend geworden door het proefschrift van Cees Schuyt uit 1972: *Recht, orde en burgerlijke ongehoorzaamheid*. Daarin noemde Schuyt een tiental kenmerken van burgerlijke ongehoorzaamheid, zoals geweldloosheid, openbaarheid, en het feit dat eerst wettige middelen moeten zijn geprobeerd. Hiermee werden door Schuyt al een aantal voorwaarden voor de morele juistheid van de aktie in de omschrijving verwerkt. Een aantal van deze kenmerken hoeven echter bij moreel juiste akties bepaald niet altijd aanwezig te zijn. Daarom heb ik in mijn boek *Een andere visie op burgerlijke ongehoorzaamheid* een ruimere definitie voorgesteld. Kort samengevat: burgerlijke ongehoorzaamheid is een illegale, gewetensvolle, en niet-revolutionaire handeling. In deze definitie is het politieke karakter weggelaten. Niettemin is het soms wenselijk om binnen die ruime groep van burgerlijke ongehoorzaamheid een groep meer politiek gerichte akties te onderscheiden. Voor die groep waarbij het politieke protest op de voorgrond staat, kan men dan de term 'burgerlijk verzet' gebruiken. Deze term is ook binnen de PPR in gebruik. Zie *PPR-standpunten nr. 1, Burgerlijk verzet en de kruisraketten*. Hierin wordt op een aantal aspecten van burgerlijk verzet uitgebreid ingegaan dan hier mogelijk is.

staan tot het doel. Ten tweede dat dit recht niet de enige mogelijkheid is om burgerlijk verzet te rechtvaardigen. Maar in het geval van de kruisraketten is het vanuit politiek oogpunt wel de belangrijkste; daarom beperk ik me er hier toe.

Plicht

In het geval van de kruisraketten zijn er op de democratische procedure heel wat aanmerkingen mogelijk. Allereerst het nog net voor de verkiezingen vastleggen van het besluit op zo'n manier dat een volgend parlement er niets meer tegen zou kunnen beginnen. Bij een dergelijk essentiële, onomkeerbare beslissing past daarentegen een zeer zorgvuldige procedure. Maar minstens zo belangrijk is de strijd met de Grondwet en met het internationaal recht. Daardoor is het besluit zelfs in strijd met de formele randvoorwaarden van de democratie. Dit betekent dat de democratie in dit geval zeker ruimte laat voor burgerlijk verzet. Vanuit democratisch oogpunt is er dus ruimte voor verzet. Maar de zwaarwegende inhoudelijke bezwaren tegen deze nieuwe stap in de kernwapenwedloop maken dat dit verzet nu ook plicht wordt. Als we nu niet in aktie komen, wanneer is voor ons dan wel de grens bereikt?

De vraag is echter welke vorm van verzet we kiezen. Niet iedere wetsovertreding zal moreel en politiek gerechtvaardigd kunnen worden door deze bezwaren. Bombaanlagen en andere vormen van geweld zijn natuurlijk uitgesloten. Maar ook bij andere akties zal steeds zorgvuldig moeten worden afgewogen wat de voor- en nadelen zijn. Zo is een algemene belastingweigering voorlopig nog een te zwaar middel, nog afgezien van de vraag of het een effectief middel is. Door een algemene weigering zou men namelijk het functioneren van de gehele overheid ernstig in gevaar kunnen brengen, inclusief de vele door ons wel positief gewaardeerde onderdelen ervan. Naar een dergelijk zwaar

middel mag alleen in zeer extreme situaties worden gegrepen.

Terughoudend

Mag een politieke partij wel oproepen tot burgerlijk verzet? De PvdA heeft dit enige jaren geleden in een partijbestuursnotitie afgewezen, afgezien van zeer extreme omstandigheden. Zij deed dit echter op grond van een vrijwel heilig verklaren van het huidige democratisch systeem. Maar daarvoor is geen reden. Integendeel, ik heb zelfs betoogd dat burgerlijk verzet een belangrijk onderdeel vormt van een parlementaire democratie. Waarom zou een politieke partij niet ook gebruik maken van een dergelijk middel? Maar dan niet als middel dat gebruikt wordt om het verlies bij verkiezingen ongedaan te maken, maar als een legitiem middel om actie te voeren naast het parlementaire werk. De twee-handentheorie is nog steeds een bruikbaar uitgangspunt voor een politieke partij.

Maar toch past een partij een zekere terughoudendheid. Een partij heeft een politiek perspectief, en dient evenmin als de overheid op te treden als zedenmeester. De burgers zelf zullen moeten beslissen of eventuele acties passen binnen hun opvattingen, en binnen hun levensstijl. Een politieke partij kan slechts de argumenten leveren, en steun geven bij de organisatie. Verder verdient het de voorkeur wanneer een politieke partij niet zelf de acties opzet, maar aansluiting zoekt bij reeds bestaande acties zoals de Beweging Weigering Defensiebelasting.

Voor een politieke partij als de PPR is een simpel getuigenis dat je het niet langer mee kunt maken, hoe respectabel ook, onvoldoende grond om acties te ondersteunen. Voor de PPR zal er een duidelijk perspectief moeten zijn dat de actie ook bijdraagt tot het gewenste resultaat: het terugdringen van de kernbewapening en in het bijzonder de niet-plaatsing van kruisraketten. Daarom zullen we ons duidelijk moeten afvragen welke acties het effectiefst zijn om dit doel te bereiken, zonder dat andere doelen van de PPR daardoor in gevaar komen. Een risico dat ons hierbij bedreigt, is het korte-termijndenken. We zullen er voorlopig vanuit moeten gaan, dat dit parlement en deze regering stevig in het zadel zitten. Ook al hopen we dat het anders gaat, het is niet uitgesloten dat het ons in eerste instantie niet lukt die kruisraketten tegen te houden. In dat geval moeten we voorkomen dat de aktievoerders hetzij op onaanvaardbare wijze radicaliseren, hetzij gefrustreerd het bijltje erbij neergooien. Daarom is het van groot belang dat het verzet tegen de kruisraketten onderdeel is van een breder protest tegen de kernwapens. We moeten ons realiseren dat hoe belangrijk het ook is of we deze slag winnen of verliezen, het niet de enige slag is.

Gewone man

Ons doel is een fundamentele verandering in het veiligheidsdenken. Die bereik je niet in een paar jaar. Daarom zullen we ons in moeten stellen op een langdurige strijd, en daarop ook onze acties moeten

richten. In een recent artikel in Socialisme en Democratie heeft de eerder genoemde Schuyt betoogd dat burgerlijke ongehoorzaamheid als protest tegen de kernbewapening gerechtvaardigd is. Maar hij voegt eraan toe dat we ons erop moeten instellen dat het lang zal duren voor we sukses hebben. Hij noemt daarbij een termijn van dertig jaar. Ik wil graag hopen dat het korter duurt, maar zeker wanneer we het in wereldperspektief zien, lijkt het geen onrealistische schatting. Want de strijd tegen de kernwapens is met een verwijdering van de kruisraketten uit Nederland, of met het niet-plaatsen ervan, niet afgelopen. Dan begint het pas.

Deze langetermijnstrategie stelt duidelijk beperkingen aan de aktievormen. Voor een eenmalige korte actie, zoals een demonstratie of een blokkade, zijn mogelijk nog grote groepen mensen te mobiliseren. Maar hierbij gaat het om acties die jarenlang moeten kunnen worden volgehouden. En dit niet alleen door een beperkt groepje politieke activisten, maar juist ook door de 'gewone man', door mensen met drukke andere bezigheden. Ook moeten we uitkijken dat we niet zodanig veel van de mensen vragen dat dit ten koste gaat van zinvolle politieke en andere activiteiten. Activiteiten op parlementair nivo, in andere sociale bewegingen, zijn ook van belang, en moeten door blijven gaan. En iets wat we in de PPR nog wel eens wat op het tweede plan dreigt te komen: mensen hebben ook een privéleven, dat ze misschien tijdelijk kunnen verwaarlozen, maar zeker niet gedurende langere tijd.

Een tweede risico is dat we bij deze langetermijn actie ons teveel laten leiden door ervaringen met succesvolle acties op ander terrein. Veel acties van burgerlijk ver-

zet zijn succesvol doordat ze feitelijke uitvoering van het gewraakte besluit verhinderen. De aktievoerders maken dan door de actie de kosten van het besluit voor de beleidsvoerders zo hoog, dat ze ervan afzien. Bij het behoud van kraakpanden en andere relatief kleine doelen kan een dergelijke taktiek zeker effectief zijn. Maar deze ervaringen zijn niet zondermeer toepasbaar op acties rond een dergelijk essentieel aspect van het regeringsbeleid als de kruisraketten. Het op deze wijze opvoeren van de druk kan dan zelfs averechts werken doordat we dan beschuldigd worden van politieke chantage. Rond de kruisraketten zullen we ons vooral moeten richten op overtuigen: van andere politici, maar ook en vooral van andere kiezers. Van te harde acties moet daarom worden afgezien; ze hebben hoogstwaarschijnlijk slechts een negatief effect. Aan een konservatieve reactie hebben we weinig behoefte: een derde kabinet-Lubbers is ook niet wat we willen.

Speerpunt

Dit pleit voor zeer zorgvuldige, open, geweldloze acties, die anderen zo min mogelijk irriteren of lastigvallen. Iedere actie die kan leiden tot kriminalisering of marginalisering van de vredesbeweging moeten we vermijden. Niet omdat dergelijke acties nooit toelaatbaar zouden zijn, maar omdat ze in het geval van de vredesbeweging kontra-productief zijn. Dit alles leidt tot een drie-sporen-strategie. Het eerste spoor is dat van de parlementaire actie. In de Kamer, maar ook in de gemeenteraden en Staten kan op verschillende wijze aandacht aan de kernwapens worden besteed, bijvoorbeeld door boycot van bedrijven die meewerken aan Woensdrecht. Het tweede spoor is dat voor de mensen die relatief veel tijd en energie hebben voor buitenparlementaire

WILHELM VERSCHUREN

MATRAS

Zo, lieve PPR-mensen. Allemaal een prettige vakantie gehad? Nou, ik niet. Ach ja, ik ben door adembenemende landschappen gereisd. Ik heb in de zon liggen bakken op schitterende witte zandstranden. Ik hem me culinair laten verwennen in exotische eettentent. Maar er hing een domper over deze vakantie. 's Nachts sloeg het toe als ik poogde de slaap te vatten in zo'n klein tentje met slechts 0,8 cm schuimplastic en een ingenaaïd grondzeil tussen mij en de bikkelharde rotsbodem.

Die verkiezingsuitslag. Waarom heeft de PPR niet gewonnen? Hadden die andere partijen dan een vlotter geschreven programma? Nee. Een amusantere verkiezingskampanje? Nee. Sympathieker en betrouwbaarder lijstadvocaters? Nee, de winnende partijen hadden zelfs nieteens een vrouw bovenaan de lijst! Er klopt hier iets niet, maar wat? Hebben de kiezers zich massaal vergist? Zijn ze misleid? Omgekocht? Allemaal van die vragen waar je van wakker kunt liggen. Om een eind aan mijn malende gedachten te maken draaide ik mijn andere beurse heup naar de rotsbodem. Dat hielp niets want weer nieuwe benauwende vragen tolden door mijn hoofd. Willen de PPR-kiezers een ander beleid? Vast wel. Willen ze meneer Lubbers als kabinetschef? Dus niet. Vertegenwoordigt de PPR-fractie de PPR-kiezers in het parlement? Ze beweren meestal van wel. Hoe kan dan diezelfde fractie de Koninkgin adviseren om meneer Lubbers als formateur van een nieuwe regering aan te wijzen? Hadden ze niet moeten aanbevelen nieuwe verkiezingen uit te schrijven omdat er iets niet klopte? Of zit er een doortrapte taktiek achter die ik niet in de gaten heb? Word ik nu al te oud om de politiek nog te volgen? Nog meer vragen, dus draaide ik mijn andere heup naar beneden, ook al omdat die inmiddels iets minder beurs was gaan aanvoelen.

Het hielp natuurlijk niets. Waarom grijpen PPR-hotemetoten een verkiezingsnederlaag steeds maar weer aan om hun stokpaardjes te berijden? Denkt Ria ècht dat in de PvdA ook maar gedacht zal worden aan samenwerking met die anderhalve linkse splinter? Neemt Bas zijn optimisme over de Statenverkiezin-

gen van volgend jaar zèlf wel serieus of is het enkel pep-talk voor het middenkader? En al die anderen, geloven die werkelijk dat het organisatorisch herschikken van dat handjevol overgebleven PPR-leden door de kiezers zal worden opgemerkt, laat staan gehonoreerd? Moet ik de Radikalenkrant nog wel lezen als ik er zo slecht van slaap? Vragen, vragen. Stil bleef ik liggen wachten op het ochtendgloren, wat in de tropen behoorlijk lang duurt.

Na vier weken mocht ik naar huis. Ik was geradbraakt maar hoopvol gestemd. In mijn eigen komfortabele bed met tussen mij en de vloer wel 15 cm binnenvering-matras plus wat hout en nog eens een luchtlaag van 30 cm zou het wel afgelopen zijn met al die doelloze vragen en dat vruchteloos getob. Thuisgekomen keek ik nog een uurtje Komkommer-TV en dook meteen in het zachte bed dat ik een maand had moeten ontberen. Ik sliep als een roos en werd twee dagen later geheel verkwikt wakker. Goedgemutst snelde ik wat krantekoppen uit die grote stapel. Tijdens mijn afwezigheid was alles gewoon doorgegaan, alleen hadden sommige bewindlieden een andere naam gekregen. Het maakt in dit land kennelijk niets uit of ik er ben of niet en dat is maar goed ook want dan hoef ik me tenminste nergens verantwoordelijk voor te voelen. Onderop de stapel lag ook nog de Radikalenkrant van vóór de vakantie. Wat leken die berichten anders na een goede nachtrust. Bij de Statenverkiezingen gaan we weer winnen! De PvdA kan niet om nauwere samenwerking heen na de les van 21 mei! Als we de PPR reorganiseren loopt het ledental op tot wel 15.000! Ik kreeg gewoon weer zin in het nieuwe politieke seizoen. Het land kunnen we nog niet veranderen, we moeten nog even wachten op de onvermijdelijke verkiezingsoverwinningen, maar we kunnen vast oefenen met het hervormen van de PPR. Verbeter de wereld, begin bij jezelf.

Het lijkt me een uitdaging me te laten trainen in die non-konformistische, kritische, wat uitdagende en losse maar desondanks kwaliteit aandragende benadering.

Een comfortabel matras is een eerste vereiste.

aktie. Hierbij kunnen we denken aan allerlei demonstraties, vredeskampen, symbolische blokkades en dergelijke. Maar de speerpunt van de akties zal een meer massale actie moeten zijn, waaraan in principe iedere tegenstander van kernwapens zonder al te veel moeite mee kan doen. De meest geschikte aktievorm lijkt hiervoor de weigering van een deel van de belasting te zijn. Door slechts een deel te weigeren - bijvoorbeeld f 5,72 of f 572, - maakt men duidelijk dat het om een symbolisch protest gaat. Hierdoor blijft men binnen de grenzen van de democratie. Hiervoor heeft de Beweging Weigering Defensiebelasting een groot aantal verschillende aktiemodellen ontwikkeld, waarvoor iedereen kan kiezen al naar gelang de persoonlijke omstandigheden. Zo kan men een deel van de inkomstenbelasting of van de motorrijtuigenbelasting weigeren, of f 5,72 inhouden op de BTW voor gas- en elektriciteitsrekening. Niet iedereen kan het opbrengen op een gasafsluiting aan te sturen; in zo'n geval is het mogelijk om die f 5,72 apart te betalen. Ook dit is een duidelijk symbolisch protest. Op deze wijze kan de aktie door veel mensen jarenlang volgehouden worden.

Niet stilzitten

Het gaat hier om zaken die niet eenvoudig zijn. Ook al is burgerlijk verzet soms gerechtvaardigd, we moeten zorgvuldig afwegen welke middelen effectief zijn. En vooral ook welke middelen we persoonlijk aankunnen en kunnen volhouden, en welke middelen we mogen verwachten dat onze politiek misschien iets minder aktieve burenen bereid zijn te hanteren. Het is van belang om dit soort akties niet alleen te ondernemen. De BWD werkt met steungroepen in het hele land (bij de lijst kontaktpersonen kwam ik overigens verschillende PPR-ers tegen!) Wie wil weigeren kan daarbij aansluiting zoeken. Maar ook is het mogelijk dat PPR-aktiecentra zelf groepjes vormen van leden die elkaar willen steunen wanneer het op gasafsluiting of andere vervelende konsekwenties aankomt.

De kruisrakettenslag is nog niet verloren. Maar we zullen ons in moeten stellen op een lange strijd. Of die effectief is, kunnen we niet voorzien - we kunnen het slechts hopen. Maar gezien het probleem van de kernbewapening en de grote risico's mogen we niet stilzitten. We zullen moeten protesteren, zonder daarbij al te overspannen verwachtingen te hebben. We hebben misschien slechts een kleine kans op sukses, maar we zullen het in ieder geval moeten proberen.

WIBREN VAN DER BURG

De auteur is afgestudeerd op een met een geldprijs beloonde skriptie over burgerlijke ongehoorzaamheid. Onder de titel 'Een andere visie op burgerlijke ongehoorzaamheid' is de skriptie vorige week bij Kluwer in boekvorm verschenen. Het bovenstaande artikel is mede bedoeld als voorbereiding op een PPR-studiedag over burgerlijk verzet op 4 oktober aanstaande in Amsterdam.

DRIEMAAL IS SCHEEPSRECHT

BESTAANSRECHT PPR MOET ALWEER BEWEZEN WORDEN

Nog maar zeven maanden te gaan, dan staan we weer met het rode potlood in het wel bekende hokje. Op 18 maart 1987 zijn er verkiezingen voor de Provinciale Staten. De eerste signalen druppelen binnen. Er staat weer wat te gebeuren. Erg van harte gaat het nog niet. Met de twee vorige verkiezingskampanjes nog in de benen en de vakantie foto's nog maar net afgehaald bij de 'one-hour-service' valt het ook wat rauw op je dak om meteen weer te moeten nadenken of je nu wel of niet wilt samenwerken met PSP en CPN.

Friesland wil wel, zo bleek tijdens de laatste kerngroep vergadering. Zij dienden een motie in die het partijbestuur vroeg een landelijke lijn vast te stellen over de samenwerking met PSP en CPN. De motie werd verworpen. De Friezen zelf willen wel samenwerken. Er is maar plaats voor nog één progressieve partij naast de PvdA, zo stellen zij. Dat zou dan een samenwerkingsverband van PPR, PSP en CPN moeten worden waarbij de drie partijen zich zo weinig mogelijk als aparte partij manifesteren. PSP en CPN voelen daar echter weinig voor. De onderhandelingen zijn nog gaande, maar als het aan de Friese PPR ligt dan is het graag-of-helemaal niet. Als we elkaar dan toch moeten bekonnureren dan doen we dat goed, dus zelfstandig, en niet aan handen en voeten gebonden door allerlei afspraken.

Motief

Noord-Holland denkt daar anders over. In een provinciale ledenvergadering heeft men met een stem verschil een motie verworpen die een gemeenschappelijke lijst met CPN en PSP voorstelde. Momenteel zijn wel besprekingen gaande tussen de besturen over de vraag in hoeverre er samen gewerkt kan worden. De laatste twee jaar was het al zo dat er gemeenschappelijk op de begroting gereageerd werd.

Ook Flevoland en Utrecht gaan zelfstandig de verkiezingen in. In Utrecht waar van oudsher met de PvdA samengewerkt werd, heeft de PvdA onlangs gemeld niet meer met de PPR in zee te willen omdat ze zich nu eindelijk eens zelf willen profileren. Nogal een opmerkelijk motief als je bedenkt dat Jaap Roëll het enige PPR-lid is in de twaalf-koppige PvdA/PPR-fractie van de Utrechtse Staten.

Bij de overige provincies is het nog onduidelijk wat er gaat gebeuren. Pas in september/oktober zullen de ledenvergaderingen daar een definitieve beslissing nemen. In Gelderland en Zuid-Holland gaan

de besturen en de fracties er voorlopig van uit dat er met een gezamenlijke lijst met PSP en CPN aan de verkiezingen zal worden meegedaan. Cora Smit, statenlid in Gelderland en nou niet bepaald bekend

helemaal op één lijn

als voorstander van innige radikaal linkse samenwerking, kan niet ontkennen dat zij in de praktijk erg enthousiast is over de wijze waarop in de Gelderse staten met de PSP en de CPN wordt samengewerkt. 'Programmatisch en praktisch zitten we helemaal op een lijn. Maar of het electoraal nou allemaal zo gunstig is om een gemeenschappelijke lijst te hebben daar twijfel ik nog wel aan.' Ondanks die twijfel zal Cora toch voor de samenwerking stemmen. 'Als dit besluit ook door de ledenvergadering gedragen wordt, moet

het goed gaan'. Er is in Gelderland al een samenwerkingscontract opgesteld en het concept programma ligt ook al ter beoordeling bij de leden. Wat dat betreft ligt Gelderland ver voor op de meeste andere provincies.

Verantwoording

In Brabant is er een PPR-PSP-CPN werkgroep die er naar streeft dat de drie politieke partijen blijven bestaan met een eigen programma met daarnaast een programma op hoofdpunten en een gemeenschappelijke lijst, waarbij elke partij haar eigen lijsttrekker heeft. De PPR-afgevaardigden uit deze werkgroep zullen in de ledenvergadering verantwoording afleggen over de resultaten van de besprekingen in de groep.

In Zeeland, Overijssel en Limburg wijzen de tekenen richting zelfstandig. Maar zeker is dat pas als alle ledenvergaderingen zich hebben uitgesproken.

EVP en de Federatieve Groenen komen in het stuk nauwelijks meer voor. Nergens worden ze expliciet uitgesloten van de onderhandelingen, maar echte serieuze samenwerkings-kandidaten schijnen het niet te zijn. Voor de derde keer binnen een jaar zal de PPR de kans krijgen om haar bestaansrecht te bewijzen. Het moet nu maar voor eens en voor altijd duidelijk zijn. Driemaal is scheepsrecht.

ANITA KEUNING

WIJ ZOEKEN 200 PPR-LEZERS

Bijna 4 miljoen mensen tekenden eind vorig jaar het volkspetitionnement tegen de kruisraketten. Toch leest nog geen 0.5 procent (!) regelmatig een vredesblad. Nu het kabinet Lubbers II de raketten gaat plaatsen in Woensdrecht is het van cruciaal belang, dat we de massale achterban van het petitionnement BLIJVEND aan de vredesbeweging weten te BINDEN om apathie en defeatisme te voorkomen.

In Vredesnaam, een nieuwe landelijke vredeskrant welke door journalisten wordt uitgegeven, richt zich nadrukkelijk op een breed publiek. De krant wil een brug slaan tussen publieke opinie en vre-

desbeweging: na 21 mei broodnodig! Dus geen vakblad, maar bondige informatie gegoten in een prettige leesstijl.

In het derde nummer ondermeer:

PvdA-Kamerlid De Visser: Aquino-scenario of referendum resten nog om kruisraketten tegen te houden • Interview met Alexander Pola • Sovjet-pers stuk veelzijdiger na Tsjernobyl • De onvervulde dromen van het IKV na 21 mei • Generaals uit Oost en West vechten voor kernontwapening. EN VERDER: columnist Steekproef/IV-commentaar/zomaar een vredes-activist.

HOE KUNNEN PPR-LEZERS ONS NU HET BESTE HELPEN?

Het starten van een nieuwe vredeskrant kost het eerste jaar handvol geld. Maak nog deze maand minimaal één TIENTJE over op GIRO 116.4194 t.n.v. In Vredesnaam, Slidrecht o.v.v. 'PPR' en u ontvangt een jaar lang een 2-maandelijkse dynamische vredeskrant in huis (zolang de voorraad strekt ook het vorige nummer). In Vredesnaam, Smalweer 21, 3363 JJ Slidrecht. Tel. 01840-18201

NIEUWE HARMONIE SLUIT VERANDERING UIT

'WOORDEN ALS FLUWEEEL VOOR EEN IJSKOUD BELEID'

Het mag dan overdreven zijn een vergelijking tussen Hitler en Lubbers in het voordeel van de eerste te laten uitvallen (Brandt Corstius in de Haagse Post), feit is dat in de zomer van '86 de Nederlandse democratie definitief tot die van een marionettentheater is afgeleden. De poppen bewegen los van elkaar, spelen elk hun eigen rol, maar er is er maar één die aan de touwtjes trekt.

Ik geloof niet dat Lubbers zelf schuld heeft aan deze situatie. In zijn kabinet van moraalridders en oplichters bleken precies die elementen aanwezig die hem in staat stelden een klinkende verkiezings-overwinning te behalen. Dat hij daarbij werd geholpen door een internationale economische opleving valt hem verder niet te verwijten. Dat het halfhartige tegenvuur uit parlement en belangrijke delen van de buitenparlementaire beweging hem alleen maar vaster in het zadel hielpen, dat kan hij ook niet helpen. Lubbers is de personifikatie van de maatschappelijke onverschilligheid. Zijn tweede kabinet kan starten onder het gesternete van de schijnbare harmonie. Niemand kijkt meer op van corruptie tot in de hoogste kringen. Bijna niemand gelooft meer dat besluitvormingsprocessen wezenlijk te beïnvloeden zijn. Wie volgt nog de weggetjes in het doolhof van de staat? Wie begrijpt er eigenlijk nog waar die politici het over hebben?

Als we even afzien van de dagelijkse rituele demonstraties op het Binnenhof, dan is het opponeren steeds meer aan beroeps-kritici over gelaten. Zij zijn het die het tijdelijk tegen Lubbers en de zijnen hebben opgenomen. Zij zijn het ook die nu de strijd verloren lijkt, om het hardst proberen om in het kamp van de overwinnaar in ieder geval een klein plaatsje te bevechten. Vandaar die harmonie, dus.

Broekriem

In 1977 ging het mis. Ondanks tien zetels winst, kwam de PvdA niet in de regering. Veel mensen vonden dat vreemd. Vier jaar lang hadden we genietend mogen toekijken hoe onze ministers vechten over straat rolden. Het ging weer ergens over. Nu kregen we Wiegel en Van Agt. Ze losten ontelbare startschoten, knipten oncindig veel linten door en blikten voortdurend recht in de kamera. Ze riepen van alles over broekriem, openbare orde en het gevaar van de Russen. Maar de behoefte om ingewikkelde ingrepen door te voeren was minimaal (niet meer dan 77 zetels in het parlement, zeker 10 dissidenten in het CDA, en altijd wel ergens een

spannende wielerskoers), en er gebeurde vier jaar lang weinig.

Dat werd al snel anders toen na een kort intermezzo met opnieuw Den Uyl, de weg vrij was voor een versterkte VVD-CDA-koalitie. De meerderheid was gegroeid, de dissidenten waren murw of uitgestoten. Lubbers mocht zijn karwei beginnen.

tijdelijk kruisraketten

Door de eigen fracties nauw te betrekken bij de opstelling van een regeerakkoord kocht de nieuwe daadkracht zich een vrije doorgang door het parlement. Het voortbestaan van de koalitie was net zozeer een zaak geworden van regeringsfracties als van regering. Politieke oppositie, vakbeweging, vredesbeweging en al die anderen die het anders wilden en daartoe vaak met volledig doorgerekende alternatieven aan kwamen, werden keer op keer gebruskeerd. De kranten mochten vol staan van corruptie en wanbeleid, het had geen enkele invloed op het publieke functioneren van de mensen die weer als vanouds van hogerhand boven ons gesteld leken om de economie te saneren en de Rus van het lijf te houden.

Dat lukte. Het eerste omdat er, ondanks een achterlijk binnenlands bezuinigings-

beleid, toch kon worden meegesnoept van een internationale opleving. Het tweede omdat de Russen economisch op geen enkele wijze in staat bleken om de agressieve bewapeningspolitiek van het NAVO bondgenootschap met gelijke munt te betalen. Zo kreeg Lubbers zijns ondanks de wind in de zeilen.

Ommekeer

De oppositie begon moedeloos te worden en daarmee onherkenbaar. Toen het kabinet de resultaten van de Brede Maatschappelijke Discussie over het energiebeleid naast zich neerlegde, bleef het opvallend stil. In de vredesbeweging begon Mient Jan Faber te roepen dat er misschien wel tijdelijk kruisraketten gestationeerd zouden kunnen worden. Vervolgens gaf hij Lubbers na het volkspetitionement de kans om voor het hele volk een 'moedig en weloverwogen' ja tegen de kruisraketten te laten horen (terwijl duizenden vredesactivisten in de Houtrusthallen als onwillige figuranten door rugtoeking en boe-geroep voor nieuwe CDA-zetels zorgden) en tenslotte compleet hij zijn grote omwenteling door de PvdA te verwijten dat ze ten opzichte van de kruisvluchtwapens te onwrikbaar waren. Inmiddels weten we dat de vredesbeweging zich de komende tijd vooral gaat richten op de Russische aanwezigheid in Afghanistan.

Een even merkwaardige ommekeer voltrok zich bij de grootste Nederlandse vakcentrale.

Vlak voor de verkiezingen van 21 mei en aan het einde van een miljoenenverslindende reclamecampagne tegen het eerste kabinet Lubbers, sloten werknemers, werkgevers en overheid een akkoord over de bestrijding van de werkloosheid. De FNV leverde duchtig in, zowel wat betreft het streefcijfer (een half miljoen werklozen in 1990) als wat betreft de wegen waarlangs dit streefcijfer gehaald zou kunnen worden. Algemene arbeidstijdverkorting werd ineens niet meer als belangrijkste instrument gezien. Belangrijker was nog het psychologisch effect: Lubbers kon de kiezers tonen dat er met hem goed zaken

was te doen en dat er over belangrijke hoofdlijnen van sociaal-ekonomisch beleid geen verschil van inzicht bestond tussen linkse vakbeweging en rechtse regering.

De nieuwe harmonie bleef ook na 21 mei bestaan. De FNV reageerde opvallend gematigd op het nieuwe Regeerakkoord en na de regeringsverklaring prees Pont de 'opvallend positieve toon' waarmee het nieuwe beleid wordt aangekondigd. Inmiddels weten we uit een uitgelekt rapport over de vakbeweging in het jaar 2000 dat de FNV haar toekomstkansen vooral denkt te benutten door politiek optreden en harde actie op de achtergrond te dringen ten gunste van directe belangenbehartiging voor leden en een konstruktieve opstelling in het overleg.

Schildpad

Pont's voorganger Wim Kok voert inmiddels de versterkte Partij van de Arbeid aan. Het tegenvallende verkiezingsresultaat was snel verklaard uit de leeftijd en de schildpad van de drammer uit Buitenveldert en uit het image dat hij zijn partij gegeven had: dat van het opkomen voor de underdog. We moeten ons niet met verliezers identificeren, wist iedereen ineens. Ook de mensen die het beter gaat, moeten zich in de PvdA thuis voelen. Inmiddels is afgesproken dat rode vaandels en Internationale in het vervolg achterwege blijven en moet worden gevreesd dat 'strijdpunten-Max' op de Nicolaas Witsenkade vervangen zal worden door een voorzitter die verder kan werken aan het beleid van een vernieuwde, redelijke PvdA.

Bij het debat over de regeringsverklaring heeft Wim Kok in ieder geval de toon gezet. Na een zomer vol duister informatiewerk bleek de presentatie van het tweede kabinet Lubbers het lot van de democratie definitief te bezegelen. Voor het eerst hoorden nu niet alleen de regeringspartijen, maar ook een groot deel van de oppositie tot het kamp van de minister-president. De heren Kok, Van Mierlo en Lubbers mogen elkaar, respecteren elkaar en spelen vol overgave een rollenspel. Ze citeren Shakespeare en Brecht en steken elkaar op sportieve wijze de loef af met het ene intellectuele spitsvondigheidje na het andere. De regeringspartijen, die immers al vier jaar eerder hun ziel en zaligheid aan de regeerders hadden verkocht, spelen nu ook letterlijk geen rol meer. Ze zitten voor gek, luisteren braaf hoe hun premier nu ook de oppositie inpakt. Daar waar ze voorzichzelf nog enige onafhankelijkheid wilden veilig stellen hadden ze het nodig gevonden om dit expliciet in het Regeerakkoord te laten opnemen (euthanasie). Voor de rest hoorden ze Lubbers ineens de taal der verlichte idealisten spreken en moesten ze onder zijn druk akkoord gaan met bijstellingen in het Regeerakkoord die ze zelf in hun hondetrouw nog als onwenselijk hadden voorgesteld.

Men wil de komende jaren zaken doen, dat is wel duidelijk. Faber, Pont, Kok en Van Mierlo hebben een diep verlangen gemeen om aan te kunnen haken bij het

ILLUSTRATIE ALBO HELM

sukses van de ooit door hen verguisde Lubbers. De premier vindt dat prachtig. De door christen democraten altijd aangehangen harmoniegedachte blijkt toch nog plotseling binnen handbereik.

Likken

De verkiezingsnederlaag van radikaal linkse partijen was een duidelijk signaal geweest. De PvdA had zich in de campagne willens en wetens van haar potentiële bondgenoten ter linkerzijde ontdaan. De CPN werd achter het groene gordijn verbannen. PSP en PPR verder gemarginaliseerd. Dat ruikt lekker op, schreef de Telegraaf. Rechts Nederland kon tevreden zijn. In haar ijver om de hielen van het CDA te likken had de PvdA er alles aan gedaan om elke schijn van sympathie voor radicale maatschappijverandering te vermijden. Niet de PvdA, maar de maatschappijveranderaars waren daardoor in het verdomhoekje terecht gekomen.

Over de doelstellingen van het overheidsbeleid bestaat steeds minder verschil van mening, het is nog slechts de uitwerking en de manier waarop die discussie oproept. Tegen deze achtergrond kon zelfs een PPR-motie over opschorting van de overheveling van de Keuringsdienst van Waren van WVC naar Landbouw met algemene stemmen worden aangenomen. Overigens was Ria Beckers zo leek het soms, samen met Van Es nog de enige die zich door de euforie van politieke toenadering tussen links en rechts niet in slaap liet sussen. 'Woorden als fluweel voor een ijskoud beleid', zo typeerde ze in tweede termijn de volzinnen van de minister president. De PPR is allergisch voor een Lubberiaans 'optreden waar achterstanden zijn'. We kopen niets voor de 'erkenning dat wie in het licht leeft, al te gemakkelijk achterstandsposities van anderen, meer

in het duister over het hoofd ziet.' Het beleid moet veranderen, en het beleid verandert niet. 'Misleidende reclame is inmiddels bij wet verboden', merkte Ria Beckers fijntjes op. 'Dat geldt dan ook voor regeringsstukken, zeker voor regeringsverklaring en troonrede.'

Behalve met de Keuringsdienst kon er in het debat ook op enkele andere punten toch nog zaken worden gedaan. Zo wist de PPR-fraktievoorzitter, naar aanleiding van een wel zeer mistige passage in het Regeerakkoord een duidelijke uitspraak uit te lokken over de onmogelijkheid van bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking in de komende regeerperiode. De bittere pil van de verdwijnende emancipatiestaatssekretaris kon enigszins worden verguld doordat de premier toezegde dat het Beleidsplan Emancipatie van mevrouw Kappeyne zonder voorbehoud zou worden uitgevoerd. Het was niet niks, maar het was wel veel te weinig. Het aannemen van enkele PvdA-moties - over een mogelijk tijdspad voor het bereiken van het werkloosheidsstreefgetal en over het niet op voorhand uitsluiten van koopkrachtverbetering voor uitkeringsgerechtigden - kon het debat al evenmin redden als de poëzie van Van Mierlo. Er zat niet meer in. De progressieve partijen hebben het aan zichzelf te wijten, herhaalde Beckers nog eens in de Tweede Kamer. 'Tegenover de duidelijke keuze van CDA en VVD voor voortzetting van hun beleid stelden zij slechts onduidelijkheid en verdeeldheid.' En dat is juist. De PPR zal er nog aan moeten wennen dat sociaal-democraten bij vergaande veranderingsgezindheid geen natuurlijke bondgenoten zijn.

BRAM VAN OJK

NIEUWE ZONNEWONING HEEFT POWER:

MILIEUVRIENDELIJK MAAKT RIJK EN ZORGeloos

In de Radikalenkrant wordt vrij weinig geschreven over architectuur en bouwen. Dit, terwijl de PPR waarschijnlijk een hoog percentage architecten onder haar leden heeft en het bouwen iedereen aangaat. Het bouwen van dit moment, bijvoorbeeld waar het de woningbouw betreft, is niet in overeenstemming met de ideeën over kleinschaligheid zoals die destijds door de PPR geformuleerd zijn. Toch hoor je weinig kritiek binnen de PPR. Hoe komt dat?

Deels doordat de ideeën binnen de PPR gewijzigd zijn. We zijn gaan inzien, dat de kleinschaligheid, die wij destijds predikten niet te pas en te onpas doorgevoerd kan worden. In woonwijken, die in korte tijd, dus grootschalig aangepakt, uit de grond gestampt worden, kan het vervelend worden wanneer de stedenbouw gezocht kleinschalig is. Anderzijds, met name in de stadsvernieuwing zijn onze ideeën succesvol toegepast en hebben we geen reden tot klagen. Onze ideeën over energiebesparing zijn gemeengoed geworden in de woningbouw.

In dit artikel probeer ik te formuleren hoe het denken over milieu en bouwen zich naar mijn gevoel in mijn PPR-omgeving ontwikkeld heeft en hoe de PPR zich op dit gebied een nieuwe vooraanstaande en wervende positie kan verwerven.

Praatjes

Vroeger waren begrippen als milieu en geitenwollen-sokken nauw met elkaar en met de PPR geassocieerd. Op dit moment heeft de PPR t.o.v. de andere partijen een van de kleinste milieuparagrafen in haar programma. En begrijpelijk: De PPR-gedachten van 10 jaar geleden over milieu zijn gemeengoed geworden bij de andere partijen. Tenminste waar het om de theorie gaat. Wanneer het er in de praktijk op aankomt, komt er van de mooie praatjes nog weinig terecht. Wat dat betreft doen vrij veel individuele PPR-leden en stemmers het nauwelijks beter. In ieder geval niet in mijn omgeving, inclusief mijzelf. Het afleggen van vele kilometers en het rijden in snelle auto's wordt populairder. In denk ook terecht. Het is weinig effectief

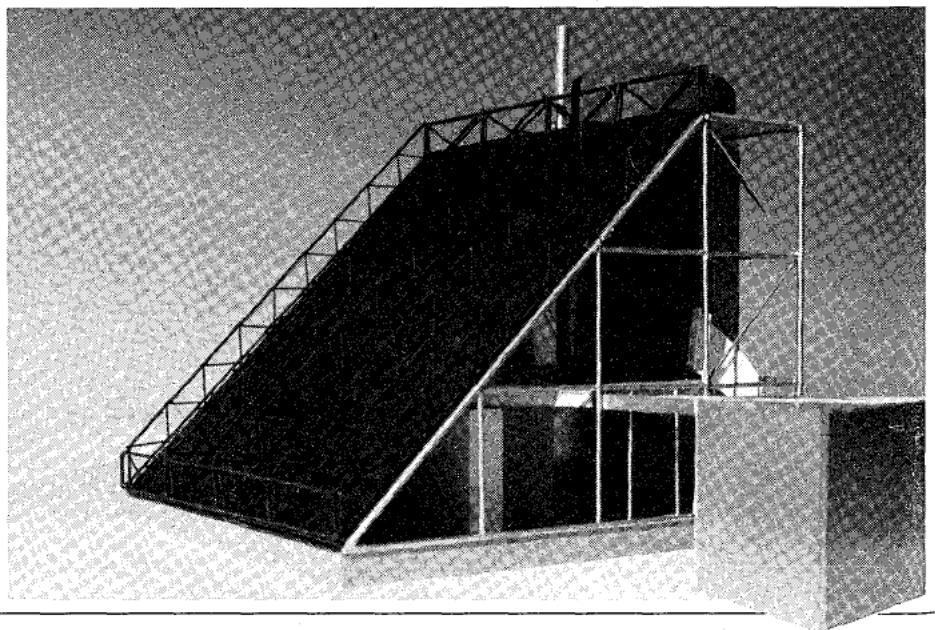
Ik heb samen met Henk Buijs (bouw fysische berekeningen en adviezen) een woning ontworpen, die uitsluitend verwarmd wordt d.m.v. zonne-energie. Ten opzichte van een normale woning met een vergelijkbaar volume wordt er 3000 m³ aardgas per jaar bespaard. De zonne-energie, die in het warme seizoen opgevangen wordt door de collectoren op het schuine dak, wordt opgeslagen in de enorme cilindervormige tank. In de winter wordt deze warmte gebruikt om de woning te verwarmen, ter aanvulling van de energie, die de zon ook in de winter, zelfs in Nederland, toch nog levert.

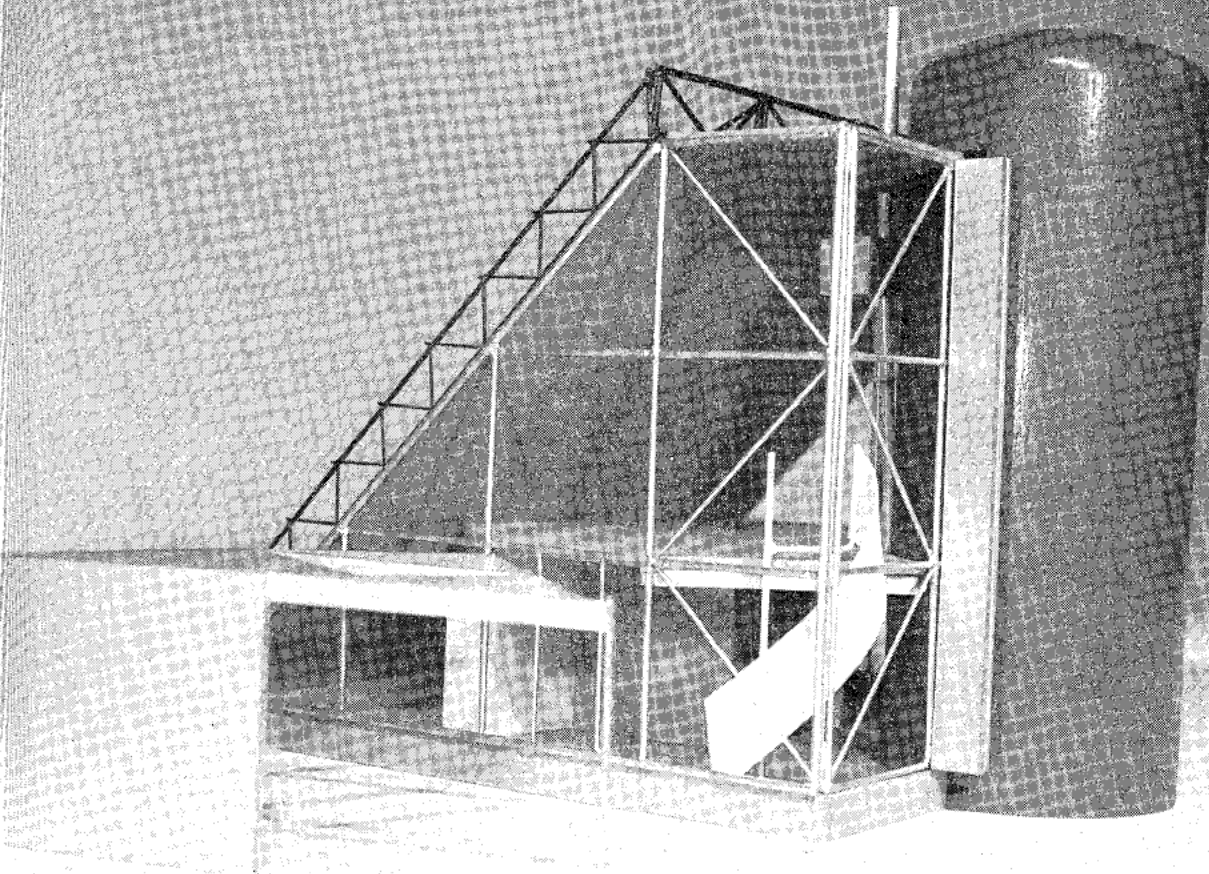
De wanden van de woning bestaan bijna geheel uit glas. Om in de winter de koude en in de zomer de warmte buiten te houden zijn luiken aangebracht, die mechanisch open en sluiten. Op de begane grond bevinden zich entree, slaapkamers, badkamer en woonkeuken. Op de verdieping de woonkamer. Het ontwerp is gemaakt in het kader van de prijsvraag Tijdelijk Wonen van de Stichting De Fantasie. 182 Deelnemers zonden een ontwerp voor een 'tijdelijke' woning in. 17 Deelnemers hebben gewonnen, d.w.z. aan hen wordt voor een periode van 5 jaar een stuk grond beschikbaar gesteld waarop zij hun ontwerp

mogen realiseren. Mijn ontwerp is één van de 17. Het wordt dus volgend jaar gebouwd in Almere. 4 Jaar geleden leverde een soortgelijke prijsvraag 10 prijswinnaars op, waarvan er inmiddels 9 hun ontwerp gerealiseerd hebben (het wijkje 'De Fantasie 1'). Ook in dit geval behoeften de woningen niet aan welstandseisen, bouwverordening enz. te voldoen.

Al met al heb ik wel een kostbaar huis ontworpen, o.a. door de vooruitstrevende technische snuffjes die toegepast worden. De extra kosten zullen zich echter in de loop der tijd terugverdienen doordat er geen gas verbruikt wordt. De jury van de prijsvraag is van mening, dat het erg belangrijk is, dat het huis gebouwd wordt omdat het dan mogelijk is om de effecten van de diverse energiebesparende technieken te meten. Om het project op korte termijn financieel haalbaar te maken zullen bedrijven benaderd worden, die de benodigde onderdelen van de bouw zouden moeten leveren met als tegenprestatie de mogelijkheid voor deze bedrijven om hun produkt te testen en te demonstreren. Bovendien zal een beroep gedaan worden op de overheid.

Met suggesties en vragen kun je terecht bij: Bart Jan van den Brink, 015-142488.

om te getuigen van een betere samenleving, je eigen leven sober in te richten en dan te ervaren dat je omgeving er alle waardering voor heeft maar verder haar eigen gang gaat. Met andere woorden: Wanneer je in je dagelijks leven het voorbeeld tracht te geven door op een geitenwollen-sokken-manier te leven dan levert dat voor het milieu op de lange duur nauwelijks meer op, dan datgene wat je zelf bespaart. Daarom moeten we zoeken naar effectievere methoden.

We moeten laten zien, dat de nieuwste technieken, indien goed toegepast leiden tot: mooie produkten, die op den duur erg goedkoop zijn ten gevolge van een laag energiegebruik en een lange levensduur; die weinig onderhoud en zorg vereisen, makkelijk bedienbaar zijn en daardoor

een zorgeloos leven mogelijk maken. Je moet royaal kunnen leven, zonder dat de eindige energiebronnen uitgeput worden en zonder dat er vervuuld wordt.

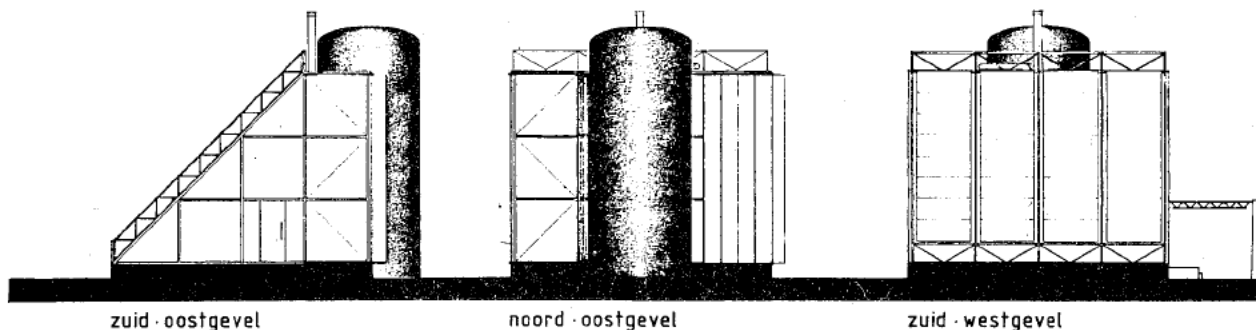
Power

Met deze gedachte in het achterhoofd heb ik een huis ontworpen, dat geheel door de zon verwarmd wordt. Het huis ziet er glanzend en modern uit. Het is functioneel en zou zo uitgewerkt moeten worden, dat het bedieningsgemak optimaal is. Met de huidige ontwikkelingen op het gebied van de chips hoeft dat geen probleem meer te zijn. De vorm suggereert power en doet zelfs denken aan een kerncentrale. Uit de reacties maak ik op, dat men er graag in zou willen wonen. En dat, terwijl het huis soms ook doet denken aan een olieraffina-

derij. Wie had dat tien jaar geleden, toen gehaakte beddenspreien en droogbloemen in de PPR al gemeengoed waren en bij het CDA nog uitgevonden moesten worden, gedacht.

Wanneer wij er bij de PPR in slagen het bovenstaande ook op andere gebieden uit te werken en te verkopen, dan hebben wij weer de voorhoede-positie bereikt op milieugebied, die wij begin jaren '70 ook hadden en kunnen wij opnieuw een belangrijke bijdrage leveren aan het behoud van de aarde. Doordat deze glamour-methode de mensen meer aan zal spreken, zullen onze elektorale kansen groter worden, waardoor we ook op andere gebieden meer kunnen bereiken.

BART JAN VAN DEN BRINK

zuid-oostgevel

noord-oostgevel

zuid-westgevel

BANG ZIJN IN NOORD-IERLAND:

FLUITEN IN HET DONKER

Aldergrove, 6 juli

Ze gingen ieder jaar naar Ierland en mij hadden ze er allang uitgepikt als reisgenoot, zei de man. Nee, nooit via Belfast. Altijd via Dublin of Shannon-Airport. Ze hadden er heel lang over gepraat, of het wel verstandig was. Waar ik heen ging, vroeg de vrouw. Derry nog wel, dat leek haar maar niks. Zij gingen naar Bunrana. Dat lag tenminste in de Republiek. Je moest natuurlijk wel een stuk door Noord-Ierland. Kom je dan door Derry? Ja, als u hier vaker komt. Natuurlijk kunt u een lift krijgen. Graag eigenlijk. Als u hier toch de weg weet. En als we er langs komen. Wind je niet, man?

Magilligan Point, 7 juli

Nergens beweging. Onduidelijke gebouwtjes, verspreid over de boomloze, groene verlatenheid. Een immense schietbaan. Ver weg de zee. En in het centrum van dit niets, onder een staalblauwe hemelkoepel, een grijze betonnen muur, honderden meters in het vierkant waarschijnlijk, onderbroken door hoger staketsel van metaal, golfplaten, prikkeldraad – de entree. We verlaten de auto. Een koude wind valt onverwachts op ons aan. In de metalen deur gaat een luikje open. Ze zullen hem waarschuwen, wij mogen wel wachten in de auto, want het is koud op de parkeerplaats, zegt een stem achter een paar ogen. Het laatste kwartier van elf jaar gevangenschap: vernedering, stripsearches, dekenprotest, strontprotest, de hongerstaking, de uitbraak onder leiding van McFarlane. Achttien was hij. Nu is hij negenentwintig. De deur kantelt open. Hij grijnst verlegen, zijn blik rust even op mij. Dan geeft hij vader een hand, moeder een kus, de baby van zijn jongere broer een aai, loopt dan resoluut naar de auto. Geen vlagvertoon, geen emotie, schijnt het parool.

Strabane, 8 juli

Een blozende zestiger met geruit hoedje gaat achter me zitten. Als de bus optrekt, vraagt hij of ik een snoepje wil en waar ik vandaan kom. Of ik getrouwd ben. Of ik drink. Of ik rook. Hij doet *nothing of the kind, whatsoever*. Nu niet meer. Roken leerde hij door voor zijn blindgeworden grootvader pijpen te stoppen en aan te steken. En grootvader was precies. Zo was hij op zijn zesde fulltime-pijproker. Tegen de zin van de meester, weet zo'n schoolmeester veel? Later was hij gaan boeren met zijn broer. Die trouwde. Een beste vrouw. Vijf kinderen. Allemaal goed terechtgekomen. En toen was zijn broer gestorven. Kanker. En hijzelf was aan de drank geraakt. *Couldn't stand it, you know*. Praktisch alles verzopen. Tot ne-

gen jaar geleden. Er stonden nog drie beesten op stal. Nog een half jaar te zuipen, misschien. Kappen dus. *Just like that*. Geen pastoor, geen psychiater, geen A.A., niks. En meteen gestopt met roken. In een moeite door. Waarom ik niet met mijn schoonzuster trouwde? Hij spreidt zijn armen in onmacht: *Just... Look at me. Who would marry me? Either a blind woman or a mad one. The blind woman wouldn't see the difference and the mad woman wouldn't feel the difference.*

ANGST

Manshoog het riet.

*Hooft hij het springen van de vis?
Vermoedt hij water?*

De achtervolgers komen nader.

Er is geen brug.

Ed. Hoornik

Irvinestown, 9 juli

Een grijze ochtend met een mild strelende motregen. Weer voor kerkhofbezoek. Nauwelijks ben ik mijn ronde over de dodenakker begonnen, of de man met de zeis spreekt me aan. Kleiner dan ik me hem altijd voorstel en blootshoofds, hanteert hij zijn dodelijk attribuut met de allure van een chirurg. De Dood is nooit om een praatje verlegen. Zijn klacht betreft de ongelukkige afmetingen der graven, die iedere gratie in de weg staan. Zie maar. Ik zie het. Zeventien jaar doet hij dit al, *a desperate job, I tell ye*. En waar moet je met al dat maaisel heen? Niemand wil gras dat op dooien groeit. Geeft prachtig hooi, zeker voor schapen. Hij begrijpt de mensen niet. Alles moet gedumpt tegenwoordig. Als hij even zwijgt, maak ik me snel uit de voeten. Hij roept me nog na: *a desperate job, indeed. Definitely.*

Lough Erne, 10 juli

Manshoog het riet waar we de steiger, die dag door een rijke Orangeman tot verboden gebied verklaard, achter ons laten op zoek naar een veiliger meerplaats. Boven de bergachtige overzijde broedt een paarse lucht op onweer. Vanuit het zuidwesten jaagt een hortende bries onregelmatige rollers op ons af. Bij elke grote golf spartelt de schroef heel even zinloos in de ruimte en is het bootje stuurloos. Joe staat bleek aan het roer, ongevoelig voor kalmerende aanwijzingen. Die middag waren we, onderweg naar een nieuw, geheim te houden rendez-vous punt voor het stripsearch-komitee, korte tijd gevolgd door een laagvliegende helicopter en later bijna aangehouden door een politiepatrouille: een half uur eerder was daar, naar we later vernamen, een politieagent omgebracht door twee IRA-mensen. Joe, die golven doen niks en als

priester zou je meer vertrouwen moeten hebben, gij kleingelovige. Jij bent een ketter, is zijn verweer. Met jou konnetkies zou ik zo overboord stappen, probeer ik nog eens. Ja, spot er maar mee. Ik haal de Irish Times voor de dag, kijk dan, op de voorpagina van jullie kwaliteitskrant: De paus zegt dat engelen bestaan. Er breekt een lachje door. Je bent een ketter, een spotter, een heiden en jij gelooft in engelen? Nee, ik geloof in de krant.

Irvinestown, 11 juli

Met een turfvuurtje, kaarslicht, Mozart, cognac hebben we kranten, bankrekeningen, parochieblaadjes en de resten van ons avondmaal naar de schaduwhoeken van de kamer verbannen. We praten over de turfgedichten van Seamus Heany. Turf (*bog*) is zijn metafoor voor Ierlands onbewuste, waarin hij rondelft als een archeoloog, een psychoanalytiekus. Tot zover zijn we het eens. Nu de vraag wat hij opdiept. Dan gaat de bel. Ik herkauw mijn gedachten tot Joe na een half uur wit van schrik en woede terugkeert: Dat was Dorothy. Haar man werkt in Belfast op de bouw. Werd vanavond aangehouden door twee gemaskerde mannen. Het pistool van de ene ketste, daardoor kon hij weggelopen. Toen hebben ze zijn twintigjarige maat maar neergelegd. Ook van hier. Geen van beiden IRA-lid. Zo werken die *fuck'n bastards*, sektarisch moorden om de aanwezigheid van het Engelse leger te rechtvaardigen. Dat is de realiteit. En waar blijft *dear Seamus*? Prijzen, Poetry-international, omgang met middle-class politici, dat maakt in Ierland iemand niet tot dichter of tot het geweten van het volk, zoals hij zichzelf noemt. *Not the Bog but the British are our problem.*

Strabane, 12 juli

Ajax en Andy maakten hier hun wervelende kapiolen: een glanzend schone keuken in een nieuwbouwwijk. Twee vrouwen. De oudste, grauw en zwaar in een bloemetjesjurk. De jongste langer en slank, roodbruin Dynastykapsel, spijkerbroek. Tussen haar hooggelarsde benen houdt zich een miniskuuil blond wezentje staande. Na de begroting verdwijnen moedertje en dochtertje. De vermoede vrouw des huizes steekt van wal: haar man zit in Long Kesh, haar zoon in een Engelse gevangenis. Heeft driemaal levenslang vanwege de aanslag op Maggie Thatcher. Nog nooit iemand van de kerk gezien. En nu houdt zij (duimgebaar naar de deur) het met een andere man en loopt meneer pastoor de deur plat. Ik ben bang, father Joe. Wat zullen de *boys* ondernemen, als ze het horen? Ik zal met ze praten, belooft Joe. Ach, dat is het ergste niet,

het is die pastoor. Hij maakt me gek. Ze legt een hand op haar keel als om de zich snel uitdijende rode vlekken te verbergen. Ik kan niet goedkeuren wat mijn schoondochter doet, maar moet zij dan ook levenslang hebben? De laatste keer, father Joe, heb ik hem niet binnengelaten. Joe knikt goedkeurend. Maar hij bonsde op de deur en riep dat we nog veertien dagen hadden. Dan zou hij terugkomen om het huis te vervloeken. Shit, roept Joe. Dat kan niet. Ik ga morgen met de bisschop bellen, we leven niet meer in de middeleeuwen. Dus wel, voegt hij eraan toe, als we weer in de auto zitten. En na een lange stilte: aardig onderwerp voor Heany, dacht je niet?

Donegal, 13 juli

Pat heeft ons zien aankomen vanuit de tuin in zijn afgelegen bungalowtje. Als hij ons herkent, is hij ook meteen verdwenen. Ruim een half uur later voegt hij zich bij ons en zijn gezin, in zondags pak. De vele bloedkorstjes op gezicht en hals laten zien dat hij zich niet elektrisch scheren wil. Hij rookt aan een stuk vliedunne sjekkie, zet en schenkt voortdurend uiterst behoedzaam thee. Alleen de sandwiches mag Marion bereiden, de enige concessie aan het strenge regiem van zelfvalidatie na zes jaar in Port Laoise, en 63 dagen hongerstaking begon *political status*. Pat bleek de sterkste en het wrak dat van hem over was, gaf men toen ook maar de vrijheid: bijna blind, sprakeloos, vrijwel verlamd. Hij spreekt daar niet over. Hij gaat steeds beter, zegt hij trots. Liever praat hij, zo snel als zijn haperende tong zijn woorden dragen kan over Hegel, Marx, Nietzsche, over de Ierse taal, over een verenigd Ierland, zonder overheersing van kerk of staat, zonder kernenergie, selfsufficiënt, met verregaande autonomie van provincies en gemeenten. Hij heeft een angst: Maggie staat op vallen. De Engelsen zijn het Ierse probleem moe. Maar als de Britten door de voordeur afmarcheren, zal de NAVO dan niet via de achterdeur binnengelaten worden? Wij zijn het westelijkste land van Europa, weet je. En er zit hier overal uranium in de bodem en dat weet Ronnie even goed als Maggie, weet je?

Derry, 14 juli

We betreden de oude binnenstad via Bishop's Gate en slaan linksaf een trechtervormig, ogenschijnlijk doodlopend duister straatje in. Links en rechts blinde muren waartegen onze voetstappen opklinken. Opeens zijn er meer. We keren ons om. Zes jonge soldaten, helmen diep in de ogen, met roet besmeurde gezichten. Vier machinegeweren wijzen naar het plastic tasje waarin Billy een paar flesjes Guinness (*bottle of food*) meedraagt. De andere twee staan met de rug naar ons toe. Billy knipoogt naar me en we vervolgen onze weg. Achter ons begint iemand schrill te fluiten: *Brittania rules the waves*. Billy moet lachen. Ik moet hoesten. En ons gevolg parodieert luidruchtig deze keelgeluiden, overgaand in gerochel en geboer.

ROUKE BROERSMA

**PROGRAMMA STUDIEDAG
VOOR LEDEN VAN
ONDERNEMINGSRADEN
EN MEDEZEGGENSCHAPS/
DIENSTCOMMISSIES,
29 NOVEMBER 1986,
ZALENCENTRUM
AMERSHOF,
SNOUCKAERTLAAN 11,
AMERSFOORT.**

Inzet: 's ochtends - Het bespreken van recente informatie over de ontwikkelingen rond or en mc/dc.
's middags - Het bediscussiëren van de vraag, of en hoe items in or en mc/dc naar de politiek toe effectief kunnen worden gemaakt en vice versa.

- 10.00 uur - Aankomst en koffie.
- 10.30 uur - Opening en organisatorische mededelingen door de voorzitter Arda van den Brink, oud-penningmeester van de PPR.
- 10.40 uur - Inleiding Jan-Cees Looise, wetenschappelijk medewerker aan de TH Twente, over zijn onderzoek naar het functioneren van de ondernemingsraden in Nederland.
- 11.10 uur - Inleiding door Jaap de Jong, adviseur/trainer bij een adviesburo, over het functioneren van medezeggenschap bij de overheid.
- 11.40 uur - Informatie van Jaap Roëll, medewerker van de Tweede kamerfractie, over de stand van zaken met betrekking tot de wetgeving rond or en mc/dc.
- 12.00 uur - Pauze.
- 12.15 uur - Plenaire discussie over de gehouden inleidingen.
- 13.00 uur - Lunchpauze (zelf voor brood zorgen).
- 14.00 uur - Discussie in kleine groepen over de vraag, of en hoe items in or en mc/dc naar de politiek toe effectief kunnen worden gemaakt en vice versa.
- 15.15 uur - Pauze.
- 15.30 uur - Rapportage op hoofdpunten en reacties van een forum waarin zitting hebben: Jan-Cees Looise, Jaap de Jong, Jaap Roëll en Klaas-Wybo v.d. Hoek, vice-voorzitter van de PPR en lid van de sectie Inhoudelijk. (deze sectie houdt zich onder meer bezig met het vraagstuk van de nieuwe technologie).
- 16.30 uur - Afsluiting en aansluitend een borrel (tot uiterlijk 18.00 uur).

Voor opgave en informatie: SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam, tel. 020-256046. Kosten f 10,-.

Hierbij geef ik mij op voor de studiedag voor leden van or, mc en dc, 29 nov. 1986, in Amersfoort:

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats: Tel.:

O OR; O MC; O DC: (invullen bedrijf, overheidsorganisatie/dienst)

Datum:

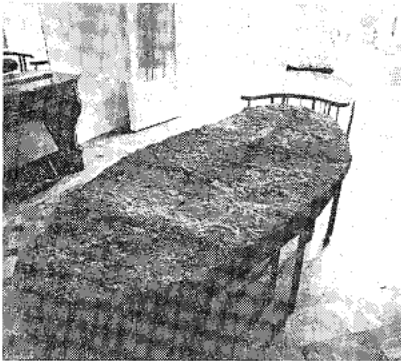
Handtekening:

GLUREN IN GENT:

TWEE DAGMARSSEN KUNST KIJKEN

De stad Gent hangt deze zomer vol met rode affiches, waarop in witte letters staat: Albrecht Durer zou zeker komen. Deze tekst heeft betrekking op Chambres d'amis, een tentoonstelling van beeldende kunst, die eigenlijk geen tentoonstelling meer genoemd kan worden. De kunstwerken worden namelijk niet in een museum geëxposeerd, maar in ruim vijftig huizen, oude en nieuwe, grote en kleine, verspreid over de hele stad. In ieder huis is er een 'installatie'. Het vergt twee dagen stevig doorwandelen om alles te kunnen zien.

Natuurlijk kun je ook fietsen of gebruik maken van de taxidiensten, die speciaal voor de Chambres d'amis worden ingezet, maar dan beleef je de tentoonstelling toch minder intensief. Een van de charmes van de tentoonstelling is nu juist, dat je het ene moment gekonfronteerd wordt met de serene rust van een 'aangeklede' ruimte en dat je het andere moment weer midden in de dagelijkse werkelijkheid van deze fraaie Vlaamse stad staat. Alleen door te lopen kun je deze enorme tegenstelling voldoende tot je door laten dringen. Bovendien heb je zo meer tijd om na te genieten van wat je hebt gezien.

Alle installaties zijn in normale woonhuizen. Het museum voor hedendaagse kunst in Gent, dat Chambres d'amis heeft georganiseerd, heeft in eerste instantie gezocht naar mensen, die hun huis voor de tentoonstelling beschikbaar wilden stellen. Tevens werden er kunstenaars benaderd om mee te doen aan het project. Daarna volgde er een ronde van de kunstenaars langs alle beschikbare huizen om een voor hen geschikte ruimte te vinden. Iedere kunstenaar heeft speciaal voor deze tentoonstelling een kunstwerk gemaakt, waarbij voor de een meer dan voor de ander het specifieke van de ruimte als inspiratiebron heeft gefungeerd.

Freud

In sommige gevallen heeft de kunstenaar een lege kamer ter beschikking gekregen. In andere gevallen is het kunstwerk geïntegreerd in de normale leefvertrekken. Joseph Kosuth bijvoorbeeld schildert

wanden met teksten en zet er daarna een dikke streep doorheen. De tekst blijft, zij het met enige moeite leesbaar. Hij heeft het huis van een psychiater gekozen en op deze wijze de wanden van hal, wachtkamer en spreekkamer bewerkt. Kosuth kiest in dit geval voor een tekst van Freud. Een druk, maar wel fraai geheel. Ik kan me voorstellen dat de ruimtes nu mooier zijn dan ze waren.

Rob Scholte schildert op de muur van de woonkamer van een muziklerares een afbeelding van een vleugel. De muur wordt onderbroken door een korte dwarsmuur. Op de kopse kant van de dwarsmuur wordt de schildering voortgezet. Als de toeschouwer schuin op de door de dwarsmuur gevormde hoeken kijkt, kan hij de piano zien. De schildering is als het ware de afbeelding van de echte vleugel die centraal in de kamer staat. Ingrijpend is het werk van Salvadori en Spaletti. Zij hebben hal en kamer van een fraai herenhuis aan de Leije omgetoverd tot het gastenverblijf van een Italiaans paleis. Zij hebben daartoe wanden, vloeren en plafonds in hevige aarde - en zonnekleuren geschilderd. Je waant je werkelijk in zo'n paleis. De bewoners zijn vast van plan om na afloop van de tentoonstelling het huis niet in de oorspronkelijke staat te herstellen.

Heel subtiel is het werk van Niele Toroni. Voor het museum maakt hij schilderijen bestaande uit een groot wit vlak, waarin regelmatig gekleurde blokjes worden geschilderd. Als je in het huis, waarin hij zijn 'installatie' heeft gemaakt, de trap op gaat, loop je tegen een deur aan met dergelijke gekleurde vierkantjes. Als je door die deur de kamer binnen gaat zie je dat de wand waarin de deur is opgenomen, met dezelfde gekleurde vierkantjes is beschilderd. De deur zelf is aan de binnenkant echter wit gebleven. Als je het zo opschrijft, lijkt het misschien flauw. In werkelijkheid is het echter heel spannend.

Bij Mario Merz is de integratie tussen het normale wonen en het kunstwerk wat uit de hand gelopen. Zijn 'reptiel' van glazen en stenen tafels dwars door een statige kamer en suite is bepaald indrukwek-

kend. De vloer kon het enorme gewicht echter niet dragen en moest op vele plaatsen worden versterkt.

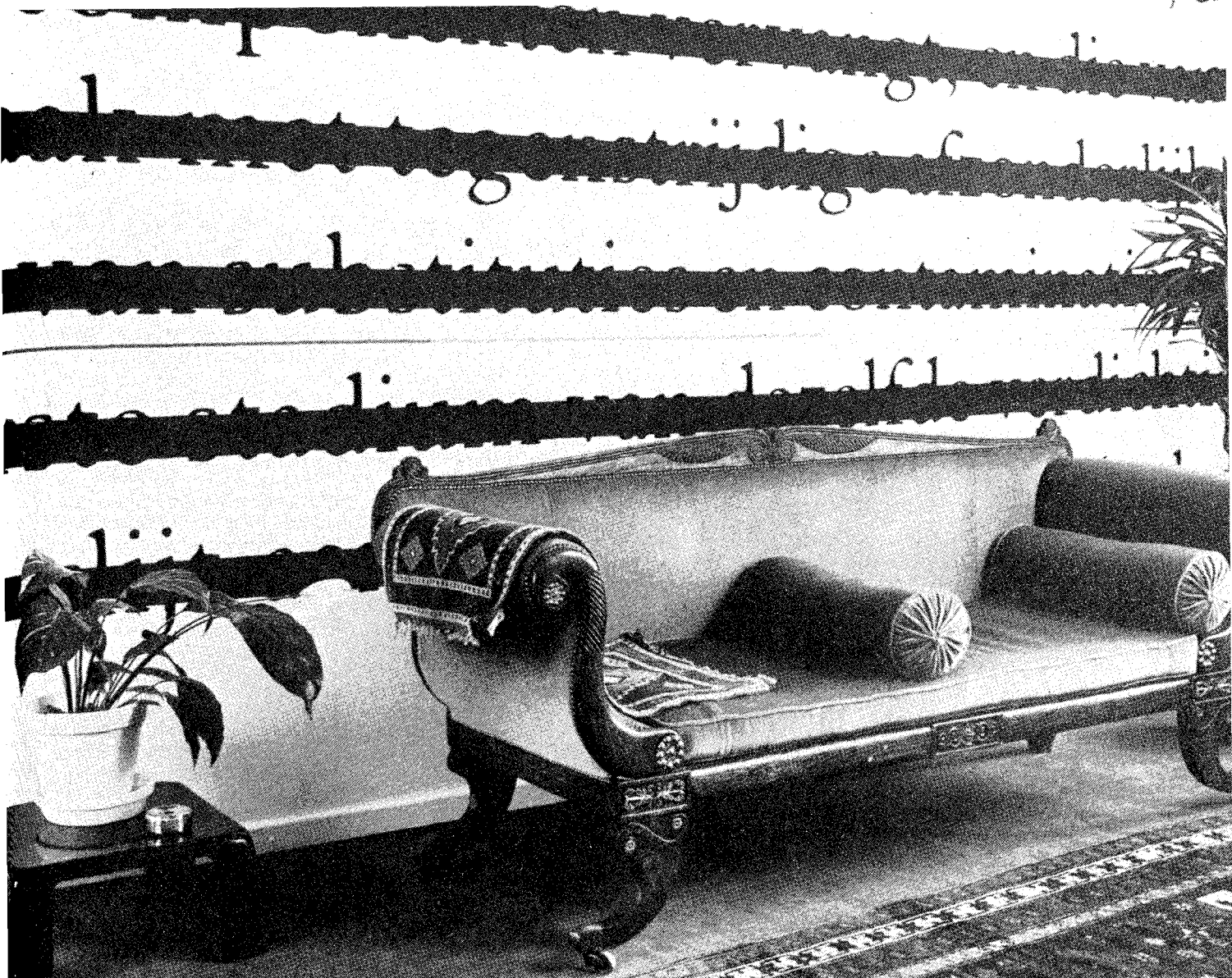
Balkonnetje

Een andere manier, waarop de kunstenaars gebruik gemaakt hebben van het specifieke van de hen aangeboden ruimte, is door in te spelen op de plaats die de ruimte heeft in relatie tot de stad of tot het huis waarin de ruimte zich bevindt. Kataste heeft een kamer gemaakt op de bovenste verdieping van een 'residence', een sjiek flatgebouw. Door de vensters met een cyaanblauw folie te beplakken zie je alleen de complementaire kleuren en krijgt de kamer een sakrale sfeer. Buiten zie je de stad: enerzijds het geestelijke - de St. Pieters en St. Baafskerk - en anderzijds het wereldlijke: het Belfort en de universiteit. Deze tegenstelling wordt nog benadrukt door de voorwerpen in de kamer.

Maria Nordman creëert midden in het centrum in een winkelpand een ruimte waar iedereen binnen kan lopen, de handen kan wassen en even kan gaan zitten om tot rust te komen. In de aangrenzende ruimte wordt in een aantal spiegels het beeld van de stad vele malen gereflecteerd. De Spanjaard Munoz heeft in een souterrain schuin tegen het plafond een balkonnetje opgehangen. Voor de rest is de ruimte leeg en wit. In eerste instantie is het een niets zeggende ruimte, maar als er dan bij verteld wordt, dat hij op deze manier de suggestie wil wekken, dat het huis in z'n geheel wordt opgeheven, krijgt ook deze 'installatie' zijn charme.

Dat je door de tentoonstelling de stad Gent goed leert kennen, is een leuk bijkomend aspect. Wat vooral heel leuk is, is dat je nu ook eens de gelegenheid krijgt om ook in al die huizen te kijken. De blik, die je kunt werpen op het sociale leven is heel bijzonder. Natuurlijk ben je een soort voyeur, maar ja als die gelegenheid je wordt geboden... Bovendien waren soms de huizen mooier dan de kunstwerken. Ik heb in ieder geval weer een hoop inspatie opgedaan op het terrein van binnenhuisarchitectuur.

Een andere verrassende ervaring waren

de contacten met de medewerkers van Chambres d'amis. De vorm van de tentoonstelling vereist, dat er in ieder huis mensen aanwezig zijn om de deur open te doen en je toegangskaart af te tekenen. Het museum voor hedendaagse kunst heeft hiervoor voor de duur van de tentoonstelling een groot aantal vooral jonge mensen in dienst genomen. Kennelijk hebben deze mensen lol in het werk, want overal wordt je even vriendelijk ontvangen. De medewerkers geven ook een toelichting bij de installatie in 'hun' huis. Waar maak je dat nu mee, een persoonlijke toelichting bij de werken die je ziet. En dat in dat prachtige taaltje. Des te meer reden om op eigen houtje alle huizen af te gaan en niet deel te nemen aan de georganiseerde groepsexcursies. Een andere, niet onbelangrijke reden hiervoor is overigens, dat een kamer veel indrukwekkender is als je er alleen bent. Met een groep is het gewoon te vol.

Vogelkooitje

Een tentoonstelling als Chambris d'amis roept altijd tegenkrachten op. Kunstenaars, die vinden dat zo'n tentoonstelling te elitair is of die verontwaardigd zijn, dat ze niet zijn uitgenodigd.

Jef Geys en Panamarenko, twee kunstenaars die wel zijn uitgenodigd, brengen hun verontwaardiging en sociale bewogenheid tot uitdrukking in hun werk. Pa-

namarenko zet in de hal van een nieuwbouwhuis, waarin een kunstverzamelaar woont, pal onder een schilderij van Bram Bogart, op een kokosmat een vogelkooitje vol met papiergeld neer. Zijn de chambres kooitjes? Zijn de bezoekers van chambres d'amis gekooide mensen, die het alleen om geld gaat?

Jef Geys gaat het meer om de bewoners van de huizen. Hij wil duidelijk maken, dat er in onze welvaartsstaat steeds een groep mensen is, die met het hoofd tegen de muur blijft lopen. Hij kiest vijf huizen uit in arbeidersbuurten. Tegen een blinde muur zet hij een duurpost met een deur. Op de deur staan de woorden vrijheid, gelijkheid, broederschap, steeds in wisselende volgorde en in verschillende talen. Deze woorden passen niet in deze buurten. Als je de deur opendoet, normaal gesproken een mogelijkheid om te ontsnappen, ... loop je met je hoofd tegen de muur. Geys heeft in vijf huizen een dergelijke deur aangebracht. Van te voren weet je precies wat je te wachten staat, en toch loop je hele einden om te gaan kijken ... Een ander 'protest' vormt Initiatief d'amis, een tentoonstelling van werken van niet uitgenodigde Belgische kunstenaars. Ze hebben een schitterend gebouw tot hun beschikking namelijk het feestlokaal van de socialistische Samenwerkende Maatschappij Vooruit. De gigantische gebouw uit 1914 in art nouveau stijl omvat 2

toneelzalen (een voor 1600 bezoekers en een voor 1000 bezoekers), een monumentale ingang, een kafé, enzovoort. Het gebouw geeft aan welke socialistische machtsontplooiing plaats vond in de industriestad Gent aan het eind van de vorige eeuw. Nu is het gebouw kennelijk in onbruik geraakt en vormt het een fraai decor voor de tentoonstelling.

Grappig is het om te zien hoe deze 'protestende' kunstenaars zich door Chambres d'amis hebben laten inspireren. Er staan gedeeltelijk normale werken, gedeeltelijk ook hebben de kunstenaars zich, evenals bij Chambres d'amis laten inspireren door de ruimte waarin de tentoonstelling plaats vindt. Wat te denken van een vaatje water, dat op zolder is geplaatst en dat door een gat in de vloer heel traag haar druppels dwars door het monumentale trappenhuis in een emmer op de vloer helemaal beneden laat vallen? Of een spiegel, die een oude trap bedekt en laat zien hoe de oude zoldering er uit ziet.

Overigens wel gemakkelijk zo'n tentoonstelling in een gebouw: in een korte tijd kun je heel wat zien. Dat is wel wat anders dan Chambris d'amis waarvoor twee forse dagmarsen eigenlijk te kort is. Zo zie je hoe je kunt wennen aan een museum.

De tentoonstellingen in Gent zijn nog geopend tot 21 september a.s.

ARDA VAN DEN BRINK

PLOTSSELINGE ROEP OM REORGANISATIE:

SLECHT BELEID OF DAADKRACHTIG OPTREDEN?

De Radikalenkrant van juni j.l. heeft bij Arda van den Brink de nodige verbazing opgeroepen. In maar liefst drie artikelen komt aan de orde, dat de organisatie van de partij ingrijpend moet veranderen. Het wekt de indruk, alsof er van de ene dag op de andere iets gebeurd is waardoor ineens alles anders moet. Dat wil er bij haar niet in.

Natuurlijk is de situatie verre van rooskleurig: het aanzien van de politiek is beneden alle peil (politici geven daar alle aanleiding toe), de PPR heeft te weinig stemmen, de PPR heeft te weinig leden en, last but not least, de PPR heeft te weinig geld. Dit was echter al lang bekend en als dit nu ineens aanleiding geeft tot ingrijpen is er eerder sprake van slecht beleid dan van daadkrachtig optreden.

Maar goed, als de gebeurtenissen van 21 mei op de een of andere mysterieuze wijze leiden tot de algemeen gedeelde opvatting dat 'de heilige huisjes in de steigers' moeten, dan moet je gebruik maken van die situatie. De basis-bereidheid om te veranderen is er kennelijk. De discussie die nu gevoerd gaat worden, moet antwoord geven op vragen als: 'waar wil ik naar toe' en 'hoe wil ik dat bereiken'. Ook op deze punten wekken de artikelen in de Radikalenkrant mijn verbazing. Je zou namelijk verwachten, dat de vraag 'waar wil ik naar toe' betrekking heeft op 'wat wil ik met de PPR als politieke partij'. De artikelen wekken echter de indruk, dat het vooral gaat om de PPR als organisatie. Naar mijn mening moet je dan wel eerst de vraag beantwoord hebben welke rol je wil spelen in het politieke krachtenveld.

Ziekte

Zelf kan ik die vraag niet zo 1,2,3, beantwoorden. Het politiek bedrijf is op dit moment zo verward en verwaasd, dat je eigenlijk van gekkigheid niet weet wat je moet doen. Marcel van Dam zegt daar het volgende over in een artikel in de Haagse Post, in de serie 'hoe kan de politiek weer leuk worden': 'Het is de ziekte van de politiek dat de discussie en in nog heviger mate de werkelijkheid vermeden worden' en 'Op het denken staat een straf en op het zelfstandig denken staat de doodstraf in de politiek'.

Hij is vrij pessimistisch over de veranderbaarheid van deze situatie. Hij ziet pas een oplossing als de huidige generatie van politici vervangen is. Een andere opmerkelijke uitspraak is, dat 'er een vorm van machteloosheid is waar te nemen die er toe leidt dat alleen nog externe factoren het probleem kunnen oplossen'. Met an-

dere woorden: kun je het probleem wel door eigen ingrijpen oplossen of moet je de maatschappelijke krachten min of meer autonoom hun werk laten doen? Ook de kommissaris voor de reorganisatie van de rijksdienst Tjeenk Willink heeft, vanuit een heel andere gezichtshoek, namelijk de organisatiekunde, een mening over het functioneren van de politiek. Hij konkludeert dat de centrale overheid lastige maatschappelijke problemen versimpelt tot wat politiek en ambtelijk haalbaar is. De spanning tussen Den Haag en de buitenwereld ziet hij als het probleem van de centrale overheid. In tegenstelling tot vele andere advieskolleges en maatschappelijke groeperingen heeft hij de informateur geen brief gestuurd. 'Ik vind dat de stapels aan de informateur gerichte stukken zo langzamerhand te hoog zijn geworden. Als mij iets was gevraagd had ik het natuurlijk opgeleverd. Maar ik had geen zin om mee te doen aan een ritueel. Ik ben niet aangetrokken om rituelen in stand te houden, maar om verbeteringen te adviseren' (Volkskrant 26 juli 1986). Kortom, iemand die wel zelfstandig denkt.

Magnetronoven

Welke rol wil je als kleine linkse politieke partij, die bijna als enige nog is overgebleven in het parlement, in deze situatie van macht en machteloosheid nog spelen? Wil je zo goed mogelijk meedoen in het parlement en een kwalitatief goede bijdrage leveren, die echter door bijna niemand wordt gehoord? Wat zet dat voor zoden aan de dijk? Moet het eigenlijk wel zoden aan de dijk zetten (dat wil zeggen leiden tot een grotere aanhang van de PPR)? Kun je dit eigenlijk vragen van de fractie? Hoe ver mag je gaan om de fractie te belasten?

Welke rol wil de PPR spelen als maatschappelijke organisatie? Moeten wij steeds nieuwe en steeds betere oplossingen verzinnen voor alle problemen, die zich aandienen of ligt het veel meer op de weg van de PPR om de denkers over de maatschappij bij elkaar te brengen, met elkaar te confronteren en uit die confrontatie nieuwe ontwikkelingen in gang te zetten? Dit laatste betekent bijvoorbeeld dat de tijd van congressen met gepietepouter over een tekst voorbij is.

Hoe zie je de leden van de PPR en hoe ga je om met de interne democratie (nu beland ik dus ook bij de organisatie van de partij)? Zijn de leden de mensen, die visies moeten ontwikkelen en nota's en uitspraken moeten goedkeuren? Of is het veel belangrijker, dat het mensen zijn, die min of meer op dezelfde manier in het leven staan en waarvoor de PPR een inspiratiebron is? Moet je streven naar veel meer leden of moet je de tering naar de nering

zetten en geen pogingen doen om het leidental te beïnvloeden? Kun je lid zijn van de PPR als je een magnetronoven hebt? Moeten er congressen blijven? Moet de kerngroep blijven?

Onzekerheid

Vragen te over. Dergelijke vragen beantwoordt een werkgroep niet even in drie maanden, waarna een rapport vervaardigd wordt waarover de geëigende organen kunnen besluiten. Bovendien betwijfel ik of voor zo'n proces als nu in gang is gezet het instellen van een werkgroep, die binnen zekere termijn moet rapporteren, wel de juiste weg is. Zo is in het verleden steeds getracht om de problemen op te lossen, het is meer van hetzelfde. Misschien ligt de grootste opgave voor de PPR juist wel in het vinden van een nieuwe vorm om problemen te lijf te gaan. Het oplossen van het huidige identiteits- en organisatieprobleem van de PPR zou dan een prima test-case kunnen zijn. Waarschijnlijk sluit die nieuwe vorm aan bij de huidige ontwikkelingen in de organisatieleer: het in toenemende mate gaan werken met netwerken en een verminderde aandacht voor de formele organisatiestructuur.

Andere vragen, die ik op dit moment ook niet volledig kan beantwoorden zijn: 'hoe voorkom je dat er een eindeloze strategie discussie ontstaat', 'hoe realiseer je dat er toch voldoende snel resultaat te zien is' en 'hoe ga je om met de interne democratie'. Met die problemen zul je tijdens het proces hoe dan ook worden gekonfronteerd. In eerste instantie zul je af moeten gaan op je eigen discipline wat dit betreft. Op grond daarvan zul je steeds praktische afspraken moeten maken, waarbij de verschillende belangen op een redelijke wijze tegen elkaar worden afgewogen. Dus niet nu al exakt vastleggen hoe de bovenstaande vragen worden beantwoord om iedere mogelijke ontsparing bij voorbaat uit sluiten. Dat sluit namelijk ook iedere vorm van creativiteit bij voorbaat uit. Het proces dat nu gaande is, is onzeker. Die onzekerheid moet je aandurven en je moet de moed hebben om als dat nodig is in te grijpen zonder dat je daarbij kan terug vallen op vooraf gesanktioneerde regels.

Tot slot moet me nog een ding van het hart. Ik ben woest geworden over de passage in het stuk van Wim de Boer over kwaliteitseisen. Beginnen we nu de hele discussie weer van voren af aan? Ik zou het erg op prijs stellen als het gewoon gezegd wordt of je iemand goed of slecht vindt en waarom. En ook dat je durft te twifelen aan je eigen oordeel op dit punt: wat jij goed vindt, vindt een ander misschien wel slecht.

ARDA VAN DEN BRINK

PRIJSDIFFERENTIATIE WERKT NIET:

VOORSTEL PPR-PROMINENTEN BESTENDIGT OVERPRODUCTIE

'Overproductie dwingt tot ander landbouwbeleid' stond er boven het artikel van Ria Beckers, Stef Dijkman, Cees Schelling en Herman Verbeek in Open Forum - De Volkskrant - van 3 juni. De PPR-prominenten beschrijven een aanzet tot een nieuw landbouwbeleid, dat een sociale oplossing voor het failliete EG-landbouwbeleid moet bieden. (Zie ook de PPR-landbouwkrant van mei). Gerrit Berkelder vindt dat het artikel 'een goede aanzet' geeft, maar heeft ook kritiek.

Wat was de inhoud van het prominenten-artikel? Zij geven 'een' beeld van de achtergronden en problemen van het landbouwbeleid. Het beleid leidt tot overproductie, doordraaien van voedsel en dumping van produkten op de 'wereldmarkt'. Het landbouwbeleid leidt tot honger en milieuverniëting in de Derde Wereld. Ja, zelfs tot de uitbreiding van de Sahel. En al met al schieten de Europese boeren er niets mee op, want hun inkomens staan onder druk en de werkgelegenheid op het platteland daalt. Om deze problemen op te lossen stellen de auteurs voor om het basisinkomen in te voeren en de prijzen te differentiëren; een hoge prijs/kg voor een kleine productie en een lage prijs/kg voor een grote productie.

Op twee punten heb ik kritiek. Enerzijds ontbreekt er een analyse van de oorzaak van de overproductie en ten tweede wordt er een veel te strak verband gelegd tussen het hongervraagstuk en het Europees landbouwbeleid.

Jagers

De Europese landbouw produceert te veel, omdat de boeren hun inkomenspositie alleen kunnen verbeteren door middel van arbeidsproductiviteitsverbetering. Daardoor stijgt de productie per bedrijf snel en kan er via het gevoerde prijsgarantiebeleid een redelijk inkomen verdiend worden. Omdat de EG al in de jaren zestig heeft ingezien dat dit tot overschotten zou leiden, heeft de EG geprobeerd met het structuurbeleid het aantal bedrijven te verminderen. De crisis heeft de werkgelegenheid buiten de landbouw evenwel sterk verminderd en dus lukt het nu niet meer zo 'goed' om steeds meer boeren de landbouw uit te jagen. Gevolg: overschotten die de EG duur moet betalen.

De kern van de EG-landbouwproblematiek is dus dat de bedrijven hun inkomen alleen kunnen vergroten door meer te gaan produceren. Sommigen omdat ze te weinig verdienen (de 75% kleine of middelgrote bedrijven), anderen omdat ze meer willen verdienen.

Welk antwoord geven de 4 auteurs op dit probleem? Zij willen de inkomens- en prijspolitiek (met als voorbeeld: melk) veranderen door de invoering van een basisinkomen en een gedifferentieerde prijs, zoals ooit is voorgesteld als alternatief voor de superheffing.

Het basisinkomen is een goed middel, omdat de dwang tot overproductie dan gedeeltelijk van de baan is en de meewerkende boerinnen eindelijk een eigen inkomen krijgen. De dwang is niet geheel van de baan, omdat een basisinkomen van 12000 gulden slechts een bescheiden bijdrage is aan bijvoorbeeld de aflossing van de enorme hypotheek die een beginnende boer of boerin af te lossen heeft. Maar de drang meer te willen verdienen is hiermee zeker niet van de baan.

Door een gedifferentieerde prijs waarbij de prijs voor de eerste 50000 kg ten opzichte van de huidige prijs sterk verhoogd wordt en boven de 100000 kg sterk genivelleerd, wil men de grote boeren dwingen om in productie terug te gaan. Maar dat zal niet gebeuren. Integendeel, dergelijke prijsverlagingen zullen de productie verhogen zoals ze dat nu ook doen. En wat is een klein bedrijf met kleine productie? De PPR heeft in haar 'zendtijd voor politieke partijen' een boerin aan het woord gelaten met 60 koeien. Moet ook zij 8% prijs inleveren op de laatste kilo's melk? Kortom: een landbouwbeleid met behulp van het prijsmechanisme blijft een gebrekkig beleid ook al denk je het in een socialer jasje te gieten dan Andriessen.

Structuurbeleid

De ideeën van Beckers e.a. over vernieuwing van het landbouwbeleid zullen alleen bij kunnen dragen aan de oplossing van de landbouwproblemen als er een structuurbeleid gevoerd gaat worden, waarin de werkgelegenheid voorop staat. Aan zo'n beleid ligt kwotering van de productie ten grondslag, omdat het anders dweilen met de kraan open is. De PPR spreekt zich in haar verkiezingsprogramma duidelijk uit voor kwotering. Producten waarvoor de kwotering met prijsverhoging zou moeten gelden zijn suiker, melk, graan, wijn en olijfolie. Door voor alleen deze produkten een productiebeperking in te stellen en een goede prijs uit te betalen is het voor de bedrijven niet nodig om naar andere produkten uit te wijken. Melk-, graan-, en suiker-kwotering leggen als het ware een (inkomens)bodemp in de markt zonder dat er overschotten geproduceerd worden.

Met het huidige beleid worden de grote bedrijven steeds groter en komen de bedrijfsopvolgers en kleine bedrijven in de knel. Kwotering maakt het mogelijk om via vrijkomende kwota's de bedrijfsopvolging te vergemakkelijken en de groei van kleine bedrijven te stimuleren. Via

kwotering kunnen we de productie herverdelen, zoals de PPR er voor is om het werk in de industrie door arbeidstijdverkortung te herverdelen.

Tenslotte moet ik nog iets kwijt over het verband dat er steeds gelegd wordt tussen het EG-landbouwbeleid en het hongerprobleem in de wereld. Onze boeren zijn niet schuldig aan het hongerprobleem en een wijziging van het beleid zal niet bijdragen aan een oplossing daarvan. Het verontachtzamen van de boeren en boerinnen met hun problemen en een liberaal landbouw- en handelsbeleid van nationale overheden is een veel belangrijker reden. Dat dat beleid veelal wordt afgedwongen door het IMF, de EG en de VS is wel mede de schuld van boeren en boerinnen, want ze stemmen in hoofdzaak liberaal (VVD) en konservatief (CDA) en daaraan veranderen wij alleen iets als we nu eindelijk wel eens aandacht hebben voor hun problemen.

GERRIT BERKELDER

KEERPUNT

Eén van de vaderlandse geneugten die ik in den vreemde moet missen, is de uitslagenavond van de verkiezingsdag, gemeenlijk doorgebracht in de kring van politieke vrienden, waarin men vrolijk viert danwel de teleurstelling verwerkt met galgenhumor en alcoholconsumptie.

Bij gemis aan die uitlaatklep zet ik mijn gedachten over de uitslag op papier; als jullie de inhoud van dit schrijven in je gesprekken verwerkt, doe ik toch mee.

Allemaal hadden we gehoopt dat de opiniepeilingen gelijk gekregen zouden hebben: naast fors verlies voor de VVD een tegenvallend resultaat voor het CDA, met als gevolg de ondergang van de koalitie van die beide partijen. Teleurstelling dus, maar bij nader inzien ben ik eraan gaan twijfelen of het, op langere termijn bezien, echt zo erg is. Wat zou er gebeurd zijn als het door ons gewenste scenario wél werkelijkheid zou zijn geworden? Ik denk: acht maanden (informatie, vervolgens een half jaar een doodgeboren PvdA/CDA/D'66)-kabinet, dan nieuwe verkiezingen. En daarna ofwel opnieuw een CDA/VVD-meerderheid, ofwel een herhaling van het treurspel, net zolang tot dat volgende CDA/VVD-kabinet er toch zou zijn. Zinloze intermezzi derhalve.

De winst van deze verkiezingsuitslag is daarom, zo denk ik, dat duidelijk(er) geworden is dat er voor de CDA/VVD-koalitie maar één echt alternatief is: een links kabinet. Er zijn nog andere winstpunten. Niet alleen de Centrumpartij is verdwenen, maar ook de CPN en ook dat laatste vind ik een winst voor de democratie. En nu ook het lachwekkende en wereldvreemde gekibbel in de PSP door de kiezers flink is afgestraft, is hopelijk voor eenieder duidelijk geworden (vooral binnen de PPR) datgene wat ik altijd al heb gevonden: de klein-linkse samenwerking is niet alleen uit oogpunt van politieke overtuiging, maar ook uit oogpunt van machtsvorming een doodlopend slop (in ieder geval op landelijk niveau). EVP en Scholten zijn ook weg, zodat alleen de PPR, die zich – althans in zeteltal – heeft gehandhaafd, als geloofwaardige vertolker van de ideeën ter linkerzijde van de PvdA resteert. In wezen een bescheiden versterking van de positie van de PPR in het politieke krachtenveld.

D'66 staat weer springlevend met een behoorlijke aanhang in

BRIEVEN

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

de politieke arena. Dat, tezamen met de stellingen die ik hierboven poneerde, te weten dat voor de CDA/VVD-combine alleen een linkse meerderheid een alternatief is en dat de klein-linkse samenwerking failliet is, leidt mij tot de slotsom dat wat er gebeuren moet is: een terugkeer naar de Keerpunt formule, een hernieuwd samen optrekken dus van PvdA, D'66 en de PPR, met als doel: een links kabinet. Voor veel mensen in Nederland, ook binnen PvdA en D'66, is de gedachte aan een links kabinet iets revolutionairs of zelfs absurds. Waarom? Waarom zou in Nederland niet kunnen of mogen wat in Zweden, Noorwegen, de Bondsrepubliek, Frankrijk, Spanje, Groot-Brittannië, kortom in vrijwel alle Europese democratieën een heel normale optie is? Het moet kunnen! Ik vrees dat we niet minder dan vier jaar de tijd zullen hebben om door een rustige en zelfverzekerde presentatie werfkracht te geven aan de alternatieven die we gezamenlijk te bieden hebben. Op dus naar het nieuwe Keerpunt, het kabinet Kok-I in 1990 (en liefst eerder). Vanuit Colombia kan ik niet veel bijdragen, maar zodra ik terug ben (begin '88) kunnen jullie voor dat doel op mij rekenen.

Karel van Kesteren,
Bogotá, Colombia

FLUITJE

Sinds ongeveer anderhalf jaar ben ik lid van de Kerngroep. Ik was een tijdje minder actief geweest om een aantal redenen, en een baantje als Kerngroep lid leek me in mijn positie net 'te behappen'. Vier à vijf vergaderingen per jaar met wat lees- en praatwerk vooraf is te doen. De vergaderingen zelf vond ik niet zo boeiend. Als je geen behoefte (meer) hebt om van alles in jouw richting om te buigen, eenvoudigweg omdat je het met de hoofdlijn en het werk van de Kamerleden eens bent, dan blijft er niet veel interessants meer over (presentaties van groepen in de partij, de financiën en andere huishoudelijke zaken).

Waarom ik dan toch nog meedoe? Dat heeft iets met de sfeer te maken. Hoe gaan we met elkaar om in de partij. Wim de Boer schrijft erover in de Radikalenkrant van juni. Hij wil onder andere de vergadercultuur verbeteren. Daarmee ben ik het van

harte eens, maar iets van die 'nieuwe cultuur' is er eigenlijk altijd al geweest. Neem nou de laatste Kerngroepvergadering. Joop de Zeeuw verheft zijn stem tot de verzamelde menigte (we waren met velen!). Als rechtgeaard christen herken ik onmiddellijk de toonzetting van de dominee-op-de-kansel. (Zo'n stem daar kun je iets mee; die moeten we voor de partij behouden). Hij dringt aan op een bepaalde strategie, die niet des partijbestuurs is. Er ontstaat geroezemoes. Dan blaast er iemand op een fluitje... Iedereen schiet in een ontspannen lach. Zoiets bedoel ik nu. Het vermogen te relativeren, Joop haakte daar prima op in, dat heeft me altijd getroffen 'in ons klubje'. Ik kan me voorstellen dat doorgewinterde partijbonzen wel iets anders kunnen vertellen over de sfeer tijdens vergaderingen.

Desalniettemin, als we praten over een meer ontspannen manier om met elkaar om te gaan en toch betrokken bij de belangrijke zaken waar wij voor staan, dan zijn er steeds momenten te vinden zoals hierboven beschreven. Vaker doen zoiets. Overigens ben ik benieuwd of we in onze partij ook radikaal kunnen zijn als het gaat om vernieuwingen in eigen boezem. Of zijn we alleen maar radikaal als het om de boze buitenwereld gaat? Wat er ook gebeurt, ik blijf erbij bij dat rare kleine klubje. U ook?

Peter de Boer,
AC Limburg

MONSTRUM

De samenstelling van het tweede Kabinet-Lubbers getuigt van diepe minachting voor de democratische spelregels, daar zij in flagrante strijd met de uitslag van de verkiezing voor de Tweede Kamer der Staten-Generaal is tot stand gekomen. De kiezers spraken zich duidelijk uit voor een kabinet, waarin het CDA met 54 zetels de belangrijkste regeringspartner zou zijn. Maar tegelijkertijd velden zij een vernietigend vonnis over de samenwerking van deze partij met de liberalen, hetgeen de VVD op 9 zetels verlies kwam te staan. Doordat de PvdA – niettegenstaande haar slappe oppositietier in de afgelopen vier jaar – toch met 5 zetels winst werd beloond, zou het in overeenstemming met de wens van het electoraat zijn geweest, indien er

een regeringskoalitie van CDA en PvdA uit de bus was gekomen, die bovendien op een ruime parlementaire meerderheid van 106 zetels had kunnen rekenen.

Nu zulks niet is geschied, heeft de heer Lubbers voor de zoveelste maal in zijn politieke loopbaan van zijn ondemocratische gezindheid blijk gegeven. Het is daarenboven absurd en in de Nederlandse parlementaire historie nog nimmer voorgekomen dat een partij die 9 zetels verliest, met 5 ministersposten wordt beloond en een partij die 5 zetels wint, volkomen buitenspel wordt gezet. Wie dan ook een politiek monstrem als het nieuwe Kabinet-Lubbers tot de normale verschijnselen in de staatkundige geschiedenis van Nederland beschouwt, zal er waarschijnlijk ook vrede mee kunnen hebben dat Ir. Anton Adriaan Mussert na zijn derde bezoek aan Adolf Hitler op 10 December 1942 toestemming kreeg – overigens tegen de wil van de overgrote meerderheid van het Nederlandse volk – zich leider van dit volk te noemen.

Een regering, die de democratie tot een aanfluiting maakt, dient er echter ernstig rekening mee te houden, dat haar toekomstige onwettige wetgeving nooit door de bevolking geaccepteerd zal worden.

A. Smit,
Rotterdam

VERRADEN

De verkiezingen zijn achter de rug. Voor mij als anarchist betekende dat slechts het uitspreken van mijn vertrouwen in personen die pleiten voor bepaalde zaken in het parlement. Mensen met ideeën als de mijne heb ik opgeroepen om de PPR te stemmen. Zij en ik voelen zich nu verraden ofwel misleid door die PPR.

Waarom? De PRR-fractie had tot op 21 mei de afspraak dat zij met de EVP- en CPN-fractie innig zou gaan samenwerken. Na 21 mei was er geen CPN of EVP meer vertegenwoordigd in de Tweede Kamer, en dus geen samenwerking; de PPR-fractie ziet geen zin in samenwerking met CPN-ers en/of EVP-ers die niet in de kamer zitten.

Ik had de indruk dat er een wil tot samenwerking was op inhoudelijke gronden en niet alleen als optelsommetje. De PPR-fractie toont voor mij dat zij de PPR als middel verheft tot doel. Wat mij betreft, en ook wat diegenen betreft die ik gemotiveerd heb om op de PPR te stemmen, dient alsnog, hoewel reeds zeer te laat

BOTTE HOUTHAKKER

Met stijgende verbazing en toenemende irritatie hebben wij in de Radikalenkrant van juni j.l. weer eens kunnen lezen hoe een aantal 'welbespraakte hotemetoten' over elkaar heen buitelen met analyses en voorstellen. De dames en heren weten niet alleen prima onder woorden te brengen waarom 'Links' de verkiezingen heeft verloren, maar tevens welke wegen wij als PPR opnieuw in moeten slaan. Maar wat voor hen geldt, geldt natuurlijk ook voor gewone partijleden. Vandaar dat we graag een aantal opmerkingen wensen te maken over de opvattingen zoals die in de genoemde Radikalenkrant verwoord staan.

Allereerst wordt door ons topkader de 'Klein Linkse samenwerking', in alle toonaarden betreurd, ten grave gedragen.

De discussie daarover was lastig, heeft voor de vorm zo z'n nut gehad maar nu moet dat afgelopen zijn: alle PPR-leden dienen vol toewijding en met creativiteit in het eigen hok terug gedreven te worden... tenminste dat lijkt zo'n beetje de onderliggende gedachtegang binnen de partijtop.

Janneke van der Plaats, onze huidige voorzitter, heeft het er zelfs over dat die samenwerking 'een gepasseerd station' is. Zij heeft vroeger waarschijnlijk teveel in de poppenhoek en te weinig met treintjes gespeeld. Want anders had ze vast wel geweten dat je toch eerst in een trein moet stappen, die moet laten vertrekken, alvorens een station te kunnen passeren. Discussies op het peron brengen een trein niet in beweging.

Waar eerder sprake van is, is dat Janneke van der Plaats de onmacht van het partijbestuur probeert te verdoezelen om boven de eigen interne polarisatie uit te komen. En als Haarlemmerolie komt de reorganisatie van het partijapparaat dan uit de kast vallen.

Met name Wim de Boer werkt in zijn analyse toe naar die schijnbaar noodzakelijke reorganisatie. Nu moeten wij toegeven dat de gedachte de bezem eens door de partijbureaucratie te halen ons erg aanspreekt. Met name leden van het Haagse Aktiecentrum hebben, o.a. bij de discussie rondom de 'Linkse Samenwerking', nogal wat frustrerende ervaringen opgedaan met allereerste circuits binnen de partijbureaucratie. Die hebben willens en wetens een kwalitatieve dis-

kussie en voortgang van de 'Linkse samenwerking' weten te traineren. Maar een structurele verandering voor te staan met voorbijgaan aan verder onderzoek naar federatieve samenwerkingsvormen met CPN en PSP heeft voor ons toch wel erg veel weg van de tegenwoordig veel bejubelde Lubberiaanse pragmatische stijl. En snel is er dus een werkgroep uit de hoed getoverd, een werkgroep met 'organisatiedeskundigen'. Zie daar de vernieuwende PPR. Deskundigheid en techniek gaan heersen. Een nieuwe macht verschijnt ongevraagd met ruim mandaat in ons partijapparaat in de gestalte van deskundigen en experts in bureaucratische processen.

Alvorens ons intern te reorganiseren moeten we wel weten dat onze zelfstandigheid, ondanks een briljante en wervende lijken de campagne, ons in absolute zin eveneens duizenden stemmen gekost heeft en dat wij te nauwernood een 2e Tweede Kamerzetel hebben weten te behouden. Ook de uitlatingen van Ria Beckers en Bas de Gaay Fortman laten zien dat de liefde voor 'Linkse samenwerking', voorzover ooit echt aanwezig, voorbij is. Zij laten in hun bijdragen en via citaten niet na om de problemen en 'tegenstellingen' tussen PPR, CPN en PSP te benadrukken. De nog steeds mogelijke perspectieven die aan gene zijde van die problemen en 'tegenstellingen' liggen, worden door hen niet alleen doodgezwegen, maar zelfs daar waar het tot vruchtbare politieke samenwerking geleid heeft als onwenselijk ervaren. Met name Bas de Gaay Fortman doet dit, waar hij er voor pleit om bestaande samenwerkingsverbanden op provinciaal nivo volgend jaar maar in te wisselen voor een eigen PPR-lijst, teneinde de 'grote sprong vooruit' te kunnen maken. Hier ontpopt de fijnzinnige meester in het ivoor draaien zich toch wel werkelijk tot een botte houthakker.

Zet je ze allemaal, de bewuste schrijvers en geciteerde sprekers, op één rij dan blijkt er een prachtige legpuzzel te ontstaan die wij als gewone leden ongevraagd kado krijgen: 'De Linkse samenwerking is dood, lang leve de PPR en laten we weer aanschuiven tegen onze grote zus - de P.v.d.A.' Dat hadden ze gedacht.

Voor ons, leden aan de basis/van het aktiecentrum Den Haag,

na de negatieve uitstralingen van de PPR-fractie hierover, kontakt opgenomen te worden met CPN-ers en EVP-ers, die namens hun partij mogen optreden, om hen te betrekken bij het PPR-werk in de tweede kamer, wellicht op te nemen in de steunfractie van de PPR. Waarom kan, wat in veel gemeenteraden van Nederland wel kan, niet in de Tweede Kamer?

Bovenstaande is wel een kater vergeleken met de prima harde stijl van de PPR-kampagne 1986. Zijn titels en erebaantjes dan toch belangrijker dan mensen?

PS: Zo'n strip als Boer Biet, die heel duidelijk aangeeft met overtrokken karikaturen wat wij als PPR niet willen als toekomst, mag best terugkomen.

Egbert Wever,
Tilburg

PLUIM

Zomer 1986. Menige radikaal rust op zijn of haar lauweren na heftige campagneactiviteit. In Assen tellen we de zomerse dagen en genieten we volop van onze welverdiende rust. We denken terug aan de landelijke verkiezingen, die volgens de een desastreus en volgens de ander bemoedigend zijn verlopen. Op de uitslag willen wij niet ingaan, althans niet in deze 'open brief'.

Wel willen we het hebben over de campagne. En nou eens niet over de dingen, die ons niet aanstonden, naar over de onderdelen die prima liepen. Nog nooit hebben wij zo'n stimulerende en goed geoliede campagne meegemaakt, nooit eerder kwam het in ons op het kampagneteam een pluim te geven. Nu wel. Onze bewondering voor het kampagneteam is groot. Er is hard gewerkt, creatief gedacht, goed georganiseerd. En dat motiveert.

We noemen de tijdige aflevering van het verkiezingsmateriaal, de leuke advertenties, de prettig leesbare folders, de stimulerende Radikalenkranten, de Radikale Kafés, de openingsavond in de Kleine Komedie, de inzet van Kamerleden en andere sprekers en spreeksters.

Bedankt Wim, bedankt alle anderen, die deze campagne zo voortreffelijk hebben gerund. We voelden dat jullie er hard aan trokken; ons gaf het in ieder geval energie om er in Assen flink tegenaan te gaan.

Namens PPR Aktiecentrum Assen.
André Staas, voorzitter
Lammert de Vries, sekretaris

is het niet zo vanzelfsprekend om op grond van verkiezingsuitslagen de (klein)linkse samenwerking maar de ruimte in te schieten. Wij zijn niet van plan de moeizaam bevochten samenwerkingsuitspraken zonder meer te verlaten. Zeer zeker niet als dat geschiedt op grond van 'koude-grond-analyses' door een aantal vooraanstaande partijleden die zelf nauwelijks enige ervaring bezitten in wat 'linkse samenwerking' in de praktijk betekent en kan voorstellen. Wat er tijdens de verkiezingen van de afgelopen tijd gebeurde is het failliet gaan van de gehele progressieve politieke stijl van de afgelopen jaren, een stijl die meer gericht was op het functioneel maken van zaken voor eigen politieke machtsaspiraties dan een toe werken naar politieke vormen waarmee allerlei maatschappelijke vraagstukken opgelost hadden kunnen worden.

Voor ons blijft Linkse Samenwerking en krachtenbundeling uitgangspunt voor verder handelen. Van daaruit blijft het aktiecentrum Den Haag zich inzetten voor voortgaande realisering van samenwerkingsvormen met name op landelijk nivo tussen PPR, PSP en CPN; organisatieperielen en filosofieer over de eigen identiteit ten spijt. Met PSP en CPN zal verder gediscussieerd moeten worden over een gezamenlijk radikaal-links beleid tegenover het overheersende rechtse beleid van de komende jaren. In die discussie dienen wij, als drie partijen, ons wel opnieuw de vraag te stellen of, gelet op de politieke realiteit van vandaag, we gezamenlijk werkelijk in staat (willen) zijn om die veranderingen tot stand te brengen. Daarbij dient de PPR begrip op te brengen voor CPN en PSP die meer dan wij de hun door de verkiezingen geslagen wonden moeten likken.

Zelf zullen wij als aktiecentrum het initiatief van 'Links Haarlem', om dit najaar een conferentie van Linkse samenwerkingsverbanden op gemeentelijk en Provinciaal nivo te organiseren, krachtig ondersteunen en roepen hierbij sympathisanten op kontakt met 'Links Haarlem' te leggen. (Links Haarlem, Slauerhoffstraat 12, 2025 GP Haarlem.) Voor ons geldt dat wat leden zelf willen, door leden zelf eerst besproken moet worden alvorens bestuurders tot handelen mogen overgaan.

Namens Aktie Centrum Den Haag
Hans Cornet, Ben Baks, Jan Driessen, Marga Bakker

RIA BECKERS: ARMZALIG

Het beeld heeft het dan toch gewonnen van de werkelijkheid. De uitstraling van de Minister President – openhartig, doortastend en de redelijkheid zelf – heeft de realiteit van het vier jaar gevoerde beleid afdoende in de schaduw kunnen stellen. Een beleid dat hard was, ontoegankelijk en zonder perspectief. Een beleid waartegen heel veel mensen te hoop waren gelopen, vanwege de kruisraketten, vanwege de keuze voor kernenergie, vanwege de afbraak van de sociale zekerheid. De lijsttrekker van het CDA heeft een knappe prestatie geleverd. Hij mag van de kiezers zijn karwei afmaken.

Geen wonder dat ook de regeringsverklaring is opgesteld volgens het zo succesvol gebleken verkooprecept. Het moet voor velen bemoedigend klinken uit de mond van deze Minister President, dat wij de werkloze mensen als het ware op moeten gaan zoeken om hem of haar kansen te geven. Het moet toch bemoedigend klinken dat dit kabinet emancipatie zegt te willen, eigen verantwoordelijkheid voor de mensen, en recht en gerechtigheid over de grenzen heen. De samenstelling van de ploeg werkt aan dit bemoedigend beeld misschien wat minder mee. Winsemius weg, De Ruijter weg, Van der Reijden weg. Waren dat niet juist de drie die soms nog een eigen geluid lieten horen? En heeft Van der Reijden echt uit de krant moeten lezen dat hij niet meer gewenst was? Met dit soort menselijke aspecten kan de Minister President – de leider van het team, zoals hij zelf graag zegt – zich kennelijk niet bezig houden. Met het woord 'dankbaarheid' in de aanhef van de regeringsverklaring wordt dat wel weer glad gestreken. En de kiezers vergeten snel.

Voor diegenen die inmiddels geleerd hebben dwars door de maskerade heen te kijken, is deze ploeg bewindslieden slechts de bevestiging van een harde werkelijkheid: het recht van de sterkste is weer troef. Lubbers is niet meer de man waar Den Uyl nog altijd van droomde: 'De man, die van dichtbij de PPR vandaan komt, in het kabinet Den Uyl heeft gezeten en dus de behoefte moet hebben aan een ander soort CDA dat tenminste zo goed met de PvdA zou kunnen samenwerken'. (NRC van 3 mei). Nee, hij heeft een wezenlijk andere keuze gemaakt, was daar duidelijk over in de campagne en ook in de keuze van zijn ministers. Zeg me wie uw vrienden zijn en ik zal u zeggen wie ge zelf bent.

Het element van duidelijkheid in de campagne, voortzetting van het kabinetsbeleid, was een winstpunt. Het paste natuurlijk perfect in de beeldvorming. Maar dat neemt niet weg, dat het bieden van duidelijke politieke keuzen de basis is van elke democratische besluitvor-

ming. De progressieven hebben daar in het verleden veel nadruk op gelegd. Diezelfde progressieven hadden zeker nu een eenduidig en inspirerend alternatief aan kunnen bieden. Dat dat niet is gebeurd en dat iedereen op deze verwarrende manier alleen maar voor zichzelf heeft gekozen, beschouw ik nog steeds als een ongelooflijke blunder.

Hoe het ook zij, CDA en VVD hebben de kiezers om een meerderheid gevraagd en ze hebben die meerderheid gekregen. Dan is het ook een kwestie van politiek fatsoen de Koningin te adviseren de heer Lubbers tot formateur te benoemen, van een kabinet dat mag rekenen op voldoende steun in de Staten Generaal.

De ontwikkeling van het fenomeen 'regerakkoord' zit mijn fractie niet lekker. Keerpunt '72 is als gezamenlijk regeerprogramma destijds onder verantwoordelijkheid van de partijen, niet van de fracties, tot stand gekomen en het werd vóór de verkiezingen gepresenteerd. Dat is iets heel anders dan nu gebeurt. Een regeerakkoord is louter een fractiezaak geworden. Daar blijkt men in staat eigen stokpaardjes, die de verkiezingsprogramma's niet hebben gehaald, opgenomen te krijgen. En de belangrijke rol die leden van de fractie in deze hebben vervuld, wordt zelfs in de regeringsverklaring benadrukt. De PPR-fractie is en blijft van mening dat de werkwijze en vooral de manier waarop in 1982 en nu opnieuw invloedrijke leden van de CDA- en VVD-fracties bij de formatie worden betrokken en persoonlijk aan het resultaat – aan akkoord en kabinet – worden gebonden, afbreuk doet aan de rol van het parlement en de parlementaire controle ondergraaft.

Op het eerste gezicht mist de regeringsverklaring een duidelijke visie op mens, overheid en samenleving. Maar vergis u niet, kijk achter de versluijrende taal en pas op als de macht over 'dienen' spreekt. De ideologie is er wel degelijk, de drijfveren zijn consistent. Het gaat om het recht van de sterkste, om het handhaven van de huidige machtsverhoudingen in de wereld, om een maatschappij waarin enkelingen beslissen over leven en toekomst van velen. Die enkelingen, die in het licht leven, jazer, en die de afgelopen vier jaar niets anders hebben gedaan dan de achterstand van talloze medeburgers willens en wetens vergroten.

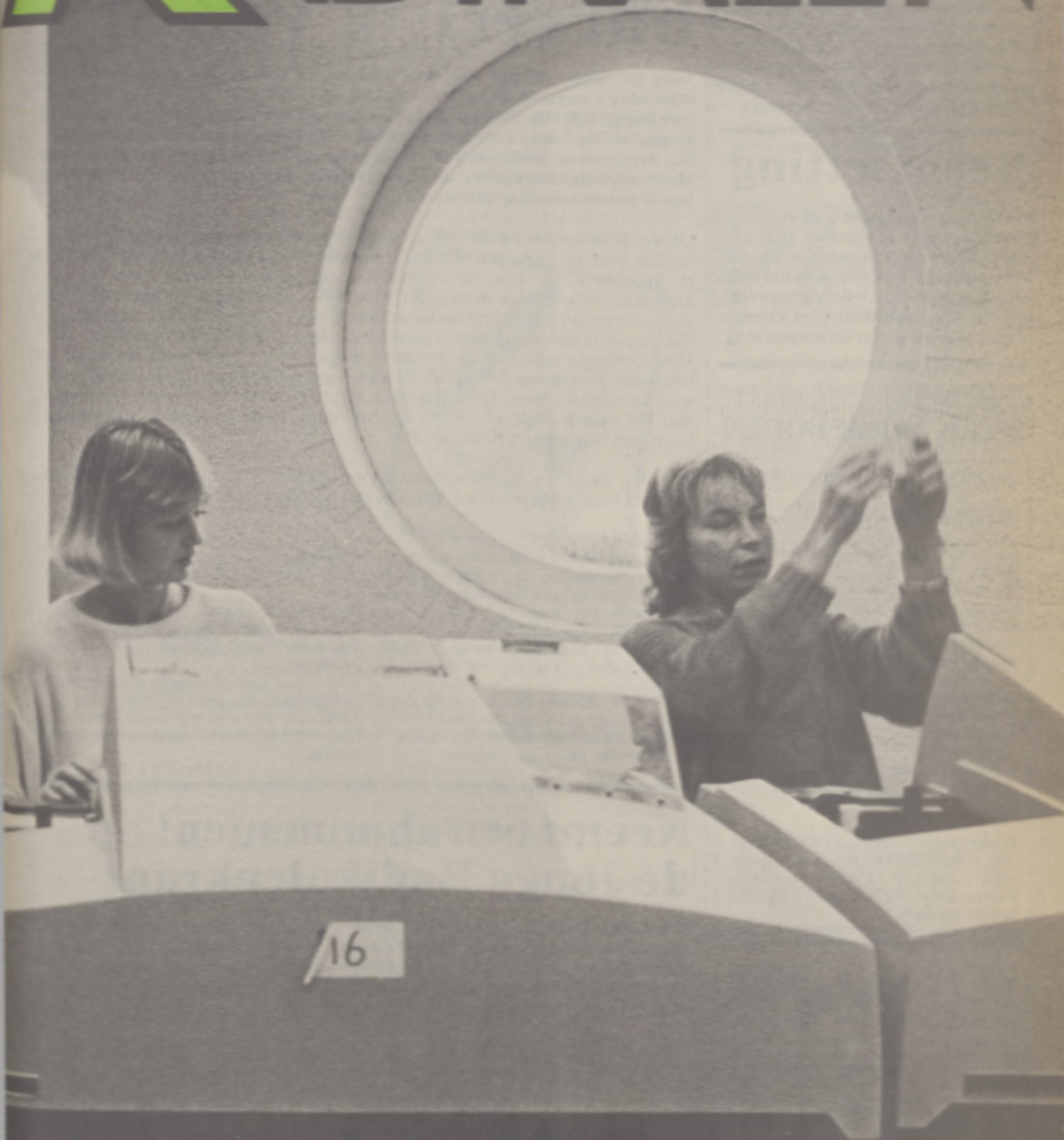
Voortgaan en vernieuwen, is het motto. Het eerste hadden we verwacht. De koude sanering gaat door. 16,5 miljard omgebogen in de afgelopen vier jaar, 18,5 miljard als doelstelling voor de komende jaren. Het tweede – vernieuwen – maakt toch nieuwsgierig. 'Nieuwe uitdagingen van een samenleving die zich moet voorbereiden op de jaren '90, die daar naar toe

moet groeien'. Om welke uitdagingen gaat het? Ik lees: de nieuwe kennismaatschappij. En verderop: de jaren '90, die getekend zullen worden door voortgaande technologische vernieuwingen met even zoveel uitdagingen voor ons onderwijsbestel en het technologiebeleid; informatica, b.v. van belang voor de werkgelegenheid. Dan maar eens kijken bij onderwijs: 'In de volwassenenedukatie neemt het beroepsonderwijs een centrale plaats in', en: 'voor het economisch herstel van de samenleving in haar geheel is een goed toegerust stelsel van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek onmisbaar'. Verder niets. Ik kijk bij technologiebeleid en lees: 'Benutting van nieuwe technologische mogelijkheden is één van de allerbelangrijkste factoren die onze groei bepalen'. Dat is alles. Ik lees ook over 'een Europese identiteit op veiligheidsgebied, als een proces dat politiek kan worden beïnvloed, maar ook moet worden gestimuleerd vanuit de praktische economische en technologische samenwerking'. En ik vraag me af: leven er straks nog mensen in die maatschappij van de 90-er jaren? En zo ja, hoe moet dat dan? Moeten we ons daar niet op voorbereiden?

Het spreken over de groeikracht in onze samenleving blijkt bij nader inzien louter financieel-economisch bedoeld. Ontplooiing wordt alleen in relatie gebracht met een betaalde baan. Begrippen als 'emancipatie', 'een verantwoordelijke en volwassen samenleving' en 'nieuwe solidariteitsverhoudingen' krijgen geen enkele inhoud. Erger nog: het beleid dat wordt uitgezet zal mensen voortdurend kansen blijven ontnemen zichzelf te worden en verantwoordelijk te zijn: vrouwen wordt vorming en scholing steeds moeilijker gemaakt: jongeren worden gedwongen tewerkgesteld of gedwongen geschoold, anders krijgen ze geen geld om van te leven; de koopkracht van de minima is in feite helemaal niet gegarandeerd. En bij 'solidariteit' denk ik aan de zwakzinnigheid, de bejaardentehuizen en de gezondheidszorg, waar het nu al volkomen fout gaat. Niets lezen we daarover. Niets ook over de toekomst van ouderen in het algemeen, niets over vrijetijdsbeleid, niets – zelfs niet het begin van een vermoeden – van een nieuwe kijk op arbeid. Niets over de betekenis van onderwijs en vorming anders dan voor een beroep. En cultuur is kunst, meer niet, met hogere toegangsprijzen bij, kan het zijn, een groter publiek bereik. Ik heb nog nooit zo iets armzaligs gezien.

(Dit is een gedeelte uit de bijdrage van de PPR-Tweede Kamer-fractie aan het debat over de regeringsverklaring.)

RADIKALEN

16

TECHNOLOGIE VOOR MENSEN?

Idealisten in zaken

Bij voldoende belangstelling organiseert de sekte Inhoudelijk Werk van het partijbestuur op zaterdag 8 november een ontmoetingsdag voor PPR-mensen met belangstelling voor ondernemen en voor management. Aanmelding voor 15 oktober bij het partijburo (Hans Schoen).

Rechtzetting

De foto op de omslag van de vorige Radikalenkrant (augustus) was niet van Angelo Goedemondt, maar van Fred Hosmus. Ook fout was het kolofon op het punt van de vormgeving. Niet Bert Freeke maar Bert Vreeken werkt met Joep aan de verpakking.

PPR WERK AANGEBODEN

De PPR zoekt per 1 december 1986 een

DIENSTWEIGERAAR

als assistent van de sekretaris partijbestuur.

Hij wordt o.m. belast met postverwerking, organisatie en notuleren van vergaderingen, archivering, planning en voortgangskontrolle, e.a. administratieve werkzaamheden.

Gevraagd wordt iemand met:

- inzicht en vaardigheden op administratief gebied
- organisatievermogen
- sympathie voor de PPR

Aktieve PPR-leden genieten de voorkeur.

Verdere inlichtingen: Louis Vuurboom (tel. 020-227342/247570). Schriftelijke sollicitaties vóór 15 oktober a.s. aan: Partijbestuur PPR, Singel 277, 1012 WG Amsterdam.

RADIKALEN KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijburo PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning, Arda van den Brink Bram van Ojik Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredactie Bram van Ojik Redaktiesekretariaat Enny Schouten Vormgeving Joep Paulussen, Bert Vreeken Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Frenk Driessen Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Broersma Stefanie Brokerhof Henk Hammenga Lidie Koeneman Eddy Neumann Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,- per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Omslagfoto Michiel Pellanders

Studiedag: radikalen en burgerlijk verzet

Voor het denkend deel van de PPR - bijna alle leden dus - wordt een studiedag georganiseerd over **BURGERLIJK VERZET**.

Hoe burgerlijk zijn radikalen eigenlijk als puntje bij paaltje komt, dat wil zeggen als de fiskus voor de defensiebelasting op de stoep staat? En als de ME dreigend de herfstzon verduistert voor de hoofdepoort in Woensdrecht? Hoeveel radikalen hebben de eigen kongressuitspraak serieus genomen en hun defensiebelasting geweigerd?

Op 4 oktober willen we met elkaar nadenken over uitgangspunten van verzet in onze kultuur. Is de parlementaire democratie eigenlijk wel overal en altijd de hoogste norm? Kan de samenleving fundamenteel veranderen via het spreekgestoelte op het Binnenhof? Hoeveel ruimte mag je als radikaal opeisen voor verzet dat de formeel-demokratische besluitvorming overschrijdt? Waartegen is burgerlijk verzet gerechtvaardigd en met welke middelen?

Heel konkreet zullen we proberen in te gaan op de oproep om belasting te weigeren. Hoe doe je dat eigenlijk? Een wat onzekere stap op een onbekende weg. Doe je dat alleen of juist het beste met een groepje? Welke aktiemiddelen zijn het meest effectief om de kruisraketten tegen te houden? Besmette bedrijven boycotten? Blokkades?

Een dag dus die zowel beschouwing en discussie biedt als een praktisch handvat voor verdere akties. Typisch een dag voor Radikalen kortom...

PROGRAMMA

Zaterdag 4 oktober in de Mozes en Aäronkerk in Amsterdam. Te bereiken met de metro of tram 9, halte Waterlooplein. Vanaf 10 uur binnenlopen.

10.15-11.00: Doe Niet Mee aan Woensdrecht-aktie. Besmetverklaring, boykots en blokkades - hoe nu verder met de bouw?

11.00-12.00: Wybren van den Burg: 'Een radikale visie op burgerlijk verzet'; over grenzen en mogelijkheden van verzet in onze kultuur. Discussie hierover.

PAUZE

12.45-14.45: Discussie in werkgroepen over:

1. geweld en verzet; 2. praktisch belasting weigeren; 3. hoe overwin ik mijn eigen aarzelingen? Methodiek van de verandering.

15.00-15.30: plenair gesprek over aktiemogelijkheden; hoe moet de PPR verder?

OPGAVE: bij het partijbureau (Jan Huisman). Wij rekenen op een enthousiaste opkomst!

Neemt een abonnement op de Jonge Radikalenkrant

Weet wat de PPR-jongeren nu weer van plan zijn en ook uitvoeren. Lees dat allemaal in de nieuwe Jonge Radikalenkrant. In het eerste nummer een interview met André van Gemert over jongeren en politiek, PPR-jongeren in Roemenië, afdelingsnieuws en nog veel meer. Leest hem dus.

Voor PPR-leden f 15,- per jaar, voor aktiecentra f 20,- (vijf nummers).

Naam: _____

Adres: _____

Postcode + woonplaats: _____

Zenden naar PPR-jongeren, Antwoordnummer 10718, 1000 RA Amsterdam.

PROCES TEGEN STAAT GAAT DOOR:

Eerste vonnis slecht gemotiveerd

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Op 20 mei verklaarde de Rechtbank te Den Haag zich 'onbevoegd' in de kruisraketten-zaak. De Stichting Verbiedt de kruisraketten is samen met ruim 12.000 eisers in hoger beroep gegaan tegen dit vonnis.

De advocaten van de Stichting adviseerden al eerder positief over het hoger beroep. Hun mening over het vonnis komt er – kort gezegd – op neer dat het volstrekt onvoldoende is gemotiveerd, dat het zowel maatschappelijk als juridisch in het geheel niet overtuigend is en dat het niet akseptabel is dat de rechters zich er zó van af maken.

Op bijeenkomsten in 19 plaatsen in het land bleek dat zeer velen het proces ook willen dóórzetten. Kort geleden is dus hoger beroep ingesteld. Het Gerechtshof in Den Haag behandelt nu de zaak.

Het instellen van het hoger beroep is eigenlijk niet meer dan een formaliteit. Het eigenlijke werk komt pas later: de advocaten zullen over enige maanden de bezwaren tegen het Rechtbank-vonnis op papier zetten. Dit papier ('Memorie van Grieven') wordt dan aan het Gerechtshof overhandigd. Weer enige maanden later zullen de advocaten van de Staat een schriftelijke reactie ('Memorie van Antwoord') overleggen. Daarna volgen de pleidooien en nog wat maanden later de uitspraak van het Hof.

Tijdens de regionale bijeenkomsten werd opnieuw gekonstateerd dat velen, die zich destijds niet als eiser meldden, achter het proces staan en graag mee willen helpen. Het is evenwel in deze fase van het proces niet meer mogelijk om alsnog mede-eiser

te worden. Om toch iedereen de kans te geven mee te doen ontstond het denkbeeld om te komen tot de oprichting van de 'Vrienden van het Proces'. Ieder die het proces wil steunen en op de hoogte wil blijven, kan zich daarvoor aanmelden. Alle 'Vrienden van het Proces' ontvangen Procesnieuws.

ANTWOORDBON

Ik volg met belangstelling de berichten over het Proces tegen de Staat.

- Ik geef me hiermee op als 'Vriend van het Proces' (bijdrage f 20,— of meer per jaar). De Stichting houdt me dan op de hoogte van het verloop van het proces door toezending van haar nieuwsbrief 'Procesnieuws'.
- Ik ontvang graag de zeven nummers van 'Procesnieuws' voor f 10,— inclusief verzendkosten. (Zolang de voorraad strekt.)
- Stuur mij een lijst van uitgaven van de Stichting.

(Aankruisen wat van toepassing is.)

Naam _____

Adres _____

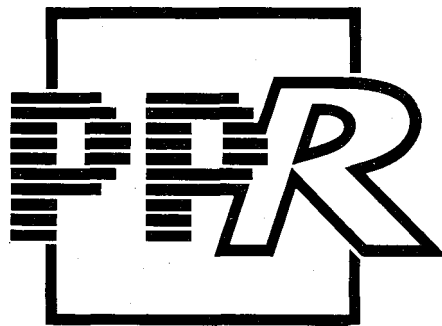
Postcode _____

Woonplaats _____

Bon in envelop en adresseren aan:
Stichting Verbiedt de kruisraketten
Postbus 4098
1009 AB Amsterdam.

Studiedag Libertaire karakter PPR

Op 4 oktober organiseert de sectie inhoudelijk van het partijbestuur een studiedag over 'Het libertaire karakter van de PPR'.

Plaats: De EENHOORN, AMERSFOORT (recht tegenover het station)

Programma:

- 10.15 u. binnenlopen/koffiedrinken
- 10.45 u. inleiding op het thema door Rouke Broersma, voorzitter van de studiedag
- 11.00-12.00 u. inleidingen van Rudolf de Jong (medewerker op het Instituut voor sociale geschiedenis en deskundig op het terrein van het anarchisme) en van A. A. M. Kinneking (wetenschappelijk medewerker van de Teldersstichting, het wetenschappelijk bureau van de VVD)
- 12.00 - 13.00 u. pauze
- 13.00 u. discussie in groepjes
- 14.30 u. theepauze
- 15.00 u.-16.00 u. plenaire discussie met de inleiders + afsluiting

Kosten: f 10,—

OPGAVE: vóór 25 september bij de sectie inhoudelijk werk, Partijbureau PPR, Singel 277

Een week voor de studiedag worden aan de deelnemers de discussiestukken toegestuurd.

RADIKALEN KRANT

INHOUDSOPGAVE

Krisis	6
Van Noord	9
Verschuren	11
Technologie	12
Leuven	18
Roemenië	20
Jongeren	21
Reorganiseren	22
Brieven	23
Maura Dougan	24

SOESTERBERG MAAKT BEZORGD:

Bewapening is doodlopende weg

Op het vliegveld Soesterberg zijn Amerikaanse en Nederlandse gevechtsvliegtuigen gestationeerd met een belangrijke NAVO-taak. Daardoor speelt dit vliegveld een wezenlijke rol in de zinloze en levensgevaarlijke bewapeningswedloop. Die aanwezigheid van Soesterberg in een dichtbevolkt deel van ons land is voor velen in de wijde omgeving een reden voor grote bezorgdheid. Elk jaar wordt aan die bezorgdheid uiting gegeven door een demonstratie in de buurt van heedemonstratie in de buurt van het vliegveld.

Dit jaar vindt die Soesterbergdemonstratie – alweer de 9e in de reeks – plaats op zaterdag 27 september, aan het einde van de vredesweek 1986. De demonstratie heeft als leuze 'Bewapening: een doodlopende weg!'.

De demonstratie wordt gehouden op het recreatieterrein aan de Kerkweg in Soesterberg en begint om 12.00 uur. Tijdens de inleidende en afsluitende manifestaties op het terrein treden als sprekers op Cees Commandeur en Ina Brouwer en wordt het geheel muzikaal en cabaretesk omgespeeld door de groepen 'de Grens obv' uit Haarlem en 'Kunst en Ongenoegen' uit Utrecht. Om 13.30 uur vertrekt een demonstratieve tocht naar de Amerikaanse ingang van het vliegveld. Wij vragen de deelnemers met allerlei attributen de bedoeling van de demonstratieve tocht kracht bij te zetten. De afsluitende manifestatie, wederom op het terrein aan de Kerkweg, wordt om ongeveer 17.00 uur beëindigd met het Vredeslied op tekst van Jules de Corte. Vanuit de omringende plaatsen worden door de plaatselijke vredesgroepen fietstochten naar Soesterberg georganiseerd. Openbaar vervoer naar Soesterberg met de bussen van Centraal Nederland vanuit Utrecht, Zeist en Amersfoort.

Inlichtingen over de demonstratie telefonisch via 030-310377 of 03404-53240. Fi-

nanciële ondersteuning via giro 5570091 t.n.v. Stuurgroep Soesterberg te Utrecht. Affiches en stickers af te halen in Utrecht bij de Kargadoor 36 en in Amersfoort bij het Jongerencentrum, Van Asch van Wijkstraat 22.

Geef de wapens niet de ruimte

Net als in Soesterberg wordt ook in 't Harde op 27 september een vredesmars gehouden. Deze Anti Atoombom Mars start om 14.00 uur bij NS-station 't Harde (aan de spoorlijn Amersfoort-Zwolle). Er worden extra treinen ingezet. Aansluitend vindt er een manifestatie plaats.

Sprekers: Harrie Zeldenrust (Kerk en Vrede), Trees Lambregts (Vrouwen voor Vrede) en Leon Wecke (polemoloog). Muziek is er van Rapalje en van Raul Tan Buru. Voor de kinderen is er poppenkast. Voor de ouderen zijn er vele kraampjes met informatie. Ook verkrijgbaar is een vierkleuren zeefdruk met de leus van de mars: Geef de Wapens Niet de Ruimte.

Gesol met de Wet Gelijke Behandeling

De PPR-fractie heeft verbaasd gekonstateerd, dat het gesol met de wet Gelijke Behandeling onverminderd voortgaat. In het regeerakkoord staat, dat het kabinet zo'n wet vóór 1 juli 1987 in zal dienen. Tijdens het debat over de regeringsverklaring antwoordde premier Lubbers op een vraag van Ria Beckers, dat zij over dit tijdstip 'geen zorgen hoefde te hebben'. Uit de vandaag gepresenteerde beleidsvoornemens van het kabinet voor 1987 blijkt echter dat zo'n wetsvoorstel op z'n vroegst in het najaar van 1987 aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden. Een verklaring daarvoor wordt niet gegeven. De PPR-fractie zal bij de Algemene Beschouwingen een motie indienen om het kabinet te houden aan de gedane toezeggingen.

Bivak

Ter voorbereiding van de grote november-demonstratie in Amsterdam, zoekt het hoofdkantoor van BIVAK dringend en met spoed naar vrijwilligers voor één à twee dagen per week.

Opgave: BIVAK, Elandsstraat 84¹, 020-249712.

Prinsjesdag

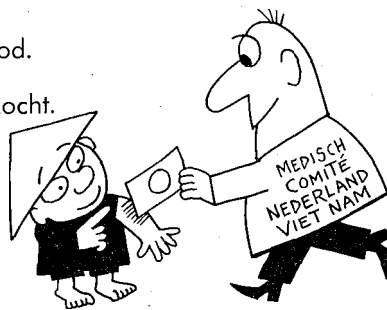
Naar aanleiding van de troonrede heeft de fractie de volgende verklaring uitgegeven:

Het grootste deel van de bevolking zit de regering danig in de weg. Bejaarden moeten hun tehuis uit. Wie op het openbaar vervoer is aangewezen, kan dat straks niet meer betalen. Kinderen van 4 jr mogen niet naar school, jongeren die speciaal onderwijs nodig hebben, moeten naar de gewone school. Studeren wordt een luxe, vrouwen kunnen de herverdeling van arbeid vergeten.

Het zijn allemaal lastposten, die de groei van de economie in de weg staan. De lastposten van het kabinet zijn voor de PPR het hart van de samenleving, de spil waarom het economisch beleid hoort te draaien. De ekonomie, die ons uit de troonrede toegrijnst, draait slechts om zichzelf en om de belangen van de kleine groep die het gemaakt heeft.

6 ZIEKENHUIZEN IN NOOD IN VIETNAM KAN NIET BEZUINIGD WORDEN

In Vietnam gaan dagelijks patiënten dood. Het geld om hen te genezen ontbreekt. Er kunnen geen medicijnen worden gekocht. De gezondheidszorg is gratis. Toch blijven zieke mensen thuis en staan ziekenhuisbedden leeg. Wat moet je, als zelfs het meest eenvoudige verbandgaasje ontbreekt? Het Medisch Comité doet er wat aan. Dankzij uw hulp.

POSTGIRO 10 90 400

MEDISCH COMITÉ NEDERLAND-VIETNAM
POSTBUS 5701-1007 AS AMSTERDAM - POSTGIRO 1090400 - TELEFOON 020-270411.

Nog 30.000 nodig:

Redakties willen nieuw blad maken

Het partijbestuur heeft besloten dat er in 1987 fors bezuinigd moet worden op de afdrachten aan de aktiecentra en op de Radikalenkrant. Het personeelsbestand blijft voorlopig buiten schot. Men wil eerst de resultaten afwachten van de onlangs gestarte 'heroverwegingswerkgroep'. Deze groep heeft onder andere tot taak om voorstellen te doen voor verandering in de partijorganisatie.

Een extra reden om niet op personeel te bezuinigen vormt, in de opvatting van het partijbestuur, het ontbreken van een sociaal plan of afvloeiingsregeling. Wel is er besloten tot de instelling van een zogenaamde 'vakature-overweging'. Dat houdt in dat van elke ontstane vakature zorgvuldig zal worden nagegaan of deze wel opnieuw vervuld moet worden. Over wat er met de dan ontstane budgettaire ruimte moet gebeuren, werd geen besluit genomen.

Dit alles betekent dat de aktiecentra en de Radikalenkrant voor het leeuwendeel van de bezuinigingen opdraaien. Voor de krant betekent dit voornamelijk een adering van 30.000 gulden per jaar (van 124.000 nu naar 94.000 in 1987), met dien verstande dat het partijbestuur heeft toegezegd te proberen om elders in de partij (Tweede Kamer fraktie, stichtingen) extra fondsen voor het partijblad te werven. Deze inspanning vindt plaats tegen de achtergrond van vergaande plannen van redaktiewege om het partijperiodieken-

bestel een nieuwe aanzien te geven. Grofweg komt het er op neer dat de Radikalenkrant zich meer gaat beperken tot de echte nieuwsvoorziening en dat de Radikale Notities, als driemaandelijks bijlage bij de Krant, plaats biedt voor grondige themadiskussies en inhoudelijke begeleiding van het partijgebeuren. De krant komt er uit te zien als de voor de zomer gemaakte verkiezingskranten (mooie vormgeving, zeer aktueel, hoge verschijningsfrequentie) en de Notities verschijnen in een verbeterde uitvoering van de huidige Radikalenkrant.

De redakties zijn het over de nieuwe opzet al roerend eens. Ze beogen een verbreding van het draagvlak voor inhoudelijke discussie en een verbetering van de nieuwsvoorziening om zo de betrokkenheid van leden bij partijzaken te vergroten. Het geheel zal ook als visitekaartje voor mensen buiten de PPR een overtuigende indruk maken.

Nu eerst maar eens afwachten of het geld op tafel komt.

NIEUWE WET PERSONENVERVOER:

Decentralisatie halfslachtig doorgevoerd

Bij de behandeling van de Wet Personenvervoer, begin september in de Tweede Kamer, heeft Peter Lankhorst een lans gebroken voor vrijwilligersorganisaties die zich bezig houden met het vervoer van mensen voor wie het normale openbaar vervoer slecht of niet toegankelijk is. Het gaat daarbij met name om gehandicapten.

Vervoer door vrijwilligers is in de nieuwe wet toegestaan als de in rekening gebrachte kosten niet hoger zijn dan de kosten van de auto die wordt gebruikt. Wordt er meer berekend, dan is een taxivergunning nodig en dit betekent voor vrijwilligersorganisaties een onneembare barrière. Lankhorst pleit voor verruiming van de mogelijkheden omdat ook vrijwilligersorganisaties nu eenmaal altijd extra kosten hebben ('al zijn het maar telefoonkosten'). Omdat normaal taxivervoer geen alternatief is - 'de vervoerskosten-

voorzieningen krachtens de AAW en de ABW zijn te beperkt om in een redelijk mobiliteitspatroon te voorzien' - wil de PPR-fraktie, bij monde van Lankhorst, dat de nieuwe wet aan vrijwilligersvervoer meer ruimte geeft.

Lankhorst had op meer punten kritiek. Alle wetgeving op dit gebied zou tot doel moeten hebben dat het gebruik van openbaar vervoer gestimuleerd wordt, vindt hij. Een dergelijke doelstelling ontbreekt echter in de nieuwe wet. 'Ook de randvoorwaarden ontbreken, zoals doelein-

den met betrekking tot de verkeersveiligheid, de ruimtelijke ordening, het milieu-beheer en het energiebeleid.'

De decentralisatie van bevoegdheden in de nieuwe wet wordt toegejuicht maar te beperkt geacht. Streekvervoer valt nog steeds onder de minister en tariefvrijheid is slechts toegestaan binnen een marge van 10% van het door de minister vastgestelde bedrag, 'Waarom is het bijvoorbeeld geen 20 of 25%', zo vroeg Lankhorst zich af. 'Komt de decentralisatie van bevoegdheden niet duidelijker tot uiting bij een grotere marge?'

Het PPR-kamerlid wees er ook nog op dat door de decentralisatie de financiële risico's van de gemeenten toenemen. Omdat de minister tot op grote hoogte de tarieven vast stelt dreigt een situatie waarin gemeenten slechts de uitvoerders worden van het bezuinigingsbeleid van de regering.

VISSTOELTJE

Elk jaar, op Prinsjesdag, zit ik aan het scherm gkluisterd. Eén dag in het jaar zal de illusie levend blijven dat het parlement nog iets voorstelt. Nu was het mij nog niet opgevallen maar iemand met meer illusies dan ik zei verschrinkt: Klein Links is weg. En inderdaad: met Marcel was het hele bankje Beckers-Lankhorst-van Dam verdwenen. Gebeld met de RVD. Of mét de CPN ook de PSP en PPR toch maar vertrokken waren. Nee, nee, dat was nóg niet het geval. Goed kijken, daar achteraan bij het gordijn, achter Klein Rechts. En ja hoor. Omgeven door een body-guard van gereformeerde koppen, in een kerkklucht van pepermint en verschaalde sigaren, zit daar het bastion van Links Nederland.

Klein Links teruggezet in de hoek waar niks gebeurt. Het is natuurlijk niet anders. Maar toch valt het tegen dat de dames en heer zich zonder één woord van protest daar hebben laten neerzetten. Toen Bas en Jurges nog de dienst uitmaakten (over hun standpunten en referentie-kader hebben we het nu niet) ging dat wel even anders. Die hadden de bode een paar zetels uit de Ridderzaal laten halen en waren in Mao-pak met bouwhelm recht in Dolman z'n gezicht hun media-uitstraling gaan zitten praktiseren. En Spek had zich met een zelf meegebrachte keukenstoel - luidkeels protesterend - door een suppoost achter het gordijn ter linkerzijde laten duwen.

Kijk, dat van Es tevreden is met haar rol als muurbloem past in haar parlementaire traditie. Maar Beckers en Lankhorst hadden toch op z'n minst een alternatief visstoeeltje mee kunnen brengen en in het gangpad tussen Kok en van Mierlo kunnen gaan zitten. Ze hadden toch niet eerder dan na de ingeseinde fotograaf en de sommaties van Dolman naar hun plaats hoeven hollen om daar de komende vier jaar verder te marginaliseren. Waar zijn eigenlijk die non-konformistische dwarssliggers waar de PPR vóór de verkiezingen mee adverteerde?

BRAK

DOOR DOGMATISME, INTOLERANTIE EN SUB-KULTUUR:

RADIKAAL LINKS RAAKT IN MAATSCHAPPELIJK ISOLEMENT

De verkiezingsuitslag heeft in vier kleine, linkse partijen in ieder geval geleid tot de gedachte dat er iets veranderen moet. Alle vier zoeken ze de oplossing op een ander vlak. De EVP stelt, als enige, uitdrukkelijk het eigen voortbestaan ter discussie. De CPN zocht een nieuwe voorhoedefunctie buiten het parlement. De PSP gaat zich inhoudelijk bezinnen op haar uitgangspunten en de PPR gaat haar eigen politieke cultuur veranderen. Heilige huisjes moeten omver, radikaal links moet in therapie en het roer moet om. Daar gaan we weer. De Radikalenkrant maakt een balans op.

Anders dan in andere politieke partijen blijven de politieke leiders voorlopig buiten schot. Waar Den Uyl en Nijpels hun politieke leiderschap na teleurstellende verkiezingen, al of niet gedwongen, overdroegen, staat de positie van Van Es, Beckers en (buiten het parlement) Brouwer volstrekt niet ter discussie. Alleen in de EVP dringt weliswaar wat laat, maar toch, het besef door dat Cathy Ubels misschien toch niet zo'n groot politiek talent is. Een gezien de omstandigheden buitengewoon goedgehumte Henk Marrink, sekretaris van het kampanjeteam, coördinator vorming en scholing en binnenkort werkloos, antwoordt op de vraag hoe het verder met Cathy moet: 'Cathy rust uit. We proberen haar zachtjes aan op een ongevaarlijke plaats te deponeren. Het is natuurlijk geen ster, maar ze heeft een zekere ervaring opgedaan die we ongetwijfeld nog kunnen gebruiken.'

Het verdwijnen van de kamerzetels heeft, in combinatie met dalende ledentallen, voor de betaalde medewerkers van EVP en CPN in veruit de meeste gevallen ontslag tot gevolg. Dat geldt automatisch voor de fraktiemedewerkers in Den Haag, maar ook voor vrijwel alle krachten op het partijbureau. Subsidies voor de stichtingen (vormingswerk, wetenschappelijke bureaus, jongeren en vrouwenwerk) zijn zonder uitzondering gerelateerd aan het aantal behaalde Tweede Kamerzetels. Daarom worden EVP en CPN op dit moment noodgedwongen en in hoog tempo

omgebouwd tot vrijwilligersorganisaties. Bij de EVP vallen vier gedwongen ontslagen, bij de CPN moeten er maar liefst tien mensen uit.

Ook de PSP (van 3 naar 1 zetel) moet duchtig inleveren. Bij de fractie moesten vier medewerkers worden ontslagen, op het partijbureau wordt de nieuwe situatie nog even aangezien. 'We zullen in ieder geval meer inbreng nodig hebben van mensen buiten het betaalde apparaat', zegt dagelijks bestuurder Lieke Tesingh. 'Al was het alleen maar omdat we minder gemakkelijk kunnen terug vallen op de inhoudelijke ondersteuning vanuit de fractie.' Bij de PPR worden nog geen gedwongen ontslagen verwacht, hebben fraktiemedewerkers uren ingeleverd en wil het partijbestuur op het bureau een vakaturestop doorvoeren.

Afslanking

Je hoeft geen geboren pessimist te zijn om te begrijpen dat een dergelijke afslanking van het professioneel ondersteunende apparaat de neergang alleen maar kan bespoedigen. Daarom wordt er tijdens het proces van gedwongen stervensbegeleiding ook naarstig gespeurd naar mogelijkheden om de doodzieke patiënt alsnog een wederopstanding te laten doormaken. En ook partijbestuurders weten dat genezing slechts mogelijk is na het stellen van een grondige diagnose: wat is er mis gegaan op 21 mei en waarom? 'Een aantal verwachtingen waarmee we

de afgelopen verkiezingen zijn ingegaan, zijn niet uitgekomen', zo hield CPN voorzitter Elli Izeboud haar partijbestuur een maand na de verkiezingen voor. De totstandkoming van duidelijke meerderheden in de bevolking tegen kruisraketten en afbraak van de sociale zekerheid heeft geen basis gelegd voor een ander beleid. 'De strategie van de CPN is erop gericht een politieke meerderheid voor een ander beleid totstand te brengen', zegt Izeboud. 'Dat is dus niet gelukt. Voor een deel omdat die progressieve meerderheden zich tegen onderdelen van de rechtse politiek, en niet tegen het totaal ervan keren. Voor een ander deel omdat we zelf onvoldoende in staat zijn geweest mensen te winnen voor onze opvattingen over een andere politiek.'

De vraag naar de oorzaak van dit falen blijkt moeilijker te beantwoorden. Impliciet gaat Izeboud de weg op van de zelfkritiek als ze zegt: 'De activiteiten van de partij zijn sterk bepaald geweest door de parlementaire samenwerking. Ook activiteiten in afdelingen waren vaak sterk geconcentreerd rond het parlementaire werk. Aktief optreden van kommunisten in bewegingen was er wel, maar was niet georganiseerd, niet vanuit de meerderheid van de partij.' Op dit punt zullen de teugels in de toekomst dus weer strakker worden aangehaald. Maar daarover straks meer.

Waar Izeboud nog enigszins verhuuld en met een kritische ondertoon naar de 'par-

lementaire samenwerking' verwijst, wordt in de PPR het *mislukken* van de samenwerking als oorzaak voor de verkiezingsnederlaag aangewezen. Voorzitter Van der Plaat noemde de samenwerkingsdiskussie 'verlamdend', kampanjeleider De Boer laakt 'het ontbreken van een gezamenlijke strategie van links' (inclusief PvdA). Ria Beckers neemt een iets genuanceerder standpunt in: ze ziet verdeeldheid als een slechte zaak, maar stelt tegelijkertijd vast dat de PPR in de kampanje last had van 'het geharrewar' van PSP en CPN' en dat 'alles snel op een hoop gooien' geen nieuwe werfkracht heeft.

Meer dan de andere partijen waarover dit artikel gaat, heeft de PPR in haar kampanje laten zien, dat politiek niet altijd saai hoeft te zijn. De humorloze, weinig relativiserende partijcultuur wordt gezien als een belangrijke tekortkoming bij het opereren op de elektorale markt. Zou het bij rechts allemaal zo veel leuker zijn? Misschien niet, maar daar maakt men zich in ieder geval minder druk. Kennelijk is het heel wat eenvoudiger om met de macht in handen de status quo te verdedigen, dan om zonder macht verandering te willen. Toch heeft klein links ook op dit gebied het nodige aan zichzelf te wijten. De strijd om de macht-ter-wille-van-verandering is weinig wervend gevoerd. De PPR kampanjeleider heeft het over 'een beetje minder van hetzelfde (PvdA)', 'strijdbare cliché's en slagen in de lucht (CPN)', 'moralistische vromigheid (EVP)', 'buiten elke werkelijkheid' (PSP) en 'goedbedoelde ideeën die nauwelijks hard worden gemaakt (PPR)'.

In het zomernummer van Socialistisch Perspektief (PSP) komen André van Es en fractiemedewerker Joost Lagendijk ook bij het dogmatisme als verklarende faktor. 'Natuurlijk was er de PvdA-wals, natuurlijk is er sprake van een zekere maatschappelijke verrechtsing, natuurlijk heeft de interne verdeeldheid haar tol geëist. Maar het is te gemakkelijk het daarbij te laten.'

Rotten

Dat doen ze dan ook niet. Van Es en Lagendijk pleiten voor een 'princiële en politiek-theoretische herijking van beginselen'. Op een kongres in 1987 komt het pacifisme onder het mes (Wat doen we met geweld van bevrijdingsbewegingen en aktiegroepen?) en dit najaar nog wordt de andere peiler – het socialisme – aan een kritische inspektie onderworpen. De fractieleden pleiten voor minder dogmatisme en een 'bewegende ideologie'. En alstublieft niet meer zo principieel doen over punten die helemaal niet principieel zijn, zoals de 25-uren-week.

De overgebleven oude rotten in de PSP smullen van een stevig inhoudelijk debat. De redaktie van Socialistisch Perspektief werd overspoeld met reacties en komt één dezer dagen met een speciaal themanummer uit. Smaakmaker Henk Brandhorst gaat heel ver met Van Es en Lagendijk mee. Uitgangspunten moeten per definitie globaal van karakter zijn vindt

Elly Izeboud (CPN): '... CPN moet het verzet organiseren.'

hij, 'anders wordt het politieke Don Quichotterie'. Hij bepleit voor klein links een therapie waarin het hele hebben en houden op tafel komt. Alles opnieuw doordenken, stap voor stap tot een nieuwe vorm komen, met de omgeving in-diskussie gaan. Dat kan, zo lijkt het, nog een langdurige kwestie worden.

Het verbaasde PSP-watchers allerminst dat ook het Amsterdamse raadslid Frank Köhler, als reactie op het verkiezingsdebacle, nog eens te keer ging tegen het 'fundamentalisme' in de PSP. 'Overall geldt: of het is voor 100% wat wij willen, of het is verwerpelijk', zegt Köhler. 'Deze dogmatisering gaat, zoals altijd, gepaard met een afnemende tolerantie, die de PSP er voor vrijheidslievende mensen niet aantrekkelijker op maakt.' Hij doet er een voorbeeld bij: 'Streefde de PSP vroeger naar meer vrijheid van mensen om zelf hun relatievormen te kiezen, nu eist ze afschaffing van het burgerlijk huwelijk.' Köhler noemt het dogmatisme van klein links (hij beperkt zich niet tot de PSP) 'elitair': 'We zien onze politiek als objek-

tief gunstig voor loontrekkers, vrouwen, en migranten, terwijl ze dit zelf, misleid door duistere krachten en TV, niet beseffen. Door zo te denken plaatst links zich in een maatschappelijk isolement.' Dit isolement wordt nog versterkt, vindt Köhler, door de neiging om naar steeds hardere aktiemiddelen te grijpen. Hij noemt dit de terugval in een 'aktivisten-sub-kultuur' die alleen nog haar eigen normen stelt.

Het boetekleed past ons allemaal kennelijk uitstekend. Tijd om eens te kijken wat we nu gaan doen. De PSP, dat zal duidelijk zijn, gaat vooral in houdelijk diskussieren. De partijraad nam op 23 augustus een motie aan die voor het najaarskongres 'een open discussie over de uitgangspunten van radikaal links' klaimde. Geen onderwerp is daarbij voorlopig uitgesloten, maar de prioriteit moet liggen bij de socialistische uitgangspunten en de opstelling op sociaal economisch terrein, aldus de motie. Voorzichtig wordt, na jaren van periodieke onthouding, weer toenaadering gezocht tot partijen en bewegin-

Andree van Es (PSP): '... herijking van beginselen.'

gen buiten de PSP. Van Es en Lagendijk bepleiten in het eerder genoemde artikel, het houden van een aantal bijeenkomsten met CPN, PPR en buitenparlementaire bewegingen (in de al genoemde partijraad-motie wordt deze suggestie overgenomen). Hier zal radikaal links zich moeten buigen over wat ze gemeenschappelijk heeft. Ook maken ze zich sterk voor een nieuw radikaal links tijdschrift waarin Radikale Notities, Komma en Socialistisch Perspektief kunnen opgaan. Naar het zich laat aanzien zal dit nieuwe blad er ook daadwerkelijk komen (zij het dat Radikale Notities daar los van blijft voortbestaan).

Het partijbestuur van de PSP, dat op dit moment bepaald niet als toonbeeld van veranderingsgezindheid bekend staat, besloot de vakantieperiode te gebruiken voor een zogenaamde Ronde van Nederland. In dertig plaatsen werden bijeenkomsten georganiseerd om de mening van partijafdelingen te horen over de juis-

te route uit het huidige dieptepunt. Uitkomst: een grote verscheidenheid aan ideeën, konklusies die verre van eenduidig zijn, sterk uiteenlopende suggesties. Aan het partijbestuur de taak dat ten behoeve van het najaarskongres allemaal uit te schiften.

Zwalkend

De CPN wijdt ook een vervroegd kongres aan de verkiezingsuitslag. Als het aan voorzitter Elli Izeboud ligt, krijgt confrontatie met Lubbers absolute prioriteit boven interne discussie. 'Het zal er om gaan dat duidelijk wordt hoe en op welke punten de CPN het verzet zal organiseren, hoe we onze partij-organisatie daarop instellen en een nieuw partijbestuur kiezen dat daaraan leiding geeft.' Naar aanleiding van deze en andere uitlatingen van CPN kopstukken spreekt Frank Köhler overigens van een 'tragi-komische opwelling van voorhoedepretenties'. De CPN raadpleegt inmiddels ook haar leden en

als we de Ledenkrant mogen geloven is het op die bijeenkomsten als vanouds: 'Er overheerste een strijd bare toonzetting en de wil om vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid de moeilijke situatie het hoofd te bieden.' Dat belooft wat.

In haar ultieme poging om het Nederlands verzet tegen Lubbers te mobiliseren is het volksdagblad vanzelfsprekend een geduchte troef. Als het aan het partijbestuur ligt, en dat ligt het waarschijnlijk wel, zal De Waarheid dan ook alle steun krijgen die het in de laatste zwalkende jaren nog wel eens moest ontberen. Of het zal helpen is nog maar de vraag.

Ook de EVP zoekt steun bij haar 2000 overgebleven leden. Men organiseert 'brainstormavonden in de basisgroepen' en heeft een 'werkgroep toekomst EVP' aan het werk gezet die mag kiezen uit een aantal 'opties': doorgaan als politieke partij en verbreden met christenen uit andere hoeken is een van die opties; opheffen en doorgaan als platform voor mensen met christelijke inspiratie is een andere mogelijkheid; en er schijnen ook leden te zijn die wat voelen voor de suggestie van Ria Beckers om met z'n allen gezellig bij de PPR te komen. Nu al, zo weet kampanjemedewerker Henk Marrink, komen voormalige leden en kiezers van de EVP vrijwel allemaal bij de PPR terecht. Eind oktober valt in Utrecht een beslissing.

Blijft de PPR over. Hier voorlopig geen diepgaande inhoudelijke bezinning op de uitgangspunten van het radicalisme. Het najaarskongres gaat, zoals al een jaar geleden vast werd gesteld, 'gewoon' over nieuwe technologie. Het wachten is op een rapport van de 'heroverwegings'-werkgroep die, in de bewoordingen van een op de kerngroep aangenomen motie, voor het einde van het jaar moet laten weten hoe 'een zodanige vernieuwing van de partijcultuur en politieke omvangsvormen' kan worden bereikt 'dat het weer aantrekkelijk en spannend wordt om mee te doen'. Daartoe zal er een reorganisatie van partij en partijapparaat moeten plaatsvinden die onder meer een zodanige 'herschikking van gelden en activiteiten' betekent dat er weer met de kiezers gekommuniceerd kan worden.

Dat wordt haasten. Al in maart volgend jaar communiceren de kiezers weer met het rode potlood. Te vroeg om gewenste veranderingen al doorgevoerd te hebben. Maar klein links kan zich geen nieuwe debâcle permitteren en als de uitslag niet beter zal zijn dan die op 21 mei, is een vrijwel volledige verwijdering uit Provinciale Staten en (dus) Eerste Kamer een feit. Hoogste tijd voor de volgende campagne, dus. Praten we daarna wel verder.

BRAM VAN OJK.

EMMY VAN NOORD TREEDT AF ALS SEKRETARIS BUITENLAND:

'IK ZAL NIEMAND VEROORDELEN DIE BESLUIT TOT GEWELD'

In november neemt Emmy van Noord na zes jaar afscheid van het partijbestuur. De laatste jaren was ze sekretaris Buitenland. Veel contact met Oost Europa, onvoorwaardelijke inzet voor de vredesbeweging hier en solidariteit met bevrijdingsstrijd ver weg en dichterbij: 'Als mensen zich verzetten tegen macht, krijgen ze van de machthebbers onmiddellijk het stempel terrorist opgeplakt', zegt ze tegen Anita Keuning. Even komt het interview in een kabbelende fase. Maar dan gaat het ineens over Emmy's vermeende zweverigheid en komt het toch nog goed. Bij het afscheid krijgt de interviewster nog gauw wat eigen geteelde appeltjes in de tas gestopt.

De tuin is om jaloers op te worden: een oude boomgaard, grenzend aan de plas, met van die nooit gesnoeide, grillige appelbomen, waarvan de vruchten je herinneren aan de buikpijn van vroeger, omdat je zelden kon wachten tot ze rijp waren. We staan op het balkon van een voormalig klooster, Emmy van Noord bewoont samen met haar man Bram een deel van de eerste etage. De rand van het balkon staat vol met potjes en pannetjes, met voor mij onduidelijke groene sprietjes. 'Dat is mijn kwekerijtje', zegt Emmy. 'Kijk daar rechts van het pad heb ik mijn stukje grond. Ik ben gek op tuinieren. Ik houd er van om met mijn handen in de aarde te zitten. Ik voel me er mee verbonden. Het geeft me een enorme voldoening om voor die aarde te zorgen.'

Ruim vijftien jaar geleden zijn Emmy en Bram van Noord in het dorp komen wonen, onder de rook van Amsterdam. Dankzij het ontbreken van bruggen over het Amsterdam-Rijnkanaal en de Vecht is het er al die jaren rustig en landelijk gebleven. 'Gelukkig maar', vindt Emmy, 'anders waren we nu misschien al een buitenwijk van Amsterdam'.

Samen met nog vier volwassenen en de jongste twee van hun vier kinderen zijn ze in het klooster getrokken, vol met de idealen van de zestiger jaren. 'Het is een idealistische keuze geweest om in een groep te gaan wonen. Tegen het einde van de zestiger jaren hoorden we tot de Gereformeerde kerk in Hilversum. In die tijd zijn we ook lid van de basisbeweging geworden. Een paar jaar lang hebben we toen zowel de kerk als de basisbeweging bezocht. Langzaam merkten we toch dat we die traditionele kerk ontgroeiden. In de basisbeweging hebben we de mensen van de groep leren kennen. We vonden dat we de ideeën die we hadden beter in praktijk konden brengen als we in een groep gingen leven. We wilden beter met het milieu omgaan, we wilden anders met geld omgaan, met meerdere mensen kinderen opvoeden, de vaardigheden van ieder individu benutten, beter in staat zijn om mensen die tussen de wal en het schip zijn terecht gekomen op te vangen. Kortom een proces van veranderingen in gang zetten. Dat alles was volgens ons beter moge-

lijk als je het met meerdere mensen deed. In het begin werden we met argwaan bekeken, hier in het dorp. Ze dachten dat we allemaal op onze rug lagen, stickies rookten en met elkaar het bed in doken. Later zagen ze dat we hard werkten en vonden ze ons een arbeidszaam volkje. En wat is er beter in Holland dan om arbeidzaam gevonden te worden. Dat zat dus wel goed vanaf die tijd.'

Uitbarsting

Waar we ons op verkeken hebben is, hoe moeilijk het is om open en eerlijk met elkaar om te gaan als er irritaties zijn. Geen van ons had geleerd om die uit te spreken. We slikten ze in, stopten ze weg, tot het onherroepelijk tot een uitbarsting

te kunnen als je gaat samenwonen. Veel belangrijker nog dan de financiële kant van de zaak. Daar hebben we nooit problemen over gehad. Terwijl we al onze salarissen in een grote pot deden en niemand dus een zelfstandig inkomen had. Toch een bron van ellende, zou je denken. Maar dat ging prima.'

Nu voeren Emmy en Bram een zelfstandig huishouden. Ze wonen nog wel in het klooster, maar leven wat afzijdig van de rest van de groep. 'We wilden het wat rustiger aan gaan doen. Nadat twee mensen uit de groep zijn gegaan, is er een jong gezin bij gekomen, met drie kinderen. Het zijn schatten hoor, daar niet van, maar wij hebben onze portie wel gehad met die vier van ons. Vandaar dat we hier nu boven

'... Niets mocht wat leuk was.'

kwam. Dat heeft toch wel conflicten opgeleverd. Eigenlijk is het daar op stuk gelopen. Konfronteringen zonder te veroordelen, dat is heel moeilijk. Ik ben er nu achter, hoe belangrijk het is om dat goed

wonen met ons eigen keukentje, zodat we geheel op ons zelf kunnen zijn.' Emmy is, zoals ze zelf zegt, een laatbloei-er. Ze was de veertig al ruim gepasseerd toen ze maatschappelijk actief werd.

Haar eerste kontakten met de PPR-ideeën stammen uit de tijd voor de oprichting van de PPR. 'Wij waren AR-mensen. Maar we hadden grote onvrede met de gang van zaken daar. Dat was eind zestiger jaren. Bram was, nadat we uit Venezuela terug kwamen, weer gaan studeren. Hij studeerde gelijktijdig met Bas de

van de PPR heeft Emmy bestuursfuncties gehad. Eerst in het bestuur van Noord-Holland, waarvan ze een tijdlang voorzitter is geweest. Meteen aansluitend daarop kwam ze in het partijbestuur, waar ze de afgelopen drie jaren de post van sekretaris buitenland bekleedde. 'Eigenlijk bemoei ik me al vijf jaar met het

macht, krijgen ze van de machthebbers onmiddellijk het stempel van terrorist opgeplakt. Kijk maar naar Reagan, die noemt iedereen die zich tegen het Amerikaanse imperialisme verzet een terrorist. Kadaffy verzet zich tegen Amerika, de Sandinisten verzetten zich tegen Amerika. Ze worden allemaal over een kam geschoren. Over Marcos zeiden ze: 'he is a son of a bitch, but he's our son of a bitch'. Zolang je hun belangen niet schaadt, mag je alles. Dat is het hypokriete.'

Heerlijk

Zes jaar meedraaien in een partijbestuur is lang. Is de partij veranderd in die jaren? Emmy van Noord vindt van niet. 'Er zijn veel mensen weggegaan, dat wel. Op een kongres ken ik nog maar weinig mensen. Maar de mentaliteit van de mensen is niet veranderd. Je komt het zelfde soort mensen tegen als degenen die vertrokken zijn. We hebben een partij van mensen met verschillende achtergronden. Dat vind ik heerlijk.'

We hebben mensen met een humanistische traditie, mensen met een socialistische achtergrond en mensen die van huis uit christelijk zijn opgevoed. Dat is van het begin af zo geweest, en dat heeft altijd spanningen gegeven. Maar toch heeft men elkaar telkens weer kunnen vinden.' Het gesprek komt in een kabbelende fase. Ik dreig mijn aandacht te verliezen en vraag om een koffiepauze. We zitten in een L-vormige ruimte, met uitzicht op de tuin en de plas. De kleuren zijn licht en modern, de meubels ook met alleen een antiek kabinet als blikvanger tegen de muur. Geen inlandse houtsnijwerkjes, zoals je ze bij mensen die in het buitenland vertoefd hebben zo vaak aantreft. Ook weinig boeken, maar die blijken in het studeervertrek te staan dat Emmy en haar man samen delen. Terwijl ik rond kijk probeer ik een prikkelende vraag te verzinnen. 'Er wordt de PPR nogal eens verweten dat ze te vaak is. Als ik eerlijk ben vind ik dat jij soms ook wat zweverig bent', probeer ik voorzichtig.

Emmy: 'Dat verwijt hoor ik wel vaker over mezelf, wat de PPR betreft vind ik dat nonsens. Ik vind dat de PPR een van de weinige partijen is die een reële visie op de werkelijkheid heeft. Zowel wat betreft haar kijk op de wereld en het milieu als haar kijk op de mensen. De PPR geeft de mensen eigen verantwoordelijkheid, veel meer dan bijvoorbeeld bij het socialisme waar ze graag de mensen betuttelen. De PPR heeft een heel reëel en goed programma. Dat sommige mensen er wat zweverig over praten en vaak de taaie weerbarstigheid van huidige maatschappij uit het oog verliezen dat is wel waar. PPR-mensen zijn ook vaak zo onzeker. Ze zouden veel zelfbewuster achter hun eigen programma moeten gaan staan: Het is goed wat wij willen en het is lekker om bij zo'n partij te horen. Bij de laatste campagne toen hadden we de goede toon te pakken. In het verleden hebben we misschien te veel gepredikt dat niets mocht wat leuk was. Nou van dat imago moeten we nu maar eens af. Dus niet zelig gaan zitten doen van: oh, we hebben verloren

'PPR mensen zijn ook vaak zo onzeker.'

Gaay Fortman. Er vonden toen al gesprekken plaats tussen christen-radikalen. Daar was Bram ook bij betrokken. Toen in 1968 de PPR werd opgericht, zijn we niet direkt lid geworden. Bram niet, omdat hij geen tijd had om actief mee te draaien in een politieke partij en ik niet, omdat ik toen nog niet geëmancipeerd genoeg was om het alleen te doen. Pas in '72 heb ik zelfstandig besloten om lid te worden. Ik begon toen ook meer mijn eigen weg te kiezen. De kinderen waren de deur uit. Bram had een rustiger baan gekregen. Toen hij nog sekretaris van de buitenlandkommissie aan de VU was, hadden we een heel druk leven. Op het moment dat hij besloot het wat kalmer aan te doen, kreeg ik gelegenheid om wat meer naar buiten te treden. Dat heb ik dan ook direkt gedaan. Ik was er toen rijp voor. De jaren daarvoor waren eigenlijk de moeilijkste van mijn leven. Ik was me nog niet bewust, dat ik ook een eigen leven mocht hebben, maar voelde wel onvrede met de bestaande situatie. Bram had het moeilijk op zijn werk. De spanningen tussen mij en Bram liepen op. In die periode heb ik vier keer in het ziekenhuis gelegen. Mijn astma openbaarde zich voor het eerst. Ze zeggen wel eens dat astma een psycho-somatische aandoening is. Bij mij was dat duidelijk zo. Ik voelde me opgesloten en vloog soms tegen de muren op. Ik kreeg het er letterlijk benauwd van.'

Geweld

Al vanaf het begin van haar lidmaatschap

buitenlandbeleid. Ik werd daartoe gestimuleerd door een Russische vrouw die ik ontmoette, toen ik eens voor Ria in moest vallen bij een bezoek van een Russische delegatie. Die vrouw zei: als het om vrede en veiligheid gaat, zijn het altijd mannen die de beslissingen nemen. Waarom doen we daar eigenlijk als vrouwen niets aan? Het is toch iets wat ons ook heel direkt aan gaat? Toen dacht ik: als ik kiezen mag dan wil ik me bezig houden met dat soort vraagstukken; vrede en veiligheid. En het is nou eenmaal zo dat je daar het meest mee te maken krijgt via het buitenlandbeleid.' Als je met Emmy van Noord over buitenlandbeleid praat, dan raak je al snel aan het spanningsveld tussen bevrijdingsstrijd en terrorisme. Dan dringen de bloedige beelden van kapotgeschoten lichamen, zoals we die de laatste weken veelvuldig op de tv zagen, zich aan je op. 'Ik pleit zelf voor geweldloos verzet,' zegt Emmy. 'Maar ik zal niemand veroordelen die tenslotte toch besluit om geweld te gebruiken. Kijk naar het African National Congress, dat vijftig jaar geweldloos was en nu zegt: praten helpt niet meer, de grens is voor ons bereikt. Vergis je niet: de stap nemen om tot geweld over te gaan is niet makkelijk. Dat doet iets met je. Mensen veranderen daardoor. Het is verschrikkelijk om je daartoe gedwongen te voelen. Mensen die tot gewelddadig verzet over gaan, voelen zich in het nauw gedreven. Wat voor terrorisme van de machthebbers gaat er aan vooraf om mensen tot gewelddadigheid te brengen? Wanneer mensen zich verzetten tegen

met de verkiezingen, ik ga er aan kapot en mijn burens snappen niet dat ik bij die club zit. Nee, zelfbewust er tegen aan de komende vier jaar.'

Macho

Aan Emmy zal het niet liggen. Ze zit nog vol plannen voor de toekomst. Ze zal het ook nog druk genoeg krijgen met haar voorzitterschap van de basisbeweging en haar praktijk als gestalttherapeute. Dat laatste doet zij pas sinds kort. Daar is een intensieve opleiding aan vooraf gegaan. De combinatie van therapeute en politika, vindt zij minder apart dan het op het eerste gezicht lijkt: 'Er is buiten de politiek en vooral in de therapiewereld erg weinig begrip voor mensen die via de politiek veranderingen van de grond proberen te krijgen. Maar eigenlijk zijn ze met hetzelfde bezig. Het was voor mij erg goed om tijdens mijn therapie-opleiding te ervaren hoe moeilijk het is om te veranderen. Dat bracht mij ook politiek weer met beide benen op de grond. Ik kan wel de hele samenleving willen veranderen, maar als ik zelf niet verander dan kan er in de maatschappij ook niets veranderen. Veranderen is dus een moeizaam en langdurig proces. Dat is ook de kritiek die ik op links heb: wel ideeën hebben hoe het zou moeten, maar zelf buiten schot blijven. Anderen moeten veranderen niet ik. Denk bijvoorbeeld aan het vijanddenken. Hoe zit dat ook niet in de PPR. We willen niet samenwerken met de kommunisten want die zijn zus, we willen niet samenwerken met de pacifistisch-socialisten want die zijn zo.'

Haar opleiding voor gestaltherapeute heeft ze als een groeiproces ervaren. Het heeft haar gekonfronteerd met de zwakke kanten van haar persoonlijkheid: niet voor zichzelf op kunnen komen; niet tegen kritiek kunnen; slecht met conflicten om kunnen gaan; niet konfronterend kunnen zijn. Een heel herkenbaar rijtje voor vele vrouwen, zeker van haar generatie. Het is dan ook verrassend om te zien hoe fel ze wordt als ze me vertelt hoe sommige mensen haar mateloos kunnen irriteren. 'Mannen die zich als vrouwvriendelijk verkopen, maar eigenlijk zo macho zijn kunnen me razend maken. Het liefste zou ik dan tegen ze willen zeggen: jongen wees toch gewoon een haantje want dat ben je. En dat heeft ook wel z'n goede kanten. Maar dat durf ik nog niet. Bij sommigen zit ik wel tegen die grens aan. Maar ach, zo zullen er wel mensen van mij vinden dat ik nog heel rolbevestigend bezig ben, terwijl ik mijzelf redelijk geëmancipeerd en feministisch vind.'

Even later kan ik haar fijntjes aan deze uitspraak herinneren, als ze me vertelt dat ze nog niet aan het grootouderschap toe is omdat ze nog geen zin heeft om elke week op haar kleinkinderen te passen. Over het denken in rolpatronen gesproken. Gelukkig kunnen we er allebei om lachen. En als een echte oma stopte ze bij mijn vertrek nog even een paar van die lekkere appeltjes in mijn tas. Hopelijk zijn ze rijp.

ANITA KEUNING

WILHELM VERSCHUREN BRAAF

Hare Majesteit heeft het nieuwe parlementaire jaar geopend en de politiek gaat over tot de orde van de dag. Het wonden likken na de verkiezingen is wel weer voorbij. Het viel mij overigens mee. In een clubje als het onze wordt er in zo'n situatie gelukkig niet gejammerd maar worden kranig de mouwen opgestroopt. Een hele reeks konstruktieve bijdragen passeerde de revue.

Het moet weer leuk worden om aan politiek te doen, alléén bij ons natuurlijk. Het is afgelopen met die vervelende congressen met al die muggezifterij over een tekst, er komen zelfs *denkers* naartoe waar wij, gewone leden, nog wat van kunnen opsteken. Het hele partijapparaat wordt op z'n kop gezet; als je gewoon bent op familiefeestjes goede sier te maken met het opsommen van al die gewichtig klinkende functies die je in de PPR bekleedt, geniet daar dan nog maar even van. Met ingang van 1 september 1987 is het afgelopen, de hoogste rang voor ons is dan *kontakments*.

Hartverwarmend is ook dat niemand het in het hoofd heeft gehaald te komen met het voorstel de partij nu maar op te heffen, hoewel de trend in de uitslagen te zien is met houten ogen en een matglazen bril. De volgende keer houden we nog één zetel over en over hoe lang het duurt voor de kiezers ons ook die ontnemen kunnen we slechts spekuleren. Maar dat dat moment komt staat als een paal boven water. En toch houden we vol! Ik mag dat graag vergelijken met een sportheld als Zoetemelk. Járen geleden op de top van zijn kunnen heeft hij de Tour gewonnen. Daarna ging het alleen maar bergafwaarts met zijn prestaties. De meesten zouden allang hebben afgehaakt, maar Zoetemelk fietst door. Dit jaar nam hij in de eindrangschikking een zeer bescheiden positie in. En toch staat hij volgend jaar weer aan de start. Hij stopt pas als hij bij de beklimming van een onbeduidend stukje vals plat zieltoegend in de berm valt of na een wandeletappe wegens tijdoverschrijding uit de koers wordt genomen. Nier eerder. Ik ben blij diezelfde ware sportgeest ook bij de PPR aan te treffen!

In de nadagen van je carrière, of je nou wielrenner bent of politiek clubje, moet je vanzelfsprekend een andere houding aannemen dan op de top. Zoetemelk wordt niet meer serieus meegeteld als kanshebber op de eindoverwinning, dat hij de Tour uitrijdt vindt iedereen al

heel wat. Wij worden niet meer serieus meegeteld bij het nemen van overheidsbeslissingen en terecht want we zijn elektoraal gezakt tot het niveau van GPV en SGP en die tellen Godzijdank ook niet serieus mee.

'Zo is 't wel genoeg!' hoor ik jullie roepen. 'Die vergelijking gaat mank!' Toegegeven. Strikt theoretisch kan de PPR er weer bovenop klauteren en in 2002 een eklatante verkiezingsoverwinning boeken, terwijl de kans dat Zoetemelk nog eens de Tour wint net zo groot is als de kans dat het ac Den Haag het verschil leert zien tussen lokale en landelijke politieke verhoudingen. Maar dan moet er wel iets gek gebeuren. Gebeurt er in de PPR iets gek? Nee. Kijk naar de Kamerfraktie, ons visitekaartje. Er bleek geen doortrapt taktisch spelletje te zitten achter het advies Lubbers tot formateur te benoemen. Het is volgens zeggen een kwestie van politiek fatsoen. Wat mij betreft is het in dit geval beter te spreken van politieke *braafheid*. Duidelijk is echter anders om over gek maar te zwijgen.

Er is een debat over de regeringsverklaring. De PPR-fractie levert een bijdrage. Waarom? Omdat Lubbers c.s. nieuwsgierig zijn naar wat wij er van vinden? Omdat het Nederlandse volk zich in spanning zit af te vragen of wij het beleid zullen steunen of niet? Welnee, omdat het de gewóonte is aan zo'n 'debat' een bijdrage te leveren. Haagse rituelen.

Kom op, fractie. Wees eens niet zo braaf en laat eens een ander geluid horen. Doe maar gewoon iets gek. De regering luistert toch niet.

EEN KENNISMAKING OP HET NAJAARSKONGRES

NIEUWE TECHNOLOGIEËN VOOR MENSEN

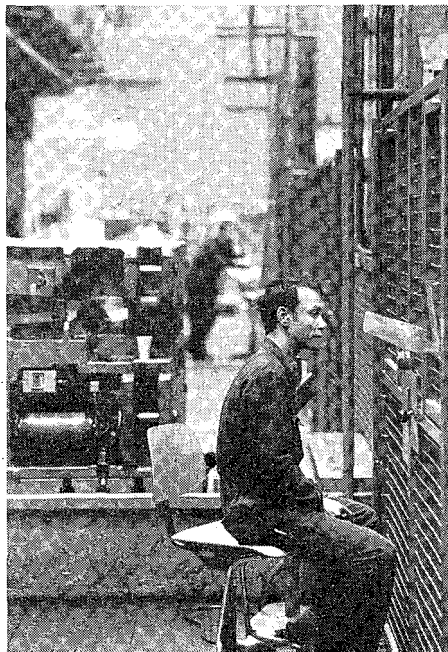
Het najaarskongres van de PPR heeft als thema 'Nieuwe technologieën'. Het partijbestuur publiceert hier het gedeelte van een nota over dit onderwerp, dat op het kongres ter discussie staat.

1. INLEIDING

Het PPR-kongres op 15 november is een 'kennismakingskongres' over nieuwe technologieën. De Werkgroep Nieuwe Technologieën heeft een nota 'Nieuwe technologieën voor mensen' geschreven. Het partijbestuur biedt de nota ter bespreking aan. Het kennismakingskongres is bedoeld als een eerste brede discussie in de PPR over de invoering van nieuwe technologieën. Het is de bedoeling dat deze discussie uitmondt in een definitief visiestuk. Op 15 november kan er na de inleidingen gediscussieerd worden in werkgroepen rond de thema's:

1. Informatiemaatschappij en automatisering;
2. Informatiemaatschappij en onderwijs;
3. Medische technologie;
4. Militaire technologie.

De discussienota 'Nieuwe technologieën voor mensen' is samengesteld door de PPR-werkgroep Nieuwe Technologieën. Deze werkgroep werd in 1985 door het partijbestuur in het leven geroepen. Nieuwe technologieën vormen één van de prioriteiten die er in het inhoudelijke

Volvo werknemer bij robot.

werk van de PPR gesteld zijn. Het partijbestuur gaf de werkgroep als opdracht mee: *een aanzet geven tot een samenhangende PPR-visie op nieuwe technologieën.* De nota geeft aan dat aan de ene kant het bereiken van PPR-idealen als decentralisatie, schaalverkleining, individualisering en integratie van wonen en werken binnen handbereik komen door nieuwe technologieën, terwijl aan de andere kant de kenniskloof (informatica), de bedreiging van de vrede (militaire technologieën), de privacy (registratiesystemen), de gezondheid, het milieu (biotechnologie) en veelal de werkgelegenheid groter wordt. Velen vinden nieuwe technologieën eng. Ze hebben knoppenvrees. Daarom willen ze er zo min mogelijk mee te maken hebben. Intussen raken we ingesloten door de verworvenheden van in het bijzonder de informatietechnologieën: de computers op scholen en kantoren, de chips in de wasmachine en de auto, het 'automatisch betalen', de NS-loketten, telefoons met geheugen, enz. Wie invloed wil hebben op de ontwikkeling van nieuwe technologieën, zal zich er in moeten verdiepen en zal een visie moeten ontwikkelen. De kansen van nieuwe technologieën vormen een uitdaging voor de creativiteit van en in de PPR!

Het partijbestuur publiceert hier een samenvatting van de nota en het hoofdstuk 'Aanzetten tot een PPR-visie'. Deze aanzetten staan ter discussie in de werkgroepen op het najaarskongres.

De gehele tekst van de nota is op aanvraag verkrijgbaar op het PPR-partijbureau. Aktiecentra die het kongresonderwerp willen voorbereiden, kunnen een beroep doen op de Werkgroep Nieuwe Technologieën voor een inleiding.

2. KORTE SAMENVATTING

De nota behandelt de vraag of nieuwe technologieën onder bepaalde voorwaarden PPR-uitgangspunten (spreiding van macht, meer rekening houden met het milieu, bevorderen van welzijn) dichterbij een verwezenlijking kunnen brengen. Over het algemeen kunnen kritisch positieve aanzetten tot een antwoord gegeven worden. De bevestiging van zware en monotone arbeid komt dichterbij; de mogelijkheden tot informatie worden sterk uit-

gebreed; milieuproblemen kunnen beter worden aangepakt. We moeten hierbij wel onder ogen zien dat nieuwe technologieën ons voor grote dilemma's plaatsen. Nieuwe technologieën kunnen ons immers ook van de PPR-idealen wegvoeren door het bestendigen en verscherpen van de huidige maatschappelijke verhoudingen en verschillen. De kloof tussen 'technologie-gealfabetiseerden' en 'technologie-analfabeten' en tussen bezitters en baanlozen kan groter worden. De kwaliteit van de arbeid kan verminderen. En vooral: toepassing van nieuwe technologieën in de militaire sfeer lijkt echte vrede niet dichterbij te brengen; de beheersing van deze sector zal ekstra inspanningen vragen. De noodzaak tot konversie (ombouwen van militaire tot vredesproductie) is dringender dan ooit.

De voorwaarden voor een radicale ontwikkeling van nieuwe technologieën liggen in de keuze voor 'nieuwe technologieën voor mensen': de invoering van nieuwe technologieën waarbij niet abstracte categorieën als 'de concurrentiekracht', maar de belangen en behoeften van gebruikers (konsumenten, maatschappelijke organisaties) voorop staan. Nieuwe technologieën voor mensen vragen om een offensief beleid, waarvan behoeftenonderzoeken en technology assessment (het proces rond de invoering van technologieën) de hoofdpeilers vormen. De vaststelling dat de invoering van nieuwe technologieën allereerst een sociaal proces is, biedt kansen voor een offensief beleid. Zo'n beleid vormt een alternatief voor het huidige kabinetsbeleid, dat nieuwe technologieën bevordert voor een ongerichte economische groei.

Voor de PPR is de technology assessment zeer belangrijk. Met technology assessment wordt informatie over nieuwe technologieën verzameld, worden de effecten ervan op de samenleving bestudeerd, worden groeperingen gehoord en wordt al deze informatie geordend voor een zo verantwoord mogelijke besluitvorming. Technology assessment kan ook leiden tot een bezinningsperiode of zelfs het afwijzen van bepaalde ontwikkelingen. Voor onze democratie is een goed opgezette en uitgevoerde technology assessment een verrijking en voegt het een sturingsinstrument toe. Naast initiatieven

Tankstimulator bij het leger.

van de overheid wordt in het PPR-alternatief de inbreng en de inzet van maatschappelijke groeperingen (vakbeweging, ondernemingen, consumenten, actiegroepen, gebruikersgroepen, e.a.) verwacht voor een offensief technologiebeleid. In het licht van dit perspectief pleit de Werkgroep Nieuwe Technologieën voor een positieve opstelling van de PPR tegenover nieuwe technologieën. De handen moeten daarvoor wel uit de mouwen.

3. AANZETTEN TOT EEN PPR-VISIE

3.1. Inleiding

Door velen wordt de ontwikkeling van nieuwe technologieën gezien als een autoonoom proces. De effecten moeten worden afgewacht en de schadelijke gevolgen dienen, zo mogelijk, te worden vermindert of als onvermijdelijk aanvaard. Zo'n houding hoeft niet. De huidige ontwikkelingen op het gebied van de nieuwe technologieën zijn sterk geënt op de huidige maatschappelijke werkelijkheid en op het behoud daarvan. In een andere maatschappijvisie zouden de nieuwe technologieën waarschijnlijk op een andere wijze toegepast worden. Er zouden zelfs andere technologieën ontwikkeld worden. Bij een bestudering van een onderwerp als nieuwe technologieën staat de PPR voor een drietal fundamentele vragen:

- naar welke maatschappij willen we toe;
- welke nieuwe technologieën zijn daarbij bruikbaar en hoe kunnen we daar invloed op uitoefenen;
- welke nieuwe technologieën die in de PPR-visie wenselijk zijn, bestaan nog niet en hoe kan de PPR invloed uitoefenen op de ontwikkeling ervan?

De belangstelling van vele PPR-leden voor nieuwe technologieën richt zich hoofdzakelijk op de milieu-aspekten. Daarnaast worden in de PPR van oudsher de verbanden tussen technologie en de

Derde Wereld- en vredesproblematiek benadrukt.

In haar sociaal-ekonomische opvattingen wijst de PPR ongebreidelde en a-selektieve groei af. Het vooruitgangsgeloof, met een haast heilig vertrouwen in het probleem-oplossend vermogen van de techniek, staat onder kritiek. De PPR heeft zich op dit gebied laten inspireren door het 'Rapport van de Club van Rome', 'de grenzen-aan-de-groei-filosofie, de ekonomie van het genoeg, de kringloop-ekonomie, 'Het vergeten scenario' van Potma en holistische denkwijzen.

In vroegere publikaties van de PPR moet technologische vernieuwing zich richten op zelfontwikkeling (technologie in dienst van de menselijke zelfontplooiing), zelfbe-

Die is wel technologisch uitontwikkeld.

Jawel, natuurlijk. Met de shuttle zitten we aan de grens van onze technische mogelijkheden. Maar kijk er eens anders tegenaan: deze programma's stuwen de technologie ook. Ze krijgen grensverleggende technologie. Dat zie je bijvoorbeeld aan het feit dat grote studiegroepen van bouwers van kerncentrales naar de 'Cape' komen om het besturingssysteem van de lancering te bekijken'. (Wubbo Ockels in een interview, NRC-Handelsblad, 31 januari 1986)

schikking (technologie als bevorderaar van onafhankelijkheid van landen of groepen) en zelfvoorziening (technologie gericht op nationale en regionale ekonomische zelfstandigheid). Kleinschaligheid en 'zachte' technologie worden als alternatief gezien van grootschalige technologische vooruitgang. Veel aandacht gaat uit naar alternatieve energie, verminderen van het energieverbruik, hergebruik, reparatie, ambachten, alternatieve landbouw en regionalisering van de ekonomie. Over het algemeen ging minder aandacht uit naar de invloed en zeggenschap van vakbeweging en werknemers op en over technologische ontwikkelin-

gen. De PPR stemde en steunt groepen die de negatieve gevolgen van technologieën bestrijden (milieubeweging, anti-kernwapens, anti-kernenergie).

Het is niet verwonderlijk dat de PPR vanuit dit gedachtegoed bijvoorbeeld kwam tot een scherpe afwijzing van kernenergie. Naast de bekende argumenten over de veiligheid van kerncentrales en de opslag van kernafval zijn de onbeheersbaarheid en de gevolgen voor de demokratie aangevoerd. In het standpunt tegen kernenergie kon de PPR haar gehele analyse van de technologie kwijt.

3.2. Mogelijke voordelen

Opvallend is dat de nieuwe technologieën zich onderscheiden van de technologieën van de jaren '50 en '60. Er doen zich kansen voor voordelen voor. Enkele opmerkelijke verschillen:

- nieuwe technologieën openen de mogelijkheden voor schaalverkleining (in het bijzonder de informatica met de chip);
- nieuwe technologieën bieden grotere kansen tot een individualisering van de produktie, dienstverlening en konsumptie (demassifikatie);
- nieuwe technologieën bieden de mogelijkheden om milieuvervuiling te voorkomen of te bestrijden (biotechnologie) en zuiniger om te gaan met energie en grondstoffen.

Juist deze mogelijke voordelen sluiten aan bij de PPR-uitgangspunten. Daarom zal een positieve opstelling van de PPR tegenover de nieuwe technologieën gewenst zijn.

We menen dat we het huidige informatietijdperk wezenlijk anders moeten duiden dan het industrieel tijdperk. De doorbraak van de chip zal het produktie-, organisatie- en relatiepatroon fundamenteel wijzigen. Een aantal ontwikkelingen heeft zich al in vorige decennia ingezet, maar wordt nu duidelijk zichtbaar.

Wij noemen de belangrijkste:

- de technologische ontwikkeling is in de jaren '60 enorm versneld ten opzichte van de decennia ervoor; de informatietechnologie is een belangrijke motor voor deze versnelling;
- de industrie wordt minder belangrijk als werkgever. Herindustrialisatie bevordert de concurrentiepositie en de omzet, maar niet de werkgelegenheid. Opmerkelijk is het gegeven dat de huidige modernisering van de productie vrijwel geen nieuwe duurzame consu-

'De informatienetwerken leiden niet alleen tot centralisatie van de informatievoorziening, die supercontrole op één punt mogelijk maakt, maar evenzeer tot decentralisatie van informatie, tot verspreiding van informatie. Met name Naisbitt heeft hier in zijn boek 'Megatrends' op gewezen: zij ziet niet zozeer de camera's onze huiskamers binnenkomen als wel de beeldschermen. Personal computers, aangesloten op een telefoonnet, waarbij de verbindingen mede door satellieten worden verzorgd stellen binnenkort iedereen in de gelegenheid de meest uiteenlopende informatie uit de gehele wereld op te pikken en op eigen wijze te verwerken en door te geven. Hierdoor gaat een extreme vorm van democratie tot de mogelijkheden behoren, omdat het netwerk niet alleen de benodigde informatie kan verspreiden maar ook iedere persoonlijke mening kan verzamelen en verwerken. Men zal in principe dagelijks met geringe inspanning een volksreferendum kunnen houden.' (Prof. dr. ir. A. Rörsch, 'Technologie en de aanval op onze primaire relatievormen'. In: Toegepaste Wetenschap, januari 1985.)

umentenprodukten oplevert. Het 'Japanse economische wonder' bestaat eigenlijk uit de verdringing van anderen van de markt. Er blijft sprake van een structurele verzadiging van de markten in de rijke landen. Tegen deze achtergrond krijgt een term als de 'arbeidsloze groei' meer betekenis;

- bij een versnelling van de technologische ontwikkeling hoort, historisch gezien, een afname van de arbeidstijd. Ondanks de snelle versnelling van de technologische ontwikkeling sinds de jaren '60 bleef het tempo van de arbeidstijdverkorting vergeleken met het verleden vrijwel konstant. De huidige baanloosheid is dus eerder te beschouwen als een opgelopen achterstand in het historisch proces van arbeidstijdverkorting dan van industriële malaise;
- door informatietechnologie kan verregaande gedeelde arbeid (machine gebonden routinewerk e.d.) gesaneerd worden. Werken in nieuwe informatietechnologieën kan weer gaan lijken op het ambachtelijk werk. Daarnaast dreigt het monotone werk (beeldschermtypen) weer afgewenteld te worden op de groep lager geschoolden en vrouwen. Thuiswerk schept nieuwe onrechtvaardigheid en ongelijkheid;
- door invoering van nieuwe technologieën zal de arbeid anders georganiseerd gaan worden. Het Tayloristische fabrieksmodel (vergaande arbeidsdeling, sterke hiërarchie) kan vervangen worden door andere produktieorganisaties;

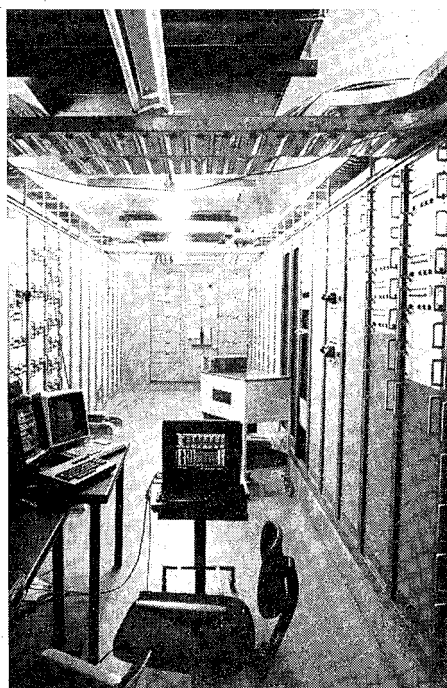
- een groeiende kloof tussen zij die iets van nieuwe technologieën weten en zij die buiten deze ontwikkelingen komen te staan. Ouderen, vrouwen en baanlozen lijken achter te blijven.

3.3 Dilemma's

De invoering van de nieuwe technologieën stelt ons ook voor enkele fundamentele dilemma's. We willen ze hier schetsen in vijf begrippenparen: rationeel-kreatief; onbegrensde mogelijkheden-ethische grenzen; systeem-individu; grootschalig-kleinschalig; centralisatie-decentralisatie.

1. Rationeel-kreatief

Moderne technologieën zijn een volgend produkt van de menselijke ratio. Ze vragen aanpassingen van het menselijk handelen. De menselijke activiteiten worden opgesplitst naar de logica van de technologieën. Computerspelletjes worden tussen mens en machine gespeeld. Televisie werkt met vervluchtende beelden. Waar blijft de ruimte voor de menselijke creativiteit, voor het gesprek, voor de zin-vragen, voor de utopieën? De taken in het centrum van de activiteiten worden ingewikkelder en er wordt meer een beroep gedaan op de menselijke creativiteit. Sekretarissen en stafmedewerkers bij de PTT kregen er door de automatisering in de vorm van planning en voortgangskontrol managementstaken bij. Buiten het centrum worden de taken uitgehold: het management neemt de kontroltaken

Bij Nikhef Kernfysies

van het middenkader over, typisten hoeven slechts standaardzinnen uit geheugens op te roepen en veel werk verwordt tot het kijken naar lampjes en paneeltjes.

2. Onbegrensde mogelijkheden-ethische grenzen

Toen in 1945 een Amerikaanse wetenschapper zijn gehoor voorspelde dat zijn land 25 jaar later mensen op de maan zou

brennen, verslikten de aanwezigen zich in de lach. Nieuwe technologieën lijken ook weer onbegrensde mogelijkheden te bieden. Maar waar ligt de grens? Bij de embryotransplantaties in de rundveehouderij? Bij het geitschap? Bij het seksen van runderembryo's of van reageerbuisbaby's? Bij de kabinetsplannen voor legitimatieplicht ten behoeve van de fraudebestrijding? Vaak lokt een hoger doel (bestrijding van honger, helpen van kinderloze echt)paren) ons naar het scherp van de snede. Meestal bieden nieuwe technologieën ons een grote vrijheid: meer alternatieven en mogelijkheden tot handelen.

3. Systeem-individu

Bij dit dilemma gaat het om kennis van en macht over gegevens. Veel moderne technologische systemen zijn exclusief: de groep erkende gebruikers is klein. De erkende gebruikers hebben veel rechten, maar weinig plichten. Ze kunnen ten alle tijde gegevens inzien, herschikken, uitvoeren en verwijderen. De buitenstaanders hebben veel plichten en weinig rechten. Ze moeten veelal informatie verschaffen, vaak zonder mogelijkheden hier weer over te kunnen beschikken. Privacy kan in gevaar komen; koppelingen van bestanden kunnen vervelende effecten oproepen. Gegevensregistratie van overtredingen en misdrijven voor justitiële doeleinden raakt de persoonlijke vrijheden. Hoe lang moet iemand met zijn verleden gekonfronteerd worden? Hoeveel jaar mogen de uitkomsten van psychologisch onderzoek iemand blijven achtervolgen? Het gebruik van Viditel door de abonnees wordt uitgebreid geregistreerd door de PTT, maar de gebruikers hebben hierbij het voordeel steeds op de hoogte gehouden te worden van de kosten.

4. Grootschalig-kleinschalig

Nieuwe technologieën vragen om hoge research- en developmentbedragen. Die bedragen zijn alleen op te brengen door grote concerns, samenwerkende bedrijven of landen: Race, Eureka, Brite. De nieuwe telekommunikatiemiddelen kunnen een tendens naar grootschaligheid versterken. Grote concerns hebben de laatste jaren om organisatorische redenen een schaalverkleining en een verzelfstandiging in de productie plaatsgehad. Niet alleen overheden hebben last van bureaucratie, maar ook grote bedrijven.

5. Centraal-decentraal

Door centrale gegevensregistratie wordt het initiatief tot de communicatie verlegd naar een centraal punt. De managers worden de spin in het web; de toeleverende werknemers en gebruikers krijgen minder informatie en dus minder invloed en macht... De kabeltelevisie sloot eerst aan bij de gecentraliseerde opzet: er wordt vanuit één punt geprogrammeerd. Er ontstaat nu de mogelijkheid tot tweerichtingenverkeer: de gebruiker kan zijn voorkeur voor programma's opgeven of bepaalde zaken via de kabel (geldtransacties, winkelen) afhandelen. Kassières

worden niet alleen centraal gecontroleerd, maar kunnen per dag een overzicht krijgen van hun eigen omzet en die van hun vestiging. Zo kunnen ze in principe uitgenodigd worden mee te sturen. Bij kleinere circuits (lokale TV, ziekenhuis) kunnen gebruikers invloed op het centrum uitoefenen. Beroepsvervoerders houden samen gegevens bij, die door elke gebruiker zijn te raadplegen. Reisorganisaties wisselen gegevens en reserveringen uit; ze bieden zo hun klanten meer mogelijkheden en service. Gebruikers hebben hier meer vrijheden om informatie te geven en te vragen.

Wij vinden dat de discussies over nieuwe technologieën niet aan deze dilemma's voorbij moeten gaan. Politieke keuzen en beleidsbeslissingen kunnen niet alleen genomen worden, omdat de 'technologische race bijgehouden moet worden' of omdat 'Nederland anders een tweederangsnatie dreigt te worden'. De invoering van nieuwe technologieën brengt de samenleving in deze dilemma's; de politiek zal hiervan in haar antwoorden iets moeten laten doorklinken.

3.4 Een offensief beleid

De motieven om met nieuwe technologieën aan de slag te gaan liggen voor bijna iedereen in Nederland in de economische sfeer. We moeten meedoen om de concurrentie bij te kunnen houden. De vraag dringt zich dan op: welke concurrentie? Concurrentie in de produktie van robots? Dat lijkt onmogelijk in Nederland. Daarvoor is de thuismarkt en onze auto-industrie te klein. De concurrentie in de veehouderij? Nederland lijkt op dat gebied aardig bij te zijn. De concurrentie in de militaire produktie? Nee, niet iets waar we op zitten te wachten; bovendien is de thuismarkt hier ook weer erg klein en zijn de exportkansen ongewis.

Er heerst in ons land op het gebied van de nieuwe technologieën een houding die het best te omschrijven valt als: 'We weten niet waar we naar toe gaan, maar het is dringend gewenst dat we daar zo snel mogelijk komen.' Een radikaal beleid, - d.w.z. een beleid dat de problemen bij de wortel tracht aan te pakken -, stelt de mensen en hun behoeften centraal. Het gaat ons om nieuwe technologieën voor mensen. We zijn niet allereerst geïnteresseerd in technologieën voor ongrijpbare abstrakties als 'het bedrijfsbelang' en 'de nationale concurrentiekracht'. Nieuwe technologieën voor mensen vragen echter wel om een offensief beleid: stimulerend en enthousiast werken van overheid, werkgevers, werknemers en maatschappelijke groeperingen om de grote kansen te grijpen. Een offensief beleid is een alternatief voor een beleid dat maar afwacht tot een onderzoeker iets aardigs uitvindt of de markt ergens op 'inspringt'. Het is toch te dol dat van de 50 merken en typen rolstoelen die in Nederland op de markt zijn, geen één echt voldoet? Dit terwijl met moderne ontwerp- en fabricagemethoden in principe voor elke gehandicapte individueel een aangepaste rolstoel is

te maken. Het is toch waanzinnig dat miljoenen kubieke meters vervuilde grond 'tijdelijk' voor tientallen jaren geïsoleerd of opgeslagen moeten worden? Dit terwijl met meer inspanningen en middelen via biotechnologie dit probleem de wereld uitgeholpen lijkt te kunnen worden. Het is toch een aanfluiting dat de files weer langer worden, de partikuliere autoverkoop tot ongekende hoogten stijgen en parallel daaraan het milieu en het openbaar vervoer wegwijnen? Dit terwijl met moderne middelen uitstekende telekommunikatienetwerken en een uiterst verfijnd openbaar vervoersnet zijn op te zetten, die veel partikulier verkeer overbodig zullen maken. Het gaat om het maken van politieke keuzen. Velen laten hun ongerichte pleidooien voor de invoering van nieuwe technologieën samengaan met eisen tot deregulering en flexibilisering. Alsof het bij nieuwe technologieën zou gaan om de dilemma's regulering-deregulering en star-flexibel!

Laten we teruggaan naar de invoering van de auto, vele jaren geleden. Wat was er van de nieuwe technologie automobiel terecht gekomen, als de fabrikanten niet gekozen hadden voor een zekere standaardisatie of regulering (brandstof, wielen)? En wat zonder de eis om regels van de gebruikers, al of niet in verenigingsverband (veiligheid, bewegwijzering, Wegenwacht)? En wat zonder de diepingrijpende maatregelen van de overheden (aanleg en onderhoud van wegen, bruggen, enz; verkeersregels; wegenbelasting; onderzoek)? Wij denken dat zo de

invoering van nieuwe technologieën noodzakelijkerwijs gepaard moet gaan met een aantal nieuwe regels, in meerdere of mindere mate. Met het vervangen van achterhaalde technologieën kunnen dan oude regels afgeschaft worden. Ons vervuilde omroepstelsel blijkt bijvoorbeeld niet bestand tegen satellieten en kabelnetten. Hier kunnen toch een aantal regels afgeschaft worden? Bij de invoering van nieuwe technologieën pleiten wij daarom voor een herregulering: het afschaffen van verouderde regels en het invoeren van een, zo beperkt mogelijk, aantal nieuwe noodzakelijke regels. Daarvoor is zeker flexibiliteit nodig, maar eerder flexibiliteit in de politieke creativiteit dan de aloude wet van het recht van de sterkste in een snel jasje.

In ons pleidooi voor een offensief beleid kiezen we vanuit een progressieve, vooruitstrevende positie voor de invoering van nieuwe technologieën. Niet uit armoede of als zwakgebod, omdat 'we ze toch niet tegen kunnen houden'. We kiezen hiervoor omdat we op grond van de beschikbare gegevens ervan overtuigd zijn dat onder meer met behulp van nieuwe technologieën de PPR-uitgangspunten te verwezenlijken zijn. Nieuwe technologieën kunnen - onder bepaalde voorwaarden - de samenleving ten gunste veranderen. Mensen kunnen onafhankelijker worden van 'wetmatigheden' en van elkaar. Dat neemt niet weg dat bescheidenheid op zijn plaats blijft. Bescheidenheid die misschien het best is uitgedrukt in de volgende vragen:

• 'Moeten we niet ophouden met het in de publieke sfeer steeds maar zoeken naar oplossingen voor zo mogelijk alle problemen?

• Moeten we dus niet met het idee gaan leven dat er problemen zijn die (nog) niet kunnen worden opgelost?

• Moeten we dus niet leren leven van gevallen met falen, in plaats van te proberen alle falen te vermijden?'

En voor het bereiken van de PPR doelen moet er wel een goed beleid ontworpen worden.

Konkreter gesteld zou de PPR op de volgende doelen moeten mikken:

• *het benutten van de mogelijkheden van nieuwe technologieën om tegemoet te komen aan maatschappelijke behoeften (een schoner milieu, veilige energie, minder belastende arbeid, goed(koop) openbaar vervoer, betere hulpverlening enz.) in plaats van (alleen) de koopkrachtige vraag;*

• *het inzetten van nieuwe technologieën om te komen tot decentralisatie, schaalverkleining en individualisering en ekologi-*

'De reacties van PPR-mensen op nieuwe technologie blijven vaak beperkt tot het intuitief afwijzen ervan (daar wil ik niets mee te maken hebben) en ageren tegen de kwalijke gevolgen ervan (kernenergie, milieuvuiling en dergelijke). Meer en meer begint echter het besef te ontstaan, dat je een dergelijke houding niet langer kan permitteren. De technologische ontwikkelingen gaan hoe dan ook door. Zo lang er geld uitgegeven wordt aan onderzoek en ontwikkeling van nieuwe producten en productieprocessen, zullen er 'uitvindingen' worden gedaan. Als deze uitvindingen economisch rendabel te maken zijn, zullen ze gerealiseerd worden. Als je dat niet wilt, kun je niet volstaan met te melden dat je er tegen bent. Niemand vraagt immers je mening. Als je invloed wilt hebben op de technologische ontwikkelingen, zul je moeten weten wat er gaande is met betrekking tot onderzoek en ontwikkeling en welke de gevolgen zijn van die ontwikkelingen voor de samenleving. Verder zul je moeten zorgen, dat je mening wel gevraagd wordt en dat die ook gehoord wordt.' (Arda van den Brink. 'Technology assessment: nieuwe technologieën vragen participatie', in 'Radikale notities', 1985, nr. 3).

sche verantwoorde activiteiten (in productie, bij dienstverlening, media en overheid);

• *het tegengaan van de (maatschappelijke) nadelen, gepaard gaande met de introductie van nieuwe technologieën (een soort tweedeling in de productie; achterop raken van ouderen, vrouwen en minderheden; het stoten op ethische grenzen; vervlakking in de media).*

Een volledige overheidssturing van de invoering van nieuwe technologieën vinden we niet nodig. Bovendien zouden ongewenste neveneffecten (burokratie, wegtrekkende bedrijven) optreden. Een sterke beïnvloeding door samenleving en overheid is haalbaar en gewenst. De overheid moet de kaders voor de besluitvorming stellen om te voorkomen dat één maatschappelijke groep (bv. de werkgevers) de ontwikkeling dikteert.

Een PPR-beleid voor nieuwe technologieën dient, naar onze smaak, een aantal

algemene en specifieke elementen te omvatten.

1. Algemeen

Een beleid voor nieuwe technologieën voor mensen gaat uit van de *maatschappelijke behoeften*. Een landelijk instituut, zoals bepleit in het PPR-programma 1986-1990 'Verzet en vernieuwing', kan de hoofdrol spelen in het opsporen van deze behoeften. Overleg met konsumenten-, gebruikers- en belangengroepen is een voorwaarde. Het gegeven dat de invoering van nieuwe technologieën een sociaal proces is geeft een basis aan een ruimte voor 'behoefteonderzoek'.

Een krachtig *technology assessment* beleid is de tweede peiler. Spil is een technology

'Het vertrouwen was niet te groot?'

'Het vertrouwen is net zo groot als het zijn moet. Je vertrouwt dat het vrijwel altijd goed gaat. Let wel, vrijwel altijd. Het is misschien cru om nu te zeggen, maar er blijven risico's. Honderd procent zekerheid bestaat bij deze zaken niet. Maar jij stapt toch ook in je auto?'

assessment-instituut voor signalelementen, onderzoek, voorlichting en begeleiding van discussies. Een dergelijke instelling is gekoppeld aan het parlement en is gemakkelijk bereikbaar voor maatschappelijke groeperingen. Voldoende middelen zijn gewenst, van waaruit ook kontradictiviteit van maatschappelijke groeperingen als vakbeweging en actiegroepen gesteund kan worden om een gelijkwaardiger positie te krijgen ten opzichte van gevestigde instellingen. Het technology assessment kan ook leiden tot het afwijzen van ongewenste technologieën. De kaderstellende functie van de overheid t.a.v. de maatschappelijke besluitvorming moet versterkt worden. Technologieontwikkelingssubsidies worden gericht op maatschappelijk vastgestelde doelen met toetsing achteraf. Invoering van nieuwe technologieën wordt geëvalueerd (op beheersing, effecten enz.)

De invoering van nieuwe technologieën die een grote arbeidsbesparing met zich meebrengen, is *onvoorwaardelijk* verbonden aan *arbeidstijdverkorting* en een *eerlijker verdeling van de arbeid*. Verlenging van de bedrijfstijd is niet uitgesloten om kapitaalsintensievere productiemethoden rendabeler te maken.

De lastenverschuiving van arbeid naar kapitaal, energie en grondstoffen die de PPR voorstaat omwille van een mens en milieuvriendelijker productie - zal in het algemeen - de invoering van nieuwe technologieën aanmoedigen. Deze meeste nieuwe technologieën zijn weliswaar vaak (nog) duur, maar vragen veel minder grondstoffen en energie.

Een *minister van Wetenschap en Technologie* behoort leiding te geven aan de beoordeling en mogelijke invoering van nieuwe technologieën. Het zwaartepunt moet dus weer bij Economische Zaken vandaan.

Bij de *ontwikkelingssamenwerking* moet

de aandacht ook gericht worden op de rol van nieuwe technologieën. Nieuwe technologieën kunnen ook op wereldschaal de verschillen tussen arm en rijk bestendigen en verscherpen.

2. Specifiek

Informatiemaatschappij

De positie van gebruikers van allerlei informatiesystemen moet, zo nodig met wettelijke middelen, structureel versterkt worden. Het recht op informatie, op vrije meningsuiting, organisatie en netwerkvorming moet ook in termen van de nieuwe mogelijkheden geformuleerd worden. Gebruikersorganisaties krijgen steun.

Waakzaamheid ten aanzien van en verbetering van de bescherming van de privacy bij registratie- en andere systemen is geboden, onder meer bij personeelsregistratiesystemen. Koppeling van persoonsgegevensbestanden wordt aan strenge regels gebonden. Legitimatieplicht is uit den boze.

Her-, om- en bijscholing zijn hard nodig, in het bijzonder van ouderen, vrouwen en minderheidsgroepen. Bij de snelle veranderingen is permanente edukatie broodnodig, gekoppeld aan edukatief verlof. De overheid ontwerpt hiervoor een soort 'Deltaplan' en voert dit uit.

'Burgerinformatika' in het onderwijs moet meer zijn dan het leren gebruiken van een mikrocomputer. Het gaat om een geïntegreerde aandacht voor het leren leven in de informatikamaatschappij.

Arbeidsorganisatie

Er worden regionaal onafhankelijke technologische steunpunten ingericht. Hierin kunnen bestaande initiatieven als Wetenschapswinkels, Transferpunten e.d. samenwerken. De technologische steunpunten geven adviezen aan ondernemingsraden, vakbeweging, (kleine) bedrijven, lagere overheden en (groepen) burgers.

De positie van de ondernemingsraad bij besluiten over en invoering van nieuwe technologieën wordt wettelijk versterkt (informatie en instemmingsrecht). Technologie-overeenkomsten zijn noodzakelijk.

Ongewenste flexibilisering van de arbeid (afroep- en nulkontrakten bijv.) wordt, via wettelijke maatregelen, bestreden. Er komen regels voor de bescherming van thuiswerkers.

In samenwerking met werkgevers en werknemers worden onderzoeksprojecten gestart voor betere werkomstandigheden (ergonomie, variatie).

De subsidies van de overheid worden vooral gericht op middelgrote en kleine bedrijven. Overheid en bedrijfsleven werken samen om belangrijke perspectieven te signaleren. Er dient afstemming op behoeftenonderzoeken en technology assessment plaats te vinden; daarnaast kunnen initiatieven genomen worden voor samenwerking tussen bedrijven of overheidsinstellingen op strategisch gebied.

Een tweedeling van de productiesector naar Japans voorbeeld wordt met kracht

Chipontwikkeling in Philips laboratorium.

tegegengaan (door o.m. a.t.v., eerlijker verdeling van de banen, subsidies, scholing).

Biotechnologie

Subsidies worden doelgericht (bijv. voor tegengaan van milieuvervuiling) verstrekt.

Er komt een kader voor research en development, zonodig door een wet. De minister moet instrumenten hebben om onderzoek te bevorderen en ongewenst onderzoek te voorkomen.

Er wordt een 'Instituut voor de bestudering van dierenproblemen' ingericht. Dit

'M'n kinderen hebben ze, de fractie beschikt erover en misschien doe ik zelf ook nog wel 's een cursus.' We moeten vervolgens niet blind geloven dat de technologie het aanzien van de wereld zal veranderen. Ik heb aan de wieg gestaan van de immense verwachtingen die er waren bij de vreedzame toepassing van kernenergie. Na veertig jaar heeft dat opgeleverd dat nu 3 tot 3½ procent van de productie aan primaire energie uit kernenergie komt. Niet helemaal weg te poetsen, maar van bescheiden afmetingen. Omdat zich problemen voordoen die we nog lang niet onder de knie hebben.' Met de bekende, licht sarcastische glimlach. 'De vervanging van de grammofoonplaat door de compact disc, de introductie van de video - een ongekende verrijking van de cultuur!' (Joop den Uyl in een interview in de 'Volkskrant' van 27 april 1985).

onafhankelijk instituut kan op eigen initiatief, in opdracht van dierenbeschermingsorganisaties, het bedrijfsleven, de standorganisaties of de overheid onderzoek verrichten. In ieder geval is er be-

hoefte aan criteria voor de beoordeling van manipulaties in de dierenhouderij van landbouw - huisdieren, in het bijzonder bij de voortplanting.

Medische technologie

De gezondheidszorg in Nederland dreigt op een aantal gebieden te verworden tot een medisch, technologisch, industrieel complex met zijn eigen automatismen en zijn eigen wetten. De gezondheidszorg is losgeraakt van de werkelijkheid waarin mensen dagelijks leven. Verschuiving van de nadruk op technische en instrumentele zorg naar eerste-lijns zorg en preventie, in de directe omgeving van mensen zelf, is hoogst noodzakelijk. Daarbij moet de verantwoordelijkheid voor de eigen gezondheid erkend en ondersteund worden. Gezondheidszorg is er voor de mensen en niet andersom.

De medische technologie moeten gericht worden op de meest voorkomende in plaats van de meest bijzondere gevallen. Op weg naar een menselijke gezondheidszorg is de medische technologie hard nodig. Medische technologie kan diagnostiek mogelijk maken die minder belastend is voor de cliënt. Dezelfde technologie kan zich richten op een verbetering van de kwaliteit van het leven (in plaats van op steeds weer verleggen van de grenzen van het leven). Technologie kan zich bij een steeds weer ouder wordende bevolking richten op een zelfstandig blijven wonen en actieve deelname aan de samenleving. Technologie kan ook vuil, zwaar en eentonig werk overbodig maken en drastische arbeidstijdverkorting opvangen,

zodat werk en werkloosheid als oorzaken van ziekte worden uitgebannen.

Militaire technologieën

Voor de volksvertegenwoordiging en het publiek is de huidige informatieverstrekking onvoldoende om het defensiebeleid te toetsen op wapenbeheersing en wapenbeperking. Daarom is een wapeneffekt-rapportage wenselijk. Zo'n rapportage bij de aanschaf van nieuwe wapensystemen kan een betere oordeelsvorming mogelijk maken (naar het voorbeeld van het Amerikaanse Arms Control Impact Statement).

De gevolgen van nieuwe technologieën voor militaire activiteiten zullen bij de uitwerking van de sociale verdediging, die door de PPR wordt voorgestaan, verwerkt moeten worden.

Het is de vraag of met overheidsmaatregelen inzake besluitvorming en stimulering alleen de grote veranderingen bereikt kunnen worden. In de voorgestelde aanzetten tot beleid leunen we dan ook sterk op bewustwording, inzet van voorlichting en inbreng van verschillende maatschappelijke groeperingen. Uiteindelijk staat de PPR ervoor dat de samenleving als geheel zelf moet kunnen beslissen of ze de overstap wenst te maken naar een 'post-industrieel tijdperk'. Dat vraagt vooral een nogal ingrijpende mentaliteitsverandering. Nieuwe technologieën voor en door mensen dus.

De gehele nota is verkrijgbaar op het PPR-partijbureau, Singel 277, 1012 WG Amsterdam (020-227342).

NIEUW NETWERK OPGERICHT

'BASISINKOMEN GOEDE OPLOSSING, MAAR WAT IS HET PROBLEEM?'

Laten we vooral niet denken dat er alleen in Nederland over basisinkomen wordt nagedacht. Op een internationale konferentie in Leuven, begin september, bleek het onderwerp in vrijwel alle West-Europese landen hevig in discussie te zijn. Ook de EG bemoeit zich er inmiddels mee. Vooral in landen waar de werkloosheid hoog is en de sociale zekerheid relatief goed wint het basisinkomen terrein. Alexander de Roo maakt een voorlopige balans op.

Circa 50 mensen uit zo ongeveer alle landen van West-Europa zijn begin september drie dagen bijeen geweest in het nieuwe Belgische universiteitsstadje Louvain-La-Neuve. De eerste internationale conferentie over basisinkomen werd een succes. Drie mensen, die dicht bij de waalse groene partij ECOLO staan hebben de conferentie georganiseerd met geld van een prijs voor een opstel over de toekomst van Europa. De deelnemers en deelnemers zijn politiek zeer divers van pluimage, al overheerst de progressieve tint: groen-alternatieven, marxisti-

sche en neoklassieke economen, socialisten, vakbondsmensen, links-liberalen en vooraanstaanden uit werklozen-bewegingen.

De conferentie leidt tot de oprichting van een Europees netwerk: BIEN: BASIC INCOME EUROPEAN NETWORK. Dit netwerk gaat een nieuwsbrief uitgeven om over de landsgrenzen heen van elkaars ontwikkelingen op de hoogte te blijven. Er komt een internationaal documentatiecentrum en er wordt gewerkt aan een tweede conferentie over twee jaar, die afgesloten zal worden met een openbare manifestatie, waarschijnlijk in Nederland. Ondertussen zullen over deelaspekten bijeenkomsten worden georganiseerd.

1984

Basisinkomen komt in steeds meer landen en onder steeds grotere groepen in discussie. Vaak is 1984 het startsein. Het heftigst zijn de discussies in de noordwest-europese landen, maar ook in zuidelijk Europa sijpelt de gedachte door.

In Oostenrijk start de discussie met het in 1984 door de katholieke kerk uitgegeven boek 'Grundeinkommen ohne Arbeit'. In het debat zeggen de conservatieven nee tegen dit idee, terwijl de socialistische partijen aarzelend opstellen. In de vakbeweging is er een informele discussie gaande. De groenen, die volgend jaar waarschijnlijk in het Oostenrijkse parlement komen, stellen zich positief op. Het basisinkomen zal als discussiethema waarschijnlijk aan belang winnen omdat het succesvolle Oostenrijkse model van harmonie van de sociale partners steeds verder onder druk komt te staan. Het einde van de volledige werkgelegenheid en de schandalen bij de staatsbedrijven spelen daar een rol bij.

Ook in de Scandinavische landen is de discussie over basisinkomen van recente

datum. De tot nog toe succesvolle strategie van volledige werkgelegenheid, gedragen door de grote invloedrijke vakbonden en geschraagd door de sterke arbeidsmoraal hebben tot gevolg dat welwillende politici zeggen: *'Maybe basic income is a good solution, but what is the problem?'* Toch kan in een land als Noorwegen de drastische daling van de olieprijs tot gevolg hebben dat de politiek van volledige werkgelegenheid ondergraven wordt, en dan zou een basisinkomen scenario reëel ter discussie komen. In een door het Noorse parlement gefinancierd project 'Alternatieve Toekomst' wordt serieus aan zo'n scenario gewerkt. In Finland is basisinkomen geïntroduceerd door de snelgroeiende groene partij. De conservatieven denken in de toekomst aan een model met een basisinkomen van f 1000,- per persoon. Het meest in discussie is echter een model met een zogenaamd 'citizens wage': een half jaar lang mag iedereen, eens in zijn of haar leven, doen waar hij of zij zin in heeft, terwijl de staat het gemiddelde inkomen van 1500 gulden per maand betaalt. De werkloosheid van 6% zou daarmee ook drastisch teruglopen.

2020

Opvallend is dat de meeste voorstanders van een basisinkomen in Skandinavië dat verbinden met een sociale dienstplicht. De sterke arbeidsmoraal zal daaraan niet vreemd zijn. Rudolf Meidner, chef-ideoloog van de Zweedse sociaaldemokratie, pleit (net als in Nederland de EVP) voor een sabbatsjaar. Ook ziet hij nogal wat in de ideeën van André Gorz: een basisinkomen voor iedereen, maar ook de verplichting om in een heel leven een bepaalde hoeveelheid betaalde uren te verrichten. In 1978 verscheen er een opzienbarend boek in Denemarken: *Revolt from the Centre* van Niels Meyer. Dit boek be-

Manifestatie Basisinkomen mei '86, Amsterdam.

Manifestatie Basisinkomen mei '86, Amsterdam.

schrijft de Deense maatschappij in het jaar 2020: een hoog basisinkomen en geen gedwongen werkloosheid (gemiddelde werkweek van 27 uur). In het kleine Denemarken met slechts 5 miljoen inwoners haalde dit boek een oplage van 120.000.

De groenen, de Deense variant van D'66 en de vakvereniging van ongeschoolde arbeiders (300.000 leden) steunen het idee van een basisinkomen: De conservatieven willen een laag basisinkomen. Socialistische partijen als de SF hebben het te druk om zich serieus met het idee van een basisinkomen bezig te houden.

In Engeland is in 1984 de Basic Income Research Group opgericht. Zij zwengelde de discussie aan die nog steeds door gaat. De groenen en de centrum-achtige Liberale Partij zijn voor een basisinkomen. Labour geeft prioriteit aan de invoering van een minimumloon om de positie van 8 miljoen 'working poor' te verbeteren.

Ook het arme Ierland houdt zich niet afzijdig van de basisinkomen-diskussie. Een deel van de grote rechtse partij wil een soort biologisch minimum à la de VVD invoeren. Ook in sociaaldemocratische kring is er discussie over het concept. De grote transportvakbond heeft het zelfs officieel aangenomen. De kleine socialistische Workers Party stelt een basisinkomen voor, maar voegt daaraan toe dat eerst de produktieve basis in Ierland moet groeien om een normaal basisinkomen te kunnen financieren. In wezen was

dat ook de opvatting van een regeringskommissie: Basisinkomen is een goed idee, maar invoering nu zou betekenen dat de belastingen te hoog worden.

Arbeidsmoraal

Bij onze oosterburen is sinds 1984 ook een heftig debat over basisinkomen gaande. Een sterke alliantie van vakbonden en conservatieven, geschraagd door een sterke arbeidsmoraal, staat er echter borg voor dat basisinkomen niet op de politieke agenda wordt geplaatst. De discussie wordt aangevuurd door mensen binnen Die Grünen en door een conservatieve club, de Kronberger Kreis. Het verschil zit 'm vooral in de hoogte: 1000 DM of 600 DM per maand en de flankerende politiek: drastische arbeidstijdverkorting of privatisering van alles en nog wat. Ook de gezaghebbende links-liberale ideoloog Ralf Dahrendorf heeft zich voor een basisinkomen uitgesproken, met name omdat hij daarin de enigst denkbare sociaal beschermende maatregel ziet tegen de toenemende flexibilisering van de arbeidsmarkt.

In Frankrijk is de discussie niet zeer wijdverbreid. Toch vindt er informele discussie plaats in de linkse vakbond CFDT en de sociaaldemocratische partij PS beschouwt het als een mogelijke optie voor de toekomst. In België zijn de beide groene partijen AGALEV en ECOLO sterk voorstander van een basisinkomen. Ook

hier speelt de liberale partij met het idee van een biologisch minimum. In 't sociaal-democratische milieu in België wordt er echter niet over gediscussieerd. Alleen het linkse groepje Links staat het voor.

Het slagveld van landen overziende valt op dat met name in landen met een hoge werkloosheid en een uitgebreid stelsel van sociale voorzieningen de discussie over het thema basisinkomen het verst is voortgeschreden. Toch staat het nergens op de directe politieke agenda, maar dat zou wel eens kunnen veranderen als de flexibilisering van de arbeidsmarkt zich doorzet.

Op Europees nivo valt te melden dat de sociale afdeling van de Europese Commissie zo juist een werkgroep heeft ingesteld om zich over het fenomeen basisinkomen te buigen. Verder zal de sociale commissie van het Europees Parlement binnenkort stemmen over een uitgebreid voorstel van de Regenboog-fractie om na de eeuwwisseling de sociale zekerheid te baseren op een nieuw stelsel met als grondslag een basisinkomen voor iedereen.

ALEXANDER DE ROO

(De auteur is medewerker van de Regenboog fractie op het Europees Parlement. Vragen of reacties naar: 2e Oosterparkstraat 82^D, Amsterdam).

ROEMENIË IS ONTWIKKELINGSLAND:

LANGE RIJEN VOOR WINKELS BESTAAN ECHT

De PPR Jongeren zijn eind juni op werkbezoek geweest bij de Roemeense Kommunistische Jongerenorganisatie, de enige jongerenorganisatie van het land, met ongeveer 4 miljoen leden.

Veelkleurigheid in organisaties zoals in Nederland is er niet. Een van de voordelen daarvan is dat men in staat is om grote massa's mensen te mobiliseren. Een van de grootste projecten van de laatste jaren is ongetwijfeld het graven van het kanaal dat de Donau en de Zwarte Zee met elkaar verbind. Dit kanaal is maar liefst 64,2 km lang en een gedeelte is met hulp van de jongerenorganisatie gegraven.

De jongerenorganisatie kreeg een aantal kilometers toegewezen. Hiervoor moesten zij de arbeidskracht leveren. Jongeren die er aan meewerkten konden een opleiding krijgen en verdienden zelfs loon. Het bedrag dat overbleef ging naar de Jongerenorganisatie. Op deze manier zorgde de organisatie er voor dat zij geld binnen kregen voor andere activiteiten. In tegenstelling tot de situatie in veel andere kommunistische landen werd deze jongerenorganisatie niet gesubsidieerd. Ook in Nederland zie je vaker dat men een bepaald project als organisatie aanneemt om op die manier geld bijeen te krijgen.

Roemenië is nog altijd een prachtig land. Maar hoe lang nog? De industrialisatie is in opmars en gaat gepaard met grote milieu verslindende industrieën. Zoals vaak ziet het er ook hier naar uit dat men niet wil leren van fouten van anderen. In West-Europa en delen van Oost-Europa is geen levend bos meer te vinden door de grote milieuvuilende industrieën. De mooie en nog levende bossen van Roemenië mogen niet verdwijnen. Wij hebben dan ook veelvuldig en uitgebreid de verhalen vertelt over de op dat moment lopende European Youth Forest Aktion. Het leek ons een goede zaak als met name de jongerenorganisatie probeerde hun invloed aan te wenden voor een verantwoorde milieuvriendelijke industriepolitiek. Maar ja, waar verschilt het Kommunisme met het Kapitalisme als het om 'vooruitgang' gaat?

Pakje

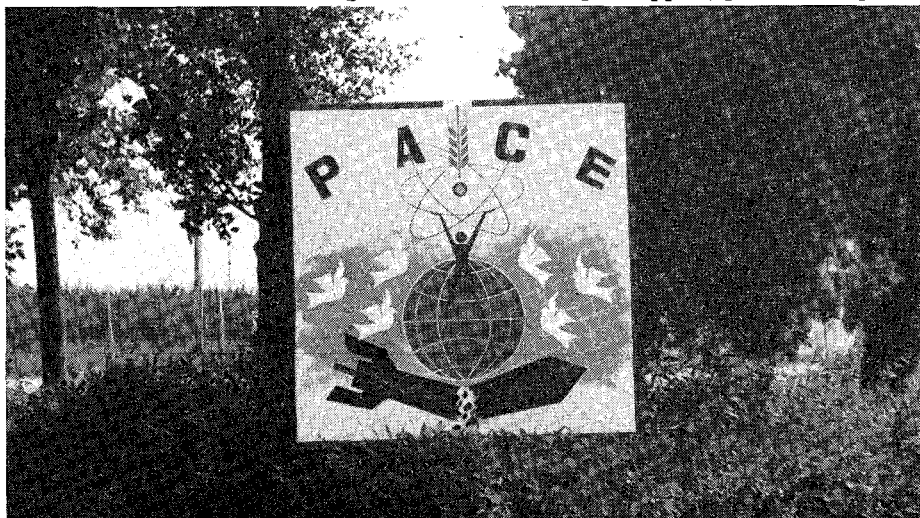
Roemenië is ook het land dat binnen het Oostblok een aparte positie inneemt ten aanzien van vrede en veiligheid. Zijn kernwapenstandpunt is helder en duidelijk. Geen kernwapens op Roemeense

grondgebied. Het streven naar een kernwapenvrije Balkan zone en akties gericht tegen kernwapens in West en Oost werden bij ons zeer positief ontvangen. Vrede is naar onze mening meer als tegen kernwapens zijn dus ook maar even gevraagd naar het aantal dienstweigeraars. Dat viel even tegen, die waren er volgens de officiële lezing niet. Naar lang aanhouden gaf men toe dat er 'individuele gevallen waren die de wet niet korrekt interpreterden'.

Opvallend en tevens tekenend was dat mensen die een andere mening hadden

wat gekopieerd was per definitie verdacht materiaal was. Je zou er wel eens strooibiljetten van kunnen maken. Hoe?, was onze vraag. Want kopieermachines schenen alleen te staan op een paar kantoren van de hoogste partijfunktionarissen. Verder was er nergens een kopieermachine te vinden.

Zoals ze zelf zeggen is Roemenië altijd nog een ontwikkelingsland. Er is veel armoede. Op de weg van Bukarest en Constanza zien we honderden vrouwen of kinderen met een paar appels, pruimen of peren.

deze voor zichzelf hielden en zich niet of bijna niet probeerden te organiseren in kleine groepen, iets wat bijvoorbeeld in Oost Duitsland en Tsjechoslowakije wel gebeurt.

We proefden ook vaker een weerstand om openlijk over persoonlijke standpunten te praten zelfs buiten de officiële gesprekken. Door de partijfunktionarissen werd een en ander in snelle, flitsende bewoordingen uitgelegd. Wij hadden af en toe een onbevredigd gevoel. Waar wij als PPR nog wat van kunnen leren is de vorming en scholing van mensen. Jongeren waar wij mee spraken wisten veel over de geschiedenis van de standpunten van de organisatie. Een en ander zal tijdens de scholingen wat rooskleuriger worden voorgesteld dan wanneer wij dat zouden doen. Maar er gebeurde in ieder geval wat aan. Kritische scholing moet, elke dag! Zoals in alle landen zijn mensen in een pakje toch erg hiërarchie-gevoelig. Toen wij de douane passeerden en de officiële uitnodigingsbrief lieten zien hield men akkuut op met het doorsnuffelen van onze rugzakken. Alleen wat gekopieerde kranteknipsels moesten het ontgelden en liggen nu ongetwijfeld bij de een of andere funktionaris in zijn burola. Naderhand toen wij deze aktie van de douane ter diskussie stelden was de reaktie dat alles

Mensen met 5 appels op een bordje waren geen uitzondering. In de winter heeft men in bepaalde delen honger en veel eenzijdig voedsel. De lange rijen wachtende mensen voor winkels bestaan echt. Het schijnbare geduld waarmee men in de rij staat heeft alles te maken met verhalen dat er wel eens mensen van de geheime politie tussen de kopers staan. Kankerende mensen worden eruit gehaald. Het verhaal hoeft niet waar te zijn maar het heeft schijnbaar effect op de 'geduldige' massa. Er is al jaren een tekort aan arbeidskrachten; de hoeveelheid politie en de grote verborgen werkloosheid doen me tegelijkertijd denken aan een groot organisatiebureau die hier zijn medewerkers een heerlijke tijd zou kunnen bezorgen.

Daarnaast was het op veel plaatsen mooi en stil. Deze plaatsen zouden door veel partijfunktionarissen bezocht moeten worden. Ze zouden dan misschien onder de indruk komen van de stilte en het mooie landschap zodat hun ontwikkelingsplannen niet de fouten uit het westen herhalen.

Dan konden wij in Nederland niet alleen blij zijn met het buitenlands beleid maar ook met het binnenlands beleid van Roemenië, een oostblok land in ontwikkeling.

BERRY VAN RIJSWIJK

POLITIEK TE INGEWIKKELD:

JONGEREN MOEILIK BEREIKBAAR

Volgens Bet-ina Zeldenthuis, voorzitter van de PPR-jongeren, is de PPR een beetje ingeslapen. Er verandert niet voldoende. Het is allemaal vaak nogal theoretisch. Daarom is de partij niet aantrekkelijk voor jongeren. Dat geldt overigens ook voor andere politieke partijen. En ook elders zie je dat jongeren zich moeilijk laten organiseren. Peter Lankhorst blijkt optimistisch: 'Als de ouderen het laten afweten, kunnen jongeren in de PPR een heel eind komen.'

André van Gemert stelt in zijn boek 'Politiek is een beetje belangrijk': 'Politieke partijen en ook politieke jongerenorganisaties slagen er onvoldoende in jongeren voor politiek te interesseren'. Hoe zien jullie dat voor de PPR en de PPR-jongeren?

Peter: 'Dat is inderdaad een algemeen punt op het ogenblik, wat je niet alleen in de politiek ziet. Bij de vakbonden blijkt ook dat betrekkelijk weinig jongeren lid worden. Dat geldt voor de politiek ook. En dat komt voor een deel omdat jongeren niet zo'n zin hebben om zich erg vast te leggen. Men is soms best politiek geïnteresseerd maar minder in partijpolitiek. Men wil daar ook niet teveel over theoretiseren. Wat dat betreft is de tijd gewoon anders. Voor een ander deel zie je toch dat jongeren materialistischer zijn. Hoewel het niet helemaal het juiste woord is. Ze zijn met eigen dingen bezig en hebben daardoor iets minder zicht op verdergaande zaken. Die twee processen zie je: veel voor jezelf opkomen, je eigen dingen doen en wat minder theoretiseren en hier en daar wat minder idealistisch mischien.'

Bet-ina: 'Ik denk dat het heel moeilijk is voor de PPR en de PPR-jongeren om jongeren voor politiek te interesseren. Politiek is iets dat ver van jongeren afstaat, het is te ingewikkeld. En als je dan kijkt naar het ingewikkelde programma kun je het bij jongeren helemaal wel vergeten. De PPR-jongeren hebben ook veel moeite jongeren te interesseren. Ze zitten met die afkeer van jongeren voor politiek. Daar-

om proberen we als PPR-jongeren aan te sluiten bij thema's waar jongeren mee bezig zijn. Soms lukt het wel. Als je kijkt naar een jongerencongres waar je je echt met een bepaald thema bezighoudt, dan komen ook andere jongeren dan PPR-jongeren. Je blijft wel zien dat de stap naar lidmaatschap van de PPR-jongeren heel groot is.'

Is het voor jongeren wel aantrekkelijk om bij de PPR te komen als je ziet dat de partij vrij ingeslapen is en van het PPR-kader weinig jongs en vernieuwends uitgaat?

Bet-ina: 'De PPR is niet aantrekkelijk voor jongeren. Op dit moment althans niet. Omdat de zaken die daar spelen te theoretisch zijn. De PPR zou wel aantrekkelijk moeten zijn, omdat het een kleine partij is en zo de lijnen naar de Haagse politiek heel kort zijn. Juist doordat de PPR een beetje ingeslapen is, verandert er niet voldoende. Bovendien worden jongeren door de partij nog niet zo serieus genomen, maar gebruikt als werkrachten zodra jongerenzaken aan de orde komen. Dit geldt niet voor de Tweede Kamerfractie, die namen de jongeren wel serieus.'

Roeren

Peter 'Ik heb het niet met dat beeld eens. Stel dat het zo is, dan geeft dat je ook nieuwe mogelijkheden. Als de PPR-jongeren zich bijvoorbeeld tot de fractie richten, dat doet de fractie daar echt wel iets mee. Als een aantal ouderen binnen de PPR het laat afweten en jongeren roeren zich juist wel, kunnen jongeren een heel eind komen. Ik zou zeggen dan liggen er ook gigantische mogelijkheden. Dit geldt ook voor actiecentra. Juist als in een actiecentrum niet zoveel mensen actief zijn, heb je meer kans als je met een aantal jongeren aan de slag gaat.

Nu even de praktijk, denken jullie dat het jongerenkampagneteam resultaat heeft gehad. Het percentage jongeren dat op de PPR gestemd heeft is tenslotte afgenomen?

Bet-ina: 'Voor de PPR-jongeren wel, maar voor de PPR minder. Door het joka-team zijn we wat bekender geworden binnen de partij. Tijdens de campagne hebben we vaak van mensen gehoord: 'ik wist niet dat er PPR-jongeren waren'. Door de campagne hebben we een soort ingang gekregen binnen de partij. Als je kijkt naar de PPR heeft het niet zoveel resultaat gehad qua stemmen. Ik denk dat het meer een kwestie is van lange adem. Jongeren kunnen het zien als een val: zo lijkt het net of ze ook veel voor jongeren doen. Als er de komende vier jaar jongerenzaken aangezwengeld worden dan zullen er misschien over vier jaar meer jongeren door de campagne worden aangetrokken. Peter: 'Nou heb ik het in het ieder geval heel stimulerend gevonden in de kampag-

ne, laat ik daarmee beginnen. Heel leuk als je ergens het woord voert en het PPR-joka-team is ook vertegenwoordigd en dat geldt voor de anderen in de fractie zeker ook. Er is natuurlijk een algemene tendens, dat jongeren die vroeger bij de radikaal-linkse kleine fracties zaten nu minder geneigd zijn daarop te gaan stemmen. Je weet dus nooit hoe het zonder joka-team was geweest. We hebben voor die twee zetels iedere stem nodig gehad. Als de jongeren niet zo actief geweest waren, dan was het misschien wel bij een zetel gebleven. Met zoiets zou je moeten doorgaan.'

De PPR-jongeren zelf zijn ook volop in beweging, de PPR-jongerenkrant is vernieuwd en gaat voortaan de Jonge Radikalenkrant heten en wordt nu naar alle PPR-jongerenleden gestuurd. Denken jullie dat je hierdoor de interesse voor politiek kunt verhogen?

Peter: 'Dat kan wel als je het op een goede manier doet. Ik denk dat dat betekent dat je aktueel moet werken en niet teveel theoretiseren. Informatie geven over hele concrete dingen die bij jongeren leven. En op die manier voorzichtig proberen duidelijk te maken dat een concreet aktuele zaak nog wel eens met andere dingen te maken heeft. Dus weer die kracht van dat PPR-program, dat dingen samenhangen met elkaar. Je hebt ook nog de handicap dat gedrukte media zo langzamerhand een beetje ouderwets zijn. Vroeger had je de hele kultuur van de gestencilde blaadjes. Dat is bijna afgelopen. Ik zeg niet dat je dat niet moet doen, maar je moet er rekening mee houden dat ook op allerlei andere manieren, via andere media een beroep wordt gedaan op jongeren, en zij ook via de media informatie krijgen.'

Bet-ina: 'Het voordeel van de nieuwe Jonge Radikalenkrant zie ik vooral intern, vanwege de grote verspreiding. Vroeger kregen PPR-jongeren alleen de Radikalenkrant. Nu wordt het voor de PPR-jongeren makkelijker om te laten zien wat je als jongeren doet. Als actiecentra of PPR-leden een abonnement nemen op de Jonge Radikalenkrant dan tonen ze in de eerste plaats aan dat ze de PPR-jongeren serieus nemen. En in de tweede plaats zijn ze beter geïnformeerd over wat de jongeren doen.'

Zien jullie mogelijkheden om iets met het jongerenkampagneteam te doen bij de provinciale statenverkiezingen?

Bet-ina: 'Voor jongeren is totaal niet duidelijk wat de provinciale staten voor hen zouden kunnen doen. Als de statenleden het belangrijk vinden dat jongeren zich inzetten voor de campagne, dan zullen ze met dit gegeven wat moeten doen.'

ONNO DE ZWART

HET ROER MOET WEER EENS OM:

'ZO'N OVERDRIJVING MAAK JE ZELDEN MEE'

Wat is de politiek toch voorspelbaar. Van een slechte verkiezingsuitslag moet iets of iemand de schuld krijgen. Dus stuurt de VVD Nijpels weg en verhuist Den Uyl naar de achterste bankjes. In de PPR zijn we natuurlijk wat vriendelijker. In 1977 (terugval van 7 naar 3 zetels) was behalve de lijsttrekker vooral het kongres de boosdoener. Dat had namelijk een 'anti-CDA-motie' aangenomen. Na 10 jaar CDA-beleid snapt elk partijlid wel hoe dom die uitspraak was. Anno 1986 is er voor het teleurstellende verkiezingsresultaat een nieuwe zondebok gevonden: de partij-organisatie. Zie de uitspraken van fractievoorzitter, partijvoorzitter en vooral van oud-kampanjeleider Wim de Boer in de Radikalenkrant van juni. Of de koers veranderd wordt is nog niet duidelijk. Maar het roer moet wel om, aldus de stuurlui.

We schakelen even over op een andere beeldspraak. 'Samenwerking is een gepasseerd station', vindt de partijvoorzitter. Haar voorganger gebruikte een jaar geleden (gesteund door de meerderheid van het partijbestuur) precies dezelfde omschrijving. Maar die sloeg toen op een zelfstandig meedoen van de PPR aan de verkiezingen. Terecht maakt het actiecentrum Den Haag (zie ingezonden brief in het vorige nummer) zich boos over deze drastische ommezwaai. Besluitvorming op dit punt is een zaak van de hele partij. En laten we daarbij vaststellen dat de PPR-trein nog vele stations zal passeren, tot het eindpunt is bereikt en wij allemaal geacht worden uit of over te stappen.

Niets nieuws

Wat ik hiermee bepleit is dit: minder grote woorden gebruiken, niet zo gauw iets roepen en vooral met beide benen op de grond blijven staan. Vergelijk nu eens twee momentopnamen (zie kader). Drie van de vier citaten uit de nota 'Bestuursbeleid 1982' - geestelijk vader: Wim de Boer - vertonen een frappante overeenkomst met wat dezelfde auteur in 1986 voorstelt: Vernieuwing, een andere politieke stijl, de bakens verzetten en de bezem erdoor, en vergroting van het aantal partijleden. Het partijbestuur heeft 4 jaar de tijd gehad om daar iets aan te doen. Dat geldt ook voor het voornemen om partijopbouw en versterking van de basis

hoge prioriteit te geven. Daar is echter niets van terechtgekomen, omdat het bestuur alles op de kaart van de politieke samenwerking zette terwijl het ledental, de motivatie en de activiteiten terugliepen. Het is dan ook wel erg makkelijk om nu denigrerend te doen over partijopbouw, inhoudelijk werk e.d. als je er nooit echt werk van hebt gemaakt.

Inkrimping

Wim de Boer noemt de PPR (zonder nadere argumentatie) een bolwerk van functionarissen en beweert dat de helft van de tijd, de energie en het geld op gaat aan het heen en weer sturen van papier. Zo'n vorm van overdrijving maak je zelden mee. Wat me helemaal te ver gaat, is de uitspraak die verkleining van het landelijk apparaat tot doelstelling verheft. Als je door vermindering van inkomsten tot inkrimping gedwongen wordt, zit je voor het blok. Maar deze benadering is een belediging voor de partijwerknemers die onder bedroevende werkomstandigheden en voor een laag salaris onder een permanent te hoge werkdruk staan, terwijl van sociaal beleid nauwelijks sprake is. Ik waarschuw voor het gevaar dat de doelstellingen van vernieuwing en opleving in hun uitvoering beperkt blijven tot het overhoop halen van het partijapparaat, omdat je daar makkelijker iets aan

kunt doen dan aan het bereiken van hooggestemde idealen.

Een PPR met 15.000 leden is een illusie. Neem nu eens afstand en probeer objectief naar die club te kijken. Minder dan 4% van de Nederlanders is lid van een politieke partij. Een fractie daarvan is PPR-lid en daarvan is hoogstens 10% actief. Je moet echt een soort freak zijn om bij die partij te willen horen. Voor de PPR is de politiek niet leuk en zal dat ook nooit worden. Er is weinig markt voor ons product en wat we bereiken is marginaal. De echt gemotiveerden laten zich daardoor natuurlijk niet ontmoedigen. Maar dat er weinig méér in zit staat voor mij vast. Laten we elkaar dus geen luchtkastelen voorspiegelen.

Hiermee pleit ik er niet voor om alles maar te laten zoals het is. Binnen de gegeven mogelijkheden moeten we blijven proberen om het beter te doen en de zaken waar nodig anders aan te pakken. Zo hebben we in de afgelopen campagne gezien dat een goed getoonzette advertentiekampagne wat oplevert (ledenwerving noem ik dat) en dat anders opgezette partijbijeenkomsten mensen weer enthousiast maken (partij-opbouw dus). In die richting ga ik graag mee. Met Wim de Boer en als realistisch idealist.

LOUIS VUURBOOM

Nota bestuursbeleid 1982

'Het enige bruikbare antwoord dat de PPR kan geven is een nieuw antwoord: een beleid dat uitmunt door helderheid en weravingskracht, goed doordacht en onderbouwd, gedragen door een stevig verankerde visie... Dat betekent een afwijkende, dwarssliggende stijl van politiek bedrijven, meedoen en er toch haaks op staan, zorgen dat je iets neerzet wat bij vriend en vijand respect afdwingt...'

'Konkreet betekent het bovenstaande voor het partijbestuur dat de bakens verzet gaan worden. Vereenvoudiging van de papierwinkel, afstoten van allerhande franje, kiezen van een beperkt aantal prioriteiten, voor een deel ophouden met gewoon een politieke partij te zijn met machtsspelletjes, handigheden, ambities, papieren tijgers.'

'Het partijbestuur wil een plan uitwerken voor een ledenwerfactie. De PPR heeft binnen een jaar minimaal 2000 nieuwe, actieve leden nodig.'

'Het partijbestuur beschouwt partijopbouw en kadervorming als één van de belangrijkste taken voor de komende periode... zal de komende periode het aksent gelegd worden op het verstevigen van de PPR aan de basis.'

Reorganisatievoorstel 1986

'Iets nieuws bieden wat je bij anderen niet vindt. Een verademing in het hele politieke gedoe, die mensen aanspreekt. Afschaffing van het voorspelbare, de verveling, het verplaatsen van lucht en papier... Concentreren op hoofdpunten en daar een kwaliteit in leveren waar anderen niet omheen kunnen... (Een) non-konformistische, kritische, wat uitdagende en losse maar desondanks kwaliteit aandragnende benadering...'

'De bezem door het stofnest en een sloopvergunning voor een behoorlijk aantal heilige huisjes.' Er is een andere organisatie nodig.' 'De bezem door de partijburocratie dus.' 'Onze politieke organisatie, onze vergadercultuur en de manier waarop we mensen bij de PPR proberen te betrekken hebben hun tijd gehad.'

'De PPR binnen twee jaar tot een eigentijdse, aansprekende radikaal-progressieve politieke organisatie met minimaal 15.000 leden.'

'... we spreken af dat iedereen die nog woorden als versterking, ledenwerving, inhoudelijk werk of partijopbouw in de mond neemt verplicht wordt daarbij direct aan te geven hoe dat met succes kan gebeuren...'

LIEVIG

Hoe verder? Ik wil een bescheiden duit in het zakje doen. Om mij heen bespeur ik dat de PPR voor velen de partij is van lieve en naïeve mensen. Dat lievige moet vast gehouden worden. Liefheid gaat het - denk ik - goed doen in deze harde jaren. Benadrukt moet worden dat wij allesbehalve hemelbestormers zijn, maar realisten. Voor mij mag de PPR, lief en wijs, ettelijke kamerzetels in de wacht slepen, als het kan voor 1990.

Sjon Kootwijk.
Heemskerk.

LINKS KABINET

Ik ben het eens met Karel van Kesteren (Radikalenkrant nr. 7) die stelt dat de PPR samen met de PvdA en D'66 moet streven naar een links kabinet. Ook de klein-linkse samenwerking moet worden beëindigd volgens hem.

Ik denk dat de kans op een links kabinet groter is als de linkse partijen zich gezamenlijk opstellen en als er niet meer linkse partijen mee doen aan de eerst volgende verkiezingen dan er nu in de Tweede Kamer zitten.

Ik hoop dat de PPR samen met de PvdA en D'66 gaat streven naar een linkse meerderheid door:

- presentatie aan de kiezer vóór de verkiezingen van een links kabinet
- verkiezingskampanje voeren zoals die van 1972 (toen won de PPR 5 zetels)
- nu al beginnen met de Keerpuntgedachte in het nieuws brengen

Die linkse meerderheid komt er zo vast en zeker!

Geerten Krijger.
Den Bosch.

CPN

In een ingezonden brief in de Radikalenkrant van augustus 1986 bepleit Karel van Kesteren naar aanleiding van de verkiezingsuitslag een terugkeer naar de Keerpunt-formule, een hernieuwd optrekken van PvdA, D'66 en PPR. Hoewel de verleiding groot is hierop te reageren, laat ik deze optie verder voor wat ze is. Eén zinsnede vraagt echter om een reactie. Winstpunten van de verkiezingsuitslag noemt Karel o.a. 'dat niet alleen de Centruumpartij is verdwenen, maar ook de CPN' en ook dat laatste vindt hij 'een winst voor de democratie'. Twee opmerkingen hierbij:

1) Het onder één noemer brengen van Centruumpartij en CPN is een grove belediging aan het adres van de CPN. Deze passage

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

doet niet onder voor Telegraaf-journalistiek, getuige de commentaren in deze krant de dag na de verkiezingen.

2) Het verdwijnen van de CPN is een winst voor de democratie. Hoezo? Ten aanzien van de decennia waarin Paul de Groot zo'n beetje alleen de CPN-koers bepaalde, kun je inderdaad kritische opmerkingen maken over het interne democratische gehalte van de partij. Echter ook voor die periode zou ik de hierboven geciteerde opmerking niet voor m'n rekening durven te nemen. Ik weet niet hoelang Karel al in Colombia verblijft, maar kennelijk heeft hij de ontwikkelingen en vernieuwingen binnen de CPN, ingezet na 1977, niet gevolgd. Zowel ideologisch als organisatorisch heeft de partij enorme veranderingen te zien gegeven. Het CPN-partijprogramma van 1984 illustreert met name de ideologische verschuivingen.

Bovengenoemde kwalificaties over een partij, waarmee de PPR in diverse plaatselijke en provinciale verbanden samenwerkt en die met PPR, PSP, EVP en PvdA participeert in het Progressief Overleg, kunnen niet door de beugel.

Als PPR-lid heb je uiteraard niet in de hand wat elk lid individueel beweert, maar in dit geval ben ik geneigd plaatsvervangend m'n excuses aan te bieden aan de CPN

Lidie Koeneman,
lid PPR-delegatie
in het Progressief Overleg

Partijkultuur

De brievenbus van de Radikalenkrant van augustus heeft aangetoond dat een andere partijkultuur hard nodig is. Er waren twee brieven met staaltjes van hoe je niet met elkaar omgaat. In de brief van Egbert Wever wordt de fractie, als die niet doet wat hij van haar verwacht, direkt bestookt met zware termen als misleiding en verraad. Aan het slot van zijn brief krijgen Ria en Peter een stoot onder de gordel door de suggestie van baantjesjagerij. In de brief van het actiecentrum Den Haag wordt onze partijvoorzitter Janneke van der Plaats met een seksistische vergelijking onderuitgehaald. Ik hoop dat de toon en mentaliteit die uit deze brieven spreekt, in een zich veranderende partijkultuur snel tot het ver-

leden zullen behoren. Gelukkig geven andere brieven zoals die van Peter de Boer en van het actiecentrum Assen beter aan wat partijkultuur ook kan zijn.

Cebus Korteweg,
lid partijbestuur

Spiraal

De PPR heeft een nieuwe landbouwgroep met acht nieuwe leden. Deze werkgroep komt zeer gelegen. De EG-landbouw en de hele wereldvoedselhandel is in een historisch gezien uiterst kritische fase aangeland. De overschotten hebben een wereldwijde handelsoorlog veroorzaakt, een oorlog waarvan nog niemand weet hoeveel slachtoffers er zullen vallen. Niemand weet ook hoe de vrede op handelsgebied kan worden getekend. De eventuele derde GATT-ronde biedt nog geen hoop. Het is de EG die dwars ligt bij het bespreken van haar eigen landbouwexportbeleid en in eerste aanleg zelfs weigerde het punt te bespreken.

Gerrit Berkelder schrijft in de vorige Radikalenkrant dat er niet zo'n sterk verband is tussen het hongervraagstuk en het Europese landbouwbeleid. Ik vrees dat dit een misrekening is.

Door de dumping praktijken van de eerste wereld gaan de wereldvoedselprijzen steeds verder omlaag en kunnen boeren in de derde wereld niet meer produceren voor de markt. Hun regeringen hebben geen kapitaal voor subsidies, interventies en exportsteun. Bij alle problemen die boeren in derde wereld landen al hebben - milieuverarming, droogte, grootgrondbezit, werkloosheid, gebrek aan koopkracht (problemen die allen onderling samenhangen) - komt dan ook nog deze internationale handelsslag.

De EG is aan deze situatie mede schuldig, maar dat wil niet zeggen dat de boeren in de EG schuldig zijn. Die zijn in grote meerderheid ook slachtoffer. Zij moesten steeds meer produceren en investeren en kregen een steeds lagere prijs. De agro-industrie, die grote, goedkope hoeveelheden wil verwerken, had bij deze politiek de meeste baat. De technologie voert de produktie - en de kwetsbaarheid en afhankelijkheid - van plant en dier steeds verder op. De boer

moet daarvoor opnieuw investeren. De EG werkt mee aan die spiraal: door prijsverlaging, quotering, superheffing, medeverantwoordelijkheidsheffing, opschorting van interventieverkoop, enzovoort, worden opnieuw duizenden boeren weggesaneerd. Alleen grote agrobedrijven, industrieel georganiseerd, zullen overblijven. En ook die zijn hun leven niet zeker. Want de spiraal gaat verder.

Ik meen, met de Regenboogfractie in het Europees Parlement (waarin vooral ook de Grünen van de Bondsrepubliek hard werken aan alternatieven) dat er twee instrumenten zijn die, in samenhang met andere, kunnen worden gehanteerd.

Als je het kleine en middelgrote landbouwbedrijf als basis voor voedselproduktie en landschap wilt handhaven, moet je

a. voor basishoeveelheden van o.a. melk, graan, suiker, wijn en olijfolie een hogere prijs garanderen,

b. dan kun je quota-beperking invoeren zonder dat het bestaan van de boer op het spel wordt gezet. Want aan zijn basisproduktie ontleent hij dan een redelijk bestaan.

De PPR voegt daar het algemene instrument van het basisinkomen aan toe. Bij betere prijs en lagere produktie kan de boer overleven, kan de natuur herstellen en kan het voedsel gezonder worden.

Wil deze voedselpolitiek ook internationaal werken, dan moeten er op dat nivo dwingende codes en verdragen komen. Daarom zou de EG juist met voorrang landbouw op de agenda van de GATT-onderhandelingen moeten plaatsen.

Heel veel kwesties vragen nog om studie, precisie, uitwerking en actie. Daarom is het zo goed dat ook de PPR met haar nieuwe landbouwgroep daaraan gaat werken. Naar ik hoop gebeurt dit samen met alternatieve boerenorganisaties die in Europa een groeiend netwerk opbouwen. In de Statenkampanje moeten we de boeren in de provincie maar eens gaan opzoeken.

Herman Verbeek,
Groningen.

MAURA DOUGAN:

POLITIEKE GIJZELING

Mijn naam is Maura Dougan en ik ben de zuster van Gerard Kelly die op dit moment in Amsterdam in de gevangenis zit. Mijn vader en de familie doen een beroep op u voor gerechtigheid en medelijden met onze broer Gerard. Gerard komt uit een gezin met elf broers en zusters waarvan ik de oudste ben. De gezinsleden zijn allemaal zeer met elkaar begaan. Totdat in 1969 in Belfast onze problemen begonnen, vormden we een doorsnee arbeidsgezin. In onze opvoeding werd er op gehamerd dat ruzie, en veroordelen ten opzichte van medemensen uit den boze zijn. In 1969 was Gerard zestien. Hij kwam net van school en begon met zijn eerste baantje. Loyalisten begonnen in die tijd katholieke distrikten aan te vallen. De meeste jongeren en mannen in de katholieke distrikten gingen zich organiseren om hun gezinnen tegen het geweld te kunnen beschermen. In 1971 zag mijn broer in Ballymurphy, waar we toen woonden, hoe enkele van zijn vrienden samen met twee priesters uit onze parochie (die gewonden hielpen) werden dood geschoten. Dit gebeurde tijdens vuurgevechten en rellen die maandenlang elke nacht plaats vonden. Ik schrijf u dit opdat u kunt begrijpen waarom Gerard bij de Republikaanse Beweging betrokken raakte. Ik zou het willen vergelijken met het ontstaan van het verzet in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Omdat Gerard zich bezig hield met de verdediging in onze wijk, dwong het Britse leger hem om vluchteling te worden. Omdat leger en politie achter hem aan zaten, was hij niet in staat om de begrafenis van onze moeder bij te wonen. Op dat moment was hij nog steeds niet ouder dan zeventien of achttien. Kort hierna nam Gerard deel aan

een IRA-operatie in Engeland. De bom die vervoerd werd in de auto die Gerard bestuurde ging niet af. Toch werd hij, vanwege de vooroordelen van de Britse rechtbanken ten opzichte van Ierse nationalistten, tot een maximale gevangenisstraf veroordeeld. We hebben inmiddels van Nederlandse advocaten begrepen dat de maximum straf voor samenzwering in uw land twee jaar bedraagt.

Terwijl hij in Engeland zijn straf uitzat, trouwde Gerard zijn vriendin Isabel die zwanger was. Ze kregen een zoon die inmiddels dertien is en die zijn vader nog nooit buiten de gevangenis heeft gezien. Omdat elk gezinsleven onmogelijk is en hieruit zeer veel spanning voort komt, is mijn broer inmiddels weer gescheiden.

De veroordeling en gevangenhouding van Gerard en zijn medestrijders vond plaats in Engeland. Sinds hun gevangenneming zijn we een campagne begonnen om hun repatriëring naar Ierland te bewerkstelligen. Toen er op hun verzoek in deze steeds maar geen antwoord kwam van de Britse regering, besloten Gerard en drie van zijn medegevangenen een hongerstaking te beginnen om zo aandacht voor hun lot te krijgen. Tijdens de hongerstaking die bijna een jaar duurde, kregen ze door gevangenis-doktoren tegen hun wil voeding toegediend. Toen hun gezondheidstoestand zo verslechterde dat ze op het punt stonden dood te gaan, zagen de autoriteiten zich gedwongen om de vier hongerstakers terug te sturen naar een gevangenis in Ierland. Twee van de vier zijn sindsdien vrij gelaten vanwege het drastische effect dat hongerstaking en dwangvoeding op hun gezondheid hebben gehad.

Toen ze naar Ierland werden overgebracht, hadden alle vier de honger-

stakers politieke status. Mijn broer beschouwde zichzelf terecht als een krijgsgevangene en probeerde te ontsnappen. Hoewel andere gevangenen die een ontsnapping op touw zetten slechts disciplinair gestraft worden, verloor Gerard als gevolg van zijn poging zijn politieke status. Bovendien werd hij tot vijf jaar extra gevangenisstraf veroordeeld.

Al deze gebeurtenissen kulmineerden in de succesvolle ontsnapping uit Long Kesh in 1983. De families van de ontsnapten en de gehele nationalistische gemeenschap in Ierland begroette de ontsnapping met gevoelens van euforie en trots. Toen het Britse leger en de politiek na de ontsnapping onze huizen binnen viel, deelden ze mee dat Gerard niet meer levend opgepakt zou worden. We denken dat Gerards leven in gevaar is als hij naar Ierland wordt terug gestuurd.

De familie en de nationalistische gemeenschap hier zien de gevangenhouding van Gerard als een politieke gijzeling. We zijn ervan overtuigd dat de Britse autoriteiten, zolang de onrust voort duurt, geen vrijlating van Gerard zullen overwegen. Ook zal hij niet te horen krijgen wanneer hij wel wordt vrijgelaten. We denken dat Gerard inmiddels wel genoeg gestraft is voor hetgeen dat wat hem ten laste is gelegd.

(Gerard Kelly werd samen met Brendan McFarlane, na ontsnapping uit een Ierse gevangenis, in Nederland gearresteerd. In afwachting van een uitspraak van de Hoge Raad over hun uitlevering worden ze in volstrekte isolatie gehouden in respectievelijk Amsterdam en Maastricht.)

MAANDBLAD/JAARGANG 19/NUMMER 10/OKTOBER 1986

KRANT

RADIKALEN

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

BOULEVARD OF BROKEN DREAMS

NAJAARS-KONGRES

Het najaarskongres van de PPR wordt gehouden op zaterdag 15 november in Utrecht. Plaats: College 'De Klop', Orinocodreef 7-9, Utrecht, tel. 030-615727. De agenda ziet er als volgt uit:

- 10.00: opening, mededelingen, benoeming stemburo, verkiezing kongrespresidium
 10.15: toespraak door Ria Beckers, voorzitter Tweede Kamerfractie
 10.30: verantwoording partijbestuur
 10.45: financiën
 11.15: verkiezing partijbestuur
 12.00: voorstellen tot reglementswijziging
 12.15: presentatie discussiestuk 'nieuwe technologie'
 12.25: inleiding over nieuwe technologie (naam inleider nog niet bekend)
 12.45: pauze
 13.25: inleiding door mevrouw Dr. Mady A. Thung, Multidisciplinair Centrum voor Kerk en Samenleving te Driebergen-Rijsenburg, over het onderwerp 'Kanttekeningen bij de beheersbaarheid en de ambivalentie van de technologie'
 13.45: behandeling van het onderwerp 'nieuwe technologie' in een aantal workshops
 15.40: verantwoording PPR-frakties (Tweede en Eerste Kamer, Europees Parlement)
 16.05: moties
 16.20: afsluiting door Boy Trip, oud-PPR-minister voor Wetenschapsbeleid in het kabinet Den Uyl
 16.35: sluiting

Alle mensen die door hun actiecentrum als stemgerechtigd kongresdeelnemer zijn afgevaardigd, krijgen automatisch de kongreskrant. De krant is echter ook verkrijgbaar voor belangstellenden. Aanvragen kan bij het partijburo (tel. 020-227342). In de kongreskrant staan onder meer de verantwoordingen van partijbestuur en Kamerfrakties. Verder bevat de kongreskrant de begroting voor 1987. Op deze begroting kunnen tot uiterlijk zaterdag 8 november amendementen worden ingediend.

COLOFON RADIKALEN KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijburo PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342
 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning, Arda van den Brink Bram van Oijk Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredactie Bram van Oijk Redaktiesekretariaat Enny Schouten Vormgeving Joep Paulussen, Bert Vreeken Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Frenk Driessen Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Boersma Stefanie Brokerhof Henk Hammenga Peter Jansen Lidie Koeman Eddy Neumann Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,— per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Om-slagfoto's: Michiel Wijnberg

THEMA JONGERENKONGRES

Sexueel geweld staat ver van jongens af

Op 29 november vindt het najaarskongres van de PPR-jongeren plaats. Het inhoudelijke gedeelte gaat deze keer over sexueel geweld en ongewenste intimiteiten op het werk, op school en in het leger. Sexueel geweld en ongewenste intimiteiten blijken veel meer voor te komen, dan men tot voor kort dacht. Zowel tegen vrouwen/meisjes als jongens/mannen.

De PPR-meidengroep vond het belangrijk dat jongeren zich ook eens met dit thema gaan bezighouden, omdat het ver van de meeste jongeren en met name jongens afstaat. Daarom organiseren de PPR-meiden met enkele jongens dit kongres.

De bedoeling is dat het kongres niet alleen theoretisch is, maar dat alle kongresbezoekers ook aan activiteiten kunnen meedoen. Het programma ziet er als volgt uit. Allereerst drie inleidingen van elk ongeveer een kwartier. Gerda Zonneveld, werkzaam bij de Hoogovens, zal een inleiding houden over ongewenste intimiteiten op het werk. Iemand van de Stichting Handen Thuis vertelt over ongewenste intimiteiten op school. Marcel Bullinga, schrijver van het boek 'Het leger maakt een man van je' zal een inleiding houden over sexueel geweld in het leger.

Na de inleidingen volgt een toneelvoorstelling over de drie thema's, die speciaal voor dit kongres gemaakt zal worden. Naar aanleiding van de toneelvoorstelling en de inleidingen zal er in groepen met de inleiders gediscussieerd worden. De dag zal afgesloten worden met een korte cursus zelfverdediging, die wordt verzorgd door Tiggertje uit Amsterdam.

Mensen die belangstelling hebben voor de kongreskrant, met een inleiding op het thema en met interviews met slachtoffers van sexueel geweld kunnen deze aanvragen bij PPR-jongeren, Singel 277, 1012 WG Amsterdam, tel 020-228461. 's Avonds organiseert de afdeling Utrecht nog een feest in Utrecht. Voor slaapplekken kan men zich opgeven bij Vincent: 03406-64771.

Het kongres zelf wordt gehouden in De Amershof in Amersfoort en begint om 10.00 uur (huishoudelijk gedeelte) en 13.00 uur (thema-gedeelte).

Gemeentelijke gezondheidszorg

Begin november zal de werkgroep gezondheidszorg een handzame notitie uitgeven, onder de titel: PPR-beleidspunten gemeentelijke gezondheidszorg. In het stuk zijn kort de mogelijkheden aangegeven die gemeenten hebben om een gezondheidszorgbeleid te voeren.

De werkgroep doet vervolgens in aparte paragrafen concrete voorstellen voor een PPR-Raadsinbreng over:

- bevolkingsonderzoek
- eerstelijnsgezondheidszorg
- vestigingsbeleid huisartsen
- geestelijke gezondheidszorg
- zorg voor geestelijk gehandicapten
- patiënten/konsumentenbeleid

Iedere paragraaf bevat voor verdere informatie naam en telefoonnummer van een werkgroep lid.

De notitie is verkrijgbaar bij het partijburo, t.a.v. Gerard Nijssen, Singel 277, 1012 WG AMSTERDAM, tel. 020-227342/247570.

'Idealisten in zaken'

Op zaterdag 24 januari 1987 organiseert de sectie inhoudelijk werk van de PPR in Amersfoort een ontmoetings- en studiedag voor PPR-leden met belangstelling voor ondernemerschap en management. (De eerder aangekondigde bijeenkomst op 8 november komt hiermee te vervallen).

Het programma loopt van 10.30 tot ca. 15.00 uur. Jan Giezen (architect te Groningen) en Louis de Vos (directeur van het Centrum voor gesproken lektuur (HGW) te Grave) houden inleidingen.

Doel van de dag: nagaan hoe PPR-leden elkaar kunnen steunen op het gebied van ondernemerschap en management. En ook: hoe kan de PPR als partij meewerken aan een andere manier van ondernemen en managen?

Opgaven: PPR-Partijbureau, Singel 277, 1012 WG Amsterdam, t.a.v. Hans Schoen. Vóór 1 december.

LANKHORST VERBAAST ZICH:

CDA valt van omroepgeloof

Terwijl de politieke visies op het mediabeleid ook tussen de coalitiepartners zeer uiteenlopen, is minister Brinkman (WVC) er toch in geslaagd zijn Medianota uit 1983 in september door het parlement te loodsen. Hoe is het mogelijk dat de minister zijn wetsontwerp er zo ongeschonden door krijgt? vroeg Peter Lankhorst zich in de Tweede Kamer af.

Lankhorst leverde het antwoord er zelf bij: 'Voor mij ligt de belangrijkste verklaring bij het derde net. Dat is voor de minister een *deus ex machina* geworden.' De komst van een derde net is niet het gevolg van een politiek plan, het is een pure toevalstreffer. In de eerste versie van de medianota (1983) komt het woord nog niet voor. In het voorjaar van 1984, als de Kamer de nota bespreekt, blijkt er al een meerderheid van CDA en en PvdA voor een derde net te zijn.

'Dat is de redding van Brinkman geworden', zegt Peter Lankhorst nu. 'Want een derde net betekent uitbreiding van zendtijd en met een beetje meer reclame om het te financieren konden alle omroepen er beter van worden. En die lieten die kans niet glijpen. De vrede tussen omroepen en NOS kon worden getekend en het is te begrijpen dat regeringsfrakties en minister daar op hun beurt snel hun voordeel mee deden.'

In het regeerakkoord is het echter niet bij

een tekst over het derde net gebleven. Het akkoord legt tevens de basis voor een commercieel omroepstelsel op de iets langere termijn. 'Daarmee is het CDA in een klap van haar omroepgeloof afgevalen', zegt Peter Lankhorst. 'Een historisch feit.'

HELFT PARTIJBESTUUR VERNIEUWD:

Nog steeds te weinig vrouwen kandidaat

Op het komende partijcongres van 15 november vinden verkiezingen plaats voor de helft van de partijbestuursposten. Het partijbestuur wordt elk jaar voor de helft vernieuwd. De partijbestuursleden die twee jaar geleden werden gekozen en nu moeten aftreden zijn: Klaas Wybo van der Hoek (vice voorzitter), Emmy van Noord (sekretaris Buitenland), Sonja van Dongen, Lidie Koeneman en Fer Harleman. Om te komen tot de reglementair vereiste helft werd door loting bepaald dat ook Henri Dijksterhuis zal aftreden. Penningmeester Louis de Vos trad al in de zomer af. Eind juli besloot ook de sekretaris voorlichting Peter Jansen om niet beschikbaar te zijn voor het tweede jaar van zijn bestuursperiode.

Van de reglementair aftredende leden zijn alleen vice-voorzitter Van der Hoek en het lid Dijksterhuis herkiesbaar. Voor de functie van vice-voorzitter zijn geen andere kandidaten gesteld. Voor de resterende zeven functies heeft de met de voordracht belaste commissie 15 kandidaten gevonden.

Nadat gebleken was dat de kandidaatstelling door de partij alleen het zittende partijbestuurslid Cebus Korteweg als kandidaat voor de functie van penningmeester had opgeleverd, is de commissie op grond van haar eigen verantwoordelijkheid alsnog naar andere kandidaten op zoek gegaan. Dat is gelukt. Naast Kor-

De eerstvolgende TV-uitzending van de PPR is op woensdag 5 november om 19.12 uur op Nederland 2. Radiouitzendingen zijn er elke 14 dagen op Radio 5 om 18.20 uur. Data: 10 november, 24 november, enz. Sinds september heeft Anita Keuning de eindredactie van de radioprogramma's. Zij wordt bijgestaan door een redactieteam. Suggesties voor programma's naar partijburo (t.a.v. Anita Keuning).

teweg zijn nu ook Henk Moll (Groningen) en Job van Keulen (Leiden) kandidaat. Opvallend is de kandidatuur van Rouke Broersma voor de post van sekretaris Voorlichting. Hij bekleedde de functie al eerder en is nu de enige gegadigde. 'Ik heb het vroeger op poten gezet en wil het weer opnieuw opzetten', zegt hij in de kongreskrant met nauwelijks verholen kritiek op zijn voorgangers (en opvolgers).

Voor de post van buitenlandsekretaris is er in ieder geval een keus mogelijk. Naast Joof van Keulen (onder meer vice voorzitter van Pax Christi), die het huidige buitenlandbeleid ziet als het 'stiefkindje' van de PPR, staat ook Bea Stolte kandidaat. Zij is onder meer lid van het dagelijks bestuur van de NOVIB en maakte in die hoedanigheid recentelijk missies naar Sri Lanka en Eritrea.

Voor de overige PB functies staan 11 mensen kandidaat (waaronder 4 vrouwen). De met de voordracht belaste commissie signaleert nog eens dat vrouwen minder vaak bewilligen in een kandidatuur dan mannen. Het ontbreken van een voordracht van PPR vrouwen wordt in dit verband 'opmerkelijk' genoemd. Verder wordt het 'opvallend' geacht 'dat een aantal kandidaten uit dezelfde actiecentra afkomstig is'. Dat kan alleen op Groningen en Leiden slaan met respectievelijk 5 en 2 kandidaten in de race. Het gevaar dreigt dat 'een beperkt aantal actiecentra een te zwaar stempel drukt op het functioneren van de partij,' zo stelt de commissie.

INHOUD KRANT RADIKALEN

Algemene Beschouwingen	6
Kongresgang	bijlage
Erasmus	15
Technologie	16
Verschuren	17
SCP	18
TV-democratie	19
Jackson Browne	20
Libaire PPR	21
Technologie (bis)	22
Brieven	23

KNOPPEN- VREES

Vandaag met rode oren 'Het Kongresstuk' van de PPR gelezen. Een politiek commentator krijgt veel te verstouwen. Nou heb ik bij vorige gelegenheden al begrepen dat het bij de PPR altijd om mensen moet gaan, maar het ontgaat mij waarom dat kennelijk alleen te praktiseren valt door partijkongressen af te laten zakken tot het nivo van een vrijblijvend theekransje. Het verschil tussen een politieke partij en een avondje van 'Het Nut' was toch altijd dat de laatste uitvinding bedoeld was om de bourgeoisie die te lui of te dom was om zelf een boek te lezen en een mening te hebben pseudo-intellektueel bezig te houden, terwijl een politiek kongres veronderstelde dat er besluiten werden genomen en dat de zwaaiers met stempapiertjes een goed gefundeerde mening hadden, althans wisten waar het over ging.

Bij de PPR-1986 is dat kennelijk te veel gevraagd. Het hoogste orgaan van deze klub gaat een zaterdag in een schoolgebouw (sic!) zitten om onder leiding van bovenmeester Van der Hoek 'kennis te maken'. Ze worden geacht niks te weten, ze hoeven nauwelijks iets te vinden en ze mogen zeker niks besluiten. Wel nee, ze maken kennis. En na de les van Van der Hoek cum suis mogen ze in praatgroepjes uiteen om aan elkaar uit te leggen hoe boeiend ze de kennismaking wel hebben gevonden en wat voor vragen er nog leven.

De kleuterklas in retraite over een kongresstuk dat niet veel meer behelst dan een redelijke samenvatting van wat zaterdagbijlagen van mijn lijfblad. Wellicht nuttig voor mensen die geen kranten lezen of de maatschappelijke ontwikkelingen niet volgen. Maar we hoeven toch nog niet aan te nemen dat zij, die het hoogste orgaan van de PPR bevolken geen flauwe notie hebben over wat er rond dit thema op de politieke agenda staat en waarom. En straks je maar weer afvragen hoe het komt dat de PPR de media niet meer haalt. Alsof ook maar één journalist die zichzelf en z'n krant liefheeft de moeite neemt om een bijeenkomst uit te zitten over iets dat al drie keer in z'n eigen krant heeft gestaan. 'Moeten we niet leren leven van gevallen met falen (sic!), in plaats van proberen falen te vermijden?', vraagt het partijbestuur zich enigszins onbeholpen af. Tja, het is natuurlijk een filosofie. Maar om dat met een dergelijk stuk nou onmiddellijk in de praktijk te brengen... De heer verhoede dat dit soort meedeinende softigheid ooit eens aan de knoppen van de samenleving komt te zitten. Dat ze een politieke partij besturen is al erg genoeg.

BRAK

PAPIERBELEID VAN EG:

Lamlendig sanktiebeleid tegen Zuid Afrika

In een uitgebreide Commissie Vergadering in de Tweede Kamer over het EG-sanktiebeleid tegen Zuid Afrika heeft de PPR fraktie zich bij monde van Peter Lankhorst zeer teleurgesteld getoond over de uiteindelijke uitkomst. In de zomer was onder Nederlands voorzitterschap een 'Haags pakket' opgesteld waarover toen, met name door Britse tegenwerking, geen overeenstemming werd bereikt.

De Britse minister Howe kreeg drie maanden om in de door hem zo vurig gewenste dialoog met Zuid Afrika een doorbraak te forceren. Lukte dat niet, dan zouden er alsnog sancties komen. Het lukte niet. En dus werd in september tot het instellen van sancties besloten, zij het in een wel heel erg afgezwakte vorm. 'Ons oordeel over het gekortwiekte Haagse sanktie pakket is zeer negatief', zei Peter Lankhorst dan ook. De kolenboykot (in waarde 70% van het Haagse pakket) gaat niet door, over investeringsstop en invoer van gouden munten zal nog nader overleg worden gevoerd. Alleen het verbod op de invoer van ijzer en staal treedt daadwerkelijk in werking.

'Dat juist de kolenboykot het onderspit heeft gedolven illustreert opnieuw de po-

litieke onwil en lamlendigheid van de Gemeenschap. Voornamelijk papierbeleid, niet meer dan verbale veroordelingen van de apartheid.'

Lankhorst wees erop dat zelfs de VS verdergaande sancties wil afkondigen. En hij informeerde naar de konklusies die het CDA hieraan verbindt. 'Het CDA pleitte immers niet zo lang geleden voor een automatisme tussen Washington en Den Haag.' Verantwoordelijk minister van den Broek zou de discussie over sancties, na de halfzachte maatregelen, liever een poosje opschorten. 'We kunnen de aandacht beter verschuiven naar andere politieke maatregelen, waarmee de dialoog tussen blank en zwart op gang gebracht kan worden.'

Vrouwen weekend

PPR-vrouwen organiseert in samenwerking met het emancipatieproject een weekend van 20-22 februari 1987 (vrijdagavond t/m zondagmiddag) op vormingscentrum Venwoude te Lage Vuursche. Het is bedoeld voor iedere vrouw die voor lange of korte tijd werkzaam in de PPR is.

Op het weekend staan twee zaken centraal: Enerzijds wil PPR-vrouwen nieuwe vrouwen bij het werk betrekken door gezamenlijk na te gaan welke activiteiten de komende tijd ontplooid kunnen wor-

den. Daarnaast komt het oefenen in onderhandelings technieken aan bod. Ook wordt aandacht besteed aan de vraag naar de zin van het lobbyen en aan de strategie die moet worden gevolgd om vrouwenzaken op verschillende vergaderagenda te krijgen.

De kosten zijn f 80,- p.p. In verband met de voorbereidingen graag **aanmelden vóór 20 december a.s.** door overmaking van f 40,- op giro: 4071366 t.n.v. penningmeester PPR-vrouwen, Delft.

Informatie bij: Ada Buizer, Ipenrodestraat 14, Haarlem. Tel. 023-324471 ('s avonds)

INHOUDELIJK WERK IN DE PPR:

Afstemming kompenseert ge- brek aan middelen

In 1985 nam de Kerngroep de nota 'Roeien, nota over de organisatie van het inhoudelijk werk' aan. In de nota werd gemikt op een ad hoc-aanpak, naast het laten voortbestaan van permanente werk- en andere groepen. De nota gaf ook aan dat de communicatie tussen de inhoudelijk werkenden in de PPR moest verbeteren. In een kleiner geworden partij past geen superstructuur, maar verdienen flexibele werkwijzen de voorkeur. Hoe staat het met het inhoudelijk werk? Hoe hard wordt er geroeid met de riemen die we hebben? Een schets van de stand van zaken.

Het inhoudelijk werk in de PPR wordt hoofdzakelijk gedragen en uitgevoerd door de Stichtingen (Studiestichting, Raads- en Statenwerk, Stichting Rakikalenvorming, PPR-jongeren), werkgroepen (onder andere: gezondheidszorg, hoger onderwijs, landbouw, energie, buitenlanders), het Emancipatieproject, de Kamerfrakties, kategoriale groepen (vrouwen, flikkers & potten) en ad hoc-werkgroepen van het Partijbestuur (Nieuwe Technologieën, Vergrijzing, Voedsel). De Studiestichting moet eigenlijk het kader aangeven van het inhoudelijk werk. Uit deze klub kan de partij de lijnen voor de (middel)lange termijn verwachten. We kunnen ons voorstellen dat bij het thema 'Solidaire samenleving', een van de beoogde nieuwe onderwerpen, de Studiestichting een voorzet geeft middels een startverhaal of een PPR-schrift; deze voorzet kan via een PB-project uitmonden in een kongresstuk, waarover de partij uitspraken kan doen; de standpuntbepaling en de discussies leveren handvaten op voor het (buiten)parlementaire werk.

In de laatste twee jaar is er ook een overlegstructuur gegroeid tussen alle inhoudelijk werkenden. Zij komen in principe twee keer per jaar bijeen. Zo langzamerhand wordt er niet alleen informatie uitgewisseld, maar komt men ook tot vormen van integrale planning. De sectie inhoudelijk werk van het Partijbestuur heeft in deze structuur een sterke coördinerende en regiserende taak. De Stichtingen hebben mede een belangrijke uitvoerende taak bij het uitwerken van in-

houdelijke thema's.

Op 15 november a.s. vindt een kongres over 'nieuwe technologieën' plaats. Het kongres kan over een discussienota spreken. Op grond van de discussies wordt een definitief visiestuk gemaakt. Het ligt in de bedoeling om het voorjaarskongres 1987 te wijden aan het thema 'Vergrijzing' (werktitel). Het najaarskongres 1987 is een tweede feminiseringskongres. Het Partijbestuur, in het bijzonder de sectie inhoudelijk werk, houdt zich met de voorbereidingen bezig.

De Studiestichting treft voorbereidingen voor de onderwerpen: solidaire samenleving, milieu, kunst/kultuur, het 'reserveonderwerp' is 'leven en dood'. De precieze keuze en planning van de onderwerpen moet nog nader bepaald worden.

Ongewis

Het inhoudelijk werk in de PPR kent enkele vervelende knelpunten. De financiële toekomst voor partij en Stichtingen is ongewis. Continuïteit (Stuurgroep Raads- en Statenwerk, nieuwe leden voor Flikkers & Potten en jongeren) en het gebrek aan professionele sekretariaats-ondersteuning vormen een andere bron van zorg. De Werkgroepen Ruimtelijke Ordening en Energie gaan, zo als het nu lijkt, aan een schrijnend gebrek aan leden ten gronde.

De inhoudelijk werkenden kunnen heel wat ondersteuning bieden: van mondelinge adviezen tot publikaties. Ook actiecentra kunnen een beroep op hen doen. De beroepskrachten die in de PPR actief zijn, werken samen in het samenwerkingsverband SIO. Voor een gerichte afstemming in het inhoudelijk werk mogen we veel van het SIO verwachten. De inhoudelijk werkenden verwachten van het partijbestuur een goede coördinatie van het inhoudelijk werk. Het Partijbestuur probeert ook in de voorwaardenscheppende sfeer het nodige te doen.

De sectie inhoudelijk werk heeft een brochure samengesteld over alle groepen en Stichtingen die in de PPR een bijdrage leveren aan het inhoudelijk werk. Deze brochure is op het partijbureau verkrijgbaar.

Verder ligt het in de bedoeling om in april 1987 een planningsdag te organiseren. Het doel hiervan: zo efficiënt en effectief mogelijk werken bij de gegeven menskracht en middelen.

KLAA-S-WYBO VAN DER HOEK

Aktiviteiten SIO

November

1 - Regionale opbouw dag in Den Bosch; organisatie SJW/PPRJO.

8 - Regionale opbouw dag in Meppel; organisatie SJW/PPRJO.

22 - Jaarvergadering Raads- en Statenwerk. Thema: gezondheidszorg

29 - Studiedag voor partijleden die lid zijn van ondernemingsraden en medezeggenschaps/dienstcommissies; in Amersfoort; organisatie SRV.

29 - Kongres PPR-JO over Seksueel geweld; in Amersfoort; organisatie: SJW/PPRJO.

December

9 - Kursus feminisme en politiek, Utrecht; (uitverkocht)

19/20 - Voorzitterstraining voor het landelijk partijkader; organisatie: SRV, in samenwerking met het ATIM, Utrecht.

13 - Ontwikkelingssamenwerking en lokale politiek

Januari

16/17 - Studieweekend voor het landelijk partijkader over de veranderingen die zich voordoen in de politieke cultuur, de stijl van politiek bedrijven en de politieke organisatievorm. Plaats: Vormingscentrum Venwoude, Lage Vuursche; organisatie: SRV, Studiestichting, emancipatiewerkster en Lidie Koeneman.

31 - Regionale trainingsdag voor het lokale en provinciale partijkader ter voorbereiding van de Statenverkiezingen in maart 1987. Plaats: de Amershof, Amersfoort; organisatie: Stuurgroep RSW, SJW/PPRJO en SRV in samenwerking met de campagnecommissie

Opgave: Partijbureau, Singel 277, 020-227342 (Anita Keuning) of 256046 (Marie-José Burger)

Denk mondiaal, handel lokaal

Op zaterdag 13 december 1986 organiseren de PPR en de PSP een landelijke studiedag over het thema 'gemeente en ontwikkelingssamenwerking' onder het motto: DENK MONDIAAL, HANDEL LOKAAL.

De studiedag is vooral bedoeld voor mensen die actief zijn in de gemeentepolitiek en migranten die bezig (willen) zijn met projecten in hun eigen gemeente die te maken hebben met het land van herkomst. Er kan een studiemap besteld worden door storting van f 5,- op giro 5647806 t.n.v. H.L.S. te Amsterdam, onder vermelding van 'studiedag 13 december'. Je krijgt dan ook het definitieve programma alsmede informatie over aanvangstijd en dergelijke.

Voor verdere informatie: Ieteke Witteveen, p/a H.L.S., Postbus 700, Amsterdam, tel: 020-267374.

RIA BECKERS (PPR) IN ALGEMENE BESCHOUWINGEN:

ROOFVOGELMENTALITEIT VREET ZICH STEEDS VERDER IN

'Voor heren die het verstaan vertel ik nu een fabel. Hoog in de wolken vloog eens een havik, die in zijn klauwen een gespikkelde nachtegaal omklemde. Angstig vanwege de scherpe klauwen schreeuwde zij: 'heb medelijden'. Maar toornig antwoordde hij: 'onnozel ding. Waarom schreeuw je? Je meester heeft je vast. Je zult gaan waarheen ik beslis te gaan. Al heb je de mooie stem van een zanger, het is mijn keuze of ik je als maal verorber of nog zal laten gaan. Alleen een dwaas verzet zich tegen een sterkere partij, want hij zal toch verliezen en dan zowel onteerd als verslagen zijn! Zo sprak de snel vliegende havik, de lang gevleugelde vogel.'

Deze tekst komt uit de alleroudste economische verhandeling van onze Westerse wereld: 'Werken en Dagen' van de boerendichter Hesiodus, uit de achtste eeuw vóór Christus. De mens zal zich moeten schikken naar de bestaande machtsverhoudingen. Die zijn bepalend voor de mate waarin hij in zijn behoeften kan voorzien. Overheersing en uitbuiting van de zwakke door de economisch sterke is nu eenmaal zijn noodlot.

Het is niet eens de moraal van dit oude verhaal, die zo bijzonder is. Bijzonder is dat de Westerse Wereld na bijna 3000 jaar nog altijd in dit primitieve dierengedrag blijft steken. We gaan er prat op denkende wezens te zijn. We zijn trots op de verworvenheden van een eeuwenoude beschaving. We geloven al lang niet meer in het noodlot. We hebben ons een schat aan kennis verworven en een enorme rijkdom,

om onze levensomstandigheden te kunnen verbeteren. We hebben inmiddels ook de meest afschuwelijke voorbeelden van wat de havik in ons kan aanrichten; de vernietigingskampen van '40-'45, De atoombommen op Japan, een op grote schaal hongerende wereld. Maar het lijkt of we er niets van leren. Met al die kennis, in duizenden jaren vergaard, zijn we zelfs heel wezenlijke dingen kwijtgeraakt.

Zoet gehouden

Geholpen door de economische wetenschap van de laatste 200 jaar is de havik in onze tijd tot een wereldomvattend systeem geworden, dat alle kennis en techniek voor zich opeist en dat zich geen maatbeseft en zelfkritiek veroorlooft. Overheden, regeringen, politici zijn tegelijk zijn gevangenen én zijn handlangers. Gevangenen, waar ze op geen enkele manier meer in staat blijken zich te ontwor-

stelen aan de structuren en de regels van bovenaf. Of waar ze de simplistische drogredeneringen, waarmee de bevolking wordt zoetgehouden, zelf lijken te geloven: zonder economische groei geen arbeidsplaatsen, zonder drastische bezuinigingen in de kollektieve sektor geen gezonde economie, zonder een jaarlijks 2% stijgende defensiebegroting geen vrede, zonder kernwapens geen godsdienstvrijheid. . .

Handlangers van de havik zijn ze, onze politici, waar ze het hele maatschappelijk leven, ook onderwijs, ontplooiing, zorg en cultuur, welbewust vertalen in eng economische termen. Zoals dat in de regeringsverklaring gebeurd is: goed onderwijs is nodig voor het economisch herstel van de samenleving, volwasseneducatie is vooral beroepsonderwijs, de groei-kracht van onze samenleving is louter economisch bepaald, ontplooiing kan alleen door betaalde arbeid, en cultuur is

FOTOS MICHEL WILNBERGH

kunst, - met een grote K, die je duur kunt verkopen. De konsekwenties daarvan: alpha-fakulteiten worden wegbezuinigd, het sociaal-kultureel werk de nek omgedraaid, speciaal onderwijs is te duur, produktiegericht onderwijs mag extra geld kosten.

Handlangers zijn ze, onze politici, waar ze hun eigen normbesef zó aanpassen dat ze zelf de havik uit de fabel worden. Ruding met de bijstandsvrouwen, de Graaf met de mensen met een uitkering, van Dijk met de ambtenaren, Deetman met de jonge en gehandikapte kinderen en hun ouders, Brinkman met de ouderen. Je hoort het ze zeggen: 'Onnozel ding. Waarom schreeuw je? Al heb je de mooie stem van een zanger, al heb je nóg zoveel kwaliteiten, je gaat waar heen ik beslis te gaan. Desnoods blijft er niets van je over.'

Valuta

Ondernemen is oorlog geworden en het Westerse economisch beleid is hard op weg de wereld kapot te maken. Misschien kun je nog met enig recht het ekskuus aanvoeren dat een klein land als het onze internationaal gezien meer gevangene is dan handlanger. Hoewel, we hebben toch een belangrijk aandeel in de keuzes van

de EEG, de NAVO en het IMF? En we liggen toch nooit echt dwars?

Maar in eigen land trekken regeerders hun eigen lijnen. Als zij daar de primitieve havikenmoraal willens en wetens tot beleid maken, geldt geen enkel ekskuus. Mevrouw Thatcher doet het al jaren. Op dit moment is er in Engeland voor de helft van de bevolking nog 7% van de welvaart over! Onze regeerders denken slechts in harde valuta. Zij schrikken van een te lage economische groei, van de cijfers van overheidsschuld en financieringstekort. Laat ik wat cijfers geven, waar de PPR-fractie van schrikt. Een bijstandsvrouw heeft drie kinderen, twee nog op de middelbare school, de oudste is gaan werken. Dat betekent voor haar een voordeurderskorting van f 157,— per maand en een achteruitgang in huursubsidie van f 145,—. Ze verdiende bij en mocht daarvan in de oude regeling f 160,— per maand houden. Toen de jongste 16 werd, werden alle bijverdiensten gekort, zelfs het vervoer naar het werk moest van de uitkering af. f 462,— per maand minder in anderhalf jaar tijd!

Waar wij van schrikken is de nog steeds groeiende langdurige werkloosheid bij mensen tussen de 23 en 50 jaar. De rege-

ring heeft ze afgeschreven.

Die richt zich op de jongeren. Het ergst is wel de situatie van de migranten. Ook daar waar het landelijke werkloosheids-cijfer daalt, blijft het voor migranten stijgen. Inmiddels is het ruim 2x zo hoog. Van de tweede generatie heeft meer dan de helft geen baan. Vooral de grote steden geven een alarmerend beeld. Toch kunnen de jongeren kennelijk gewoon mee in de jeugdwerkplannen en laat men de groep tussen de 23 en 35 jaar zwemmen. Er is wel eens een circulaire naar de gemeenten gegaan, maar dat haalde weinig uit. Ja, vóór de Gemeenteraadsverkiezingen liepen de heren Lubbers en Nijpels de moskeeën in en uit. Toen hebben ze werkelijk vanuit het licht de mensen in het duister opgezocht, - om vervolgens onmiddellijk de lamp weer uit te doen. Hun antwoord op deze enorme maatschappelijke problematiek beperkt zich nu tot een zin in de Troonrede. Geen enkele concrete maatregel. Als die er wél mocht zijn, horen we dat graag.

Waar wij heel erg van schrikken, zijn de problemen in de zwakzinnigenzorg en de manier waarop met ouderen wordt omgesprongen. Hoe haal je het in je hoofd, mensen van soms ver boven de tachtig, die al jaren in hun eigen omgeving in hun eigen tehuis wonen, zo maar van achter een bureau over te huizen? Hoe durf je, bij de huidige bezuinigingsplannen, meer koopkracht te beloven aan een bevolkingsgroep die naar verhouding ook het meest is aangewezen op medische zorg? Onze cijfers draaien eigenlijk maar om één vraag: kan het financieringstekort rechtvaardigen, dat in deze rijke samenleving mensen die buiten hun schuld geen inkomen uit arbeid kunnen verdienen, als oud vuil worden behandeld en op een steeds kaler bestaansminimum tot levenslang en soms zelfs ter dood worden veroordeeld? Als dát kan, dan heeft Hesiodus - de dichter van 3000 jaar geleden - nog altijd gelijk. Zijn konklusie was: 'macht is recht en schaamte houdt op te bestaan.'

Niet alle roofvogels zijn haviken en lang niet al hun slachtoffers zijn nachtegalen.

PROGRAMMA STUDIEDAG VOOR LEDEN VAN ONDERNEMINGSRADEN EN MEDEZEGGENSCHAPS/ DIENSTCOMMISSIES, 29 NOVEMBER 1986, ZALENCENTRUM AMERSHOF, SNOUCKAERTLAAN 11, AMERSFOORT.

Inzet: 's ochtends - Het bespreken van recente informatie over de ontwikkelingen rond or en mc/dc.
's middags - Het bediskussiëren van de vraag, of en hoe items in or en mc/dc naar de politiek toe effectief kunnen worden gemaakt en vice versa.

- 10.00 uur - Aankomst en koffie.
- 10.30 uur - Opening en organisatorische mededelingen door de voorzitter Arda van den Brink, oud-penningmeester van de PPR.
- 10.40 uur - Inleiding Jan-Cees Looise, wetenschappelijk medewerker aan de TH Twente, over zijn onderzoek naar het functioneren van de ondernemingsraden in Nederland.
- 11.10 uur - Inleiding door Jaap de Jong, adviseur/trainer bij een adviesburo, over het functioneren van medezeggenschap bij de overheid.
- 11.40 uur - Informatie van Jaap Roëll, medewerker van de Tweede kamerfractie, over de stand van zaken met betrekking tot de wetgeving rond or en mc/dc.
- 12.00 uur - Pauze.
- 12.15 uur - Plenaire discussie over de gehouden inleidingen.
- 13.00 uur - Lunchpauze (zelf voor brood zorgen).
- 14.00 uur - Discussie in kleine groepen over de vraag, of en hoe items in or en mc/dc naar de politiek toe effectief kunnen worden gemaakt en vice versa.
- 15.15 uur - Pauze.
- 15.30 uur - Rapportage op hoofdpunten en reacties van een forum waarin zitting hebben: Jan-Cees Looise, Jaap de Jong, Jaap Roëll en Klaas-Wybo v.d. Hoek, vice-voorzitter van de PPR en lid van de sectie Inhoudelijk. (deze sectie houdt zich onder meer bezig met het vraagstuk van de nieuwe technologie).
- 16.30 uur - Afsluiting en aansluitend een borrel (tot uiterlijk 18.00 uur).

Voor opgave en informatie: SRV, Singel 277, 1012 WG Amsterdam, tel. 020-256046. Kosten f 10,-.

Hierbij geef ik mij op voor de studiedag voor leden van or, mc en dc, 29 nov. 1986, in Amersfoort:

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats: Tel:

O OR; O MC; O DC: (invullen bedrijf, overheidsorganisatie/dienst)

Datum: Handtekening:

FOTO: MICHEL WILBERGH

Maar ook een doodgewone mus is niet voor niets geboren.

Wij vragen koning Lubbers: kom van uw voetstuk af. Ga zelf kijken wat 'de politiek' de laatste jaren heeft aangericht bij al die gewone mensen, die zich vaak kapot vechten om hun eigen kleine wereld leefbaar te houden. En vraag u daarna serieus af wat die technologische samenleving van de jaren negentig voor beleid nodig heeft. Dat kan en mag toch niet een beleid zijn, waarin de roofvogelmentaliteit meer en meer de overhand krijgt, zich invreet in onderwijs, onderzoek en media, zich verankert in wetten en bureaucratische structuren en uiteindelijk in de mensen zelf? 'Politiek kan de moeite waard zijn. Niet als het gaat om de macht, maar eigenlijk veel meer als het gaat om het doorbreken van onmacht'. Dat zijn de eigen woorden, van de Minister President, neergeschreven in het boek van Pieter Winsemius. Die woorden worden in geen enkel opzicht waar gemaakt.

Wij zien die onmacht, bij de slachtoffers van de bezuinigingen én bij de uitvoerders. Wij zien moedeloosheid bij de mannen en vrouwen die werken in het onderwijs en de gezondheidszorg, gelatenheid bij de vrouwenbeweging en de vredesbeweging. Wij zien dat velen schouderophalend doen wat ze zelf willen, zich verrijken ten koste van anderen via grote financiële manipulaties, of gewoon onderduiken in het zwarte circuit.

Wij zien met eigen ogen hoe een groeiend deel van de bevolking armer wordt. Arm aan geld. Maar dat niet alleen. Arm aan waardering, aan kennis, aan activiteiten, aan informatie, aan afleiding, aan contact, aan zorg. Als dat de samenleving van morgen moet worden, vraag dan van ons geen verdraagzaamheid.

RIA BECKERS

Dit is een gedeelte uit de bijdrage van Ria Beckers aan de Algemene Beschouwingen op 7 oktober j.l. in de Tweede Kamer

KRITIEK SCHERPER DAN OOI:

HARDE WOORDEN HEBBEN POLITIEK EFFEKT

Met ongewoon scherpe kritiek op het kabinetsbeleid wist Ria Beckers bij de laatste Algemene Beschouwingen een opvallende rol te spelen. Ze hekelde de roofvogelmentaliteit van het kabinet, ontmaskerde het misplaatste optimisme over het ekonomisch herstel en vroeg aandacht voor de ingrijpende effecten van het voorgenomen beleid op de levenssituatie van heel veel mensen. Een motie die gedwongen verhuizing van bejaarden in 1987 wilde uitsluiten haalde het niet. De alternatieve sociaal-ekonomische voorstellen waren te mager onderbouwd om een serieuze rol in het debat te kunnen spelen.

Als ik nog voor de eindstemmingen op donderdagavond de Algemene Beschouwingen verlaat, weet een fraktiemedewerkster ineens wat ik boven m'n verhaal moet zetten. 'Noem het maar een Boulevard of Broken Dreams', roept ze me na door het hol klinkende trappenhuis. 'Dat was het hier toch?'

Dat was het inderdaad, Ilse. Voor wie nog illusies over had, tenminste. Het is waar. Tijdens het debat over de regeringsverklaring, begin augustus, slaagde de hernieuwde minister president erin een toon van verzoening in te slaan. Er zou ruimte komen voor een dialoog met de oppositie. Het kabinet had de wijsheid niet in pacht; ook ter linkerzijde zou er wellicht, zo nu en dan, een plannetje kunnen opbloeien dat zich in de meer dan plichtmatige belangstelling van de premier zou mogen verheugen. Kok en Van Mierlo wreven zich vergenoegd in de handen. Dat werd zaken doen. Weg met de polarisatie; op naar een nieuwe coalitie met het CDA. De stemming in de PvdA fractie was lange tijd niet meer zo goed geweest.

Na de Algemene Beschouwingen van begin oktober, ligt het allemaal weer anders. Er moet volgend jaar twaalf miljard bezuinigd worden, en geen cent minder. Als het sociaal cultureel werk en de basisschool al worden ontzien, dan zullen er toch waterdichte, alternatieve bezuinigen binnen dezelfde begrotingen moeten worden gevonden. En als er al aan verdere herverdeling van arbeid zal worden gedaan, dan zullen werkgevers en werknemers dat toch zelf moeten regelen. Het kabinet gelooft er niet meer in, en is bovendien te druk met het terugdringen van het financieringstekort. Het gesputter hierover van een aanvankelijk strijdlustige Bert de Vries bleek niet meer dan een kortstondige oprisping van maatschappelijke beweging. Toen het op bijstelling van het beleid aankwam was het CDA niet zelden roomser dan de toch bepaald niet vrijzin-

nige Lubbers.

Of er ook bij de PPR fractie sprake is geweest van 'broken dreams' valt te betwijfelen. Al bij de regeringsverklaring had Ria Beckers namens de fractie opvallend harde woorden gesproken aan het adres van het nieuwe kabinet. Ze beschuldigde Lubbers van 'misleidende reclame' en zag de gepretendeerde dialoog slechts als bewuste verhulling van de werkelijkheid ('woorden als fluweel voor een ijskoud beleid').

Roofvogel

Bij de Algemene Beschouwingen is de fractie met toegenomen vastberadenheid op de ingeslagen weg voort gegaan. De toon was zo mogelijk nog scherper. De illusies over mogelijke bijstellingen waren zo mogelijk nog verder inengeschrompeld. In uitgebreide voorbesprekingen werd dan ook gekozen voor een principieel polariserende benadering waarin een sterk eigen verhaal de plaats zou innemen van een gedetailleerde reactie op de kabinetsvoornemens. Beckers verweet het kabinet een 'roofvogelmentaliteit' en haalde alle kranten met de konstatering dat 'de lakeien van koning Lubbers de samenleving ruïneren'. (Het voorstel van een der medewerkers om over 'autistische lakeien' te spreken haalde het net niet.) Het van deze benadering verwachte publicitaire effect bleef inderdaad niet uit. Maar ook in politieke zin was er resultaat. De meer fundamentele benadering wierp een schril licht op de halfzachte, 'zakelijke' oppositie van Kok en Van Mierlo. Het bracht de sociaal democraten, met name na het verschijnen van meerdere min of meer smalende krantencommentaren, zodanig in verlegenheid dat vooral Kok zich in laatste termijn gedwongen zag een aanmerkelijk scherper toon aan te slaan.

Maar ook Lubbers voelde zich tijdens het driedaagse debat meerdere malen door de

fundamentele kritiek geprikkeld. Nadat hij de talloze alternatieve voorstellertjes van Kok en Van Mierlo één voor één vakkundig onschadelijk had gemaakt, zag hij zich aan het eind van het debat alsnog genoodzaakt om in te gaan op de achterliggende ideeën/idealen van zijn kabinet. Twintig minuten lang diepte de premier voor een veele in de stukken bladerende Tweede Kamer uit een oude redevoering een onstellende hoeveelheid afgekloven clichés op. Zelfgenoegzaam herhaalde hij zijn al in Brugge geopperde spitsvondigheid dat Nederland het land moet blijven met de armste rijken en de rijkste armen. In de oppositiebanken werd geeneerd gegniffeld.

Simpel

Terwijl de kritiek op uitgangspunten en uitwerking van het Lubbers-beleid overtuigend en effectief werd onderbouwd, bleven de aangedragen alternatieven vaak opvallend mager. Zo was er in Becker's bijdrage in eerste termijn een onnodig mistige passage over het financieringstekort. 'De rampspoed van het te hoge financieringstekort bestaat niet', zei Ria Beckers. 'Die zou alleen bestaan als daar te weinig of geen besparingen tegenover stonden. De Nederlanders sparen veel meer dan zij opmaken. En wat we tekort komen, kunnen we, zowel overheid als bedrijfsleven, geheel uit eigen spaargeld financieren.' Het is wel erg simpel om te doen alsof door burgers gespaard of aan beleggers toevertrouwd geld eenvoudigweg kan dienen als dekking van de financieringsbehoefte van de overheid. Dan zul je toch op z'n minst een forse belastingverhoging moeten voorstellen, of een onteigening van de door spaarders aan pensioenfondsen en dergelijke toevertrouwde gelden. En dan zul je toch ook een oplossing moeten aandragen voor de steeds maar groeiende rentelasten. Ook de plannen voor stimulering van ver-

FOTO MICHEL WIJNBERGH

dere arbeidstijdverkorting klonken nog niet onmiddellijk overtuigend. De fractie wil het mogelijk maken dat sectoren die verdere arbeidstijdverkorting moeilijk kunnen opbrengen een bijdrage in de kosten krijgen. 'Ik denk bijvoorbeeld aan afschaffing of verlaging van de BTW op reparaties en/of andere vormen van dienstverlening', zei Ria Beckers in de Tweede Kamer.

Lastenverlichting van arbeidsintensieve bedrijfstakken is in de PPR totnuotoe met name bepleit omdat daarvan de creatie van nieuwe arbeidsplaatsen werd verwacht. (Productie waarbij relatief veel gebruik wordt gemaakt van de faktor arbeid wordt goedkoper en dus concurrerder.) Om BTW-verlaging een stimulans te laten zijn voor het proces van arbeidstijdverkorting is echter meer nodig. De aanwending van het kostenvoordeel moet dan namelijk in een zeer specifieke richting gestuurd kunnen worden (meer mensen in kortere werktijd bij gelijke productie). Juist in de sektor die als voorbeeld wordt genoemd, de arbeidsintensieve dienstverlening, ontbreken dat soort sturingsmechanismen vaak geheel.

Uitwassen

Beter onderbouwd was het pleidooi voor een vergroting van de overheidsinvesteringen. Er werden verschillende redenen voor aangegeven: direkt maatschappelijk

nut; besparing op toekomstige maatschappelijke kosten (energiebesparing, bestrijding zure regen, etc.); stimuleren van de bedrijfsinvesteringen en, tenslotte: een serieuze mogelijkheid om ongewenste uitwassen van kapitaalverdwijning naar het buitenland tegen te gaan.

Het is een voorstel dat nadere uitwerking verdient: welk bedrag moet er voor worden vrijgemaakt? Waar komt dat geld vandaan? Wat zijn de te verwachten effecten op werkgelegenheid, financieringsstekort, etc.? Pas als die vragen beantwoord zijn en andere voorstellen beter onderbouwd, kunnen PPR alternatieven een serieuze rol gaan spelen in een parlementair debat. Als je echt niet meer gelooft in de mogelijkheid van beleidsbeïnvloeding dan kun je het formuleren van alternatieven beter helemaal achterwege laten. Dan kun je een principiële verhaal houden en eventueel zo nu en dan proberen de Tweede Kamer mee te krijgen bij het signaleren en eventueel bestrijden van een onbetwistbare, maatschappelijke misstand.

Dat laatste gebeurde nu toen de bijdrage van de PPR fractie zich in de loop van het debat uiteindelijk versmalde tot het verwerven van steun voor een motie die gedwongen verhuizingen van bejaarden volgend jaar zou uitsluiten. Het voorlezen van een brief van een 89-jarige ongeruste dame kwam Ria Beckers op een ernstige aanvaring met de minister president te

staan. Lubbers verweet Beckers dat ze ten onrechte de suggestie wekte dat het kabinet verantwoordelijk is voor de negatieve effecten van een op initiatief van de Tweede Kamer geamendeerde wet waarvoor de provincies verantwoordelijk zijn. Lubbers vond de PPR bijdrage 'gemakzuchtig' en toonde daarvoor 'geen enkel respect'. Wel wilde hij toezeggen nog serieus te kijken of gedwongen verhuizing voorkomen kan worden.

Er is nog veel te doen: het boeken van resultaat op humanitaire punten en het feilloos en scherp analyseren van de roofvogelmentaliteit van hen die boven ons zijn gesteld, moet en kan gepaard gaan met het formuleren van een aansprekend, onderbouwd alternatief. Waar Ria Beckers tijdens de Algemene Beschouwingen als geen ander kamerlid aantoonde dat de kabinetstaakstelling op het gebied van de werkloosheid op drijfzand is gebouwd, moet het ook mogelijk zijn om zelf met betere plannen te komen. Die plannen zijn er. Er liggen op de onderste planken van het PPR-dressoir nog aardig wat stoffige ideeën die het waard zijn opgepoetst te worden. En dan hebben we het niet over het soort marginale bijstellingen dat PvdA en D'66 willen aanbrengen, maar over een werkelijk ander beleid.

BRAM VAN OJK

van het stemburo – bestaande uit drie tot vier mensen – wordt gedaan door het kongrespresidium, waaraan het kongres door stemming haar goedkeuring hecht. Het stemburo wordt bijgestaan door vrijwilligers die helpen de briefjes op te halen en de stemmen tellen. De verantwoordelijkheid voor het korrekte verloop van de stemmingen ligt dus bij het stemburo. Overigens wordt een stemming ook wel eens vervangen door een donderend applaus; dat gebeurt als iemand 'bij akklamatie' wordt verkozen.

'De agenda vordert en de dag ook. Er zijn discussiegroepjes geweest, waaraan ik – gelukkig – wel mee kon doen. Met minder mensen praat het ook gemakkelijker, trouwens. Het laatste deel van het kongres gaat snel – iedereen krijgt zin om weg te gaan. Het is dan ook best vermoeiend, je moet behoorlijk goed opletten en je konsentreren. Volgend kongres doe ik weer mee, maar ik wil eerst goed te weten komen hoe het allemaal werkt!'

(De tekst is afkomstig van het kongrespresidium van de PPR, met medewerking van Tineke Harder. Illustraties: Ingeborg Seelemann.)

KONGRES? MIJ TE INGEWIKKELD!

HANDLEIDING VOOR BEGINNERS:

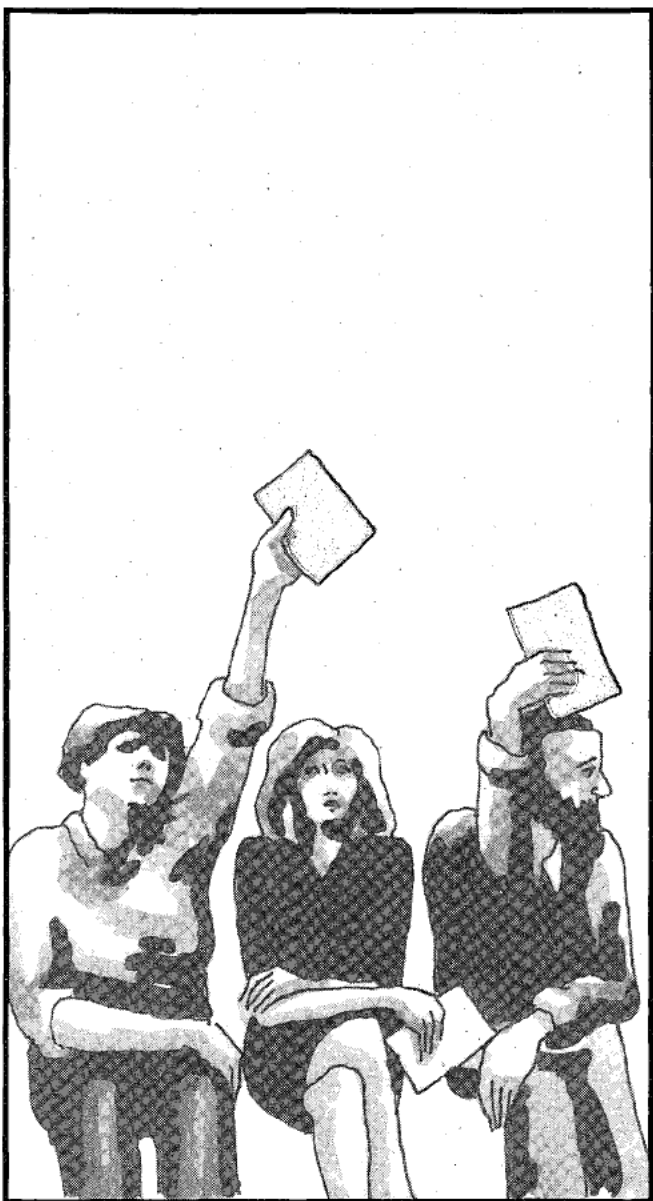

Voor de niet-doorgewinterde vergaderraars is het volgen van een kongres, de landelijke ledenvergadering van de PPR, in het begin vaak niet eenvoudig. Het kost wel een paar keer om de volgorde en werkwijze van zo'n grote drukke bijeenkomst door te krijgen. Het actief eraan deelnemen wordt daardoor bemoeilijkt. Het kongrespresidium biedt geïnteresseerden hierbij een toelichting aan die het meedoen aan een kongres hopelijk vergemakkelijkt. De uitleg volgt een onervaren kongresgangster op een willekeurig kongres.

'Een zaterdagmorgen met gelukkig niet al te mooi weer. Ik loop het gebouw waar het kongres gehouden zal worden, binnen. Een voor mij onduidelijke drukte: mensen staan kletsend koffie te drinken, ik zie stands, er is een pijn met 'creche' erop, en ik zie een receptie waar mensen hun naam opgeven. Hier en daar worden nóg meer PPR-affiches opgehangen. Wie zijn dat allemaal, vraag ik me af.'

De deelnemers

In de Politieke Partij Radikalen functioneren, zoals in de meeste partijen, diverse onderdelen. Er zijn actiecentra, plaatselijke maar ook provinciale, ieder met een eigen bestuur en organisatie. De algehele leiding van de partij is in handen van het partijbestuur, daarbij organisatorisch ondersteund door het partijburo. Het 'hoogste gezag' is in handen van de algemene ledenvergadering, dat heet bij ons dus: het kongres. Het volgen en 'kontrolleren' van het partijbestuur en de Eerste en Tweede Kamer-frakties tijdens de rest van het jaar (dus buiten de kongressen) is door de partij in handen gegeven van de Landelijke Kerngroep. De taken, bevoegdheden en de manier waarop deze partij-onderdelen in functie

komen, evenals de werkwijze die ze hanteren, staan in de statuten en het huishoudelijk reglement van de PPR. Het is zeker aan te raden het meest recente exemplaar van dit boekje in je bezit te hebben of op te vragen bij het partijburo;

ook al omdat we in deze korte 'handleiding' niet op alle finesses kunnen ingaan. Uit al deze partij-onderdelen komen vertegenwoordigers naar het kongres. Je ziet dus Kamerleden, buromedewerkers, de partijbestuursleden, de vertegenwoordigers van de actiecentra, noem maar op. Natuurlijk verschijnen er ook geïnteresseerde 'gewone' leden. De meeste deelnemers maken van het kongres gebruik om tussen de belangwekkende agendapunten door, bij te praten of 'zaken' te doen: het bekende wandelgangengebeuren. Ook is er via stands van diverse PPR-groepen en van externe organisaties allerlei informatie te verkrijgen. Dit alles geeft werk mee aan de sfeer die een kongres boeiend maakt.

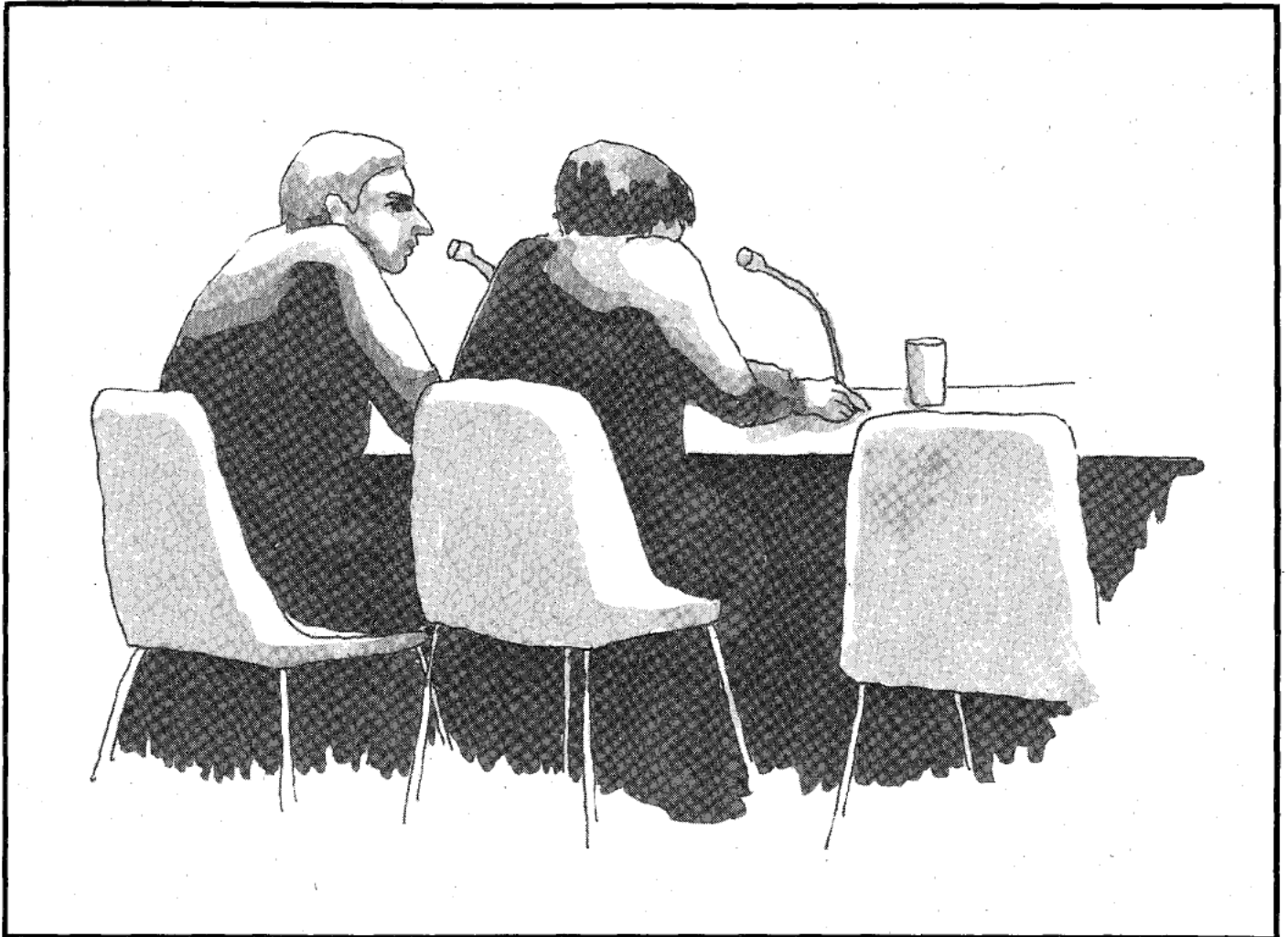
'Rondkijkend over de rand van m'n koffiekop vraag ik me af wat er nu verder zal gaan gebeuren. Bij de tafel vlakbij de ingang - wat een receptie leek; er blijken mensen van het partijbureau achter te staan - krijg ik een kongreskrant. Nee, twee: nummer 1 en nummer 2. Omdat ik me niet heb opgegeven als deelnemer krijg ik geen stemkaart, zeggen ze. Geen probleem, ik heb toch geen idee hoe ik zou moeten stemmen. Zoiets moet je natuurlijk van te voren bekijken. Hoe zou dat nou eigenlijk horen te gaan?'

De voorbereiding

Hoofdstuk 2 van het huishoudelijk reglement van de PPR beschrijft het kongres. Daar wordt bepaald dat tenminste eenmaal per jaar een kongres moet worden georganiseerd. Meestal echter zijn dat er twee: een in het voorjaar en een in het najaar. Tijdens het kongres komen interne partijzaken aan de orde: financiën, bestuursverkiezingen, reglementswijzigingen, en frakties en partijbestuur leggen verantwoording af. Natuurlijk komen ook de meer politiek inhoudelijke onderwerpen aan de orde. Rond de verkiezingen bijvoorbeeld staan op de agenda: het besluit over samenwerkend of zelfstandig de verkiezingen ingaan, de samenstelling van de kandidatenlijst, het vaststellen van het verkiezingsprogramma. Verder zijn er regelmatig meningsvormende kongressen, waar een bepaald thema wordt behandeld. Voor het bespreekbaar maken van al deze zaken zijn er diverse vormen van voorbereiding mogelijk en krijg je dus verschillende soorten kongressen. Soms wordt er gewerkt in workshops, een opsplitsing in kleine discussiegroepen. Een andere keer wordt er tevoren een discussiestuk aangeboden waarop je voor het kongres al schriftelijk moet reageren en waarover vervolgens het kongres gediscussieerd en gestemd wordt. Een kongres met veel stemmingen voor partijbestuur of Kamerlijst, biedt vaak lezingen of iets dergelijks tussen die stemmingen door. Al deze zaken moeten natuurlijk lang van tevoren worden bedacht, gepland en georganiseerd. In eerste instantie is daarvoor het partijbestuur verantwoordelijk, dat daarbij echter wordt ondersteund door het kongrespresidium en het partijburo. Het presidium is een groepje van 5 tot 7 door het kongres gekozen leden, dat tot taak heeft het vaststellen van de orde ofwel de gang van zaken van het kongres, de agenda, en nog een aantal praktische dingen. Het partijburo zoekt namens het partijbestuur naar een vergaderruimte, zorgt voor verzending, ontvangst en verwerking van allerlei formulieren, en maakt dat de kongresdeelnemers die op tijd door de sekretaris van hun actiecentrum zijn aangemeld, hun kongreskrant krijgen.

Het partijbestuur zelf zorgt voor de inhoudelijke kant van het kongres, terwijl soms een werkgroep wordt ingesteld voor de voorbereiding van een discussiestuk over een thema of van voorstellen ten behoeve van een nieuw partijprogramma.

Ongeveer drie maanden voor een kongres worden aan de partij de exakte datum en plaats bekend gemaakt via de Radikalenkrant waarin dan ook eventuele kongresstukken staan. De actiecentra roepen vervolgens ledenvergaderingen bijeen om het kongres voor te bereiden. Als er stukken zijn waarop wijzigingsvoorstellen (amendementen genoemd) kunnen worden ingediend, moet de sekretaris van het actiecentrum die eventuele amendementen twee maanden voor het kongres bij het partijburo inleveren. Opgave van deelnemers moet ook bij het partijburo gebeuren, en sluit een maand van te voren. Je kunt daarna nog wel bedenken dat je

dat kongres wilt bezoeken, maar dan kun je dus niet stemmen. Twee weken voor het kongres verschijnt kongreskrant nummer 1, met daarin de agenda, de orde van het kongres (daarover straks nog meer); de amendementen (wijzigingsvoorstellen dus) die op het kongres nog bediscussieerd zullen worden; en de teksten die bij de agendapunten horen. Voor de stukken en moties (voorstellen) die in de weken daarop nog binnenkomen, is er kongreskrant nummer 2, die op het kongres wordt uitgereikt – een aanvulling op de eerste kongreskrant dus.

'Na aankoop van een button die ik (vreemd genoeg) nog niet had en van een interessant ogend nummer van de zogenaamde 'Radikale Notities', moet ik nu maar eens die kongreszaal binnen. Ai, ze zijn al begonnen! Ik schuif gauw een rij binnen en hoor de voorzitter streng iets afroepen over 'sprekerslijsten' en het gebruik van de overheadprojector die voor in de zaal staat. Wie zouden eigenlijk die andere mensen op het podium zijn?'

De orde

De leiding van het kongres is in handen van een voorzitter, een onafhankelijk PPR-lid, die speciaal voor dit kongres is gevraagd om voor te zitten. Deze voorzitter ziet erop toe dat er vergaderd wordt volgens de 'regels van de kunst' ofwel de orde van het kongres. Tevens moet de tijdsplanning van het kongres in de gaten gehouden worden. Zowel orde als agenda staan voorin de kongreskrant afgedrukt.

De voorzitter wordt geassisteerd door een 'schaduwvoorzitter' die lid is van het kongrespresidium, en daardoor de orde van het kongres goed kent. Verder zit achter de voorzitterstafel de sekretaris van het partijbestuur en is er een notulist (overigens wordt er ook altijd een bandopname gemaakt).

Wisselend worden er stoelen bezet door partijbestuursleden, soms ook leden van een voorbereidingsgroep, afhankelijk van het agendapunt waarop een toelichting moet worden gegeven, of waarover vragen kunnen worden gesteld.

Bij het aan de orde stellen van een agendapunt noemt de voorzitter de eventueel daarbij behorende teksten of stukken. Veelal bijt het partijbestuur de spits af met een algemene toelichting, vaak gevolgd door een algemene ronde. Daarna komen de eventuele amendementen, die staan afgedrukt in de kongreskrant(en), aan de orde. Iedereen die hierbij het woord wil voeren, moet zich tevoren opgeven voor de sprekerslijst. Een uitzondering geldt de 'kategorie-2-amendementen' (waarop we straks terugkomen): daarover mogen alleen de indieners het woord voeren, gevolgd door een reactie van het partijbestuur.

'Naast mij zitten mensen druk te overleggen. Een vrouw staat op, loopt naar de tafel die opzij van de voorzitterstafel staat, en laat daar iets opschrijven ofzo. Na een poosje worden enkele namen genoemd en haast ook zij zich naar de mikrofoon die in de zaal staat. Zij en nog wat mensen geven om de beurt hun mening over dit agendapunt en de toelichting die zoëven werd gegeven. Dat lijkt me toch wel eng, eigenlijk. Zal wel een kwestie van wennen zijn...? Maar waar dient die tafel eigenlijk voor, daar schuin voorin de zaal?'

Het kongrespresidium

Die tafel is de organisatietafel, met daarachter enkele leden van het kongrespresidium. Dit presidium heeft tijdens het kongres de taak om de orde van het kongres korrekt te laten verlopen, en werkt daarin dus samen met de voorzitter. Zoals al eerder werd vermeld heeft het presidium tijdens de voorbereiding van het kongres een ondersteunende taak ten behoeve van het partijbestuur, dus bij het organiseren. Zo houdt het kongrespresidium bijvoorbeeld ook in de gaten of

de agenda zorgvuldig wordt vastgesteld.

Een nogal belangrijke taak van het kongrespresidium is het in categorieën onderbrengen van de schriftelijk ingediende wijzigingsvoorstellen. Juist, de amendementen. Niet aan alle amendementen hoeft evenveel aandacht te worden besteed. Sommige zijn van redactionele aard en behoeven geen of

nauwelijks discussie, andere zijn erg belangrijk. Daarom zijn er de volgende drie categorieën.

1. Kleine verandering, hoeft niet over gepraat te worden (en wordt ook niet afgedrukt in de kongreskrant)
2. Op hoofdpunten niet wezenlijk belangrijk, geen plenaire discussie nodig
3. Wel een echt inhoudelijke verandering, discussie noodzakelijk.

Bij elk amendement staat 'negatief' of 'positief gepre-adviseerd'. Nog een belangrijke term! Het partijbestuur, steeds verantwoordelijk voor de beleidsontwikkeling in de partij en de coördinatie daarvan, bekijkt de amendementen ongeveer een maand voor het kongres. Dan wordt beoordeeld welk wijzigingsvoorstel men acceptabel of wijs of slim of een verbetering vindt. Zo'n amendement wordt 'positief gepre-adviseerd'. Alle andere krijgen een negatief pre-advies. In de

kongreskrant wordt bij de amendementen in categorieën 2 en 3 (categorie 1 wordt dus niet afgedrukt) de pre-adviesing vermeld – meestal met een korte toelichting – zodat de kongresdeelnemers alvast weten hoe het partijbestuur erover denkt en waarom.

Als de indiener van een amendement het met de indeling in een bepaalde categorie niet eens is, kan een verzoek om verschuiving worden ingediend voor kongreskrant 2 is verschenen. Het kongrespresidium beslist daarover, en bij een positieve reactie wordt het amendement alsnog in kongreskrant 2 afgedrukt, met een vermelding van de verschuiving.

Naast het amendement is er trouwens ook nog de motie. Dat is eveneens een voorstel, maar dan bedoeld om het kongres 'over te halen' een uitspraak over iets in het algemeen te doen. Dus: een amendement gaat over een tekst of een voorstel, zodat je – ingewikkeld genoeg – ook nog een amendement op een motie kunt indienen; terwijl een motie een algemeen voorstel is (zie voor de regels hieromtrent de orde van het kongres, in de kongreskrant nummer 1).

Terug naar het kongrespresidium. Nu het kongres in volle gang is, zijn voorstellen tot wijziging van een tekst niet meer mogelijk (dat mag tot twee uur na aanvang van het kongres, schriftelijk en ondertekend ingediend bij de organisatietafel, zoals ook in de orde van het kongres staat). Wel mag iedere kongresdeelnemer die het woord wil voeren, zich hiervoor bij het kongrespresidium op de zogenaamde sprekerslijst laten zetten. Die lijsten zijn er per onderwerp, zodat een spreker dus bij aanmelding duidelijk het agendapunt en eventueel het amendement- of motienummer moet opgeven. Zoals al eerder vermeld, moeten ook de indieners van moties en amendementen, als ze het woord erover willen voeren, zich eerst opgeven voor de sprekerslijst – dat gaat dus niet vanzelf. Ook voor de volgende zaken kunnen de kongresdeelnemers bij de organisatietafel terecht: als je iets op organisatorisch gebied wilt regelen, of een informatie wilt hebben, of als je iets aan de voorzitterstafel wilt doorgeven (dat mag absoluut niet rechtstreeks, want anders wordt het voor de voorzitter veel te onoverzichtelijk), of als je iets op de overhead-projector wilt laten zetten. Dit apparaat staat er om het kongres wijzigingen of berichten die met het kongres te maken hebben te laten zien.

'Er wordt heftig gediscussieerd. Het komt wat chaotisch over en sommige sprekers formuleren nogal ingewikkeld. Zo nu en dan gaat het alleen maar over een woord, waarvan ik op het eerste gezicht niet begrijp waarom dat nou zo belangrijk is. Ze bespreken een zin die langzamerhand een puzzel voor me wordt. Als ik me even konsentreer ga ik toch ook het verschil zien. Grappig. Maar ondertussen is het kongres al wel weer een stuk verder. Jemig, nou moet er ineens weer gestemd worden. Waarover?'

Het stemmen

Als je je op tijd hebt opgegeven als deelnemer bij (de sekretaris van) je aktiecentrum – bijvoorbeeld op de in het begin al genoemde ledenvergadering – dan krijg je de kongreskrant thuisgestuurd. Als het goed is hebben de kongresdeelnemers die een aktiecentrum vertegenwoordigen hun deelname gezamenlijk goed voorbereid en afgesproken hoe ze gaan stemmen en wie eventueel waarover het woord voert. Vanzelfsprekend doen ze niet zomaar wat, maar voeren ze de lijn uit die door de plaatselijke ledenvergadering is uitgezet. Met een stemkaart in je hand kun je jezelf dan als afgevaardigde van je aktiecentrum beschouwen, en word je geacht weloverwogen te stemmen.

Stemmingen vinden plaats over amendementen en moties. Soms zijn er diverse amendementen over eenzelfde onderwerp. Na discussie daarover zal de voorzitter aankondigen in welke volgorde de stemming gebeurt, zodat alleen over het verstgaande voorstel hoeft te worden gestemd. Verder wordt er natuurlijk gestemd bij verkiezingen: kandidatenlijst Tweede Kamer, partijbestuur en kongrespresidium. Deze verkiezingen zijn bijna allemaal schriftelijk, dat wil zeggen met stemformulieren. Daarover wordt ter plekke een uitleg gegeven, om vergissingen te voorkomen, door de voorzitter

DEETMAN SLAAT TOE IN ROTTERDAM:

ERASMUS ONTHOOFD EN TEN GRAVE GEDRAGEN

'Laat Rotterdam zijn geschiedenis niet tweemaal verliezen.' Dat zei een docent maatschappijgeschiedenis toen hij hoorde van de nieuwste plannen van minister Deetman. Deze wil de subfakulteit maatschappijgeschiedenis in oprichting samenvoegen met de geschiedenisstudie in Leiden. In de praktijk betekent dat echter opheffing. Hoe kan zo iets nu en waarom mag het niet? Een verslag van redakteur en student maatschappijgeschiedenis Onno de Zwart.

Elke keer als minister Deetman met een nieuw bezuinigingsidee komt, slaagt hij erin beroering te wekken. Eerst kwam hij met zijn ideeën om het bijzondere onderwijs te korten, daarna volgde de vierjarigenmaatregel en als laatste waren de universiteiten aan de beurt. Door deze tactiek hoopt de minister steeds zulke golven van protest op te wekken, dat iedereen op het laatst murw geslagen is en zo de onderwijsbezuinigingen gewoon door kunnen gaan. En wat de universiteiten aangaat, lijkt dit te lukken.

Zodra het regeerakkoord bekend werd met de inmiddels beruchte één miljard bezuinigingen op onderwijs, ging men zich op de universiteiten afvragen voor hoeveel men deze keer het schip in zou gaan. En nadat de minister bekend had gemaakt dat hij twee letteren- en twee sociale fakulteiten wilde opheffen, brak bij velen helemaal het angstzweet uit. Wie zou het slachtoffer zijn?

Donderdag 18 september deden de eerste geruchten de ronde; er bestond 40% kans dat maatschappijgeschiedenis onder de botte bijl zou vallen. Maar de meesten haalden schamper hun schouders op, een opleiding die uniek in Nederland was, zou Deetman toch niet opheffen? Maar maandag 22 september kwam er duidelijkheid. Toen eenmaal het College van Bestuur van de Erasmus Universiteit ingelicht was dat sociologie, politicologie en maatschappijgeschiedenis moesten verdwijnen, (een kwart van de studierichtingen in Rotterdam), was het slechte nieuws binnen enkele uren bij alle studenten bekend.

Piloot

De volgende dag waren woede en verslagenheid bij studenten en docenten groot. Docenten gaven kollege op de automatische piloot en studenten zaten er stil en verslagen bij. De woede kwam tot uiting in de eerste actie-/informatiebijeenkomst. Dekaan Willem Frijhoff hield een rede vol ingehouden kwaadheid (volgens anderen vol demagogie), en slaagde erin

de verslagenheid om te zetten in actiebereidheid. Studenten die normaliter geen enkel heil zagen in acties, meldten zich nu meteen aan om iets te gaan doen. En dat alles resulteerde in een ongekende

groepsgeest bij de (toekomstige) maatschappijhistorici.

Voor vele studenten bleek dit een mooie gelegenheid praktijkervaring op te doen voor na hun studie. Studenten van de afstudeervariant Communicatie en voorlichting richtten hun pijlen op de media om ervoor te zorgen dat maatschappijgeschiedenis naast de kleuters het prototype van de bezuinigingsslachtoffers werd. Dat de politici bewerkt moesten worden was duidelijk en naast het officiële werk van het College van Bestuur en het subfakulteitsbestuur, gingen studenten van de afstudeervariant Beleid en bestuur ook aan de slag.

Maar een geschiedenisfakulteit zou geen geschiedenisfakulteit zijn als ze niet teruggreep op het verleden. Wat was dus passender dan om de naamgever van de universiteit van wie men tevens dit jaar de vierhonderdste sterfdag herdacht, op symbolische wijze te onthoofden en ten grave te dragen. (Begon de koningin de troonrede niet met een verwijzing naar Erasmus?).

Belachelijk

Maar wat voor argumenten zijn er nu om maatschappijgeschiedenis te laten voortbestaan. In de eerste plaats is er natuurlijk de foute politieke keuze om op onderwijs 1 miljard te bezuinigen. Een bedrag dat volstrekt belachelijk is als men bedenkt dat Deetman in zijn politieke testament minstens 1 miljard extra vroeg voor onderwijs. Bovendien is maatschappijgeschiedenis een unieke studie in Nederland en volgens sommige docenten zelfs in Europa.

De studie maatschappijgeschiedenis werd in 1978 als experiment gestart (een experiment dat eigenlijk nog niet eens is afgesloten) met een duidelijk andere opzet. Bij maatschappijgeschiedenis wordt

niet chronologisch gewerkt, maar aan de hand van verschillende maatschappijtypen, bijvoorbeeld agrarische samenlevingen, industriële samenlevingen en agrarisch-metropolitane samenlevingen. Op

deze manier probeert men het Europa-centrisme dat een groot deel van de 'klassieke' geschiedenis beheerst, te vermijden.

Verder bestudeert men de geschiedenis uit drie invalshoeken, een economisch-technologische component, een sociaal-hiërarchische component en een mentaal-kultureel component. Op deze wijze hoopt men een zo compleet mogelijk beeld van de geschiedenis te krijgen en niet zo als vroeger vaak het geval was een geschiedenis van kortdurende politieke gebeurtenissen. Daarnaast wordt veel gebruik gemaakt van (en gedoceerd in) sociale wetenschappen als sociologie, antropologie, sociale psychologie en economie. Op zich zou dit alles al genoeg redenen moeten zijn om maatschappijgeschiedenis te laten voortbestaan, maar de argumenten van Deetman kunnen ook weerlegd worden. Het belangrijkste argument van Deetman is de grote werkloosheid van afgestudeerde letterenstudenten, hij noemt een percentage van 77%. Van de tot nu toe afgestudeerde maatschappijhistorici heeft 85% een baan. Vervolgens schrijft de Minister: 'De omvang van de instroom is niet groot en is de afgelopen jaren afgenomen'. De cijfers: 1978-1979: 25; 1981-1982: 119; 1983-1984: 136; 1985-1986: 115 en dit jaar (1986-1987) 140 eerste jaars studenten.

Inmiddels is iedereen er dus volop mee bezig de opheffing tegen te houden. Op 1 november moet de adviseur van de minister, prof. Dresden, zijn verslag uitbrengen en daarna heeft de kamer het laatste woord. Spannende tijden dus voor alle maatschappijgeschiedenisstudenten en -docenten. Zou het lukken aan de bezuinigingen te ontkomen? Het lijkt een spannend historisch verhaal.

ONNO DE ZWART

NIEUWE TECHNOLOGIE INSPIREERT TOT MERKWAARDIGE INZICHTEN:

'DE MENS IS DE MEEST FLEXIBELE ROBOT'

In het congresstuk over Nieuwe Technologieën komen de in vakbonden en ondernemingsraden verworven inzichten niet aan bod. Dat is jammer want de PPR zou daar nog heel wat van kunnen leren.

Zo zijn direkt betrokkenen het er bijna altijd over eens dat de invoering van nieuwe technologieën veelal negatieve gevolgen heeft voor werkgelegenheid, medezeggenschap en kwaliteit van het werk. Automatisering kost vrijwel altijd werkgelegenheid, zegt de industriebond FNV in een zojuist verschenen serie boekjes voor kaderleden.

Ze leveren de voorbeelden er bij: mechanisering van het vouwen en sluiten van meelzakken in een fabriek van Meneba kost vier arbeidsplaatsen; bij de ureumfabriek van UKF kostte de automatisering van de bediening van zware afsluiters en pompen, in combinatie met het automatisch nemen van monsters in de korrelfabriek, 10 arbeidsplaatsen; bij Heineken in Den Bosch verdwenen twintig tot dertig arbeidsplaatsen omdat de flessen op de bottellijn in het vervolg automatisch worden gecontroleerd.

Automatisering gaat vaak gepaard met centralisatie van de besturing, een efficiëntere plaatsing van machines en een uitbreiding van de productiecapaciteit. Dit laatste kan het verlies aan werkgelegenheid in theorie compenseren, maar in de praktijk heeft de Industriebond de ervaring dat ook een vergroting van de omzet in de loop der jaren met vermindering van werkgelegenheid gepaard gaat.

Automatisering en de daarmee samenhangende reorganisaties hebben in een belangrijk aantal gevallen geleid tot de invoering van een meerploegensysteem in combinatie met arbeidstijdverkorting. Voorbeelden daarvan vinden we in de suikerindustrie (van 3 naar 4 ploegen) en in de chemische industrie (van 4 naar 5 ploegen). In een aantal gevallen, met name als de volkontinudienst wordt ingevoerd om de dure nieuwe installaties maximaal te benutten, treedt juist verzwaring op van werkdruk.

De Industriebond heeft ook de effecten op de arbeidsverhoudingen in kaart gebracht. In de zogenaamde procesindustrie (chemie, voeding- en genotmiddelen, staal en dergelijke) worden de volgende tendenzen waar genomen: er is sprake van een toenemende flexibilisering van

werktijden en beloningen; vaak wordt personeel van buiten gehaald om het automatiseringsproces te begeleiden. Deze mensen krijgen hoge salarissen en zijn door bedrijfsledengroepen en ondernemingsraden moeilijk aan te spreken. Zij zitten in een 'gouden kooi'. Zij worden uitgespeeld tegen de rest van de werknemers die in hun werk steeds sterker door het management gecontroleerd (kunnen) worden. Bij het indienstnemen van nieuw personeel wordt loyaliteit aan het bedrijf een prominent selectiekriterium.

Afstomping

Bij het inventariseren van gevolgen van automatisering voor de arbeid kan er aan specifieke aandacht voor de positie van vrouwen niet worden ontkomen. In het algemeen zijn vrouwen zwaar oververtegenwoordigd in de laagste functies. Het gaat daarbij vaak om functies met een takenpakket dat gemakkelijk te standaardiseren is. Daarom komen vrouwen vaak als eerste met automatisering in aanraking. Juist omdat ze relatief vaak een zwakke arbeidspositie hebben (deeltijd, flexibele arbeidscontracten) kan dit

zeer bedreigend zijn. De industriebond onderzocht de positie van vrouwen bij automatisering bij twee niet met name genoemde bedrijven. Uit het onderzoek werd duidelijk dat het management een merkwaardige kijk op de lager geschoolde werknemers heeft. 'De mens is de meest flexibele robot', vond de directeur van een van de bedrijven en de andere onderneming bleek vooral op zoek naar 'nauwkeurige, accurate arbeidskracht die niet ongehoorzaam dient te zijn.' Na de automatisering resteren er taken die niets anders meer inhouden dan het herhalen van steeds dezelfde beweging. De lichamelijke belasting neemt af terwijl de geestelijke afstomping toeneemt. Het resterende handwerk varieert sterk in omvang en daarom wordt een groeiend beroep gedaan op afroepkrachten en uitzendkrachten. Voor de vakbeweging is het in die omstandigheden steeds moeilijker om mensen te organiseren.

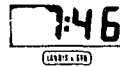
In de onderzochte bedrijven - een elektro-technische onderneming en een platenproduktie maatschappij - groeien de functies steeds verder uit elkaar. Dat be-

Dick van de Interne Dienst komt binnen

Dick gaat de post halen

Dick komt terug

De Wit komt binnen

Ineke komt binnen

Meijerink komt binnen

De Wit gaat naar het filiaal

Meijerink gaat naar een klant

De Wit komt terug

Ineke gaat naar de dokter

Meijerink komt terug van een klant

Ineke is weer binnen

Meijerink gaat eten

Ineke gaat eten

De Wit gaat eten

Meijerink komt terug

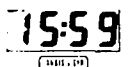
De Wit komt terug

Ineke komt terug

De Wit gaat naar de garage

De Wit komt weer terug

Dick brengt de post weg

Dick komt terug

De Wit gaat naar huis

Ineke gaat naar huis

Meijerink gaat en Dick sluit af

perkt de mogelijkheden voor de mensen onderaan in de hiërarchie (relatief veel vrouwen) om een stapje hogerop te komen. Middenfuncties zijn nu juist weggeautomatiseerd.

Naast de produktie zelf wordt ook het personeelsbeleid steeds meer onderwerp van automatisering. De moderne informatietechnologie maakt het mogelijk van elk personeelslid alle mogelijke gegevens te verzamelen en op te slaan. Voor de ogen van een nieuwsgierig management ontstaat de zogenaamde 'glazen mens', een verzameling gegevens waar je dwars door heen kunt kijken. Van privacy is geen sprake meer. Niemand weet welke informatie er ligt opgeslagen, hoe lang het bewaard blijft en wat er mee gebeurt. Maar ook de fouten op het werk, machinestilstand, verzuim, en dergelijke zijn onderwerp van permanente controle, waardoor de werkdruk wordt opgevoerd. Werknemers blijken in deze situatie de neiging te krijgen zich zelf te controleren. 'Dit disciplinerend effect kan een gevaar betekenen voor het vakbondswerk', konkluderen de onderzoekers.

Brievenbus

De verzwakte vakbeweging is de laatste jaren realiteit geworden. Vaste arbeidscontracten zijn een luxe geworden, lager geschoolden (belangrijk binnen de traditionele vakbondsaanhang) zijn van de arbeidsmarkt verdrongen en centrale onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden worden vervangen door decentraal overleg waarin binnen bedrijfstakken een optimaal resultaat wordt beoogd zonder dat er nog van solidariteit met 'zwakkeren' sprake is. Van defaultisme is bij de industriebond echter geen sprake. In 30 bedrijven gaat binnenkort een ambitieus programma van start dat werknemers greep moet geven op besluitvorming over technologie. De kaderleden zullen allereerst een informatieachterstand moeten weg werken voordat effectieve beïnvloeding mogelijk is, zo heeft het bondsbestuur gekonkludeerd. 'We zullen eerst eens hoge eisen aan ons zelf moeten stellen', zegt bestuurder Jan Schermer. 'We missen de kontra-expertise. Het heeft geen zin om in CAO's of middels Technologie Akkoorden verplichtingen voor werkgevers af te spreken als onze kaderleden er niet op in kunnen spelen. Dan is het de zoveelste brievenbus die vol wordt gedouwd zonder dat we aan invloed winnen. Te vaak leidde het afspreken van regels nu tot het inzakken van de activiteit omdat de kaderleden niet met de verkregen informatie wisten om te gaan. Kollektieve afspraken met werkgevers en Technologie Overeenkomsten moeten het sluitstuk zijn van een ontwikkeling, in plaats van het begin.'

BRAM VAN OJK

Ter begeleiding van de nieuwe campagne voor kaderleden heeft de Industriebond FNV een aantal prima brochures uitgegeven over onder andere: biotechnologie, personeelsinformatiesystemen, positie van vrouwen in de industrie. Bestellingen: Slotermeerlaan 80, 1064 HD Amsterdam, 020/5110511.

WILHELM VERSCHUREN

NIEUW

Laatst realiseerde ik me opeens dat dit partijblaadje ook wordt toegezonden aan nieuwe leden en dat daar nimmer aandacht aan wordt besteed. Na de verkiezingscampagne zijn er weer heel wat bijgekomen, een reden te meer om dit hiaat in de informatievoorziening op te vullen. Hartelijk welkom dus, lieve nieuwe leden. Eén van de bijkomende voordelen van jullie keus om bij de PPR-familie te willen horen is dat jullie regelmatig dit goedverzorgde drukwerkje op de mat krijgen. Jammer alleen dat het vaak zo ingewikkeld is en dat er nooit 'ns iets fatsoenlijk wordt uitgelegd. Tegen de tijd dat jullie weten waar en hoe je daarover moet klagen ben je allang geen nieuw lid meer en is het dus niet meer nodig. Maar ik heb goed nieuws voor jullie: ik zal de broodnodige uitleg persoonlijk ter hand nemen.

Jullie hebben vast wel gelezen of gehoord dat er op 15 november aanstaande een PPR-kongres wordt gehouden. *Wat is dat, een kongres?* Een kongres is een vergadering van alle leden van de partij. Om praktische redenen mogen er maar 5% van de leden hun stem uitbrengen. De penningmeester vreest dat anders echt alle leden naar het kongres komen en dat het gehuurde zaaltje dan te vol wordt. Jullie zullen begrijpen dat een groter zaaltje te duur zou worden. Van die armzalige 21 gulden die jullie jaarlijks ophoesten kan zo iets niet betaald worden. *Waarom houdt de PPR een kongres?* Dat is al meteen een moeilijke vraag. Ik kan me nog herinneren dat er kongressen nodig waren om als partij belangrijke besluiten te nemen maar dat is uit de mode geraakt. Heden ten dage zijn er kongressen omdat de reglementen dat voorschrijven en om gezellig bij elkaar te zijn. Ach, en dan zijn er van die kleine zaakjes die geregeld dienen te worden zoals het vaststellen van de begroting, het verder uitbouwen van het huishoudelijk reglement en het toejuichen van vertrekkende bestuursleden.

Moeten we dan een weekloon in een spoorkaartje steken voor enkel en alleen die verenigingsfolklore? Nee, natuurlijk niet. De partijtop snapt best dat er ook iets lekkers aan de orde moet komen, anders komt er helemaal geen mens en is de zaalhuur voor niets uitgegeven. Dit komende kongres zijn de computerhobbyisten aan de beurt. Een jaar geleden heeft het bestuur de Werkgroep Nieuwe Technologieën inge-

steld. Reuze handig: elke keer als er weer iemand met zo'n verhaal begint over 'het inspelen op nieuwe technische ontwikkelingen' en 'de onbegrensde mogelijkheden van de informatica' kun je het betoog afkappen en naar de Werkgroep verwijzen. Zo'n Werkgroep wil dan ook graag een kongresje voorbereiden want daar vinden zij het onderwerp gewichtig genoeg voor. Mensen die daar anders over denken zitten er niet bij, dat spreekt vanzelf.

Is het voor ons niet veel te ingewikkeld? Ik kan me voorstellen dat jullie daar bang voor zijn. Eerst een lang verhaal in de partijkrant - en dat is dan nog maar een samenvatting -, vervolgens een stel inleidingen en daar bovenop een brede discussie! Maar laat je niet misleiden, het valt allemaal wel mee. Om jullie op weg te helpen zal ik alles nog eens op een rij zetten.

De komputer is een *werktuig*, als een schep. Met een schep kan een mens van alles doen. Een graf delven, een zandkasteel bouwen, de basis leggen voor een jeugdhonk, een buurman de hersens inslaan. Zonder een gebruiker is een werktuig helemaal niets om je over op te wenden. Tenzij je een notoire scheppenverzamelaar bent die likkebaardend in gereedschappenfolders bladert en een hele schuur vol heeft hangen. Zo is ook die Nieuwe Technologie op zichzelf gewoon niets. Het is ontwikkeld voor en door het bedrijfsleven om hun belangen te dienen. Ik heb dan ook geen intuïtieve afkeer van de technologie maar enkel van de doelstellingen die er nu mee worden nagestreefd. Wij worden door de scheppenverzamelaars van de Werkgroep getraakteerd op de stelling dat wij met dit werktuig in handen de samenleving in een door ons gewenste richting zouden kunnen sturen. Nogal wiesde.

Maar hoe dan, Ome Wilhelm? Nou, gewoon het oude liedje. We moeten macht en invloed krijgen op de plaatsen waar de besluiten worden genomen. Niks nieuws onder de zon. En, wat jammer nou, we zijn te klein voor politieke macht en te onaangepast voor invloedrijke functies in het bedrijfsleven. Op het kongres gaan we dat in gezellige, vrijblijvende discussiegroepjes nog eens opnieuw vaststellen. *Dus er is eigenlijk helemaal niks nieuws?* Wis en waarachtig wel! Jullie frisse gezichten! Ik verheug me nu al op de kennismaking. Tot dan!

ZEKERHEID EN KOMFORT BELANGRIJKER: HERVERDELING STEEDS MINDER POPULAIR

Elke twee jaar brengt het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) een lijvig rapport uit, waarin verslag wordt gedaan van ontwikkelingen en trends op het gebied van het sociaal en cultureel reilen en zeilen van de Nederlandse bevolking. Ook dit jaar is er weer van allerlei interessants te vinden in het Sociaal en Cultureel Rapport 1986.

Een impressie van het heersende opinieklimaat onder de Nederlanders vormt een telkens terugkerend onderdeel in het rapport. Dit keer is er – volgens het SCP – sprake van een duidelijke omslag.

Niet langer is een meerderheid van de bevolking, zoals in het begin van de jaren '80, pessimistisch over huidige en toekomstige welvaart en welzijn. Men gelooft er weer in. Er is hoop dat het allemaal beter wordt. Tegelijk met dat optimisme stijgt ook de ambitie om eigen maatschappelijke positie en inkomen te verbeteren. Arbeid – betaalde arbeid wel te verstaan – blijft een belangrijke plaats innemen in zowel het leven van degenen, die al een baan hebben, als ook in dat van werklozen. De houding tegenover werklozen en arbeidsongeschikten is duidelijk minder negatief geworden.

sche samenleving, dat ook in PPR-kring wel leefde, is dus vooralsnog geen werkelijkheid geworden. Blijkbaar kiezen mensen – ook linkse mensen – als het erop aankomt toch voor zekerheid en comfort en passen de idealen zich wonderwel daarbij aan. Prestatie, concurrentie, ondernemen zijn termen, die lang niet meer die negatieve bijklank hebben die ze vroeger onder linkse en kritiese mensen nog wel hadden.

Somber

Het sociaal en cultureel rapport 1986 constateert dat er zich in de publieke opinie een aantal autonome ontwikkelingen voordoen, die zich niets lijken aan te trekken van economische vooruitzichten. Het gaat daarbij om een verdere liberalisering van de levensstijl en een verdere dekonfessionalisering. Belangrijke aandachtsgroepen vormen werklozen en etnische minderheden in de verdere uitwerking van het rapport. Een terechte aandacht, gezien de sociaal en culturele (probleem)situatie, waarin deze groepen zich al langere tijd bevinden.

De SCP-onderzoekers signaleren zelf al, dat het met de verhouding tussen de groeiende beroepsbevolking en de werkgelegenheid nog heel somber gesteld is en dat het van belang is na te gaan hoe de sociale en culturele situatie van – vooral langdurig – werklozen zich ontwikkelt: 'Als het werkloosheidspercentage in een samenleving een hoogte aanneemt, die het sinds lange tijd niet bereikt heeft, en

kwestie van de tweedeling in de samenleving al veel eerder door de politiek aan de linkerzijde aangekaart. Maar hoe staat het er nu in werkelijkheid met deze groepen voor?

In de presentatie van de onderzoeksgegevens balanceren de opstellers van het rapport een beetje 'tussen hoop en vrees'. Aan een kant wil men de optimistische toon, die uit het recente opinieklimaat doorklinkt, vasthouden en benadrukt opvallend vaak dat de verschillen tussen werkenden en werklozen wat betreft een aantal aspecten van de leefsituatie niet groter zijn geworden. Aan de andere kant komt men tot zeer verontrustende en sombere bevindingen: 'Wat de toestand zelf betreft, bevestigt het onderzoek dat werklozen in bepaalde mate én een lager levenspeil, én een slechtere gezondheid, én een beperktere belevingswereld hebben dan werkenden. De bevindingen duiden op een kumulatie van ongunstige levensomstandigheden. Naarmate werklozen langer zonder werk zijn, is hun levenspeil op bijna alle onderscheiden aspecten ongunstiger... En: méér dan men doorgaans beseft, dreigt het werkloosheidsmilieu een stagnerende levenssituatie op te leveren met een hoge blijfkans. Met de stijging van de werkloosheid is de mobiliteit tussen categorieën werkenden en werklozen afgenomen.'

Het is dus wel degelijk zo, dat er een semi-permanent milieu ontstaat, gekenmerkt door achterstand.

Werkwilligheid

Over etnische minderheden zegt het rapport o.a.: 'Er is een zekere vergelijkbaarheid in de positie van de werklozen en van de etnische minderheden, afgezien van het samenvallen van een deel van beide categorieën. In beide gevallen is de situatie recent verslechterd. Ook bij etnische minderheden moet men rekening houden met het ontstaan van een semi-permanent milieu met achterstandskenmerken.'

In de Sociale en Culturele Verkenningen voor 1987 – een tussentijdse rapportage met prognoses – worden geen grote veranderingen ten aanzien van bovengenoemde problemen verwacht. Enkele recente ontwikkelingen maken de zaak eerder moeilijker dan dat ze een oplossing dichterbij brengen. Werklozen zijn de betekenis van betaalde arbeid nog meer gaan benadrukken dan voorheen. Hun offerbereidheid en werkwilligheid nemen toe. Daarbij komt nog dat full-time werkenden hoe langer hoe minder bereid zijn door middel van arbeidsduurverkortings iets van hun werktijd in te leveren. Een somber perspectief.

ANNEKE VAN 'T HULL

Arbeid, inkomen en – met name rekreative – consumptie zijn al met al niet minder belangrijk geworden. Een mogelijk toekomstbeeld van een postmaterialisti-

een aantal jaren achtereen op die hoogte blijft, in hoeverre gaat dit dan gepaard met een nieuwe sociale differentiëring binnen deze samenleving? In feite is deze

OVER KWEKVIJVERS EN ZALMNEUZEN:

AFSTANDSBEDIENING VOORKOMT TV DEMOCRATIE

Vrijdagmiddag 10 oktober, een bloedhete zaal in de Meervaart. Zo'n 50 mensen buigen zich over de vraag 'Wordt Nederland een televisie-democratie?'. Een bijeenkomst met forumdiskussie, een inleiding en 'bewegende lichtbeelden', georganiseerd door de Stichting Burgerschapskunde. Met medewerking van Kees Brants, wetenschappelijk medewerker aan de UVA, vakgroep kollektief gedrag. Voor de PPR is deze vraag niet nieuw. Het was immers de PPR die als eerste het begrip TV-democratie lanceerde, en de (grote) rol van de televisie in de verkiezingen aan de kaak stelde.

Vanuit de Verenigde Staten - verlicht voorbeeld op het terrein van TV-democratie - bekijken we enigszins nostalgisch het debat Kennedy - Nixon (1960). Het wetenschappelijke commentaar van een media-deskundige aldaar: 'Kennedy had een jonge vrouw, was knap, en had een aantrekkelijk gezin; Nixon daarentegen zag er slecht uit, hij was net ziek geweest, en was niet opgemaakt'. Het is duidelijk wie er winnen moet. Kennedy komt als grote overwinnaar uit het debat. 'The selling of the president' is belangrijker dan 'the selling of the policies', behalve wanneer inhoudelijk echt grote blunders worden gemaakt. Wanneer Ford in 1976 - in debat met Carter - zich volledig vergaloppeert over Oost-Europa ('Welnee, ik zou nooit durven beweren dat er in bijvoorbeeld Polen of Roemenië sprake is van een Sovjet-overheersing') is hij duidelijk de verliezer van het debat. Daar helpt geen goede make-up meer aan.

Reagan op het scherm blijft ons gelukkig bespaard; we gaan naar Nederland. Ook hier begint de presentatie steeds belangrijker te worden, belangrijker dan de inhoud. Kees Brants verhaalt van een discussie voor de provinciale Statenverkiezingen tussen Roolvink en Koekoek. Roolvink, goed gedocumenteerd en geïnformeerd, met stapels paperassen op zijn bureau - bleek in de publieke opinie toch de verliezer. Men herkende zich meer in de pathos van Koekoek: 'Meneer Roolvink, feiten, feiten, feiten, daar koop ik niets voor'. Dat was nog eens een goede volksvertegenwoordiger!

Vanaf 1981 kennen we de 'van Meekrenformule' - het televisiedebat tussen drie of vier grote partijen, waarvan de procedure notariëel wordt vastgelegd: wie zit naast wie, wie mag de eerste vraag beantwoorden enz. Het onverwachte wordt in het debat tot een minimum beperkt, de

show tot in de kleine details geregisseerd. Ook in 1986 zijn dergelijke afspraken gemaakt, onthulden de aanwezige campagneleiders van CDA (Smits), VVD (Houterman) en PvdA (Kramer). Punten van overleg voor de campagneleiders waren: 1. op welke avond houden we het debat? Niet in het pinksterweekend, niet op maandagavond daarna, want als het mooi weer is zijn ze moe, en is het lelijk weer, dan zijn ze chagrijnig. Zo werd het dus de dinsdag. Dat geeft gelijk het antwoord op het tweede discussiepunt: bij welke omroep? Het werd, zoals bekend, de NCRV. Punt 3 gaat over welke partijen er mee mogen doen (wel of niet met D'66?), vraag 4: wie zit naast wie, waarbij PvdA zich er hard voor maakte dat in ieder geval Lubbers en Nijpels naast elkaar kwamen te zitten. 'Hoe kan Den Uyl het kabinetsbeleid goed attackeren, als hij telkens links en rechts naast zich moet kijken?'. Dat Nijpels op de hoek gezet zou moeten worden, zodat hij eventueel letterlijk buiten spel gezet kon worden, werd niet bevestigd door de campagneleiders. De vijfde en zesde vraag gaat tenslotte pas over de inhoud: waar gaat het debat over en in welke vorm gieten we het debat (interviews, vaste introductie e.d.)

Het rollenspel met Lubbers als de Pater Familias en Nijpels als het brutale hondje, ontstond min of meer tijdens het debat, antwoordt Houterman op een vraag van de zaal, daarover zijn geen afspraken à deux tussen CDA en VVD gemaakt. 'Kijk, je kent natuurlijk wel elkaars zwakheden. Ed hoeft maar even met zijn papieren te wapperen of Joop wappert binnen de kortst mogelijke keren ook met zijn papieren. Met dat soort dingen reken je wel - tot een bepaalde hoogte. Hetzelfde geldt voor het 'katten'. Joop is makkelijk boos te krijgen, maar na de verkiezingen moet je wel weer met elkaar de formatie in - je kunt dat dus maar beperkt uitbuiten.'

'De presentatie wordt wel steeds belangrijker. Wij zaten dit jaar met het probleem, dat Nijpels niet in het kabinet zat, en wel de boodschap van het kabinet moest uitdragen. Dat klopt niet goed met elkaar. Je moet de juiste persoon koppelen aan de juiste boodschap. Wij hebben dit jaar gewerkt met een bredere persoonlijke profilering - meer mensen op meer fronten. Dat lukt wel met de kranten, maar niet met de TV. Het is de schuld van de TV, niet van de campagneleiders, dat de verkiezingen bepaald worden door de lijsttrekker. Voor de verschillende doelgroepen, die je wilt bereiken, zet je verschillende mensen in. Al lang van tevoren kijk je daarom welke 10 mensen je in de kweekvijver gooit'.

Hoe beïnvloed je het beeld van de vertrouwenswende lijsttrekker?

Smits(CDA): 'Dat doe je in jaren - een

aantal zalmneuzen begeleid je in hun carrièreplanning. Je werkt eraan om ze alvast naar voren te halen. Of ze het dan ook echt worden, weet je natuurlijk niet - daar spelen andere factoren ook een rol in. Je probeert altijd de sterkste kanten van iemands persoon naar voren te halen. Lubbers is een totaal ander persoon dan van Agt. Daar houd je rekening mee. Je richt het oog op het gevoerde beleid - dát moet vrouwen geven.'

Op zich is de televisie maar een bescheiden onderdeel van de campagne. De kop in de krant, de volgende ochtend, 'Lubbers, grote winnaar van het TV-debat', dát tikt aan.

Als politieke partij voer je permanent campagne. Voorwaarden daarvoor zijn een goede organisatie en veel geld. Je moet veel geld kunnen steken in onderzoek. Verschuivingen en de elektorale kaart moet je volgen. Op basis daarvan stel je je plan op met spreekbeurten, werkbezoek en televisie. Met TV bereik je meer mensen dan in een zaal, maar het is een vluchtig medium. Je boodschap moet goed zijn, simpel en vaak herhaald worden, en je presentatie is veel belangrijker dan in een krant.'

Kramer (PvdA): 'Er is nog nooit zoveel aandacht besteed aan verkiezingen op de TV als dit keer. Toch is TV maar een deel van het proces. Iemand tot winnaar uitroepen van het TV-debat betekent nog niet dat je ook op hem gaat stemmen. Het klopt, wat de zaal zegt, dat de TV politiek dichterbij de mensen brengt. Een kiezer gaat af op een persoonlijke indruk. Presentatie is dus belangrijk. Verpakking en boodschap moeten bij elkaar aansluiten. Zaal: 'Je kunt Den Uyl als verpakking natuurlijk niet meer veranderen'.

Kramer: 'Nee, men kent Den Uyl natuurlijk op een bepaalde manier. Je kunt die man niet anders presenteren dan tevoren, dat moet ook niet. Je zegt wel 'je mag niet boos worden, let daar op'. Maar Den Uyl is een gedreven man, en wordt dus boos.'

'Nu, met de algemene beschouwingen, daar begint al je campagne, de kennismaking met je partij. Daar bouw je op voort in verkiezingstijd. Dat bouw je uit. TV-democratie is een veel te groot woord voor Nederland. Het is een onderdeel van de campagne, maar zeker niet het enige'.

Houterman: 'In de toekomst wordt TV eerder minder belangrijk. Met de komst van veel meer netten, met satelliet-TV en dergelijke kijkt men niet meer naar politiek. Bovendien heeft iedereen tegenwoordig toch afstandsbediening. De TV gaat veel makkelijker uit of op een ander het.

MARIE-JOSÉ BURGER

(Zie ook: 'Schildpad is schuld aan Nederlaag PvdA', Hans Verstraaten, in: Radikale Notities, 1986, nr. 2)

ROCKER MET POLITIEKE BOODSCHAP:

BROWNE LAAT ZICH NIET INPAKKEN DOOR KOMMERCIE

Op 7 oktober gaf de Amerikaanse popartiest Jackson Browne een eenmalig concert in Nederland. Browne staat bekend als een van de meest geëngageerde artiesten ter wereld. Hij was de stuwende kracht achter een aantal anti-kernenergie concerten in de Verenigde Staten, speelde mee op Little Stevens' anti-apartheids lp en maakte onlangs een plaat die in het teken stond van de Amerikaanse politiek. Ondanks verwoede pogingen zat er geen interview in. Daarom een concert-impressie en een portret van de 'modernistische rocker met een ondubbelzinnig politieke boodschap' zoals het muziekblad Oor hem onlangs noemde.

'Ik denk dat jullie wel mensen uit Centraal-Amerika kennen. Nederland is immers een land dat politieke vluchtelingen opneemt. Jullie weten beter hoe het daar is dan wij in Amerika. Toch zijn er in Amerika ook nog wel mensen die voor vrede en gerechtigheid zijn'. Dit zei Jackson Browne onder luid gejuich tijdens zijn optreden in Ahoy Rotterdam. Vervolgens zette hij het titelstuk van z'n laatste LP 'Lives in the Balance' in. In dit nummer de woorden: *'On the radio, talk-shows and TV. You hear one thing again and again. How the USA stands for freedom. And we come to the aid of a friend. But who are the ones that we call our friends? These governments killing their ones, or the people who finally can't take anymore. And they*

pick up a gun, or a brick or a stone.'

Het waren niet de enige politieke woorden die Browne in het uitverkochte Ahoy sprak. En niet alleen sprak. Achter het podium bevond zich een groot videoscherm. Tijdens het nummer 'Down Town' dat gaat over de minder gefortueneerde wijken van Los Angeles zagen we beelden van zwervers en daklozen, afgewisseld met mooie auto's en andere luxe-artikelen. Het nummer 'For America' werd opgeluisterd met beelden van allerlei Amerikaanse helden, afgewisseld met minder gelukkige perioden uit de Amerikaanse geschiedenis zoals de Vietnam oorlog, Richard Nixon en afgrijpselijke beelden uit Latijns-Amerika.

Vaste aanhang

Jackson Browne, geboren op 9 oktober 1949, ontplooidde zich in de jaren zeventig tot een van de beste zangers/songwriters van zijn tijd. In de VS groeide hij uit tot een zeer populair artiest. Ook werden zijn songs veelal gecovered door andere artiesten. Tegenwoordig is zijn populariteit stabiel in de VS. Dit in tegenstelling tot Europa, waar Browne het nog steeds met een kleine vaste aanhang moet doen. Onlangs kwam daar even verandering in toen hij samen met Bruce Springsteen's saxofonist Clarence Clemons het nummer *'Your a friend of mine'* de top 10 in zong.

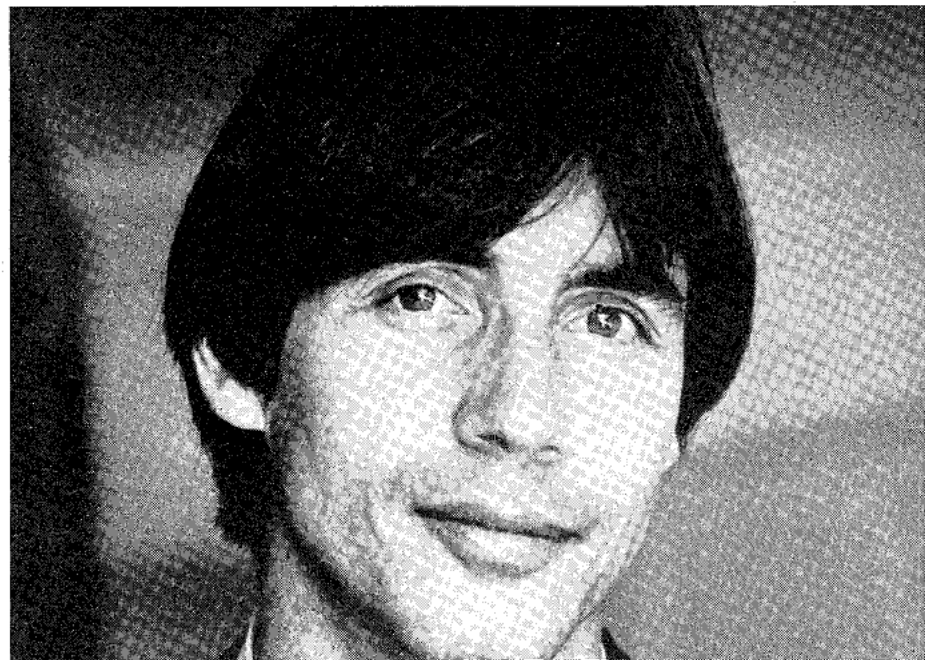
Jackson's carrière begint in 1971 wanneer hij debuteert met een verrassende LP, waarna hij door velen als een groot talent wordt getipt. Hoewel z'n eerste LP's meer autobiografisch en doorspekt van persoonlijke problemen zijn, is hij ook op politiek terrein al actief. In september 1979 richt Browne 'Musician United for Safe Energy' op. Dit is een samenwer-

kingsverband van artiesten die tegen kernenergie zijn. Uit de organisatie vloeien een aantal grote anti-kernenergieconcerten voort. Hieraan wordt onder andere medewerking verleend door Bruce Springsteen, Bonnie Raitt, The Doobie Brothers en Crosby Stills and Nash.

Meesterwerk

De latere LP's van Browne zijn artistiek wat minder geslaagd. Daar kwam dit jaar verandering in toen zijn achtste plaat 'Lives in the Balance' verscheen. Volgens velen een nieuw hoogtepunt in z'n carrière. De LP is een doorlopende aanklacht tegen het huidige Amerika. Bij Bruce Springsteen's 'Born in the USA' duurde het nog even voordat men door had dat hij het niet over de mooie kanten van de Amerikaanse samenleving had. Bij Browne zal dat misverstand echter niet zo snel ontstaan. De songs die een vernietigende blik werpen op de Amerikaanse droom gaan over de kloof tussen nationalistisch chauvinisme en de economische werkelijkheid waarmee iedereen dagelijks te maken heeft. De acht composities op de plaat gaan over de tegenstellingen en verandering in het moderne Amerika. 'For America' bijvoorbeeld, handelt over een Amerika dat achterdochtig is en onwaardig is geworden. 'Soldier of Plenty' is een aanklacht tegen het 'gezag' dat de wereld hongriger houdt. In het zelfde nummer geeft Browne de religieuze politiek van de VS een trap na: *'God is great, God is good. He guards your neighbourhood. Though it's generally understood. Not quite the way you would.'*

Teksten die in Europa zonder meer worden geaccepteerd. Maar het uitbrengen van zo'n LP in het moralistische Amerika getuigt van lef. De meeste Amerikaanse radiostations zitten niet te wachten op linkse artiesten. Waarom hij dan toch zo'n LP uitbrengt blijkt uit een interview dat het muziekblad Oor met hem had. Hierin zegt hij onder meer het volgende: 'De Amerikanen in het algemeen, en de politici in het bijzonder hebben een haast neurotische angst voor het communisme. Ze pretenderen het rode gevaar te bestrijden, maar in de praktijk komt het er op neer dat ze rechtse diktaturen ondersteunen... Wat voor waarde heeft je eigen vrijheid als andere mensen hun vrijheid wordt ontnomen.' Hieruit blijkt dat Browne zich niet laat inpakken door commerciële druk van buitenaf. Hij maakt platen wanneer hij wil en zingt over onderwerpen die hij zelf van belang vindt. Het resultaat is een serie tijdloze LP's.

————— **DIEDERIK ROSCAM ABBING**

————— **MARC BROERE**

LIBERTAIRE REGELFREAKS IN AMERSFOORT:

'MAAR DAT WORDT TOCH STAPHORST...'

In Amersfoort werd begin oktober door twintig leden gedebatteerd over het vermeende libertaire karakter van de PPR. De dag past in een reeks waarin de identiteit van de partij, tegen de achtergrond van bestaande ideologische stromingen, aan een kritisch onderzoek wordt onderworpen. We blijken nog steeds een partij van regelfreaks te zijn. En dat terwijl juist het libertaire element een grote aantrekkingskracht zou kunnen uitoefenen op mensen die dogmatische politiek beu zijn. Hans Schoen schreef een verslag en geeft zijn mening.

Die andere zesduizend PPR-leden zaten zeker te kijken naar de opening van de Oosterscheldedam. Een ooit mede door de PPR, toen nog met regeringsmacht, bevochten compromis: een duurder symbool van het onvermogen van de staat om problemen op te lossen is nauwelijks denkbaar.

Op de studiedag over het libertaire karakter van de PPR konden de twintig daár aanwezige leden zich bezinnen op de rol van de staat. Libertair wil zo veel zeggen als gericht zijn op volkomen maatschappelijke vrijheid en is ongeveer synoniem met anarchistisch, maar is minder beladen dan die term. Er waren twee inleiders:

één die de staat helemaal wilde afschaffen en één die pleitte voor een waarborgstaat van zeer beperkte omvang. De eerstbedoelde is Hans Ramaer, redakteur van het anarchistische tijdschrift De As, de tweede is Andreas Kinneging, medewerker van het VVD-studieburo De Teldersstichting. Het is opmerkelijk je als klein-linkse partij te laten voorlichten over één van je grondslagen. Hun inleidingen worden hier niet samengevat, omdat ze het zelf in Radikale Notities nog eens overdoen. Als de Notities volgend jaar inderdaad een inlegkatern in de Radikalenkrant gaat worden, kan iedereen het als nog lezen. Een paar interessante momenten uit de inleidingen: Hans Ramaer pleitte voor het leven in kommuneachtige kleine gemeenschappen met sociale controle. Waarop menig PPR-lid uitriep (alsof wij zelf nooit zijn aangevallen op onze kleinschaligheidsideeën): 'maar dat wordt toch Staphorst...'. Ramaer deelt de PPR overigens in bij de historische stroming van Christen-Anarchisten uit het begin van deze eeuw. Tot mijn steeds opnieuw bevestigde verbazing kijkt een deel van de weldenkende buitenwereld nog altijd tegen de PPR aan als ware het een christelijke partij. Wat is er toch mis met onze beeldvorming?

Andreas Kinneging ('Ik ben geen standaard VVD'er') noemde als pijlers van het liberale, beperkte staatsdenken: het individualisme en het marktmechanisme. Tot grote hilariteit voegde hij daaraan toe dat VVD-kamerleden alleen het laatste

principe kenden en dan nog maar half. Hij kreeg na zijn boeiend betoog natuurlijk veel kritische vragen. Hij moest bijvoorbeeld toegeven dat als de overheid zich niet met kunst bemoeide, iedereen wel gelijke rechten op kunst had, maar dat inderdaad niet iedereen dat recht in genot zou kunnen omzetten.

De studiedag op 4 oktober vloeiende voort uit de strategienota 'PPR gaat verder' uit 1983. Daar stond als kenmerkend voor de PPR dat het een partij is met een 'radikale, solidaire, non-konformistische, ecologische en libertaire' bijdrage aan de politiek. Deze etiketten moesten nader uitgewerkt worden. Een goed jaar terug is het ecologische aan bod geweest en nu dan het libertaire.

De idee dat de PPR in staatsopvatting zou passen tussen liberalisme en anarchisme lijkt een fictie. Tussen beeld en werkelijkheid - om maar eens een PPR-stokpaardje te berijden - zit een diepe kloof. In het nieuwe verkiezingsprogramma 'Verzet en Vernieuwing' staat wel: 'De staat is een door ons zelf gekozen organisatie, die uitvoerder is van zo weinig mogelijk taken.', maar direkt daarop volgt: 'Een soort kontrakt om vrede, vrijheid, rechtsbescherming, gelijkheid, rechtvaardigheid en een leefbare maatschappij te waarborgen.' Aan goede bedoelingen ontbreekt het niet, maar misschien mag het ook een onsje minder zijn!

In de praktijk hebben PPR-ers nog al eens de neiging om op te treden als regelfreaks. Neem intern alleen al het traditionele

PARTIJBESTUUR EN NIEUWE TECHNOLOGIE:

'BRON VAN VREUGDE EN VERBAZING'

Nieuwe technologieën staan op de PPR-agenda. Op 15 november vindt een 'informerend en opiniërend kongres' plaats. Actiecentra als Nijmegen, Assen en Groningen organiseren voorbereidende avonden over dit onderwerp. Het partijbestuur wil na het kongres met een definitief visiestuk komen. Op grond van de reacties wordt bekeken of dit een amendeerbare tekst zal zijn of dat er voor een andere vorm gekozen wordt. Maar hoe verloopt nu zo'n eerste vrije discussie in het partijbestuur?

In een gelukkig rookvrij zaaltje in Amersfoort spraken de bestuurders met elkaar. De zaal bevindt zich in een flat met zicht op het NS-gebouwen. Notulen zijn nog niet nodig, zo is geoordeeld, maar een ruw geschetste impressie kan nooit kwaad. 'Nieuwe technologieën vormen een bron van vreugde en verbazing', noteert een partijbestuurslid. Dit optimisme wordt door de meeste aanwezigen gedeeld. Men is het erover eens dat 'nieuwe technologieën voor een grote omwenteling in de samenleving zorgen'. Natuurlijk een optimisme dat pittig gekruid is met realisme: 'We moeten vraagtekens zetten bij een autonome technische ontwikkeling. De geboortetechnologie is griezelig. Automatisering zonder na te denken over de maatschappelijke gevolgen is uit den boze. De computer veroorzaakt ook een hoop ongemak.'

Schuld

Iemand werpt een nieuw licht op de zaak: 'Bij mijn nieuwe werkgever krijg ik nog steeds niet het goede salaris. Elke maand krijgt de komputer weer de schuld van de nieuwe fout. We hebben als samenleving een nieuwe zondebok: de komputer'. De aanwezigen vinden het plezierig dat vervelend en vuil werk weggeautomatiseerd kunnen worden. De houding van de PPR tegenover nieuwe technologieën tot nu toe ontlokt geen groot enthousiasme. De handen komen er niet voor op elkaar: 'De PPR is afwerend. We hebben angst voor grootschaligheid. We verbinden nieuwe

technologieën met milieuverontreiniging, wapenwedlopen en andere akelige dingen.' Een ander: 'We spelen te weinig in op deze veranderingen. We moeten van de nieuwe mogelijkheden gebruik maken voor PPR-doeleinden.' Een bestuurslid put uit ervaringen: 'In de vijftiger jaren sprak Dippel al over de bevrijding van de mens voor andere arbeid. Zo is er geen instrument dat zo zeer heeft bijgedragen tot emancipatie van de vrouw als de elektrische wasmachine!'

De meeste aanwezigen kunnen zich vinden in de stelling: 'Nieuwe technologieën verschillen wezenlijk van 'oude' technologieën. Ze bieden namelijk mogelijkheden tot schaalverkleining, decentralisatie, snering van monotoon en zwaar werk.' Unaniem stelt men dat 'technology assessment' enorm belangrijk is voor radikale politiek. Een democratisch besluitvormingsproces voor de invoering van nieuwe technologieën, - zo vat men dat dure begrip op -, is een kolfje naar PPR-hand. Dáár moeten we ons op profileren. Een bestuurder merkt op: 'Ik mis nog het aspect macht. Er ontstaat immers misschien een elite die weet van de hoed en de rand. En de rest van de mensen? Bij gegevensbestanden dringen zich de vragen op: wie heeft toegang, hoe met de privacy, wat met 'computer security'? Bij de instrumenten om nieuwe technologieën te beïnvloeden en te sturen worden genoemd: natuurlijk 'technology assessment', onderwijs, subsidies, regelgeving, soms verboden en het prijsmechanisme. Een bestuurslid stelt vast dat het partijbestuur eensgezind is. De PPR moet zich intensief met nieuwe technologieën bezig houden. Ze bergen kansen in zich om PPR-doelen dichterbij te brengen. Maar er zijn ook gevaren aan verbonden. Bestuur en partij moeten verder werken aan het aspect macht, de mogelijkheden van overheidsbeïnvloeding, de rol van het prijsmechanisme, 'technology assessment' en de toetsing aan ethische en maatschappelijke uitgangspunten.

Overigens had die avond de trein vertragen. Een komputer stuk bij de NS? Trouwens, de telefoon in de cel deed het ook niet. Hoezo PTT in nieuwe technologieën?

HANS SCHOEN

KLAAS-WYBO VAN DER HOEK

halfjaarlijkse kongresgesleutel aan de statuten en het reglement; om over de staatsrol bij invoering van het basisinkomen maar te zwijgen. Als het om de staatsopvatting gaat zou je de PPR kunnen betitelen als een ethisch bevlogen variant op de sociaal-demokratie. Maar het libertaire is ver te zoeken en zit eerder in de wijze van presentatie dan in de inhoud van de PPR-staatsidee; even afgezien van de decentralisatie gedachte. Aangezien de inleiders zeer ruim de tijd hadden gekregen, kwam de groepsdiskussie waar ik aan deelnam niet verder dan het constateren van het bovenstaande dilemma; helaas...

Beu

Zo bleef ook de uiterst interessante vraag naar de konsekventies van libertaire uitgangspunten voor het functioneren van de PPR onbeantwoord. Naar mijn smaak zou het uitbouwen en vooral ook het meer dan nu uitdragen van het libertaire karakter van de PPR de functie in het politieke krachtenveld danig kunnen veranderen.

De PPR heeft haar ontstaan en eerste bloei te danken aan het radikaliseren van een groep christen-demokraten en het introduceren van een nieuwe issue: het milieu. Dat lijkt lang geleden, maar in feite wordt de PPR nog altijd door velen (on-)bewust gezien als een semi-christelijke, 'one-issue'-partij. Maar in de politieke werfkracht spelen die zaken nauwelijks nog een rol. Christen-demokraten gaan nu meestal direkt naar de PvdA (zie de Limburgse verkiezingsuitslagen in 1986).

De twee hierboven genoemde succesfactoren zorgden ervoor dat de PPR zich kon presenteren als een programpartij. Nu dergelijke factoren niet meer aanwezig zijn zal de PPR steeds meer een *beginself*-partij worden. Die tendens is al duidelijk zichtbaar in het nieuwe programma 'Verzet en Vernieuwing' en blijkt ook uit het praten over beginselen op studiedagen. Opvallend is de tegengestelde tendens bij partijen als PSP en CPN die in toenemende mate moeite lijken te krijgen met hun (socialistische) beginselen. Misschien begint de aantrekkingskracht van het socialisme als enige inspiratiebron voor een politieke partij na een eeuw zijn bruikbaarheid te verliezen. Het lijkt mij niet toevallig dat de PPR als jongste en niet-dogmatische partij de kans krijgt om nieuw ideeëngoed te ontwikkelen. Naast het ekologische kan het libertaire gedachtengoed daarbij een belangrijke rol spelen; enerzijds als ideologische plaatsbepaling naast de PvdA, anderzijds als aantrekkingskracht voor mensen die dogmatische politiek beu zijn en toch radikaal-linkse politiek willen bedrijven.

In ieder geval heeft de libertaire studiedag geleerd, dat de PPR nog wel eens kritisch mag nadenken over haar ideeën over de overheid. Want om te eindigen waar ik begon: het ogenschijnlijk libertaire PPR-model van de 'doorlaatbare' staat gedraagt zich in de praktijk als een massieve dam op onaantastbare, zeer solide pijlers.

VISSERS-LATIJN

Iemand die aan het scherm gekluisterd zit heeft z'n ogen toch wel open? De nieuwe columnist van de Radikalenkrant is op prinsjesdag niet van zijn of haar t.v.-scherm te branden. Terwijl de meeste kijkers slechts belangstelling hebben voor de japon van de Majesteit, heeft Brak alleen maar oog voor de indeling van de Kamer. Zou zo'n trouwe kijker nu nog niet weten dat het prinsjesdag-gebeuren zich voornamelijk afspeelt in de Ridderzaal? Van zo'n drie uur rechtstreekse uitzending, vindt hooguit tien minuten plaats in de vergaderzaal van de Kamer. In die korte periode kwam - al dan niet toevallig - de PPR-fractie close in beeld. Brak constateerde dat de PPR-leden achter klein rechts zaten. Blijkbaar heeft dat hem/haar dusdanig geschokt dat verdere realiteitszin niet meer mogelijk was.

Volgens onze columnist zou Spek zich dat nooit hebben laten aanleunen. Jammer Brak, verkeerd gegokt: Spek heeft z'n laatste vier jaar in de Kamer pal achter klein rechts gesleten.

Van iemand die het over Jurgens in plaats van Jurgens heeft, mag je ook niet teveel historisch besef verwachten. En wat moet je denken van iemand die een vrouwelijk kamerlid meent te moeten omschrijven als 'muurbloem'. Jaloers soms of gewoon seksistisch?

En dat de fractie zeer intensief getracht heeft andere plaatsen in de Kamer te krijgen weet onze columnist ook niet. Misschien moet deze brakke vis nog wennen aan de zoete binnenwateren?

**Frank van der Meijden,
Amsterdam.**

GEKLETS

Sinds ik in december j.l. in het partijbestuur van de PSP ben gekozen krijg ik soms het PPR blad Radikalenkrant in mijn postbakje. En ik moet zeggen: lang niet altijd met onverdeeld genoegen. Ik stoor me regelmatig aan de karikaturen die in verschillende artikelen van mijn eigen club de PSP worden gemaakt. Iemand die daar b.v. 'sterk' in is is Bram van Ojik. Neem bijvoorbeeld het septembernummer. In een stuk over radikaal links krijgt Bram uit zijn pen (of zijn type-machine of zijn personal computer) dat de PSP weer na jaren van periodieke onthouding voorzichtig toenadering zou zoeken tot partijen en bewegingen buiten de PSP. Goh, zul-

BRIEVEN

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

len al die mensen zeggen, waarmee de PSP al die jaren samenwerkt: in de vredesbeweging in het KKN en BIVAK, in de anti-racistiese strijd, in het platform tegen kernenergie enz. enz. Goh, is er dan nog een PSP, of heb ik hier met spoken te doen of hoe zit dat? En dan heb ik het maar niet over al die plaatselijke en regionale contacten. Nu kan ik wel op het nivo van Brak doorgaan en flauw opmerken dat deze misvatting misschien komt doordat de PPR zelf zo vaak afwezig is, maar dat doe ik niet. Slechts het verzoek om in het vervolg wat meer de feitelijkheden weer te geven en niet van dit gemakzuchtig geklets.

**Bert Freriks, Groningen
lid partijbestuur PSP**

ONMISBAAR

Met deze brief wil ik bezwaar maken tegen de samenstelling van de commissie, die zich bezig houdt met de kandidaatstelling voor de eerste kamer. Deze commissie bestaat uit drie mannen. Daar heb ik problemen mee.

In de eerste plaats is dit in strijd met een uitspraak van het feminiseringscongres, n.l. dat commissies die zich bezig houden met kandidaatstellingen voor ten minste de helft uit vrouwen zullen bestaan. Deze uitspraak is inmiddels uitgewerkt tot een artikel in het Huishoudelijk Reglement. De bedoeling van de uitspraak is duidelijk genoeg. Als je af wil van mannelijke dominantie en dominantie van mannelijke normen, dan zullen vrouwen en mannen samen moeten zoeken naar nieuwe normen. De inbreng van vrouwen is daarbij onmisbaar. Het is nog lang niet zo ver, dat de mannen van de PPR een evenwichtige verhouding tussen vrouwelijke en mannelijke eigenschappen en daarmee normen geïnternaliseerd hebben. Ik heb daar althans geen vertrouwen in.

Mijn tweede probleem met de samenstelling van de commissie is, dat ik als kandidaat voor de eerste kamer geacht word voor deze commissie te verschijnen om beoordeeld te kunnen worden. Het zal duidelijk zijn, dat ik op grond van mijn gebrek aan vertrouwen in een evenwichtig oordeel van de commissie, daar niets voor voel.

Ik vind dan ook dat de samenstelling van de commissie moet

veranderen door twee leden te vervangen door vrouwen. Moeten de commissieleden eigenlijk beslist partijbestuursleden zijn? Als er niet aan mijn verzoek kan worden voldaan (of omdat de tijd te kort is of omdat er onvoldoende vrouwen zijn) dan lijkt het me het beste om de commissie maar op te heffen. Beter geen commissie dan een slechte commissie. Uiteindelijk kan in deze situatie de kerngroep op grond van de schriftelijk verstrekte informatie waarschijnlijk ook wel tot een oordeel komen.

**Arda van den Brink,
Delft**

SCHOONHEIDSPRIJS

Of het 'Links-Akkoord' in Amsterdam funktioneert zoals we het zouden wensen is nu nog niet te zeggen. De interne verhoudingen binnen de C.P.N. en de P.S.P. zijn nog onvoldoende geklaard. In ieder geval, het L.A. was bij de laatste verkiezingen voor de 2e kamer (in lijstverbinding) noch voor de Amsterdamse Gemeenteraad (gemeenschappelijke lijst) een succesnummer. De P.P.R. heeft er in ieder geval geen baat bij gehad.

Daarom is het volgens mij dan ook niet wenselijk nu, vóór de deelraadverkiezingen (en misschien ook voor de statenverkiezingen) aan een L.A. deel te nemen. Meer dan een soort Regenboogfractie zie ik er niet in. Binnen een L.A. kan de P.P.R. zich niet naar behoren profileren en haar bestaansrecht bewijzen. Als de P.P.R. zich als zelfstandige partij wil blijven manifesteren moet de P.P.R. ook als een zelfstandige partij de verkiezingen in.

André Simons, Amsterdam

KONGRESSTUK

Op gevaar af weer eens het verwijs te krijgen, dat ik te weinig waardering toon voor het feit dat een groep mensen hard aan een stuk heeft gewerkt, toch maar mijn konklusie: ik vind het kongresstuk over 'nieuwe technologieën voor mensen' (de titel is - publicitair gezien - echt een miskleun) beneden de maat. Het stuk begint met een soort algemene oriëntatie, die al eerder en beduidend beter door anderen (krantenartikelen, FNV boekjes enz.) is opgeschreven. De neutrale voor- en nadelen opsom-

ming zou zo verplaatst kunnen worden naar een VVD-brochure, maar misschien kiezen de opstellers bewust voor zo'n waardevrije benadering. Erger is dat de 'aanzet tot een PPR visie' aan de werkelijke belangrijke vragen voorbij gaat.

Het minste wat je aan een radikale partij als de PPR mag vragen is dat ze een begin van een antwoord heeft op het waarom en hoe van de maatschappelijke sturing van technologische vernieuwing. Hoe krijg je er greep op? Wie beslist over wat er wel en niet gebeurt? Hoe organiseer je een effectieve, kritische en democratische controle. Hoe voorkom je de kloof tussen de gretig gegevens intoetsende technokraten en al die mensen die ook in de toekomst de vaardigheden en antennes daarvoor niet zullen verwerven. Of móet iedereen het leuk gaan vinden op straffe van domme achterblijver worden. Is er ook ruimte om een aantal aspecten van de technologische ontwikkeling hoogst vervelend en sociaal schadelijk te vinden? Is een arbeidsdeling met iedereen thuis aan haar door de boas gekontroleerde beeldscherm wel een gewenste 'sociale' ontwikkeling, ook al beperkt het dan het autoverkeer? Hoe voorkom je dat de nu opkomende 'technologie-euforie' straks weer een actiegroep 'take the toys from the boys' nodig maakt? Hoe zorg je ervoor dat gewone mensen de leuke mogelijkheden van de chips kunnen gebruiken terwijl je in de samenleving toch een noodzakelijke dosis 'gezonde knoppenvrees' levend houdt.

En waarom komt in het hele stuk de vakbeweging niet voor, die nota bene in zijn denken en opstelling (en concrete uitwerkingen!) over nieuwe technologie al mijlen verder is dan de PPR in deze nota. Begrijp me goed: ik vind computers leuk, ik werk er op en we zijn 1984 al gepasseerd. Maar je moet als PPR toch op z'n minst aangeven met welke waarborgen je Orwells angstvisioen voorkomt. En dat je daarbij de industrie, de technokraten, de freaks en de informatiegroen fundamenteel moet wantrouwen, hebben we - hoop ik - toch wel geleerd van de gang van zaken in de wapenindustrie. Belanghebbenden en begeesterden hebben per definitie geen kritische instelling. Dat vermogen móet door anderen ontwikkeld worden. Door de PPR bijvoorbeeld.

**Wim de Boer,
Amsterdam**

PPR kritiseert arrogantie „koning Lubbers”

Van onze verslaggever
DEN HAAG — „De lakaien van koning Lubbers zullen de samenleving ruïneren. Wij vragen koning Lubbers: kom van uw voetstuk.” Dat was de smeekbede van PPR-fractievoorzitter Beckers tijdens het debat over Troonrede en Miljoennota dinsdag in de Tweede Kamer.

voor terug zich te verplaatsen naar de achttiende eeuw voor Christus. Toen leefde de dichter Hesiodus die in de „allerouderste economische verhandeling van de westerse wereld” een fraai vertelde over de vliegende havik met een angstige nachtegaal in de klauwen.

Net als in de fabel liet ze de „havikministers” Ruding, Brinkman, Doetman, Van Dijk en staatssecretaris De Graaf tot hun slachtoffers zeggen: „Onding. Waarom schreeuw je? Al de mooie stem van een zanger, al nog zo veel kwaliteiten. Je gaat in ik beslis te gaan. Desnooda niets van je over.”

Verder pleitte de voorzitter van de tweepartijige PPR-fractie voor het opvoeren van de overheidsinstellingen, onder meer ten behoeve het openbaar vervoer, de technologie in dienst van de thuiszorg, de bestrijding van de zure regen, de energiebesparing en de kleinschalige landbouw.

Een ander vertegenwoordigster van de radicale linkse fracties, het enige PSP-Kamerlid Van Es, hoefde met haar citaten minder ver de geschiedenis in ons ongeveer op hetzelfde punt komen als Beckers. Van Es putte artikel van prof. C. Schuyt in de krant van zaterdag, waarin hij de glorie van het kabinet-Lubbers II ty als de nieuwe maakbaarheid van de natuur. In navolging van Sch

daur zijn geworden”. „Als trouwen dan zo'n risicovolle onderneming is geworden, waarom dan het trouwen niet duurder maken dan het scheiden?”. vroeg ze zich af. Dat gescheiden moeders en BOM-moeders als een probleem worden gezien, vindt Van Es „absurd”, te meer omdat uit een EC-rapport blijkt dat het bevolkingstal in de twaalf EC-landen terugloopt. Van Es: „Niets is te dol om vrouwen kinderen te laten baren. De minister-president kan maar beter beginnen BOM-moeders en bijstandsvrouwen te prijzen.”

Bewogenheid kwam eerste termijn debat alleen van klein links

Het is nu eenmaal een vaste parlementaire gewoonte dat de Tweede Kamer in de eerste helft van oktober van elk jaar algemene beschouwingen houdt. Misschien zou het interessant zijn eens een enquête te organiseren naar de vraag hoeveel Nederlanders precies kunnen zeggen wat onder dit politieke evenement wordt verstaan; de antwoorden zullen vermoedelijk uitblinken door algemeenheid of ontbagen. Vroeger is wel eens de vraag gesteld of het wel zin had algemene beschouwingen te houden over het algemeen regeringsbeleid; dat immers siten valt in allerlei fragmenten en fragmentjes waarover later meestal toch nog wel weer wordt gesproken, hetzij ter gelegenheid van de diverse besprekingsoffenteken, hetzij naar aanleiding van afzonderlijke wetsvoorstellen.

André van Es (PSP)

Door onze parlementaire redacteur mr. B.C.L. Waanders

Algenen van het debat over de regeringsverklaring na de vorming van een nieuw kabinet vormen de jaarlijkse algemene beschouwingen eigenlijk de enige parlementaire gebeurtenis waarbij zich nagenoeg alle bewindslieden achter de regeringsleider in de Tweede Kamer

de premier weigerde toe te zeggen dat het kabinet zal zorgen dat er geen bejaardenhuizen worden gebouwd. Dat is in de eerste plaats een zaak van de provincies, zei hij. Kabinet en Tweede Kamer gaan de komende maanden wel kijken of de Rijksoverheid iets tegen de sluitingen kan doen. Ria Beckers van de PPR las hierover een treurige brief voor van een bejaarde mevrouw, die bedreigd wordt door een gedwongen verhuizing. Dit had grote irritatie bij Lubbers tot gevolg. „Ik heb geen reïtje respect” voor deze bijdrage”, zei de premier. „Het is een kwestie van recht voor mensen die in dit land na de oorlog het een en ander hebben opgebouwd, een kwestie van afsen, om hier af te spreken dat de edwongen verhuizingen niet doeraan”, aldus een niet minder heftige Beckers.

De kleine linkse partijen lieten zich kritisch uit over het gepresenteerde kabinetbeleid. PPR-fractievoorzitter Beckers stelde dat het beleid zich kenmerkt door een „roofvogelmentaliteit”, een „primiteve havikenmoraal”. Volgens Beckers kan het financieringsstekort niet rechtvaardigen dat men kort „als oud vuil worden behandeld”. „De lakaien van koning Lubbers zullen de samenleving ruïneren. Wij vragen koning Lubbers: kom van uw voetstuk af. Ga zelf kijken wat de politiek de laatste jaren heeft aangericht bij al die gewone mensen”, aldus Beckers.

fractievoorzitter van de PPR, gaf een grote algemene beschouwing met een bijzondere

PPR: kabinet is een havik

DEN HAAG - Ria Beckers (PPR) schilderde het kabinet tijdens de algemene beschouwingen af als een havik die een nachtegaal in de klauwen houdt. Als deze schreeuwt heb medelijden” zegt de havik: „onnozel ding. Je zult aan waarheen ik beslis te gaan”. Zij voorspelde dat de lakaien van Lubbers de maat-happij zullen ruïneren door de financieringsstekort van de overheid tot maatstaf voor hun handelen te maken.

De GPV-er Schutte vond dat het kabinet een toekomstvisie zal moeten ontwerpen. Een bevolking waarvan offers worden gevraagd in de vorm van belastingen, bezuinigingen en inkomensmatiging heeft er recht op te weten in welke visie die maatregelen passen.

Kritiek uitte Schutte op de algemene beperking van het aantal rijksambtenaren. Dat deed ook Van der Vlies (SGP). Leerling (RPF) zei daarentegen met dit beleid te kunnen instemmen. Schutte vroeg speciaal om een korting van het aantal ambtenaren met een procent ter bevordering van efficiency bij de rechtspleging achterwege te laten.

De cynicus kent van alles de

Leider Dagblad d/w

„Havikenmoraal”

De kleine linkse partijen lieten zich kritisch uit over het gepresenteerde kabinetbeleid. PPR-fractievoorzitter Beckers stelde dat het beleid zich kenmerkt door een „roofvogelmentaliteit”, een „primiteve havikenmoraal”. Volgens Beckers kan het financieringsstekort niet rechtvaardigen dat men kort „als oud vuil worden behandeld”. „De lakaien van koning Lubbers zullen de samenleving ruïneren. Wij vragen koning Lubbers: kom van uw voetstuk af. Ga zelf kijken wat de politiek de laatste jaren heeft aangericht bij al die gewone mensen”, aldus Beckers.

Zelfs de bejaarden, die volgens Beckers van de PPR op het punt staan uit hun huizen te worden verdreven, konden Lubbers niet vermurwen. De premier weigerde Beckers de toezegging dat dit hoe dan ook niet zal gebeuren, zonder dat hij inzicht heeft in de financiële gevolgen. Een toezegging zonder meer zou, zo voerde Lubbers neerkomen op „leedigheid”. De PPR-fractievoorzitter vond dit bezwaar „niet serieus”. „Het is geen kwestie van leedigheid, maar van faoson.”

PPR: kabinet heeft roofvogelmentaliteit

van onze parlementaire redactie
DEN HAAG — PPR en PSP zijn gisteren in de Tweede Kamer hard van de mens en hun

aan de kant worden geschoven. „Daartegenover is een veel interessanter verhaal te zetten: leefbaar zelfstandig bestaan voor iedereen is mogelijk dankzij goede voorzieningen. Onze regeringsdenken slechts in harde valuta”.

jaren heeft aangericht bij al die gewone mensen”.

Lubbers nijdig over voorlezen verdrietige brief van bejaarde

Trouw 10/10/86

sterdame mevrouw die klaagde over de dreigende sluiting van haar bejaardenhuis. Er stond een oproep in aan minister Brinkman (WVC) om de gedwongen verhuizing van de bejaarde bewoners tegen te houden.

Beckers meende met het voorlezen van de brief dat het kabinet niet in wat voor moeilijke situatie sommige mensen leven. „Wij vragen koning Lubbers: kom van uw voetstuk af. Ga zelf kijken wat de politiek de laatste jaren heeft aangericht bij al die gewone mensen”.

Lubbers vond het onterecht dat de PPR-woordvoerder de problemen met de bejaardenoorden in de hoofdstad op deze manier rechtstreeks op het borje van Brinkman deponeerde. Sinds de nieuwe Wet op de bejaardenoorden vorig jaar van kracht werd, zijn de bejaardenoorden in de eerste plaats verantwoordelijk voor de bejaarde

Oude koeien
 Met uitzondering van PPR-fractievoorzitter Ria Beckers nam de Kamer zijn toekomstvisie voor kennisgeving aan. Beckers reageerde furieus. De premier haalt oude koeien uit de sluis, zei Beckers. De werkelijkheid is dat u met uw kabinet de armen armer maakt en groepen mensen in de samenleving in het isolement drukt. Het is een lucibel die niets met de werkelijkheid van vandaag te maken heeft”, aldus het Kamerlid

Volgens Beckers weet het kabinet niet in wat voor moeilijke situatie sommige mensen leven. „Wij vragen koning Lubbers: kom van uw voetstuk af. Ga zelf kijken wat de politiek de laatste jaren heeft aangericht bij al die gewone mensen”.

Klein links laakt „lakeien van Lubbers”
 Door onze politieke redactie
DEN HAAG, 8 okt. — PPR en PSP verweten het kabinet gisteren dat het alleen oog heeft voor de economie van de vrije markt en slechts een plichtmatige aandacht voor de slachtoffers daarvan. PPR-fractievoorzitter Beckers concludeerde dat de „westerse wereld na bijna drieduizend jaar nog altijd in primitief dieregedrag is blijven steken”. „Onze politici”, betoogde ze, „kunnen het „hele maatschappelijk leven, ook onderwijs, ontplooi-

Andrée van Es verweet het kabinet de mensen aan hun lot over te laten en alleen plichtmatige aandacht te besteden aan slachtoffers van de bezuinigingswoede. Volgens haar denkt de regering te veel in miljarden. „500.000 werklozen in 1990 is niet een spookbeeld, maar wordt geschetst als een rooskleurige, optimistisch toekomstperspectief. Als het cijfer maar omhoog gaat, dan is dat goed”. „Maar daarmee houdt de mythe wel op. Want om de onvrede te beheersen, heb je controle nodig. Vooral voor vrouwen zal dat „nijdig” goeds betekenen”. De kritiek van Ruding op de bijstandskost van echtscheidingen is volgens haar daarvan een voorbeeld.

Nijdig voegde de minister-president mevrouw Beckers toe dat hij „geen greintje respect” kon opbrengen voor deze bijdrage aan de algemene beschouwingen.

Ria Beckers las een brief voor van een bezorgde 86-jarige Am-

VRIJE VOLK d/w

Klein-links kent 'koning Lubbers' uit

(Van onze parlementaire redactie)
DEN HAAG — „Wij zien niet hoe een groeiend land met een bevolking die arm aan geld, arm aan derring, aan kennis, aan talenten, aan informatie, aan contact, aan als dat de samenleving morgen moet worden, dan van ons geen verstaanbaarheid”.
 Het fractievoorzitter Ria Beckers van de PPR gisteren in de Tweede Kamer over het regeringsbeleid van koning Lubbers, waarin volaard „de roofvogelmentaliteit” meer en meer de overhand krijgt, zich invreef in onderzoek en media. „Wij vragen koning Lubbers: kom van uw voetstuk af. Ga zelf kijken wat de politiek de laatste jaren heeft aangericht bij al die gewone mensen die zich vaak kapot vechten om hun wereld leefbaar te houden”, zei Beckers.

Premier Lubbers hoort de kritiek op zijn beleid aan. (Foto: Tieleman van Eijndenberg)

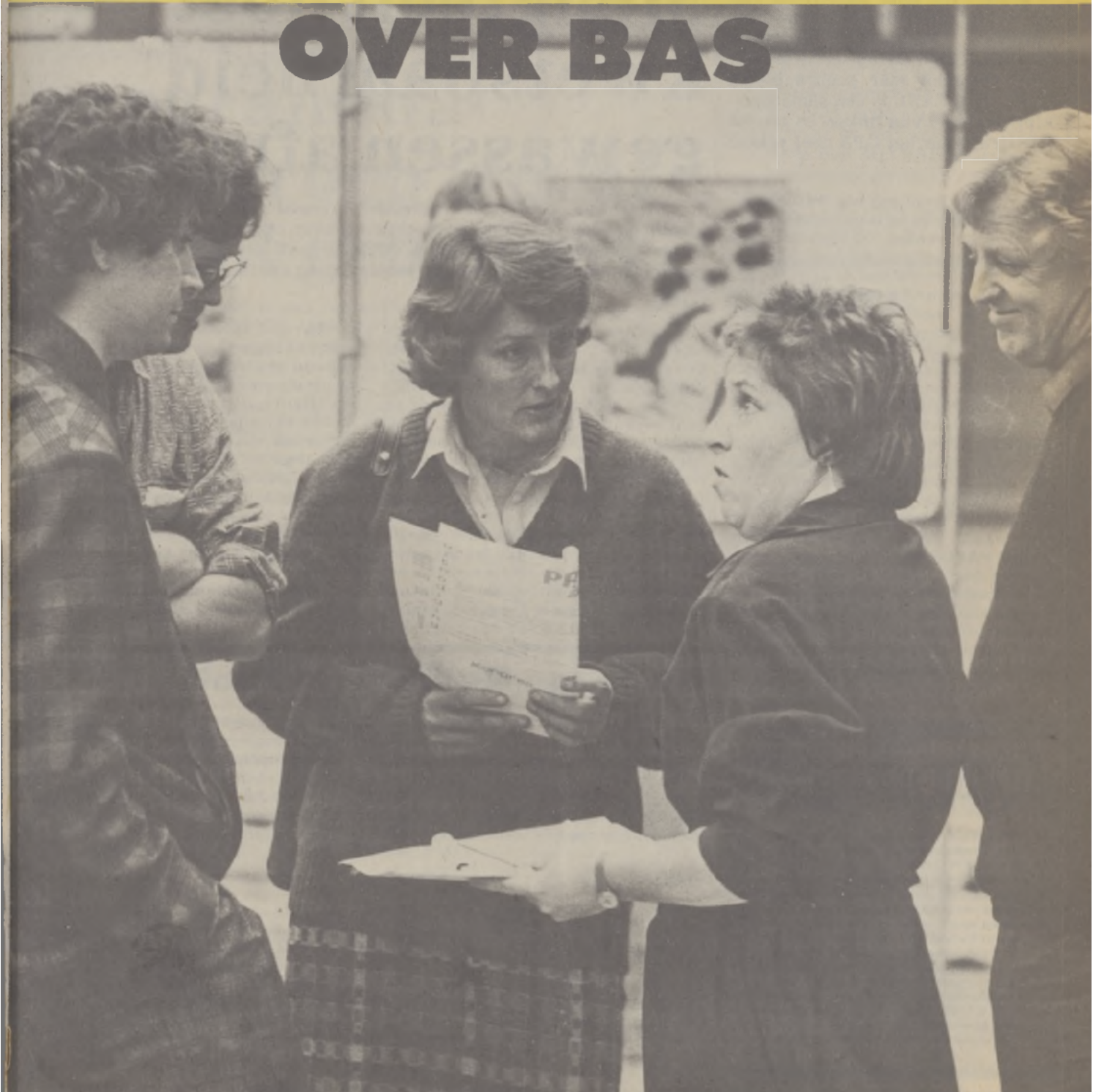
„Zij riep de woedent (oe de woedent) te maken die hij op in een boek: „Pijnmoeltje waard zijn gaat om de eigenlijk veel te gaat om het do

MAANDBLAD/JAARGANG 19/NUMMER 11-12/NOV DEC 86

KRANT

RADIKALEN

NAJAARSKONGRES: E-MOTIES OVER BAS

GPA-BROCHURE

EG en NAVO moeten strikt gescheiden blijven

Onder de titel: 'Wordt West-Europa een militaire mogendheid?' brengt het Groen Progressief Akkoord (GPA) een brochure uit. Het boekje is geschreven naar aanleiding van een conferentie, die de Groen-Alternatieve Europese Alliantie (GRAEL) in het Europees Parlement eind verleden jaar georganiseerd heeft. De GRAEL is een samenwerkingsverband van linkse- en groene partijen, waar het GPA deel vanuit maakt.

De brochure toont aan hoe West-Europa in EG-verband bezig is een militaire mogendheid te worden. Dit lijkt wat paradoxaal, want officieel heeft de EG geen taken op het terrein van de defensie. Bekijken we echter de praktijk, dan blijkt het 'civiele' karakter van de EG steeds meer raakvlakken te krijgen met het defensiebeleid.

Behalve het signaleren van deze bedenkelijke ontwikkelingen, doet de brochure ook aanbevelingen over hoe hiertegen stelling kan worden genomen. Men pleit bijvoorbeeld voor een consensus tussen vredesbewegingen die gebaseerd moet zijn op punten als, het achterwege laten van alle eenzijdige bewapeningsmaatregelen en het vermijden van daden, die de identifikatie van het EG-lidmaatschap met de NAVO dichterbij brengen. Verder spreekt de brochure zich uit voor een voortgezette dialoog met Oost-Europa.

De brochure 'Wordt West-Europa een grote militaire mogendheid?' vereist bij het lezen enige aandacht, wat gelet op de complexe onderwerpen die behandeld

worden niet toevallig is. Daar staat tegenover, dat men in een kleine 50 pagina's een goed inzicht krijgt in hoe de Europese machthebbers, of ze zich nu socialist of liberaal noemen, over de toekomst van Europa en dus over Nederland denken.

De brochure kan besteld worden door f 4,50 over te maken op gironummer 2602604, t.n.v. Groen Progressief Akkoord, o.v.v. 'brochure militarisering', of door te bellen/schrijven met Groen Progressief Akkoord, Postbus 267, 1000 AG Amsterdam, 020-145515.

GPA-RAPPORT PESTICIDEN:

Mengteelt doet kwetsbaarheid gewassen afnemen

In opdracht van het Groen Progressief Akkoord hebben twee stagiaires het afgelopen jaar een verslag geschreven over export van pesticiden. Het rapport is verkrijgbaar bij het GPA en heeft als titel: 'De export van pesticiden vanuit de Europese Gemeenschap naar landen in de Derde Wereld.'

De schrijvers concentreren zich in hun rapport op het EG-beleid inzake pesticiden-export. Geanalyseerd wordt wat voor regelgeving er tot nog toe door de EG, maar ook door andere internationale organisaties tot stand gekomen is. In het laatste hoofdstuk besteden de onderzoekers aandacht aan alternatieven. Volgens de twee studenten kan het gebruik van pesticiden wel degelijk worden teruggedrongen. Voorwaarde is dan wel het weer in ere herstellen van een aantal oude gebruiken. Genoemd wordt het toepassen van mengteelten, waar door het telen van verschillende gewassen de kwetsbaarheid afneemt. Verder zou een verbod op de export van die pesticiden van kracht

moeten zijn, die in het Westen niet meer gebruikt mogen worden. Want, het gaat niet aan 'om anderen een produkt te verkopen dat we eigenlijk zelf niet meer willen'. Het rapport draagt weliswaar geen nieuwe elementen voor de pesticiden-discussie aan, maar is helder geschreven en zeer toegankelijk. Met name voor degenen die geïnteresseerd zijn in het pesticiden-vraagstuk, maar er weinig of niets vanaf weten is het verslag van harte aan te bevelen.

Het pesticidenrapport kan men thuisbezorgd krijgen door overmaking van f 15,75 op gironummer 2602604, t.n.v. Groen Progressief Akkoord, o.v.v. 'Pesticiden'.

De Jonge Radikalenkrant!

Het Tweede nummer van de Jonge Radikalenkrant is alweer uit. Deze keer met nog meer informatie over het PPR-jongerenkongres, een interview met Jan Dirx (provinciale staten en de jongeren) en de plannen van Deetman voor het hoger onderwijs. Verder natuurlijk veel actie- en afdelingsnieuws. Wilt u dus op de hoogte blijven van de wilde plannen van de PPR-jongeren, neem een abonnement. Actiecentra betalen f 20,— en individuen f 15,— voor vijf Jonge Radikalenkranten per jaar. Dus begin het nieuwe jaar goed, jong en radikaal en neem een abonnement op de Jonge Radikalenkrant.

Naam:

Adres:

Postcode + Woonplaats:

Individu/Aktiecentrum

Opsturen naar PPR-Jongeren, Antwoordnummer 10718, 1000 RA Amsterdam (acceptgiro wordt toegezonden)

COLOFON
RADIKALEN KRANT

De Radikalenkrant is een uitgave van de Politieke Partij Radikalen Redactie administratie en advertenties Partijburo PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam telefoon 020/227342 Redactie Anneke van 't Hull Anita Keuning, Arda van den Brink Bram van Ojik Hans Verstraaten Onno de Zwart Eindredactie Bram van Ojik Redaktiesekretariaat Enny Schouten Vormgeving Joep Paulussen, Bert Vreeken Foto's Angelo Goedemondt Fred Jansz e.a. Illustraties Frenk Driessen Tom Janssen Len Munnik e.a. Redaktieraad Rouke Boersma Stefanie Brokerhof Henk Hammenga Peter Jansen Lidie Koene-man Eddy Neumann Abonnementen gratis bij PPR-lidmaatschap los abonnement f 26,— per jaar giro 1575600 PPR Singel 277 1012 WG Amsterdam o.v.v. Radikalenkrant Omslagfoto's: Michiel Wijnberg

DREIGENDE SLUITING VERZORGINGSHUIZEN:

'Leeftijd zal vanzelf dalen'

'Als kamerlid hoef je de gedeputeerden en wethouders van de vier grote steden die verantwoordelijkheid dragen voor het ouderenbeleid niet te benijden. Je zult ouderen de boodschap maar moeten brengen dat hun verzorgingshuis wordt gesloten.'

Bij het debat over de begroting Welzijn en Cultuur had Peter Lankhorst, in navolging van de bijdrage van de fractie bij de Algemene Beschouwingen geen goed woord over voor het ouderenbeleid van

Brinkman. 'Ik overdrijf niet als ik zeg dat dit beleid een aantal ouderen de lust ontnemt verder te leven,' zei Lankhorst. 'Als dit beleid wordt voortgezet zal de gemiddelde leeftijd van mensen in de verzorgingshuizen vanzelf gaan dalen. Dat is natuurlijk ook een manier om het probleem op te lossen.' Lankhorst riep het kabinet op om van andere begrotingen geld te halen om alsnog een verantwoord ouderenbeleid mogelijk te maken. 'Elke dag dat er gearzeld wordt is er één te veel.'

PERMANENT INHOUDELIJK WERK:

Programma-werkgroep wordt levend geheugen

Het Partijbestuur heeft in een evaluatie over de totstandkoming van het PPR-programma 1986-1990 vastgesteld dat het schrijven van een programma toch een ontzaglijke klus blijft. Procedures blijken te kort, van opgebouwde deskundigheid wordt te weinig gebruik gemaakt, de tijdsplanning is te krap, het vooroverleg met de stichtingen, werk- en kategoriale groepen komt niet goed van de grond en nog wat ongerief. Er moest kortom iets 'struktureels' gebeuren.

Op voorstel van de sekte inhoudelijk werk is besloten een 'permanente programma werkgroep' in het leven te roepen. Deze werkgroep is een club deskundigen die voor de PPR het levende 'geheugen' moet worden op programmatisch gebied. Oftewel in nette bestuurstaal: 'De werkgroep volgt de ontwikkelingen op programmatisch gebied in en buiten de PPR in samenwerking met de Studiestichting en andere geledingen in het PPR-gebieden. (...) De werkgroep dient discrepanties tussen het programma en nieuwe inzichten in en buiten de PPR te signaleren. Mede op grond van de rapportages van de Permanente Programwerkgroep kan een volgend verkiezingsprogramma geschreven worden. De werkgroep adviseert het partijbestuur in ieder geval over de vorm van het nieuwe verkiezingsprogramma (terug naar de thema's, departementale indeling of iets anders?)'.
 Werk aan de winkel dus.

In de werkgroep zijn door het Partijbestuur benoemd: Gijs Ketelaar, Lidie Koeneman, Gerard Nijssen, Emmy van Noord, Rouke Broersma, Bram van Ojik, Cobi Schoondergang-Hoorikx, Berend Verloren en Klaas-Wybo van der Hoek

(als Partijbestuursvertegenwoordiger). Partijbureau medewerker Hans Schoen zal de werkgroep ambtelijk ondersteunen.

Op de eerste bijeenkomst van de werkgroep heeft zij aan het Partijbestuur verzocht nog een aantal vrouwen toe te voegen aan de werkgroep. Dat zal gebeuren. De werkgroep wil zich de komende periode bezighouden met:

1. een evaluatie van het lopende programma;
2. het verwerken van uitkomsten van studiedagen, congressen e.d. (bijv. studiedag libertair karakter, kongres Nieuwe Technologieën);
3. het formuleren van de meest interessante thema's op dit ogenblik voor de PPR (lange termijn-trends). Daarnaast vindt men de vorm van het programma een belangrijk onderwerp van studie en bespreking. Aan de hand van de actuele tegenstelling individu - kollektief zet de werkgroep de tanden in haar taak. De leden van de werkgroep signaleren dat vele overheidsmaatregelen de desintegratie bevorderen: het wordt 'ieder tegen de rest' en 'allen tegen allen'.

De werkgroep wil proberen kerngroep en partij af en toe op de hoogte te stellen van haar bevindingen.

Op oudejaarsavond is er, naast nog veel meer, TV-uitzending van de PPR. Dit keer geen herhaling, maar een splinternieuw produkt. Aanvang: 19.12 uur, Nederland 2. Radio is er elke 14 dagen: 8 december en 22 december, dus.

Vredesmars

Op tweede kerstdag is het weer zo ver: vredesmars in Steenwijk. De Werkgroep Anti Atoomkoppen en Kerncentrales Steenwijk (WAAKS) organiseert samen met vredesgroepen uit Steenwijk en omgeving een mars naar de Havelterberg. Vanaf 12.30 uur is er bij De Meenthe markt en muziek en de tocht begint om 13.30 uur.

Inlichtingen: 05210-89435, Postbus 226, Steenwijk.

Mensen gevraagd

Bij een inventarisatie onder werk- en kategoriale groepen bleek het Partijbestuur dat een aantal groepen dringend versterking behoeven.

Voor het 'werken aan ideeën' zijn vele goed funktionerende groepen in de PPR nodig. Denk er eens over na om actief te worden!

De werkgroep energie en de werkgroep ruimtelijke ordening hebben dringend nieuwe leden nodig. Daarnaast kunnen de flickers & potten, vrouwen en jongeren versterking van hun gelederen zeer goed gebruiken.

Aanmeldingen: rechtstreeks bij de groepen of via het partijbureau (Hans Schoen of anderen).

INHOUD KRANT RADIKALEN

Sinterklaas	5
Citaat	7
Kongres	8
Van Limburg Stirum	9
Verbeek	10
Verschuren	11
Bouwkunst	12
Progressief Overleg	14
Suksesvol Ondernemen	15
Utrechts voorbeeld	16
Sukses in Etten-Leur	18
Onredelijk Alternatief	20
MPC	21
Brieven	23
Schildermans	24

SOLIDAIR MET PALESTIJNSE STRIJD

Soemoed wil betrokkenheid vergroten

Onder de naam Soemoed geeft het Palestina Komitee zijn Nieuwsbrief in het vervolg in een ander gedaante uit. Soemoed is het arabische woord voor standvastigheid. Een begrip dat in de Palestijnse gemeenschap wordt gebruikt om hun strijd voor het behoud van het land en de terugkeer naar Palestina te karakteriseren. De redactie heeft voor deze naam gekozen om uiting te geven aan haar solidariteit met de Palestijnse strijd voor politieke en sociale rechten.

In Soemoed zullen naast het Palestijns-Israëlische 'konflikt' ook andere ontwikkelingen in het Midden Oosten aan de orde komen. De Palestijnse kwestie houdt nu eenmaal nauw verband met andere gebeurtenissen in deze regio. Voor deze regionale verbreding heeft Soemoed een aantal medewerkers en korrespondenten aangetrokken die op bepaalde terreinen gespecialiseerd zijn.

Door in elke uitgave van Soemoed één thema centraal te stellen in een katern, willen we meer maatschappelijke groepen in Nederland bij de Midden Oosten-problematiek betrekken. Behalve het ka-

tern vindt u in Soemoed artikelen die op de actuele situatie in het Midden Oosten ingaan, een boek- en filmrecensie, kort nieuws, ingezonden brieven en meerdere columns.

In het eerste nummer is het thema: Militarisering in het Midden Oosten. De titel van het volgende katern is 'Wiens heilige oorlog', waarin gezocht wordt naar de belangen en maatschappelijke krachten achter het islamitisch fundamentalisme.

Informatie en Abonnementen: Lau-rergracht 116 Amsterdam, tel. 020-268857 (246046)

VERZET EN OPBOUW IN ZUID-AFRIKA:

PPR steunt bevrijdingsfonds

Het uitroepen van de noodtoestand in Zuid-Afrika en het 'besmet' verklaren van het United Democratic Front betekent een duidelijke verharding van de strijd tegen de apartheid. Duizenden mensen, voornamelijk zwarten, zijn zonder enige vorm van rechtsbescherming gevangen gezet. Een veelvoud hiervan is uit voorzorg ondergedoken.

De Europese landen die lid zijn van de EG komen met zeer slappe maatregelen tegen het apartheidsregime, terwijl leiders van het verzet zoals Nelson Mandela, Oliver Tambo, Beyers Naudé en Allan Boesak het westen oproepen om harde maatregelen te nemen. Ook de Nederlandse regering laat het afweten.

Ondanks het gebrek aan internationale steun vanuit westerse regeringen geeft de zwarte bevolking de strijd tegen de apartheid niet op. Zo is de bevolking massaal in opstand gekomen tegen de door de blanke opgezette bestuursstructuren en heeft de bevolking het heft in eigen handen genomen. In de townships met een eigen bestuur is het kriminaliteitspercentage inmiddels aanzienlijk gedaald. Onlangs is door vertegenwoordigers van

het verzet in Zuid Afrika een zeer dringend beroep gedaan op het Komitee Zuidelijk Afrika om een aantal projecten te steunen. Deze betreffen een weekkrant, die voorziet in de behoefte aan tegeninformatie, en een vrouwenorganisatie in Transvaal, die zich op lokaal nivo met bewustwordingswerk bezighoudt.

Het PPR-partijbestuur heeft positief gereageerd op een verzoek van het Komitee Zuidelijk Afrika om in dit kader haar medewerking te verlenen. Vandaar de acceptgirokaart, bestemd voor het Bevrijdingsfonds, die onlangs aan u is toegestuurd.

Het verzet in Zuid Afrika rekt op steun. Het Komitee Zuidelijk Afrika zal de gelden van het Bevrijdingsfonds snel doorspelen naar de projecten.

Kunstenaars moeten naar arbeidsbureau

'Het is doodzonde dat een beeldend kunstenaarsregeling die uniek in de wereld is, wordt afgeschaft.' Aldus Peter Lankhorst op 19 november in de Tweede Kamer bij het debat over de BKR-regeling.

In de nieuwe regeling moeten kunstenaars zich als werkzoekende bij het Arbeidsbureau laten inschrijven. Goedkoper is de nieuwe regeling niet. Daarmee ontvalt de logika aan de voorstellen van de minister. Het zal wel afgunst zijn, veronderstelt Lankhorst. 'Afgunst, omdat beeldend kunstenaars maar wat aanrotzooien en daar nog geld voor krijgen ook.' 'We lopen in ieder geval weer keurig met het buitenland in de pas.'

Rost van Tonningen

De PPR-fractie deelt de opvatting van een aantal ambtenaren, die in het rapport over de pensioenuitkering aan Mevrouw Rost van Tonningen pleiten voor een wettelijke regeling tot vervallenverklaring van het pensioenrecht.

'Wij vinden dat rechtvaardigheid hier boven rechtszekerheid moet gaan. Het leed van de oorlogsslachtoffers moet prevaleren. Foutieve beslissingen kunnen herroepen worden en daarbij heeft de politiek niet alleen juridische belangen af te wegen', aldus een verklaring van 14 november.

Studiedag 'mannen, bondgenoot of tegenstander?'

Georganiseerd door het emancipatieproject op zaterdag 7 februari 1987, te Amersfoort.

Inlichtingen en opgave bij Marie-José Burger, tel 020-256046 p.a. PPR, Singel 277, 1012 WG Amsterdam.

HIER IN HUIS ZELFS WAAIT DE WIND...

Aan de Amsterdamse Singel staat het huis der PPR.
Vier verdiepingen burelen; veertien mensen werken er.
Op zijn rondreis dezer dagen hield de Sint er even stil.
Legde daar zijn oor te luister, keek aandachtig door zijn bril.
Korte tijd had hij maar nodig voor 't ontdekken van de nood.
Weinig mensen, geld en invloed. Schaarste is er levensgroot.
Om de boel weer op te pepen wil men trachten met een plan
alles te reorganiseren met als motto 'Nieuw Elan'.
'Wat een moeite zal dat kosten', dacht de Sint met zwaar gemoed.
'Was het ook al niet eens eerder dat zo'n plan werd uitgeoerd?'
'Dit keer zal ik 't mak'lijk maken en een blauwdruk kant en klaar
door de schoorsteen laten zakken als kadootje voor dit jaar.'

Hier nu volgt in grote lijnen het rapport van Sinterklaas,
dat men rustig kan beschouwen als een radicaal relax.
Om de afstand te verkleinen tussen basis en de top
kiest partijburo en kader vanaf nu het ruime sop.
Heel beweeg'lijk in een bootje, niet meer in dat grachtenpand,
trekt een eeuwige kampanje wervend door het ganse land.
Voor het vaartuig kan men zeker goed terecht in eigen kring.
Wil er niet een oud-voorzitter wat bemid'len voor zo'n ding?
Als bemanning mag alleen maar 'eerste garnituur' aan boord.
Alle ballast moet verdwijnen, 'kwaliteit' is wat hoog scoort.
Management is geen vies woord meer, daarbij hoort ook hiërarchie.
Kom aan PPR, niet dralen, kies je kapitein! Maar wie?

Officieel, al heel wat jaren, is het Ria die regeert.
Overtuigend, ingetogen, heeft zij menigeen bekeerd
tot een radikaler denken in het politiek bedrijf.
't Is, wat je zou kunnen noemen, 'n pittig en hardwerkend wijf.
En natuurlijk is daar Basje, oudgediende Radikaal,
die als Eerste Kamerfractie dikwijls komt met een verhaal,
waarin nieuws zit dat zó nieuw is, dat hij d'enige is die 't weet.
Voordeel daarvan is de aandacht die de pers aan hem besteedt.
Nadeel is - en dat bleek onlangs - dat hij vóór ligt op de rest.
Zodat heel wat PPR-volk danig door hem werd geflest.
Op 't kongres werd alles duid'lijk: PPR opheffen? Nee!
't Gaat er juist om voort te leven met veel meer zetels dan twee!

Om dat doel écht te bereiken is het nodig op termijn
heil'ge huisjes af te breken, ook al kost dat wel wat pijn.
Grote en logge besturen zijn vanaf heden taboe.
Goed en efficiënt vergaad'ren, daar moeten we snel naartoe.
Administratieve taken en het financieel beheer
worden uitbesteed in 't kader van de trend: privatiseer!
Is er onlangs niet door iemand, met een heel bekend gezicht,
voor dit soort partij-karweitjes een buurotje opgericht?
Voor de and're werkzaamheden: denken, schrijven en p.r.
wordt gezocht naar oproepkrachten, wellicht: de vrijwilliger.
Zo moet het dan zeker lukken om met minder geld toch meer
kwaliteit te bieden. Maar waar zijn ze . . . idealen van weleer?

Nee, nou moet je niet gaan roepen: 'omdat het om mensen gaat'.
't Is een zaak van overleven, anders ben je al te laat!
Meedoen moet je met no-nonsens en de nieuwe zaak'lijkheid.
Stevig staan op beide benen, rekening houden met het feit,
dat wie winnen wil moet tonen mee te kunnen doen aan 't spel.
Ook al heb je maar 't imago, zo van: 'heus ik weet het wel'.
Hemelfietsenrij en bomen, groeiend tot het firmament,
zijn vanaf nu streng verboden op straffe van een royement!
PPR, 't is nu of nimmer! Kies maar eieren voor je geld!
Voor je 't weet is daar Mauriesje die een grote winst voorspelt.
Of het leuk zal zijn en zinvol met tien zetels in Den Haag,
is voor Sint wel 'zeker weten', maar voor mij nog maar de vraag . . .

ANNEKE VAN 'T HULL

PARTIJ BESTUUR

Traditiegetrouw vormen de partijbestuursverkiezingen een onderdeel van een PPR-najaarskongres. Dit jaar moesten 4 leden van het dagelijks bestuur en 4 partijbestuursleden gekozen worden. De volgende mensen werden door het kongres gekozen.

vice-voorzitter: Klaas-Wybo van der Hoek
penningmeester: Job van Keulen
sekretaris voorlichting: Rouke Broersma
sekretaris buitenland: Bea Stolte
partijbestuursleden: Henri Dijksterhuis
Hans van Egdome
Jeltje van Meulenbroek
Berry van Rijswijk

Het past om in deze kolom de vertrekkende partijbestuursleden, Sonja van Dongen, Fer Harleman, Peter Jansen, Lidie Koeneman en Emmy van Noord, te bedanken voor hun inzet als partijbestuurslid in de afgelopen jaren.

KERK GANG

Toegegeven. Wat heeft een brave middenklasser nog in te brengen als de meest progressieve telg van gereformeerde adel – in scherp gesneden Kaunda-pak, het snelle kontje van het goed gekonserveerde lijf (een lichtend voorbeeld heren!) naar achteren – vol parmantige geldingsdrang naar het kathedraal draaft. Nog voor de eerste aardappel onder het immer markante snorretje vandaan rolt, is de zaal al plat. En natuurlijk heeft de man het grootste gelijk dat de PPR, wel eens assertief de kiezer lastig mag vallen met de enige vraag die in een versukkelde relatie nog echt relevant is: hou je nog van me? Onmiskenbaar raak schoot ook die voorman van de patiëntenclub toen hij, met de bij zijn métier horende deskundigheid vaststelde dat de Gaay-Fortman regelmatig blijkt geeft van een 'zucht tot zelfkastijding'. Een afwijking die volgens mijn psychiater – vrijwel zeker voortkomt uit een onverwerkt jeugdtrauma, een vader-komplex of een combinatie van beide. Maar een kongres dat zit te klappen voor een huilerige dorspastoor met ò-politiek gezeur van 'Bas heeft het toch goed bedoeld en Ria heeft het toch duidelijk gezegd en wat willen wij nou nog dus gedwee achter de leiders en weg met de moties,' geeft te denken. Ook al klopt dat van die motie. Want het absolute dieptepunt was een motie van de eertijds zo creatief-kritische afdelingen Den Haag en Nijmegen, die iedereen wilde

Aan het belang van de Provinciale Statenverkiezingen van volgend jaar zal na de uitspraken van Bas de Gaay Fortman niemand meer twijfelen. De voorbereidingen voor de campagne zijn zowel in de provincies als op het partijbureau in volle gang. Ook voor deze campagne zal op de leden een beroep worden gedaan door het verkiezingsfonds. De campagnes in 1986 hebben alle financiële reserves van het fonds uitgeput, en als we de woorden in daden willen omzetten, dan moet daar verandering in komen.

Minimaal tweemaal zal er de komende maanden een akseptgiokaart van giro 5555 bij jou op de deurmat vallen. We hopen dat je ons net als dit jaar met je bijdrage in staat stelt om ook in 1987 een flitsende campagne te voeren.

verbieden zijn mond open te doen zonder eerst toestemming aan de leider gevraagd te hebben. Nou ja! Even een crisis en gelijk de roep om de LEIDER!!! Zou al dat linkse samenwerken toch een slechtere invloed hebben dan ze ons tot vervelens toe willen doen geloven?

Waarging het nu allemaal om? Voorzover het achter de perstafel te volgen was (een of andere fanate derwish rukte ons regelmatig de peuken uit de mond als wij vanwege de zinderende spanning naar de bij ons journalisten gebruikelijke tranquilizer grepen; de huisjournalist van de partij had dagwerk om ons tegen het onruststoken van deze agressieve niet-roker te beschermen). Is dit de boodschap: De kiezers laten de PPR al jaren zakken. Dat klopt. De partij verdient dat niet. Zou kunnen. Bas pikt het niet langer. Prima. Hij wil naar de kiezer met graag of niet. Gedurfd. Er moet dus een persoonsgerichte Statenkampanje komen met Bas als middelpunt. Bedenklijk. Maar een persoonsgerichte kampanje rond de lijsttrekkers van Gelderland of Limburg zal zeker de media niet halen. Dus het gaat om drie zetels in alle staten én de eerste kamer die daar gaan werken aan een andere economie, een beter milieu en meer vrede of zoiets. Maar waar gaat het nou eigenlijk over. Zelfs de nieuwgekozen voorlichter klapte zijn handen warm nadat Bas, één maand voor zijn eventuele inauguratie als lijsttrekker (een detail) alvast de daarbijkomende rede uitsprak. Tja. Nooit zal ik willen wennen aan een partij met een leider op de kansel en het vrome volkje aan zijn lippen. Zelfs niet als hij gelijk heeft. Mijn jeugdtrauma waarschijnlijk.

Lief en leed

Klein Linkse Wereldbeeld' staat ter discussie op vijf avonden in december en januari bij CREA in Amsterdam.

Wie stemt er nog klein links. Dat is het thema op 3 december met een inleiding van onder andere Paul Lucardie. Het 'klein-linkse levensgevoel' staat op 10 december ter discussie en wie spreekt daar beter over dan oud-PPR-voorzitter Wim de Boer. Op 17 december en 14 januari staan respectievelijk het kommunistisch wereldbeeld en historische wortels van radikaal links op de agenda. Een week daarna is er de afsluiting met een forumdiscussie over de vraag of het socialisme in diskrediet is geraakt.

Alle discussies beginnen om 20.00 uur in Zaal A van CREA, Binnengasthuisterrein, gebouw 2, Grimburgwal 10, Amsterdam. Een dokumentatiemap wordt verkregen door 12 gulden over te maken op giro 2238118 van CREA, o.v.v Klein Links.

Her- overweging

Eind dit jaar moet een op verzoek van de kerngroep ingestelde 'her-overwegingswerkgroep' een aantal voorstellen formuleren over organisatie en inhoud van de PPR-van-de-toekomst. De werkgroep heeft met name over de toekomstige organisatiestructuur al een redelijke mate van overeenstemming bereikt. De andere onderdelen van het rapport, over inhoudelijk werk en over wer-ving, moeten nog op de agenda komen.

Als het aan de werkgroep ligt gaat er in 1988 (want dan moeten de voorstellen uiterlijk in de praktijk zijn gebracht) heel wat veranderen. Het partijbestuur zal drastisch worden ingekrompen tot zeven mensen en het valt niet uit te sluiten dat een deel van dit bestuur bezoldigd wordt. Voorzover de subsidieregels daarvoor ruimte geven moeten de stichtingen hun zelfstandigheid verliezen, zo vindt de commissie. Studie, vormingswerk, emancipatie en jongerenwerk komen onder rechtstreekse verantwoordelijkheid van het partijbestuur.

Medewerkers van partijbureau en stichtingen worden deels ontslagen en vervangen door bezoldigde bestuurders of door krachten die op afroep beschikbaar zijn, via uitzendbureau's of anderszins. Daarnaast zal er waarschijnlijk ook een aantal functies min of meer in takt blijven. Naast al dit nogal pijnlijke no-nonsense-management, zijn er overigens ook lichtpuntjes te ontdekken: het budget voor voorlichting en Radikalenkrant behoort, in de visie van een meerderheid van de werkgroep, aanmerkelijk te worden verhoogd. Leden van de commissie weigeren op dit moment overigens nog elk commentaar.

BRAK

SOCIALE INNOVATIE IS POLITIEKE UITDAGING

Naast een volledig geautomatiseerde ledenadministratie beschikt het PPR-partijbureau sinds enige tijd over twee extra computers. De definitieve keuze voor een bepaald systeem liet op zich wachten. De Stuurgroep Raads en Statenwerk bepleitte de aanschaf van een licht verouderd systeem van Ericsson dat met aanzienlijke korting kon worden verkregen en aan alle gestelde eisen voldeed. De capaciteit was zodanig dat ook partijbureau en andere stichtingen het apparaat zouden kunnen gebruiken. Het partijbestuur voelde er niets voor. Een van de leden had een zoon die er alles van af wist en een andere aankoop adviseerde.

Uiteindelijk besloten RSW en partijbestuur zonder verder overleg beiden tot definitieve aanschaf over te gaan. Binnen een week tijd werd als gevolg daarvan een gigantische overcapaciteit aan kilobites het partijbestuur binnen geslept. Naast de Ericsson (ongeveer 2000 gulden) is er op rekening van de partij een Wang aangeschaft (ongeveer 20.000 gulden).

Na een maand of acht worden de beide systemen nog steeds niet anders gebruikt dan als veredelde typemachines. Slechts een enkele keer worden teksten opgeslagen met het oog op later gebruik. Er is een deskundigenbank, maar die wordt uiterst zelden geraadpleegd. Van de mogelijkheden om zetwerk in eigen huis te doen wordt vooralsnog geen gebruik gemaakt. De andere mogelijkheden van de apparatuur (overseinen van informatie, beeldschermopmaak van publikaties, geautomatiseerde boekhouding) bevinden zich ver buiten het waarnemingsveld van de besluitvormers in de PPR. Over wat volledige benutting van alle mogelijkheden van de systemen voor omvang en kwaliteit van het werk zou betekenen is nog nooit nagedacht.

De inleiding van Dr. Huppés op het na-jaarskongres maakte duidelijk dat de gang van zaken bij de PPR niet afwijkt van wat er in veel commerciële bedrijven en bij de overheden gebeurt. Men waant zich midden in een informatierevoluatie met een eigen versnelde dynamiek, maar van de bijbehorende sociale innovatie, die nodig is om nieuwe technologie op een goede manier te introduceren, komt vaak weinig terecht. Zo kon de Rekenkamer dit jaar onthullen dat er in de kelders van overheidsgebouwen duizenden computers staan die nog uitpakket moeten worden. Niemand weet wat er mee gedaan moet worden.

Overheid en politieke partijen verwaarlo-

zen de sociale innovatie bijna volledig, vindt Huppés. Het vorige kabinet maakte ruim anderhalf miljard gulden uit het Informatica Stimulerings Plan op aan prestigeprojekten als de mega-chip. 'Nuttig, maar kontra-productief, als je het daarbij laat', aldus Huppés. Voorzover de regering oog heeft voor bijvoorbeeld scholingsproblemen, wordt er als enig doel gesteld dat iedereen straks een computer kan bespelen. 'Het leren omgaan met de keus uit de veelheid aan informatie wordt volledig verwaarloosd'.

Simpel

Huppés is er van overtuigd dat aandacht voor de sociale aspecten van automatisering in combinatie met de nieuwe technische mogelijkheden kan zorgen voor een prettiger werkklimaat. Bestudering van voorbeelden uit het bedrijfsleven (Centraal Beheer, General Motors) heeft hem geleerd dat er na de innovaties verbreding van takenpakketten en van verantwoordelijkheden was opgetreden. De vakkenis nam toe en er is minder controle nodig van bovenaf. Toch maakt hij ook kanttekeningen. Allereerst door er op te wijzen dat 'een geweldige uitstoot van arbeid' ook met sociale innovatie 'onvermijdelijk' is. Bij de overheid zou, volgens Huppés, zonder al te veel problemen vier tot vijf procent van de ambtenaren kunnen verdwijnen als er op een verstandige manier geautomatiseerd zou worden. De manier waarop er nu met het overheidspersoneel wordt omgesprongen (vermindering van ambtenaren via de 'kaasschaafoperatie') noemde hij 'veel te simpel'. Bij een goede toepassing van informatietechnologie zou de overheid de bureaucratie kunnen bestrijden en de decentralisatie bevorderen, aldus Huppés. 'De politiek laat het er echter bij zitten. Mij lijkt het dat het bestaansrecht van een politieke partij die dit soort uitdagingen oppikt vanzelfsprekend is.'

Zo ontkwam ook Huppés niet aan een verwijzing naar de kwestie die zoveel kongresgangers in de eerste plaats bezighield. Wie de kranten las, zou hebben kunnen denken dat de PPR onder aanvoering van Bas de Gaay Fortman kongresseerde over de zin van haar eigen voortbestaan. In de praktijk bleek dat gelukkig nogal mee te vallen. Er was een toespraak van de echte politieke leider, er was een uitgebreide presentatie en verkiezing van nieuwe partijbestuursleden en er was een, lichtelijk uit de hand gelopen, discussie over de partijbegroting. Zoals te verwachten was bracht met name de voorgestelde korting op de afdracht aan de actiecentra de gemoederen in beweging. Het kongres voelde wel wat voor een motie van Amsterdam die een strikte vakaturestop bepleitte om handhaving van de afdracht

mogelijk te maken. Na schorsing en ondanks een, bij interruptie door de partijvoorzitter, geëtaleerde verdeeldheid bij het bestuur, wist vice-voorzitter Van der Hoek het kongres er toch van te overtuigen dat een zorgvuldig personeelsbeleid vereist dat het partijbestuur in dit opzicht de handen vrijhoudt. De motie werd verworpen en het kongres kon, later dan gehoopt, over naar het themagedeelte over nieuwe technologie.

Naast de al genoemde Huppés kreeg Dr. Mady Thung de ruimte om het kongres met het nieuwe thema te laten kennismaken. De Leidse godsdienstsociologe koncentreerde zich daarbij vooral op de vraag 'naar het etisch ho', om met Van Kooten en De Bie te spreken.

Spiegel

Thung was niet enthousiast over het kongresstuk. De invloed van techniek op de menselijke relaties komt er te weinig in aan de orde, vindt zij. 'Techniek is een spiegel van de cultuur', zo citeerde ze Philips-topman Dippel. 'En we zijn in een cultuur beland die alles voor menselijke manipulatie toegankelijk maakt', voegde ze er zelf aan toe. In-vitro-fertilisatie, selectieve abortus bij meerlingen en euthanasie zijn een verdere versterking van de trend dat het leven onderdeel maakt van menselijke manipulatie. Waar de ethische grenzen liggen is voor iedereen onduidelijk.

In de drang naar technologische vernieuwing zitten een aantal waarden ingebakken waarvan veel te automatisch wordt aangenomen dat ze positief zijn, aldus mevrouw Thung. 'Snelheid' en 'arbeidsbesparing' noemde ze als voorbeeld van die waarden. We zouden dat best een beetje minder vanzelfsprekend mogen vinden: 'Home-trainers, zwembaden en surfplanken hebben de plaats ingenomen van het vroegere sjuowerswerk. Het is leuker, omdat het vrijwillig is, maar let u eens op de verbeterde gezichten'.

Kritisch was Thung ook over de geringe aandacht in de PPR-nota voor de, als gevolg van technologische ontwikkelingen veranderende machtsverhoudingen. Ook de vraag naar de herkomst van de middelen voor de vernieuwing blijft ten onrechte onbeantwoord, vindt zij. 'We stoppen de scholen vol met afgedankte computers, maar voor vervanging van zieke leerkrachten is er geen geld.'

Kortom: voordat het door Boy Trip in zijn slotwoord bepleitte 'Technologisch Manifest' er komen kan, moet er nog heel wat werk worden verzet. De inleidingen en daarop volgende werkgroepdiskussies hebben ongetwijfeld mensen enthousiast gemaakt om aan dit werk een bijdrage te leveren.

BRAM VAN OJK

DE NOODKLOK HEeft GELUID:

BAS PREEKT NIET LANGER VOOR DOVEMANS OREN

'Het is nu of nooit: je haalt pakweg drie zetels en zo niet, dan behoort je daaraan gevolg te verbinden. Dan moet je ermee stoppen.' Duidelijker dan in de Eerste Kamer of op het kongres, heeft Bas de Gaay Fortman het voortbestaan van de PPR in Trouw (12 november) afhankelijk gemaakt van het aantal in de Senaat te behalen zetels. 'Het mag even slecht gaan met een partij, maar na tien jaar moet de vraag toch worden gesteld of het zin heeft om door te gaan', voegde hij er de volgende dag, wellicht ten overvloede, nog in Het Parool aan toe. Toen Tweede Kamer fractie, partijbestuur en kongresgangers niet enthousiast bleken over het opgeroepen beeld van mogelijke 'politieke zelfdoding' (Algemeen Dagblad), bleek dat het er Bas slechts om te doen was om de kiezer te waarschuwen: als je nu niet op ons stemt, dan is het gebeurd met de PPR.

De laatste opiniecijfers (maar wie gelooft daar na 21 mei nog in?) ondersteunen de gedachte. Een licht doorzettende daling tot in de buurt van de 1% van het electoraat kan de PPR uit vrijwel alle staten, en daarmee uit de Eerste Kamer doen verdwijnen. Het is in Nederland meestal de kiezer die over het bestaansrecht van een politieke groepering het laatste woord mag spreken. Als een eigen volksvertegenwoordiger het oordeel spreekt dan is dat nieuws, als die volksvertegenwoordiger Bas de Gaay Fortman heet en lid is van de MPC ('media-politieke coalitie', de term is van Wouter van Dieren) dan is het nog meer nieuws. En als de politieke leider vervolgens openlijk afstand neemt ('Bas is te hard van stapel gelopen') dan worden de vetste koppen nog voor een keer uit de letterkast gehaald. De Tijd had er maar liefst zes (6!) pagina's voor over om de beide PPR-aanvoerders in het openbaar te kijk te zetten. Dat bleek niet moeilijk. 'Het debat tussen twee vriendelijke antagonist' muntte uit in knulligheids van dialogen:

'Verdorie, wat is dat nou...?'

'Wat is er Bas?'

'Kauwgom, ik zit op kauwgom'

'Dat krijg je Bas, als je op de stoel van de leraar gaat zitten'

'Ik vind dat niet leuk. Ik vind dat helemaal niet leuk. Dat was natuurlijk bedoeld voor de leraar. Nee, niet leuk.'

Zelden gebeuren er in interviews zulke grappige dingen. Ernstiger waren een aantal van de reacties naar aanleiding van de noodklok van Bas. De Telegraaf (13 november) stikte bijna van parmantige instemming: 'In feite is de PPR vanaf het begin overbodig geweest. Een eigen gezicht heeft men nooit getoond. De oorspronkelijke christelijke identiteit werd snel overboord gezet, waarna slechts het radi-

Citaat

cale linkse element overbleef. De conclusie van de heer De Gaay Fortman is derhalve geheel op zijn plaats. Zij komt alleen vele jaren te laat. 'Maar ook uit andere hoek viel de Gaay Fortmans noodkreet in goede aarde. Onder de kop 'Politieke Partij Radikaal Weg!', gaat Opheffer (Van Amerongen ?) in de Groene Amsterdammer

ten straks een paar van die palmtakken in oranje jurken in de Tweede Kamer te mediteren. Ach, wordt links dan lullig: Kok die zich in kleuertaal verweert tegen de ongeschoren Rambo's van Kerk en Staat en die zich dan slechts gesteund weet door een enkele PSP'er en verder wat piskijkers, astrologen, handlijknkundigen en reïnkarnanten. Niet stemmen op de PPR dus.'

In de Haagse Post schreef John Jansen, alsof de PPR nu al werd opgeheven, een stukje met een droeve ondertoon: 'Als je na Tsjernobyl, de ABP en het voetbalvandalisme nog geen geduchte beweging op de been krijgt die het milieu in alle opzichten

nog een keer ouderwets, en met alle cliché's en vooroordelen die maar denkbaar zijn, tegen de PPR te keer. 'Die moderne religiositeit - ik denk dat ik dat het ergste vind', schrijft Opheffer. 'Het besef dat die mensen altijd onderhandelen met God in hun achterzak...'

'Want verdomme, dat de PSP is uitgedund, de CPN niet meer bestaat, dat is toch goedbeschouwd de schuld van die alternatieve roomse katho's... Ik vertrouw dat volk voor geen cent.' De schrijver blijkt in eerste instantie ingenomen te zijn geweest met het ter discussie stellen van het bestaansrecht de partij, maar vermoedt later ook hier weer een dubbele bodem. Hij verdenkt Bas ervan 'dat hij een heel ander, nogal voor de hand liggend doel heeft, namelijk de progressieve, maar hopeloos verwaalde kudde die geen God heeft, maar wel een religie alsnog te winnen voor zijn getuigenispartij. En dan zit-

wil zuiveren, preek je blijkbaar voor dovemansoren'. 'Dat is het tijdsgewricht', weet Van Galen: 'De problemen zamelen zich op, maar worden omringd door grote onverschilligheid.'

Nog een keer wil De Gaay Fortman zich daartegen te weer stellen. 'Ik denk dat we vooral een goede kans maken onder al die jongeren die in mei op Lubbers hebben gestemd', zegt hij, optimistisch en naïef, legen Het Binnenhof (13 november). En wat, als het toch bij die ene zetel blijft, had Trouw de dag ervoor gevraagd: 'In alle duidelijkheid zeg ik, dat dan mijn politieke rol is uitgespeeld. Kiezers weten dan dat ze van mij niet veel behoeven te verwachten.'

BRAM VAN OJK

SCHILDERIJEN OP KONGRES:

'ZORG VOOR UITERLIJK KOMT AANZIEN TEN GOEDE'

Op het afgelopen PPR-kongres exposeerde Rosemarijn van Limburg Stirum haar schilderijen. Een opmerkelijke aanwezigheid naast de stands van de vakbond, vredesgroepen en vluchtelingenkomitee's. Over haar werk en de relatie met de politiek had Jan Huisman een gesprek met haar.

Rosemarijn, van beroep grafisch ontwerper, heeft zich de laatste jaren toegelegd op de pure schilderkunst. Haar stijl ontwikkelde zich van figuratieve, naïeve vormgeving, via landschapsimpressies naar een abstracte weergave van een de-

regeling passen in dit beeld (de 1%-regeling heeft tot doel dat een deel van de bouwkosten van nieuwe projecten aan een kunstobjekt besteed wordt - red.)'. In Delft, waar Rosemarijn woont, zit ze in een werkgroep die zich bezighoudt met het formuleren van opbouwende kritiek op de gemeentelijke kultuurnota, die momenteel niet meer voorstelt dan een aantal knullige notities. De amateurkunst (kreativiteitskursussen e.d.) is prima geregeld, de professionele kunstenaars komen er bekaaid van af.

Mondriaan-trui

Op de vraag of haar werk toch niet elitair is, reageert Rosemarijn niet ontkennend.

de meest moderne ideeën willen verwezenlijken, behalve als het om de eigen vormgeving gaat. Een verschijnsel dat Rosemarijn in brede linkse kring signaleert. 'Het is een kwestie van keuze. Ook ik heb af en toe moeite met nieuwe kunstvormen. Je moet de tijd nemen om je er in te verdiepen, er over te lezen, er naar te kijken. Als je dat niet doet blijft een bepaald gebied braak liggen. Ik kan me goed voorstellen dat een keuze voor politieke actie, voor inhoudelijke verdieping van het maatschappelijke gebeuren, ten koste gaat van de belangstelling voor cultuur. Het lijkt me echter wel een verarming als je je echt alleen maar met één ding bezighoudt. Ik kan me ook niet voorstellen dat iemand dat doet. Je moet toch ook eens een boek lezen om tot jezelf te komen'.

Bezuinigingsdrift

Tot slot komen we in ons gesprek nog even terug op de relatie tussen kunst en politiek. Rosemarijn: 'Kunst moet gewaardeerd worden als iets dat belangrijk is. Ze mag niet het slachtoffer worden van de bezuinigingsdrift. Nu al zie je vanwege het gebrek aan geld bij allerlei overheidsinstanties dat de kommersie de situatie uitbuit. Steeds vaker worden voorstellingen, tentoonstellingen en uitvoeringen gesponsord door het bedrijfsleven. Dat hoeft op zich geen slechte zaak te zijn, maar je moet wel oppassen dat de inhoud, het karakter van de kunst niet aangetast wordt. Bovendien is het goed dat je bijvoorbeeld als gemeentebestuur beseft dat een stimulering van cultuur allerlei belangrijke effecten heeft. In Amsterdam is een nota verschenen over de relatie musea en toerisme. Hierin wordt gesteld dat het percentage toeristen m.n. Amerikaanse, behoorlijk terug zal lopen bij het verdwijnen van musea als Van Gogh, het Stedelijk en het Rijksmuseum. Naast deze commerciële overweging speelt het aanzien van een stad of land een belangrijke rol. Veel zorg voor het uiterlijk komt het aanzien ten goede. Een goed voorbeeld hiervan is de Amsterdamse school. Deze groep architecten hebben veel woonwijken weten te verfraaien in de jaren twintig en dertig. Als je deze woonwijken vergelijkt met die uit de jaren vlak na de Tweede Wereldoorlog, dan zal het verschil duidelijk zijn. Ook voor de man en vrouw op straat.'

tail uit het landschap. Kleur en vorm als subjectieve expressie van een stemming, emotie. De schepping van een eigen werkelijkheid. Geen keuze voor sociaal-realisme, dus?

'Ik kan geen verbinding leggen tussen mijn politiek engagement en mijn artistieke creaties. Dienstbaarheid van een kunstenaar aan een samenleving mag mijns inziens niet betekenen dat hij of zij creativiteit, expressievermogen opoffert. De cultuurpolitiek moet voorwaarden kreëren voor het dichterbijbrengen van de kunst bij de mensen. Kunst moet een plaats in ieders leven kunnen krijgen. Zaken als kunstuitleen, subsidiëring van exposities en een verbetering van de 1%-

'Je moet er echter voor zorgen dat de eigentijdse kunst veel getoond wordt, dat de mensen de mogelijkheid krijgen om er mee om te leren gaan, om het te leren onderscheiden. Op die manier werk je aan de gewenste popularisering'.

'Het is ook een kwestie van tijd. Kijk maar naar de reclamespots. Nieuwe vormgeving dringt na verloop van tijd door in het leven van alledag. Opmerkelijk is bijvoorbeeld de invloed van 'de Stijl'. Het PPR-programma van Den Haag is versiert met een Mondriaan-schilderij. Op het PPR-kongres zag ik iemand in een Mondriaan-trui lopen. Dat kan nu gewoon'.

Dat brengt ons op het imago van de PPR. Een partij van progressieve mensen, die

JAN HUISMAN

EEN EENLING IN DE EG:

'DE LINKSE PARTIJEN ZIJN BUITENGEWOON PROVINCIAALS'

Na twee-en-half jaar neemt Herman Verbeek afscheid als zittend lid in het Europees Parlement. Hij blijft lid van de fractie van het Groen Progressief Akkoord, maar gaat zich daar meer bezig houden met inhoudelijke achtergrond en voorlichting over het GPA in Nederland. Dat is nodig omdat de in het Akkoord deelnemende partijen (CPN, PSP, PPR en Groen Platform) in zijn opvatting veel te 'provincialis' zijn. Op het laatste congres bleek dat opnieuw toen er voor een verantwoording over het EG-werk hoegenaamd geen belangstelling was.

'We zitten in het Europees Parlement in een gevangenis met drie muren. De eerste muur is het parlement zelf. Het heeft geen wetgevende bevoegdheid. Het geeft 'adviezen en stelt eisen zonder dat het zeker is dat er ook rekening met die eisen zal worden gehouden. De tweede muur ontstaat doordat je jezelf, zonder dat je het weet, met het parlement vereenzelvd. Je zit er zover van de mensen weg. Letterlijk omdat Straatsburg nou eenmaal niet zo gemakkelijk te bereiken is, en figuurlijk omdat je over papieren, statistieken en abstrakties praat. De derde muur is dat de media met de rug naar je toe staan. De informatie is heel summier en selectief. Alleen als oudvoorzitter Dankert of Kommissaris Andriessen iets te berde brengt zal dat de krant halen. Als wij iets doen, als we bijvoorbeeld een volledig doorgerekend alternatief presenteren voor het landbouwbeleid van Andriessen, dan is daar geen aandacht voor. Die drie muren maken je tot een gevangene van de EG. Dat is een van m'n belangrijkste ervaringen in de afgelopen twee en half jaar. Een verschrikkelijk isolement.'

Hoe is de belangstelling in de aan het GPA deelnemende partijen?

'Ik denk dat we het Europees Parlement in Nederland onderschatten. Dat komt omdat wij de EG zelf onderschatten. Ook onze eigen linkse partijen reageren buitengewoon provinciaals. Natuurlijk denkt men na over buitenlands beleid en de hoofdpunten staan in de programma's keurig opgenoemd. Ze hebben ook allemaal een EG-programma en toch is de EG in de dagelijkse politiek meestal afwezig. Dat geldt voor de plaatselijke afdelingen net zo hard als voor onze Tweede Kamer fracties.'

Hoe ervaar je de samenwerking tussen de aan het GPA deelnemende partijen?

'Als een grote verrassing die eigenlijk heel vanzelfsprekend is. Ik laat het Groen Platform een beetje buiten beschouwing want dat stelt eigenlijk niets voor. Maar voor de rest is de samenwerking zowel praktisch als theoretisch heel goed. We kunnen prima met elkaar discussieren en leren veel gemakkelijker van elkaar dan onze partijen dat op het nationale niveau doen. Natuurlijk zijn we door de kiesdrempel ook verplicht tot samenwerking en ik weet ook wel dat vier mensen gemakkelijker samen werken dan vier partijen. Maar toch moeten we concluderen dat het in een situatie waarin we allemaal splinters zijn geworden een politiek schandaal is dat we niet sneller naar elkaar toe groeien. Ik vind dat onze partijen allemaal moeten worden opgeheven om ruimte te maken voor een heel nieuw politiek initiatief van progressieven in Nederland. Het betrekkelijke verkiezingssucces van mijn eigen partij heeft in dit verband ook schaduwzijden. Soms denk ik: hadden we ook maar meer verloren, dan waren we tenminste eens duidelijk met onze kop op de feiten gedrukt. Het is niet zo interessant om steeds je bereidheid tot samenwerking uit te spreken en de schuld voor het mislukken bij PSP en CPN te leggen als je je eigen behoudzucht niet te boven komt. Dat is het goede aan een kiesdrempel, ook al zitten er vanuit democratisch oogpunt bedenkelijke kanten aan: het dwingt partijen om samen te werken. Hoe positief dat kan zijn, zie je nu in de Bondsrepubliek. Daar zijn de Grünen een politieke faktor van betekenis geworden. Door onze verdeeldheid maken we het de PvdA in Nederland ook veel te gemakkelijk. Ze hoeven met ons helemaal geen rekening te houden. Voor mij persoonlijk is het op de grens van wat nog verantwoord is, om in zo'n kleine partij te blijven meedoen.'

Kan het GPA de samenwerking in Nederland bevorderen?

'Het GPA heeft nauwelijks invloed in de eigen partijen. In mijn eigen partij mocht ik alleen helemaal aan het eind van mijn zittingsperiode verantwoording afleggen aan het congres. Verder is mij nooit iets gevraagd, niet door het congres, niet door de kerngroep en niet door het partijbestuur. Alleen door eigen inspanning heb ik op partijkongressen zo nu en dan een paar minuten spreektijd kunnen krijgen.'

Wat ga je doen nu je zelf geen parlamentslid meer bent?

'Ik wil voorkomen dat de partijen pas bij

de verkiezingen van 1989 weer eens over de EG gaan nadenken. Daarom wil ik het land in om spreekbeurten te geven. Wat hebben we met de EG te maken en wat zouden onze partijen daarbinnen kunnen doen. Daar ga ik het over hebben. Voor de achterban van onze partijen, maar ook voor buitenparlementaire bewegingen die daar prijs op stellen. Daarnaast wil ik zelf twee boeken schrijven. Het ene heeft als titel: Economie als Wereldoorlog. Het gaat over de drijfveren achter de oprichting van de EG, over de EG-betrokken-

heid bij de economische verovering van de wereld en over de verschikkelijke gevolgen daarvan voor de zwakkere partners. Ik wil aantonen hoe het geld moordt op arbeidskracht en milieu.

In het tweede boek specificeer ik deze gedachtegang op het belangrijkste beleidsterrein van de EG: de landbouw. Het bevat de geschiedenis van 25 jaar landbouwbeleid van Mansholt tot Andriessen. Daartegenover staat een alternatief dat recht doet aan boeren, milieu en derde wereld. Ik zal m'n werkterrein dus voor een belangrijk deel naar hier verplaatsen. Ik zie het GPA nu als een vlieger aan een heel dun touwtje. Die vlieger wordt heel hoog opgelaten en staat ergens tussen Straatsburg en Brussel. Er staat een bestuurde ergens in een wei en verder is er niets. In Nederland is er niets rondom het GPA. Daar doe ik niet verbitterd over, want het is allemaal nog maar een begin. Het was allemaal al moeilijk genoeg om in Brussel een gezamenlijke fractie te vormen met de geestverwanten uit de rest van de EG. Nu dat achter de rug is, kunnen we in Nederland beginnen met het formuleren en uitwerken van een gemeenschappelijke Europese politiek. Daar wil ik me de komende tijd volledig voor inzetten.'

Is het niet vervelend om nu, halverwege de rit, je positie als parlementslid kwijt te raken?

'Het is heel gek gegaan. Toen ik er heen moest bleek ik me niet te hebben gerealiseerd dat we best twee zetels zouden kunnen halen. Ik heb diepe ellende doorgemaakt toen ik gekozen bleek te zijn. Ik zag er als een berg tegen op. Nu ik na twee en een half jaar de wegen ken, vind ik het toch wel erg om weg te gaan. Zakelijk gezien vind ik het jammer dat je met de verworven kennis zelf niet meer op een directe manier kunt werken. Maar van de andere kant is het ook goed om aan fundamentele onderzoek toe te komen.

Je kunt je niet voorstellen hoe ver je als politikus in het Europees Parlement van het gewone leven af komt te staan. Ook binnen onze partijen zie je dat. Het worden armzalige verkiezingsmachines die buitengewoon onaantrekkelijk zijn voor gewone mensen. Minder van 5% van de bevolking is lid van een politieke partij, minder dan 1% is politiek actief. Daar moet ons hele parlementaire systeem op draaien. Dan krijg je dus alleen maar mannetjesmakers op hoge posten. Ik voel me zelf qua aanleg en opleiding absoluut geen politicus en ik betaal voor mijn meedoen een hoge prijs. Alleen door er blijf van te geven dat je nog gevoel hebt kun je mensen overtuigen. Men zal een politikus nooit navolgen, maar een mens die ook aan politiek doet, misschien nog wel.

**BRAM VAN OIJK
JAN-WILLEM VOS**

Dit is een fragment uit een interview dat deel uitmaakt van een boekje over de eerste jaren van het GPA.

*Het verschijnt binnenkort en is verkrijgbaar bij GPA, Postbus 267, 1000 AG Amsterdam.
Tel.: 020-245515*

WILHELM VERSCHUREN

WANPRESTATIE

De PPR-penningmeester verwacht van mij dat ik jaarlijks een substantieel deel van mijn inkomen afsta aan de partijkas. Het geld groeit hem niet op de rug en de kerngroepleden behoeven immers hun reiskostenvergoeding. Nu was er ooit een tijd dat ik lid was uit puur idealisme. Ik had een manische zucht naar maatschappijhervorming en de partij was daarbij een onontbeerlijk hulpmiddel. Die goeie ouwe tijd! Idealisme, daar doen we niet meer aan. Hopeloos ouderwets. De kiezers willen er niets meer van weten en dan kunnen wij tegen beter weten in nog wel de voorhoedepartij gaan uithangen maar dat resulteert enkel in verdere elektorale afkalving en fataal ledenverlies. De jaren '60 zijn voorbij, het volk wil geen revolutie meer maar een Personal Computer en een CD-speler. Technologie voor Nieuwe mensen - Klaas-Wybo zei het al.

Waar is de tijd gebleven dat de vrije ondernemingswijze productie ter discussie stond? Vandaag de dag is het in onze club een pré wanneer je gewetenloos genoeg bent om het in het bedrijfsleven uit te houden. Sterker nog, op onze congressen komen tegenwoordig in vlot kostuum gestoken vijftigers een lezing met lichtbeelden houden over moderne management-technieken. Weliswaar modern in 1972 maar dat merken al die ietwat achterlopende opbouwwerkers in de zaal toch niet. Is het beleefdheid dat we die man niet bij kop en kont hebben gepakt en buiten hebben gezet? Of hebben wij diep in ons hart het besef dat dit eigenlijk de werkelijke wereld is en dat wij uit dromenland geen recht van spreken hebben? Of hebben we gewoon zitten slapen?

Goed. De PPR past zich kennelijk aan. Je zou over die keus kunnen discussiëren, ja wellicht zelfs besluiten kunnen nemen maar wie ben ik om kongres-agendapunten aan te dragen. Mij rest niets anders dan mij ook maar aan te passen. Met ingang van 1 januari 1987 ben ik dus geen lid meer van de PPR maar kritisch konsument van het artikel 'PPR-lidmaatschap'. Wat krijg ik voor waar voor mijn geld?

Om te beginnen het periodiekje 'Radikalenkrant'. Rechtvaardigt de ontvangst van dit blaadje een jaarlijkse financiële aderlating? Nee. Ik begrijp best dat al die mededelingen over wat

de fractie heeft gedaan onontkoombaar zijn, maar met enkel dat heb je nog geen gezellig familieblad waarmee je wervend bij de buurvrouw kunt aanbellen. Waar is de roddelrubriek? Wie doet het met wie in het partijbestuur? Wij, gewone leden tasten in het duister. Waar is de puzzel op LOM-nivo waarmee je een gigantische slagroomtaart kunt winnen? En waar is de pagina met miniadvertenties? Hebben PPR-leden dan nooit een tweedehands trouwjapon in de aanbieding? Hebben PPR-leden geen behoefte aan kontaktadvertenties? Kom nou.

Een redactie die een klein beetje marktgericht heeft leren denken moet die teruglopende bijdragen uit de partijkas toch simpelweg kunnen compenseren! Kontaktgestoorden genoeg in de partij, als je een lekker lopende relatie hebt ga je je immers niet op je vrije zaterdag zitten vervelen in een vergaderzaal met als enig punt van belang het betoog van Bas de Gaay Fortman die weer eens uit zijn verband is gerukt. Nou heb ik zelf altijd het gevoel dat ik de goede man al uit zijn verband zit te rukken als ik gewoon naar hem luister. Misschien moet hij de fout toch wel een beetje bij zichzelf zoeken.

Voorts ben je voor je goeie geld ook nog lid van een *aktiecentrum*. Het enige resultaat is regelmatige aandrang van lokale bestuurdertjes om iets te gaan doen. Als kritisch konsument kan ik dat ook al geen bevredigende tegenprestatie vinden. Nooit 'ns een opwindende klaverjas-avond, ik noem maar wat.

En dan zijn er nog de congressen. In het Nieuwe Denken zouden die bedoeld moeten zijn om ons, betalende leden tweemaal per jaar gezellig te onthalen en en passant over van alles en nog wat te laten meebeslissen. In dit licht was het laatste kongres een wanprestatie. Ik wil zoets niet meer meemaken, anders overweeg ik strafkortingen op mijn bijdrage of zelfs het inschakelen van de Konsumentenman. Experimenteren doen ze maar in het aktiecentrum Groningen en als ik ergens mee wil kennismaken zoek ik het wel zelf uit.

Volgende keer nemen we gewoon weer besluiten, desnoods de verkeerde, en ter verstrooiing gewoon weer een Chi-leen die de cursus Gitaarmishandeling met vrucht heeft doorlopen. Basta.

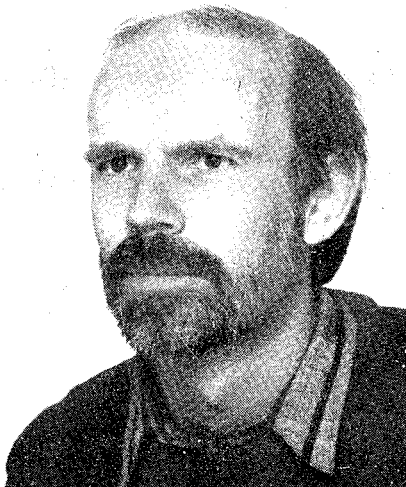
EEN IDEALIST IN ZAKEN:

'JE MOET GEEN ROEPENDE IN DE WOESTIJN WORDEN'

Het bureau waar hij mede-eigenaar van is, kent een fraaie behuizing aan 'Het lopende diep' in Groningen. Op de naamplaat staat: 'Giezen en Van Wissen'. Jan Giezen is architect met een passie voor het gebruik van oneindige energiebronnen in de woningbouw. 'Maar we zijn niet éenzijdig op energie-arm bouwen en zonne-energie gericht. We kunnen en doen veel meer,' merkt hij waarschuwend op. Hij is blij dat hij de stap vanuit een groot architectenbureau naar een eigen bedrijf heeft gezet: 'Blij vanwege de onafhankelijkheid, maar aan de andere kant is er een sterke druk vanwege de eis tot continuïteit. Je ziet je salaris niet meer automatisch op je gironummer verschijnen. Daarvoor moet je nu dagelijks actie ondernemen: opdrachten verwerven en op tijd afkrijgen.' Een gesprek met een ondernemer met idealen.

'Laat ik allereerst uitleggen wat we verstaan onder actieve en passieve zonne-energie. Zowel bij actieve als passieve zonne-energie maken we gebruik van zonnewarmte, de instraling van de zon in de woning. Bij actieve zonne-energie wordt een technische installatie ingezet om de zonnewarmte te benutten. Een voorbeeld hiervan is de zonnepaneel op een dak. Die breng je het liefst op het zuiden aan. De paneel verzamelt de zonnewarmte en deze wordt middels een apparaat de woning ingeleid. Het apparaat kan een pomp of een luchtkast zijn. De warmte kan ook worden opgeslagen in een opslagtank met water of een ander materiaal. Dan kun je van de warmte profiteren, als de zon al onder is. Een installatie voor actieve zonne-energie vraagt een hele investering.

Bij passieve zonne-energie vatten we de woning zelf op als een soort zonnepaneel. Je richt het gebouw op de zon; de zon moet gemakkelijk binnen kunnen komen. De zonnewarmte wordt opgenomen in de constructie. Als de zon weg is, wordt de warmte weer langzaam afgestaan. Deze techniek vraagt bij nieuwbouw vrijwel geen extra investeringen. Ramen moet je immers toch maken; misschien is een extra raam nodig. Aan de zuidkant moeten dan de ramen komen, aan de noordkant moeten ze zo min mogelijk aangebracht worden. Een goede noord-zuid-oriëntatie levert geen meerkosten op. Het ligt voor de hand dat de toepassing van passieve zonne-energie de grootste kansen heeft. Aan de toepassing van passieve én actieve zonne-energie dienen twee onmisbare stappen vooraf te gaan: 'Je moet optimaal isoleren, aanmerkelijk beter dan wat de modelbouwverordening nu voor-

schrijft. Aan die modelbouwverordening moet elke woning voldoen. Het dubbele isolatiepakket is nodig ten opzichte van wat nu verplicht is. Ik zou het toejuichen als de modelbouwverordening op dit punt zwaarder wordt. Naast een goede isolatie is kierdichting nodig. Je kunt je huis nog zo goed isoleren, warmte lekt snel door kieren heen.' Giezen wijst op de noodzaak van goede ventilatie in geïsoleerde huizen: 'Het vocht gaat de woning heel moeilijk uit, als je zwaar isoleert. Het behang kan dan van de muren vallen, zo leert de ervaring. Je moet dus mechanisch gaan ventileren. De vochtige lucht dien je af te zuigen. Hier kun je ook energiebewust mee om gaan. Via een warmtewisselaar kun je energie besparen.'

Overigens is Giezen geen groot voorstander van teveel regels: 'Voor passieve zonne-energie hoeven niet direkt meer regels opgesteld worden. Als je zou eisen dat al

het glas op het zuiden moet zitten, en alle woningen georiënteerd op het zuiden, maak je een erg eenzijdige wereld. Bovendien de techniek schrijdt voort: er bestaat nu extra isolerend glas dat goed op de noordzijde is toe te passen. Het is wel kostbaar, ja. Architecten moeten zich bewust met energie bezig houden. Als je de vakbladen opslaat, schrik je nog steeds van het gebrek aan aandacht hiervoor.' Het glasoppervlak is op een speciale manier te vergroten: 'Bij passieve zonne-energie kun je het glasoppervlak vergroten met serres en wintertuinen. Je spaart hiermee in absolute getallen misschien niet zoveel aardgas uit: 200- tot 300 kubieke meter per jaar. Toch is dat veel als je dat beziet op het gebruik in een goed geïsoleerd en kiervrij huis. Het aardigste van dit soort uitbouwen vind ik de meerwaardige die ermee aan het wonen gegeven wordt. Je kunt er leuke dingen mee doen. Bij de projecten die we gerealiseerd hebben, zie je dat een glasuitbouw verschillende functies krijgt: sommige bewoners maken er een vergroting van hun woonkamer van; anderen verbouwen er tomaten of druiven in. Een serre of wintertuin verhoogt het woongenot: je beléeft het echt. Een zonnepaneel zit dan letterlijk en figuurlijk toch verder weg.'

Er bestaan nog andere technieken om te bouwen met de zon, waarvan Giezen en zijn bureau gebruik maken: 'Je kunt een warmtewand toepassen. Daar waar je geen vergroting van het glasoppervlak wilt, maak je een zwart geschilderde muur. Die muur neemt overdag warmte op en staat dat 's avonds af. Het materiaal moet steenachtig zijn. In de Verenigde Staten werkt men wel met een waterwand, opgebouwd uit fabrieksmatig ge-

produceerde metalen bakken met water. Warmte- of trombewanden leveren geen gigantische besparingen op. Ik schat 100 tot 150 kubieke meter per jaar. In dit geval beleef je het ook weer: je kunt de warmte-afgifte 's avonds voelen. In enkele projecten hebben we warmtewanden opgenomen.'

Hoopgevend

Giezens benadering klinkt zeer simpel. Waarom wordt er dan niet meer gewerkt met passieve zonne-energie?

'Dat vraag ik me ook af. Bepaalde maatregelen kosten natuurlijk wel geld, zoals een serre. Het grote punt is dat de woningen in Nederland tegen betrekkelijk lage bedragen gerealiseerd moeten worden. de sociale woningbouw, premie -A en -B kennen strakke kostennormen. Daarvoor kun je de woningen net bouwen. Zo'n serre is daarbinnen moeilijk onder te brengen; de meerkosten kunnen niet helemaal door de energiebesparing gedekt worden.'

Een goede noord-zuid-oriëntatie kost niks. Giezen: 'De ontwikkeling op dat gebied komt aardig van de grond. In Nederland bestaan al verschillende projecten waarbij hiermee rekening is gehouden, ook grote. In Schiedam staan centrale-verwarmingloze woningen, gebaseerd op passieve zonne-energie. Ze zijn binnen de normen van de sociale woningbouw gerealiseerd. De woningen zijn duurder, maar de energiebesparing is zo groot dat de meerinvesteringen worden terugverdiend. Ik vind het hoopgevend. De provincie Drenthe is in 1986 ook met een project begonnen, waarin het provinciaal bestuur gemeenten stimuleert dit soort woningen te bouwen. Zelf hebben we zonnewoningen gemaakt in de premie A en B-sfeer met serre-achtige aanbouwen. Het doet wel een beroep op je creativiteit om ze betaalbaar te houden. Er zijn veel dure materialen en hulpmiddelen op de markt; je moet je best doen om een ontwerp eenvoudig te houden.'

Er lijkt een bijzondere motivatie nodig om zo vasthoudend bezig te zijn met energiebewust bouwen.

'Mijn interesse voor het thema 'energie en bouwen' is gewekt, toen deskundigen erop wezen dat grondstoffen en fossiele brandstoffen eindig zijn. Daarnaast ben ik bezig met energie-arm bouwen om de woonlasten te beperken. Slecht geïsoleerde woningen trakteren de bewoners op hoge energierekeningen. Bij teruglopen de inkomens zijn die helemaal niet leuk.' Voor een architectenbureau kan het gevaarlijk zijn je teveel te specialiseren. Het bureau wordt eenzijdig en kwetsbaar. 'De laatste tijd ben ik het alleen maar 'energie-arm bouwen' bewust wat aan het afzwakken. Je moet zorgen niet een roepende in de woestijn te worden. Dat is in het werk waarin ik mijn brood moet verdienen niet goed. Je houdt er je bedrijf niet op gaande. Overigens krijgen we het tij wat mee. Woningbouwverenigingen houden de woonlasten ook goed in de gaten. Ze zullen niet snel bezuinigen op isolatie. Bewoners zelf nemen te hoge energielasten niet meer. In de commerciële woningbouw ligt dat nog niet zo duidelijk.

Maar ik geef toe dat praten over serres en trombewanden nog niet zoveel succes heeft bij de woningbouwverenigingen. Het zijn logge lichamen; ze kijken liever eerst de kat uit de boom. Je ziet ze denken: laat eerst anderen ervaring opdoen. Je hebt dan wel projecten nodig, waarvan prikkels uit kunnen gaan. In Hoofddorp ligt een proefwijk waarin vijf verschillende architecten uiteenlopende vormen van passieve zonne-energie hebben toegepast. Uit metingen blijken gunstige resultaten: het energiegebruik ligt 50 tot 60% lager dan wat nu als norm geldt voor de sociale woningbouw.'

Rek

Voor een jonge ondernemer met visie zijn er grenzen aan het ondernemerschap. 'Het opstarten van een bedrijf mag niet te lang duren. Het alternatief - weer terug in loondienst - is zo ongeveer het laatste. Er moet heel wat gebeuren, wil je daarop terugvallen. Soms zal een starter daaraan niet kunnen ontkomen. Om die moeilijke beginfase goed door te komen hebben we onze eigen salarissen fors terug geschroefd. Daardoor konden we met parttime krachten gaan werken. Dat terugschroeven gaat ook niet onbeperkt. De rek is afhankelijk van je privé-verplichtingen. De rek is er op dit moment uit bij ons. Het zal dan ook nu moeten gebeuren. We moeten inmiddels voldoende vertrouwen van de buitenwereld hebben. Intussen mag je geen fouten maken. In het begin heb ik wel geluiden gehoord: hij moet zich nu ook maar eens bewijzen. De houding is: laat maar zien, wat je kunt. We hebben de afgelopen tijd daarom extra tijd, dus geld, besteed aan een perfecte begeleiding van projecten.'

Hoe handhaaft een architect die bouwt voor groepen en met de zon, zich in de baaierd van de nieuwe zakelijke mode?

'Een soberder architectuur vind ik niet

slecht. Overdreven franje was lang niet altijd mooi. Tegenwoordig hoor je de roep om gebouwen met allure en om grootschaligheid overall. In de discussie-rubrieken van de kranten kun je dat volgen. Een wethouder in Den Haag sleept van heinde en verre beroemde architecten aan voor prestige-projecten. In de stad Groningen heeft deze trend eveneens de overhand. Ik ben op zich niet tegen herkenbare gebouwen. In de stad zijn die er altijd geweest. Je geeft er iets bijzonders mee aan. Het probleem is dat iedere keer het roer zo abrupt om gaat. En verworvenheden uit de jaren '60 en '70, zoals betrokkenheid van bewoners bij plannen, worden nu zomaar overboord gezet. Kwalijk. Ik probeer nu ook een toch wat zakelijker architectuur te verwezenlijken, maar waar mogelijk in nauw overleg met de gebruikers. Zo maken wij ook voorstellen voor hoogbouw.

Ik ben daar wel op aangesproken. Hoe kun jij nou in vredesnaam hoogbouw maken, vraagt men. Wij maken hoogbouw voor bepaalde doelgroepen, als uit onderzoek de behoefte daaraan blijkt. Denk aan groepen ouderen die de tuin te bewerken vinden worden, niet met de voeten op de grond willen zitten en graag gelijkvloers wonen. Het energie-aspekt kun je uitstekend in hoogbouw integreren. Het is de kunst om dan niet allemaal gelijke doosjes te maken. Je kunt er creatief mee omgaan, waardoor er ook in zo'n project verschillende woonvormen kunnen ontstaan. Je kunt extra mogelijkheden voor activiteiten inpassen. Bijvoorbeeld: een woning met een atelier of een kantoor erbij.'

KLAA-S-WYBO VAN DER HOEK

Op zaterdag 21 januari organiseert het partijbestuur, bij voldoende belangstelling, een studiedag over 'Idealisten in zaken'. Jan Giezen is dan een van de sprekers. Opgave: Partijbureau, Hans Schoen

HET PROGRESSIEF OVERLEG:

VRIJBLIJVENDE GEDACHTENWISSELING OF FORMEEL BONDGENOOTSCHAP?

Sinds een aantal jaren funktioneert op bestuursniveau een overleg tussen CPN, EVP, PPR, PSP en PvdA, het zogenaamde Progressief Overleg. Met wisselend succes, moet erkend worden: zo om de twee jaar duikt de vraag op naar de zin van dit geregeld samenkomen. In de meeste gevallen geeft het gedrag van de PvdA aanleiding tot een herbezinning. Op zich is dit niet zo verwonderlijk. De PvdA is tenslotte de grootste partij en kan zich het meeste permitteren.

De laatste aanleiding voor de zinvraag vormde de lijstverbinding bij de Tweede Kamerverkiezingen. Voor het eerst sprak de PvdA onomwonden uit met geen van de partners uit het Progressief Overleg een lijstverbinding te willen aangaan. In het verleden bestond er een veto ten aanzien van de CPN. Juist nu deze partij ideologisch gezien genade vond in de ogen van de PvdA, gold de afwijzing van een lijstverbinding voor alle progressieve partijen. Elektorale motieven speelden hierbij een belangrijke rol. Voor de beeldvorming zou het beter zijn wanneer de PvdA niet te veel geassocieerd werd met de kleine linkse partijen. Een opvatting overigens die ook menig PPR'er bekend in de oren zal klinken. Nog in 1982 wees ons kongres een lijstverbinding met alleen PSP en CPN af met als argument dat de PPR hiermee anders teveel in de klein-linkse hoek gedrukt zou worden. (Een lijstverbinding met alleen de PvdA wezen we ook af aangezien die partij toen nog de CPN uitsloot. Zo waren we dan ook wel weer). Jammer genoeg berusten dit soort verwachtingen van kiezersgedrag nauwelijks op onderzoek. Het zou aardig zijn te weten of kiezers zich bij hun partijkeuze daadwerkelijk laten leiden door de lijstverbinding van hun voorkeurspartij.

Eén kantje

Hoe het ook zij, de PvdA zag begin dit jaar af van een lijstverbinding en de delegaties van CPN, EVP, PPR en PSP besloten het Progressief Overleg tot na de verkiezingen op te schorten. In juni kwam men voor het eerst weer bij elkaar. Afsproken werd dat de PvdA een notitie zou schrijven over het functioneren van het Progressief Overleg.

Op 6 november kwam deze notitie aan de orde. Op één kantje A4 legde de PvdA-delegatie (Stan Poppe, Tineke Netelen-

bos, Willem van de Zandschulp) uit wat de betekenis is van het Progressief Overleg voor de PvdA. Een nogal teleurstellend relaas. Vooropgesteld werd dat de notitie voorlopig van aard is. 'Het antwoord op de vraag naar de betekenis van het Progressief Overleg voor de PvdA zal afhangen van de uitkomst van de menings- en besluitvorming over de politieke en maatschappelijke strategie van de partij.' Deze discussie zal plaatsvinden in de partijafdelingen aan de hand van een discussienota. Waarschijnlijk zal pas eind 1987 de uitkomst van deze discussie bekend zijn. Tot die tijd wil het PvdA-bestuur het kalm aandoen met het Progressief Overleg. Wel voortzetting van de bijeenkomsten, maar voornamelijk in de sfeer van informatieuitwisseling en bespreking van onderlinge verschillende opvattingen over doelstellingen en middelen in de politiek. 'Een streven naar het gezamenlijk als 'bondgenoten' innemen van standpunten naar buiten is naar de mening van het PvdA-bestuur niet bevorderlijk voor het verbreden van de steun aan een progressief alternatief.'

Tijdens de vergadering op 6 november motiveerde de ad-interim voorzitter Stan Poppe deze keuze door er op te wijzen dat binnen de PvdA steeds meer geluiden

klinken voor opheffing van het Progressief Overleg. Wil de PvdA de CDA-VVD meerderheid doorbreken, dan zal ze zich zo weinig mogelijk moeten identificeren met de kleine linkse partijen via een formeel bondgenootschap. (Het is de vraag of het Progressief Overleg in de praktijk ooit de status van een formeel bondgenootschap heeft gehad; het streven was er wel.)

Verbazing

De woordvoerders van CPN, EVP, PPR en PSP konden tijdens de vergadering niet anders konkluderen dan dat de voorstellen van de PvdA een breuk betekenden met de tot dan toe bestaande praktijk. De PSP verwoorde de teleurstelling met krachtigst. 'De notitie gaat terug naar de oude situatie van het voorzittersoverleg. Laat de PvdA dit dan eerlijk zeggen. Het Progressief Overleg heeft zo namelijk een heel andere vorm gekregen.'

Tot onze grote verbazing keerden de PvdA-woordvoerders tijdens de vergadering enigszins op hun schreden terug. We moesten de notitie niet interpreteren als een terugkeer naar de oude situatie van voorzittersoverleg. Wanneer we als progressieve partijen gezamenlijk actie zouden willen voeren, moest dit mogelijk zijn, evenals het gezamenlijk naar buiten brengen van standpunten. Wel zou een dergelijk initiatief eerst terug moeten naar het partijbestuur. Samenvattend kon de voorzitter van de vergadering (Klaas-Wybo v.d. Hoek) konkluderen dat het Progressief Overleg kon worden voortgezet. Gezamenlijke standpunten zullen - misschien wat minder vanzelfsprekend - nog steeds naar buiten gebracht kunnen worden. Het blijft belangrijk ons als progressieve partijen bezig te houden met inhoudelijke thema's.

Waarmee dus het voortbestaan van het Progressief Overleg voorlopig lijkt gewaarborgd. De PPR heeft altijd veel waarde gehecht aan dit overleg, zolang het tenminste wat voorstelt. Het komende jaar zal dat moeten bewijzen. Hoe het er daarna uit zal zien, is nog helemaal de vraag. Over de uitkomst van de interne PvdA-diskussie ben ik niet optimistisch. Eén vraag bleef op die zesde november onbeantwoord: vormen we met CPN, EVP, PSP en PvdA een formeel bondgenootschap, een vrijblijvende discussieclub of ligt de waarheid ergens in het midden? De PvdA mag de volgende keer het antwoord geven.

LIDIE KOENEMAN

KWALITEIT EN SERVICE ESSENTIEEL:

'SUKSESVOL ONDERNEMEN' VRAAGT RADIKALE AANPAK

De PPR is begonnen met zich te bezinnen over haar organisatie. Waarschijnlijk zal ze ook verder na moeten denken over haar doel en werkwijze. In dit artikel zou ik nader in willen gaan op een soortgelijk verschijnsel in het bedrijfsleven waar de laatste jaren veel aandacht is voor 'suksevol ondernemen'. Op gevaar af dat de lezers de rest van dit stuk ongelezen zullen laten om dat ik hier voor een politieke partij als de PPR het 'goede voorbeeld' uit het bedrijfsleven haal, doe ik toch een poging om deze gedachte verder te ontvouwen. Als politieke partij moeten wij op een markt van meningen en opvattingen onze ideeën aan de man/vrouw brengen, zoals ook een bedrijf dat goederen produceert dat moet doen. Voor organisaties in de non-profitsector wordt dit model steeds meer toegepast.

In het vervolg van mijn betoog wil ik vooral wijzen op de organisatiekenmerken die door de onderzoekers bij succesvolle ondernemingen worden aangetroffen. Enkele jaren geleden hebben twee Amerikaanse auteurs J. Peters en Robert H. Waterman hun boek: 'In search of excellence' geschreven en sindsdien keert dit thema regelmatig terug. In het 'M & O-tijdschrift' voor organisatiekunde en sociaal beleid zijn verschillende artikelen verschenen. Ik noem er hier twee:

- 'Suksevol ondernemen' door H. Bakker en anderen (jrg 37-juli-aug. 1983)
- 'Excellente ondernemingen als sociale bewegingen' door G. Soeters. (JRG 39-maart-april 1985)

Dit laatste artikel is een kritische beschouwing waarbij ondernemingen vergeleken worden met sociale bewegingen. Dat ik de omgekeerde vergelijking maak is dus nog niet zo gek. Voor het vervolg heb ik vooral gebruik gemaakt van het eerstgenoemde artikel.

klantgericht

De organisatie-kenmerken van succesvolle ondernemingen kunnen hier helaas slechts summier worden aangestipt, terwijl het hier gaat om de kern van de zaak. Uit een vergelijkende studie van een zestal Nederlandse bedrijven, komen de volgende kenmerken naar voren.

1. Signifikante waarden

Ambitie kenmerkt deze bedrijven. Ze willen goed, als het kan de beste zijn in de branche. Kwaliteit en service gelden als essentiële waarden; ze leven door het hele bedrijf. Men richt zich uit principe niet op zeer uiteenlopende produkten. Alleen die zaken worden aangepakt waar men werkelijk verstand van heeft.

2. Strategie

De onderzochte bedrijven blijken zich op de volgende aspecten te profileren: -marktbenadering-distributie-innovatie-omgevingsgerichtheid. Een opvallende eigenschap bij allen is dat ze zeer klantgericht zijn. Ze kruipen als het ware in de huid van de klant om vast te stellen waarmee deze het best gediend is.

3. Structuur en systemen

De onderzochte bedrijven worden gekenmerkt door een zeer bewuste delegatie naar kleine autonome groepen. Mede dankzij een goed informatie-systeem is een gelijktijdige losse en strakke beheersing mogelijk en kunnen groepen effectief autonoom werken; er wordt veel met projectgroepen gewerkt; dit bevordert in sterke mate de flexibiliteit van de organisatie.

4. Staf/personeel

Bij alle onderzochte bedrijven heeft een wisseling in de top plaats gevonden. Dit had duidelijke gevolgen voor de strategie en de bezetting. Na de wisseling werd een nieuwe strategie uitgestippeld waarna nieuwe mensen werden aangetrokken om daarna de organisatiestructuur aan te passen. Er is over het algemeen veel aandacht voor het personeel.

5. Sleutelvaardigheden

Het productie-proces wordt beheerst en is voorspelbaar in de output. De output is van hoge kwaliteit. Men blijft bij z'n leest. Verder valt op: uitstekende marktkennis, een levendige belangstelling en gevoeligheid voor de omgeving, een actieve interesse voor de eisen van de afnemers.

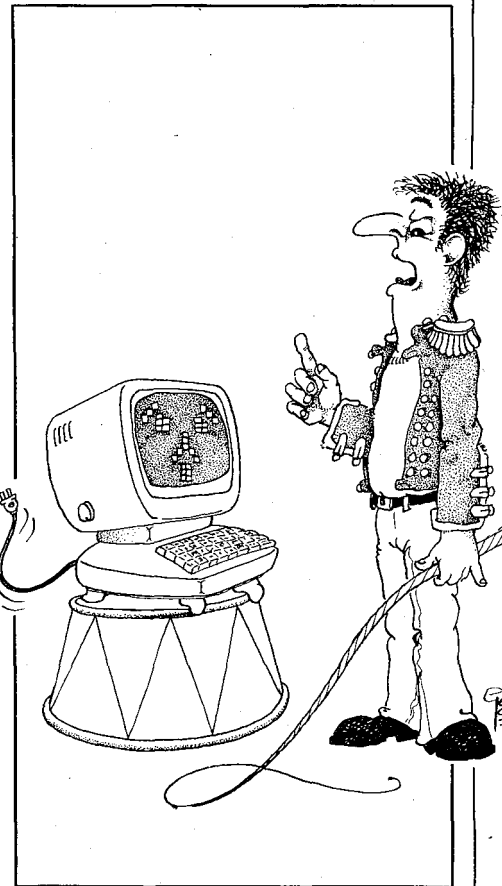
6. Stijl

De onderzochte bedrijven zijn nogal verschillend naar achtergrond, productie-proces, regio in het land. Toch zijn er wel degelijk belangrijke overeenkomsten: de directies staan bekend als zeer toegankelijk, geen ivoren torens, geen hiërarchie bij de interne communicatie. Er is sprake van teamgeest. Dit leidt overigens niet tot vriendelijke vrijblijvendheid; men spreekt elkaar hard aan op het nakomen van afspraken. Konflikten worden niet onder de tafel gehouden.

Vertaalslag

Uit het onderzoek blijkt dat de rol van het management sterk bepalend is voor de vormgeving en het functioneren van de

organisatie. Het management geeft het kader aan waarin gewerkt wordt, volgens strakke voorschriften of met een grote beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de medewerkers om bepaalde bedrijfsdoelen te realiseren. In de onderzochte bedrijven blijkt heel sterk een mentaliteit van 'samen ergens voor staan'

Nu moet de vertaalslag naar de PPR nog plaats vinden. Daar zou ik graag in een volgend artikel iets over willen zeggen als dat zinnig lijkt. Mij dunkt dat het in ieder geval zeer de moeite waard zou zijn als de commissie die nu voor de PPR aan het werk is deze opvattingen uit de organisatie-literatuur serieus zou meenemen.

Ik denk dat dit model ons een aantal belangrijke criteria verschaft om te bevorderen dat organisaties succesvol zijn in het bereiken van hun doelstellingen. Daar zou de PPR haar winst mee kunnen doen. Wel denk ik dat dit om een 'radikale' aanpak vraagt. Maar waarom zou je dat als je die wijze van benaderen op anderen en andere systemen toepast, niet ook eens toepassen op je eigen club?

HENK VAN DER VLIST

KLEINSCHALIGHEID MOET ZICHTBAAR BLIJVEN:

REORGANISATIE MAG BESTAAN AKTIECENTRA NIET AANTASTEN

Zowel in de kolommen van de Radikalenkrant als in de ingezonden brieven-rubriek is de discussie over de verouderde partij-organisatie in alle hevigheid losgebarsten. Het partijbestuur heeft besloten de 'eigen identiteit' te benadrukken en kwam tot de konklusie dat de partij bedreigd wordt door ledenverlies, slecht werkende aktiecentra, een te klein aktief kader en geldgebrek (Radikalenkrant juni); een zichzelf versterkende vierhoek. Immers: minder leden brengen minder geld in het laatje en kunnen minder kader op de been brengen. Minder kader betekent natuurlijk dat de aktiecentra minder goed gaan funktionieren, hetgeen op haar beurt meer leden afstoot.

Wim de Boer zoekt de oorzaken van het links echèc op het niveau van de landelijke politiek: Links heeft geen alternatief voor de rechtse bezuinigingen; het is verdeeld en de partijcultuur is achterhaald. Hij doet er, wat de PPR betreft, vijf alternatieven bij om er weer bovenop te komen. Hoewel hij zelf maar half blijkt te geloven in een vernieuwde PPR, spreekt Wim zich direkt ondubbelzinnig uit voor een radikale vernieuwing van de partij. Hij gooit daarmee de knuppel in het hoenderhok. Arda van den Brink plaatst daarbij een aantal kritische vragen van inhoudelijke en praktische aard, waar niemand die aan de discussie wil deelnemen om heen kan (Radikalenkrant nr. 7)

Louis Vuurboom constateert in een volgend nummer van de krant dat de roep om verandering in de achter ons liggende vier jaren hetzelfde is gebleven. Dat juist de animator van die veranderingen toen en nu in die zelfde vier jaren partijvoorzitter was, is wel een pikant detail, maar heeft kennelijk niet mogen baten. Niettemin wil hij, als realistisch idealist, wel blijven proberen om het beter te doen en zaken anders aan te pakken: ledenwerving en partij-opbouw bijvoorbeeld.

Uit het rijtje van Wim de Boer kiest Louis voor alternatief 1. Volgens Wim is dat niet alleen uitstel van executie, maar bovendien verboden, omdat Louis zich niet houdt aan de door Wim eenzijdig gemaakte afspraak dat we, als we praten over partij-opbouw, verplicht worden daarbij direkt aan te geven hoe en wie. Nou moet ik eerlijk bekennen dat mij het essentiële verschil ontgaat tussen alternatief 1: het versterken van de partij, het verbeteren van inhoudelijk werk, ledenwerving en partijopbouw, en alternatief 5: de P.P.R.

ombouwen tot een eigentijdse, aansprekende organisatie met 15000 leden. Of het zouden het enthousiasme en het elan moeten zijn dat Wim de Boer in zijn verhaal weet uit te dragen. Ik zie er dan ook niet direkt een oproep in om het stuur om te gooien, maar meer een poging om eens opnieuw op de pedalen te gaan staan.

Venijn

De vernieuwing zit ook niet in wát Wim wil bereiken; iets nieuws brengen wat je bij anderen niet vindt, concentreren op hoofdpunten, een andere politieke stijl en cultuur, het zijn allemaal zaken waar we ons in de PPR regelmatig op bezinnen en die bij Wim voorlopig ook slagen in de lucht blijven. Het venijn zit in de manier waarop Wim dit keer de zaken aan wil pakken: de ombouw van de partij tot een eigentijdse service-organisatie. De hele teneur van dit deel van zijn verhaal is gericht op de stroomlijning van de partij ten behoeve van de landelijke politiek, in casu de tweede kamerfractie.

'Werken met ad-hoc groepen waar gekwalificeerde mensen voor te krijgen zijn met drukke banen, ombouwen van de 250 plaatselijke aktiecentra tot 50 regionale afdelingen met plaatselijke steungroepen...' Het woordgebruik verradert iets over de hiërarchische denkwijze die achter deze plannen schuilt. De steungroepen werken ónder de regionale afdelingen en alle lijnen lopen naar boven. Democratie wordt weer ouderwets ingevuld. Niet iedereen hoeft (mag?) overal over mee te praten, als de leiders maar zeggen wat ze doen en zich laten controleren. Is dit 'iets nieuws bieden wat je bij anderen niet vindt; een verademing in het hele politieke gedoe, die mensen aanspreekt; af-

schaffing van het voorspelbare, de verveling, het verplaatsen van lucht en papier'? De bezem door de partijbureaucratie betekent voor mij niet een centraal geleide partij, ook al laten de leiders zich nog zo graag controleren. Essentieel is juist dat de basis steeds nieuwe levenskansen krijgt als ze verstikt dreigt te worden door bureaucratie. In de PPR wordt die basis gevormd door de plaatselijke aktiecentra. Als het nodig is om de partij te reorganiseren, dan zal dat moeten gebeuren door de plaatselijke aktiecentra te versterken.

Het aktiecentrum vormt voor mij de wortels waarmee ik, politiek gesproken, in de maatschappij sta. Politiek denken en handelen komen in het aktiecentrum tot een symbiose. Aktiecentrum Etten Leur is een jong aktiecentrum; opgericht in september 1985 is het waarschijnlijk het jongste. Komt het door ons jeugdig enthousiasme dat er, naar onze eigen mening, van een slecht werkend aktiecentrum geen sprake is? Ik zie in onze omgeving toch ook andere aktiecentra die met goede dingen bezig zijn, ook al is, net als in Etten Leur, de aktieve kern dikwijls klein. Wij hebben desondanks bewust gekozen voor een 'parlementaire' en een 'buitenparlementaire' poot. De parlementaire poot vormt samen met de PSP en de CPN de (steun-) fractie in de gemeenteraad met één (PSP-) raadslid. Hoewel dus niet rechtstreeks vertegenwoordigd, hebben de steunfraktieleiden een zeer konstruktieve inbreng in de gemeentelijke politiek. Deze inbreng uit zich voornamelijk op specifieke PPR-onderwerpen zoals kleinschaligheid, milieu, feminisering. In samenwerking met het aktiecentrum bereidt de steunfractie op dit moment een

nota voor over de integratie van wonen en werken.

De tweede poot is het actiecentrum zelf, waar activiteiten worden voorbereid en uitgevoerd die los staan van het werk in de gemeenteraad. Als de aktualiteit dit vraagt, kan het natuurlijk wel aansluiten op elkaar. Momenteel bereidt het actiecentrum een recyclingmarkt voor, in aansluiting op de invoering van mini-containers ten behoeve van het huisvuil en de nieuwe vuilverbranding. Andere thema's die wachten op uitwerking betreffen: kleinschalige en alternatieve bedrijven, een andere energievoorziening binnen de gemeente, milieuvoorlichting, landbouw en huurdersverenigingen. Deze activiteiten zullen worden begeleid door een kran-tje dat in Etten Leur wordt verspreid, zodat zoveel mogelijk mensen weten dat de PPR een actieve club is, met goede ideeën over de samenleving en niet alleen een kiesvereniging die slechts actief wordt als er elektorale belangen in het geding zijn. Dat is ook onze manier om leden te wer-ven. Steeds actief zijn en laten weten dat je actief bent.

Inspiratiebron

Ook Wim de Boer konkludeert dat de aktiviteit van veel mensen in de PPR wel heel ver is weggezaakt. Volgens Louis

BEVRIJDINGSFONDS KOMITEE ZUIDELIJK AFRIKA

Het ANC verboden in 1960.
Het UDF besmet verklaard
in 1986.

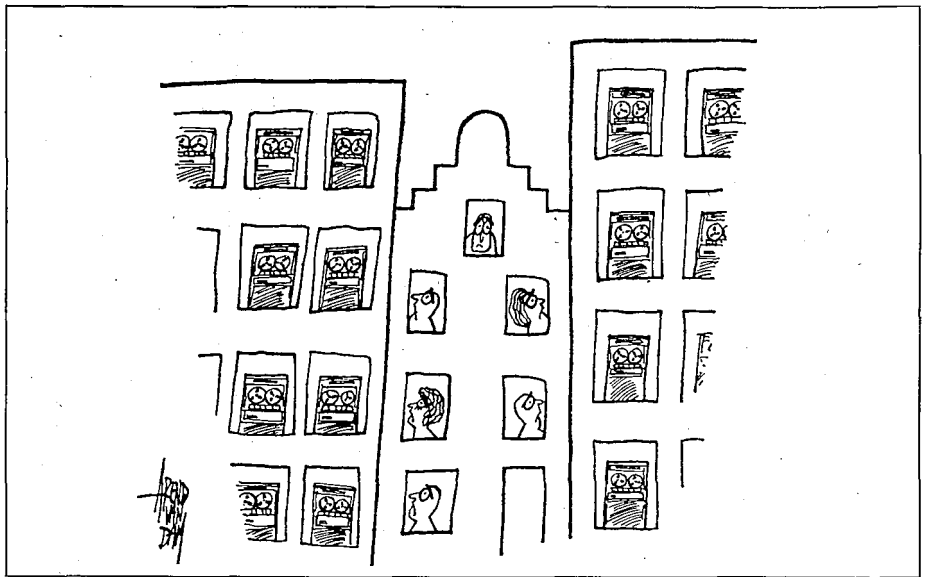
Botha kan verbieden
wat hij wil.

Maar het verzet gaat
onverminderd door.
Juist nu moeten we onze
steun aan het verzet
verhogen.

Gireer daarom nu.

GIRO 26655 AMSTERDAM

Oudezijds Achterburgwal 173 Tel. 020-270801
1012 DJ Amsterdam

Vuurboom is hoogstens 10% van de PPR-leden actief. Een percentage wat mij – gevoelsmatig, want ik beschik niet over vergelijkingsmateriaal – niet zo heel slecht lijkt.

Maar wat is politieke aktiviteit? Als de PPR een inspiratiebron is voor mensen die min of meer op dezelfde manier in het leven staan, zoals Arda van den Brink vragenderwijs opwerpt, dan zijn natuurlijk alle PPR-mensen actief door gewoon die manier van leven. Arda raakt hier zeker een belangrijk facet van 'het PPR-lid zijn'. De vraag blijft dan of er voldoende PPR-leden bereid zijn om de manier van leven waarvoor wij kiezen en onze visie op de samenleving naar buiten uit te dragen op zo'n manier, dat ook de samenleving voor de keuze wordt gesteld. Dat is immers de essentie van politiek. Die keuzes moeten niet alleen in vertegenwoordigende organen worden gemaakt, maar in de eerste plaats is de samenleving zelf. Ik ben er van overtuigd, dat veel meer dan de genoemde 10% van de PPR-leden politiek actief is in vredesbeweging, vrouwenbeweging, wijkvereniging, milieubeweging, enz., alleen niet altijd onder PPR-vlag.

De vergadercultuur zal de participatie binnen de PPR niet vergroten. Dat ben ik met Wim de Boer eens. Kwaliteit zal een goede invloed hebben op de besluitvorming, zowel in vertegenwoordigende lichamen als in de hele samenleving. Maar ze staat niet garant voor een grotere participatie. Dat zal alleen het geval zijn als iedereen die wil meedenken en meewerken, daarin ondersteund en geschoold wordt. Niet als de roep om kwaliteit tot gevolg heeft dat alleen bestaande kwaliteit wordt geselecteerd. Kwaliteit, bestaan of 'opgeleid', moet de participatie completeren, niet selecteren.

Met deze gedachten in het achterhoofd proberen we in Etten Leur de bereidheid tot participatie, en ook de aanwezige kennis en interesse te inventariseren. Middels een vragenlijst proberen we tevens een indruk te krijgen van de onderwerpen die PPR-leden in Etten Leur belangrijk vinden. Over 25 onderwerpen wordt de leden gevraagd of de plaatselijke PPR zich er mee bezig moet houden, of de leden inte-

resse, dan wel vakkennis op dit terrein hebben en of ze erover willen meepraten in het actiecentrum of de steunfractie en willen helpen bij acties. We hopen op deze manier de participatie in ons actiecentrum te vergroten door het vergaderen te beperken en – als het dan toch moet – te praten over zaken waarin mensen geïnteresseerd zijn en gericht op directe aktiviteit. Op die manier proberen we een andere politieke stijl en cultuur te scheppen en mensen aan te spreken. Door het versterken van het plaatselijke actiecentrum.

Wiel

Goed werkende actiecentra moeten de basis zijn en blijven. Kommunikatie tussen actiecentra kan worden verbeterd, zodat niet overal opnieuw het wiel hoeft te worden uitgevonden. Bevorderd moet worden dat actiecentra daadwerkelijk actie kunnen voeren, dat wil zeggen de ideeën van de partij uit kunnen dragen. Daarvoor moet ook de financiële basis van de actiecentra worden versterkt. In aansluiting op een suggestie van Arda van den Brink zal moeten worden bevorderd dat de denkers over de maatschappij bij elkaar worden gebracht en met elkaar worden gekonfronteerd om op die manier nieuwe ontwikkelingen in gang te zetten. In gevallen waarin een plaatselijk actiecentrum te klein is om zo'n konfrontatie mogelijk te maken en vruchtbaar te laten zijn, kunnen netwerken zoals die Arda voor de geest staan wellicht een organisatorisch kader bieden. Maar ook in die gevallen is een regelmatige terugkoppeling naar de plaatselijke actiecentra zeer belangrijk, want niet iedereen hoeft overal over mee te praten, maar iedereen moet wel de kans krijgen om op de hoogte te blijven van ontwikkelingen, om er invloed op te kunnen uitoefenen.

Een partij die kleinschaligheid zo hoog in het vaandel heeft, moet zorgen dat de structuren ook binnen de eigen partij zichtbaar blijven en zich wel twee keer bedenken alvorens tot schaalvergroting over te gaan en de democratie te formaliseren tot controleerbaar leiderschap.

= RUDI CAMPSCHROER, AC ETTEN LEUR

DE BOODSCHAP VAN HET AKTIECENTRUM UTRECHT:

POLITIEK WERK ZONDER PUBLICITEIT IS WAN-PRODUKT

In Utrecht wordt aan politiek gedaan op een manier die mensen enthousiast maakt en interessant is voor belangengroepen en pers. Bovendien worden er voor de PPR aardige verkiezingsresultaten geboekt.

Ze doen daar in het aktiecentrum niet gewichtig over. Er is geen 'Utrechtse School' in de PPR en als die er zou zijn, zou het aktiecentrum Utrecht daar als eerste weer uitstappen. Maar enige samenhang kan aan de werkwijze niet worden ontzegd. Hans Kroon zette de kenmerken voor de Radikalenkrant op papier.

Het meest opvallend vinden we de grote belangstelling die er bij ons is voor 'inhoudelijk werk'. Deze afgesloten en vage term is het beste dat we kunnen bedenken voor alles wat niet onder 'strategie' valt. De kongresvoorbereidingen worden goed bezocht, de deelname aan kongressen is hoog, en vooral de ondersteuning van het fraktiewerk en het mee-schrijven van nota's is populair. Er zijn nogal wat leden die weinig tijd voor de PPR hebben, maar die zich wel graag laten aanspreken op hun deskundigheden: hun speciale kennis van en belangstelling voor bepaalde onderwerpen aan de PPR willen aanbieden. Voor bestuurswerk, akties, demonstraties, deelname aan stedelijke aktiekomitees etc. is de belangstelling beduidend minder.

Deze eigenaardigheid (die in de PPR een heel algemeen verschijnsel is) wordt in de partij meestal als een weliswaar niet onsympathiek, maar toch wat lastige eenzijdigheid gezien, waardoor we wat minder aan de bak dachten te komen dan andere, aktivistischer en politikeriger partijen. De laatste verkiezingsuitslagen wijzen er op dat juiste deze eigenschap op dit moment een sterk punt is. De aktiekultuur verkeert reeds lang in een crisis. Ook politieke partijen als zodanig, de organisaties met hun sociale functies voor de leden (ontmoeting, herkenning, status) kampen met een afnemende aantrekkelijkheid.

Wat blijft is de behoefte om toch een zo goed mogelijke bijdrage te leveren aan het werk van de politieke club waar men zich het meest mee verwant voelt, zonder dat dat een groot beslag legt op tijd en energie. Dat kan het beste door (bij voorkeur incidentele of in elk geval in tijd beperkte) bijdrage aan het fraktiewerk.

Produktiegericht

De genoemde inhoudelijke oriëntatie hangt nauw samen met een toenemende produkt-gerichtheid. De PPR produceert relatief veel nota's, voorstellen en krante-

artikelen. Het feit dat daar wat mee gebeurt (de gemeente neemt gedeelten over, wethouders reageren erop, de pers gaat er op in), stimuleert de leden enorm. We kiezen dan ook steeds voor activiteiten waarvan de doelen voor ons duidelijk en haalbaar zijn, al is het maar het geplaats krijgen van een stuk in de krant.

Het lijkt erop dat deze 'produktgerichtheid' ook onder de kiezers in populariteit enorm toeneemt. Goede bedoelingen zijn op zich niet meer voldoende. Goed kunnen besturen wordt hoog gewaardeerd, zelfs als dat gebeurt door personen waar men het politiek niet helemaal mee eens is. Zie de populariteit van mensen als Lubbers, maar ook Schutte en Ria Beckers om er maar eens een paar te noemen. Kennis van zaken, verhalen die blijk geven van goed nagedacht te hebben, en suggesties die uitvoerbaar zijn.

We geloven niet dat daarmee iedereen ook maar direkt tegen elke maatschappijverandering zou zijn. Integendeel. Vreemd genoeg begint er een neiging te ontstaan om radikale ideeën juist meer aandacht te geven, als ze maar afkomstig zijn van technische bekwame en pragmatische bestuurders. Zelfs een wethouder van de VVD kan in Utrecht met het idee komen de Catharijnesingel weer door te trekken zonder weggelachen te worden. Wat de kiezer aanspreekt is het verantwoordelijkheid willen nemen, ook voor onaangename maatregelen, en het weglaten van dogmatische teksten. Wie die instelling heeft kan een ruit ingooien.

De profilering van de PPR lijkt daarom de meeste kans op sukses te hebben als we kiezen voor: bestuurlijk ingesteld, grondig, degelijk; maar ook voor creatief en progressief. Dat is niet hetzelfde als kleurloos en kompromisserig.

Onrecht

Op grond van bovenstaande kijk op onze mogelijkheden zijn we tot de konklusie gekomen dat we niet meer alle onrecht in de wereld kunnen bestrijden. We kunnen

zelfs niet uitvoerig ingaan op alles wat in de raad aan de orde gesteld wordt. We moeten dus keuzen maken. Daarbij hanteren we de volgende criteria:

- Is het een publicitair gevoelig onderwerp? (Want zonder publiciteit is het werk meestal voor niets)
- Is het een onderwerp waar groepen uit de bevolking belangstelling voor hebben?
- Hebben we m.b.t. dat onderwerp deskundigheid in huis?
- Is het iets dat andere partijen laten liggen?
- Is het maatschappelijk relevant?

De criteria zijn hier in willekeurige volgorde gegeven: ze zijn ongeveer even zwaar. De 'ergheid' van het onderwerp is dus lang niet een doorslaggevend argument. Als we heel erg gedreven en gedegen werk doen dat ook al uitvoerig door anderen is gedaan en/of waar niemand in geïnteresseerd is dan is dat zinloos. Op dit moment zijn we bezig met drie projecten (die moeten leiden tot nota's en/of initiatiefvoorstellen): ze gaan over prostitutie, gehandicaptenbeleid en nachtelijk openbaar vervoer. Dat betekent goede contacten met nieuwe groepen; én zinnig werk voor de ppr-ers, én een redelijke kans op belangstelling van B&W en de pers. Juist omdat de onderwerpen zo weinig voor de hand liggen.

Boodschap

Sinds enkele jaren is vooral bij de fraktie in Utrecht prioriteit gelegd bij het onder de aandacht brengen van het werk dat verricht wordt. Veel ingezonden stukken in de krant, steeds benaderen van de pers bij activiteiten (via persberichten en bellen), en in mindere mate eigen produktie van folders en affiches. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht gegeven aan de vorm: meer en meer raken we er van overtuigd dat we een boodschap moeten zien over te brengen - en dus niet ongericht op

zich goede verhalen de wereld in sturen. Je moet dus donders goed weten wat je kwijt wilt. Elke boodschap moet bij voorkeur in één zin te vertellen zijn, want dat is de overeenkomstig de hoeveelheid aandacht die je bij voorbaat mag veronderstellen.

Bij de produktie van het eigen materiaal streven we er naar door de vormgeving (lettertypes, illustraties, verhouding tekst-oppervlakte papier etc.) dezelfde boodschap uit te dragen als door de inhoud van de tekst, en niet zoals zo vaak gebeurt de tegenovergestelde. (Voorbeeld: je verhaal luidt dat politiek er voor de gewone man of vrouw is, maar dat je schrijf je in een grijze brij van letters die door die gewone man of vrouw niet te verteren is).

Op dit punt zijn we natuurlijk nog lang niet perfect, want we zitten zelf ook nog behoorlijk vast aan een cultuur waarin we vooral heel erg veel willen vertellen. Zie bijvoorbeeld dit artikel, geschreven voor PPR-ers die ook wel iets beters te doen hebben dan dergelijke lange lappen te lezen. Maar het laatste verkiezingsmateriaal dat we gemaakt hebben kwam een eind in de goede richting, en sloeg goed aan.

Aandacht voor publiciteit gaat ten koste van andere dingen. Maar politiek werk zonder publiciteit is een wan-produkt. Het gaat erom burgers te mobiliseren voor een nieuwe politieke koers. Dat kun je beter met drie of vier voorbeelden publicitair goed aantonen, dan dat je alle progressieve alternatieven uitvoerig gaat uitwerken voor een handvol geïnteresseerden.

LAT-relatie

Een flexibele en nuchtere organisatie werkt zo veel mogelijk samen met iedereen waarmee samen te werken valt. Dat standpunt is in Utrecht steeds gehuldigd. Daarbij hebben we altijd voor ogen gehouden dat als we zelf niks zijn we ook voor eventuele samenwerkings-partners niet aantrekkelijk zijn.

In de raad wordt veel concreet samengewerkt en de PPR doet actief mee in diverse besturen-overleggen van progressieve partijen. Voor verkiezingen wordt elke keer gepraat over structurelere vormen van samenwerking, maar meestal komen wij én zij er tijdens die gesprekken achter dat we wellicht betere vrienden blijven in een lat-relatie.

Niets menselijks is ons vreemd: ook wij vinden het heerlijk om onder elkaar een avondje gewichtig over strategie te bomen. Maar de volgende dag blijkt een en ander er meestal toch weer iets minder alles-oplossend uit te zien.

Een essentieel onderdeel van de hierboven geschetste opzet is de nadruk op partij-opbouw: het opvangen van nieuwe leden, het bijhouden van gegevens (deskundigheden, interesses, bereikbaarheid), en het inzetten van veel mensen voor zo mogelijk beperkte klussen. Dat lukt niet altijd even goed. Partij-opbouw is een investeringsactiviteit die meestal niet direct zichtbaar resultaat oplevert, zodat het nogal eens in het slop raakt.

Wat 'slapende leden' vaak afschrikt is het verschijnsel dat je één vinger geeft en dat vervolgens je hele arm in beslag genomen wordt. 'Daar ben ik zelf bij' zegt iedereen uiteraard heel stoer, maar 'nee' zeggen wordt nooit een echt leuke bezigheid, zeker niet als je het heel vaak moet doen. Er zijn discussies gaande of we toch niet moeten snoeien op activiteiten om zodoende een minder zwaar beroep te hoeven doen op een klein aantal super-aktieven, en om nieuwelingen minder af te schrikken. Daarbij speelt (en ook dit geldt weer voor de hele PPR) ons parten dat de PPR inmiddels ook een gevestigde politieke partij is: we hebben al zo veel verwachtingen geschapen en ons moreel verplicht tot deelname aan politieke mores, dat afstoten van taken niet zonder gezichtsverlies of emotionele schade mogelijk lijkt.

Winkeltjes

Dit verhaal is vooral geschreven om reacties op te roepen. Maar het is ook een beroep op landelijk organen om ons en andere aktiecentra te steunen op deze koers. We hebben de indruk dat dat al gebeurt, onder meer door de laatste campagne en recente veranderingen in de Raad-uitvoering democratische procedures.

Toch is goed aktueel publiciteitsmateriaal één van de beste services die het landelijk apparaat aan de aktiecentra kan bieden. Daarnaast is het voor ons zelf heel tijdrovend om uit te zoeken welke aktiecentra met dezelfde zaken bezig zijn als wij. Dat zou intensiever en systematischer bijgehouden moeten worden. Gezamenlijke akties zouden landelijk gestart kunnen worden.

Die dingen gebeuren. Maar vaak net even te weinig professioneel, te veel gehaast, te weinig aansluitend op de behoeften in de aktiecentra. We hebben het vermoeden dat diegenen onder partijbestuursleden en medewerkers die zich hiervoor in willen zetten net diegenen zijn die verder ook al tientallen klussen op hun nek hebben. Op landelijk nivo zou de energie van 3 of 4 mensen echt voor 100% vrij gemaakt moeten worden voor stimuleringsactiviteiten. Daarvoor zijn veranderingen in de organisatie, en in elk geval het doorbreken van het huidige winkeltjes-systeem broodnodig.

Een vorm zou kunnen zijn: het instellen van een kleine interne campagne-kommissie met grote bevoegdheden. Een paar mensen die niets anders hoeven te doen en mogen doen dan het land intrekken, ideeën verzamelen voor thema's en publi-

De Bijlmermeer? Nee hoor, die is aan de andere kant.....
Dit zijn onze rapporten, nota's en structuurplannen over ruimtelijke ordening.....

dikalenkrant. Maar wat steeds roet in het eten gooit is het onvermogen in de PPR om keuzen te maken. Als je bijvoorbeeld sneller op aktuele ontwikkelingen wilt reageren met een goed verhaal, dan moet je daar direkt energie voor beschikbaar kunnen stellen, ten koste van andere vaste plichten en vaak ook ten koste van

citeit, plannen maken, partij-medewerkers opdracht geven die uit te voeren, en zo de PPR de stimulans te geven die we nodig hebben om voor de kiezer een werkelijk aantrekkelijk alternatief te worden.

HANS KROON

D'66-METHODE WERKT NIET:

PPR STAAT NIET VOOR REDELIJK ALTERNATIEF

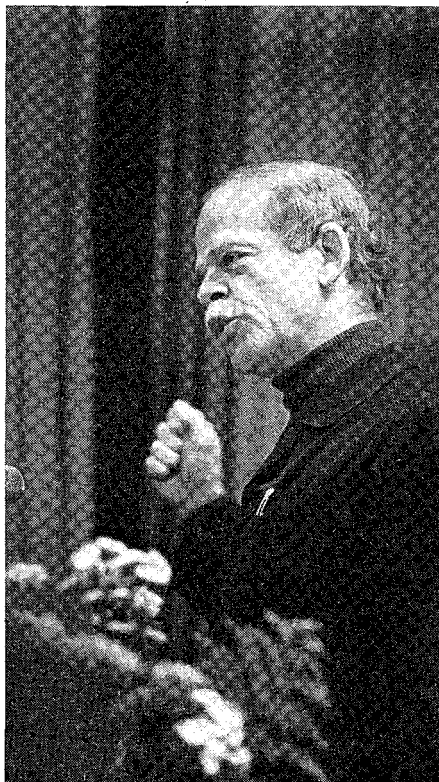
'Bas, hou nou eens je mond.' Een uitroep van Ria Beckers in De Tijd van 21 november 1986, die vele andere PPR-leden naar alle waarschijnlijkheid met haar wilden slaken nadat het 'opheffingsverhaal' van Bas in de pers verscheen. De leider van de radikalen in de Eerste Kamer heeft op de voor hem bekende solistische wijze dé strategie voor dé PPR voor de Eerste Kamerverkiezingen (provinciale statenverkiezingen dus eigenlijk) bedacht en naar buiten gebracht. Afgezien van wat onvolkomenheden in deze procedure, zoals een gemis aan overleg met partijbestuur en provincies, zijn er de nodige inhoudelijke kanttekeningen te plaatsen bij de door Bas verwoorde strategie. Daarbij zullen de visie van de PPR op de waarde van de onderscheiden parlementaire nivo's in ons land, het belang van statenverkiezingen voor de provincies en de overbodigheid van de Eerste Kamer, buiten beschouwing blijven.

Het uitgangspunt voor de PPR is de uitslag van 21 mei jl. Deze uitslag – de slechtste in de geschiedenis van de partij – zou de radikalen slechts drie (3!) statenzetels hebben opgeleverd, als in elke provincie zelfstandig zou zijn meegedaan. Momenteel heeft de PPR zestien statenzetels. Alleen in de provincies Gelderland, Utrecht en Noord-Holland zou op basis van de laatste kamerverkiezingen resultaat geboekt zijn. Zo'n situatie rechtvaardigt het dat gegrepen wordt naar harde middelen om meer kiezers te lokken. Bas kiest voor de zogenaamde D'66-methode. Elementen van die strategie zijn:

1. Je gooit als lijsttrekker iemand in de strijd die in Nederland deel uitmaakt van het 'media-politieke circuit'. Dat is de verzameling van charismatische politici, waarvan elke oprisping doordringt tot de kolommen van de pers. En binnen het huidige PPR-ledenbestand hoort daar alleen Bas toe, of je het nu leuk vindt of niet.

2. Je laat die lijsttrekker vervolgens vertellen, dat hij wel goed maar niet gek is. Dus hij wil – samen met zijn partij – zijn beste krachten wel geven voor de redding van het land, maar dan moet de kiezer hem niet in de kou laten staan.

Dit laatste zal voor de PPR echter niet werken zoals het gewerkt heeft voor D'66. De randvoorwaarde voor een positieve reactie van de kiezer op een dergelijk al-

les-of-niets-verhaal van de lijsttrekker, is dat deze spreekt vanuit een partij die alom aardig gevonden wordt. Een partij waarin iedereen zich een beetje kan vinden, die niet te extreem is: kortom een redelijk alternatief. De PPR voldoet bij lange na niet aan dat beeld (de PvdA bijvoorbeeld overigens ook niet). De PPR is toch de partij van de radikalen, de mensen die harde standpunten innemen, die hoge eisen stellen, die buitenparlementair actief zijn. Dit beeld kenmerkt de partij sinds 1975, dus sinds de interne oppositie in het kabinet Den Uyl.

Slap gedoe

Hoewel dit beeld niet altijd precies klopt, is het toch de randvoorwaarde van waaruit ook nu een verkiezingsstrategie ontwikkeld moet worden. Het is geen beeld waarop je grote groepen kiezers trekt uit bijvoorbeeld het politieke midden. Het is wel een beeld dat het mogelijk maakt een krachtige campagne richting PvdA te voeren, zoals gebeurt is voor de verkiezingen van 21 mei. Zeker nu de machtsvraag niet zo extreem gespeeld kan gaan worden als voor de laatste verkiezingen, zal het mogelijk zijn kiezers te winnen die het (ook in de provincies vaak) slappe gedoe van de PvdA beu zijn.

Een ander – terecht – onderdeel van de beelvorming is dat de PPR deel uitmaakt van de radikaal-linkse beweging, samen met PSP en CPN. Dat element zou uitge-

buit kunnen worden om de posities van radikaal-links in de staten te versterken. Zoals dat bijvoorbeeld ook is gebeurd in zo'n 80% van de gemeenten waarin de PPR deelnam aan de verkiezingen. Er zijn tussen de provinciale afdelingen van de radikaal-linkse partijen in de praktijk echter nogal wat verschillen. Daarom zal er door de provinciale actiecentra op uit-enlopende wijze aan de statenverkiezingen worden deelgenomen.

Zoals het er nu naar uitziet zullen Groningen, Drente, Overijssel, Flevoland, Utrecht, Zeeland en Limburg zelfstandige PPR-lijsten te zien geven; is er in Noord-Holland een PPR/PSP-lijst in de maak en er komen in Friesland, Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Brabant gezamenlijke lijsten van PPR, PSP en CPN. Dit betekent, gezien de verdeling van PPR-kiezers over de provincies, dat zeventig (70!) procent (inclusief Noord-Holland) of vijftig procent (exclusief Noord-Holland) van onze kiezers zal stemmen op een gekombineerde lijst. Dit is een duidelijke voortzetting van het samenwerkingsproces zoals dat gestalte kreeg bij de raadsverkiezingen en dat helaas bij de kamerverkiezingen weer onderbroken werd.

Lente

Deze getallen maken ook duidelijk dat de PPR in het ontwikkelen van haar verkiezingsstrategie rekening moet houden met het gegeven dat een meerderheid van haar kiezers gewonnen moet worden op een gezamenlijke lijst. Een doorzetten van de offensieve strategie naar de PvdA toe, zoals deze gestalte kreeg voor 21 mei, wordt hierdoor echter een stuk eenvoudiger, omdat er aan de linkerkant van de PvdA geen verdeeld optreden meer is.

Ik besloot mijn Algemene Beschouwingen voor de fractie Links Gelderland (PSP, PPR, CPN) onlangs als volgt: 'Wij zijn ervan overtuigd dat de progressieve politiek in Gelderland gebaat is bij de vorming van dit Links Gelderland. Vol optimisme en energie zien we dan ook de komende drukke maanden tegemoet. In en buiten deze staten zult u ons tegenkomen: creatief en radikaal, roldoorbekend en onverwacht. Kortom op 18 maart 1987 zal voor Gelderland vervroegd de lente beginnen.'

Ik ben het met Ria Beckers in bovengenoemd interview in De Tijd eens dat voor de PPR op 18 maart de lente begint als de partij in alle provincies minstens één zetel haalt. De optie van Bas: drie zetels in alle staten en drie in de Eerste Kamer, brengt termen als hemelftietserij in herinnering. Misschien is de afstand tussen de Eerste Kamer en de politieke realiteit toch wat groot.

JAN DIRX

DE GAAY FORTMAN IN DE MPC

'NIET DE IDEEËN, MAAR DE PERSONEN ZIJN BELANGRIJK'

In het door hemzelf opgeroepen media-geweld is het zicht op de bedoelingen van Bas de Gaay Fortman volledig ondergesneeuwd geraakt. De kranten interpreteerden zijn Algemene Beschouwingen in de Eerste Kamer vrijwel zonder uitzondering als een pleidooi voor opheffing op termijn (van de PPR, niet van de Eerste Kamer). Verbazingwekkend veel commentatoren beschouwden dit overigens als een verstandige stap. Dat zou te denken moeten geven. Het kamerlid zelf kwam aan het kongres uitleggen dat hij niet voor opheffing maar voor opleving der PPR had gepleit. Daarmee inkasseerde hij gemakkelijk een dankbaar applaus.

Over de hoofden van zijn mede-senatoren heen, heeft Bas de Gaay Fortman in de Eerste kamer zijn partij en de kiezers de wacht aangezegd. Als de mensen nu niet op hem stemmen, dan hoeft het voor hem niet meer. 'De PPR wacht al te lang op sukses'. En: 'Blijft zij falen als kiesvereniging dan zullen daaruit konsekwenties moeten worden getrokken'. En: 'Een PPR met behoorlijke kwalitatieve inbreng die niettemin weinig kiezersmandaten verwerft, dient het doel onvoldoende.' Hoe groot de PPR dan wel moet worden, bleef in de Algemene Beschouwingen nog wat duister. Het kongres verschaft daarentegen helderheid: 3 zetels in de Eerste Kamer, te bereiken door verkiezing van drie PPR-statenleden in alle provincies.

De elektorale noodstrategie van Bas zal zijn eigen positie als toekomstig Eerste Kamerlid in ieder geval niet versterken. Hoe goed de kampanje ook wordt, een ruime verdubbeling ten opzichte van de vorige verkiezingen (16 statenzetels) is geen realistische inzet, en het is onverstandig om het bestaansrecht van je partij daaraan op te hangen. Ria Beckers liet daarover in haar kongrestoespraak geen twijfel bestaan: '... beslissend voor de PPR kan nooit het zetelaantal in de Eerste Kamer zijn. Beslissend... is haar volhardende aanwezigheid in Raden en Staten, in Tweede en Eerste Kamer en daarbuiten, die anderen kan helpen de fakkel brandend te houden en wellicht de mogelijkheid kan bieden voor een nieuw begin.' Dat eventuele nieuwe begin is met het opgeroepen beeld van de PPR als falende kiesvereniging en de daarop geënte smalende publiciteit bepaald niet gediend. Een slechtere kampanjebestart was nauwelijks mogelijk geweest.

Maar laten we ons concentreren op datgene wat De Gaay Fortman met zijn voorbarige publiciteitsoffensief hoopt te bereiken. We hebben het dan over een Eerste Kamer, waarin een progressieve meerderheid een 'blokkadefunctie' kan vervullen tegenover wetsvoorstellen van het kabinet van VVD en CDA. We hebben het dan, in de tweede plaats, over een provinciale statenkampanje waarin de samenstelling van de nieuwe Eerste Kamer een belangrijk onderwerp is. Een we hebben het, tenslotte, over een verkiezingsstrategie die sterk persoonsgebonden is en georganiseerd rondom de huidige fractievoorzitter in de Eerste Kamer.

Sinds 1849 zijn er 119 wetsontwerpen door de Eerste Kamer geblokkeerd, zij het meestal in politieke verhoudingen die te-

gengesteld waren aan wat Bas voor volgend jaar beoogt. De resultaten van de blokkade waren daar ook naar. In het begin van deze eeuw werden progressieve voorstellen als de Ongevallenwet (1900), de Verhoging Succesbelasting (1917) en de Invoering van een Staatspensioen (1917/1918) door behoudende meerderheden in de Eerste Kamer terug gestuurd. De bestuursjurist Van Vugt wees er in De Volkskrant op dat het, in dit licht bezien, niet vreemd is dat pleidooien voor terughoudendheid of zelfs afschaffing van de Eerste Kamer vooral in linkse kringen gehoord kunnen worden. In de Senaat overheerst nu eenmaal meestal de behoudzucht. Dat bleek nog maar weer eens toen konfessionele partijen met gedeeltelijke steun van de VVD een progressieve abortusregeling terug wezen (1976).

De Gaay Fortman ziet een dergelijke rol voor de toekomstige, progressieve Eerste Kamer vooral weg gelegd ten aanzien van een euthanasie-regeling en alle mogelijke bezuinigingsmaatregelen. Een aanlokkelijk idee, vooral omdat een blokkerende Eerste Kamer, bij dit soort wezenlijke kwesties het kabinet wel eens tot heengaan zou kunnen dwingen. (Dat gebeurde eerder al eens in 1860 toen het kabinet Rochussen-Van Bosse de portefeuilles ter beschikking stelde, nadat de Eerste Kamer een voorstel tot aanleg van spoorwegen had verworpen.) In nieuwe verkiezingen zouden al diegenen die zich volgens het actuele denken in de PPR, ten onrechte hebben laten verleiden door de verlokkingen van de TV democratie, alsnog van hun dwaalwegen kunnen terug keren. Dan krijgt de PPR in de herkansing alsnog de omvang die Bas wezenlijk acht. Er is op de benadering van De Gaay Fort-

man dan ook weinig af te dingen: Nu zijn er natuurlijk zeurpieten die zullen beweren dat het plan in strijd is met ons verkiezingsprogramma. Het Gelders statenlid Dirx wees er in een eerdere Radikalenkrant al op dat we juist voor afschaffing van de Eerste Kamer zijn. En dat we eigenlijk referenda willen in plaats van een senaat die zichzelf een referendumsfunctie toeigent. Dit soort schriftgeleerden kunnen we in kampanjetijd missen als kiespijn. Daar moet je vooral niet serieus op in gaan. O ja, en dan zijn er ook nog van die zuiveren in de leer die vinden dat Statenverkiezingen eigenlijk over provinciale aangelegenheden horen te gaan. 'Een defensieve strategie', noemt Bas dat in een brief aan het partijbestuur. 'Zo'n geluid zal in de loop van de kampanje steeds zieliger overkomen.' De provinciaaltjes zijn gewaarschuwd.

Hetzelfde geldt overigens voor die calvinisten die maar afstand willen blijven nemen van het media-geweld. Die roepen dat het om de inhoud gaat. In de al genoemde brief veegt Bas met dit purisme meteen de vloer aan: 'De PPR moet bereid zijn zich volop in het mediagebeuren te storten,' schrijft hij. En: 'De kampanje heeft slechts kans van slagen als die persoonlijk wordt gevoerd.' Zijn groene vriend, de publicist Wouter van Dieren,

voegt daar in een op verzoek van partijvoorzitter Janneke van der Plaat geschreven notitie het meedraaien in de Media Politieke Coalitie aan toe: 'De ijzeren wet van de TD (televisie-demokratie-red.) leert nu dat diegene wint, die het meest zichtbaar is. Niet de ideeën, maar de personen zijn primair van belang.'

De Media Politieke Coalitie van Van Dieren is een 'min of meer gesloten systeem van mediagemensen en politici. Men kent elkaar, men tutoyeert elkaar. Men komt op elkaars feestjes . . . , men heeft elkaar nodig.' Als je er eenmaal bijhoort - en dat is volgens Van Dieren een voorwaarde om verkiezingssukses te hebben - blijf je erbij; als je er buiten valt, is het vrijwel onmogelijk om erbij te komen. Maar gelukkig, schrijft Van Dieren, heeft de PPR, één figuur die binnen de coalitie mee kan en mee mag doen: Bas De Gaay Fortman.

Belabberd

Het wordt al met al de hoogste tijd dat aan het reklamedenken in de PPR het nodige tegenwicht wordt geboden. De 'kampanjeleiding' zal landelijk en in de provincies alle zeilen bij moeten zetten om De Gaay Fortman in de teugels te houden. Er zal, wellicht tegen de verdrukking in, enige consistente inhoudelijke lijn moeten worden aangebracht; het pro-

vinciale karakter van de verkiezingen zal niet ondergesneeuwd mogen raken en de samenwerkende provincies (waar meer dan de helft van de kiezers woont) zullen ertoe moeten worden gebracht de inmenging te dulden van een Eerste Kamerkandidaat die nog deze zomer in de Radikalenkrant de linkse samenwerking verwerpt omdat het de totale werfkracht zou verkleinen.

Het siert Bas de Gaay Fortman dat hij het voortbestaan van zijn politieke partij niet als een vanzelfsprekendheid beschouwt. Natuurlijk mag hij in alle media vrijuit spreken, ook als dat de belabberde publiciteit oplevert die het nu heeft gedaan. Het siert Bas ook dat hij tijdig voor de samenstelling van de Eerste Kamerlijst verduidelijkt hoe hij kampanje wil gaan voeren. Juist omdat hij op een aantal punten zo ver afstaat van wat programma en politieke cultuur aan PPR-kampanjevoerders voorschrijven hoort de kandiderende kerngroep ruimschoots van zijn opvattingen op de hoogte te zijn. Het zou de kerngroep sieren als zij aan de positie van de potentiële lijstaanvoerder een ernstig politiek debat zou wijden. Ook al levert dat waarschijnlijk weinig stemmen op.

BRAM VAN OJK

MISSELIJK

In de Radikalenkrant van 8 sept j.l. schrijft Bram van Oijk over 'Radikaal links raakt in maatschappelijk isolement'.

In de eerste alinea vraagt hij Henk Marrink hoe het nu verder moet met de EVP. Deze antwoordt 'Cathy rust uit. We proberen haar zachtjes aan op een ongevaarlijke plaats te deponeren. Het is natuurlijk geen ster, maar ze heeft een zekere ervaring opgedaan die we ongetwijfeld nog kunnen gebruiken.'

Ik vind deze uitspraak uitermate kwetsend en beledigend voor een vrouw, die zich niet alleen 100% heeft ingezet in de politiek, maar ook de moed had te zeggen waar het op stond. Zo bracht ze in een kernwapendebat Lubbers behoorlijk in het nauw, door hem als leider van een christelijke partij te wijzen op zijn onchristelijke houding.

Een zo denigrerende uitspraak over een partijgenote maakt mij, ook klein-linkse vrouw, misselijk. Een partij waarin mensen op deze wijze met elkaar omgaan heeft mijns inziens niet veel meer te bieden.

Echter, dat een partij als de PPR zoiets publiceert vind ik hoogst teleurstellend. Juist van de PPR verwacht ik, dat ze een vroegere politieke medestander niet op deze harteloze manier in de publiciteit brengt. Er zou op zijn

minst vanuit de redactie een kanttekening kunnen worden geplaatst. Op deze manier raakt radikaal links inderdaad in een isolement!

Ik verzoek u deze brief als een lezersbrief te plaatsen in de volgende radikalenkrant.

E. J. E. Boerma-Dijkhuis,
Eexterveen.

VANDALISME

Half oktober verscheen in enkele kranten het bericht dat F. van Rooij, gemeenteraadslid voor de PPR in Veldhoven, vindt dat voetbalvandalen moeten worden gedeporteerd naar een open kamp in de woestijn. Hij eist deze maatregel 'niet als straf, maar als een therapie die - weliswaar buitenissig - in ieder geval effectief is.'

Bijna iedereen zal het erover eens zijn dat er iets aan het voetbalvandalisme gedaan moet worden. Maar of de maatregelen die de heer van Rooij voorstelt daarvoor de juiste zijn vraag ik me af.

Het verbaasde mij ook dat deze voorstellen van een PPR-raadslid afkomstig waren. Weliswaar gaat het hier om een vorm van alternatief straffen, iets waarvoor de PPR vaak heeft gepleit, maar de voorstellen zijn zo ridi-

kuul dat de effectiviteit ervan in twijfel mag worden getrokken. Nu spreekt de heer van Rooij niet over straf, maar over therapie.

M.i. kan een therapie alleen dan slagen, als eerst de oorzaak van het 'afwijkend gedrag' is achterhaald. Door voetbalvandalen naar de woestijn te sturen, bestrijd je misschien wel de kwaal, maar daarmee is de oorzaak nog niet verdwenen. Die oorzaak zal eerst achterhaald moeten worden, voordat zulke maatregelen voorgesteld gaan worden. Het was voor mij wel verheugend te lezen dat de PPR zich ook met (randgebieden van de) sport bezighoudt, een terrein dat nooit zoveel aandacht heeft gekregen. En dat daarmee de publiciteit gehaald wordt, is opmerkelijk te noemen. Maar het lijkt mij voor de beeldvorming van de PPR niet verstandig om op zo'n manier naar buiten te treden. Ook wat sport betreft moet de PPR laten zien met zinnige, realistische voorstellen te kunnen komen.

Marieke van der Doef;
Utrecht

LIBERTAIR

Door het verslag van Hans Schoen over de studiedag 'Libertair karakter van de PPR' werd ik

geprikkelde tot het geven van mijn visie:

Het libertaire denken heeft zich ontwikkeld in de strijd tegen het feodalisme, de macht van edelen en kerken die eigenaars waren van de grond, te breken. Die strijd vond o.m. plaats in de Franse revolutie, met de bekende leuzen: vrijheid, gelijkheid en broederschap.

Er moet helaas worden gekonstateerd dat de ontmanteling van de macht der grondeigenaren niet is gelukt. Goede burgers en boeren hebben de rol van edelen en kerken overgenomen en zo zijn de fraaie leuzen uitgehold. M.a.w., het feodalisme is in bedekte vorm nog onder ons en de effecten ervan in verhevigde mate. Zo is de derde stand, het proletariaat, nog steeds gedoemd loonaarbeid te verrichten. Zolang dit voortduurt is elke filosofen over 'libertaire' idealen een face. Velen voelen dat aan en zo is de strijd voor een basisinkomen geheel verklaarbaar. En ook dat de PPR daarvoor strijdt.

Toch ontbreekt het noodzakelijk complement als ook niet het feodalisme in zijn bestaande vorm wordt ontkracht. Dat gebeurt als alle grondgebruikswaarden aan de gemeenschap ten goede komen. De batens daarvan zijn tevens de natuurlijke bron voor het basisinkomen. Zo zijn dit twee vliegen in één klap: de macht

BRIEVEN

van de grondeigendom, die ons als een jakhals in de nek zit, gebroken en tevens een reële grondslag voor het basisinkomen dat bevrijdt van gedwongen loonarbeid.

**Siebe Senvenster.
Bennekom**

TELEVISIEDEMOKRATIE

De laatste tijd wordt er in de Radikalenkrant druk gespeculeerd over nieuwe technologie, waarbij de rooskleurige toekomstverwachtingen elkaar in schoonheid overtreffen. Tegelijkertijd echter schijnen een aantal mensen t.a.v. een 'oude' technologie als televisie nog steeds angstvallige Orwell-syndromen te ontvangen. Dat terwijl de communicatiewetenschap al decennia lang beweert dat de macht van massa-media nauwelijks een afzonderlijke en voldoende oorzaak kan zijn voor allerlei maatschappelijke ontwikkelingen. Al in de jaren '40 en '50 tonen Amerikaanse onderzoekers waaronder Lazarsfeld e.a. in *The Peoples Choice*, aan dat ontvangers van politieke boodschappen geen willige sponzen zijn die klakkeloos datgene aannemen wat de televisie hen voorschrijft. Voor bijvoorbeeld politieke voorkeuren zijn de direkte, interpersoonlijke contacten met vrienden, familie, burens, etc. van veel groter belang. Door processen in het interpersoonlijke vlak worden politieke voorkeuren ontwikkeld. Mensen plaatsen hun eigen ervaringen binnen een kader dat door opvoeding, onderwijs, en veel andere factoren gecreëerd wordt. De massamedia spelen daarin slechts een marginale rol. Een andere Amerikaan, Joseph Klapper, gaf aan dat massamedia nauwelijks een verandering kunnen teweeg brengen in het opvattingenpatroon van het publiek. Massamedia werken veeleer bevestigend. De sociaal-psychologische processen die ertoe leiden dat bepaalde ideeën en gedachten in een bepaalde groep mensen gemeengoed worden, zijn vele malen complexer dan een gesimplificeerde term als 'televisiedemocratie' kan uitdrukken.

Daarmee is niet gezegd dat televisiedebatten geen invloed kunnen uitoefenen. In veel gevallen is die invloed echter beperkt tot de zgn. 'zwevende kiezer', die kiezer dus wiens voorkeur nog niet vast staat. Voor die kiezer kunnen uiterlijke kenmerken een rol spelen. Voor een kiezer

Brieven richten aan Redactie Radikalenkrant Singel 277 1012 WG Amsterdam. De redactie behoudt zich het recht voor brieven in verkorte vorm te publiceren.

wiens standpunt rotsvast staat zal zo'n gladde presentatie echter geen verandering in zijn standpunt teweeg brengen. De invloed van allerlei referentiekaders waarbinnen een individu zich bevindt is vele malen groter. Een overtuigd aanhanger van de PPR zal zich niet laten beïnvloeden door de schitterende 'Lubbers-Show'. Het probleem is echter dat er niet zoveel overtuigende PPR-aanhangers zijn! Mensen stemmen om vele redenen op een partij, en de redenen waarom er meer mensen op Lubbers stemmen dan op Ria Bekkers zijn veelomvattender dan het simpele feit dat Lubbers meer op TV verschijnt dan Ria Bekkers.

Ik ben nog niet zo lang lid van de PPR, ongeveer een jaar, maar mij lijkt het een slechte zaak voor een partij wanneer men een verkiezingsoverwinning van een andere partij wijdt aan een vermeende 'achterlijkheid' bij de kiezers, die zich laten 'beetnemen' door de gladde jongens en meisjes van Lubbers en co. Zo werkt het, helaas voor sommigen, niet. Zou het wel zo werken dan zou er in de Sowjet-Unie, na bijna 70 jaar controle op onderwijs, media, en wat dies meer zij, al lang geen dissident meer over zijn. Dat die er wel zijn, toont aan dat mensen zich gelukkig geen zand in de ogen laten strooien door mooie praatjes zonder inhoud.

**Harry Michels,
Grave**

GEJAAGD

Helaas hebben wij moeten constateren dat zowel de inhoudelijke ('Nieuwe technologieën voor mensen') als de huishoudelijke stukken voor het najaarskongres 1986 weer veel te laat waren om nog op gedegen wijze in de actiecentra behandeld te worden.

Wij zijn van mening dat voor een goede (en) democratische behandeling van het een en ander het absoluut noodzakelijk is dat de mensen in het land (die niet dagelijks met landelijke en veelal interne PPR-problemen gekonfronteerd worden) de gelegenheid krijgen zich naar behoren op een dergelijk kongres te kunnen voorbereiden. Een eerste discussieronde in de actiecentra is welhaast onmogelijk door de grote hoeveelheid

stof die in, pak-'m-beet, twee weken er door heen gejaagd zou moeten worden.

Als de partij prijs stelt op een discussie van en met de mensen 'aan de basis', dient zij zich twee dingen te realiseren. Ten eerste dat de basis niet zo ingewerkt is dat een nota van 69 pagina's en een kongreskrant van 46 pagina's in een klein aantal weken uitputtend en bevredigend door die basis behandeld kan worden. Ten tweede dat, als wij willen dat de politiek weer leuk wordt, wij in eigen gelederen de kans moeten bieden daadwerkelijk mee te denken, te praten en de mensen de tijd te gunnen hun creativiteit te bewijzen.

**Wil Kersemakers,
A. C. Nijmegen e.o.**

KAARTJE

't Is ook nooit goed!

Nu hebben we als PPR-vrouwen de namen van onze kandidaten gewoon via de sekretaris van het actiecentrum doorgegeven aan het partijbureau en wat lezen we in de Radikalenkrant?

'PPR-vrouwen hebben in tegenstelling tot andere jaren geen kandidaten gesteld.'

Moet er dan aan de kandidaten een kaartje hangen dat PPR-vrouwen hen genoemd hebben? Laten we niet zo dwaas redeneren en blij zijn dat er mannen en vrouwen kandidaat gesteld worden, ondanks het nog steeds zeer ongelukkige tijdstip midden in de vakantie!

Op het kongres zullen PPR-vrouwen uiteraard die kandidaten ondersteunen die volgens ons voldoende deskundigheid en bekwaamheid hebben om goed in het partijbestuur te kunnen functioneren. Het voordeel van de twijfel geven we niet meer, dat is slecht voor ons vrouwen en slecht voor de PPR!

**Bep van Houwelingen,
Dordrecht.**

PLOEGSCHAREN!

De Radikalenkrant van augustus bevat een advertentie van In Vredesnaam: 'Wij zoeken 200 PPR-lezers.' Wij zijn tevreden met 20. 'Zij zullen hun zwaarden tot Ploegscharen omsmeden, en zij zullen de oorlog niet meer leren.' staat in het bijbelboek Jesaja. Er bestaat een Vredesblad VAN ZWAARDEN naar PLOEGSCHAREN, niet van vandaag of

gister, maar sinds 16 jaar. Alleen hebben we de bijbeltekst met één letter veranderd. Wij zeggen niet: Zij zullen . . . , maar WIJ zullen dit nu eindelijk eens doen, na de profetie van 3000 jaar geleden.

Dit blad is het EENVOUDIGSTE en GOEDKOOPSTE Vredesblad van Nederland. Sinds 16 jaar beogen wij een breder publiek te bereiken dan alleen de vredesaktivisten. Er zijn genoeg vredesbladen in Nederland, maar 't grote publiek van ondertekenaars van het Petitionnement is nog op geen stukken na bereikt! Hoofdzaak is voor ons het verspreiden naar buitenstaanders. Daarvoor is ons blad opgericht. Het wordt als abonné ondersteund door 10 Kamerleden van de PvdA (moreel door veel meer) en alle Kamerleden van PSP en PPR. Ook onder D66 zij een behoorlijk aantal abonnéés, en zelfs zijn ze bij het CDA.

Hoewel de teurstelling over de uitwerking van het volkspetitionnement en de verkiezingen bij de hele vredesbeweging groot is, is het niet-op enige-ma-nier-vasthouden van de VP-ondertekenaars (zelfs vaak niet van de ophalers) een fout van de leiding van de vredesbeweging - de aktieven niet te na gesproken. De ophalers hadden adressen van enthousiaste ondertekenaars moeten opschrijven, en later opnieuw benaderen. Nu dit niet gebeurd is, is het moeilijk dergelijke adressen te weten te komen. Toch zullen we een aantal van die mensen moeten benaderen, om het aantal lezers van vredesbladen uit te breiden. Dat krijgt men niet klaar door er nog weer een blad bij te stichten, maar door met de bestaande te werken! Voor werving zijn de meeste vredesbladen niet geschikt, omdat ze te moeilijk en te groot zijn. Feitelijk is V.z.n.P. hiervoor het enige geschikte blad.

De oplaag van 7000 kan vergroot worden. Hiervoor is nog wel 'ouderwets' colportagewerk nodig. Zoals vroeger gebeurde met 'De wapens neder'. Wij doen geen water in de wijn, zoals sommigen doen, om de lezers 'niet af te schrikken'. Vraag een gratis proefnummer of enkele nummers om te verspreiden! Centraal Adres: Meeuwstr. 18, Tiel, tel. 03440-13797.

**J. v. Dongen, Den Haag
Ir. A. v. Doorninck, De Wijk
(Dr)
A. en D. Prins, Tiel
Mw. M. Wanders,
Amsterdam.**

Paul Schilderman: Manusje van alles

'Ik ben in 1977, net na de grote verkiezingsnederlaag, bij de PPR begonnen. Er waren drie mensen betaald met vormingswerk bezig, maar er moest bezuinigd worden en er was een konflikt tussen bestuur en staf omdat men vond dat er niet genoeg gewerkt werd. Ik kwam echt in een puinzooi terecht. Er was geen enkele structuur. Samen met Paul Tamminga van het jongerenwerk ben ik begonnen de zaak op poten te zetten. We hielden kaderkursussen met als doel om een aantal mensen op te leiden die zelf in de actiecentra op hun beurt kursussen zouden geven. We schoolden inhoudelijk, maar ook in vaardigheden. Actievormen, vergadertechnieken en publiciteit. Deze kursussen werden te duur en moesten worden gestopt. Men vond dat het te algemeen vormingswerk was. We analyseerden het maatschappelijk krachtveld ook buiten de PPR, en zochten ook vaak inleiders van buiten. We organiseerden toen ook al studiedagen en weekends waarin bepaalde thema's of bepaalde groepen binnen de partij centraal stonden. Zo ontstonden er groepen als 'vakbeweging en politiek' en 'kerk en politiek', die vanuit de SRV werden begeleid. De vakbewegingsgroep leidde een tijd een bloeiend bestaan. Er zaten, naast kaderleden, distrikts- en hoofdbestuurders in uit verschillende bonden. Velen kwamen uit het NKV, waren lid van de PPR en wilden partij en vakbeweging bij elkaar brengen. Ook iemand als Cees Schelling van de Voedingsbond heeft er in meegegaan. De groep gaf een eigen krantje uit en draaide goed. Toen er gedonder kwam in de PPR over strategie en zo (het was in de Godebaldtijd), begonnen mensen af te haken. Men had geen zin in gezeik over wat men zag als ondergeschikte vragen. De aandacht in het partijbestuur en in de partij kwam elders te liggen. De vakbondsmensen voelden zich in de kou staan, juist omdat ze zich ten doel hadden gesteld om goede kom-

munikatie tot stand te brengen tussen PPR en vakbeweging. Ze wilden over het beleid van AKZO en DSM discussiëren en niet over interne partijproblematiek. Pas toen de zaak al definitief aan het verlopen was, kwam er nog een gesprek met het partijbestuur, maar toen was het al te laat.

Langzaamaan zijn we ons meer eksklusief gaan richten op themadagen die aansluiten bij inhoudelijke discussies in de partij. Temeer omdat we nogal eens vanuit het partijbestuur de kritiek kregen dat we te eigenzinnig waren. Voor ons was de organisatie van verbindingen tussen partij en maatschappelijke organisaties altijd een heel belangrijk punt geweest, en we raakten geïrriteerd omdat de partij daar in onze ogen te weinig werk van maakte. De nadruk kwam steeds meer op samenwerking tussen de partijen te liggen.

De laatste tijd werken we meer binnen het kader van de partij. Dat komt voor een deel omdat de scherpe kantjes van de interne discussies af zijn, voor een deel ook omdat we meer samenwerken met andere stichtingen en mensen die inhoudelijk binnen de PPR actief zijn. Met de Studiestichting was de laatste jaren heel wat beter zaken te doen dan in de periode dat er nog over halfzachte revoluties werd gepubliceerd. Dat lag me niet zo en dan is het ook moeilijk om dingen praktisch samen van de grond te krijgen. Je bent in dit soort banen een manusje van alles. Begin en eindpunt. Je moet veel eigen initiatieven nemen en proberen enige continuïteit in het werk aan te brengen. Besturen geven natuurlijk de kaders aan, maar door de vele wisselingen krijgen de stafkrachten een zware verantwoordelijkheid.

Ik vond het belangrijk om maatschappelijke ontwikkelingen te verbinden met datgene wat er in de PPR gebeurt. Niet slechts meelopen met de grote stroom in de partij, maar

zoeken naar creatieve manieren om met problemen om te gaan. Achteraf zie ik wel dat ik bepaalde zaken beter anders had kunnen aanpakken. Bij de groep 'kerk en politiek' bijvoorbeeld hadden we de pretentie dat we mensen die kerkelijk actief waren konden ondersteunen in hun politieke activiteit. Ik denk dat onze modellen onvoldoende aansloten bij wat deze mensen precies wilden. In het begin heb je een te star beeld in je hoofd van wat er uit moet komen. Pas later leer je dat je meer in moet gaan op wat de mensen zelf willen. Je moet niet vergeten dat we in de opbouwfase van het vormingswerk niets hadden. Dan is er een logische neiging om bij vormingsmodellen enige vastigheid te zoeken.

Ons vormingswerk was voor veel mensen een mogelijkheid om stoom af te blazen. Mensen die in het dagelijks leven de hele rechtse zooi over zich heen kregen, voor een deel opgeroepen door hun eigen manier van doen. We hadden misschien ook meer op deze presentatie moeten inhaken. PPR mensen zijn niet altijd even tactisch in hun optreden. Daar zou je, als je met politieke tegenstanders in de slag wilt, meer aandacht aan moeten schenken. Het laatste jaar zijn we al weer meer de richting van vaardigheidstrainingen op gegaan. Het is meer service-gericht geworden, luisteren naar de wensen van de cliënt.'

Paul Schilderman is in november van de PPR overgestapt naar het GAK in Amsterdam. Tien jaar was hij, als medewerker van de Stichting Radikalen vorming, betrokken bij voorbereiding en uitvoering van scholingsactiviteiten. Hij is inmiddels opgevolgd door Marie Jose Burger, die bij velen ook bekend zal zijn als emancipatiewerkster van de PPR.

(interview: Bram van Ojik)